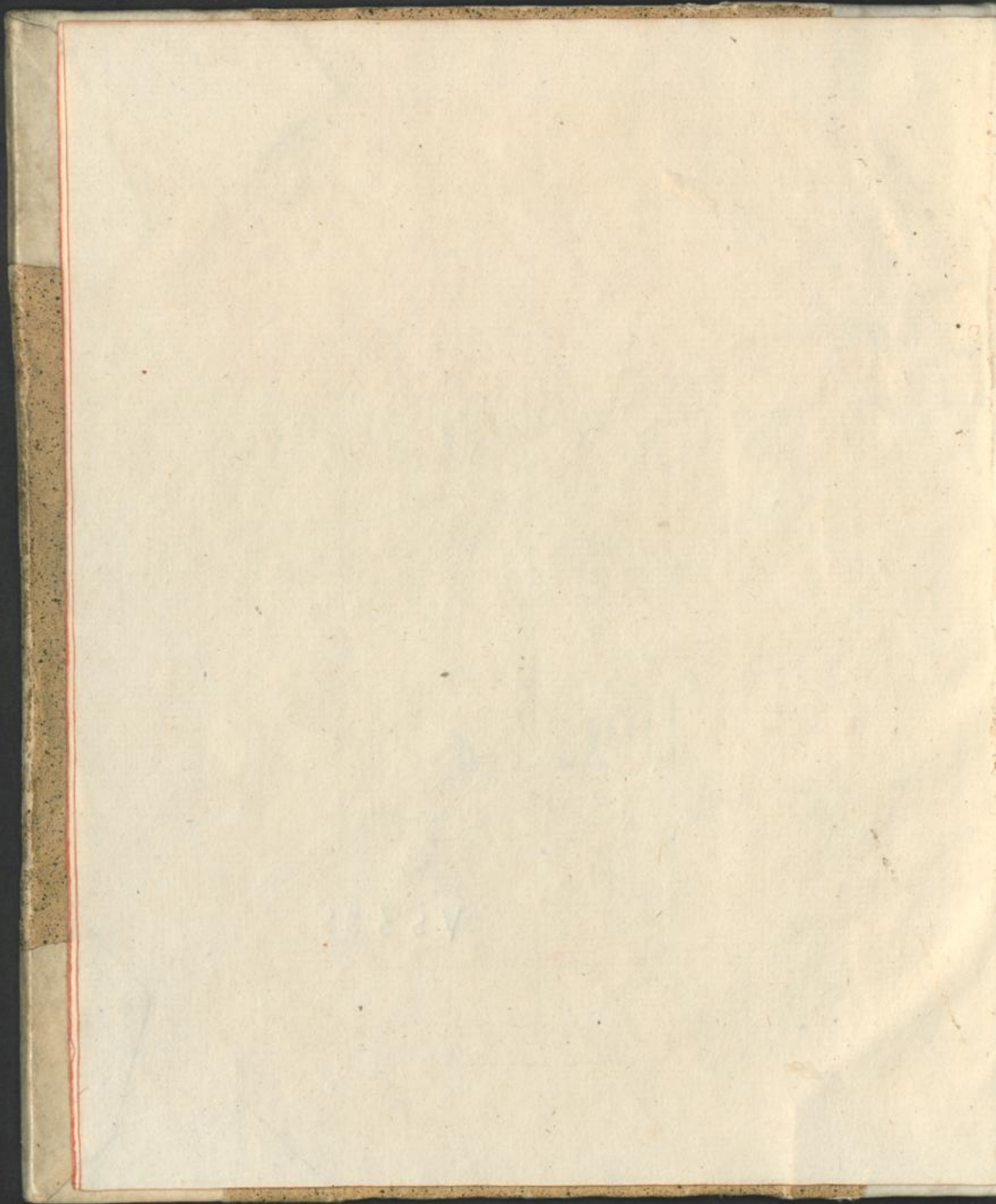

Dv 2291/2

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
V5395

154
T H O M Æ
SYDENHAM

MED. DOCT.

AC PRACTICI LONDINENSIS

Celeberrimi

OPERA MEDICA;

in Tomos duos divisa.

EDITIO NOVISSIMA aliis omnibus quæ præcesserunt multò emaculatioꝛ, & novis Additamentis ditioꝛ. Imò Indice Alphabetico locupletissimo in locum ELENCHI RERUM suffecto, utilissimè ornata.

TOMUS SECUNDUS.

GENEVÆ,

Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. LVII.

THOMAS

SYDENHAM

LECTURER IN THE ANATOMY

OF BATH

IN THE UNIVERSITY OF BATH

TOMUS SECTIO I

AND MATHEW DE TOWNHALL

PRINTED BY

S E R I E S
T R A C T A T U M & C A P I T U M
T O M I P R I M I.

OBSERVATIONES Medicæ circa *Morborum Acutorum Historiam*
& *Curationem.* Pag. 19

S E C T I O P R I M A.

- CAPUT I. *De Morbis acutis in genere.* Pag. 19
 II. *De Morbis Epidemicis.* 21
 III. *Constitutio Epidemica Annorum 1661, 62, 63, 64. Londini.* 27
 IV. *Febris continua hujus Constitutionis.* 29
 V. *Febres intermittentes.* 46

S E C T I O S E C U N D A.

- CAP. I. *Constitutio Epidemica Annorum 1665. & 1666. Londini.* 62
 II. *Febris pestilentialis & pestis.* 63

S E C T I O T E R T I A.

- CAP. I. *Constitutio Epidemica annorum 1667, 68. partim etiam*
69. Londini. 78
 II. *Variolæ regulares.* 78
 Tom. I. §§ II.

SERIES TRACTATUUM & CAPITUM.

III. *Febris continua hujus Constitutionis.*

Pag. 98

SECTIO QUARTA.

CAP. I. <i>Constitutio Epidemica partis Anni 1669. atque integrorum</i> 70. 71. 72. <i>Londini.</i>	104
II. <i>Cholera Morbus.</i>	106
III. <i>Dysenteria.</i>	108
IV. <i>Febris continua hujus Constitut.</i>	116
V. <i>Morbilli.</i>	120
VI. <i>Variolæ anomalæ hujus Constitut.</i>	123
VII. <i>Colica biliosa.</i>	127

SECTIO QUINTA.

CAP. I. <i>Constitutio Epidemica partis Anni 1673. atque integrorum</i> 1674, & 75.	134
II. <i>Febris continua hujus Constitut.</i>	136
III. <i>Morbilli.</i>	143
IV. <i>Variolæ Anomalæ hujus Constitut.</i>	145
V. <i>Tusses Epidemicæ, cum pleuritide & peripneumonia supervenientibus.</i>	150
VI. <i>Anacephalæosis.</i>	156

SECTIO SEXTA.

CAP. I. <i>Febres intercurrentes.</i>	159
II. <i>Febris Scarlatina.</i>	162
III. <i>Pleuritis.</i>	163
IV. <i>Peripneumonia notha.</i>	167
V. <i>Rheumatismus.</i>	170
VI. <i>Febris Erysipelatosa.</i>	174
VII. <i>Angina.</i>	176
THOMÆ SYDENHAM <i>Epistola Responsoria de Morbis Epidemicis ab Anno 1675. ad Annum 1680. ad Robertum Brady</i> M. D.	180
THOMÆ SYDENHAM <i>Epistola Responsoria de Luis Venereæ</i> <i>Historia</i>	

SERIES TRACTATUUM & CAPITUM.

<i>Historia & Curatione</i> ad Henricum Paman, M. D.	Pag. 201
Gualteri Harris, <i>de Lue Venerea, ejusque origine, natura & curatione</i> , Dissertatio.	218
THOMÆ SYDENHAM, <i>Dissertatio Epistolaris ad Guilielmum Cole M. D. De Observationibus nuperis circa Curationem Variolarum Confluentium; nec non de affectione Hysterica.</i>	230
Bernardini Ramazzini, <i>de Contagiosâ Epidemiâ, quæ in Patavino Agro, & totâ ferè Venetâ Ditione, in Bovis irrepfit</i> , Dissertatio.	285
THOMÆ SYDENHAM, <i>Tractatus de Podagra & Hydropè.</i>	300
THOMÆ SYDENHAM <i>Schedula Monitoria de Novæ febris Ingressu.</i>	350
THOMÆ SYDENHAM, <i>de Febre Putrida Variolis Confluentibus superveniente.</i>	374
Davidis Hamilton, <i>Tractatus de Febre Miliari, seu vesiculari: accessit Febris miliaris Historiarum Fasciculus.</i>	380
THOMÆ SYDENHAM, <i>de mictu sanguineo à Calculo Renibus impacto.</i>	442
Caroli Drelincurtii, <i>de Calculo Renum & Vesicæ Dissertatio.</i>	448
Martini Lister, <i>Dissertatio Medicinalis de Calculo Humano.</i>	463
THOMÆ SYDENHAM <i>Processus integri in Morbis ferè omnibus curandis, unâ cum graphicâ Symptomatum delineatione, & Tractatulo de Phthisi nunc primum edito.</i>	485
Caroli Leigh, <i>Phthysiologia Lancastriensis.</i>	529

CATALOGUS

CONSTITUTIONUM EPIDEMICARUM

hòc Tomò Secundò contentarum, cum GUILHELMI MUSGRAVE
de Arthritide Symptomaticâ & Anomalâ Tractatibus.

Bernardini Ramazzini, in Mutinensi Lycæo Medicinæ Professoris, *Differ-
tationes tres, de Constitutionibus annorum* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694
in Mutinensi Civitate & illius Ditione.

Lucæ Schroeckii, Academ. Cæsar. Leopold. Natur. Curiosor. Præsidis, *Histo-
ria Constitutionis Epidemicæ Augustanæ, anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Constitutio Epidemica Hassiaca, anni* 1693. &
1694.

Johannis Jacobi Harderi, *Constitutio Epidemica Basileensis, anni* 1695.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Constitutio Epidemica Hassiaca, anni* 1695.

Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana, anni* 1696.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1696.

Conradi Bertholdi Behrens, *Constitutio Epidemica Hildesensis, anni* 1695. &
1696.

Lucæ Schroeckii, *Constit. Epidem. Augustana, annorum* 1697. & 1698.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1697. &
1698.

Sylvestri Samuelis Anhornii, *Constit. Epidem. Sangallensis, anni* 1697.

Caroli Raygeri, *Constit. Epidem. Pojonensis, annorum* 1695. 1696. & 1697.

Lucæ Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana, anni* 1699. & 1700.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1699.

Joh. Jacobi Harderi, *Constitutio Epidemica Basileensis, anni* 1699.

Rudolphi Jacobi Camerarii, *Constitutio Epidemica Tubingensis &c. anni* 1699.
& 1700.

Ambrosii Stegmanni, *Constit. Epidem. Mansfeldiaca, anni* 1697. & 1698.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1700.

Constitutio Epidemica Uratislaviensis, annorum 1699. 1700. 1701.

Constitutio Epidemica Berolinensis, anni 1702.

Lucæ Schroeckii, *Constit. Epidem. Augustana, anni* 1701. & sequentium.

Joh. Jacobi Harderi, *Constit. Epidem. Basileensis, anni* 1700. & 1701.

Gustavi Casimiri Garhliep, *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1701.

Ejusdem *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni* 1703.

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

Ejusdem

CATALOGUS CONSTIT. EPIDEM.

- Ejusdem *Constitutio Epidemica Berolinensis, anni 1704.*
 Guntheri Christophori Schelhameri, *Constitutio Epidemica Holsatica, anni 1706.*
 Marci Gerbezii, *Constitutio Epidemica Labacensis, anni 1709.*
 Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis, anni 1710.*
 Joh. Georgii Hoyerii, *Constitutio Epidemica Mulhusina, anni 1700.*
 Rudolphi Jacobi Camerarii, *Constitutio Epidemica Tubingensis anni 1701.*
 Ejusdem, *Schediasma ad Historiam Epidemicam, anni 1702.*
 Johannes Guilielmus Bæuerus *de frigore Hyemali, anni 1709.*
 Bernardus Ramazzinus *de frigore Hyemali, anni 1709.*
 Joh. Adami Genesii, *Constitutio Epidemica Inferioris Hungariæ anni 1711.*
 1712. & 1713.
 Luca Schroeckii, *Constitutio Epidemica Augustana, anni 1711. 1712. 1713.*
 1715. 1716. & 1717.
 Marci Gerbezii *Constitutio Epidemica Labacensis anni 1712.*
 Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni 1713.*
 Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni 1714.*
 Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni 1715.*
 Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni 1716.*
 Ejusdem *Constitutio Epidemica Labacensis anni 1717.*
 Josephi Lanzonii *Constitutio Epidemica Ferrariensis anni 1715.*
 Ejusdem *Constitutio Epidemica Ferrariensis anni 1716. & 1717.*
 Dn. D. Caroli Friderici Loew, *de Febre Petechiali ann. 1683. Pofonii grassatâ,*
 & *cujus descriptionem in Adversariis Paternis repererat, Epistola ad Clariss.*
 Dn. Francisc. Frider. Possinger, *Archiarum Cæsareum.*
 Dn. D. Andrea Loew *Historia Epidemica Hungariæ, annorum 1688. 1697.*
 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709.
 ab ejusdem filio Dn. D. Carolo Frider. Loew, *Perillustri Luca Schroeckio,*
Academ. Natur. Curios. Præsidi, &c. anno 1726. communicata.
 Dn. D. Josephi Lanzonii *Constitutio Epidemica Ferrariensis, ann. 1729.*
 Dn. D. Caroli Frider. Loew, *Historia Febris Catarrhalis, quæ ann. 1729.*
Menfe Novembri & Decembri, per Europam Epidemicè grassata est; cui
accedit Constitutio Epidemica anni 1730.
 Dn. D. Caroli Richa *Constitutio Epidemica Taurinensis annorum 1720. 1721.*
 1722.
 Dn. D. Guilielmi Musgrave *de Arthritide Symptomata, Dissertatio.*
 Ejusdem *de Arthritide Anomala, sive Interna, Dissertatio.*

THOMÆ SYDENHAM

OP E R U M

T O M U S S E C U N D U S .

*I*n primò horum Operum Tomò vidimus, Clarissimum Autorem nostrum Constitutiones Epidemicas Londinenses Annor. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. imò ex parte usque ad annum 1685. magnâ curâ describentem. Utinam alii plures eidem studio incubuissent! Historia morborum sic minùs manca foret, & usdem recurrentibus constitutionibus, in subsequentibus annis, apertior, ac multò facilior daretur via ad morborum per ea tempora vigentium medelam. Verùm pauci admodum diligentioris observationis negotium, non parùm sanè difficile, in se suscipere dignati sunt; inter quos si insigniores aliquot seligeremus, atque hic insertos traderemus, ut sic aliquatenus plenior fieret Constitutionum Epidemicarum Historia, Docto Lectori perutile quid nos facturos opinati sumus. Sunt autem Præclarissimi illi Observatores quos in Scenam jam producimus, Bernardinus Ramazzini; Lucas Schröckius; Michael Bernardus Valentinus; Johann. Jacob. Harderus; Gustavus Casimirus Gahrlied; Conradus Bertholdus Behrens; Rudolphus Jacobus Camerarius; Ambrosius Stegmannus; Medici Uratislavienses; & aliorum, tum Germanorum, tum Hungarorum, tum Italicorum &c. non mediocris numerus.

BERNARDINI RAMAZZINI

in Mutinensi Lyceo Medicinæ Professoris

DISSERTATIONES TRES

De CONSTITUTIONIBUS Annorum 1690. 1691. 1692.
1693. 1694. in Mutinensi Civitate & illius Ditione.

Dissertatio Prima.

De CONSTITUTIONE Anni 1690.

Solemnis Astrologorum, quos Judicarios appellant, ferè ubique est Consuetudo, ut cum Annus extremo senio confectus est, & ad sui finem properat, illicò successuri Anni genisim in antecessum describant, & ex Astrorum positu illius Indolem, genium, mores, num salubris, an insalubris, num frugifer, an sterilis futurus sit, suas Ephemerides evulgando prænuent. Contraria quidem, sed tutiori methodo mihi visum est incedere, siquidem Anni jam exacti naturam, ac temperiem, qui Morbi grassati fuerint, quæ remedia Praxis salutaria deprehenderit, quæ noxia, compendiosè enarrare constitui, quod Institutum posthac singulis Annis profèqui mihi in animo est, donec Operis filam abrumpat

Mors ultima linea rerum.

Id autem Ingenuis Professoribus nec injucundum, nec Praxi prorsus

inutile futurum credidi, quando Ars Medica solis Observationibus ortum suum, ac progressum debet, majorem quoque in dies habitura, si ea quæ in morborum Curationibus nova, & insolita quotidie accidunt, accuratius observarentur. Erit tamen, non secus ac in Astrologorum Ephemeridibus, hic quoque Divinationi locus; non enim ea solum quæ hoc Anno apud Nostrates acciderint, referre satis duxi, sed pensum meum existimavi, ulterius causas disquirere, undenam tam copiosa morborum seges in agris nostris proderit, ac si non philosophari, saltem divinare, quem exitum habitura sit hæc Epidemica Affectio. In rebus autem abstrusis, & alta caligine involutis vaticinari quoque humanam imbecillitatem pudere non debet, multòque minus in Arte Medica, quando ipse Divinus Præceptor tradidit, *Medicinam, & Vaticinatio-*

tionem esse valde cognatas, cum ambarum Artium unus sit Apollo Progenitor.

II. Exacè perdiscendam Temporum Constitutionem & quemque morbum, & qui morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in Constitutione aut in morbo, verba sunt, immo Oraculum Hippocratis in libro de diebus Judicatoriis; nam ut ibidem ait, *Plerumque Hominis Natura Universi potestatem non superat.* Nomine autem Universi procul dubio Divinus Senex Aëris potestatem nobis designavit, ex cuius vitio omnes ferè Epidemiales affectus ortum ducunt. Plurimum autem momenti, tum ad prænotandos futuros morbos, tum ad eosdem profligandos, & rectam victus rationem instituendam, quæ à morbis vulgaribus Optima Præservatrix dicitur, plurimum inquam momenti habere, non solum præsentem temporum Constitutionem, sed etiam anteaclæ diligenter observare, nemo non videt, cum ex iis, tanquam ex sua radice, variæ, & insolentes Aëris alterationes progerminent, quæ modò hanc, modò illam morbi popularis speciem quandoque inferant. Antequam ergò Epidemici Affectus, qui Colonos nostros, & Cispadanæ Regionis humiliorem partem afflixit, descriptionem aggrediar, operæ pretium duxi, prægressas Constitutiones paululum perpendere.

III. Quatuor, aut quinque Annos non vulgaris siccitatis in tota penè Italia præcessisse jam satis constat, quo tempore uberrimus fuit frugum omnium proventus, & satis prospera valetudine in universum uti concessum fuit; adeò verum deprehen-

sum est vulgatum illud, quòd in siccitatibus omnia sint salubriora. Anno verò huic præcedenti circa Vernale Aequinoctium ingentes pluvie cecidere, quæ identidem repetentes totum Veris tempus horridum, & ignavum reddidere. Æstas subsecuta, & ipsa fuit magna ex parte pluviosa. Circa Solstitium signa Rubiginis in frugibus observari cœpta, quæ Rubigo sensim augetens triticeam segetem maximè corripuit, frumenti culmos usque ad ariltam maculis veluti sanguineis adspersens. Eadem pestis fabas quoque, ac reliqua legumina obsedit, adeò ut spem præconceptam de Anni fertilitate pauci dies eluserint; solabatur tamen Annorum antecedentium foelix ubertas, ut venturis temporibus provisa sufficerent. Sub initium Septembris, ac multò magis sub Aequinoctium ipsum largiores pluvie delapsæ, quæ per totum Octobris mensem perseverarunt, ut Flumina immensam aquarum vim intra suos aggeres non nisi improbo labore continuerint. Postremi duo menses ferè impluvii fuerunt, & annum 1689. satis placidè clausere. In prædictis Constitutionibus non nisi morbi Sporadici observati sunt, nec multa funera Annum infestarunt.

IV. Ineunte autem Anno 1690. (quem Rubigalis lues, fruges & quodcunque fructuum genus depascendo, & Febrium Ilias primò Rusticanam gentem, mox Urbanam quoque corripiendo, nefastum reddidere) Constitutio pluvialis postliminiò, sed gravior recurrens, ac ferè continua, omnium animos obnubilavit. Sic hyemem humidam nimbosam cum exiguo frigore, nivibus vix delapsis illic tabescentibus,

bus, ægrè transegitur. Martius mensis porrò sine pluviis præter morem, & magna aëris tranquillitate usque ad Aequinoctium exactus, animos erexerat, cum Cœlum denuò omnes quas in sinu suo contineret aquas visum est super nos effudisse. Unius Nycthemeri spatio aquis oppleta sunt omnia, ut hæc Civitas Insulæ specimen præferret. Horret animus Agricoliarum calamitates in hac magna eluvione referre, qui

Ducebant remos illic ubi nuper ararant.

Neque id solum visum est in Mutinensi agro, sed etiam in Finalensi, Mirandulano, & Ferrariensi, qui situs pars olim fuit antiquæ Vallis Padusæ, in quam omnia Flumina ex Appennino descendunt, à Placentina Urbe usq; ad Adriaticum Mare, Strabone teste exonerabantur, antequam structis aggeribus Padum subire cogerentur; quare in his locis ad longum tempus stagnarunt aquæ, non admittente Pado ad satietatem pleno, non solum circumjacentes aquas, sed per Scultennam, & Gabellum proprias aquas in agros nostros eructante. Perstitit deinde eadem pluviosa Constitutio non solum toto Veris tempore, sed per totam ferè Æstatem, ut nulla penè dies sine pluvia visa fuerit. Hinc factum, quod unà cum pluviis flante ut plurimum Boreâ, nulla unquam Æstas nostro in hoc Climate extiterit, in qua remissior fuerit caliditas, ut patuit ex Thermometris; unde nunquam serior fuit frugum maturitas, mense Julio mensè peracta. In Barometris quoque observatum est multò clariorem quàm aliàs fuisse Mercurium, Aëre crasso, & nebuloso existente. Cicadæ hoc anno ut plurimum aphonæ observatæ sunt, illarum

loco per totam ferè Æstatem coaxantibus Ranis; sic pro Vere hyemem, & pro Æstate Ver fortiti fuimus.

V. Nullus Annus in his Regionibus pisculentior unquam fuit, quare cum Pisces ubique pretio vilissimo prosterent, plebs Urbana hoc alimenti genere familiariter usâ est, multoque magis plebs Agrestis, quæ facili negotio propriis in agris, & in ipsis laribus pisces captabat, *Neptuno pro Cerere vitulum ministrante*, ut de Ichthyophagis scripsit Diodorus Siculus, donec super cibo isto levissimo nauseante rusticano stomacho, sicut olim gens Hebræa in Deserto, Allia, & Cœpas appetere. Ab amico Mercatore fide digno, qui Mantuanum agrum hisce temporibus peragravit, ut Sericum emeret, accepi, Rusticos illos ægrotis suis febricitantibus, & nauseabundis Allia, & Cœpas coctas pro ferculo præbuisse, quod cum in aliquibus foeliciter cessisset, passim exinde hoc remedii genus, tanquam Elixir proprietatis, quo mirificè recreabantur, valdè ex usu fuit.

VI. Sub initium Junii denuò, sicut Anno ante acto, apparuere signa Rubiginis. Vim Rubigalis morbi prima perferens Morus, nec illi quicquam profuit ipsius Prudentia, cujus Symbolum in censu Plantarum audit. Mox eadem Rubigo, pessimus omnium frugum morbus, & paulatim augetens, Frumenta, & omnium legumina, sed præsertim Fabas, occupavit, neque solum in locis humilioribus, ubi computruerant aquæ, sed etiam in editioribus, ut supra Viam Æmiliam, & in ipsis Collibus. Luctuosum sanè, ac deplorandum spectaculum omnium oculis fuit, campos circumquaque non

virentes, sed atratos, & fuliginosos intueri; sicut enim Anno huic præcedenti hæc lues rubro colore fruges infecerat, ita hoc Anno, non Creta, sed Carbone notando, eadem magna aetudine resperferat. Sic frumentatio pessum ivit, Frumento partim à Rubigine absumpto, partim ob aquarum colluviem in Lolium converso. Sed neque Plantarum fructibus, qui Æstatis principio, vel sub Opora maturescunt, pestis hæc pepercit. Nunquam in tota Etsensi Ditione Uvarum, sicuti rerum omnium maximè ferace, parciore fuit Vindemia, botris ab eadem peste paulatim exesis. Nucibus tantum, quarum præter morem ante actis annis magna penuria fuerat, hæc Rubigalis lues non nocuit. At neque hortensis familia vim hujus morbi cuncta depascentis effugit, nam Olera ferè omnia sydereo veluti afflatu ustulata sunt, adjecta quoque altera clades, nam Erucae, & Bruchi hortos omnes depopulati sunt, nudis Stolonibus relicti. Melonum, sicuti & reliquorum fructuum, magna fatuitas, ut & ipsa Animalia illorum esum quandoque respuerent.

VII. Vix risum forsan tenebit aliquis, quòd res tam minutas adeò curiose persequar; at is sciat quòd magnarum calamitatum non rarò exigua sunt signa, &

Sape exiguus mus

Augurium tibi triste dabit.

Quemadmodum in re Nauticâ ex levi nebula magnæ tempestatis signa captantur, ita & in re Medicâ ab exilibus indicis magni morbi impendentes non rarò prævidentur, quarè Hippocrates: *Nihil negligere.* Sic non immeritò Cleombrotus apud Plutar-

chum, Demetrium dicentem, ridiculû esse ex rebus minutis de grandibus facere indicium, arguebat his verbis. *Artem Medicam pestilentem æstatem ex araneorum frequentia prænunciare, atque ex foliis ficulneis, quando Vere Cornicis pedem referunt. quis confitebitur qui res pusillas statuat vestigia non esse magnarum?*

VIII. Pluviosam Constitutionem quæ ab anni principio usque ad totum Julii mensem obstinatè perstiterat, magna postmodum siccitas per duos ferè integros menses excepit; hujusmodi tamen siccitatem non multa caliditas comitata est, & qualis cæteris Annis apud nos perferri solet, præsertim cum *Procyon furit,*

Sole dies referente siccos.

Post æquinoctium verò cœperunt denuò apparere pluvie, ad quarum primum aspectum nemo non expavit, fuere tamen valdè moderatæ, & quantum sufficerent ad terram strigosam, ac veluti saxeam ob prægressam siccitatem emolliendam, adeò ut Colonorum votis pro desiderata frumenti satiatione responderit. Ultimi duo menses, sicuti priori anno cum perpetua ferè serenitate, & modico frigore, quantum prima pars hyemis postulabat, Anni cursum absolverunt.

IX. Hæc itaque fuit hujus Anni Constitutio, omnium non solum Vegetabilium, sed etiam Animantium naturæ, ut modò videbimus, valdè infesta. Quanvis ergo hyems adeò intempestiva fuerit, nihil tamen contigisse scio, quod ad Medicam lancem trutinari debeat, neque id mirum, nam tunc temporis cudebantur morbi suo tempore, & loco erupturi. Epi-

demicos Affectus, non præsentium Constitutionum, sed præcedentium esse productum, & sobolem scitè annotarunt Montanus, & Vallesius, duo clarissima Medicinæ lumina, idque apertis verbis ipse quoque Hippocrates asseruit. *Cum fieret autem*, inquit ille, *totus annus humidus, & frigidus, & Borealis, per hyemem quidem salubriter degebant maxima ex parte, ante Ver autem multi quidem degebant morbidè.* Succedente itaque Verno tempore, ac circa medium Aprilis mensem magna febrium seges in Mutinensi agro intra Viam Æmiliam, aliisque proximis locis, ubi diù stagnarant aquæ, ex improvîso caput extulit. Tertianæ omnes intermittentes ab initio fuerunt, & neminem novî, qui in principio hujus Epidemici affectus alio febris genere tentatus fuerit. Indiscriminatim Ruricolæ omnes, cujuscunque sexus, ætatis, temperamenti, vitæ generis, corripiebantur, cum magno horrore, frigore, & tremore, interdum quoque vomitione accedebant hæ Febres; copiosi quidem sudores in principio hujus Epidemici Affectus ipsas comitabantur, qui postea in morbi progressu remittebant; pauci integrè judicati sunt, sed omnes ferè, qui evasisse videbantur, experti sunt recidivas; neminem tamen hujusmodi Febrium genus licet tam populariter grassatæ fuerint, quod sciam, sustulit. Multoties accidit, ut cum in die intermissionis celebraretur phlebotomia, eadem die Febris corripere, & de simplici Tertiana duplex fieret. Nec id solum Ruri observatum est, sed etiam in Oppidis, & in hac Civitate, cum eodem tempore Oppidani quoque &

Plebs Urbana iisdem Tertianis febribus intermittibus exercerentur, sed longè inferiori numero, ac gens Rusticana.

X. Perseverarunt itaque hujusmodi Febres per totum Veris tempus, cum ejusmodi typo; accedente verò Æstate, in duplices Tertianas omnes conversæ, & quæ de novo accesserunt, hujusmodi typum servarunt. Duplici Tertiana igitur omnes fere Agricolaæ eodem tempore laborarunt, quæ quidem ut plurimum intermittens erat, sed valdè protracta, ut paucæ horæ pro apyrexia numerarentur. Vespere ut plurimum exacerbabantur, illas stipante magno Symptomatum satellitio, veluti vomitione, anxietate, capitis dolore, vertigine, in nonnullis stupiditate, in aliis mentis emotione; quod autem non rarò mihi observatum est, magna erat virium nocturna prostratio, ac interdum cum asphyxia, ut proximi Silicernio viderentur, manè cuncta hæc remittebant oriente Sole, ad cujus matutinos radios, è lectulis exsurgentes se exponebant, ac vitales spiritus ex in exhausto illo luminis, & caloris Fonte veluti potabant. Cùm hoc Annò curiosius rusticatione, quamvis parum tuta, oblectatus fuërim, non semel admiratus sum, quomodo Aegri, qui tota nocte cum Morte luctabant, manè sub Porticibus, velut Angues ad Solem cutem curantes, erecti starent, ac tantum virium iis superfuisset, ut campos etiam peragrarent; persitit tamen in omnibus satis commoda cibi appetentia, quin persæpè non paucos audivi de nimis parca alimonia conquerentes,

tes; ac revera hujusmodi Febres, quantum observare licuit, fuere magis famelicæ, quàm siticulosæ.

XI. Verminatio nunquam aliàs major fuit, nec solum in Pueris, sed etiam in provectioris ætatis hominibus. Memini me vidisse Rusticum quendam annorum circiter 40. sub Porticu ad Solem ex Febri accessu rigentem, atque unà valdè singultientem, à quo cum sciscitatus essem, num Vermes rejecisset, ac ille respondisset, se aliquot Vermes inferiùs, ac superiùs dejecisse, Singultum, à cuius molestia se potissimum liberari instabat, à Vermibus stomachum lacerantibus fieri asserui; cum autem fortè pulverem Chinæ-Chinæ sibi à Medico Forensi præscriptum in promptu haberet, permisi ut illum assumeret. Siluit pertinax Singultum unà cum febre, quæ tamen paucis post diebus rediit, sed sine tam molesto Symptomate. Aliàs postea expertus sum hujusmodi remedii genus in lumbricis puerorum enecandis, quod mihi feliciter cessit.

XII. Sanguis, qui in hac Constitutione secta Vena educebatur ut plurimum crassus, & subpallidus apparuit; in nonnullis etiam Ictericis observabatur, quamvis exterius in Corpore similis color non floreret. Aivi excrementa in omnibus ferè febricitantibus crassa erant, & compacta. Quæ per os rejiciebantur subacida potius erant, quàm amara. Urinæ ut plurimum crassæ, ac turbidæ multumque lateritii sedimenti habentes reddebantur, ac persèpè in febris, in quibus nulla erat cacochiæ suspicio; Hypochondria in omnibus dura, ac distenta.

XIII. Quibusdam, postquam illos hujusmodi tertianæ febres diù exercuissent, apparuere Parotides, quæ ut plurimum suppurabant, at neque hoc pacto contumacissimæ febres summovebantur. Curavi Mulierem utero gerentem, quæ, cum per integrum Septembris Mensem febricitasset, oborta Parotide, ac feliciter suppurata, & ad longum tempus perpurgata, nondum tamen, cum jam Anni finis immineret, à febre immunis est; adeò contumax, ac penè indomabilis erat fomes, cui hærebant hæ febres. Cæterùm nunquam visæ contumaciores febres ad recidivandum magis pronæ, & quæ magis Medicorum industriam eluderent; siquidem nec repetitæ phlebotomiæ, nec purgationes, nec mille alexipharmaca, quæ pleno gutture tanquam manus Deorum Receptorum Chorus adeò celebrat, quicquam profuere. Immo observatum, citius ac tutius restitutos, quibus nec sanguis ductus, nec purgantia exhibita, nec ullum alud remedii genus administratum, toto salutis negotio Naturæ morborum Medicatrici commisso. Feliciùs tamen cessit, quibus purgationes, & vomitiones præscriptæ, quam quibus pluries secta est Vena; ii namque in deterius semper labebantur. Vidi pauperem Agricola à duplici tertiana ad longum tempus conflactatum, & jam in magno discrimine versantem, cui nec detractus fuerat sanguis, nec ullum aliud remedii genus adhibitum, solo Vini generosi potu, meo consilio propinati, feliciter convalescisse; sic multos alios novi hoc solo cardiaco restitutos, aquæ usu, ac cæteris remediis ablegatis.

XIV. Cum

XIV. Cum autem hujusmodi Tertianæ febres non solum Colonos, sed etiam Oppidorum majorum, & Urbium Incolas, si non tam populariter, saltem eadem contumacia fatigarent, ac usu potius remediorum exasperarentur, quam mitescerent, mihi visum est hoc Anno apud nos contigisse id quod apud Plutarchum legimus in libro de Oraculorum defectu, quod nempe in hac Constitutione, quædam Medicæ Artis Oracula obmutuerint, dum causam ignorarent, quare præconceptæ opinioni de magna medicamentorum supra morbos quoscumque potestate, Tertianæ febres intermittentes, ut plurimum citra malignitatis suspicionem, minimè auscultarent; quare locum habuit Virgilianum illud:

— cessere Magistri,
Phillyrides Chiron, Amptoonius-
que Melampus.

XV. Major itaque pars Medentium apud Nostrates, ut vulgi calumniis, & assiduis ægrorum querimoniis se subducerent, in hac Tempestate ad Peruvianum Corticis sacram Anchoram confugere, at parum prospere; nam in periculosiores scopulos ægrotantes suos persæpè deduxere. Usu febrifugi per aliquot dies equidem sub doloso cinere latebat ignis, verum postliminiò violentior recandescibat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus ægrotantium magis, quam propriæ ambitioni consultum volebant, *Nabant sine Cortice.*

XVI. Hoc itaque tempore processit Febrilis acies per totam Æstatem, ac totum Autumnum, Rura, & Oppida infestando, frustra *Quartanam sperantibus ægris*, & intervallum ali-

quod à quotidianis paroxysmis expectantibus; nam pauci hoc Anno visi sunt Quartanarii; sicuti nec observare contigit Synochas ullas, vel Febres ardentes, sed solum Tertianas, quæ quidem sub finem Autumnii, & prima parte Hyemis rariores fuere, sed graviore, intermittentes quidem in principio, sed quæ tandem in continuas, & lentas migrarent, ut plurimum cum solita periodo circa Vesperas Ægris horrescentibus.

XVII. Febrili huic Exercitui, qui stativa castra posuerat inter Padum, & Viam Aemiliam, quam transgredi ausus non est, (cum in toto illo tractu, qui Colles, & hanc Viam interjacet, inculcata Valetudine. & secuta rufficatione uti concessum fuerit) multi alii Morbi junxere se comites, qui sporadicè vagantes multas prædas agebant ut Alvi profluvia, Icteri, Apoplexiæ, Hydropes, Catarrhi præfocativi, aliique Affectus. Qui Dysenteria hoc Anno laborarunt citius, ac foeliciùs evasere, quam qui Diarrhoea.

XVIII. Vim hujus Constitutionis Viri robustiores, & adulti facilius tolerarunt, minùs Fœminæ, ac Pueri, quorum qui infra trimattum erant, ferè omnes periire. In solo Finalis Oppido plus quam tercentum Pueros referunt extinctos, ut ex ejusdem Oppidi Necrologio constat. Magna quoque fuit Infantilis strages in Mirandulano agro, & Novellariensi. Ad dies aliquot febriles paroxysmos tolerabant, postmodum fiebant Icterici, ac paulò post Epilepticis insultibus correpti occumbebant. Cæterum præ multitudine hominum decumbentium pauci sunt extincti,

ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quam ex Febris vehementia succubere; qui tamen fuere superstites magna ex parte facti sunt Ictericis, Lienosis, & Cachectici.

XIX. Vim hujus malè moratæ Constitutionis experta quoque sunt cujuscunque generis Animalia, quæ in magno numero interiere; sicut autem in ea quam describit Silius Italicus, quæ sicca fuit, & præservida, *Vim primi sensere Canes*, ita in hac frigida, & præhumida clades Pecudum fuit, quibus, postquam per dies aliquot ægrotassent, veluti per crifim apparebant Variolæ in capite, & collo, ac plerumque ab iisdem excœcabantur; sic quæ ex vehementia morbi non perierant, tandem ex inedia contabescabant. Sues quoque turmatim suffocati moriebantur. Vidit etiam perfæpe infœlix Arator concidere

Inter opus Tauros, medioque recumbere sulco.

Nunquam parcius nobis mellificarunt Apes, vel propriis in sedibus extinctæ, vel aliò migrantes; Bombyces quoque initio quidem catervatim peribant, qui verò superstites fuere in ipso Opificio semianimes, & ignavi concidebant. Nimius essem si cuncta singillatim recensere vellem. Extispicium aliquod, Pecudum præcipuè, quarum major fuit strages, identidem celebrare, ac hariolari quænam esset talium morborum causa, non abs re fuisset, si per tempus licuisset.

XX. Scio non defuturos qui me coarguant, quòd ad Veterinariam transgrediar; oblatrent quantum velint,

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

quòd talia observare Medicam Artem profitenti indecorum nequaquam crediderim. Egit id Medicorum Maximus, quem non puduit seratari, quare Bobus facilis quam cæteris Animalibus excidant femora, hæc autem sunt illius verba, nemini, quod sciam, observata. *Bobus tunc magis excidunt femora, cum tenuissimi existunt, sunt autem tenuissimi Boves ad finem hyemis. Tunc etiam maximè luxantur, si tamen, & hujusmodi quiddam in Medicina scribere convenit. Verùm convenit utique.* Atqui si celebriores Anatomici tot sectiones, tot experimenta per mortes Brutorum agunt, ut Anatomiam in hoc genere comparatam, quam in Medicina desiderari dictum erat Sapiientissimi Baconis, jam habeamus, cur non licebit quoque illorum morbosos affectus observare? Quin Medico Chirurgo licere interdum absque Artis dedecore Bestiis mederi, ostendit Eruditissimus Vir Carolus Patinus in sua elegantissima Oratione in Archi-Lyceo Patavino Anno 1682. habita.

XXI. Atque hæc sunt quæ in morbida hujus Anni Constitutione magna ex parte ipsemet observavi, & quæ ab ingenuis Professoribus, & fidis Amicis mihi communicata sunt, quæ quidem referre prout obvenerint, non magni negotii est, at illorum causas rimari, ac in medium proferre, quæ Jatrofophorum, & Eruditorum hominum palato sapiant, hoc opus; audendum tamen pro viribus, ac

— Tentanda via est, quæ me quoque possim

Tollere humo. —

XXII. Communes morbos, quos Populares, & Epidemicos appellant, à

B Com-

Communibus causis progigni extra omnem controversiæ aleam est; Communes autem causæ sunt potissimum Aër nobis circumflus, (aliundè tamen, sive ex superioribus, sive ex inferioribus infectus) Communia Alimenta mali succi, & Aquæ corruptæ. Ex his omnibus, sed promptius ab Aëre, tanquam è communissimo Fonte è quo nemo non potare cogitur, Morbos quosdam derivari, qui multos eodem tempore afficiant, omnium pariter est consensus. Ad hanc verò nostram Ruralem Epidemiam excitandam in unum convenisse & Aërem vitiatum, & prava Alimenta ingesta, fas est arbitrari. Primum quidem locum Aëri à sua naturali temperie non solum secundum Anni tempora recedendi, sed particulis humanæ naturæ incongruis ad satietatem pleno, concedendum putârim; secundum autem locum pravis Alimentis, & Aquis vitiatis. Quamvis autem de Miasmate Contagioso aliqua posset esse suspicio, dum uno in aliqua familia à Febre correpto, cæteri paulò post ex eadem Febre decumberent, id tamen potius in communem Diathesim ad maturitatem eodem tempore evectam, non secus ac cum Autumno fructus eodem tempore maturescunt, referendum duxerim, quàm in effluvium aliquod contagiosum, quod è primo ægrotante expirans cæteros afficeret.

XXIII. Quanti autem referat ad bonam Valetudinem in Aëre puro & à foedis exhalationibus maximè remoto degere, nemo non novit; nam sicuti Pisces foeliciùs degunt, ac esca salubrior sunt, si in aqua pura, ac sincera vivant, secus verò si in aqua

foeda, & corrupta; ita homines foeliciorem vitam, ac longævioram ducunt, si Aër sincerus sit, secus autem si crassus, & nebulosus; Nec abs re vulgatum dictum illud, quod tales sint Corporis nostri humores, ac spiritus, qualis sit Aër; hinc iis in locis ubi Aër tenuior est ac defæcator, vividiora, & acutiora ingenia florere solent, ubi verò crassior, hebetiora, ac stolidiora, quare Bœotii, & Batavi antiquitus malè audiebant, unde Horatius:

Bœotum in crasso jurares aëre natum.

XXIV. Non vacat hîc disquirere, quare ad Vitam perennandam adeò necessarius sit Aëris usus, quomodo in Vascula Pulmonum se infinuet, quid in massa sanguinea efficiat, dum illi permiscetur; circa id insudarunt Doctissimi Viri, ac ultimò Ettmullerus in elegantissima sua Dissertatione de Abituro Respiracionis negotio; solummodò circa illa examinanda immorabor, quæ insignem Aëri mutationem inferre possunt, ac illum à sua naturali mediocritate dejicere. Certum est enim, quod si Aër Respiracioni idoneus esse debet, & consequenter ad vitalia munera, necesse est, ut quandam servet mediocritatem, ut neque supra modum crassus sit, nec nimis tenuis, nam si tenuior sit, ac rarior quàm par est, Respiracioni inidoneus evadit, ut Machina Boyliana satis evincit, ac testantur qui in editissimis Montibus difficiliorem experti sunt Respiracionem, quàm in imis Vallibus, id annotaete Thomâ Corneliô; si verò crassior sit, & ad saturitatem Vaporibus, & exhalationibus oppletus,

ad

ad Respirationis munus obeundum minimè aptus est, immò suffocationis periculum infert, ut ex eadem Machina Pneumatica patet, & Metallorum fossiles in fodinis sæpenu-mero experiuntur, qua de causa Hippocrates *Somnum in frigore cooperto*, ut ipse ait, commendabat, nimirum, ut Valesius, & Ballonius interpretantur, dormiendum esse in amplo Conclavi, sed corpore stragulis benè contecto, qua ratione facilius est anheliatus, nec à frigido Aëre partes sentientes pungente interturbatur somnus.

XXV. Notabiles autem in Aëre alterationes, (non de iis loquor, quæ secundum Naturæ leges, & varia Anni tempora ex necessitate fiunt, sed de intempestivis) Venti potissimum, & imbres copiosi efficiunt: Solares enim radii, ob æqualem Solis ad nostrum Verticem accessum, Aërem semper æqualiter calefacient, si is aliundè alterationem non susciperet. Haud secus Terræ exhalationes, ex paludibus, & stagnis, seu nimis uliginoso solo eundem non rarò contaminant. In nostro verò Aërem à copiosis imbribus, & lutulenta Constitutione vitiatum fuisse existimandum est, sicuti etiam à Ventis Borealibus intempestivum redditum, qui cum Verno tempore, ac per totam ferè Æstatem nunquam siluissent, Solarium radiorum vim hebetando, Vaporum à leni calore elevatorum discussionem prohibuerint, & volatiles Spiritus, quos in suo ad nostrum Verticem accessu Sol quaquaversum diffundit, versùs Australem plagam retro pulerint. Ex quo factum, ut iis in locis, ubi statariæ fuerant Aquæ, Aër circa Veris prin-

cipium tepescens, multos vapores, & tetras exhalationes in sinu suo exceperit; Aër verò sic pollutus, ac partibus volatilibus, quæ à Sole permanant, ulterius destitutus, dum intra Corpora eorum qui his in locis degabant admitteretur, totius massæ sanguinæ crasim, & cæterorum fluidorum systasim naturalem perturbavit.

XXVI. Reor itaque à naturali suæ dulcedinis, & fluiditatis statu, massam sanguineam descivisse, & crassio-riorem consistentiam, quam par est, acquisivisse; sicuti, & proportionem ablatam inter Bilem, & succum Pancreaticum, illa quidem languidiori, hoc fortiori reddito. E Cælo potissimum Volatiles Spiritus in Terram defluere, è Terra verò utpotè succis mineralibus referta continuo acidas particulas fursùm efferri, ingeniosum est clarissimi Sylvii excogitatum, sed rationibus, & experimentis confirmatum. Quare cum in hujus Anni pluviosa, & frigida Constitutione Aër partium volatilium, & spirituosarum magna penuria laboraret, aliaque ex parte acidis particulis è terra lutulenta, ac veluti fermentata elevatis maximè abundaret, mirum non est, si postmodum intra Vitæ hospitia exceptus talem diathesim induxerit, è qua tam magna febrium propago emanavit. Acidam verò dyscrasiam potius, quam biliosam, & alcalinam in universum prævaluisse, duo potissimum evincunt, primum, quòd hoc Anno in tam ampla Febrium segete nullam Synochum, nullam Febrem ardentem observare contigerit, alterum, quòd hujusmodi Febres, ut plurimum, veluti superius annotavimus,

potius famelicæ fuerint, quàm siticulosæ.

Nec miretur quispiam, quòd Tertianæ febris naturam ex prædominio Acidæ Mineræ potius deducam, quàm Alcalinæ, qualis censetur Biliosus humor, nam ex quanam materia, quæso, in hac Constitutione tam horrida, procellosa, ac media Æstate frigida, post usum ciborum pituitosi succi, ex quanam materia, inquam, tanta bilis copia gigni debuit, quæ sufficeret ad procreandam tam numerosam Februm sobolem, ac illam tandiù alendam? Nec desunt Professores celeberrimi, qui ab hoc non multum dissentunt, inter quos Etmullerus, qui pro causa proxima Tertianæ febris intermittens statuit fermentum salino-acidum, in legitimis quidem magis volatile, & activum, minus autem volatile, & subiecto viscido irretitum in nothis.

XXVII. Præter Aëris malam Constitutionem, tanquam hujus Epidemici Affectus communissimam causam, aliæ quoque, nec parvi momenti in idem conspirant, scilicet ut humores ad acidam dyscrasiam disponerent; nimium prava alimenta ingesta, ut fructus horæi à rubigali lue vitati, nimia Piscium ingurgitatio, edulii genus nostris Agricolis insolens, in quorum stomacho cibus fortioribus assuetis facile putrescebat, hoc est facile aciescebat, cum nullo evidentiori signo putrescentia se prodatur, quàm per acorem; his addi possunt Puteales aquæ ex nimia illuvione cœnosæ, & semiputridæ, ac denique Boreales Venti, qui Acidi nitrosi Promuscondus appellantur. Ex his itaque Communibus Causis, ceu

Fontibus, harum Februm originem probabilius, quàm à quacumque alia deduxerim; neque enim ad cœlestes influxus recurrendum, quasi Astra maligniori lumine Rusticanam gentem potius, quàm Urbanam, veluti innocentiorum adspicerent, cum præter id, improbable sit, quòd cœlestes influxus tam arcto spatio potuerint circumscribi, sicuti neque subterraneæ exhalationes culpari poterant, cum Terræ motus nullus præcesserit, neque in hac nostra magna Planitie Cispadana, & Transpadana extent Antra, & Terræ hiatus Charonei, à quibus perniciofa effluvia possent erumpere, & Aërem inquinare.

XXVIII. Quod spectat ad Causam internam, quam Coniunctam appellant, hæc non nisi ad crassam, & viscidam pituitam, cui acidum fermentum hæreret, referenda erat, vel strabulantem in stomacho, ut placet Etmullero, vel ductus laterales Pancreatis obstruentem, ut statuit Sylvius, quæ materia in Venas transfusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta febrilem effervescentiam excitaret; ut ut enim cruoris massa effecta sit, & vapida, semper tamen aliquid oleosum, & sulphurei continet, quod ad flammulam vitalem alendam sufficiat. Focus itaque febrilis hospitabatur extra Vasa sanguinea, quemadmodum in febris omnibus periodicis, cum alioquin perdifficile sit Intermittentes febres ab his quæ verè Continuæ sunt distinguere, cuiusmodi Febres Ignis nomine Divinus Præceptor insignire consuevit, ut ex variis historiis in libris Epidemicorum videre est. Non enim concipi potest, aiebat scientificus

finus Cartesius, quænam possit esse Circuitus causa, nisi materia quædam quæ maturatione indigeat, antequam massæ sanguinæ miscetur, quæ per venas ad Cor delata potis est tot excitare turbas, & febrilem tempestatem ciere, quæ non alio pacto fedetur, quam eadem hostili materia sub forma sudoris per corporis ambitum discussa, vel per Urinarias vias ablegata.

XXIX. Rarum quidem esse, quòd Tertianæ febres Epidemicè ex Aëris vitio observentur, ait Doctissimus Ettmullerus, ac revera Febres, quæ alicujus pravi Semini in Aëre latentis soboles sunt, nullum certum ordinem servare solent, multòque rarius est, quod sint de genere Intermittentium: hoc Anno tamen hujusmodi febrium genus in hisce Regionibus populariter grassatum fuisse, tam Ruri, quam in Oppidis (quamvis postea ob diuturnitatem in continuas, & lentas migrarent) sat perspectum est. Haud abimilem Constitutionem, quæ in Anglia Anno 1658. ac magis per Rura, & Pagos, quam per Oppida, & Urbes defævit, Doctissimus Willis in suo Tractatu de Febribus describit; suæ tamen Febrilis Epidemiæ originem, & causam procatarteticam non Aëris vitium Vir ille Peritissimus refert, sed potiùs in prægressam Constitutionem nimis æstuosam, & illi Climati insolentem; Febrem Tertianam intermittentem Epidemiam observavit quoque Celebrerrimus Bartholinus Hafniæ, anno 1652. sed & ipse illius causam calidissimæ, & siccissimæ Æstati, præter morem, & consuetudinem illius Cœli adseribit; hanc verò nostram Ruralem Epide-

miam lubet referre in Constitutionem præhumidam, ac frigidam, huic Cœlo insolitam, ac simul in Aërem ob coenosam colluviem vitiatum. Si enim hujus Epidemici Affectus causa esset ex totius Anni intempestiva Constitutione, quæ frigida, & procellosa toti penè Italiæ communis fuit, non satis constat, quare hic popularis morbus, in humilioribus tantum locis, ac ubi stagnarint aquæ, sedem fixerit, & non ampliora spatia occuparit; cum tamen Incolæ cæterarum regionum quæ ab hujusmodi atmosphæra remotiores erant, (ut totus tractus supra Viam Æmiliam versus Colles) nunquam aliàs à Febribus magis securos se vixisse meminerint.

XXX. Qua de causa porrò, à Constitutionibus tantæ siccitatis, quales, ut dixi, ad plures Annos experti fuimus, ad Constitutionem imbrium adeò feracem talis factus fuerit transitus, certè hic mihi hæret aqua, ut dici solet, & ad hanc Veritatem eruendam *Delio natatore* opus esset. Nullus profectò Astrologorum, qui ex imaginariis Astrorum configurationibus futuros rerum eventus prædici posse existimant, tam magnam illuvionem prædixit, neque postquam facta est, rationem ullam attulit, cur ita fieri deberet. Sint utique Astrorum in hæc inferiora Influxus, quos velle negare magnæ dementiæ esset, at modus quo agant, id omninò indeprehensibile est. Rectè quidem Ptolomæus in libro qui *Aliarba* inscribitur, Stellarum effectus incertos esse, & varios pronuntiavit, quoniam incertum est qua ratione materia subiecta influxum recipiat. Obser-

vandas quidem magnas Temporum mutationes, Æquinoctia scilicet, & Solstitia, ut in illis *neque medicamenta exhibeam, neque uramus, neque secemus*, pluribus in locis monuit Hipp. sicuti etiam considerandos exortus Canis, Arcturi, & Pleiadum occasum, nam ut idem ait, *morbi his maximè diebus judicantur, alii perimunt, aut in speciem aliam transmutantur*; quare verò tam magnæ alterationes, tum in magno, tum in parvo Mundo dictis temporibus fiant, scrutari velle, id esset merè divinare. Satis sit igitur quoad rem nostram, quòd hoc Anno tam magna, & insolita aquarum inundatio morbosam hanc Constitutionem invexerit, contrario prorsus modo, quo in Ægypto votiva Nili inundatio, miraculi ad instar, solet pestem abigere, quamvis Alpinus mutationem illam Aëris in salubriorem statum ad Nili incrementum subsequenter in Etesias videatur potiùs referre, quæ tunc temporis, Sole signum Cancri subeunte, & septentrionali plaga fumigante, flare incipiant, & Campsinos Ventos pestis Vectores repellant. Quæcumque ea causa sit ob quam Nilus, Ægypti Pincerna, salubritatem invehat, certum est tamen, ad illius incrementum Morbos populariter grassantes decrescere, & in magna illa inundatione demergi, adeo verum est illud Celsi; *Differre pro natura locorum genera Medicinæ, & aliud opus esse Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia*. Annus jam agitur centesimus, ex quo haud ab similibus inundatio Cispadanam, & Transpadanam Regionem occupavit, undè postea subsecuta est summa An-

nonæ caritas, tritico in lolium converso, ut refert Paulus Crassus Corrigiensis in doctissimo suo libello de Lolio; Inchoarunt autem tunc temporis circa Maii principium pluvix, quæ postea per totam Æstatem obstinatissimè perdurarunt. Observantur itaque per intervalla quædam eadem Temporum Constitutiones recurrere, sive in Astrorum vim nobis ignotam id referamus, sive in justam Dei vindictam, qui sicut olim Universalis Diluvio totum Orbem puniit, ita particularibus eluvionibus quasdam particulares Regiones aliquando plectit.

XXXI. Rubigalem luem non exiguam operam ad Morbosam hanc Constitutionem contulisse superiùs dixi; at ne id gratis, ac veluti Dictatoriè pronunciasse videar, libeat in disquirenda, & examinanda Rubiginis natura paululum immorari. De Rubigine multa quidem Veteres scripsere, at de illa secundum suæ Philosophiæ Systemata ratiocinati sunt; In sacris quoque Codicibus Rubiginis fit mentio, cum aliquando hac, veluti iræ suæ ministra, Deus populo suo fruges, & fructus omnes ademerit, ut illum ad bonam frugem perduceret, non nulli verò ex Recentioribus de hac peste aliquid scripsere, ut Ruvellius, Levinus Lemnius, Ludovicus Vives, Langius, sed ea quæ à veteribus scripta fuerant recocere. Vegetabilem itaque Familiam suis Morbis laborare, iisque diversi generis, multosque gravissimos Auctores de iis scripsisse, ut Varronem, Plinium, Columellam, aliosque jam satis perspectum est. Rubiginem verò, frugum omnium. & fructuum

communem morbum, ut illam Theophrastus appellat, adeò exhorruerunt antiqui, ut ad avertendam hanc pestem sibi Deum finxerint, quem Rubigum, teste Varrone, appellabant, unde Rubigalia festa emanarunt, quæ à Numa Pompilio Regni sui Anno XI. referente Plinio, instituta sunt, & ad 7. Cal. Maii celebrabantur. Mactabant autem lactentem Catulum in hujusmodi sacrificio, undè Columella:

*Hinc mala Rubigo virides ne
torreat herbas,
Sanguine lactentis Catuli placatur,
& extis.*

Litabant autem lactentem Catulum eò quòd à Rubigali Numine, mediante maligno Canis Syderis influxu, putarent hanc labem in terras immitti; quare cœca superstitione, ac non nisi habita ratione nominis, id agebatur sacrificium, ut ingenuè Ovidius?

*Pro Canis sydereo Canis hic imponitur
Aræ.*

*Et quare id fiat, nil nisi nomen
habet.*

XXXII. Rubigalia itaque sacra, sicut & Floralia, ut cuncta benè deflorescerent, instituta sunt, ac celebrari solita, sub finem Aprilis, propterea, quòd hujusmodi tempore à Rubigine frugibus, & fructibus valde metuerent, occidente tunc temporis Canis, Sydere per se vehementissimo, qui occasus ex Plinii observatione tunc in 4. Cal. Maii incidebat. Observabant autem Veteres multa attentione Canis Occasum, ubi nos vix Ortum, qui persæpè credimus eodem tempore ubique inchoare dies Caniculares, veluti non rarò doctos alioquin, & celebres Professores, ita

quidem, sed turpiter sentientes, audire contigit, cum tamen juxtà diversam latitudinem, quam varix regiones habent, varii ac diversi sint Astrorum Ortus & Occasus, quod non ignotum Galeno, qui tradidit, eodem quidem tempore omnibus in plagis fieri tum Æquinoctia, tum Solstitia, Astrorum verò Ortus, & Occasus communes esse iis solum qui sub eodem vertice habitant.

XXXIII. Hanc pestem Græci *Ερυσίη*, Latini Rubiginis nomine appellavere, sive à rodendo, ut Varro ni placet, seu quod rubro colore fruges inficiat, Uredinem quoque seu Carbuncularem morbum vocavit Plinius, quod fruges exurat, veluti hoc Anno contigit, cum fruges, & plantæ omnes carbuncularent, ut Pliniano vocabulo utamur. Hos equidem Rubiginis noxios effectus observare, & contemplari licuit; at quænam sit hujus pestis natura, & indoles, non tam facile est decernere. Sapere ignis naturam, seu acrimoniam lixiviale, & Alcalinam ex Sale acri, & volatili, proclive quidem esset asserere; at multa obstant, ne in hanc sententiam eam. Gigni Rubiginem ex Rore, sed vitiatò, serenis noctibus, vel in plenilunio, vel interlunio, quibus temporibus Luna frigidius lumen ad nos reflectit, (cum in Plenilunio, Æstivo tempore à nostro vertice multum absit, in interlunio verò totum lumen, quod à Sole recipit eidem regerat) antiquorum fuit opinio; cui recentiorum quoque non pauci subscripsere, inter quos Ludovicus Vives, in doctissimis suis Commentariis in librum D. Augustini de Civitate Dei, ubi scripsit, *Rubiginem*

nem esse Rorem putrefactum, fruges tenues corruptentem, & friantem. Generari utique Rubiginem ex Rore, serenis noctibus, (cum Ros non decidat nisi sereno Cœlo) & silente Luna, veritati valdè congruum videtur, nam re vera sub initium Junii, propè Interlunium, signa Rubiginis observari cœpta in frugibus, & plantarum foliis, quæ parvis maculis nigricantibus distincta, punctulari morbo laborare videbantur; argumentum evidens hujusmodi stygmata à Roris guttulis, ubi diù hæserant, fuisse inusta.

XXXIV. In Rore (quem Lunæ, & Aëris filium Alcmon dixit, & à raritate ita appellatum Isidorus tradidit, eò quòd non sit crassus ut pluvia) multam liquoris volatilis Salini, ratione cuius abstergit, & alvum solvit, omnes docent Chymici, qui pro egregio menstruo ipsum commendant ad extrahendas omnium Vegetabilium Tincturas: ex eòdem quoque tradunt elici spiritum qui ad metalla dissolvenda efficax sit, quo spiritu utebatur Cnôselius ad parandam Coralliorum Tincturam, ignita Corallia in Roris spiritum projiciendo. Vim hujus Salis sentiunt, qui manibus rorem tractant, aut nudis pedibus per campos, & prata rorulenta incedunt; nam manus, & pedes scabræ fiunt, idque ob salinas, & nitrosas particulas, quæ cutim arrodunt. Vi quoque pollere graciliora reddendi corpora tradit Plutarchus, ac propterea Mulieres habitiores illius usu nimiam polysarciam emendare. Sale saccharino pariter divitem esse Rorem, ut multis morbis opituletur per analy-

sim, & ignis examen se deprehendisse testatur Helmontius. Multa de Roris viribus scripsit in doctissimis suis Animadversionibus Excellentissimus D. Joseph Lanzonus, Medicus Ferrariensis, cui non parum debeo, quòd ea quæ in hac Constitutione ipse observavit, mihi per litteras benignè communicârit.

XXXV. Hæ sunt nativæ dotes matuini Roris, ac præsertim Maiialis, in salubri tamen Constitutione, ac solo minimè uliginoso, nec palfstri; at si ex malis temporum Constitutionibus, & noxiis affatibus, seu pravis è Terra exhalationibus Ros vi-tietur, in Rubiginem degenerat, malum, quo nullum noxius est, & cui, ut ait Plinius, *non comparantur grandines, neque procellæ, quæ nunquam Annonæ intulere caritatem.* Gigni Rubiginem itaque ex Rore existimo, dum multa nitrosâ, & acida corpuscula è solo elata, & per aërem undequaque dispersa, salinis particulis, quibus naturaliter Ros abundat, sociantur, quæ simul in magno Aëris Receptaculo fermentata, & exaltata, modo nobis imperceptibili, in liquorem coeant, qui postea sub forma Roris deciduus & plantis inhærens, easdem maculis diversi coloris sugillet, uti apud nos factum his duobus annis, cum in priori, Plantæ omnes, & fructus rubris veluti peti-culis, hœc Annò verò nigris laborare viderentur. Præpollere aquæ in Rubigine acrimoniam acidam, & corrosivam, haud absimilem Aquis Sty-giis, & Spiritibus Nitri, & Vitrioli, longè verisimilius, quàm Alcalinam ex sale Acridi, & caustico, quando nulla causâ animo fingi possit quæ
in

in tam remissis caloribus hujus Constitutionis uestionem, & acredinem accersere potuerit.

XXXVI. Neque huic meæ opinioni quicquam refragari S. Scripturæ auctoritatem crediderim, dum apud Amos Prophetam fit mentio Rubiginis his verbis. *Percussi vos in Vento urente, & in Ærugine, multitudinem fructuum vestrorum, & Vinearum vestrarum, Oliveta vestra & ficeta comedit Eruca.* Cum non magis Austrini flatus sua caliditate, quam

— *Boreæ penetrabile frigus adurat.*

XXXVII. Displicet quidem, quòd eo tempore quo sæviit Rubigalis lues, aliquo experimento non pertenturim, ut certius illius naturam explorarem; siquidem nimis serò animum subiit cogitatio de hac Rurali Epidemia, & Rubigali peste describenda. Non destiti tamen, quin postmodum variis experimentis peruestigarem, nùm ea quæ mente excogitaram Veritati congruerent; expertus itaque sum variis liquoribus modò acidis, modò alcalicis, & lixivialibus, plantarum folia, flores, & fructus adspargendo, attentè observans, quis inde color emergeret; folia itaque recentia Fabarum, quæ apud nos circa finem Octobris feri solent, Spiritu Vitrioli irroravi, & non multò post flaventes maculæ, ubi guttullæ liquoris hæserant, apparuere; placuit autem magis in Fabis experiri, tum quia in hoc leguminis genere, vim suam magis exercuit Rubigo, tum quia Theophrastus testatur, *Fabam inter legumina magis æruginem sentire.* Fabarum itidem folia liquore

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

alcalico, & urinoso, ac lixivio acerrimo adspersi, neque notam ullam alicujus coloris inuri deprehendi. In aliis quoque Plantis, ac variis Oleribus, ut foliis Lactucæ, Brassicæ idem pertentavi, & ab acidis Spiritibus seu Vitrioli, seu Nitri, flavas maculas prodire, nunquam tamen nigras, observare contigit. Rubiginis itaque Naturam in Acida potius acrimonia quàm Alcalica lubet statuere. Congruunt autem huic meæ opinioni ea quæ in strage Animalium evenere; nam, præter malam Aëris diathesim Brutis quoque noxiam, ob pascua rubiginosa Sanguine acidiori reddito, ac in motu suo præpedito, vel subitæ mortes integros greges Pecorum sustulere, vel abortæ sunt Variolæ, quas ex sanguinis stagnatione fieri, dum in orbem agitur, communis est recentiorum Opinio. Tubercula autem illa quæ in capite, collo, & cruribus pecudum visabantur, revera Variolas fuisse, licet profectò asserere, quando nec figura, nec colore, nec liquore in illis contento, nec magnitudine, nec modo quo solvebantur, post suppurationem nigra crusta superstite, quicquam à Puerorum Variolis discrepabant. Nihilò seciùs eadem pascua infecta cæteris Animalibus cladem intulere. Sic Apes haud amplius ex florum calicibus nectareum laticem, sed acidum stigma delibantes, partim extinctæ sunt, vel aliò suas Colonias transfulerunt. Pariter neque mirum, quod hoc Anno Cicadæ ut plurimum taciturnæ fuerint, cum, præter remissum Æstatis calorem, qui illas ad cantum nequaquam cie-
ret, vel nutritium Rorem nactæ non

C

fue-

fuerint (si tamen verum quod Rore pascantur) vel quod majori ex parte perierint. A Cicadarum obmutescencia malas Temporum Constitutiones prænunciari, scripsit Doctissimus Mercurialis, qui Anno 1577. observavit in Agro Patavino, aut nullas, aut rarissimas Cicadas cecinisse, unde postea gravis subsecuta est Epidemia. Cicadas autem re ipsa Rore nutriri fabulosum non esse reor, etenim non in Arboribus pernoctare, sed super solum ipsum, & in aprico loco ad Rorem facilius excipiendum, manè autem ad Solis ortum super Arbores evolare ex Agricola quodam didici; à quò cum scificitatus essem, quare in Villa quadam, quæ Roboretum dicitur, penes Gabellum flumen, tanta sit Æstate Cicadarum copia, ut illic hujusmodi Insecti genus suum habere videatur Emporium, id fieri dixit ille, quia solum illud arenosum sit; in quo facilius quàm in solo argilloso parva foramina efficiant, in quibus deponant Ova pro foetura in securam Æstatem.

XXXVIII. Hæc omnia itaque Rubiginis naturam satis in propatulo statuere videntur, luem meherclè, & Animalibus, & Plantis valde perniciosam. Quare autem solæ Noces Rubiginis noxam non senserint, id fortasse in causa fuit, vel quòd hujusmodi fructus gemino operimento sit munitus, vel quòd Corticis substantia multo Sale Volatili abundet, qui diversam indolem ab Acido possidet. Succum è viridi cortice Nucis Juglandis, tanquam remedium à se repertum, & magnæ virtutis ad faucium phlegmasas tol-

endas, multis laudibus extollit Galenus; putabat autem ille, talem effectum præstare hunc succum, eò quòd vi adstrictoria polleret; & simul tenuium esset partium, ex tinctura penè inelubili, quæ manus tractantis inficit, partium tenuitatem deducens, vim autem adstringendi à salubri effectu, quem observabat, dum inflammationi mederetur; pro rato enim, ac veluti lege habebatur, quòd in principio Phlegmonis utendum esset repellentibus, & adstringentibus, ne pars ob laxitatem fluentem humorem tam facile reciperet, quod etiamnum apud non paucos Professores frequenti in usu est, quod num rectè, an perperam fiat, non est hujus loci disquirere. Hujus succi efficaciam ad inflammationes sanandas agnoscunt quoque Recentiores, vim autem adstrictoriam prorsus negant, immò vim dissolventem ipsi adscribunt, inter quos Leonardus e Capua, qui Corticem Nucum viridium multo Sale volatili divitem esse ait, & qui potis sit grumos Sanguinis dissolvere: & illius acetositatem emendare, quo pacto non sanguinis fluxum in partem adstringendo prohibet, sed sanguinis refluxum per Venas ad Cor referendo promovet. Sicuri autem, priscis ignoscendum, si ob ignoratum sanguinis circularem motum, non aptas interdum naturalium effectuum ætiologias asserbant, ita nostro huic seculo gratulandum, de quo verius pronunciarè libeat id quod de suo ævo scripsit Plinius, scilicet: *Non minus ingeniosam fuisse antiquitus observationem, quàm nunc rationem.* Ex Nucum viridi Cortice parari Decoctum in Anglia exper-

expertæ virtutis ad luem Gallicam perdomandam, quam Recentiores omnes in Acidi prædominio statuunt, nuper accepi à Cl. D. Nathan Lacy Medico Angio, & insigni Anatomico. Cum itaque Nucum putamen multo Sale volatili abundet, mirum non est, si Rubigini obstiterit, & inclusum nucleum à communi lue præservarit. Atque hæc de Rubiginis natura, & indole.

XXXIX. Modò superest, ut Symptomatum, & quarundam observationum perquirantur causæ; Adnotatum, vespertinis horis has Febres exacerbari consuevisse, unà cum Virium nocturna prostratione, ut ægri morituri viderentur, manè verò oriente Sole, veluti redivivos tantum virium habuisse, ut è lectulis exurgentes deambulant. *Quale est vesperti exacerbari, tale ipsius morbi, & cujuscunque constitutionis ad se mutud* ajebat Hipp. Vespertinæ itaque exacerbationes morbi naturam superius descriptam, & causas morbificas satis indicabant. Virium autem dejectionem noctu factam, & matutinam earum veluti redintegrationem in Solis recessum & accessum, & acidæ Dyscrasiæ prædominium referendam putarim; Sole namque occumbente, & volatiles spiritus per Aërem dispersos secum trahente, Spiritus Vitales Sanguinis ab Acido coagulante figebantur, unde Facultatum omnium torpor, qui porrò ab iisdem Solaribus radiis matutinis discutiebatur, non secus, ac quando è brumali frigore fluentium aquarum cursus noctu intercipitur, qui postea à Sole novo lumine Terras lustrante, restituitur. In hac rerum

Univeritate nihil esse utilius Sale, & Sole scripsit Plinius; sic Celsus Leucophlegmatia laborantes Soli subjici oportere aiebat, utendumque frictione manibus aqua madefactis, cui sal, & nitrum, & olei paulum esset adjectum. Mirum itaque non erat si in casu nostro à blando Solis calore liquato veluti pituitæ gelu, Cruor solitum cursum per sua Vasa repeteret, & consopitæ Facultates ad consueta munia exercenda revocarentur.

XXXX. Præ cæteris notatu dignis observavimus inexpugnabilem harum febrium contumaciam, ut non solum omnem Medicorum industriam eluderent, (cum neque Venæ-sectionibus, neque Purgationibus, neque Cardiacis quicquam ausculta- rent) sed usu remediorum magis exasperarentur; quod factum existimo ob malam Aëris diathesim, quæ Morbum aleret; quare licet etiam opportuna remedia quandoque adhiberentur, nihil remittebat morbus, immò sæviebat magis, ac fatius profectò fuisset multis hanc Camarinam non movere; tanti est Oraculum illud Hippocratis, quod initio hujus Dissertationis attuli, nempe quòd *Hominis Natura interdum universi potestatem non superat*, quæ Hippocratis verba si Medentes attentè perpenderent, tot Medicamentis ægros non fatigarent, in Epidemicis præsertim Affectibus, quorum vera Curatio non innotescit, nisi cum Buxta plena fuerint.

XXXXI. Venæsectio profectò in his Febribus non fuit saluberrimum remedium, nec quenquam novi, de quo dici potuerit cum Galeno, quòd

illius Febris sanguinis missione jugulata fuerit, quin ubi pluries celebrata est phlebotomia, magis attrita sunt Vires, & Febres magis protractæ ægros vel ad Mortem, vel ad Cachexiam deduxere. Cur autem in his Febribus tam improspere cesserit Sanguinis detractio, obviam est arbitrari, Massam sanguineam sale volatili & particulis spirituosis, ob malam aëris diathesin, & Diætæ errores effectam, per Venæ sectionem pauperiorem redditam, unde major Acidi præpollentia, & Bilis depressio consequeretur, Febrisque exinde protractior fieret. Venæ sectionem Febribus intermittibus non esse per se aptum remedium, cum de foco febrili, qui extra Vasa sanguiflua larem habet, nihil detrahat, commune est recentiorum Assertum, sed solummodo per accidens convenire ajunt, quatenus obviam iri possit multis symptomatibus, ac periculis quæ in Corpore præsertim plethorico nimiam effervescentiam subsequi possent, scilicet inflammationes, & Vasorum disruptiones, qualis fuit casus à Ballonio memoratus, de quodam nobili Viro, cui Tertiaria Febre laboranti ob neglectam sanguinis detractionem ruptæ sunt Venæ in quarto paroxysmo, & tanta foras sanguinis excretio est consecuta, ut eo ipso die illi obeundum fuerit. In hac verò nostra Rurali Epidemia sanguinis effervescentia non adeo magna fuit, ut de ejusmodi periculo metuendum esset, immò potius lenta, ex Acidi prædominio, & propter bilem enervatam, quæ in confluxu cum succo pancreatico, & cum lymphâ minus effervesceret: propterea V. S. non

adeo proficuum fuit remedium, ut in prægressis præcedentium Annorum Constitutionibus, quas valde siccas, & æstuosas esse diximus, quare cum in iis valde turgeret bilis & sanguis facile exardesceret, mirum non erat si tunc adeo conferret V. S. & à periculis præcaveret, quæ nimiam sanguinis effervescentiam, & rarefactionem comitantur; assueti autem Professores Venam facile tunderetubi constaret esse febrem, ac nullum alium scopum sibi præfigentes, quam solam caloris febrilis attemperationem; in hac Constitutione, à cæteris toto Cælo diversa, repetita Venæ sectione utentes, ægros persæpe in extremam perniciem præcipitarunt. Nollem equidem quod quis me inter hæmatophobos recenseat, sed nec inter hæmatichitas numerari velim. Est ubi liberaliter sanguinem demamus, est ubi parcè, est ubi nihil, licet sit eadem affectus species. In Stymargi famula usque ad animi defectum sanguinem detraxit Hipp. licet frigido Affectu laboraret; rationem autem addidit. *Oportet enim, inquit ille, devenire ad Occasionem, & Occasionis initium.* Causa morbi nimirum est attendenda, ex qua potissimæ desumuntur indicationes. *Similitudines parere errores etiam bonis Medicis, contrarium autem facere Causam,* monitum est ejusdem Hippocratis, nam re vera cognita causa, non tam facile à recto tramite, & legitima curatione deflectitur.

XXXXII. Quærit idem Ballonius, Practicus olim Celeberrimus Parisiensis, cur phlebotomia febres quædam miraculi ad instar tollat, alias potius exasperet; paucis quidem

respondet, at illius verba ponderanda sunt, non numeranda. *Febres, ait ille, aliæ sunt Venosæ, aliæ Gastricæ, id est quædam phlogosim sequuntur potius Venosi generis, quàm vitium humorum in præcordiis contentorum; quæ Venosi sunt generis, hæ primo quoque tempore per phlebotomiam cessant, quæ aliis sunt generis non facillè phlebotomia solvuntur, contra potius cathartico egent.* Tales erant Tertianæ istæ intermittentes hujus nostræ Constitutionis, erant enim potius Gastricæ, quàm Venosæ, ac propterea ad Venæ sectionem magis exacerbabantur, & contumaciores fiebant, magis autem prosperè cesserunt purgationes, & Vomitiones usu Emeticorum, quibus non rarò penitus avulsus est febrilis fomes. Claudam hunc locum digna animadversione ejusdem Ballonii in eos, qui ut nil non agant, ex quacunque re occasionem captant mittendi sanguinis. *Nam si induxerint in animum (inquit ille) Venam reserare, & id cunctanter faciunt, si guttula sanguinis è nare fluat, tunc quasi trophæum reportantes, clamant oblatam legitimæ phlebotomiæ occasionem; si luculenta sit hæmorrhagia audacius secant, quia naturam copia gravari aiunt, si infra modum sanguis fluat, compensandum istum defectum aperture Venæ contendunt.*

XXXXIII. Non minus disquisitione dignum est, cur in hac Constitutione tam sæpè contigerit, quod Tertiana simplex in duplicem migraret ea ipsa die, qua secta est Vena. Id olim observarunt Amatus Lusitanus, & B. Castellus, nec quemquam scio,

qui præter hos hujusmodi phœnomeni, quod aliquando in praxi observatur, mentionem habeat; refert autem Amatus cuiquam juveni 25. Annorum Tertiana febre laboranti, cum Venam die intermissionis secuisset, vespere febrem ex simplici factam fuisse duplicem, hujusce rei rationem reddit his verbis. *Non enim credere est, ob sanguinis extractionem, ex simplici duplicem factam fuisse, quum dubio procul nisi sanguis extractus esset, in Tertianam continuam futurus erat morbus;* hujusmodi excusationis genus plerique Medicorum nostris etiam temporibus in promptu habent, quotiescunque ex aliquo malè administrato remedio pejus Æger se habeat; statim enim obtrudunt, quòd multò deterius se haberet, nisi tali remedio usus fuisset; meliorem itaque Ætiologiam, & ævo nostro accommodam perquiramus; puto ergo in illo casu, (sicuti & in nostra Constitutione) culpandam potius Venæ sectionem, quàm Febrem, quæ ex sui natura proclivis esset, ut in Tertianam continuam migraret. Refert Amatus Juvenem illum vigente Autumno ægrotasse, sanguinem in prima pelvicula exceptum atrum fuisse, in secunda rubicundum sine ulla aquositate; rationi congruum est igitur in illo Juvene ob prægressos ætatis calores, partes magis spirituosas, & volatiles sanguinis absumptas, ac postea massam sanguineam Autumnali tempore in acidam dyscrasiam degenerasse, eo prorùs modo, quo Vina postquam per æstivos calores ebullierint, Autumno facillè acefcunt, (ut ex atro sanguine primæ pelviculæ) nam san-

guis secundæ rubicundior erat, quia arteriosus) secta itaque Vena, & Symplici cruoris magis debilitata, ac depauperata, mirum non fuit si Acidum prævalens, ac veluti sine Adversario licentiùs insultaret, ex quo Tertiana simplex in duplicem transierit. Convalluit autem Juvenis ille post bonam purgationem ex pharmaco, nam Febris illa fortasse fuit potius *Gastrica*, quam *Venosa*. In hac verò Constitutione non ab exhausto spirituum ob nimium æstum massam sanguineam acorem contraxisse arbitror, sed potius ob frigidam Anni Constitutionem ac Diætæ errores, obruta Bile, & concentratis partibus cruoris magis spirituosis, Acidum Stomachi fermentum, & succum Pancreaticum magis viguisse, & post celebratam phlebotomiam vim majorem acquisivisse, unde Febris simplicis in duplicem Tertianam fieret conversio.

XXXXIV. Culpanda itaque potius in his casibus est Venæ sectio tamquam non aptum remedium, quam quicquam aliud, quod idem sensitisse existimo B. Castellum, (si rectè memini, & in Adversariis meis benè annotavi) in aureo suo libello de Abusu Venæ sectionis, quem libellum mihi olim Romæ ostendit D. Antonius Maria Rubeus, Præceptor meus, Vir Doctissimus, & immensæ Eruditionis, aderatque Excellentissimus D. Hieronymus Brasavola, nunc Romæ Professor celeberrimus, & mihi conjunctissimus, cum tunc in Urbe ageretur, quare interdum contingat, quòd Tertianæ simplices, sanguine die intermissionis detractò, duplices evadant. Opponet, scio, aliquis harum Februm propensionem ut in

duplices transirent, cum spontè, ut superiùs dictum, sub initium Æstatis Tertianæ omnes simplices duplices factæ fuerint; at regeram ego, nullas ferè duplices Tertianas toto Veris tempore visas esse, tum Ruri, tum in hac Urbe, nisi eas quas Venæ sectio geminavit, quare non video, quomodo ab hoc crimine Phlebotomia tanquam innocens possit absolvi.

XXXXV. Eandem ob causam, nihilo secius quam Venæ sectio, noxius fuit in hac Constitutione Aquæ usus, etenim in frigida, & humida tempestate, Bile valdè refracta, & Acido exuberante, quid opis expectandum erat in his Febris ab aqua potu? non nisi meherclè, ut Aqualiculo infractò, & distento, Caco-chylia cumularetur, sanguis pigriori lapsu per sua Vasa flueret, ac tandem Cachexiæ, & Hydropes succederent. Novi juvenem in hac Civitate, qui in Hydropem ascitem incidit, cum illi Tertiana Febre laboranti suavisset Medicus, ut biberet quantum vellet, immo interdum coëgisset. Succurrit mihi in hanc rem Terentianum illud, ubi Medicus in Scenam inducitur.

Quod jussi ei date bibere, & quantum imperavi date,

Mox huc revertar.

Multòque magis noxius fuit hoc Anno aquæ usus, ac Ruri præsertim, quòd ob pluviarum assiduitatem, aquæ cœnosæ, & graveolentes essent; in hac verò Urbe non adeò gravem noxam intulit aquæ usus; hæc enim Civitas purissimos habet Fontes, & admirandæ originis, quorum Fontium historiam brevi editurum me spero. Invaluit autem apud Nostrates Opinio,

nio, quòd Venæ sectioni, & Aquæ potui, tanquàm duabus solidissimis Columnis, tota curandarum Februm Moles innitatur. At nùm id rectè? Profectò in hac Constitutione neutrum ex usu fuit. Haud sum nefcius scripsisse Hippocratem, *Aquam non præstare bonum alimentum igni*; at nomine ignis intellexit Hippocrates Febres continuas, & essentialiter tales, non verò intermittentes, summam *Venosas, non Gastricas*. At forsàn aliquando si otium suppetet, de Aquæ abusu in Febribus aliquid conscribam.

XLVI. Verùm quali potu, inquiet aliquis, utendum eràt in his Febribus? Ego certè Vini usum raro, quod sciam, interdixi, immò suasi, ut modico Vino uterentur, eoque non oligophoro, sed medicocriter generoso, multosque ab Orci faucibus hoc solum Cardiacum eripuit; Bilis enim erat potius acueda, quàm sufflaminanda; & partes sanguinis spirituosæ in motum eiciendæ, quod præstare poterat Vini usus, & ea remedia quorum vis in Alcali volatili sita est, quod solo naturæ ductu in agro Mantuano fecere Agricoltæ, qui suis febricitantibus Allia, & Cepas cum salubri eventu præbuere. Morbos quosdam Chronicos, parvis edulibus (sed quæ verè in censu Medicamentorum, casu potius, quàm arte reparatorum reponi debeant) aliquando sanari compertum est; sic diuturnas Quartanas Allii usu cum multo meraco sanatas observarunt Antonius Benivenius, & Amatus Lusitanus. Vino autem generoso, potius quàm tenui, utendum duxi, nihil metuens à febrili effervescentia;

in hoc enim sæpiùs peccatur, quod rem agi sine periculo creditur, si Vinum tenue in diuturnis Febribus, & chronicis morbis permittatur; at huiusmodi Vina ut plurimum acidiuscula sunt, & acorem sanguinis exaltando, morbi causam deteriorefficiunt; quem errorem notavit olim Crato, qui in Podagra sicuti Vinum meracum, sed in modica quantitate commendat, ita Vina tenuia improbat, quæ Venas multa ferofitate impleant, quod idem sentit Willis; sicut enim à Vini spiritu dulcificantur Spiritus falis ac nitri; ita quoque à Vini generosioris temperato usu Sanguis ad acorem vergens dulcescit. Variantibus itaque Temporum Constitutionibus varianda est methodus, & ut ait Sulmonensis Poëta,

Nam quoniam variant morbi, variabimus artes;

Mille mali species, mille salutis erunt.

XLVII. Sic neque Peruviani Corticis usus hoc Anno, ut superiùs adnotavimus, admodum salubris fuit, immò in extremum Vitæ discrimen Ægros non raro deduxit. Id ego in non paucis observavi, sed præcipuè in nobili Virgine, quæ cum ad 40. dies duplici Tertiana confictata fuisset, & post solita remedia administrata, ex meo consilio, assentiente quoque Excellentissimo D. Antonio Abbate Serenissimi Ducis Nostri Archiatro, Chinam Chinam sub forma boli assumpsisset, cum in Vino insulam respueret, postmodum stupida, & comatosa evalit, cum pulsu adeò exili, ut vix perciperetur, ac trium dierum spatio in tali statu persistit; donec

donec soliti paroxyfimi redeuntes stuporem discusserint. Insalubrem autem fuisse hujus remedii usum crediderim, eò quia, cum massa Sanguinea multis cruditatibus scateret, ac crassiorē haberet consistentiā (ut ex sanguine per Venam sectam educto satis patebat) ideòque segnis esset ad motum, quotidiana illa febrilis effervescentia esset loco remedii, qua cessante, fieret quædam veluti in Vasis stagnatio, & congelatio, undè functionum Animalium torpor, & Vitalium quoque interceptio; adeò verum est illud Celsi, quòd febrem lentam interdum augere oporteat, *fortasse enim, ait ille, curationi opportunior fiet.*

Scio equidem hujusmodi doctrinam non solum plerisque Medicorum, sed etiam aliis, qui Artem Medicam non profitentur, esse suspectam, ut ipsi Senecæ, qui beneficium sanationis levioris morbi factæ à graviore morbo exprobrat his verbis. *Multi quos auxerant morbos, & irritaverant, ut majori gloria sanarent, non potuerunt discutere, aut cum magna ægrorum vexatione vicerunt.* In hac tamen Constitutione experientia ipsa satis evicit, febrilem effervescentiam stimulantem potius fuisse, quàm frænantem, & usum calidorum magis profuisse, quàm frigidorum; sicuti in historia Polycratis, vice versa, frigida magis, quàm calida juvisse scripsit Hippocrates, innuens hoc dicto Divinus Præceptor, non tanti faciendum præconceptum de natura morbi iudicium, ut illud ipsemet Experientiæ in contrarium reclamanti velimus præferre. Observatum est

tamen feliciore eventu exhibitam Chinam Chinam Agrestibus, quàm Oppidanis, & Urbium Incolis; Gens enim rusticana ubi tantillum à morbi fasce levata est, illicò laboribus, & exercitiis se dedit, quare non erat metuendum, ut tam perniciosi effectus in iis consequerentur, quales in Urbanis observabantur. Sic Doctissimus Etmullerus tradidit, non tam facilè pati recidivas post assumptum hoc febrifugum homines exercitiis, ac laboribus deditos, sicuti desidiosos, & otio innutritos. De hac nostra itaque Constitutione libet proferre id quod olim de quadam simili scripsit Hippocrates, ingenua certè confessione, more tamen magnorum Virorum, & magnam rerum fiduciam habentium. *Nihil memorabile proderat, non Ventris turbatio, non Venæ-sectio, neque quacumque alia tentavi.*

XLVIII. Nullas Febres Synochas, vel Ardentes hoc Anno, quod sciam, observatas diximus, sicuti paucas Quartanas: de prioribus quidem non est quòd miremur, nam partibus spirituosis, & ad conflagrationem aptis non adeò turgebat massa Sanguinea, immò crassis, & frigidis succis abundabat: sic Vina tenuia, & acidiuscula non tam facilè fervorem concipiunt, veluti Vina generosa, ubi Æstivum calorem senserint; magis quidem mirum est, quod in tanta Febricitantium frequentia tam pauci visi Quartanarii, idque magis, si verum esset quod non nulli asserunt, non nisi ex majori visciditate materiæ differre Quartanas à Tertianis. Consuetam itaque Febris Quartanæ genesim animadvertens, & hujusmodi

di Febrem, tanquam fructum Autumno maturescentem, considerans, cuius uberior est proventus, cum Æstas magis fervida ac torrida præcesserit, præterea rationi congruum est, quod in hac Constitutione frigida, & humida, in qua non multa fieret partium serosarum per Cutis poros diffusio, succum Pancreaticum ad eum fixitatis gradum, qui ad quartanarium circuitum requiritur, evehi non potuisse, seu quidquam aliud defuisse, quod humana imbecillitas assequi nequit, cum nihil sit quod ipsos Medicinæ Proceres magis transversos agat, quam pervestigatio causæ, cur stans horis recurrant febriles paroxysmi, ac tam exactè, ut ipsa Automata aliquando superent.

XXXXIX. Verminationem in his Febribus satis familiarem, & præsertim in Rusticana gente superius recensuimus, cuius rei causam fuisse reor, tum prava Alimenta putrefactioni obnoxia, qualia fuere Pisces, & fructus horæi; tum Ventriculi fermentum ex mala constitutione vitiatum, & improporionatum ad cibum rectè subigendum: quare Vermium seminibus, seu ut lubet Oculis, quæ in alimentis ipsis laterent, integris manentibus, & à tenui calore fotis, mirum non fuit, si facilè in magna copia prodiderit Verminosa soboles. Usus Chinæ Chinæ valdè proficuum ad necandos Vermes expertus sum, quod præstare ob insignem amarorem quem possidet hic Cortex, non abs re crediderim, tamen tutior est Praxis, quæ Verminosos Affectus curat per aloëtica potiùs quàm per saccharata, & mellita. Haud sum nescius apud Nostrates quoque facta fuisse experi-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

menta, & observatum, quod Lumbrici in aqua ubi dissolutum fuerit Mel, vel Saccharum, citissimè moriantur, in amarissimis verò liquoribus ad integros dies dixerint; at ab iis quæ extrinsecus apparent, medicamentorum vires metiri velle, non adeò tutum existimo, quin errandi periculum subsit. Suspiciari enim licet, quòd medicamenta propinata, quæcumque ea sint, iis quibus armantur viribus citò spolientur, dum primò cum stomachico fermento, cuius vim transmutativam nemo non novit, mox in Intestinis cum Bile, qui humor suapte natura ferox est, & cum succo Pancreatico spiculis armato congregari debent; quod si ulterius pervadant, cum lymphâ quoque in communi Receptaculo iisdem sit concertandum. Sic Crocus Martis, qui aperitivus dicitur, ut notat Junchen, nisi acidum superfluum reperiat in Ventriculo à quo solvatur, Adstringens evadit. Id ipsum quoque testatur Chirurgia Infusoria, qua constat, quod liquor purgans in venas Canis infusus magnam excitat purgationem, nullam verò, vel paucam si per os idem liquor, vel in majori dosi, injiciatur, idque ob Acidum copiam quo Caninus stomachus abundat, quod Acidum vim cathartica, & emetica potenter infringit. Hanc ob causam venena quædam, ut ait Celsus, non gustu, sed vulnere nocent, & Psylli è Serpentum moribus venenum innoxie exugebant. Quot verò, & quantas subeant mutationes medicamenta per os assumpta, dum varias corporis regiones præterlabantur, ingeniosissimè explicat Bellinus, ut nihil præstantius. Reor

D itaque

itaque ex medicamento assumpto, & succis quibus commiscetur, gigni novum concretum, è quo illæ operationes, quæ postea consequuntur, permanant, & quæ solius medicamenti efficaciam solent adscribi.

L. Postquam hujusmodi Febres miseris ægrotantes diu fatigassent, diximus non nullis apparuisse Parotides, quibus licet suppuratis, eadem tamen pervicacia Febres perstabant. Id equidem magnam humorum cruditatem in toto Venoso genere significabat, sed hanc non esse potissimam harum Febrium causam, & fomitem satis demonstrabant, qui Fomes, in Ventriculo, & Pancreatè præcipuè sedem fixerat. In non nullis pariter post multos Febriles paroxysmos, supervenerunt Diarrhœæ, ac Dysenteria, irritata ad expulsionem Natura, tum à copia, tum à pravitate succorum; neque enim hæsitati locus, quin etiam aliquando malignum quid subesset in his Febribus, quamvis intermitterent; plures tamen sustulit Diarrhœa, quam Dysenteria, eò quòd forsan in iis qui Diarrhœa laborarent communicata esset labes massæ sanguineæ, quæ serum acre per glandulas intestinales excerneret, in iis verò qui Dysenteria vexarentur, mali fomes esset extra Venas, viscida nempè, & acida pituita Intestina abradente, & excoriantè. Frequentes porrò fuere Recidivæ non solum ob diætæ errata, sed ob communem causam, Aërem nempè vitiatum, qui febrile Miasma ad aliquod tempus consopitum in novos motus, & exorbitantias cieret; eandem quoque ob causam adeò contumaces fuerunt hæ Febres, cum nihil sufficeret ad abster-

gendam labem illam, quam Aër continuò inspiratus ferè ineluibilem redderet; adeò gravis est Morbus, quem Coelum fecerit. Sic pacari non visa est affectio, nisi cum sub Anni finem humida, & nebulosæ tempestati sicca, & serena successit: quare sicuti ex Hippocrate: *Quicumque Morbi Æstate auferunt, Hyeme desinere solent*, idque non nisi ob naturalem Temporum mutationem; ita in hoc Epidemico Affectu optimi remedii loco esse cepit Aëris in vitalem temperiem restitutum.

LI. Præ multitudine ægrotantium tam ex genere Agrestis, quam Urbano paucos interiisse superius monuimus, quod sanè præter opinionem Medentium contigit, qui majorem stragem pertimescebant. Duas potissimum ob causas in Epidemiis Affectibus perirent homines, vel ob humorum διαχυση vel σταση ut ipsis vocibus Hippocraticis utar, id est vel ob Massæ Sanguineæ diffusionem à Sale acris, & Alcalico factam, vel ob ejusdem concretionem, ab Acido exuperante, frequentiora tamen funera sanguinis διαχυση, quam σταση solet inferre: propterea, grassante pestilentia, ut plurimum Acida primas tenent. Cum ergo in hac nostra Constitutione Acidum quidem præpolleret, sed non earum esset virium, reluctante præsertim Febrili effervescentia, ut potis esset lethalem stagnationem inducere, ac fluxum, & refluxum Sanguinis prohibere, hinc est quòd, licet hominum myriades eodem tempore decumberent, pauci in Libitinæ censum venerint. Sic mirum non est, quòd Fœminæ, & Pueri ob molliorem habitum, & vitam minus

nus astuosam, hujus Epidemiæ vim magis senferint, ac multò magis lactentes Pueri, in quorum venis, ob lac vitiatum, & ad coagulationem aptum, faciliùs sanguinis statio succederet, sic narrat Hippocrates in quadam Constitutione, *ex laborantibus mortuos esse maximè Pueros, Adolescentes, vigentes etate, glabros, subalidos, & qui in socordia vixerint.* Fiebant autem Pueri Ictericæ ob Hepar obstructum à viscida pituita redundante, ac à febrili calore in motum concita, quæ in Hepatis substantia defixa, Bilis secretionem prohiberet, cujus signum erat, quod in omnibus tensum, ac durum Hepar perfentiretur; sero autem acri, & acido in Cerebri membranas transfuso, convulsi moriebantur, morbo alioquin Pueris familiari, sed huic Constitutioni magis proprio, ut potè valdè aptæ ad acorem massæ sanguinæ conciliandum.

LII. Si verò quærat aliquis, cur hæc mala Constitutio Agricolas magis, quàm Oppidanos, & Urbium Incolas vexarit, videtur satisfieri posse dicendo, potissimam causam fuisse Aërem à fœdis exhalationibus vitiatum ob nimiam illuvionem, quæ campos, & Agricolæ domos inundarit, non sic Urbes, & Oppida in editioribus locis posita; huic causæ addi poterit Victus pravus, & insalubris, ac præsertim nimia Piscium ingurgitatio, alimenti genus Colonis nostris infuetum, & quod in illorum stomacho faciliè putresceret. Scio equidem à non vulgaribus Medicis Pisces ægris quoque exhiberi solitos, tamquam laudabile alimentum, ac multò magis sanis corporibus, ve-

rum, ut ait doctissimus Plempius, illorum usus *Athletis non convenit, non castra sequentibus, non Agricolis addam ego, quibus utilior est caro bubula, & suilla.* Id ipsum testatur Galenus, qui Piscium usum in hominibus otiosis, Senibus, & ægrotis commendat, non sic verò in iis qui corpus exercent; his addendum, quid sicuti Pisces, qui in rapidissimis fluviis capiuntur, ex Athenæi sententia, omnium sunt optimi, ità hi essent omnium pessimi, quòd in aquis stagnantibus fieret illorum captura.

LIII. His quoque causis accenseri possunt labores, & exercitia sub assiduis imbribus, unde pororum Cutis constrictio, sudoris parcitas, ob frigidam, & humidam Anni intemperiem, cùm alias per Æstatem sub assiduis laboribus copiosissimè sudare consuevissent, quas causas in Oppidanis, & Civibus, qui meliori victu utuntur, nec Aëris injuriis sunt ità expositi, non tam faciliè quis reperiat. Sedes præterea hujus Ruralis Epidemiæ à Civitatibus, & Oppidis majoribus circumscribi videbatur; quare Mutina, & Regium, eò quòd essent veluti in circumferentia, & Apennino proximiores, minus hanc labem sensere, magis autem Ferraria, & Oppida Mantuanæ Ditionis, Pado proximiora, ubi major fuit infantilis clades, quemadmodum à variis Professoribus, ac aliis per literas accepi. Magna verò hæc Planities his locis circumscripta, & tota Colonis oppleta, in cujus sinu ad longum tempus stagnarunt aquæ, hujus Epidemii Affectus Sedes, ac Domicilium fuit.

LIV. Circa cæterorum Affectuum examen, qui has Febres comitati sunt, quales fuerunt Apoplexiæ, Epilepsiæ, Catarrhi præfocativi, Cachexiæ, & Hydropes, non multum immorabor; ejusdem enim Constitutionis soboles fuerunt, & Acidi prædominium significabant, vel sanguinem, & reliqua fluida coagulantis, vel nervosum Systema occupantis; hæc omnia itaque verissimum esse Divini Senis Oraculum comprobant, quod *Morbi in pluviarum multitudinè magna ex parte sunt, febres longæ, alvi profuvia, putredines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ.*

LV. Ut autem circa res venturas Conjectoris quoque partes agamus, superest videndum, num sperare liceat, postquam pacata est non parum hæc Affectio, an in totum ea desitura sit, an potius hæc eadem, vel deterior exsuscitari possit. Sperare licet utique, malam hanc Constitutionem emendandam, cum postremi hi duo Menses cum perpetua ferè serenitate, & Aëris tranquillo statu Annum jam clauerint, nam ut ait Montanus, *Tempora consequentia secundum naturam existentia corrigunt vitia præcedentium præter naturam existentium;*

at metus subest, ne ob aliquam Annonæ caritatem infoelices Coloni, qui ad sedandam latrantis stomachi rabiem atro pane, & confusaneo uti cogentur;

(*Nam tener, & niveus, mollique siligine factus
Servatur Dominis.*)

Metus inquam subest, ne proximo Vere, & æstate novis calamitatibus vexentur. Sic in Æno Civitate Thraciæ, ex Hippocrate, *usu leguminum continenter utentes Fæminæ, & Viri, crurum impotentes fiebant*, quam historiam citat Galenus, atque sæpe evenire, ut ob caritatem Annonæ exitiales morbi oriantur. Vox *λιμός*, quæ famem significat, non nisi per solam diphthongum discrepat ab ea quæ perniciosam Epidemiam denotat, unde effluxit dictum illud *Ex λιμός λοιμός*. Quamvis enim Edulia mali succi videantur aliquando sat benè concoqui, attamen ut egregiè monet Galenus, *Nobis non advertentibus, pravus succus ex ipsis post longum tempus in Venis colligitur, qui postea exiguum ad putredinem occasionem nactus febres malignas accendit.* Quodcunque malum avertat Divina Clementia, & priorem salubritatem huic Cælo restituat.

Talis fuit Anni M. DC. XC. apud nos Constitutio, atque hæc indoles Epidemii Affectus, qui Colonos nostros, & Urbanos quoque afflixit, divinarint jam Astrologi pro suo lubitu, & ex syderalibus schematicis Anni, qui modo successit, præfugia deduxerint, quod ego ejusdem, postquam eursum suum absolverit, si fata dabunt, medicam historiam conscribam.

BERNARDINI RAMAZZINI

Dissertatio Secunda.

De CONSTITUTIONE Anni 1691.

Ruralem Epidemiam, quæ præcedenti Anno Mutinensis Agri, & proximarum Regionum Colonos graviter afflixit, Urbana Epidemia hoc Anno excepit, quæ nihil urbanitatis, imò insolentiae plurimum in infœlicem plebeculam potissimum exercuit. Instituto itaque meo inhærens prægressam Constitutionem, qualiscunque ea fuerit, in fine cuiuslibet Anni describendi, eò libentius id exequar, quòd hæc Constitutio ab ea, quam superiori Anno experti fuimus, toto Cœlo differens satis uberem materiam suggerat mentem exercendi, quando in re medica nil foret utilius, quàm succedentes sibi ad invicem Constitutiones conferre, ut recta medendi methodus institui posset, quoties eadem tempora, ac iidem morbi recurrerent. Quæ si attentius à Professoribus observarentur, non esset forsân, quod Medicina comparata desideraretur, sicuti Anatomiam comparatam desiderari aiebat Sapientissimus Verulamius, quæ si haberetur, ut ille ait, & Individuorum interiores Structuræ ad invicem componerentur, non tam pro morborum causis culparentur humores, quàm mechanicum viscerum artificium, quod cum ut plurimum inemendabile sit, omnem medicam opem, & magnos Promissores sæpissimè eludit.

II. Superioris Anni Constitutio, ut in mea Dissertatione super illam edita, ob assiduos, & copiosos imbres

impensè humida, & lutulenta in universum extitit, unde gravis Epidemia unà cum Annonæ Caritate effluxit; hujus Anni verò Constitutio ex opposito maximè sicca, & pulverulenta, primò quidem ob Aquilonares Ventos, postmodùm verò ob continuum, & flagrantem æstum meritò audiit. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ antecedentem Annum clausit, statum satis placidum, ac serenum, ut diximus, sortita est, ita pars altera, quæ huic Anno fores aperuit, eandem serenitatem, ac tranquillitatem secum invexit, donec Januario mense ad finem vergente, flantibus Ventis Septentrionalibus, frigora adeò intensa fieri cœpta, ut illicò congelatis fluminibus cuncta præ nimio gelu horrescerent. Cum autem nullæ prorsus nives decidissent, hyemem non solum algidissimam, sed siccissimam exegimus, ita ut in tota Cispadana, & Transpadana Regione pulverulentæ essent Viæ, non secùs ac Augusto mense, cum insana Canicula campos torret, quod apud nos prorsus insolens est, ex quo factum, ut Boreæ penetrabile frigus fata consueto nivali vellere destituta mirum in modum exureret.

III. Morbi qui hisce temporibus vagabantur, erant Apoplexiæ, Pleuritides, Peripneumoniæ, Catarrhi suffocativi, Anginæ, Erysipelata; præ cæteris tamen affectibus, morbi pectoris grassabantur magis, ac busta implebant. Sanguis qui secta

D 3 Vena

Vena educebatur multum pituitæ, & polyposæ concretionis præferebat. In nostro hoc Nosocomio variis Cadaveribus dissectis, præcipuè in Cachecticis, ac demortuis ex morbo pectoris, reperti sunt Polypi, non solum intra Cordis sinus, sed etiam intra ipsam Aortam. Remedia quæ magis ex usu erant, & quibus promptius morbus auscultaret, ea fuere, quæ vi pollerent crasim Sanguinis compactam referandi, & fluxibilitorem reddendi, ut Spiritus Salis Armoniaci, Sal volatile Cornu Cervi, Sperma Ceti, & similia. Non deerant tamen qui cum alioquin scirent, quòd Sulphur Balsamum Pulmonum passim audiat, in hujusmodi Affectibus spiritum Sulphuris exhiberent cum suis aquis Pectoralibus; at num rectè & ex arte id agerent, ipsi viderint; indubium tamen est, quòd partes integrales Concreti longè diversas possident qualitates ac ipsum Concretum, sicuti verò verius, Spiritum Sulphuris alterius esse indolis ac ipsum Sulphur. Repetita sanguinis missio non adeò foelicem fortiebatur eventum, ut aliàs. In hac tam rigida, ac horrida Constitutione magis exercebatur Plebs Urbana, quàm Agrestis, ac Senes valdè periclitabantur, quare Medicis sæpenuerò nil tale cogitantibus, Morbus plus habens in recessu quàm in fronte facile imponebat; nam ex improvise, cum prius satis commodè cœnassent, tanquam confectò Silicerniò, paulò post occumbebant, ac citius quibus deductus fuisset sanguis.

IV. Horum Affectuum tam multiplex, ac discolor Sylva ab eadem prorsus radice succreverat, ac prop-

tereà eodem modo averruncanda: omnium itaque unam, ac eandem esse Theoriam, ac Praxim dictabat ratio; veram autem, ac potissimam causam fas erat referre in pravam diathesim quam sanguis haberet ad concrescendum. Cùm enim ex præcedentis Anni frigidâ, & lutulentâ Constitutione, nec non ex pravo victu ob rei Annonariæ angustiam, talis esset in univèrsam massæ sanguinæ dispositio, mirum non fuit, si succedente postea hyeme tam rigida, ac summè Aquilonari, majorem promptitudinem ad grumescendum adsciverit, unde pulularint morbi, qui ex sanguinis stagnatione variis partibus, ob retardatum illius circularem motum, generis suam deduxerint.

V. Apoplexias autem, Pleuritides, Peripneumonias, Catarrhos suffocativos, Erysipelata, ac reliquos memoratos Affectus à sanguinis stagnatione, ob prædictam ad concrescendum dispositionem generari, unanimis est Recentiorum omnium consensus, quidquid circa horum Affectuum Theoriam in contrarium senserint antiquiores Medici, qui in hujusmodi Affectibus partem aliquam Mittentem robustam, & aliam Recipientem imbecilliolem imaginabantur. Duplicem Fluxionum causam commentus est Galenus, unam in qua Pars ipsa humorem ad se traheret, aliam in qua humor à parte robustiori ad debiliorem transmitteretur. Hujusmodi doctrinam primus forsitan cœpit convellere Helmontius; nullam enim in fluxionibus partem Mandantem, Dirigentem, nec Sagittarium, aut Scopum agnoscit hic Auctor; qui tamen exemplo spinæ digito infixæ, &

indignantis Archei, non satis exposuit ob ignoratum Sanguinis circulum, quomodo fiant humorum decubitus, quod solum accidit eò quia præpedito, & intercepto Sanguinis per Venas refluxu, vel propter fibrarum crispaturam (ut in vehementi dolore) vel propter massæ sanguineæ nimis crassam ac densam texturam, humores circa Vasorum extremitates, vel in carniū porositatibus detineantur; quare si congruè loqui velimus, Detentiones potius, quàm Fluxiones sunt appellandæ.

VI. Neque interdum exiguus labor mihi impendendus fuit, ut aliquibus à præjudiciis occupatis persuaderem erroneum prorsus esse comminisci, quòd cum pars aliqua inflammatur, ac in tumorem assurgit, tunc humores majori impetu ad eam partem ferantur, quàm ad alias, si vera est, non commentitia lex Circularis motus sanguinis, qua stante, stant ac stabunt perpetuò tot clarissima Recentiorum excogitata, quot in dies intercidunt Antiquiorum placita; nam revera si mentis aciem intendamus, pigriori lapsu sanguis movetur ad partem quæ inflammatione tentatur, quàm ad alias ubi expeditæ sunt Viæ, ac nullum repagulum, quod sanguinis cursum remoretur. Quidam autem res in cute solum, non intus reputantes, cum vident partem brevi temporis intervallo in tumorem attolli, ut in Phlegmone, putant sanguinem pleno fluente eò confluere, quod sanè locum habet cum Vas aliquod sanguiferum disruptum est, & in aliquam cavitatem sanguis decidit, vel

extra Corpus effunditur, non ita verò in Phlegmonum, & aliorum tumorum generatione, qui non aliam ob causam fiunt, quàm quòd præpedito circulari sanguinis motu, plus sit quod Arteriæ ad partem deferant, quàm quòd Venæ referant, sive id fiat ob lutulentam sanguinis crassam, sive ob fibrarum motricium crispaturam ex vi dolorificæ passionis, ut in vulneribus, ac Nervorum puncturis. Huic autem Veritati fortasse manus darent, si cum brachio vinculum injicitur ad celebrandam phlebotomiam, veram causam perpendere, quare infra nexum tumeant Venæ unà cum mole carnea, quod non fit, quia tunc temporis sanguis eò rapidius moveatur, (multo enim velocius ante eò propellebatur, ubi nullus erat obex, ac minor resistantia superanda, sed quia ibi detinetur ob interceptum ejusdem per Venas ad Cor refluxum.

VII. Haud absimilis quoque est Catarrhi generatio, de cujus natura ac ortu inter Medicos non satis convenit. Popularis, ac vetus opinio est, Caput Catarrhi Fontem, an Scaturiginem esse, unde frequens proluvium in fauces, & pectus, ac etiam usque ad extremos artus. Opinionem hanc de Catarrhi ortu, ac descensu, ex quo Etymon desumpsit, (cum non nisi descensum, ac defluxum hæc vox sonet, unde voces *κατάρρον* & *ἀναρρον* à Galeno usurpatæ, ut humorum descensum, vel ascensum innueret,) hanc inquam opinionem eliminarunt è Scholis recentiores omnes Anatomici ut Willisius, Richardus Louver, Stenon, Rolfinckius, Etmullerus, Blancardus, ac inter

inter Italos nostros Doctissimus Bel-
linus. Hi omnes ad Anatomicum
Tribunal, omnibus indicis, quibus
Caput hujus criminis Auctor insimu-
latur, diligenti examine perpen-
dit, nullaque apparente via per quam Ca-
put sordes suas in fauces, ac Tho-
racem expuat, ipsum plenis suffra-
giiis absolvunt; Non desunt tamen
adhuc qui

*Obstipio capite, & figentes lumine
terram,*

Antiquorum placitum veluti mor-
dicis tueri, nec desinant in morbis
pectoris Caput non solum pharma-
cis, sed ferro, & igne tamquam
reum plectere. Per quos porro du-
ctus Cerebrum superfuitates suas
quibus procul dubio, diffuit, pos-
sit excernere, inter quærenda esse
ait Celeberrimus Stenon, nisi tamen
per observatos à Blancardo ductus in
jugulares Venas fiat hujusmodi ex-
cretio.

VIII. Catarrihi Fontem non ve-
riti sunt alii astruere esse ipsum Vitæ
Fontem, Cor scilicet, quod per arte-
riarum ductus circumquaque Catarrihi
materiam deferat; hinc Rheumatismi
& tumores, & quidquid nomine flu-
xionum venit; quod Assertum est
Rolfinckii cui consentiunt Schneide-
rus, Wedelius, & alii, qui Catar-
rhum à massæ sanguineæ sero prodire
variis observationibus testantur. Sat
celebre est experimentum Richardi
Louver de Cane, cui cum arête Venas
Jugulares vinxisset, partes omnes su-
pra ligaturam tumescere, nec non co-
piosas lacrimas ex oculis, & pluri-
mam salivam ex ore profluere obser-
vavit, quo tandem tanquam ex Angi-
na suffocato ac dissecto, nullæ partes

sanguine perfusæ repertæ sunt, sed
solum musculi omnes, & glandulæ
sero limido distentæ apparere. Ab
hac opinione non multum dissentien-
tes alii Glandulas Catarrihi Fontes
statuunt, ut Stenon, Etmullerus,
& alii; si enim Glandularum stru-
cturam accuratius perpendamus,
constabit eas esse fasciculum Arte-
riarum, Venarum, Nervorum, &
Vasorum excretoriorum; ideòque in
illarum sinum deponi serum ab Ar-
teriis, & superflui aliquid à Nervis,
quæ opinio valde probabilis est, &
usibus Glandulis à Natura destinatis
magis congrua.

IX. Hanc tamen doctrinam de Ca-
tarrihi origine ex sanguinis laticem in
Glandularum substantiam rejecto ex
Helmontio habemus, qui primus for-
san Caput infons à Catarrihi infamia
vindica vit, ob quam tam sæpè inu-
rebatur. Hic enim Auctor licet mo-
tum sanguinis circularem ignoraret,
mente tamen concepit, id quod cre-
debatur è Cerebro depluere, nil aliud
esse quàm laticem serosum huc,
& illuc delatum *Spiritu impetum
faciente, ac initio Vitali*, ut ipse
ait, nimirum è Corde, tanquam
primo Impulsore, quin & ad Glandu-
las ipsas ablegari, quas non ut Va-
forum Pulvinaria essent, à Natura
constructas fuisse astruit, sed ad emun-
ctionem laticis è massâ Cruoris; Ac
re vera hic latex serosus Helmontii,
præter alios usus hunc habet potissi-
mum, quod sanguini focus, ac totum
corpus pervadens ad variarum partium
culinas everrendas inserviat, & sa-
les dissolutos combibendos, ut exin-
de per Glandulas excretrices ex-
tradatur, & sic tota cruoris massâ de-

defæcator evadat. In hunc finem in palato, lingua, faucibus, & naribus copiosas Glandulas Natura confruxit, ut sanguis arteriosus, qui per Carotides ad Cerebrum deferri debet pro nervosi succi, & Spirituum Animalium elaboratione, sincerior reddatur, mucosa parte per has Glandulas repurgata in statu etiam naturali, quando alia ex parte constat eos qui sunt emunctæ naris, nec multum Desputores, lubricæ sanitatis esse, ut referunt de Francisco Galliarum Rege, qui cum esset ἀμυγδαλις, aurium ulceri obnoxius fuit dum vixit.

XI. Atque hæc quidem quotidiana per nares, & ex faucibus mucæ excretio iis etiam qui satis commoda Valetudine fruuntur familiaris esse solet; cæterum ubi Corpus cacochymum sit, ac serosus latex luxuriat, qui suoptè genio promptus est ad concrendum, mirum non est si accedente Boreali Constitutione, qualis fuit de qua hîc sermo, tunc temporis grassentur populariter Tusses, Rheumatismi, & quodcumque aliud morbi genus, quod in fluxionum censu reponitur, detenta in Glandulis vitiata, ac superexcedente lymphâ, non ex Naturæ providentiâ, quæ se hoc fasce levare satagens noxium humorem ad extrema detrudat, sed ex mechanico partium artificio, ac particulari humorum textura, juxta varias Aëris alterationes, ea lege, ut decubitus ibi fiant, ubi major est dispositio ut humores detineantur. Neque id fieri in nostris Corporibus magis miremur, quam in Automato aliquo benè constructo, quod interdum ad quasdam Aëris alterationes à solito suo munere aberrat, & ab

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

ignaro popello tanquam insanum ridetur. Mira est autem, ac penè divina vis Ventorum in Aëre alterando; talem enim Affectionem Aër possidet, qualem Ventus qui perflat, ac talis est Sanguinis dispositio, qualis est Aër quem inspiramus. Sic ut refert Vitruvius, apud Mitylenem (quæ Urbs in Lesbo erat quidem magnificenter extructa, sed non prudenter posita) cum flabat Auster, homines ægrotabant, quando Corus, tussiebant, cum Septentrio, restituebantur in salutem. M. Varro quoque cum Romana Classis Corcyræ esset ac tota penè ægrotaret, *immissis fenestris novis Aquilone, & obstructis pestilentibus, suos incolumes reduxit.*

XII. At quorsum tot speculationes? inquiet aliquis. Ut juxta veram horum Affectionum Theoriam congrua medendi methodus instituat, regeram ego; Ubi enim ingruunt hi morbi qui non è capite decidui, sed ab humorum stagnatione pendent, illicò ad vehementia Cathartica, Inusiones, Phænigmos, Cucurbitulas, ad Narcotica quoque, ac mille alia remedia ad materiam fluentem revellendam, intercipiendam, derivandam, suspendendam quoque, ut putant, Ceratis capitalibus, confugiunt; Interim neglecta manet vera morbi causa, ad quam oppugnandam ferò, ac omnibus nervis esset incumbendum, ut postquam sufficiens evacuatio est facta, usu alterantium, ac naturalem sanguinis texturam restituentium, fluidæ substantiæ æquabili tenore per suos ductus cursum repeterent. Quot verò modis per Venæ sectionem peccatur? Jam Phlebotomus veluti gladius

E

gladius Delphicus passim tam in magnis, quam in levibus morbis stringitur ad innocentes Victimæ sæpius mactandas, quam graves affectus jugulandos.

XIII. Postquam Mundo innotuit circularis sanguinis motus, Scopi eundem quos in morbis, qui ab humorum fluxione pendere supponuntur, sibi proposuerant Medici, non tanti sunt ponderis ut creditur. Certè Intercipientia locum nullum habent, quomodo enim quis intercipiat materiam ad partem per Arteriam fluentem nisi Arteriam ipsam vinciat? neque enim jure possimini, aut rehibitionis actione redire potest humor unde est egressus nisi per circuitum. Revulsio verò per V. S. de Throno suo jam decidit; imò si strictè loquamur, ferè nulla est, qui enim fiat, ut humor per Arteriam fluens per eandem possit revelli? Profectò si qua fit per V. S. Revulsio, per id solum tempus fit quo Vena est aperta, tunc enim Sanguis per Venam sectam, ac pariter per proximam Arteriam quæ illi humorem suggerit, majori velocitate movetur quam per alia Vasa, illà verò clausà, cessat hæc in velocitate inæualitas, ut ingeniosissimè ad demonstrationem usque explicat Bellinus. Non ibo tamen inficias, quin diminutà sanguinis copià minor humoris portio ad partem laborantem deferatur, & minus sit sanguinis stagnantis incrementum. Quanti autem sit faciendæ per V. S. Revulsio, & quam facilè quibusdam imponat, qui hoc nomine inficitæ suæ velum prætendunt, explicat egregiè Andreas Cnôssellius in quâdam suâ Consultatione pro Jo. Casimiro Poloniae Rege, cui ob immodicum hæ-

morrhoidalis sanguinis fluxum laboranti, cum magni nominis Medici frequentem sanguinis missionem è brachio suaderent ad revellendum sanguinem fluentem, ac ipse acriter renueret, hæc scripsit verba, quæ ut potè elegantissima, & magni ponderis hinc libuit apponere. *Et quomodo sanguini ad peremptoriam medicæ Revulsionis citationem, dicam, & locum, scribere possumus, qui privilegio speciali vitalitatis in circuitum, & in se ipsum rediens cum spiritu suo hospite nullius loci, & temporis leges respicit, neque locum standi ullum in universo corporis foro agnoscit?*

XIV. Revellenda itaque esset ex quorundam animis, quibus altè infedit hæc de vi Revulsionis per V. S. opinio, cum revera non nisi ad demendam plenitudinem conferat Venæ sectio. Condonandum quidem aliquid Emilio Paritano, & Primirofio, qui non aliam ob causam, ut ait Leonardus è Capua, in Harvæum Stylum acuerunt, nisi quia stante Sanguinis Circuitu viderent Revulsionem, per tot sæcula adeò celebre præsidium, ferè penitus corrue-
re, non ita verò nostrorum temporum Professoribus in tam clara luce cæcutientibus. Mukum profectò Hippocrates Revulsionem in fluxionibus detulit, ut passim in illius Operibus videre est; locus tamen insignis a ud eundem extat qui Revulsionem videtur parum favere. Ad listendum immodicum mensum fluxum jubet ille ut vincula injiciantur supra genua, verum quidem est, quòd præcipit quoque ut eodem tempore vinciantur brachia; nodum hunc solve-

re annisi sunt Rorarius, & Fonsæca, sed non planè satisfaciunt; meum sanè non est hujusmodi scrupulos dissolvere, meliori enim vindice dignus est hic nodus, proferam tamen quod sentio. Quidquid sit de efficacia hujus remedii, & num eventui respondeat, videtur *Hippocrates* mente attingisse motum sanguinis perennem per suos ductus, multis enim in locis mentionem habet de sanguinis stasi, & interceptione Venarum, quam *Φλεβῶν ἀπόλειπον* appellat; ut ergo fluxum catameniorum cohiberet, sanguinis stationem, seu saltem remoram aliquam humoribus impetrandam citabat, tam in partibus supra, quam infra Cor, vinculis ad brachia, & femora injectis, nihil veritus quòd ligaturæ supra genua ad Uterum quicquam traherent. Ac re vera quid magis ex improvise hæmorrhagias sistit, quam superveniens animi deliquium, cui necessariò consecutaria est Cordis à motu feriatio, ac eodem tempore sanguinis stasis?

XV. Sic autem ratiocinari nos cogit Divinum profus Inventum Circularis motus sanguinis, quod unicum *Φαινόμενον* innumeras discussit errorum tenebras, effecitque ut humani Corporis, cæterorumque Animantium, quibus præcordia finxit Divinus Opifex, vera, ac genuina Oeconomia innotuerit. Cor enim nectaris vivifici, quo Corpus universum sustentatur, Promus, & Conduus est, habens ad latera Arterias, & Venas administras; Arteriæ è sinistro penu alimoniam depromunt, ac partibus omnibus, vel remotissimis dispensant. Venæ assidentes quod à nutritione reliquum fuit suis radicibus,

tanquam manibus, recolligunt, & ad dexterum Cordis Conduum comportant. Iisdem Venis medio in itinere succenturiant Venæ lacteæ, quæ novum commeatum sanguini sub forma cædidi laticis refundunt, qui postea in Pulmonibus admirando artificio purpurascit. Hæc est Vitalis Facultatis vera, & naturalis Oeconomia, cui non parvas suppetias fert Animalis Potestas, quæ pro beneficio purioris sanguinis ad Cerebrum delati uberem spirituum influxum per nervos Cordi suppeditat ad illius motum perennandum. Sic binæ istæ Potentiæ, licet sedibus, & regimine distinctæ, tanquam foederatæ Provinciæ, sibi invicem collata beneficia rependunt. Sicuti autem in Civitate benè constituta, quo usque legibus suis vigor perstat, summa tranquillitate degitur, iis autem pefundatis, turbarum plena sunt omnia, ita in humano corpore Circularis motus sanguinis lege servata, facta testis Valetudo est; ea verò infracta, susque deque aguntur omnia, ac intestinæ seditiones subsequuntur.

XVI. Quamvis autem Lex ista, quam primus tulit Harvæus, vel cuius prima fundamenta jecere Itali nostri, ut Andreas Cæsalpinus, Raldus Columbus Cremonensis, pro rata, imò sacra habeatur, non defuit tamen qui nuper legem hanc abrogare contenderit; is fuit Homobonus Pifo Medicus Cremonensis, qui edito libello sub titulo *Utionis Antiquitatis* Circularem sanguinis motum tanquam Recentiorum Commentum traduxit. Hic mihi non vacat ejusdem rationes, ac fundamenta

expendere, solum hoc innuam, quod illius primum argumentum ab hujus legis inobservantia petitur, (eò quod Medicorum quotidiana praxis, præcipuè circa usum V. S. suppositæ doctrinæ de sanguinis circuitu quicquam non respondeat) Professoribus incuriam exprobrat, quod equidem verum est, ac maxime dolendum, cum innumeri penè sint, qui passim crepent hunc circularem sanguinis motum, sed postmodum, vel ob inscientiam, vel oscitantiam, non benè pensitatis iis, quæ ex tali principio consequuntur, operibus tollant quod magifico verborum apparatu statuerant. Verum cum huic malo medelam aliquam apponere sit necesse, Professor in hac Civitate mihi jam dudum conjunctissimus, Opus jam molitur, cui hunc vult esse titulum. *Rationarium Medicum Sæculare, quo summarim, ac veluti facta supputatione apparet quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis hujus Sæculi Arti Medicæ, tam quoad Theoriam, quam quoad Praxim accesserit.* Habent Mercatores sua Rationaria, sicuti & diligentes Oeconomi, habent & Principes, ut olim Augustus, qui diuturnæ valetudinis tædio Rationarium Imperii Senatui tradidit; non abs re forsitan erit si Medica Respublica Rationarium suam habeat, quod monstraret quantum Medicinæ pomeria ampliârit hoc nostrum fortunatissimum Sæculum, & quod simul pro saniori medendi methodo inferviat. Hujus operis editionem usque ad finem hujus Sæculi animus illi esset differre, spe forsitan quod novo aliquo Invento Sæculum hoc coronetur, cum adhuc vivant multi egregii Viri novarum

rerum Repertores, inter quos Celerimus Malpighius, qui Romæ nunc degit ad Pontificiæ Valetudinis custodiam; verum ego non desino Collegam hunc meum urgere, ut ad meditata seriò incumbat, ad urinam eo usque illi fata Vitæ lineam protendant, ut Opus hujusmodi ad umbilicum deducat. Verum è Diverticulis in viam.

XVII. In iis ergo Affectibus, qui ab humorum fluxione fieri supponuntur, iterata V. S. ad tot scopos implendos totum corpus depeculatur, & morbi causam persæpè deteriorefficit. Ubi enim Vasorum plenitudini quæ vires premit factum fuerit satis, seu ad humorum Orgasmm sufflaminandum si adsit, sanguinis sufficiens copia detracta fuerit, satius profectò esset iis hæere remediis quæ sanguini debitam crasin restituere nata sint. Certè in hac hyemali Constitutione Catarrhis obnoxia repetita V. S. non adeò salubriter cessit. Multos Pleuriticos certò scio inopinatò periisse, postquam bis, vel ter secta fuisset Vena. Præ cæteris pius Sacerdos firmi alioquin habitus ex Pleuritide laborans, postquam tertia vice detractus est sanguis, eadem die interiit. Non solum autem turpis est calamitas, ægrum epoto medicamento occidere, ut aiebat Hippocrates, sed etiam si detracto sanguine paulò post intereat. Seniores verò in hac tam rigida tempestate periculosum fuit Sanguinem etiam semel detrahere. Nobilis mulier nonagenaria, ex Pleuritide spuria decumbens, cum instaret ut sibi tunderetur Vena, ac ego renuerem, alter Medicus accersitus.

fitus illi morem gessit, & citissime eam fustulit.

XVIII. Ut constet quali cautione in Senum regimine sit procedendum quotiescunque ab aliquo Rheumatico Affectu premantur, in Boreali præsertim Constitutione, insignem oppidò, ac notatu dignam Hippocratis historiam hic lubet apponere. *Halicarnassensis qui in domo Xantippi diversabatur aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter; erat autem Annorum circiter 50. Vena secta est juxta Mneximachum, læsum est caput evacuatum, ac perfrigeratum, non enim facta est suppuratio. Phreneticus factus est, & mortuus.* Tot circumstantias hic apposuit *Divinus Præceptor*, ut credi possit historiam hanc plus continere in recessu, quam in fronte; raro fit, nec scio quod alibi in ullo ægrotante annorum numerum definiat Hippocrates; consideranda igitur erant ætas ad senectutem vergens, Anni tempus hyemale, humor peccans, crassus nempe, ac frigidus, ætati ac temporis congruens, qui obstructionem faceret, ac tensionem in parte, atque hinc dolor; ex alieno præscripto (mentionem enim facit curantis Medici, quod illi non adeò familiare) missus est sanguis, at quonam eventu? perfrigeratum est cerebrum, subsequente caloris nativi necrosi, ac prohibita est suppuratio; neque enim tanquam parergon, ut ait Vallesius, adjecit Hippocrates illa verba, *non facta est suppuratio*; perniciosum enim effectum ex intempestiva V. S. sequutum innuere voluit, prohibitam scilicet humoris maturitatem. Lethargicum autem potius, quam ve-

rè Phreneticum factum fuisse interpretatur Vallesius, cum in libris Epidemiorum quoscumque delirantes Phreneticos Senex Cous appellare consueverit.

XIX. Sæpius quoque mihi advertere obigit, quòd in hac Rheumatica Constitutione, si febre superveniente missus fuerit sanguis, deterior factus fuerit affectus, ac etiam quandoque cum funesto eventu. Ut plurimum ubi Catarrhi urgent, vel in pectore, vel quacumque alia parte, si febris superacceserit, multis ex Professoribus solenne est ad Phlebotomiam, tanquam ad sacram Anchoram, confugere. An tùm Navis securior? Periti Nautæ ventis etiam adversis aliquando utuntur ut Portum fortiter occupent: Febris autem non tam horrendum est Monstrum, quod etiam à perito Artifice sub jugum mitti nequeat, nec sine aliquo emolumento. Est ubi Febris sanguinis missionem hortetur, est etiam ubi dehortetur; sed opus est Diorismo. Si nimis densam compagem sanguis adsciverit, & ad statim aptus vel in pectore, vel in capite restagnet, si febris postmodum accendatur, vel parè, vel nullo modo sanguis mittendus; sæpè etenim Naturæ ipsi manu gladium abripimus quo morbum se sola potuisset conficere; si verò contrariam diathesim sanguis habeat, & ob orgasmum aliquem ad *Staxvon* seu diffusionem promptior sit, febris superaccedens V. S. hortatur. Locus est insignis apud Hippocratem quem hic referre non abs re fuerit. *Quicumque derepente obmutescunt, si sine febre fuerint, ipsis Venam secato.* Solenne est Hippocrati in libris Epidemio-

rum illud verum adjicere *ἀποπερ*; magni enim ponderis ad rectam curationem est hæc consideratio, num Affectus sit cum febre, vel sine febre, non solum enim à febris præsentia, sed etiam ab ejusdem carentia defumendæ sunt Indicationes, ut in hoc loco *Hippocrates*, qui tamen interpretandus, ubi crassi humores Naturam onerent, ac periculum sit ne calor innatus suffocetur. Videant ergo quantum à Via quam trivit *Hippocrates* deflectant qui à Febre alicui Affectui superveniente illicò oblatum sibi scopum tundendæ Venæ ad ravim usque conclamant.

XX. Præ oculis itaque semper habenda Anni Conditio; etenim sicuti in maxima frugum abundantia, *Annus est, non Terra quæ fructificat*, ut ait *Theophrastus*, ita in quibusdam temporibus non particularis Corporum dispositio, sed Anni Constitutio ea est quæ morbos progerminat; attentè idcirco observandum quam Diathesim sanguis asciscat, sive id in sensibiles qualitates, sive in insolita effluvia è Terra expirantia referre placeat, & quænam remedia prosperum fortiantur eventum; sæpè etenim fit, quemadmodum scitè advertit *Thom. Sydenham*, Morborum Epidemicorum accuratissimus Scriptor, ut qua methodo quis morborum quasdam species feliciter curaverit, vertente Anno, eadem methodo deteriores reddat, quare idem Auctor ingenuè fatetur, se nunquam satis cavisse, ne qui primi se illius curæ commississent, vita periclitarentur, donec multiplici observatione, ac perspecto morbi genio, ad veram Curationem recto pede procederet. Sic

Phlebotomia, quæ aliàs in memoratis Affectibus salubris esse consueverat, in hac Constitutione non insignem operam præstitit, quod procul dubio referendum erat in prægressam antecedentis Anni Constitutionem frigidam, ac nimiosam, & subsequentem hyemem nimis hõrridam, ob quam adeò crassam compagem, sanguis contraxerat, ut si plus æquo detraheretur sanguis, & calor innatus labefactaretur, humores ad motum ineptiores redderentur, ac facilius concreverent. Talem autem fuisse sanguinis texturam ejusdem sanguinis conditio multam pulvem in superficie præ se ferentis, nec non multi Polypi in dissectis Cadaveribus, ac denatis ex Catarrho intra cordis sinus, & ipsa Vasa sanguifera reperti satis demonstrarunt.

XXI. Frequens autem hisce temporibus in demortuis ex repentino casu Polyporum observatio, si non aliud, id saltem præstat, quòd vera quorundam Affectuum causa innotescat, & culpa vacare credatur Medicus, si monstret quàm mala Bestia cubet in Præcordiis. Id præterea consequimur, ne diversa morborum nomina nobis imponant; Syncope enim Cardiaca, Catarrhus suffocativus, & Apoplexiæ species quædam non aliam persæpè agnoscunt causam, quàm polyposas concreciones in Corde, vel in Vasis sanguiferis stabulantes. P. Salius particulare caput de Syncope Cardiaca instituit, aitque illam fieri ex sanguine in Venis, & Arteriis coalescente, sic casum refert Puellæ subitâ morte extinctæ, cujus Cadavere dissecto, ex Arteria magna sanguis concretus eductus est, non aliter!

aliter quam gladius è vagina extrahi solet. Refert quoque Riverius Puerum 5. annos natum ex catarrho decumbentem, postmodum lypothymia correptum subito interiisse; aperto verò Cadavere, in sinistra Cordis auricula materiam crassam, & compactam repertam fuisse, quæ, ut ipse ait, laridum coctum referret, cui Polypi nomen non indidit hic Auctor, cum non tum in Microcosmico Erythro Polypus explicata esset Anatomicorum solertia. Nuper apud nos Vir sexagenarius, præpinguis habitus, subitâ morte oppetiit, dissecto Cadavere ad explorandam mortis causam, ex Pericardio ferè duæ libræ concreti sanguinis extractæ sunt, ac in Trunco Arteriæ magnæ ascendentis inventus Polypus lacertulæ longitudinem & magnitudinem referens. Intercepto ita: ue ob huiusmodi extranea Corpora sanguinis in orbem ita, ac redit, & mutuo inter Cor, & Cerebrum interrupto commercio, non suggerente Corde sanguinem Cerebro per Arterias pro spirituum Animalium generatione, nec Cerebro Cordi spiritus Animales ad perennandum illius motum, [quando Cordi à motu nullæ sunt feræ] necesse est, ut subitus subsequatur interitus. Casus autem huiusmodi vel à Syncope cardiaca, vel à Ca arrho suffocativo, vel etiam ab Apoplexia fieri dicamus, parum refert. Binas Apoplexiæ species statuit Heurnius, unam quam parvam appellat, ac ait fieri ob φλεβῶν ἀσθένειαν, id est ob prohibitum sanguinis in Cerebrum influxum, alteram magnam ob interceptum spirituum Animalium è Cerebro effluxum. Tres verò Apoplexiæ species ex Hip-

ocraticis doctrina tradit Martianus, quas tamen in essentia convenire, & à sanguinis στάσι pendere autumat, quæ quidem sanguinis statio à Polypofo crassamento induci potest, cujus generatio, ut ut non sit momentanea, accedente tamen aliqua causa, quæ sanguinem in motum rapidiorem cieat, & præexistente prava totius massæ sanguinæ dispositione ad grumescendum, mirum non est si sanguinis stagnationes ex improvise contingant, ac interrupto spirituum vitalium radio, qui à Corde jugiter influunt, Cerebrum, Lunare Sydus Microcosmi, Eclipsim patiat. De hac Apoplexiæ specie, in qua morbi causa est extra Cerebrum, pluribus in locis agens Divinus Præceptor, in libro de Morbis hæc habet ipsa verba, quæ ut potè notatu digna, & sanguinis circuitum adumbrantia ex nativo fonte huc transferre placuit: αἱ φλέβες ἐπιπέττει ἐς ἑαυτὰς ἐρύσσωσι φλέγμα ἀνάγκη ὑπὸ ψυχρότητος ἢ φλέγματος τὸ αἷμα ἐστάναι μᾶλλον νῦν . . . μὴ κινηθῆναι δὲ ἢ αἵματος ἔχει ὅσπερ μὴ ἔχει, ἢ τὸ σῶμα ἀπρημιζέειν, ἢ κινωφώδεται. id est; postquam Venæ pituitam in se ipsas traxerint, necesse est præ pituita frigiditate sanguinem tunc magis sisti . . . dum autem sanguis non movetur, fieri non potest ut non etiam corpus quiescat, ac torpeat.

XXII. In Apoplexia, ac præsertim ubi in Paralytum degenerat, sæpius observavi, modò loquelam amitti voce superstitè, modò utrumque, quod quidem observatione dignum, tum ad prognosim, tum ad curatio-nem; non enim idem sunt destitui loquela, ac voce destitui. ἀὐδὴ loquelam significat, φωνὴ vocem, quæ duo diversis

diversis organis perficiuntur, sermo-
nis enim Lingua est dædala, vocis
autem Larynx, & Trachea. Obser-
vatio Doctissimi Willisii est, ad
gravis vocis efformationem truncum
asperæ arteriæ deprimi, ad vocem
autem acutam efformandam sursum
attolli, quem motum alternum præ-
stari ait à ramulo nervi recurrentis
cartilagineos annulos deorsum tra-
hente, & à nervo altero à plexu
pari vagi eosdem sursum attollente;
sic exolutis nervis ad linguam per-
tingentibus *ἀναυδία* subsequitur, *ἀφασία*
verò si exolvantur qui ad Laryn-
gem, & Tracheam dimittuntur; po-
terit ergo aliquis esse *ἀναυδία*, &
non *ἀφασία*, ut muti, ac infantes
recens nati, qui sonos edunt licet
non articulatos, non tamen è con-
verso potest esse quis *ἀφασία*, & non
ἀναυδία. Quare Hippocrates in hi-
storia Pythionis, qui postea die 10.
mortuus est, scripsit hæc verba. *Cir-
ca vesperam omnia exacerbata sunt,
ἀναυδία, ἀφασία*. Loquela destitui ma-
lum quidem signum est, perniciosius
verò etiam voce privari, idcirco *Di-
vinus Præceptor* ut pessimum Pythio-
nis statum indicaret, has binas voces
apposuit. Æquè verò tamen Aponia,
quàm Anaudia fieri possunt, tum ob
exolutionem, tum ob convulsionem;
procul dubio in Pythione aponia
convulsiva erat, nam die 6. dolores
vehementes ipsum tenebant; in hoc
itaque distinguuntur, quòd Aponia
quæ in tensione consistit, fatalis est
ad crudelissimam mortem, quæ ve-
rò in exolutione, moriendi sensum
adimit, ut ait Doctissimus Duretus.
Cum itaque tam ob nervorum, &
musculorum vocalium tensionem,

quàm ob laxitatem, fieri possit apho-
nia, quotiescumque illa appareat,
diligenter advertendum num convul-
soria sit, vel exolutoria, ut apta re-
media præscribantur, *ἄσις* enim, &
λύσις contrarii sunt Affectus. Sæpè
autem fit, ut si in maligna febre
aphonia superveniat, ad aliquam ex-
citationem apud vulgus aucupandam
soleant nonnulli magna utique con-
fidentia pronunciare, ægrum apo-
plectico insultu correptum fuisse,
cum tamen aponia illa convulsiva
sit; perrarò enim in acuta febre a-
ponia apoplectica succedit, quod
tamen aliquando observatur, & qua-
lem casum nuper habui præ mani-
bus. Vir enim robusti alioquin ha-
bitus, post 12. paroxysmum Tertianæ
febris factus est *ἀναυδία*, *καὶ ἀφασία*,
resolutò eòdem tempore brachio,
& crure dextrò; ac jam vocem ex
integro recuperavit, sed nondum
perfectum sermonem. Narrat Fore-
stus Textorem quendam ob leve vul-
nus in extremitate pollicis in dextra
manu obmutuisse, quem veluti lin-
guæ paralyti affectum à se curatum
ait, ego autem pace hujus Cele-
berrimi Viri, crediderim obmutef-
centiam illam ortam fuisse potius ex
convulsione linguæ, nam æger ille,
& nutu, & scripto, ut idem Auctor
refert, indicabat sibi linguam tanquam
filo constringi.

XXIII. Atque hi quidem vagaban-
tur affectus ob superius memoratas
causas, quibus addendum, quòd cum
Anni prava Constitutione conspira-
verat rei Annonariæ penuria, quæ
sola potis est crassis humoribus cor-
pora infarcire, ob prava alimenta,
ac præcipuè ob usum leguminum,
quæ

quæ suapte natura ægrè coquantur; unde Cacochymia; propterea urgente frugum inopia, cautè usurpanda magna remedia, præsertim in Popularibus, quod in Praxi diligenter observandum. Sicuti enim ex Hippocrate difficulter ferunt purgationes qui pravo utuntur cibo; eò quòd illorum Corpora, ut Galenus interpretatur, citò exolvantur, vel ob Syncopem Stomachicam, in quam facilè incidunt Cacochymici ubi purgantur, ut Heurnius, haud secus per V. S. quoque in summum discrimen adducuntur, uti frequenti observatione mihi compertum. In quibusdam Oppidis hujus Ditionis, ac præcipuè Castrovitri, & Scandiani, idem accidisse accepi, quod apud Ænum Civitatem Thraciæ ob Annonæ caritatem evenisse scripsit Hippocrates, ut multi ob usum leguminum, ac Ervi præsertim, in Crurum exolutionem inciderint. In hujusmodi ergo Calamitatibus cautum esse oportet Medicum, nec adeò liberalem in profundendo humano sanguine, uti quibusdam aliis temporibus. Ad has itaque Circumstantias, & præcipuè ad anni Constitutionem, tanquam ad Verforiam, mentis acies potiùs convertenda, quam ad decerpendum ex libris, generales morborum Curationes, ne vetus Parcœmia obtrudatur, *Nauta ex libro.*

XXIV. Quare autem Plebs Urbana in hac Constitutione prædictis Affectibus magis obnoxia fuerit, quam Agrestis, id forsàn factum crediderim, quòd Rusticana gens vitam actuosioreni degens, sanguinem magis fluxilem haberet, ac minus aptum ad stagnationem, seu

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

quòd in Rurali Epidemiâ in alterâ meâ Dissertatione descriptâ, febres diurnæ, quæ agrestem populum exercuerunt, vicem Criseos supplerint, sanguinis fæculentias sensim repurgando, ac ad meliorem crassim totam massam humoralem perducendo.

XXV. Circâ Æquinoctium coepit frigus mitescere, ac tam subita facta est permutatio ab intenso frigore ad immoderatum æstum, ut ab Æquinoctio usque ad Martii finem calor haud multum distaret ab æstivo, Sole in occasu flammèo apparente, non secus ac Augusto mense; subsecuta quidem postmodum Aprilis mense aliqua caloris remissio, sed firma semper, & constans persistit siccitas, sereno, ac præfudo Coelo; cum itaque nulli prorsus imbres per totum Aprilis mensem decidissent, non lenis timor omnes corripuit de Anno parum frugifero; non modici tamen solaminis erant Plantæ omnes fructiferæ floribus passim albescentes, quæ fructus tum præcoces, tum horæos abundè pollicebantur, uti re verâ contigit, hoc Anno laboranti Cereri succenturiante Pomona. His addebatur quòd calor non proportionatè ad Solis accessum augetens, siccitatem in dies auctiorem reddebat, quare toto Vernali tempore Terra non minùs arida, ac dehiscens visibatur, quam cum *findit Canis æstifer arva.* Perseverante pariter Majo mense hâc aridâ Constitutione, nisi identidem, ac sporadicè modicis imbribus delapsis, magna herbarum inopia hoc Annò laboratum est, fabis quoque ac omnibus ferè leguminibus, ob humidis

defectum arefactis, exigua quobque spe superflite, quòd eandem ob causam triticea messis ad bonam frugem perducì possit.

XXVI. In hac Vernali tempestate, ac præcipuè in prima Veris parte, iidem pectoris morbi, non adeò tamen graves, ut hyeme, perseverarunt. Sub finem autem Veris Tertianæ febres, tanquam spicilegium prægressæ messis, caput denuò extulerunt. Nunquam apud nos Annus Scabiosior visus est, omnibus ferè Urbanis, ac Ruricolis quoque, fœda scabie laborantibus, quæ neque ad iteratas purgationes, neque ad repetitas Phlebotomias quicquam mitescibat; Sanguis qui secta vena educabatur multum seri flavi præferebat, ac Urinæ valdè coloratæ apparebant. Haud secus quàm Annò elapsò magna fuit Animalium strages, ac Pecudum præcipuè, ita ut Ovillus grex totus penè deletus fuerit.

XXVII. Quoniam nullus Morbus adeò popularis est ac Scabies (si tamen illam in Morborum Classe licet reponere, quando Hippocrates scabiem turpitudinem potius quàm morbum appellat, & Plato malum vocat mixtum ex dolore, & voluptate, ac propterea græcè dicitur *πρόσθ' ἰσχυρίων*) quoniam inquam, nullus affectus adeò familiaris est, & qui medicos conatus magis eludat, ut hinc ansam captarit Helmontius vulgarem Medicorum praxim traducendi sub titulo *Scabiei, & Ulceris Scholarum*, perfricemus paululum, si licet, hoc Ulcus. Ingenuo pudore profectò fateri licet, nihil ferè laudis Medicinæ professoribus ex Scabiei curatione accedere, imò non rarò

is palmam præripi à superveniente Vetula, quæ solo linimento interdum præstat, quod magna remediorum supellectile præstitisse non potuerunt qui morbos Herculeos se perdomuisse deprædicant, quin interdum, ut ait Poëta,

*Inque ipsos sava medentes
Erumpit clades, obsuntque Auctori-
bus Artes.*

Quam labem omni studio ac juxta omnes Politicæ regulas à se debet arcere ex Galeni consilio quisquis Medicus, nam Scabies, ut idem ait, cum deformes reddat quoscumque tenet, multò magis Medicum Clinicum deformem, & horrendum efficit, cui hac fœditate laborante obtrudi possit dictum illud Poëtæ Tragedi, quod affert Plutarchus.

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸ ἔλκεσι βρῦνον,
id est, *Aliis medens, at ipse ulceribus scatenis.*

XXVIII. Scabiei curationem solis topicis esse perficiendam, ablegatis omnibus internis remediis, quæ Corpora in cassum fatigant, vult Helmontius; observans enim quàm facili negotio Corpus exactè sanum ex solo contactu alicujus Scabiosi infici possit, credidit Scabiem pendere à pravo Cutis fermento, quod ejusdem alimentum corrumpat, nequaquam verò ab interno Viscerum vitio, quare solis topicis suadet abigendam; ast hujusmodi opus periculosæ plenum alexæ merito censetur. Ballonii itaque celeberrimi Practici consilio harere placet, qui cum diorsino procedens explicat ex mente Hippocratis, quando Scabies sit morbus, & quando abscessus, hoc est rectam semitam indigitat, qua Medicus certo pede ad

Scab-

Scabiei curationem procedat, lubet autem hic ipsum Hippocratis locum afferre. *Impetigines, & lepræ, & vitiligines albae, quibus quidem Juvenibus horum factum est, aut paulatim conspectum multo tempore augetur, his non putare oportet abscessum esse, eam papularum eruptionem, sed morbum; quibus verò horum aliquid est factum multum, & repente, hoc sanè fuerit abscessus.* Hunc locum pariter observans doctissimus Mercurialis, *Quid sit,* ait, *abscessum esse, & non morbum, atque è controverso, non omnes intelligunt.* Scabies itaque, alique cutanei affectus in morborum classe sunt recensendi quando paulatim fiunt; quando verò confertim, ac præcipuè post gravem aliquam ægritudinem, non morbi nomine, sed *Accidens* insigniri debent: est ergo in Scabie, ubi liceat solis topicis incumbere, ait Ballonius, cum nimirum Scabies est solius Cutis morbus, est etiam ubi necesse sit internis partibus prospicere usu purgantium, & alterantium, ac nefas sit solis topicis Scabiem exterminare velle, hoc est cum Scabies est alterius morbi soboles, ut in Cachexia.

XXIX. Chronicorum affectuum eam esse naturam, ut qui hyeme augetur æstate desinere soleant; qui verò æstate hyeme finire debeant, scripsit Hippocrates. Hanc autem esse Scabiei indolem, ut hyeme luxuriat, ac magis sæviat, ætate verò evanescat, vel saltem mitescat, jam norunt omnes. Quando igitur Scabiosus aliquis curandus suscipitur, liberè protestandum esset, non institui curationem nisi ut faciliùs æstivo

tempore tam fœdus morbus extirpetur, atque hanc esse hujus pestis naturam, apud nos saltem, (de lepra non loquor morbo Ægyptiis endemio, ut refert P. Alpinus, ob aquam coenosam, & salitos pisces, quorum usus apud illos valde familiaris est) ut æstivi caloris beneficio faciliùs, quam cichoraceis abigatur; satis abundè testante experientia, quòd nulla prævia purgatione, vel Phlebotomia, ulloque alio remedio, quotquot agrestes per hyemem scabie laborarint, superveniente ætate, non secus ac Angues, ploræ exuvias deponant, ac illis niteat *assiduo curata cuticula Sole.* Verùm hujusmodi protestatio ad avertendam calumniam quandoque non satis est. Laborabat olim F. Petrarca sicca scabie, ut ipse refert, ac postquam à medicamentorum diuturno usu se frustra exhaustum videret, Medicos, quibus ex sua natura insensus erat, objurgare coepit, ac iis respondentibus, expectandam esse Æstatem, ira percitus eosdem dimisit his verbis. *Ego autem neque Medicis credo, neque ab Æstate spero quicquam, sed ab illo de quo scriptum est. Æstatem, & Ver tu psalmasti.* Ploræ itaque potissimum remedium ab æstivo calore pendet, qui potis est novam crasim in massam sanguineam invehere, ac illam particulis spirituosissimis saturare, quo pacto Acidum illud luxurians, quod cutem exarabat, infringitur. Purgationes itaque ut ut repetitæ, iteratæ V. S. illitiones, Balnea, & omnis Medicus apparatus, persæpè præstare nequeunt quod solus Aër æstivus. Cùm hoc Vere cuidam Docto Amico meo levem

purgationem ad sanandam Scabiem, quæ vexabatur, præscripsissem, nec idè melius haberet, ac illo urgente quid agendum superesset, per jocum remedi loco dictum illud Satyrici adduxissem.

Durate, atque expectate Cicadas, ille ad me conversus, & Tu quoque, inquit, ad græcas Calendas honorarium expecta.

XXX. Utriusque casus duo habemus notatu digna exempla apud Hippocratem in libris Epidemiorum, quæ hîc lubet afferre. *Lata pustula non valdè pruriginosa, quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderat.* Manifestum specimen hîc habemus Scabiei cum morbus est; nam ex facta inunctione, vel in ipsa hyeme, opem sentiebat; si enim Scabies illa fuisset abscessus, ac alterius morbi productum, non solum ex in tempestiva unctiõne nil opis sensisset, sed gravem noxam expertus fuisset. Observanda quoque illa verba. *Vomitus non proderat*; signum evidens, Corpus illud fuisse sanum, ac totum vitium in externis corporis partibus extitisse. Corpora sana difficulter ferre purgationes effatum est ejusdem Hippocratis, qui pariter ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, præcipit ut dejectiones inspiciantur, quæ si sint similes sanis, ait tutum esse corpus alere, sin minus purgationem instituendam; fieri enim potest, ac sæpenumero contingit, ut Corpore sano intus existente, tubercula in cute progerminent.

XXXI. Exemplum aliud Sca-

biei, prout Abscessus dici meretur, sequens est. *Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, & Cutis crassa erat & velut lepra aspectu; huic nemo opitulari potuit; transgressus ad Melum, ubi sunt calidæ Balneæ, à pruritu quidem, & Cutis crassitudine liberatus est, sed hydropicus factus mortuus est.* In hoc casu certè affectio illa pruriginosa abscessus erat, ac fructus morbosæ radicis in Visceribus implantatæ; vel immoderatè, ut putat Vallesius in Commento, aquis illis thermalibus usus fuerit homo ille, ut suffocato innato calore cessarit illa peccantium humorum excretio ad cutem ablegari solita, vel ut verisimilius interpretatur Martianus noster, aquæ illæ sulphuratæ essent, ac propterea, ut idem ait, *densata à balneo cute humores pruritum excitantes ad Hepar retrocedentes scyrrhum induxerint, ex quo factus fuerit hydropicus, satis sit quòd illi magis consultum fuisset, prospexisse ad id quod latebat intus, quàm quod in cute apparebat.*

XXXII. Ut ad rem nostram hactenus dicta applicemus, popularis hæc Scabies in Classe abscessuum profectò erat collocanda, utpotè productum præcedentis Constitutionis nimis pluviosæ, nec non & pravi victus ob Annonæ caritatem; sic refert Galenus sua ætate cum plurimas, Romano imperio subditas gentes vexaret fames, ac frugibus omnibus in Urbem asportatis, Agrestes, quibus relicta fuerant solum *καυρα καὶ χιθόνα*, ac etiam in exigua copia, ut fruticum germinibus, & bulbis vesci cogèrentur, omnes sub Veris finem

à va-

à variis cutaneis affectibus conflictatos fuisse; quorum alii Erysipelas referrent, alii herpetem, & alii pforam, impetiginem, & lepram. In hac itaque nostra populari Scabie solis topicis fidere tutum negotium non erat, & quotquot sive spontè, sive alieno consilio, Scabiem Unguentis antipforicis abigere tentarunt, id suo periculo sunt experti. Rem oppidò notatu dignam hac occasione mihi observare obtigit. Novi multos, qui tædio hujus fædi morbi Unguentis Scabiem exterminare etiam in ipso Vere tentarunt, sed postmodum Scabie retropulsa febre correptos, Urinas nigras, & fuliginosas illicò reddidisse; cum autem usu remediorum humores ad cutem propellentium reproduceretur Scabies, Urinæ sanis similes reddebantur; denuò autem retrocedente Scabie, vel rursus erumpente, hæc reciproca in Urinis apparebat mutatio; quamvis autem hujusmodi Urinæ cum parva febre, quæ malignitatis speciem aliquam præferret, me suspectum non parum haberent, sollicitus tamen circa Scabiei reproductionem semper bonam spem alui, & quotquot habui præ manibus vidi tandem à morbo superstites. Animo autem versans quare ad Scabiei retrocessionem Urinæ redderentur fuliginosæ, id fieri posse credidi, quòd Acidum in Cute luxurians, & Pforam efficiens, ob factas illitiones haud amplius expirans, à Venis resorptum, & cum Alkali sanguineo permixtum serum sanguinis atredine infuscarit, non secus ac quando limpida Vitrioli solutione cum infusione gallæ permixta, atramentum conficitur. Pro regeneranda verò

Scabie non semel, nec sine prospero eventu usus sum remedio à Zacuto Lusitano proposito, & ab Etmullero commendato, jubendo, ut æger, cui retrocessisset Scabies, decumberet in linteis ab aliquo Scabioso infectis. Remedia porro quæ magis ex usu fuere, si non ad Scabiem extirpandam, saltem ad eam moderandam, ut superveniente æstate facilius aboleri posset, fuere præsertim ea quæ ex Viperis parantur, quibus multos vidi sceleriter sanatos. Ubi liceat igitur internis remediis uti ad Scabiem radicitus extirpandam, nihil profectò consultius quàm ad diaphoretica confugere, non secus ac fit in lue gallica; sicuti enim inter hos duos Affectus magna est cognatio, ita eadem ferè methòdo curandi. Sic Heurnius ad Pforam debellandam, purgatis prius noxiis humoribus, ligni indici, ac Salfæ decoctum valde commendat; ait enim quòd hoc remedio facile expirat concepta in habitu Corporis contaminatio.

XXXIII. Horrent non nulli in Scabie, aliisque cutaneis affectibus, cane pejus & angue Viperina remedia, veriti ne excedens caliditas & ustionis nota Hepati, & toti massæ sanguineæ imprimatur; ast ego magis horreo nimium refrigerantium usum, nec quemquam novi, qui exhaustis integris Pisanis, seu post diuturnum Seri, & Cichoraceorum usum à Scabie, ut ut sicca, & arente, liber evaserit; scio equidem penè assiduas esse Scabioforum quereias de nimio calore tum interna tum externa perurente, at iis præbendæ non sunt aures; graviter quoque Pueri, quibus Perniones ob violentum frigus oborti

sunt, de nimio calore in pedibus conqueruntur, nec sine ratione, ob subsequutam aliquam inflammationem, an ideò in Pernionibus applicanda refrigerantia? Cordati Medici ergo erit morbi causam animosè aggredi, sanguinis vitiosam crasim emendando, remediis potissimùm quæ illius acorem temperent, qualia sunt ex Viperis parata, quæ Sale volatili abundant. Quidquid sit de Viperæ temperie, de quò consulatur Jo. Baptistæ Spontonus in sua Echidnologia, experientia satis planum facit nihil esse ad pforam, ac lepram quoque perdomandam efficacius, quàm Viperina medicamenta, (quando tamen id agere liceat, nec fatius sit hunc hostem inquilinum alere) nec adeò nos sollicitos esse debere ne plùs æquo incallescant Viscera, dummodò tam fædi morbi feminium penitus restinguatur. At nunquam cessaret scalpendi libido, tam ferax est observationum hæc materia, nisi ad alia festinaret Calamus.

XXXIV. Exacto Vere Ætas successit adeò fervens, ut nunquam huic similis visa fuerit, idque præsertim Canicularibus diebus, quo tempore præter modum Aër excaudit caliditatis excessu supra reliquos Annos, ut Thermometri loquebantur, ad multos gradus ascendente. In hisce ardoribus identidem cecidere phiviæ, sed nihilo seciùs remittebatur æstus, qui constans persistit per totum ferè Septembris Men'em; hæc Æstate nullatenus spirarunt Etesiæ, unde è continuo æstu nullum levamen, hanc ob causam multa Animalia, ac præsertim Canes, agebantur in rabiem. Nunquam aliàs ceci-

dere crebriora fulmina, à quorum uno ictus est agricola, indumentis omnibus perustis, præter lora coriacea; id ad non nullos dies attonitus jacuit, sed postea sine ullo remedio in se rediit, & adhuc superstes est: hisce temporibus febrium Cohors de repente incubuit, ac passim per vulgus grassabatur, ut integræ familiæ eodem tempore febricitarent, densiorque erat ægrotantium numerus ea in parte Civitatis, ubi magis patulæ sunt viæ, ac humiliora tecta. Quotquot milites in Arce reperti sunt, simul ex febre decumbebant, ut rusticanam militiam accersere oportuerit ad illius custodiam. In Septo Hebræorum, ubi Vici angusti, ac Ædes altissimæ, caligantelque fenestrate, nulli ferè hoc saltem tempore ægrotarunt, cum tamen cæteris Annis primi sint Recutiti, qui æstivarum ægritudinum impetum sustineant. Ruricolæ licet diurnis laboribus ad Solis radios ferè in sudores solverentur, cum tamen sub dio suis in plaustris per noctem somnum captare soleant, immunes ut plurimum degebant; sola itaque Plebs Urbana, & omnes, quibus & domus, & res angusta domi esset, exercebantur; salubris tamen erat morbus, nam febres istæ Tertianæ Intermittentes erant, ac ut plurimum ex pilitæ, & quæ die septima, ac etiam citiùs, post unam vel alteram phlebotomiam per sudores judicarentur. Nullus Annus Medicis quæstuosior, & gloriosior unquam fuit, cum ægri omnes ferè incolumes evaderent: medicum factum tamen parumper temperavit Autumnus *δυσάστια*; nam protractiores erant febres, & ali-

quan-

quando in malignas degenerabant. Remedia cordatis Medicis erant Venæ sectio, & frigida usus; hæc enim utramque paginam, ut dici solet, implebant; qui verò parva attollentes, ut plura videntur præstitisse, vel ut Seplafarios benevolos haberent, Cardiacis calidioribus usi sunt, tanquam camino oleum addentes, ægros in extremam perniciem præcipitarunt. Limonum succus, spiritus Vitrioli, Sulphuris, & similia erant egregia Cardiacæ; diversis itaque artibus, ac diverso telorum genere, cum hoc febrili exercitu congregiendum fuit; Anno superiori hostis irritandus erat ad pugnam, hoc verò illius impetus parumper sustinendus, & acutis telis frangendus, qualia sunt Acida omnia. Sanguis qui secta Vena educitur spumeus erat, & croceus, Urinæ similiter multa bile saturata. Multis ex febricitantibus papulæ apparebant in cute, ac præsertim Pueris, quales efflorescentiæ Variolarum erant veluti Prodromi. Variolæ quidem per æstatem paucos sustulerunt, autumno, & in prima parte hyemis paucis pepercerunt, ac minis iis quibus detractus fuisset sanguis. Multis Tertianæ febres in quartanas migrabant; sicuti autem præcedenti Anno Peruviani Corticis usus in Quartanis, ac diuturnis febribus improspere cessit, ita hoc Anno saluberrimus fuit, & ii qui passi sunt recidivas, febres mitiores postmodum experti sunt, ac antequam Hyems accederet perfecte convaluerunt. Ubi primum æstus cœpit mitescere, quod circa Æquinoctium contingit, visa est pacari febrilis tempestas, quæ sensim in summam tranquillitatem cessit,

adeò ut duobus postremis decedentis Anni Mensibus in Foro Medico penè continuè essent feriæ.

XXXV. Hujus febrilis tempestatis causam saltem occasionalem in immodicum Aëris æstum referre placuit, qui potis fuerit Bili nimiam acrimoniam adsciscere, ut cum succo pancreatico, minis aptè quàm par est, ebulliret, & in massa sanguinea febrilem effervescentiam ceteret. Neque mirum sit quòd exiguo tempore adeò permutata fuerit sanguinis, & omnium fluidorum crasis; magna est enim vis caloris, quidquid Helmontius dixerit, Calorem Qualitatem Rerollæam appellans. Multa quæ suapte natura dulcia sunt ad ignem amarescere, alia verò magis dulcescere quotidie observamus; sic ut ait Gal. Lac coctione eam dulcedinem acquirit, quam mel deperdit. Vinum quoque per totam hyemem, ac etiam Vernum tempus, nativam dulcedinem servans ubi Æstatem senserit austerum fit, nisi in Hypogæis, & frigidioribus locis asservetur. Calor itaque ac frigus, sive sint causæ immediatæ, sive excitantes, & occasionales, subitas mutationes, in nostris Corporibus parere possunt & humorum texturam, citius quàm quis putet, invertere. Narrationem oppido curiosam apud Lucianum habemus de febre quadam Tragedia [sic enim illam appellare liceat] quæ Abderitas temporis ferè momento invasit. Egerat Archelaus Poëta Tragicus media Æstate, multoque æstu, apud Abderitas, Euripidis Andromedam, ex quo factum ut multi ex Theatro febricitantes exierint, ac universi postmodum febre gravissima correpti fuerint,

runt, quæ die septima plurimo sudore erumpente, nec non sanguine è naribus profuente, solvebatur, superflite tamen ridicula quadam mentis perturbatione; nam ut refert Auctor, omnes quasi ad Tragædias agendas impellebantur, & Jambica personabant, multumque vociferabantur, maxime autem Euripidis *Andromedam* canticis referebant, pleaque adeò Civitas erat pallidis, ac macilentis illis Tragædis septimanis. Haud aliter apud nos immodicus æstus Plebem Urbanam inter angustias suarum ædicularum conclusum in febres agebat, ad spectu quidem terribiles, nec sine mentis emotione, sed quæ postea die septima, oborto sudore post celebratam liberali manu phlebotomiam solverentur. Hac de causâ eos qui circa Urbis pomœria lares habebant, seu ubi magis patula, & ampla sunt Viarum strata, ut in ea parte quæ *Herculeæ Additiõ* appellatur, facilius febres adoriebantur; ubi verò Urbs magis conferta est, & Vici angusti, & anfractuosi, minus à febribus populares exercebantur. Neque fortuito Urbium Conditores, angustas, & anfractuosas vias esse voluisse censendum est, ut in iis Urbibus, quæ adhuc aliquid antiquitatis retinent, qualis est *Mutina*, ut nempè magis salubritati, quam pulchritudini consulerent. Sic *Nero* postquam flammis Romam absumpsit, intentus postmodum illius reparationi, dimensis viarum ordinibus, ac latis spatiis, splendidiorem quidem Urbem pro Imperii majestate, sed minus salubrem reddidit; nam, ut ait *Tacitus*, compertum est *veterem*

illam formam salubritati magis conduxisse, quoniam angustia itinerum, & altitudo tectorum non perinde Solis vapore perumperentur. Hanc ob causam opulentiores Cives, qui in amplis Conclavibus à tecto remotioribus degebant, sicuti etiam populus *Apella*, vim febrilis hujus tempestatis minus sensere. Magni profectò momenti est ad præsertionem à morbis æstivis in amplo, ac frigido Conclavi degere, ac somnum capere, ut à diurno calore attritæ vires per nocturnum somnum reparentur. *Somnum in frigore cooperato* commendat *Hippocrates*, quem locum in altera mea Dissertatione exposui; si ergo vel in ipsa hyeme præstat quiescere in loco ubi sit aura frigidior, idque in gratiam Respirationis, dum modò totum Corpus stragulis sit cooperatum, ne à frigore carnes pungente interturbetur sopor, multò magis æstate præstabit in frigido Conclavi somno indulgere.

XXXVI. Hic autem immoderatus Aëris fervor si febrem hanc popularem excitavit, viam quoque aperuit ut citius referatis poris, per sudorem febrilis materia evanesceret, idque beneficii sequutum, ut exterminata radicitus Scabie, Plebs nitidior, ac vegetior apparuerit. Ac profectò gravis hæc morborum Tempestas omninò defuisset, ni Variolæ, quò magis ambientis calor tepescebat, eò ferocius sæviissent, cum non solum puellarem ætatem demeterent, sed etiam grandævos, ac præcipuè Utero gerentes, quotquot hoc morbo laborarent. De Variolarum natura, & causis, cum tot extent doctissimorum hominum scripta,

ta, nil addam, nisi quòd in hac Variolosa Constitutione, quæ circa Autumni finem vim suam magis exercuit, facilius evaserint ii quibus nec detractus fuit sanguis, nec ullum administratum remedium, toto curationis negotio Naturæ commisso. Neque mirum quòd V. S. noxia fuerit; si enim ex Hippocrate *Autumno paucissimus sanguis sit in homine* ob prægressam Ætatem, quæ Corpora exhaurit, id certè apud nos hoc Anno locum habuit, quare Virtus jam debilis ab exhaustu ob præcedentem æstivum fervorem, seclta Vena illicò labascere videbatur, ac fieri minùs apta ut noxium humorem ad Cutim protruderet.

XXXVII. Sicuti in superioris Anni Constitutione noxius fuit Chinæ Chinæ usus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto Cælo diversa, valdè salubris compertus est; & multi quidem Quartanarii hoc autumno per Urbem vagari visabantur, sed quotquot ad hoc remedium confugere, vel integrè sunt restituti, vel si non nulli recidivas passi sunt, paulò post convalescere; hinc practicam Cautionem, ulteriori tamen observatione confirmandam, elicio, securiorem esse

Chinæ Chinæ usum, quando humores fræno potius egeant, quàm stimulo. Anno elapso ob frigidam, & humidam Constitutionem tota humoralis massa, ut pote crassa, ac seignis fluens stimulanda erat, ac ad motum cienda, hac Æstate verò, ad orgasmum prona, ac nesciens stare loco, erat potius sufflaminanda, quod mirè præstabat Peruvianus Cortex, humorum impetum compescendo. Eandem ob causam aquæ usus in altera Constitutione adeò noxius in hac saluberrimus fuit, sicuti pariter Acida omnia, quæ celebrioribus Cardiacis palmam præripuere, ut quæ partium Alcalinarum vim frangerent. Hermeticorum enim effatum est, Alcalia per Acida, & Acida per Alcalia emendari.

Atque hæc pauca de hujus Anni Constitutione, tumultuariè fateor, ac inter armorum strepitus, visum est conscribere, hyemantibus apud nos Germanorum copiis, quæ hac Æstate in Pedemontana Regione adversus Gallos militarunt; cæterum, urgente adhuc rei Annonariæ angustia, vereri licet, ne venturo quoque Anno popularium morborum nova seges succrescat, quod omen despuo.

BERNARDINI RAMAZZINI

Dissertatio Tertia.

De CONSTITUTIONE Annorum 1692. 1693. 1694.

Intermissam varias quidem ob causas, sed potissimum ob parum prosperam Valetudinem, Operis incepti texturam resumens, Morbos qui

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

hisce tribus Annis apud Nostrates populariter vagati sunt, nec non rariora quædam quæ peculiari observatione digna credidi, compendiosè referam,

G ram,

ram, haud dubiâ spe quòd apud cordatiores Medicos veniam sim impetraturus, si minùs aptè quàm par est res exponatur, modò fideliter (quod in historicâ narratione potissimùm expetitur) id fiat, quod me præstaturum sanctè polliceor. Horum verò trium Annorum Constitutiones non sejunctim, ut priores duas, exponere, sed unico fasce simul complecti libuit, ne eadem chordâ, cum risu oberrans, res easdem repetere deberem, quando unica & eadem ferè morbosa Tragoedia totum hoc triennale spatium absumpsit, nec exordium obtinuit, donec Cœli temperies in statum Cœlo diversum permutata novos morbos in Scenam produxerit.

II. Ut ergo à Constitutione Anni 1692. extraordinaria, Hyems satis regularis fuit, ac legitima, nec quid insolens habuit quod nostro huic Clima non congrueret; primò quidem Boreales Venti ad aliquot dies satis validè perflarunt, Terrâ nondum nivali vellere adoperatâ, unde metus erat ne Sata exurerentur, sed Ventis postmodum silentibus, ac modicis nivibus delapsis, Hyems propriam temperiem, & eas conditiones obtinuit, quas in libro de Aëre, Aq. & Loc. num. 25. recensuit Hippocrates, nimirum ut sit *moderata, neque valdè clemens, neque frigiditate excedat*. Morbi itaque hyemales observati sunt, ut Tussis, Pleuritides, Erysipelata, Apoplexiæ, ac in iis præcipuè qui præcedenti Anno à gravi aliquo Morbo conflictati fuerant; major tamen pars eorum qui ægrotarunt evasit, demptis paucis quibusdam è Senioribus, & Sili-cernio jam proximis. Nihil itaque

hyemali tempore observare licuit quod τὸν ἐπιδημῶν redoleret.

III. Neque verò à sibi debitâ temperie multum descivit Vernale tempus; satis enim moderatæ fuerunt pluvix, ac interpolatæ, quales Agricoliarum votis responderent, sicuti Æstas quæ successit non admodum fervida, ut præcedenti Anno, neque nimis sicca exitit, sed pluviis identidem labentibus, ac Etesijs suo tempore flantibus, talis fuit qualis nostro Cœlo congrueret; quare messem si non planè frugiferam, qualem publica necessitas optabat, non improbam tamen exhibuit. Haud secus Autumnus stadium suum regulariter percurrens, cum primâ parte hyemis non admodum rigidâ, Annum clausit. Sic totum Annum satis placidum, ac Austrinum quoad primam Qualitatum temperiem exegimus.

IV. Non eâ verò moderatione sequens Annus processit, illum enim totum intemperatum, ac prorsus ex legem experti fuimus, Hyemem totam cum perpetuâ Cœli serenitate, & mitissimis frigoribus transegimus sine pluviis, ac sine nivibus, neque solum in hac planitie nostrâ, ubi sedet Mutina, sed neque in editissimis Appennini jugis, quæ aliàs per totam hyemem, & vernum quoque tempus albescunt, Mari supero, & infero canum verticem ostentantes; sic neque Gabellus, & Scultena (inter quæ flumina Urbs hæc posita est) glaciem, ut cæteris Annis, sensere, quod multum contulit ad Annonæ caritatem levandam, cum totâ hyeme per hæc flumina Frumentatores è proximis regionibus commeatus ad nos abundè conveherent, ad plebem nostram,

stram, & Germanos Milites alendos, qui hoc Anno quoque apud nos hybernarunt. Sic Veris speciem Hyemis tota Aufrina exhibuit, cui postmodum Ver successit hyemis naturam, veluti mutatis vicibus, referens; ab Æquinoctio verno etenim usque ferè ad Solstitium perpetua ferè fuerunt frigora cum Ventis Aquilonaribus, ac perennes fuere pluviae, eaque adeò ingentes, ut passim flumina ruptis aggeribus campos inundarint.

V. Jam nefastum Annum, & insalubrem nemo non prævidebat, tum ob pluviarum vim magnam, quæ morborum sunt seminarium, tum ob apparentia in Mororum foliis signa Rubiginis, quæ sterilitatis prodroma est, ut Annis superioribus summâ totius Cispadanæ, & Transpadanæ regionis calamitate experti fuimus. Eodem modo subsequuta Æstas usque ad Caniculares dies Veris speciem exhibuit, quo tempore satis curiosum fuit, apud nos saltem, Luscinias audire pro Cicadis arbuta rumpentes. Sic ventum est ad Æstatem cum mitissimâ Aëris temperie, nobis tamen impropiam, pluviis identidem magno impetu delabentibus; hinc ob solum valdè uliginosum, & satis blandam caloris temperiem ad tantam altitudinem, ac densitatem omne frugum genus excrevit, ut metus Anni partim frugiferi ex omnium animis ferè exciderit; at improvisa Rubigo, cujus non obscura indicia, ut dixi, apparuerant, spem omnium repente elusit; illicò enim frumenta, fabæ, & quæcunque leguminum genera sydereo afflatu veluti percussa exaruerunt. Inopinus itaque casus cum Agricolas, tum Urbanos quoque percudit: sum-

nam enim frugum penuriam non ante visam impendere præsentiebant omnes, quando ex præcedentium Annorum sterilitate exhausta essent tum publica tum privata horrea, nec aliunde commeatus, ut ex Mantuano, & Ferrariensi agro, possent suppetere, cum eadem Rubigalis contagio totam Cispadanam, ac Transpadanam Regionem pervasisset.

VI. At non solum Cereales opes abstumpsit hæc pestis, sed omne etiam subsidium, quod Pomifer Autumnus solet suggerere, eodem tempore sustulit; solum enim acerbis adhuc fructibus passim respersum spectabatur, quin & Plantæ ipsæ honore frondium orbata mediâ æstate viscebantur. Uvarum quoque proventus, qui ab initio aureus sperabatur, ob eandem causam non nisi parcissimus prævidebatur. Mœrore itaque cuncta plena erant, dum Agricolaë in agris non tererent nisi leves culmos, stipulasque volantes, quare sine Cereris, & Bacchi muneribus in omnium præcordiis frigeat sanguis. Harum calamitatum causa potissima frigida, & pluviosa Constitutio passim culpabatur, quoties enim in hisce Regionibus Æstas sicca, & fervens præcessit, numquam frumenti inopiâ laboratum est, ut apud nos Oraculi loco Virgilianum Geor. I. illud coli possit.

*Magnaque cum magno veniet
tritura calore.*

VII. Autumnus porrò Æstatis vicem supplens summis fervoribus & obstinatissimâ siccitate totam humiditatem quam Terra post tam ingentes pluvias ad satietatem hauserat, abstumpsit, nec calor remisit nisi circa

primam partem adventantis hyemis, quæ & ipsa leges suas nullatenus servans, verum satis placida, & mitis decedenti Anno Vale dixit. Sic in hujus Anni 1693. Constitutione nulla ex illius partibus legitimam, ac propriam temperiem servavit, sed una alterius vices subeunte, omnes extemporaneæ fuerunt.

VIII. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ præcedentem Annum clausit, satis placida, ut modò dixi, extitit, ita pars altera quæ An. 1694. fores aperuit, asperrimâ, ac rigidissimâ facie apparuit, per totum enim ferè Januarii mensem flarunt Boreales Venti cum perpetuâ Cœli serenitate, ut squalidum, ac pulverulentum solum undequaque viseretur, non secus ac æstivis mensibus, quod apud nos prorsus insolens est, sic totam hyemem serenam sine aquæ guttulâ à Cœlo deciduâ traduximus; apparente autem Verno Æquinoctio Cœlum Votis communibus respondit largis imbribus effusus, qui usque ad Aprilis initium perdurarunt, quibus postea, flante Austro, ingens caliditas successit, ut die quintâ Aprilis in meo Thermometro liquor 70. gradum pertigerit, quò interdum neque Junio mense devenire consuevit. Reliquum porrò Veris, ac totam Æstatem cum pertinacissimâ siccitate, & immoderato calore transegitur, Autumno quoque eundem tenorem, quod siccitatem spectat, servante: quare Annum signare licuit præ cæteris valdè siccum, & squalidum, Colonis tamen non prorsus ingratum, cum frugum, & Vini proventum non improbandum suppeditavit.

IX. Fusius forsân quàm res ipsa

videatur exigere horum trium Annorum Constitutiones me prosecutum fuisse putabit aliquis, cum in cujuscumque Anni Constitutionibus sigillatim nihil eorum, quæ ad rem medicam spectant, & quod meum institutum est, attigerim, quasi παράδοξον ἔργον præmiserim; verum id consultò egisse me fateor, siquidem cum ex superius memoratis pateat quàm dissimilis, & discolor fuerit harum trium Constitutionum facies, & aliâ ex parte cum eadem prorsus Epidemia per totum hoc tempus, plus minus, grassata fuerit, satis liquere potest, quàm parum firmo talo stet illorum Opinio qui ex manifestis Aëris Qualitatibus, Caloris scilicet, Frigoris &c. putant satis explicari posse Epidemicorum Affectuum genesim, ac indolem, ut etiam ex prægressis Constitutionibus prænuntiari possint ægri tudines, quæ populariter vagari debeant.

X. Egit id equidem Divinus Præceptor, ut ex Sectione tertîâ Aphorismorum, *Aph. II.* & libro de Aëre, Aq. & Locis satis liquet, nam ex prægressâ Hyeme siccâ, & Aquilonia, & Vere pluvioso, & Australi pronunciauit *necessum esse*, ut Æstate acutæ febres fierent, lippitudines, & Intestinorum difficultates; sicuti ex hyeme Australi pluviosa (& serena) Vere autem sicco, & Aquilonia, Mulieres gravidas abortivos fœtus edituras, cæteros verò Mortales difficultatibus Intestinorum, & siccis lippitudinibus obnoxios fore: Verum Galenus, 3. *de diff. Resp. c. I.* licet Hippocraticæ doctrinæ ita addiçtus, ut Hippocratis libris etiam spuris usurum se scripserit, asserere non est veri-

veritus in citati Aphorismi commentario, Hippocratem usum potius fuisse rationali methodo quam observatione, & experientia. Huic Galeni interpretationi nullatenus assentiens doctissimus Mercurialis ait, nil tale de Sapientissimo Viro, qualis fuit Hippocrates, credendum, qui non tam audacter pronunciasset *necessum esse*, ut posita tali Constitutione temporum tales ægitudines emergere debeant, nisi ratione, & multiplici experientia fuisset abunde instructus. Celeberrimus Lucas Tozzius in nuperis suis Commentariis in Hippocratis Aphorismos asserit observationibus potius, & iteratis experimentis, quam confectis argumentis, Hippocratem ita pronunciasse, nullâ ratione apparente quæ suadeat isthæc eventura; ingenuè enim fatetur Vir egregius sibi observatum quod post hybernâ tempestatem siccam, & Ver pluviosum subsequutæ non fuerint acutæ ægitudines.

XI. Quot porrò disceptationes inter ipsos Medicinæ Proceres pro genuinâ Aph. 13. tertiæ sect. *Si verò hyems Austrina, & pluviosa, & serena fuerit &c.* [cum tot sint interpretationes quot interpretes] jam satis constat: Manardus etiam l. 9. Ep. I. vocem illam *ἰσθῆ* volebat expungendam, tanquam supposititiam, cum intelligi nequeat quomodo vox illa *ἰσθῆ*, quæ Serenitatem ex illius interpretatione significat, aliis cohæreat quæ hyemem pluviosam, & Australem repræsentant; Leonicensis verò in omnibus antiquis Codicibus vocem illam reperiri ait, ac pro placiditate, & clementia interpretatur. Hinc inter illos celeberrimos Viros

pro simplici voculâ talia orta sunt diffidia, adeò ut, referente Brasavola in citati Aphorismi commento, *Seniores illi, alioqui reverendi, apud multos pro re tam levi præliantes in derisum venerint, cum à rationibus ad jurgia devenerint.*

XII. Abundet quisquis in suo sensu ut lubet, & ex Anni temporum in manifestis qualitatibus exorbitantiis tamquam ex fonte morbosas Constitutiones derivet, ego sanè ex quo ad Epidemicorum Affectuum naturam contemplandam animum adverti, his quæ tam confidenter, & magnificè proferuntur experientiam respondere non video, & quod me angit, in hac Provinciâ quotannis Hospitem me agnosco; licet enim videam quò passim itur, non satis tamen video quâ sit eundum, nisi postquam à viâ longè aberraverim. Profectò si rem accuratius perpendamus, quilibet Annus semper Affectus aliquos secum infert, qui τὸν ἐπιδημῖον sapiunt, nec tales putantur, quia aliquando leves sunt, licet propterea epidemicam naturam non exuant; demiror autem non parùm, quomodo insurgente aliqua populari tempestate Medentium plerique nullatenus Affectus ingenium perpendentes, nec quâ methodo Natura ipsum sponte expugnet, illicò totis viribus, & vulgari Methodo ob analogiam quam habeat ad congenerem morbum, ad illius oppugnationem insurgant, & remediorum multitudine indiscretâ, & frequenti visitatione muneri suo satisfactum existiment. Mundus autem, qui vult decipi, intempestivam hujusmodi sollicitudinem magis commendat, quam prudentem cunctationem,

nem, magnisque muneribus, & encomiis eos cumulat, qui, ut ait Sidorius, *parum docti, satis seduli, multos aegros officiosissime occidunt.*

XIII. Affectus ergo Epidemicus, qui tribus hisce Annis in suis Constitutionibus inter se tam dissimilibus cum Urbem, tum Villas, & vicina Oppida multis funeribus infestavit, fuit Febris Purpurata, seu Petechialis, ut appellant, quæ aliquando quidem post multam stragem editam, visa est velle receptui canere, sed postmodum auctis veluti viribus violentior irruebat, ac populariter grassabatur. Circa Æquinoctium Vernale Anni 1692. hæc Febris primo caput extulit, ac sub initium levi quadam velitatione discurrens, mox per totum Veris tempus, & partem Æstatis usque ad Canis exortum sub peticulari larva sævitiem suam exercuit. Ubi ergo Æstas incanduit, Febris hæc Purpuram deposuit, nec illam resumpsit donec calor æstivus cœperit remittere, circa nimirum Arcturi exortum, quem morem Annis quoque sequentibus ritè servavit, vestem quidem, sed mores, ac genium haud quaquam mutans. Febres enim quæ in summo æstu sine Peticulis visebantur, haud secus malignæ erant indolis, quam Vibices post mortem apparentes satis demonstrabant.

XIV. Observatione verò dignum fuit, quod post plenilunium, ac multò magis silente Lunâ ferociebat hæc Febris, quæ postea ad novum ejusdem lumen mitescibat, nec mea tantum, sed aliorum quoque Professorum constans fuit Observatio, quod non parùm contulit ad hujus

Febris Prognosim, & Curationem, numi verò super Epidemicos Affectus peculiare jus aliquod habeat Lunare Sydus, ut illius mutationibus, & variis phasibus auscultent, non indignum est observatione.

XV. Admirandum certè fuit id quod die 21. Jan. 1693. contigit; facta enim per noctem Lunari Eclipsi major pars ægrotantium obiit, ac eadem penè hora, qua nimirum Luna laborabat; quin & non nulli repentina morte occubuerunt, unde per totam sequentem diem magno strepitu, ut hîc vetus consuetudo obtinuit, personantibus Campanis, non levis horror omnes perculit. Tunc mecum ipse novitatem hanc perpendens admirari cœpi, quomodo Hippocrates tam diligens rerum omnium ac præsertim cœlestium Observator, qui in libro de Aère, Aqu. & Loc. num. 30. periculossima ambo Solstitia pronuntiavit, maximè verò æstivum, sicuti & utrumque Æquinoctium, edicto veluti cavens ne hujusmodi temporibus medicamenta exhibeamus, neque curemus, neque secemus, sicuti Astorum ortus, & occasus, ut Canis, Plejadum, Arcturi observandos esse præcepit, ut ex pluribus locis illius Operum *De Med. Purg. num. 5. 1. in 6. Epid. de Diet. num. 2. 4. Epid. num. 11.* videre est, & Cometis à se observati mentionem facit, quem subsequutus est Terræ motus, Luminarium porò defectus altò silentiò transegerit. Quin & Præctici ferè omnes Solis, vel Lunæ defectus non pluris faciunt, quam eorundem Syderum oppositiones, & ordinarias coitiones. Unus, quod sciam, Gulielmus Ballonius lib. pri-

primo suorum Epidemiorum insignem casum refert; ait enim Parisiis accidisse, quòd dum plures Medici apud illustrem Mulierem ægrotantem consulturi simul convenissent, ac tunc temporis Solis defectus contigisset, illique ad contemplandum Solis defectum in Vase aquâ pleno, ut solet fieri, sublimiorem Ædium partem conscendissent, illicò ad ægram decumbentem revocati fuerint, quæ dum Solis defectus perduravit animam agere visa est, neque è gravi periculo evasit, nisi postquam Sol in apertum erupit, claræque in luce refulsit.

XVI. Alterationem in Aère oppido insignem in Solis defectu observare mihi licuit Anno 1694. die 27. Junii, ut in Ephemeridibus meis Barometricis eodem Anno editis annotavi; nam in ipso Solaris Eclipsis tempore Mercurius ad duas lineas in meo Barometro se extulit, hoc est Aër temporis ferè momento gravior est redditus, ac idoneus propterea ad subitas in Microcosmo alterationes producendas; quare si ex Divini Præceptoris sententiâ ad Æquinoctia, & Solstitia advertere oportet, ne quid magnum in illis circa ægros moliamur, non incongruum quoque erit, si Medentes Clinici ad Luminarium defectus, oculos non solum, sed mentis aciem intendant. Nollem tamen quis crederet velle me quòd rerum agenda scopi ex corporum Coelestium vario situ, & configuratione desumi debeant, nam ubi morbi sævities urget, Lotium potius quàm Astra contemplari necessum est, ut azebat *Manardus*, & opportuna remedia

vel reclamante Coelo, sunt adhibenda, quando *omnis dilatio est Animæ periculum*; in morbis tamen popularibus, qui non rarò à causis superioribus natales suos deducunt, & in quorum curatione non tam facilis, ac certa methodus habetur, non prorsus alienum est talia respicere; nam ubi agitur de humano corio, *Nihil temerè, nihil negligere*, ex Divini Præceptoris 2. in 6. Epid. Oraculo.

XVII. Verùm è diverticulis in viam; Symptomata quæ Febrem hanc malignam comitabantur, antequam Peticulæ apparerent, erant ingens totius Dorsi lassitudo, Capitis dolor, Aurium surditas, Faucium ardor, Mentis stupiditas, Præcordiorum anxietas, & totius corporis segnities; Dorsi verò, & regionis humbaris lassitudo adeò certum erat Febris peticularis signum, ut rarò falleret: quin sub initium hujus prævæ Constitutionis, antequam Febres istæ palàm grassarentur, Mulieres quæ ad morborum Symptomata aliquando attentiores sunt quàm Medentes ipsi, ex hujusmodi suorum ægrorum querelâ Febris naturam prænunciabant, & Medicos monebant, cauto opus esse, nec temerè celebrandam phlebotomiam, quarum dictis, ac præfagationibus cum persæpè Medentes non auscultarent, apparentibus postea maculis, multa probra ab iisdem cum Artis dedecore perferre cogebantur. Si verò faucium ardor cum genarum rubore accessisset, hostem detectum clamabant, nec amplius hæsitandum de febris naturâ, jam in faucibus prodentibus se Peticulis. Profectò in hac malignarum

rum Februm pertinaci Constitutio-
ne quæ per triennium sæviit, Medi-
cis non minus cum Mulierculis,
quàm cum Febre luctandum fuit,
adeò ut (quod fateri non pudet) ne-
cessè fuerit, sicuti inferiùs exponam,
illarum consiliis, & monitis morem
gerere, non tam ad illarum impor-
tunitatem declinandam, quàm quòd
re vera Experientiæ rerum magistra
esset obsecundandum.

XVIII. Pulsus parvi erant, &
valde compressi, unà cum magnà vi-
rium prostratione, primis etiam die-
bus, quæ morbo augescente languidio-
res fiebant, adeò ut ægrotantes vel-
uti Statuæ in Lectulis decumbentes ja-
cerent, integro ferè carniùm, & to-
tius corporis habitu, quodque ad-
miracione dignum fuit, quotquot hu-
jus Febris violentiæ succumbebant,
pleni, ac succulenti veluti pingues
Mortis Victimæ Libitinariis trade-
bantur; fortiores autem, ac robu-
stiores cum Fœminas, tum Viros ad-
ortæ sunt hæ Febres, non ità verò
Seniores, nec eos qui vitam dege-
bant valetudinariam. Urinæ verò
vel in ipso hujus Febris principio
perturbatæ, plus minùs, apparebant,
prout major, vel minor morbi es-
set sævities, nec nisi in fine morbi in
iis qui evasere ad naturalem statum
redibant.

XIX. Peticulæ verò, ut plurimum
quartâ die, & septimâ erumpebant,
& ii quibus primis diebus apparue-
re, omnes ferè sublati sunt, primùm
autem in Collo, Dorso, & Pectore
visendas se præbebant; observatum-
que neminem evasisse, nisi tandem
ad extremos pedum unguës maculæ
illæ se expandissent, in superioribus

partibus paulatim evanescendo, qui-
bus autem Pectoris, & Dorfi fines
non transilierunt Peticulæ, mortem
obtigisse: variæ autem, ac diversi-
colores erant, prout varii, ac diversi
erant ægrotantium habitus; aliæ erant
rubræ, aliæ pallidæ, aliæ fusci co-
loris, aliæ parvæ, aliæ latæ, aliæ in
summo, aliæ in profundo, & quas
non nisi oculis transversa tuentibus
liceret inspicere: quod genus Peti-
cularum fuit valdè ominosum.

XX. Faucium inflammationem
comitem hæ Febres ut plurimum sibi
juxxere, quæ inflammatio in Morbi
vigore in crustam albam, & ulcero-
sam degenerabat, quod non minus
negotium Medicis faceflebat, quàm
Febris ipsa, cum ægri ob id omnem
cùm cibum, tum medicamentum aver-
sarentur, & multi, qui cæteroque
pacatâ aliorum Symptomatum tem-
pestate evasuri credebantur, in ipso
veluti Portu naufragium perpeffi fue-
rint. Sitis porrò in his Febris non
adeò ingens erat, ut in aliis acutis
Febris assoleat, nec multæ querelæ
exaudiebantur, si vè non sitirent, si
vè mens obscure ægrotaret.

XXI. Quicumque ex hac febrili
incurfione Fati ope, vel Medici eva-
sere, nulli excretioni vel per sudorem,
vel per Urinam, vel alias vias, per
quas Natura crises suas moliri solet,
salutem acceptam referre poterant,
sed solùm Peticularum suo loco, &
tempore apparitioni, & earundem
per totum corpus expansioni, len-
tæque evanescentiæ, salutis benefi-
cium debebant: quin iis quibus alvi
fluxus supervenere funestum fuit; Al-
vi fluxus autem Anno præcipuè 1693.
hisce Febris Peticularibus per Au-
tum-

tumnum supervenere; quo tempore Dyfenteria graves Hebræos potiffimum exercuerunt; culpabantur Fructus horæi, quibus Gens Recutita nunquam fatis impletur, sed aliæ causæ altiores subesse poterant.

XXII. Satis frequens fuit in his Febribus Singultus, quamvis parvæ Febres viderentur, Symptoma quidem non minus molestum, quam fœrale, & sineftrum; quotquot enim in hac febre Singultuosi comperti sunt, omnes in Libitinæ censum devenere. Vix obtinui, ut Singultuosi Cadaver disseicaretur, ac Ventriculus nigris notis sparsim compunctus repertus est. Verminatio quoque multa passim extitit, & ii quibus ab initio Vermes per Os prodire, omnes ferè extincti sunt.

XXIII. Non nullis suppressa est Urina, vacuâ prorsus existente Vesicâ, præcipuè verò id observatum in iis quibus pulsus erant parvi, ac penè obliterati, ut contigit in Juvene quodam Hebræo, qui cum asphyxiâ, ac totus gelidus vixit ad quatuor dies, nec Urinæ quicquam reddidit; antequam autem infelix iste obiret, quamvis toto corpore perfrigefactus, [nullibi Arteriis micantibus] adedò robustus erat, & ad motum expeditus, ut etiam ipsâ die, qua è vivorum statione decessit, à lectulo surrexerit, & suas Vestes induerit.

XXIV. Non pauci post exantlatum Morbum veterinosi fiebant, ac stupidi, rerumque peractarum prorsus immemores, nec nisi post multos dies sibi reddebantur; idem infortunium iis obtigit qui in his Febribus gravem furditatem perpeffi fuerant. Mercator quidam cum ex Peticulari

Febre præter omnium opinionem convaluisset, surdus omninò ad 40. dies perstitit, ac postmodùm paulatim ex assè restitutus est.

XXV. Frequentiora in Urbe quàm in proximis Agris fuere funera, ac feliciter plebs Ruralis sine ullo ut plurimum remedii genere vim morbi eludebat, sive quòd in Aère salubri degerent, sive quòd Medicis carerent; non semel idcirco mentem subiit Virgilianum illud, l. 2. Geor.

*O fortunatos nimium sua si bona norint
Agricolas.*

Ac utinam Medentes, cum aliquis popularis morbus debacchatur, curiosius scrutarentur à rusticana gente, quæ magis fidei Parocho, quàm Medico, quali methodo Natura usâ fuerit in sanandis morbis eorum qui evaserint; sic enim Naturam tanquam optimum Ducem sequentes, minus à recto tramite aberrarent, ac tutiori methodo ad curandos ægros sibi commissos procederent. Cum autem in his casibus sibi quisque pro ingenii sui modulo Regulam confingat, secundum quam Opus suum moliatur, & in communi morbo tot, ac tam diversa remediorum genera in usum revocentur, meritò cum Celsò l. 7. in Proæm. cum quis convaluit, dubitare potest secunda Valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit. Indubium tamen est, quòd in communi morbo, sicuti communis est causâ, ita communia, & eadem ferè deberent esse præsidia. Quotquot autem ex Viris Agrestibus, quos è Peticulari Febre evasisse novi, & interrogare potui, non alio modo convaluisse referebant, quàm macu-

H larum

larum circà septimam diem per totum corpus, & usque ad extremos artus expansione, & earundem lentâ evanescentia sine ullâ sensibili humorum excretionē.

XXVI. Quo tempore in hac Urbe, & in totâ campestri regione quæ circumjacet, ferociebat hæc Febris, in vicinis Collibus, ut in Saxolensi, & Scandianensi ditione, nulli ferè ægrotantes visebantur, neque eò pervasit maculosa hæc Febris, quæ tantum in editioribus locis, & in ipsis Apennini jugis (veluti saltu quodam exiliens) vim suam pariter ac in nostra planitie exercuit.

XXVII. Sanguis porrò qui sectâ Venâ, vel Cucurbitulis scarificatis, sive Venis sedalibus apertis, educabatur in universum satis laudabiles notas præferbat, quantum oculorum acie licebat assequi, satis enim floridus, ac rubicundus apparebat, multoque magis qui à Naturâ per narium hæmorrhagiam profundebatur, neque in ullo ægrotante cujuscunque temperamenti sanguinem extractum videre datum est, qui glutinis speciem aliquam præferret.

XXVIII. Profectò mihi fateri necesse est in hac Peticularium Februm Constitutione, adeò improspere Venæ sectionem cessisse, ut omnes ægri exhorrescerent quoties sanguinis missio per Venæ Sectionem proponeretur, eam verò fuisse popularem confidentiam in usu Cucurbitularum scarificatarum, ut ægros interdum decipere oportuerit, quoties urgeret necessitas sanguinem ex Vasis majoribus ob plethoricam dispositionem educendi, sinendo ut ægris Cucurbitulæ Dorso, & Scapulis applica-

rentur modicum sanguinem extrahendo, deinde paucas post horas sanguine ex Venâ largiori manu educto; Ea enim hæserat opinio, nec solum apud Vulgus imperitum, sed etiam apud Sapientiores, quòd ubi præmissæ fuissent Cucurbitulæ scarificatæ, nullus amplius esset timor de Peticularum retrocessione, quamvis post modum non semel ex Venâ mitteretur sanguis; sic curiosum erat Chirugos passim videre cum Sacculis Cucurbitularum plenis per Urbem cursitantes; dum inconsultis Medicis Picbeculæ hoc remedii genus administrarent. Suspectam itaque, ne dicam infamem, ut Scopulos Acroceraunia, Venæ sectionem in hisce Febribus fuisse fateri lubet, sicuti ex adverso gloriosam Cucurbitularum tum scarificatarum, tum siccarum appositionem, sive id fieret ob confirmatam in omnium animis opinionem de hujus remedii efficacità, sive quòd re vera in illo aliquid abditum esset quod Medicos lateret.

XXIX. Reliqua porrò remedia quibus hujus Febris oppugnatio tentabatur eò collimabant, ut humorum motum ad Corporis ambitum promoverent, qualia sunt quæ Sale volatili abundant; sic nullum non ex Diaphoreticis in usum revocatum, nihilo felicitus tamen prodibant maculæ, ni forsan hoc pacto, Oleum Camino addendo, ut dici solet, febrilis incandescencia augebatur, (quæ sibi relicta humorum fugam maturasset) & distrahebatur Natura, quæ non tam properè depingebat in cute quod intus moliebatur. Ego merclè parùm profici observans, per
Alca-

Alcalica, ad Acida confugi, monente Hippocrate, *De loc. in hom. num. 20.* quod si quis non profuerit ad contraria se convertat, nec inproperum successum ex illorum usu adverti, sufflaminato aliquantisper humorum Orgasmo. Non ausim tamen asserere, vi hujus, vel illius remedii evasisse, vel periisse quemquam, cum Andabatarum ritu necesse fuerit cum hac Febre dimicare, neque magis felices in suis Curationibus fuisse Medicos Seniores, & longo usu expertos, quam Juniores, ac è Scholis nuper egressos, cum in tenebris tam videant Cœci, quam Oculati.

XXX. Ad sollicitandam Peticularum eruptionem passim frictions humidæ ex Unctione Aëtii ex usu erant, sicuti & Vesicantia Brachiis, & Cruribus apposita; sed hæc magis Medicorum existimationi apud Vulgus, ne quid inausum, aut intentatum fuisset, conducere visa sunt, quam ægrotantium saluti, quibus acuebatur Febris, nec propterea facilius contingebat Peticularum eruptio, nisi forsitan ob id retardabantur; factâ serosæ materiæ per vias Urinæ profusione. Sic in hac febrili incursione omnibus remediis tum internis, tum externis parùm proficientibus satius erat lentè festinare, & humorum maturescantiam opperiri, sprete querelis adstantium, qui urgebant, velis, & remis, ut dici solet, ingruenti tempestatu occurrendum, & prolatando magnas corrumpi opportunitates, quibus adversis clamoribus Medentes non ausi obsistere, intempestiva, & incerta remedia præscribendo, sibi è manibus vi-

etoriam eripi viderunt, non secus ac Pompejus M. qui cum tergiversando hostem comineatum inopiâ laborantem facile vinci posse cognosceret, militibus tamen, & sociis moram increpantibus, prælium miserabili eventu commisit, oblitus solitum se laudare eos Medicos, qui nihil unquam ægroti cupiditatibus quicquam indulissent.

XXXI. Cum primùm grassari cœpit Peticularis hæc Febris, nec dum suspicio esset de populari Affectu, (Febribus diversæ indolis intercurrentibus) purgationes, ut hic fieri assolet, in morborum principio, per medicamenta Minorativa dicta instituebantur, sed paulò post prudentibus se Peticulis, sudabant Medico tacitâ præcordia culpâ, ob metum ne hujusmodi purgatio Exanthematum eruptioni impedimento foret, humoribus ad interna retractis, Peticulis tamen postmodùm feliciter erumpentibus, & stadium suum absolventibus, Professores qui attentius res observabant, experientiâ edocti, à blandâ purgatione non abhorrebant; Ego sanè ubi tempestivè accersitus fui, & Stomachum impuritatibus oneratum esse conjectavi, quamvis certus de Peticulari Febre, levem purgationem præscripsi, neque non solum ullam noxam exinde proficisci, sed facilius Exanthemata apparere observavi. Similem casum refert Ballonius, qui *l. I. § 2. Epid.* ingenuè fatetur, in Febribus, quas de genere Peticularium non putarat, Medicamentum purgans, & Venæ sectionem præscripsisse, & innocuum utrumque remedium reperisse. Id est quod monebat Di-

vinus Præceptor, l. 1. de Morb. num. 1. & 7. observandum esse quæ bona per fortuitum successum Medici ægrotos curantes faciunt.

XXXII. Ad oppugnandam verò tam infensi hostis pervicaciam in subsidium quoque accitus est Peruvianus Cortex, qui cæteris remediis succenturiaret; præcipuus autem illius usus fuit in iis qui evaserant ex morbo non benè, ut par fuisset, iudicato per debitam suo loco, & tempore peticularum eruptionem, & evanescentiam, iis enim diuturnis Febribus vexatis, Febrisugum istud exhibebatur, cujus usus non multum contulit, ægris subinde in stupiditatem, & soporem delapsis.

XXXIII. Dysenteriiis porrò, quas Anno 1693. per Autumnum Peticulari Febri supervenisse superius dixi, egregiè contulisse Opiatorum usum observavi; nec forsan ulla est Affectio in qua securius, & liberaliori dosi exhiberi possit hoc remedii genus, quam in huiusmodi morbo, fractis licet, ac penè attritis viribus. Cui-dam acerrimâ Dysenteriâ laboranti, pluries exhibui Laudanum Opiatum ad 3. & 4. grana, sed parvo levamine; vixerat hic ad plures dies omninò gelidus, ac sine pulsu, vires tamen non erant adeò languidæ, ut huc, & illuc se jactare non possët; verebar ne largiori dosi exhibitum Laudanum, reliquum flammæ Vitalis quæ supererat, reslingueret; Laudanum rursus ad grana 5. exhibui, ex quo æger placidè dormivit, & excalesfactus est, quod non tam doloris, qui Dysenterias comitatur, sedatione factum crediderim, quam propter virtutem Opii Diaphoretici-

cam. Cum satis obvium esset in hac Constitutione [ac præsertim grassantibus Dysenteriiis, & Verminosâ Affectione] huiusmodi in toto Corpore perfrigerationem, unà cum Pulsus abolitione, observare, non semel subiit admiratio quare in Ventriculi, & intestinorum Affectibus, tam frequens sit talis perfrigeratio, ac pulsus obscuratio, non ita verò in morbis Pectoris ut in Pleuritide, cum tamen hæ partes, & ipsæ membranosæ sint, & Cordi proximiores, ni forsan id fiat, quòd numerosior nervorum soboles in Intestinis, & Ventriculo implantetur quàm in Pleurâ, & pulmonum membranâ, & ob doloris sensum acutiorem, tracto in consensum Cerebro, Spirituum Animalium ad Cor influxus interceptatur, unde postea silente Pulsu totum Corpus perfrigeretur.

XXXIV. Talis fuit hujus Purpuratæ Febris Indoles, ac talia Symptomata, quæ multam habent convenientiam cum iis, quæ apud Fracastorium *De morb. Contag. l. 2. c. 6.* leguntur descripta, qui Auctor caput particulare instituens de Lenticulari Febre, quæ Anno 1528. in Italiâ primùm grassata est, mentionem expressam habet de lassitudine, & fractione, ut ipse ait, in toto corpore, sensuum hebetudine, oculorum rubore, pulsu humili, Urinæ suppressione (quod pessimum signum fuisse ait) macularum circa quartam, & septimam eruptione, siti paucâ, ac ferè nullâ, hocque præcipuè annotat, Senes paucissimos Febre hac laborasse, sed Pueros multos, ac Juvenes robustos. Mihi sanè dum caput illud

illud perlegerem, non parvæ admirationi fuit, quod Febris Lenticularis à Fracastorio descriptæ, & Petechialis nostræ (ut communi utar vocabulo) tam similis fuerit f. c. ac ingenium, ut hanc esse veluti sobolem alterius, vel priorem illam redivivam caput extulisse arbitrari quodammodo liceat. Advertens tamen Febrem illam easdem penè Regiones, & Populos eodem ferè victu utentes infestasse, multaque alia perpendens, quæ refert Vir ille doctissimus, circa illius Febris causas, ut Padi, & Athesis inundationes, fructus, & olera à rubigine exusta, mirari desii; si enim major diligentia in conscribendis Morborum Annalibus à Medicis adhiberetur, iisdem temporum vicissitudinibus recurrentibus, eosdem penè morbos recurrere, & Naturam eundem morem in illis abigendis servare facili negotio observaremus; nam sicut in Politicis, ut ait Tacitus, *potius alii homines, quàm alii mores*, ita in re medica potius aliud hominum, quàm aliud morborum genus.

XXXV. Sicuti autem magnæ tunc temporis fuerunt inter Medicos Disceptationes circa causas illius Febris, & rectum curationis modum, ut penè ludibrio haberentur, veluti ipse Fracastorius refert, cum non solum circa præsidia Chirurgica, & Pharmaceutica administranda, sed etiam circa victus regimen dissiderent, ut apud eundem Auctorem, non sine risu primò, sed postea non sine commiseratione legi potest; sic pariter inter Nostrates Professores non minores fuerunt controversiæ, publicis ob id disputationibus habitis, & quod ma-

gis dolendum est inter celeberrimos nostri ævi Scriptores magnæ sunt diffensiones circa Febris Purpuratæ causam, & genuinum curationis modum, ex quo satis constat quàm parùm post tot gloriosa Inventa à Fracastorii ævo usque ad nostra tempora Ars Medica profecerit, cum nondum quicquam certi constet de Malignarum causis, & illarum rationali curatione.

XXXVI. Verùm his omiſſis, quæ Medicæ Artis infirmitatem satis in propatulo ponunt, experiamur num detur conjectare saltem, si non statueret, quæ fuerint hujus Febris germanæ Causæ, & qualis esset in febrientium Corporibus sanguinis, & aliorum liquidorum status, & conditio, quod ex habitis observationibus, & morborum eventu elici posse arbitror, quidquid Poëta dixerit, successus improsperos iis ominando, qui ab eventu facta notanda putant. Etenim cum in re Medicâ à juvantibus, & nocentibus securius quàm aliundè potiores petantur Indicationes, Eventum & Experientiam, tanquam Optimos Duces, sequi oportet, siquidem illorum vestigiis inhærendo, tutiori, & compendiosiori viâ Veritatem attingimus.

Quid norunt homines, nisi quantum lumina possunt

Tendere?

XXXVII. Cum ergo isthæc Maligna Febris promiscuè cujuscumque sortis homines adorta fuerit, tam egenos, quàm divites, otiosos pariter, ac negotiosos, & in omnibus idem penè Drama iuserit, communem fuisse illius causam, procul dubio statuendum est, eamque ex aliqua ex sex rebus non naturalibus licet

deducere. Alimenta quæ Terra fugerit, ut Cereales fruges, Olera, Plantarum fructus, Carnes Animalium (cum ex Herbis, & Terræ fructibus alantur) à rubiginosa lue vitari potuisse, & hoc pacto in massam sanguineam pravos succos invehere, ut exindè malignis Febribus primus fomes succreverit, non prorsus à ratione alienum videtur; at cum in Constitutione An. 1690. undè labor hic meus Exordium sumpsit, sævissima Rubigo fruges omnes, & fructus pestifero affiatu absumpserit, neque per totum Annum illum, ne unam quidem malignam Febrem, sive Peticularem, sive sine Peticulis, mihi saltem, observare licuerit, sed tantum Ruralis Epidemia Tertianarum Februm Intermittentium per totam Estensem Ditionem, & proximas Regiones oberravit, ac talis, ut nullus ex Ruricolis penè fuerit qui Tertianâ Febrî Intermittenti non litaret, ego non satis video quomodo corrupta Alimenta à rubigali peste pro potissimâ causâ culpâri debeant; neque pariter caritatem Annonæ, quæ ad multos Annos Regiones istas exerceret, incusare licet; quamvis enim ex Hippocrate 4. in 2. Epid. in Æno ob esum leguminum Crura, & Genua multis vitata fuerint, penes nos tamen tam qui pane optimo, quam qui confusaneo vescebantur eadem peticulari Febre cum iisdem Symptomatibus premebantur.

XXXVIII. Multò minùs aquas (quarum usus tam necessarius est ad hominum Vitam sustentandam) causari licet: quamvis enim aliquando Aquæ corruptæ, & vitiatæ populares morbos invexerint, hoc tamen

de Aquis nostris suspicari nequaquam licet; Regiones enim istæ Aquis salubribus abundant, ac præsertim Urbs ista, quæ Divino munere non aliis dato, Fontes habet, qui purissimam aquam, non temporariam, sed perennem æquo semper tenore profundunt, ut in Tractatu meo de admirandâ Fontium Mutinensium Scaturigine satis exposui.

XXXIX. Cum ergo inter sex res non naturales nullam aliam communiorem causam reperire sit præter Aërem, quo nihil communius, & æquè necessarium; (cum unum, & eundem locum incolentibus diversa esse possint Ciborum, & potionum genera) Aër verò ejusdem ferè sit naturæ, ad occultam aliquam Aëris labem, & inquinamentum recurrendum est, quòd in massam sanguineam tales invexerit dispositiones, ut ad excitandam hanc malignam Febrem satis virium habuerint. Quænam verò, & quales essent hujusmodi Aëris dispositiones non adeò obvium est exponere; profectò in solas Qualitates elementares pravam illius diathesim referre non adeò tutum est, nec animus Veritatis avidus tam facile acquiescit, multòque minùs cum per totum hoc triennium, ut superius annotavi, tam dissimiles fuerint cujusque Anni Constitutiones, ac nihilo seciùs Purpurata Febris eodem ferè tenore tyrannidem suam exercuerit. Pro re indubiâ tamen habendum, Aërem hunc quem inspiramus, ac totam Atmosphæram varias, ac diversi generis particulas, tum ex superioribus, tum inferioribus Corporibus in sinum suum suscipere, Coelum nempe, seu Astra, ut

ut Solem, Lunam, & reliqua Sydera, lumine suo potissimum, quod inficiari non possumus, in Aëre profundere, & ejaculari, ut ex Solarium macularum evanescencia licet conjicere, ac Globum Terraqueum eodem modo in ejusdem gremium omnigenas substantias eructare, non tam vi Solaris lumine quod illum plus minus modò in hac, modò in illa parte calefacit, quàm vi caloris centralis, & Ignium quos ipsa Terra intra sua Viscera recondit, ex quo conjicere est (quamvis oculorum acie id percipi nequeat) nihil esse in hac rerum Universalitate quod sit magis heterogeneum, utpotè particeps terrestrium impuratum, & coelestium effluviolorum, quàm Aëreus Oceanus.

XL. Hinc ergò expiscari licet hujus nostræ Epidemiæ causam, ex Aëre nimirum ab heterogeneis, ac omnigenis particulis hinc inde, ac præcipuè ab Australi plagâ susceptis vitiato, cum hisce Annis Austrini flatus dominatum obtinuerint, silentibus ut plurimum Borealibus Ventis, qui nubila detegunt, & Aëris impuritates eò repellunt, unde decesserant, ad Australes scilicet plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum suspicari fas est. Quòd verò in hâc Tragœdiâ præcipui Actores fuerint Australes flatus hinc conjectare licet, quòd dum in hac Urbe, & in campestri regione grassaretur hæc Febris, Villæ, & Oppida ad Collium radices posita satis salubriter degerent, ac veluti in portu aliorum spectarent naufragium, utpotè ab Apennini jugis protecta ne ab Austrinis flatibus adeò infestaren-

tur, non ita verò loca in sublimiori parte Apennini sita, sicut & Urbs nostra cum totâ planitie iisdem flatibus magis exposita.

XLI. Quàm malè autem apud nos, ac ferè ubique Auster audire solet, nemo non novit, cum non solum Medici, sed Populares quoque, tanquam morborum pestilentium Parentem Austrum deprædicent. Quid verò secum ad nos comportet Ventus iste, num gravis sit, ac noxius ob nimiam humiditatem, unde nomen sumpsit, (Auster enim Νότος græcè dicitur) an quia Lybiæ deserta venenatis animalibus infecta transgrediens, ut putat Langius l. i. Ep. 19. collectum virus ad nos deferat, non tam facile est decernere, id certum tamen, ac ipsis sensibus obvium, nihil magis, ac temporis penè momento Aëris statum immutare posse, quàm flantem Austrum, ut Aër ex ponderoso levior reddatur, ac ob id forsân nobis infensus, & vitalibus munis minus idoneus, veluti sat manifestis notis testatur Barometer; nam, ut in Ephemeridibus meis Barometricis hoc Anno 1694. editis annotavi, quoties ex Australi plagâ flant Venti, illicò Mercurius è sua sublimitate ad infimam usque stationem decidit, quâ minor in Barometro non observatur. Cur autem Austrina Constitutio Aërem leviolem efficiat, dum cuncta tunc temporis nimia humiditate diffuunt, quæsitam quidem mihi est ratio, num verò reperta fuerit, ut verum fatear, mihi hæret aqua, ut dici consuevit.

XLII. Austrinam ergo Constitutionem Aërem vitiantem, magis quam

quam quodcumque aliud culpae licet, ita tamen ut à causis procatarteticis hujus peticularis Febris non excludam Alimenta à Rubigali lue vitata, tanquam communem causam cuicumque hominum generi, illegitimas Anni temporum vicissitudines, ac intemperantias, pluviarum multitudines, verbo, complurium causarum Syndromem, unde humoralis massa à naturali sua temperie degenerans, talem dispositionem nacta fuerit, ut hæc maligna Febris emerferit, quæ eò usque perduravit, donec Aëre in contrarium statum migrante, Sanguis, ac Spiritus crasim priori contrariam adficerent.

XLIII. Qualis porrò grassante hac Febre fuerit Sanguinis, & aliorum liquidorum status, num ad fluorem, vel ad concretionem potius vergerent, mihi quidem non satis constare visum est. Reverà, si tum recentiorum, tum antiquorum Medicorum Oracula consulamus, tam varia, ac dissidentia inter se responsa pro statuenda genuinâ, ac vera Februm malignarum causâ referuntur, ut quilibet ex librorum lectioe animo potius distractus, quàm instructus abscedat. Hic mihi non vacat, nec multum refert, longâ nomenclaturâ nostri ævi Scriptores in binas Acies divisos, tanquam ex adverso dimicantes recensere, quorum alii proximam, & immediatam malignitatis causam in sanguinis promptitudine, ob Acidî præpollentiam, & Gorgonios Spiritus, ut ajunt, ad concrendum constituunt, alii in sanguine nimis dissoluto, & ad fluorem evecto ob Sal Volatile, & Alcali acerrimum illi permixtum, adeò ut in hoc

bivio, in quam partem quis se dedat magnos habiturus sit Patronos, quibus causam suam tueatur non ex voto res successerit. Sic in re tanti momenti qualis est maligni morbi cognitio, tam parum inter ipsos Medicinæ Antesignanos convenit, ut post tot gloriola Anatomica, & Chymica Inventa adhuc nesciatur quid sit sentiendum, nec quâ sit eundem.

XLIV. Despiciatui tamen nequam duxerim notionem illam malignitatis, quam experimenta ex Medicinâ Infusoriâ desumpta nobis suggerunt; siquidem acidis liquoribus in Venas Animalium vivorum injectis, & iisdem Animalibus post mortem dissectis, sanguis in Venis, & in ipso Corde concretus, & grumefactus, sat manifestè conspicitur; sicuti liquoribus lixivialibus, & Alcalicis similiter infusus sanguis sine fibris, ac totus dissolutus observatur, adeò, ut ex hujusmodi observatione omnia Venena tam externa, quàm intus genita ad alterutram ex his Classibus satis commodè referri possint. Debemus hoc sanè Medicorum nostræ ætatis solertiæ, qui hujusmodi experimentis, & sensuum ministerio, lucem aliquam mentibus nostris affundunt, quomodo scilicet, & quibus spiculis armentur in nostris corporibus humores alibiles, cum venenatam naturam accerfunt, & malignas Febres accendunt, ut potis sint modò sanguinem coagulare, modò fundere, atque dissolvere, quod non parvi momenti est, ut in morbis malignis (acri judicio re prius pensatâ) recta Curatio institui possit, nec indiscriminatim Alexipharmaca exhibeantur, Alcalicis stimulis Equum currentem

interdum incitando, cum Acidorum fræno opus esset.

XLV. Quamvis autem Venenorum naturam, tum eorum quæ propinquantur, seu ab Animalibus per morsum, vel alio modo inferuntur, tum illorum quæ in Corporibus nostris progigni solent, & malignos morbos excitant, revera feliciter explicent recentiores Medici, quàm priores qui ad publicum occultarum Qualitatum Asylum provocabant, ac meliori methodo credantur curari maligni morbi quàm olim, corrigendo nimirum per Acida enormitates ab Alkali productas, & per Alcalica quæ ab Acido ortum duxerint, id tamen antiquiores Medicos non prorsus latuisse censendum est. Ab hisce duabus oppositis in sanguine dispositionibus, nimiam scilicet laxitate, & adstrictione Morbos omnes deduci, opinio fuit Asclepiadis, ut pluribus in locis refert Galenus, 2. de Elem. c. 3. quod idem sensisse visus est Vegetius in Arte Veterinariâ l. I. c. 28. pro medelâ sanguinis nimis adstricti Venæ-sectionem commendans. Extat apud Hippocratem 7. Epid. nu. 39. sat insignis historia, verè memoratu digna, ex quâ satis liquet, priscos illos in malignis morbis, non quæcumque Antidoti nomine insignita essent præscripsisse, ut etiamnum à non nullis factitari video, qui ubi constiterit Febrem esse malignantis naturæ, Cœlum Terræ miscent, nullum non Alexipharmaci genus præscribendo. Malignâ Febre laboravit Nicoxenus, lingua ardebat, ait Hippocrates, calor forinsecus non valde fortis, exolutio Corporis vehemens, vox fracta, ut operosum esset exaudire, clara tamen, tempora

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

collapsa, oculi cavi, pedes molles, ac tepidi, iuxta splenem distensio, Urina clara, decubitus supinus, crura diducta, ac disparata ob exolutionem, penitus vigil. Et quid non ut malignissimæ Febris Ideam quis concipiat? Superstes tamen evasit; at quonam remediorum apparatu, ac molimine? Domitor ille Morborum Febrem hanc adedò mortiferam subegit? Potus erat aqua de Farina crassa in ipsa macerata, sed, & de pomis simulque mali punici succus, & lentis torrefactæ, & farinæ lortura cocta. Verba sunt Divini Senis; quibus autem remediis nostrâ hac ætate tentaretur hujusmodi Febris curatio novit Deus; certè timendum esset, ne id contingeret quod apud Plutarchum reprehendebat Erasistratus, ut scilicet ὁμῶς μεταλλικά, καὶ βοτανικά, καὶ θηριακά, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ θαλάσσης εἰς τὸ αὐτὸ συσκευαζόντας. At quæso Vallesii egregii Commentatoris expositionem audiamus, Animadvertendum, ait ille, aliquando Febrem malignam cum Exanthematis pituitosam, aliquando biliosam, aliquando etiam atrabilariam, & curationem ita variare; huic non tam crassorum, quàm acrium, & tenuium humorum fuisse redundantiam indicavit ustio, & pervigilium. Ob id contulerunt illæ potiones, quæ aliis fuissent adversissima; fuisset tamen huic adversissimum, Theriaca uti, aut decoctis, & herbis calidis, quamvis essent Alexipharmaca, ut Dictami, & Scabiosæ, & Cardui benedicti, quod aliis talia solent esse usui.

XLVI. Sicuti autem in determi-

I nandâ

nandi Malignarum causâ in genere adeò inter se dissentientes sunt Medicinæ Proceres, sic multò minùs in explicanda Febris Peticularis Naturâ & causis consentiunt; neque recentes ac nostrorum temporum tantummodò sunt Controversiæ, etenim An. 1528. grassante per Italiam Lenticulari Febre, ut Clarif. Fracastorius L. 2. de Contag. Morb. c. 6. refert, tanta fuit pro hujus Febris curatione inter Medicos discordia, ut penè ludibrio haberentur, cum ob ignoratam Febris Causam, & morem, neque in victu instituendo, neque in alio remedium genere administrando convenirent, adeò, ut eodem referente, inter has Controversias magna Mortalium pars, & Nobilitas perierit. Nostrâ hac ætate, tanquam in binas acies oppositas, medicinæ Scriptores divisos observo Peticularis Febris naturam, vel per sanguinis coagulationem, vel per ejusdem dissolutionem exponentes. Celeberrimus Willis, Simon Pauli, Auctores Zodi. Med. Gallici, alique plausibili sanè ratiocinio putant in hujusmodi Febrem naturalem Systasin Sanguinis in crassam, ac nimis lentam secedere ob Acidi prædominium, adeò ut, dum Sanguis in Orbem agitur, illius particule fixiores à Venarum extremitatibus haud ritè absorbeantur, & captivæ detentæ picturatam cutim efficiant. Ettmullerus, Sylvius, Menjotius, alique hujus Febris naturam, & Peticularum generationem à fibris Sanguinis dissolutis è suâ statione dimotis, ob Sal acre, & volatile Sanguinem ad fusionem disponens deducunt, quo pacto similiter cruore ab arteriolarum osculis effuso

illius partes tenuiores, tanquam transfugæ, à circulari motu exorbitant, ac sui erroris notas in cute designant.

XLVII. Ne verò in recensendis, aliarum placitis ulterius immorer, arbitrari licet in hac Febre nostrâ Peticulari Cruoris massam ad fluorem potius quam ad concretionem pronam fuisse, cujus asserti præcipuam conjecturam stabilire licet super manifestas notas quas sanguis eductus præferbat, semper enim roseus ac purpureus, nihilque glutinosi præfens, mihi aliisque Professoribus apparuit, tam æstivo tempore quam hyemali. Cum Sanguis ergo emissus toto Cœlo differret ab eo qui solet educi in quibusdam Morbis, ut Pleuritide, Peripneumoniâ, Erysipelate, aliisque Affectibus interdum Popularibus, in quibus sanguis colore, & lentore vitium suum prodit, mihi visum est, *Oculis magis quam Opinioni credendum* (ut ipsius Hippocratis I. de Diæta n. 5. verbis utar) & attenuationem quandam partium tenuiorum Sanguinis, & præcipuè feri è Vasis diffusionem, ex quâ tot symptomatum enarratorum diritas ortum duceret. Talem autem Massæ Sanguineæ adfuisse dispositionem multa alia attestabantur, ut primò quidem quòd truculenta hæc Febris Juvenes habitiores, & succulentos corripere, ut superius annotavimus, Valetudinarios verò, & Seniores præteriret, non secus ac *Præterit imbelles ira Leonis oves*. Seminum enim illud intus per inspiratum, vel quomodocunque ab Aère susceptum, & quod multum Alcalicæ acrimoniæ occuleret promptius dynamiam suam exerebat in iis in quibus

quibus Sanguis optimus esset ac particulis spirituosus refertus, quam in Valetudinariis, & Senibus quibus Sanguis est effcetus, ideoque aptior ad retundenda acuta spicula, quibus armatum erat malignum miasma, quæ forsan est ratio, cur Senes *Pestilentiam minimè sentiant*, ut scripsit Plinius, l. 7. H. N. c. 50. seu Pesti minùs sint obnoxii quam Juvenes, de quo Zartus in Martialem. Sicuti enim Vina generosa æstivo tempore faciliùs putrescunt quàm dilutiora, (saltem in hac Urbe, quæ ob aquarum subterraneorum copiam Hypogæis caret) cum Vina meraca, & generosa sub Aère æstuante ob copiosos spiritus quibus turgent facillimè in Zymosin corruptivam urgeantur, non ita verò Vina Oligophora ob partes aquosas quibus abundè scatent. Talem quoque Sanguinis Diathesim testabantur Virium subita prostratio, Pulsus parvi, quæ duo satis constant, ac vigent in iis morbis, (ut in Affectibus Pectoris) in quibus Sanguis per venam sectam emissus manifestam præbet concrecentiam. Usus præterea Acidorum salubrior compertus quàm Alcalium, sicuti, & Vesicantium applicatio minùs prospera, ut quæ Sanguini ad fluorem prono stimulos adjicerent, idem confirmare videbantur, quibus accenseri poterat V. S. parùm salutaris, à quâ agrotantes Cane pejus, & Angue abhorrebant.

XLVIII. Nec mirum improspere cessisse Venæ Sectionem superstitè hujus modi humorum dispositione, quod ut plurimum in Epidemicis, & Pestilentibus Constitutionibus evenit, in quibus Phlebotomia non admodum

benè audit, cum perrarò contingat ut ejusmodi temporibus ad fixitatem humores vergant, ni potiùs ad liquationem tendant ob aëreum Venenum satis tenue, partibus Sanguinis spirituosioribus nimis hostile. Eandem ob causam in omnibus malignis Febribus suspenso pede ad Venæ Sectionem progredi solet ob metum ne unà cum Sanguine collabescant Vires; idcirco Celsus de Febris Pestilentis curâ l. 3. c. 7. ajebat, *Sanguinem non facillè mittere, Alvum non facillè ducere*, ac valdè rationabiliter Doctissimus Vir Jo. Baptista Scaramuccius, Urbini Medicus Primarius, in Theorematis suis Physico-Medicis Theo. 1. Sanguinis missionem improbat ubi Sales lixiviales præpolleant, à quibus aliqua dissolutio possit emergere.

XLIX. At cur talia è Cucurbitulis scarificatis vereri non licebat, inquiet aliquis, quasi Sanguis per eas emissus non ex eodem fonte prodiret, ac is qui per Venam Sectam educitur, ni forsan floridior etiam sit is, qui per Cucurbitulas extrahitur sectis multis arteriis? Non ibo certè inficias Sanguinem per Cucurbitulas eductum vividiorē esse, fuisse tamen magis proficuum Cucurbitularum usum, quàm Phlebotomiam, non popularis confidentia, sed Experientia quæ ratiociniis nostris persæpè illudit, satis evicit. Neque suarum rationum fulcimento carebat hoc præsidii genus. In hac enim Febre in quâ humores à Naturâ ab intimis ad extima propellebantur, hoc pacto magis promovebatur ad Corporis ambitum illorum motus, ac variis in locis incisa Cute expirabat ali-

quantisper occultum illud Venenum quod ad Cutem protrusum inibi hærebat ab Aëre ambiente repercussum.

L. Huic præpostero, ut rebar, Cucurbitularum usui & ipse sub initium hujusce Popularis Morbi non parùm obstiti, urgebantque levandam prius per Venæ sectionem Naturam eo quo premebatur fasce, nec intempestivâ Cucurbitularum appositione sollicitandum humorum motum, tempore præsertim ebullitionis; reclamabam Sanguinis missionem nullatenus trahere à circumferentiâ ad centrum, imo toto eo tempore quo aperta sit Vena, majori nisu ad eam partem quàm ad reliquas Sanguinem moveri, fidendumque potius Rationi quàm Eventui, quem Stultorum Magistrum esse aiebat Q. Fabius M. apud Livium l.22. At fors melior eorum qui hoc Præsidii genere, vel in ipso Morbi principio, utebantur, vellebat Aurem, monebatque vertendum Stylum, nec tanti faciendas esse rationes confectas, quanti Experientiam ipsam. Extant sanè multa apud Auctores de Cucurbitularum usu, ac si placet etiam de abusu, (ut Hippolytus Obicius in suo libro de multiplici in Medicinâ abusu c.7.) ac revera omnes ferè in acutorum Morborum principio (nisi prius per V.S. plenitudini provisum fuerit) illarum usum improbant. Fracastorius tamen in Febre Lenticulari, quæ ipsius ætate, ut superius memoravimus, pervagata est, Venæ Sectioni parcendum volebat, ubi præsertim valdè sparsa contagio esset, & Cucurbitularum appositionem commendabat, nisi magna adesset plenitudo. Quanti porrò faceret in hac

Febre Cucurbitularum usum P. Alpinus ex solo capite quod in libro de Medicinâ Ægyptiorum l.2. c.16. instituit, dignosci potest; disquirit enim, *An errent Ægyptii Medici uentes Cucurbitulis pro adjuvanda Exanthematum eruptione*; ex recentioribus verò P. Borellus annotavit Anno 1648. Febres malignas Epidemicas purpuratas cum magnâ clade grassatas fuisse, & frequentem Cucurbitularum usum valdè profuisse.

LI. Hinc mihi visum est considerandas non esse Peticulas ut simplex Malignæ Febris signum, veluti communis fert opinio, nec à Criticarum excretionum censu excludendas, quod ex Clar. Diemerbroechii observatione, qui Peticularum historiam egregiè absolvit, confirmari potest; refert enim hic Auctor sibi observatum in denatis ex Purpuratâ Febre partes omnes internas Peticulis obfitas esse, quod tamen multò ante, si non oculorum, saltem mentis acie, pertigerant Vallesius in historia Simonis, Ballonius in suis Epidemiis, Fernelius in libro de Febribus. Mihi quidem Cadaver ullum disseccare non licuit, ut ex autopsiâ peticularis hujusce diffusionis per interiora Corporis certior fierem, (quando apud nos nullo pretio quisquam ex Plebeculâ Cadaver aliquod ex suis domesticis pro simplici inspectione permitteret) constans tamen observatio, quòd ii qui ex hac tempestate evaserunt per nullam sensibilem humorum excretionem convalescerint, ut superius annotavi, sed per solam Peticularum suo loco, & tempore apparitionem, ac per totum corpus expansionem, lentamque earum-

rundem evanescantiam, ad credendum compellit, Naturam post factam primis diebus justam humorum ebullitionem virulentum illum ichorem despumasse, ac illum primò quidem in partibus internis, mox in externis quoque deposuisse, ut hoc pacto per mille Arteriarum oscula tetra illo miasmate exantlato tota massa sanguinea pristino suo nitore redderetur. Curiosum autem est id quod Diemerbroechius refert sibi in Cadavere ex hac Febre extincto observatum, nimirum, maculas hæcæ ab ipso Pericardio initium ducere, & latè basi instar fumi Lampadis recenter extinctæ.

LII. Non tam modicum igitur esse illud quod in Peticulari Febre è sanguineo penù fecernitur censendum est, imo toto eo tempore quo hujus morbi historia absolvitur, talem esse diacrisim, quæ in Criticarum censu reponi possit, quamvis non adeò sensibilis sit, ut reliquæ evacuationes criticæ, tum ob materiæ tenuitatem, quæ insensibiliter expirat, tum quòd illius pars major per interiora Corporis diffundatur, in cute Pyramidis tantum apice apparente: Sic non ineptè explicari posse crediderim superius enarrata Symptomata, quæ Febrim hanc comitabantur, sicuti & modum quo Natura harum Februm curationem moliebatur: Dorsi enim, ac totius Corporis lassitudo, qualis in Febribus, quæ *non videtur* dicuntur, non aliunde quàm ab ichore illo ab Arteriarum osculis in membranas, & musculorum fibras refuso ortum ducebat, sicuti & Præcordiorum Anxietas, Faucium ardor, Aurium surditas, Mentis stupor, ab eadem ma-

teria pendebant ad partes transmissæ ubi functiones Animales, & Vitales exercentur. Cum enim Natura totum Venosum genus à pravo illo miasmate expurgare vellet, non unam sibi viam eligebat, quò noxios humores eliminaret, (ut aliquando per Vomitum, Alvi fluxum, Urinarias vias, Cutis poros solet efficere) sed tot sibi fores aperuit quot sunt Arteriarum oscula, idcirco omnes ferè Corporis partes noxam sentiebant, donec rejectamentis illis discussis priorem tonum recuperarent. Cum hoc modo itaque in hac Febre expugnandâ Natura procederet, mirum non est si suspensò pede ad Venæ sectionem, aliaque remedia ministranda procedendum erat, ne distraheretur Natura, & cur felicitus res cesserit Medicis sanguinis abstemiis quàm Phlebotomicis, quam ob causam Pagani facilius evadebant, quàm Urbani qui per sæpè medendo ægrecebant.

LIII. Ubi verò malignum illud Virus præpoilebat ad internecionem usque spirituum Animalium, & Vitalium cuncta in pejus citissime ruabant, Peticulis seu vix se prodentibus, seu subito evanescentibus, quibus præstò aderant summa virium prostratio, Asphyxiæ, totius corporis perfrigerationes, Singultus, & Ichuriæ spurix, quæ satis frequentes fuerunt; cessante enim Spirituum Animalium influxu, & feriente Corde à naturali motu, nullus fiebat arteriosi sanguinis ad Renes appulsus, & consequenter nulla feri secretio; qui autem ex hac Febre occumbebant pleni, & succulenti, ut diximus, efferebantur, eò quòd non ingens esset

calor, qui Febres istas comitaretur, (quam ob causam non admodum sitirent) & quia pertenuē esset quod per transpiratum exhalaret. Cur verò decreſcente Lunâ, ac eâdem ſilente, magis ſæviret hæc Febris (ſi in re tam abſtruſâ licet aliquid conjicere) id fieri potuiſſe crediderim eò quòd ſicuti in Macrocoſmo dicitur Luna Gubernatrix tenebrarum, & mobilis undæ, cum illi uni Æquor obtemperet, ſic ſuper Microcoſmi lympham dominatum obtineat, & quemadmodum omnia in Plenilunio Maria purgantur, ut ait Plinius l. 2. H. N. c. 98. ità in hac Febre, dum Luna pleno lumine vigeret, ſanguineum ſerum in motum cieret, unde promptius macularum eruptio, & totius maſſæ humoralis repurgatio contingeret, ejus verò lumine deficiente, ac per totum tempus illune, ſegniùs moverentur humores, ideoque minus apti ad exitum, & ſic concludi Febrem auferent.

LIV. Quoad reliqua Symptomata, quæ hiſce Febribus in progreſſu ſuperveniebant, ut Singultus, Alvi fluxus, Verminofa ſoboles, hæc non ſolum morbi ſævitiâ prodebant, ſed primam regionem crudis humoribus oneratam fuiſſe demonſtrabant, propterea blanda purgatio, non Mochlica, in principio harum Februm Peticularium non proſus fuit incommoda, quamvis caſu inſtituta, nec credita Febribus hujus profapiæ multum conferre: leniter enim eductâ humorum Saburrâ in ſtomacho contentâ, Natura exinde ad perficiendum opus ſuum pro maſſæ ſanguineæ à pravo miſmate expurgatione per macularum diffuſionem ad cutem uſque faci-

lius procedebat. Hoc documentum blandæ purgationis in principio vel neglectum, vel parùm ſalutare creditum non levi damno ægrotantibus fuiſſe crediderim, præpeditis enim, ac conſpurcatis primis viis, Cardiacis remediis, quibus oppugnanda erat Febris, præcludebantur fores, vel iis non licebat Cruoris ſedem, & Cordis penetralia nonniſi deturpatâ facie ſubire. Hanc ob cauſam ſuſpecta ſunt Alexipharmaca in Malignarum principiis niſi ab obſtructionibus expeditæ ſint viæ, ut apud Galenum 5. de San. tu. cap. 6. Septalium, Caut. Med. l. 5. n. 47. l. 2. c. 13. & alios videre eſt, quidquid in contrarium ſentiat Manelphus in libro ſuo de Febribus.

LV. Haud me latet non adeò probari à multis in principio harum Februm purgationem hanc per Medicamenta Syrmefma dicta, ut P. à Caſtro in aureo ſuo Opuſculo de Puncticulari Febre, ubi in ſpecie Electuarium Lenitivum improbat, Antonio Ponce à S. Cruce, Valleſio in commento hiſtoriæ Simonis apud Hippocratem, ac inter recentiores Ettmullero, qui ſuſpectos habet in Purpuratis Febribus Clyſteres ipſos, nedum Purgantia; non deſunt tamen qui levem purgationem admittant, ut Septalium qui Galenum l. 5. Anim. n. 47. ipſum teſtem adducit in famoſâ hiſtoriâ Simonis, cui lata Exanthemata erant, purgationem aliquandò commendantem.

LVI. Uſus porrò Peruviani Corticis parùm ſalutaris compertus eſt, vel quòd tunc temporis exhiberetur cum ſtimulo opus eſſet non frænandum Remedium iſtud, ut diximus, præ-

præscriberetur in Febre lenta Peticulari Febri non benè judicatae superstitie, vel quòd tale præsidii genus Febribus hujus profapiae non conveniret. Variè profectò audit, ac variam experitur sortem, vel in iisdem locis, ac regionibus, famosum istud Febrifugum, ut eodem tempore laudetur ab his, culpetur ab illis, & modò probrosis, modò magnificis titulis vocetur. Medicinam dolosam Peruvianum Corticem vocat Willisius de Febr. c.7. Richardus verò Mortonus Medicus Anglus in *Pyrethologia*, Plantam è quâ detrahitur Cortex iste, Arborem Vitæ appellat, num id contingat ob remedii inefficaciam, quòd non omnibus Febribus, nec in quolibet temperamento conveniat, an ob Medentium incuriam, qui non ritè suo loco, & tempore illud exhibeant, meritò ambigi potest. Meherclè omne Febrium genus tam magnas, quàm parvas, intermittentes pariter, ac continuas gladio hoc Delphico jugulare velle summa dementia est, & funesti casus ubique memorantur, in quibus China China inauspicatò assumpta Ægrotantes, vel inopinatò sustulit, vel ad insanabiles Ægritudines sensum deduxit. Cautiones certè notatu dignas pro recto Chinæ Chinæ usu videre est apud Celeberrimum Etmullerum in Dissertatione de usu, & abusu Præcipitantium, ubi Spiritum Salis Armoniaci proponit ad excitandam Febrem à Chinâ Chinâ sopitam, quotiescunque, Abdominis dolores, Artuum ostocops, Alvi oclusio, nocturni sudores, aliæque mala supervenerint; refert enim observatum Spiritum Salis Armoniaci Febres ab hoc Cortice fugatas

promptè revocasse. Non est hujus loci in usum, & Naturam tam celebris Febrifugi altius inquirere, solum hac occasione memorare libeat, annotasse me in primâ meâ Dissertatione de Constitutione Anni 1690. (quod ulteriori observatione confirmatum comperi) in frigidis & humidis Constitutionibus, quæ Corpora nostra crassis humoribus infarciunt, parùm salutarem esse Corticis Peruviani usum, in calidis verò, & siccis Constitutionibus, in quibus humores aliquo egent sufflamine, Remedium istud egregiam operam præstitisse.

LVII. Quamvis autem in hac meâ Dissertatione præcipuam curam impenderim, ut hujus malignæ Febris, quæ tandiù pervagata est, indolem, ac genium explorarem, & exponerem quibus præsidii illius oppugnatio tentata fuerit, non ideo tamen inficias ibo multas alias graves Ægritudines sporadicæ eodem tempore hunc vel illum afflixisse, ac etiam sustulisse, quales sunt morbi particulares secundum varia Anni tempora, ut Æstate Cholerae, Autumno Febres erraticæ, & Quartanæ, & modò morbi Hyemales, & Vernales, sed quia in iis nil Epidemici annotare licuit, eos propterea silentio transigere volui, quandò illorum Theoria, & Therapœia apud Prædicos Scriptores satis vulgata est, nec illorum curatione quicquam magis desideratur quàm Medentis iudicium, & prudentia. Quia verò in morbis vulgaribus (qui ut plurimum satis vulgari diligentia tractari solent) memorandum illud τὸ θεῖον Hippocratis delitescere video, in illorum in-

dagine potissimum mihi desudandum fuit, nec unquam desistam quin Professores exhorter, ut in hunc Campum pedem immittant ubi non spicilegium, sed segetem amplissimam contemplationum semper invenient, & quæ ipsis decori, & ægris saluti futuræ sint.

LVIII. Ad duos fines nos militare scripsit Divinus Senex, in *Epist. ad Cratenam*, unum *Hominis*, alterum *Artis*; nostrâ verò hac ætate nescio quo genio, Medentum Primores in rebus quæ decus quidem aliquod Arti, sed nullum pænè Ægrotantibus præsidium possint inferre sunt occupatissimi; cum enim toti sint in minimis explorandis, ac tanquam in haruspici-nâ ad extispicia intenti, ex Viscerum fibris Naturæ opera, ac magisteria alioquin deprehensibilia divinare præsumant, ad gloriam, & nominis celebritatem aucupandam solum incumbunt, quasi eò res deducta fuerit, ut in re Medicâ non nisi Professoribus, exercendi ingenii, & famæ comparandæ locus relictus fuerit. Quid si Aristophanes hodiè viveret? quibus Salibus, curiosam hanc diligentiam non perfricaret? liceat referre illius Versiculos, qui in sua puritate plus habebunt leporis, & energiæ; interrogatus ergo Socratis Discipu-

lus à Therpside per quamnam viam canerent Culices, num per superiora, an per inferiora.

ἔφρασκεν εἶναι τοῦτορον τῆς ἐμπίδου
 τῶν διαλέπτων δόντι. αὐτὴ τὴν πνοὴν
 βία βυθίζεν εὐδὴ τὸ ὑπὸ πνοῆς.
 ἔπειτα τῶν αἰθῶν πρὸς ἐνὶ προσκείμενον,
 τὸν βρωκτὸν ἤχειν ὑπὸ βίας τῆς πνεύ-
 ματος.

Id est ex versione Andreae Divi Justinopolitani.

Dixit esse Intestinum Culicis

Angustum, per parvi autem existentis ipsius spiritum

Ut ire recta in podicem,

Posteà concavum ad angustum adjacentem

Podicem sonare à vi spiritus.

LIX. Absit tamen quòd Anatomicam indaginem tanquam laborem improbum traducam, solum dolendum videtur, quòd cum Spartam hanc satis ornatam, & excultam esse pateat quantum Praxis Medica exigit, omnes ferè qui ingenio magis præstant in id usque ad temporis dispendium incumbant, cum ad alia magis usui futura mentem ac vires possent intendere, inter quæ non postremum sanè locum meretur Epidemicorum Affectuum Historia, quâ nihil in re medicâ forsan magis desideratur, & minùs excolitur.

HISTORIA EPIDEMICA

GERMANIÆ.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1695.

Dni D. Lucae Schröckii,

Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præsidis.

PRæclarum institutum, quo singulorum Annorum Epidemias erudito calamo conscribere nuper incepit Italiæ suæ ornamentum, Illustr. D. Bernardinus Ramazzinus, Archiater & Professor Mutinensis meritissimus, insigni utilitate cum sese commendet, simile quid etiam in Germania nostra moliri, & breviores de epidemica Annorum constitutione Relationes exhibere dum intendimus, idem circa dilectam Patriam meam, Augustam, vicinumque districtum, quantum observare mihi datum fuit, simplici historia fideliter tentare, simulque Nobilissimos meos Dnos Collegas Naturæ Curiosos ad similem, observatâ possibili brevitate, præstandam operam humaniter invitare libuit. Eò majorem autem ad hoc pensâ stimulum, cum nostri quondam Nestoris I. celeb. Dn. Georgii Hieronymi Welshii manuscriptus libellus, quem *Epidemica Vindelica* inscripsit, ab Anno Chr. usque ad 1677. in manus meas devenerit; quem laborem mihi huc usque continuare placuit. Quamvis autem hæc in publicum emit-
Th. Sydenham Oper. Tom. II.

tere nunquã animus mihi fuerit, Welshianis illis partim nimis succinctis, partim & imperfectis existentibus, meis autem Collectaneis in propriæ solùm memoriæ subsidium destinatis, si tamen vel tantillum utilitatis in Rem medicam ac Posteritatem inde resultare posset, publico, qualescunque demum fuerit, haud denegabo.

Ut autem Anni 1695. statum exordiar; postquam Solstitium hyemale frigore intensò Annum 1694. terminavit, non minus insequens Annus, multis nebulis comitatus, frigore molestus intravit; & quamvis paulò post temperatior aura, Zephyro flante, quin & pluvias adducente, redderetur, Euro tamen & Austro circa finem Januarii S. Greg. nives spargentibus, insignes frigoris molestias denuò pensimus, easque, licet post Bacchanalia mitior aura per aliquot dies spirasset, usque ad Æquinoctium vernale perferre coacti fuimus. Unde in hac aëris anomalia non potuit non insignis in sanguine mutatio contingere, & cum primis lymphæ non tantum ab intromissis ex pluviosa constitutione copiosioribus aqueis mole-

moléculis multum augeri, sed calidiorem etiam ob auram magis rarefieri, quam tamen frigidior superveniens denuò condensare, inque liberiori transpiratione impedire, ac passim stagnationem inducere valuit: quo in statu cum nec digestiones aut debite secretiones sufficienter celebrari, nec sanguinis motus placidè promoveri, spirituumve puritas aut vigor conservari queat, facilè colligere datur, quàm variae in oeconomia animali & vitali turbæ excitentur, eò graviores futuræ, si unà impuriore, falsæ sulphureæque lateant particule, quæ hinc fermentatione concepti malignam vel venenatam quasi naturam induant, aut etiam latentem antea malignam auram suscitent. Cum verò aliquot jam per annos tale quid in urbe nostra sedem fixisse comperiamus, ut, licet cessare non nunquam per unam alteramve septimanam videatur, mox tamen exferere se denuò incipiat, quin & contagio se haud obscurè propagare nitatur, experientia nos edocuit, toto hoc tempore febres continuas fuisse obortas, quæ majori ex parte malignitatis notas, tum consuetis symptomatibus, tum maculis peticularibus ostendebant, quibus aquosæ pustulæ, ut plurimum dum morbus ad declinationem vergeret, cum nova caloris symptomatumque exacerbatione, in multis superveniebant: paucissimi erant, qui per morbum delirabant; in plurimis pleurididem primò, vel catarrham mentiebatur morbus; quamvis etiam tum temporis, præter arthritides vagas, pleuritis non infrequens esset, & aliquos graviter, quia & pænalis illis mias-

ribus malignis simul affligeret. Dira etiam intermittentium febrium, quotidianarum, erraticarum, & tertianarum cohors urbi incubuit. Quæ morborum facies, remissior equidem in vere, frigidè cum mitiore aura semper reciprocante, continuabat; quibus, ex ejusdem feri hic ibi stagnantis, & glandulas inundantis ad coagulum pronitate, catarrhi pectori infesti, & non nullos cum febrili effervescentia occupantes, accedebant, quotidianæ verò & erraticæ febres, hæticarum ferè æmulæ, magis magisque se diffundebant, atque ægrotos in juvenili ac teneriori ætate constitutos graviter affligebant, Medicisque ob mali pertinaciam multum negotii, ferè usque ad autumnale Æquinoctium faciebant: aderat in omnibus circa orificium ventriculi superius præcordiorum compressio, appetitus prostratus, virium lassitudo, corporis extenuatio, caloris incertò, vespertinò tamen ut plurimum tempore exacerbatio; in quibusdam exiguus hujus, in aliis ferè continuus sensus, sudoris rara eruptio, ardor verò & dolor tensivus manuum ac pedum ægros admodum torquebant: nec pauci erant, quos perseverante adhuc morbo, loquela, sine deperdito tamen linguæ motu, destituerat, aliquibus etiam surditas, & aliqualis sensuum interiorum stupor, per plures dies, vel duas tresve hebdomadas accesserant; malo hoc postea, recedente febre, sponte quasi iterum cessante. Medicamenta autem quæ acorem præternaturalem atque lentorem lymphæ, non negligendo ea, quæ genus nervosum ac spiritus confortare &c. poterant, ex. gr. specificum

cificum antihecticum Poterii, gammarorum lapillos, elixirum proprietatis beat. nostri Clauderi, essentiam corticis Peruviani &c. proficua deprehendi; sicut Tincturam bezcardicam D. Mich. sal. cornu cervini volatile, essentiam mumie Clauderianam, Dialcordium Fracastorii, Theriacam celestem Greiffianam, pulverem Sabaudicum, rubrum Pannonicum, cum animonio diaphoretico, unicornu fossili & marino, pro subjectorum & symptomatum varietate, in tempore & providè propinata, non inefficacia in malignis fuisse, experientia docuit.

Cum Sol Gemellorum signum ingrederetur, & crebrioribus pluviis perfunderemur, Catarrhi frequentes esse cœperant, tonsillarum imprimis intumescentiam inducentes, (confectisque feri coaguli in externè & internè resolventibus medicamentis obtemperantes) præcipuè cum frigus insolitum, de quo alibi locorum non minus passim conquerebantur, astatem subinde odiosam reddidisset.

Circa Æquinoctium autumnale, itidem frigore molestum, humorum convulsivum asthma in puerilem aetatem saeviebat, aliquos etiam trucidabat. Postea tamen, licet haud clementior esset aëris, pluviosa nempe & frigidiuscula ut plurimum temperies, inò post medium Octobrem, totum insequentem mensentem, nec non dimidium Decembrem frequentissimæ nebulae, ac per plures sæpè dies continuæ aërem occuparent, Morbo attemen magnas dabat inducias; quæ verò collectâ interea ex vaporosis illis halitibus novo infirmitatum apparatus & scrofa coluvie, cò acris in-

surgebat, & Sole Scorpionis signum egressuro, arthritides vagas, rheumatismos, in quibusdam intenso dolore nucham, frequentissimè autem pectus tussi grajori excruciantes, in sensibus quoque Soplexias fortes lethales accerlebat; quæ & febres denudò malignæ, petechiis & pustulis stipatæ, hæctenus rariores observatæ, majori jam impetu pluribus insultabant, cephalalgia in principio morbi vehementi, brevi tamen recedente, intensis dorfi doloribus, præcordiorum compressione, tussi, alvi constipatione molestæ; cum interea urinæ color non multum à statu naturali recederet, vel jussu diluitor compareret, nec pulsus admodum irregularis esset. Frigore autem ultimum Anni mensentem, saulque intenso ejusdem exitum comitante, pacatiora rursus tempora, atque populariter grassantibus morbis liberiora sequebantur, postquam februm malignitas supra dictis remediis, rheumatismi autem infusi thee, aut analogi veronicæ, betonicæ &c. succinatorum, salumque volatilium urinosorum, non neglecto, ubi opus erat, moderato opiatorum, imprimis pilularum de cynoglossa Nic. usu; arthritides denique cinnabarinis, antimoniatis, lumbricatis, quin &, cum in quibusdam febrilem aliquem insultum alternis diebus deprehenderem, Lin-kina, cuius subinde blandior ex pauco scammonii sulphurati & antimonii martialis fixi pulvere alvi laxatio interponebatur, atque dolorum savitia per demulcentia imprimis cataplasmata, (spirituosis & oleosis eem magis exasperantibus) mitigantur, essent devicta.

Cum etiam Excellentissimorum Dominorum Collegarum Curiosorum aliqui petito meo, in simili materia sub-

mittenda, benevolè subscripserint, eorundè historias subnectere, & ordine, quo fuere transmissæ, adducere lubet.

Constitutio Epidemica Hystiaca Anni 1693. & 1694.

Dni D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI,

Missæ d. 5. Aprilis An. 1695. Gissæ Augustam Vindelicorum.

Præcedente Hyeme pluvioso, sed in fine gelidissimo, sub primo Vere & insolitus aëris fervor ingruerat, qualis & per omnem ætatis cursum observabatur: quæ mutatio subitanea non poterat non inæqualem & præternaturalem humorum & spirituum motum causare, quem & hominum & brutorum strages infecuta est. Boves sanè & vaccæ catervatim succumbebant, cujus rei causa statuebatur inter alia ros corrosivus, lintea maculis plus minus luteis conspurcans, & omnino corrodens, de cujus ætiologia elegantissimè D. Ramazzini. Ex carnificum observatione plerunque phthisi pulmonali necabantur, ad quam sine dubio haustus frigidæ copiosior post æstum intensissimum multum contribuere poterat. Hominibus præter dysenteriam & febres malignas sub finem Junii & initium Augusti hæc locorum insensâ erat febris quædam intermittens, ut plurimum tertiana, sive simplex sive duplex, solo ferè calore molesta, ut à plurimis ab acutis vix distingui potuerit. Præcedenti enim levi frigusculo calor intensissimus, virium summa prostratio, anxietas &c. accedebant, quæ præmissis vomitorio, corticis Peruviani usu plerumque curabantur, cui regulus antimoni medicinalis quandoque præmittebatur, Venæ sectio, quam vel ipsi urgebant aliquando ægri, nun-

quam non noxia erat, morbumque protrahebat, aut ad minimum summam, fugatâ licet febris, virium debilitatem inducebat.

Hanc sequebatur paulò alia

Constitutio Anni 1694.

in qua Hyemem satis inclementem calor Veris extraordinarius excipiebat, ut arbores brevi admodum in flores se induerent, qui tamen omnem, quam primùm injecerant, spem eludebant, postquam frigore subito superveniente profus emarcuerant. Sequebatur Æstas summè calida, quâ ultra hominum memoriam vix sicciior observata fuit, sub cujus cursu morbilli, sed benigni ferè moris grassabantur, aut sponte aut bezoardicis & expellentibus solitis cedentes, in quibus tussis & asthma præprimis erat molesta, quæ spiritu salis armoniaci anisato, seu ut hæc locorum audit, spiritu pectorali anisato optimè sistebantur. Annonæ summa fertilitas, duplicato modium infarciens, quæ frumentorum caritas hæc subito sublata fuit. Autumnus & Hyemis initium pluviis crebrioribus madebant, variisque catarrhis, pleuro-pneumoniis & febribus malignis à milite è castris ad hyberna redeunte fere allatis, plurimisque funestis, erant molesta, quæ omnia frigus horrendum sub cœpti modo anni 1695. initia excepit.

Constiti-

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1695.

Dni D. JOHANNIS JACOBI HARDERI,

Missa die 20. April. Ann. 1695. Basilea Augustam Vindelicorum.

Morbi, qui cum hyemali tempore, tum eodem jam finito, epidemice ferè grassabantur, sunt colicæ passionēs pertinaces: apud infantes vomitus, ceu variolæ essent erupturæ, præcedente horrore, inde icterus cum dejectionibus verminosis: apud adul-

tos quoque febres verminosæ: jam verò præter febres continuas ac intermittentes, pleuritides & pleuropneumoniæ: singuli aëris variam constitutionem, & subitanæ immutationem, pro secunda matre agnoscentes.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1695.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GARLIËP

von der Mühlen,

Missa die 5. Januarii Ann. 1696. Berolino Augustam Vindelicorum.

Dno Præside me ad id excitante, I. Januar. 1695. (22. Decembr. 1694.) coepi diem mutationem aëris ac tempestatum notare, ac observavi à plenilunio die proximè præcedenti 31. (21.) Decembr. illucescente frigus, quod hætenus satis temperatum fuerat, paulatim invalescere, nivibus subinde permixtum. 8. Januarii (29. Decembr.) autem, sub ultima quadra aëre nimbofo rursus parumper remittere. Sequentibus verò diebus denuò ingravescere, moderato tamen adhuc ad usque novilunium 14. (4.) Januarii ingruens. Quod subitam gelu remissionem cum nivium ac ventorum copiâ; postea nubilo cælo gelu iterum moderatum biduum circiter durans ad meridiem usque 18. (8.) induxit. A quo solutâ rursus glacie vix medii diei inducias dedit; Nam redintegratis viribus revertens primam Lunæ quadram in 22. (12) incidentem cum pertinentibus illuc diebus, rigoroso gelu transe-

git, ut & plenilunium 30. (20.) lucens, sicque primum hunc mensem finiit.

Alterum eodem vigore inchoans ultimamque quadram 7. Febr. (28. Jan.) orientem ad 13. (3.) usque transiens, atque remissionem sic unius, viginti quatuor dierum, nonnunquam tamen paululum mitigato, rigore pensans duravit. Tum verò accedente eodem die 13. (3.) novilunio, rursus aliquantulum remittens pluviis glaciem quam tot diebus gelu pepererat, unica die liquans, ac parum quod ejus restabat, copiosâ nive intermixti, quoque procellis tegens, mox insequenti mane ad ingenium rediit, perque biduum gelando continuavit. Mox verò 17. (7.) rursus remisit; Ast sequenti die denuò redintegrato vigore, prima quadra 20. (10.) apparente, nec quicquam obstante ad 23. (13.) usque perrexit. Quo die remisso paululum rigore pluvias nivibus succenturiavit

unicū tantum die: Graviori enim impetu interpolatis subinde sereno cœlo nivibus ac quandoque ventis irruens, quatrimum ad 28. (18.) usque hujus secundi mensis adeoque ultimum perstitit.

Quo die à violentia priori deficiens nivibus ac grandini pluvias intersperfit, sed sequenti 1. Martii (19. Febr.) cum plenilunio denuo vim pristinam induens non modo pristinum exeruit robur, sed & auxit. Verum vix biduum servavit, ab illa sævitia 3. Martii (21. Febr.) deficiens, ac nocturnum frigus & quandoque gelu diurnis pluvias ac nivibus temperans, reliquum illius quadræ & sequentis postremæ 8. Martii (26. Febr.) apparentis ad novilunium usque 15. (5.) accedens vario & mutabili cœlo transit. Tum priorem indolem Borea flante induit, sereno cœlo gelu, nocturnum præcipue, satis validum reducens ad post primam quadræ 22. (12.) radiantem ad 24. (14.) usque continuando. Inde variam cœlo faciem sumente, nunc serenam nunc rubilam, nunc undosam, nunc siccam, nunc tranquillam; nunc turbidam cum plenilunio 30. (20.) lucente & sequenti die 31. (21.) Martium cum trimestri primo terminante, ad ultimam usque quadræ etiam 6. Aprilis (26. Martii) subsequenter, die nocturne alternando frigus moderatum calore temperavit.

Morbi hujus primi trimestris initio reliquæ fuere præcedentis varii & inconstantiis autumnii, diarrhœæ, dysentericæ, febres variæ, & quartanæ præsertim & duplices tertianæ, erraticæ non nullæ. Quibus sese junxere

pleuritides, peripneumoniæ sed raræ, tussis sicca & humida, harumque soboles phthisis ut & hæctica, sed pauca, maligna item febres variolis præcipue, morbillis, purpura, nonnunquam, rarius tamen petechiis, sic satis adhuc benignis, intermixtis. Tertio mense accessere prioribus etiam apoplexiæ subito quosdam perimentes, & paralyfes quandoque reparabiles, catarrhi contumaces, ac tussis implacabiles, arthritides vagæ valde contumaces, & dolores ac defluxiones aliæ scorbuticæ pertinaces, plerique tamen horum morborum præter variolas sporadici fuerunt non Epidemici.

Secundi trimestris exordium à primâ Aprilis (22. Martii) ad prædictam ultimam quadræ 6. Aprilis (27. Martii) accedentium usque de amœnitate præcedentis mensis participans ac veris verum initium exhibens, cum prædicto ultima quadræ degeneravit, ac ingratum denuo frigus nocturnum, aërem tempestuosum, nives, grandines, pruinas, similesque inacceptos Veri hospites advexit, ad 10. Aprilis, (31. Martii) usque, qui Æthere mitius paulò aspirante pluvias lenes, frigidas tamen adhuc, sparfit. Sequentes duo pluvias vento impetuoso ac frigori haud usque quaque grato miscuere, atque aëri turbulento, non tamen planè gelido, ac novilunio 13. (3.) Aprilis tranquilliori cœlo, moderatiorique frigore placidè ingruenti præmissere. Verum 14. (4.) ad pristinum statum tetricum, turbidum, frigidum & imitem rediens 15. (5.) gelu nocturnum ac serenius paulò cœlum induxit. Cui mox gravius gelu noc-

turnum sudo interdiu mitigatum per biduum, huicque rursus aër temperatus ac serenus alterum biduum durans successit. Quod nubilum rursus & frigidum excepit, succedentibus nocte sequenti nivibus, quas primæ quadræ 21. (11.) appropinquantis prodromos mane pluviae sunt subsequutæ, à meridie cœlum relinquentes nubilum, in pruinosam noctem declinans inque temperatū insequens manè ac venum tandem de die aërem desinens. Qui post noctem placidam ac manè ventos non nullos pluviolis madentes, amœnum posteri die produxit 24. (14.) per biduum durans, tandemque tertiâ 26. (16.) die in æstivum ferè Solis ardorem, pluviae admodum fertilis prænuntium transiens. Cui gratum successit sequentibus diebus sudum pluviis nonnullis irrigatum ad 29. (19.) usque plenilunio tum lucente, ac ventorum aliquid blandorum, etefias dixisses, intercalante. Sequens dies serenus tonitru pomeridie inexpectato & maturè nimis pluvia copiosa stipatum, primâ hoc anno vice submitit, sicque finem primo huic secundæ trimestris mensi imposuit.

Sequens 1. Maii (21. April.) amœnâ serenitate inclytus, successorem habuit sui ferè similem, paulò tamen magis nubilum & frigidum, perinde ut & reliquos temperato & verno cœlo Soleque calente abblandientes ad 5. Maii (25. Aprilis) ultimæ quadræ dicatum. Cui nubiloso & sparsis subinde pluviis ab amœnitate illi degeneranti, procellosum & frigore pluviis ac nivibus inacceptum accessit biduum. Illique rursus ad 10. Maii (30. Aprilis) ingratum frigidum,

udum ac pluviosum cœlum. Donec 13. (3.) Maii appropinquans novilunium post temperatum sereno magis aëre unicum diem inconstantem & variam, pluviis, ventis, frigore, moderato tamen intermixtam tempestatem induxisset, nubilum Æther rariis solaribus radiis pervium ad 17. (7.) usque continuavit, sudo tandem semet rursus & calore moderato biduum durante commendantem. Quem pluviae demum ingrata triduum continuantes & in grave tandem tonitru desinentes 21. (11.) ipso primæ quadræ die, secutæ. Hasque rursus sudum in pluvias ac tonitru à meridie terminans. Atque istas denuò sequenti manè sereno aëre, frigus, hoc pluviae lenes, clementiori paulò cœlo exceptæ, illud denique sereni aliquot rursus dies aëris clementiae ac verna amœnitatis postliminio quasi cum plenilunio 28. (18.) radiante reducis, ac ad 31. (21.) usque mensis hujus Maii terminum perdurantis, mox tamen in pluvias denuò ac ventos fatigantis quasi præcursores.

A primo enim Junii (22. Maii) ingrata pluviis ac nimbis tempestas, noctes gelidæ ac pruinosæ, venti Boreales, dies à nocturno gelu rigidi, nec nisi à meridie paulum à Sole luminante degelantes succellere, ad ultimam usque quadram 5. Junii (26. Maii) apparentem favientes. Hæc commodiori rursus tempestati locum dedit, cœlo sereno & amœno, calore grato, pluviolis lenibus ac fœcundis ad 7. Junii (28. Maii usque durantibus; Mox verò ab illo, vario & turbulento, frigido & pluvioso, ad novilunium usque 11. (1.) accedens perseverantibus permutatæ. Hæc

info-

insequens dies Solis radios sereniorē cœlo, frigore tamen molesto admisit 13. (3.) denio in pluviosum pristinum ac nubilum statum transit. 14. (4.) Nubilum sudo temperavit, subsequētibz hunc aliquot ad primam usque quadram 19. (9.) illucescentem & comites ejus 25. (15.) solo, qui frigidior, nubilus ac pluviosus, excepto, serenis ac paulo miuoribus. Ipso etiam plenilunio his accensendo ut & reliquis, præter 30. (20.) qui mensem hunc, simulque trimestre secundum tonitru ac imbre clausit.

Cujus trimestris primus mensis catarrhis, rheumatismis, tussibus, febribz catarrhalibus, aliisque diversorum generum, tertianis simplicibus ac duplicibus satis frequentibus, paucis quartanis, affectibus scorbuticis, hic endemiis, variis varios variè affligentibus infestus.

Alter, quā morbos, priori ferè affinis, nisi quod in hoc variolæ nonnullæ & purpureæ febres, pleuritides veræ & spuria, petechiæ febrium ardentium malignarum non nullarum comites, colicæ & hystericae passionēs, hypochondriaci affectus, anginae sese quandoque parcius tamen offerrent.

Tertius præter præcedentium non nullos, menstrua inordinata, cachexias, ventriculi imbecillitates & cruditates, hypochondriorum dolores, colicas, diarrhoeas &c. tulit.

Mensis Julii, qui tertii trimestris primus, initium præcedentis Junii fini postremum si exceperis diem, ultimā quoque quadrā 3. Julii (23. Junii) lucente, computatā ad 7. Julii (27. Junii) usque aëris serenitate &

sic satis jucunda tempestate respondit. Hic verò nubilus fuit ac turbidus, cujus morem sequentes ex parte imitati manè sereno cœlo, pomeridie turbidum nubilum ac pluviosum subjunxerunt. Excepto 10. Julii (30. Junii) qui rursus totus turbidus, frigidus, nubilus, & pluviosus adeoque extremè ingratus fuit, subsequenti 11. (1.) Julii novilunium nubilum cœlum sudo correxit, hâcque ratione reliquis quatuor ad 16. (6.) usque commodā satis tempestate exemplo quasi prævit. Ille autem à præcedentium more desciscens nubilus frigidus ac pluviosus successores habuit se ipso meliores ac mitiores, æstivo calore, ac sæpius de die sudo, noctu quandoque pluvia moderatā commendabiles, ad primam quadram 19. (9.) lucentem, ut & plenilunium 25. (15.) fulgens, perseverantes & usque 29. (19.) qui, insolito hoc tempore, frigore, pluvii, ac circa vesperam tonitru varius, similes sui sequaces habuit, præsertim 31. (21.) frigidum valde, breveque sudum imbre copioso pensantem, sicque mensem hunc ingrato epiphonemate terminantem.

Succesit eodem ferè tenore 1. Augusti (22. Julii) primam quadram advehens, simulque aërem instabilem, frigidum, ventosum, tonitru & pluvii quibusdam mixtum; Huic æqualis ferè 2. Aug. (23. Jul.) sudum, frigidum, pluvii ac ventis subinde varians 3. Aug. (24. Jul.) ad meridiem usque 4. Aug. (25. Jul.) amœnam reduxit serenitatem, sed instabilem ac imbre pomeridiano dilutam. 5. Aug. (26. Jul.) turbidus manè & imbribus udus, à meridie quidem sicior, sed frigore horridus. 6. Aug. (27. Jul.) totus

totus pluviosus & imbris madens, perinde uti & sequens 7. Aug. (28. Jul.) ingrato turbido & pluvioso aëre fœdus. Omnes hi & præcedentes non nulli, quod Julii potiorem partem, & Augusti initium insolito hoc anni tempore frigore, sereno licet non nunquam intercedente cœlo, æstivam aliàs his temporibus debitam amœnitatem, deturparint, simulque factorum proventum, incrementum, & maturitatem impediverint, sicque annonæ caritatem induxerint, infames meritò audiunt & infausti dies, 8. Aug. (29. Jul.) novilunii 9. Aug. (30. Julii) apparentis antesignanus, & sequentes gratam ac æstate dignam, sed heu! serò nimis reduxerunt tempestatem, præter 13. (3.) qui eam à meridie pluvii, vento ac tonitru paululum turbavit, stabilem aliquando, ac nisi quod amœnitati pluviolam quandoque interspargerent, ad ultimam usque quadram, simulque terminum hujus mensis 31. (21.) nempe ejus, paululo prioribus frigidiorum diem percurabilem.

Septembris exordium 1. Sept. (22. Aug.) præcedentis tempestatem æmulatum, cum tonitru pluviam admisit, sic temperato aëre ac sereno ut plurimum cœlo lenibus non nunquam pluvii à meridie præsertim alterato, reliqui subsequentes ad novilunium 8. Sept. (29. Aug.) incidens, quod temperatum aliàs udam imbris junxit vesperam, hincque ratione 15. (5) addendo etiam procellam ad primam quadram 16. (6) orientem paulò præcedentibus frigidiorum procedendo, varioque sequentibus diebus, cœlo 20. (10) temperando nubila serenis, moderato quandoque quoque frigore &

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

pluviis ad plenilunium 22. (12.) radians, imò ipsam ultimam quadram exiguo discrimine à præcedentibus discrepantes perrexerunt, sic simul 30. (20.) & hunc tertium tertii trimestris mensum absolverunt.

Morbi hujus trimestris primo mense, Julio nimirum præter scorbuticos affectus & hypochondriacos, alii non adeò frequentes fuerunt, febres fortassis non nullæ, tertianæ & continuæ, pleuritide quandoque tam verâ quàm spuria stipatæ, colicæ passionis, hemicranicæ, catharri.

Secundi, Augusti nimirum febres variæ ardentes præsertim acutæ & continuæ cum & sine delirio, cephalæa enormi, & similibus febrium symptomatis comitatæ, non nunquam & diarrhœa contumaci, quædam etiam cum exanthematis variis, purpurâ, petechiis, rarò tamen nec usque quaque malignis. Nec defuerunt scotomiæ, lipothymiis non nunquam complicatæ.

Tertii, Septembris febres rursus variæ, catarrhales præsertim vario typo luxuriantes, tertianæ tamen pleræque, continuæ quandoque combinatæ, rheumata, leucophlegmatia, vertigines, cephalæa graves & continuæ febrium præcedentis mensis ardentium & continuarum affectu & pedissequæ, pleuritici dolores spurii.

Primordium ultimi trimestris mensis Octobris triste fuit 1. Oct. (21. Sept.) cœlo existerente frigido, turbido, ac pluvioso. Sequentes & quidem 2. Oct. (22. Sept.) frigida ac serena, 3. Oct. (23. Sept.) manè frigida & pluviosa, à meridie ficior & mitior, 4. Oct. (24. Sept.) manè nebulosa & frigidula, à meridie serena

L &

& aëreana 5. Octob. (25. Sept.) cum primâ quadrâ constantem ad 10. Oct. (30. Sept.) usque tempestatis aëreana serenitatem induxit. Hæc decima nebulosa ac turbida tota fuit 11. (1.) & 12. (2.) plenilunio insignis; manè nebulosæ, à meridie serenitate aërem temperaverunt, quas sequentes ad 26. (16.) imitatae. Hæc verò à præcedentibus turbidior paulò calidior ac udo aëre diversa, focias sibi sequentes duas ascivit, 29. (19.) à meridie serena, 30. (20.) ultimæ quadræ dicata, tota nubilosa. Sequens 31. (21.) sicque mensis hujus postrema manè præcedenti similiis, à meridie undosa fuit.

Morbos hic mensis paucos habuit, eosque scorbutico ut plurimum & hypochondriis originem debentes, præter febres non nullas tam intermitentes, quàm continuas, malignas rariùs, diarrhoeas, haud tamen frequentes, dysenterias paucissimas, epilepsias infantum quaedam, dentitioni plurimum imputandas, arthritides vagas, sed & has scorbuticas, hystericas passiones.

November secundus quarti trimestris mensis à 1. Nov. (22. Oct.) ad 4. Nov. (25. Oct.) à pluvii immunes nubilos tamen dies præbuit, quarta serena quidem magis, ac frigida quoque magis fuit. Eam nebulosi, turbidi, frigidi & ingrati excepere dies, quos inter & 6. Nov. (27. Octobr.) Nova Lunâ distinctus, tempestate cæteris æqualis, ad 8. Nov. (29. Oct.) ejusdem tenoris, 10. Nov. (31. Oct.) nebulosum, turbidum & frigidum tulit aërem, sic & sequentes ad primam usque quadram 13. (3.) lucentem continuarunt, 14.

[4.] præter nebulam, quam dedit matutinam, prioribus similis fuit. Cujus defectum sequens 15. [5.] pluvia pensavit. 16. [6.] & 17. [7.] prioribus incommodis ventus addidere frigidus & immites. 18. [8.] à pluvia immunis, frigidus tamen adhuc & turbidus fuit. 19. [9.] ad ingenium undosum rediit. 20. [10.] cum plenilunio mitiorem paulò reduxit, sed turbidum etiamnum aërem ad noctem usque Lunæ radiis illustrem, quam frigidus, pluviosus ac procellosus secutus. 21. [11.] in gelu primum hoc anno desinens, ac 22. [12.] ut & 23. [13.] continuans. 24. [14.] à Serenitate præcedentium duorum deficiens pluvias turbido frigori miscuit. A quo dissimilis 25. [15.] gelidus fuit atque serenus. 26. [16.] perinde cœpit, sed in pluviam desinit. 27. [17.] aëreana & serenâ tempestate, 28. [18.] ultimæ Lunæ quadræ, sicut, miti ac sereno cœlo, exemplo admodum hoc hyberno tempore ut raro, sic grato prævit. Sed æmulum nullum nec imitorem invenit. 29. [19.] à serenitate illa mox desciuit, temperatus tamen adhuc & sicus noctem habuit pluviosam, à sequente 30. [20.] ac hæcenus ultimo hujus mensis die sicciore, mitiore, paululum tamen turbido hac in parte diversam.

Morbi, quos hic mensis aluit, haud frequentes fuerunt scorbutici plerique, defluxiones nimirum, externas potissimum partes passim invadentes, febribus catarrhalibus complicatae, catarrhi quoque alii, ac tussis, eæque valde contumaces, arthritides vagæ, cephalææ, quartanæ non nullæ, colicæ passiones & nephriti-

phriticæ, ut & pleuritides, tam veræ quam spuria, paucæ tamen. Cardialgiæ, anginæ, diarrhœæ, sed parvæ, dyfenteria adhuc parciore. Id quod hic annus peculiare his locis habuit ob fructuum proventum valdè concisum; frigus enim ab ineunte vere calore frequentius, arborum floribus infestum, ne in fructus erumpere possent, obfuit, ac quidquid etiam hujus offensam effugerat, à frigore æstatis insolito & autumnii, ne vel adulesceret, vel maturesceret impeditum fuit; hinc sublatâ causâ sublatus quoque fuit effectus.

Postremus hujus ut quarti trimestris, hic anni mensis December primâ die [21. Nov.] turbidus fuit, procellosus ac frigidus. 2. Dec. [22. Nov.] serenior cum frigore gelu reduxit, sequentibus diebus ad novilunium 6. Dec. [26. Nov.] apparet & sequentes etiam usque ad 9. Dec. [29. Nov.] continuans. Qui glacialis initio in pluviam subito liquefens, pluvias lenes per biduum durantes addidit, donec 11. [1.] primæ quadræ 12. [2.] lucentis anteambulo, cum serenitate gelu moderatum reddidit, ac eodem tenore ad 15. [5.] vesperam usque perdurans, 16. [6.] gelu mitiori aëre turbido temperavit. Hanc verò insequens 17. [7.] manè gelu rigidus, à meridie austro satis ausserè flante degelavit. 18. [8.] primas hoc anno nives plenilunii 19. [9.] appro-

pinquantis præcones sparsit, respirante simul aliquatenus gelu. Cui tamen rursus dies noctesque gelidæ & quidem non nullæ satis intensæ successere, nivibus quandoque 21. [11.] & 22. [12.] præsertim, qui densam manè adjecit nebulam, in aërem tamen elevatam, ac nivis raræ speciem stellularum ad instar recidentem, nec non 25. [15.] & præcipuè 26. [16.] ubere illarum proventu fœcunda, ut & 27. [7.] ultimæ quadræ præcursor gelu moderatum nivibus intertexens. Ultima quadræ 28. [18.] splendens copiosas nives primum leni cum gelu tulit, mox flante circa vesperam Favonio planè eas colliquans: Quas tamen nox sequens rursus gelida quadrantenus confirmavit; Sol verò 29. [19.] denuò solvit ac leniter degelavit. 30. [20.] gelu pristinum recuperavit vigorem, ac satis intenso rigore 31. [21.] mensem hunc simul Annum ipsum terminavit.

Morbos hic ultimus mensis genuit ad instar præcedentis febres sporadicæ, primum varias intermittentes & continuas, & ex his quoque mixtas, catarrhales, malignas etiam, purpurâ, morbillis, variolis quoque variegatas, defluxiones, catarrhos, erysipelata, cephalæas, anginas, ophthalmias graves, diarrhœas non nullas, & tussis contumaces.

Constitutio Epidemica Hassiaca Anni 1695.

Dni D. MICHAELIS BERNARDINI VALENTINI.

Missa d. 27. Aprilis An. 1696. Gissâ Augustam Vindelicorum.

Constitutionem epidemicam Anni 1695. quod attinet, illa hæc lo-

corum tolerabilis, & quæ DEI est clementia, benigna serè fuit, ita
L 2 quidem

quidem ut plures, qui ob tempestatum varietatem, & Proteiformes temporum mutationes morbos nobis soniticos prædixerant, in admirationem rapuerit. Licet enim Hyemem habuerimus variam & inconstantem, mox frigore, mox pluviis molestam, succedente Vere præmaturo quidem, sed pariter inconstante: Licet quoque Æstas cum Autumno pluvia ut plurimum & uliginosa fuerit, interpositis æstibus quibusdam Solis subitaneis, affectus tamen leuiusculos, sensibus magis, quam vitæ incommo-dantes observavimus. Si enim ullus, hic anni cursus sensoriis externis sum-mopere insensus erat. Sub Æquinoctio enim verno ophthalmiæ epidemica grassabantur, interpositis verò Martio

& Aprili pleuræ collique inflammatio-nibus, à ventis inclementioribus præ-maturum Veris calorem suffocantibus & humorum stases promoventibus, sine dubio exortis, quæ tamen suctis medicamentis diaphoreticis & discuti-entibus faciliè cedebant. Post Solstitium æstivale mense Julio ulcera au-rium quamplures infestabant, suppu-rata plerumque, quæ vel spontè, vel sudoriferis & balsamicis curabantur. Tandem sub Æquinoctiò autumnali Augustò decrepitò, inflammatio gin-givarum, linguæ & oris in homini-bus, in brutis verò pedum inflamma-tiones observavi hinc inde, quarum priores præmissis præmittendis, Tin-ctura ligni sancti felicissimè sustuli, posterioribus Veterinariis relictis.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1696.

Dni D. Lucæ Schröckii,

Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præsidis.

Quamvis Anni hujus ingressus aërem serenum, nebulis tamen matutinis & vespertinis ut plurimum comitatum, cum acri frigore ostenderit, mox tamen temperatior ac serenus, quam subinde frigidiusculus, ut & mutabili sub Euri Zephyrique flatu pluviosus, rariùs nivofus intercedebat, fuit subsēcutus; à Solis præcipuè in Pisces ingressu, usque dum Arietis signum attingeret, blanda adeò spirabat aura, ut arbores consueto citiùs gemmas protrudere inciperent, ac præmaturum Ver adesse videretur. Quæ tamen constitutio varias in corpore alterationes produxerat, atque latentia in eo morborum

femina suscitaverat; unde ineunte mox anno feri in faucibus stagnationes catarrhosæ, tussesque pertinaces, ultra æquinoctium vernale plures civium infestantes, ut & postea febres purpureæ, variolæ, intermittentesque febres oboriebantur. Quas tusses, præter Pilulas de cynoglossa, vel sty-race, nocturnum quietem, serum acrius contemperando, spiritusque agitato sopiendo, parvâ dosi sumptas, feliciter conciliantes, variis temperatioribus pectoralibus, Aquis, sirupis, Pulveribus, Electuariis, Tincturis, fibras partium spiritualium irritatas demulcentibus, pungentia acris lymphæ spicula obtundentibus, ejus-

ve visciditatem resolventibus, interpositis blandissimis laxativis, praesertim Infuso theae vel veronicae, aut hydromelite, foliis sennae impraegnatis, profligare datum fuit. Phthisicos tamen aliquot citatiori gradu ad sepulchrum deductos vidimus. Febres purpureae in adultum usque Ver non puerilem saltem aetatem, sed provectiorem quoque, adolescentes aequè ac seniores, passim invadebant; aliquos mitissime habebant, ut nec lecto se committere opus haberent, neque etiam liberiori aëri exposui læderentur, ac sine ullo medicamento, intra biduum vel triduum convalescerent; in non nullis verò gravius insurgentibus, & cum notabili calore, debilitate, ac praecordiorum compressione, vigiliisque, lecto per octiduum, vel longius affigebant; temperatioribus tamen diaphoreticis, antimoniatibus, cinnabarinis &c. effervescentiam impuriorum massae sanguineae particularum refrænantibus, coagulationem ejus inhibentibus, illarumque per cutis poros eliminationem promoventibus, cedebant: nec deerat in quibusdam contagium, quod uxori à marito, & vice versa communicatum observavimus: oriebantur, praecedaneo ut plurimum horrore, primò per universum corpus parvae, rubrae maculae, sensim dein majorem in amplitudinem se dilatantes, ac tandem aliquibus in locis, dorso imprimis, squamularum instar cuticula decidebat; aderatque in omnibus oculorum pruritus: in non nullis rubedo, tussis molesta, corporisque pruritus. Quibusdam erysipelatis nomine donabatur, mihi febris purpureae benignae species, quae D. Thomae Sydenhamio in-

obl. med. circa morbos acut. sect. 6. c. 2. febris scarlatina audit, commodissime appellari posse videbatur, quamvis hanc ipsam commodè quoque ad morbillos referri potuisse, cum D. Richardo Mortonio, Pyretolog. part. 2. exerc. 3. c. 5. non negaverim; quo etiam nomine Vulgo nostro communiter appellabatur. Variolae puerili saltem aetate infestae, primitivissimae comparuerunt; quamvis enim pro more suo ante eruptionem calore praeternaturali, capitis, oculorum, ventrisque dolore, vomitu, levioribus convulsionibus, atque deliriis, timorem in quibusdam incuterent, ubi tamen prodire inceperant, cuncta pacatiora fuerunt redita, atque inter paucorum medicamentorum, v. gr. antimonii diaphoretici, cornu cervini philosophicè preparati, lapillorum gammaeorum &c. vitiosae lymphae turgescientiam moderantium, & acriores ejus particulas absorbentium, usum, tempus suum absque insigni molestia decurrerunt: inprimis ubi primae corporis viae prius lenioribus laxativis fuerunt mundatae, à qua lustratione vidi, qui, signa imminentium variolarum, cephalalgia, dolor ventris, & calor febrilis, licet jam comparerent, ipsique in eodem cum aliis variolosis loco decumberent, sine iis convalescerent. Postea tamen, vere adulto, quosdam vehementius, & non sine malignitatis nota, adfligere ceperunt, quin & trucidarunt; quos inter puella septennis facillè earum eruptionem ferens, erat, in qua tamen, praesertim in facie, die quinto, post iteratos aquae frigidae potus, quasi subsistentes, crusta saltem

quasi aliquâ depreffione, eandem obducebant, sanguis alvo crebrior exercebatur, & hinc inde, in faucibus potiffimum, nigrae pustulae comparabant; cæterum mente sibi confans, nec alias malè se habere adstantibus visa, die septimo obiit; postquam ejusdem sororcula, paucis ante diebus, sine ulla ferè cura medica decumbens, depreffionibus etiam variolaceis crustis ubique obducta, iidem esset demortua. Febres intermittentes non quidem in adeo multis observabantur; quos tamen invadebant, in iis sine intenso calore, aut siti, nulloque, ut plurimum cum horrore, alternis, aut singulis diebus recurrebant: in omnibus, paroxysmo præfente, maxima de præcordiorum compressione, atque in regione dorsi his opposita, usque ad nucham se extendente dolore, querelæ audiebantur, ab austeriori lymphæ, quæ in glandulis stomachicis & œsophagi colligebatur, spasmodicisque fibrarum nervearum corrugationes excitabat, inductæ; pro varia etiam ægri constitutione, varia alia symptomata concurrebant: virum consilientis ætatis curandum habui, qui post superatam feliciter febrem continuam, paulò post alterâ illâ, non tantum die recurrentem, & tertio paroxysmo terminatam, intensissima cum pectoris & præcordiorum compressione, pulsu debili, respiratione tamen liberâ, correptus fuit; cujus etiam uxor, septimo mense gravida, post unicum talem eodem tempore perpeffum vehementè paroxysmum, immediatè partus doloribus prehensa, savissimisque totius corporis convulsionibus exagitata, foetum

vivum, pauculos post dies demortuum, inscía excluderat, sensimque denuò convalescerat. Cæterum pro morbofo austero viscidoque humore attenuando & enervando, præter urinosa volatilia, cortex Peruvianus suo hic egregiè fungebatur officio; ita tamen ut alvus simul esset sollicitanda, partibusque vicibus excrementitii humores lenioribus pharmacis educendi.

Nec hysterici adfectus non multum diversa à causa oborti, atque loco tantum, in quo sedem fixerat illa, fortasse discrepantes, hic reticendi erunt, qui hoc tempore aliquò maritatas foeminas, non gravidas, tum quæ menstruæ sanguinis evacuationi erant expositæ, tum quæ per ætatem eadem destituebantur, vehementer excruciarunt, dolores nempe in lumbis ardore molestissimi, versusque pubem se extendentes, ac incertis periodis quotidie ferè affligentes, quos tepidæ, & uterinis herbis alteratæ aquæ balnea, multum demulcere, essentiaque castorii volatilis opio immixto, profligare poterant.

Post Æquinoctium vernum horridior magis constitutio amœnitatem priorem exceperat, mutabilisque primò aëris temperies, mox frigore & Euri inclementiâ molestior fuerat; quam Sole in Tauro versante, calidior, pluviis tamen subinde comitata, exceperat; & postquam die II. (21.) Maii horâ decimâ vespertinâ levior terræ motus, quem post quinquehorium vehementior subsequēbatur, Urbem concussisset, atque manè densior nebula, (utrum à vaporibus motu illo ex terra in auram emissis elevata? nescio; quamvis per integros

gros duos menses, neque ante, neque post hanc terræ conuulsationem (ulla alia Urbem nostram ambierit) à sole tamen orto facile diuisa, successisset, frigidiorē subin te Jovem, & ubi sereno calore mitiorē quando se præberet, mox à tempestate ingruente denuò deservescētem, crebrisque pluuiis terram madefacientem, persensimus; interea verò, præter dictas purpuras, tusses, variolasque, pleuritides etiam veræ, cum deliriis, febre, cæterisque consuetis symptomatibus, exserere se cœperunt, à venæ-sectione, ubi dolor urgebat, diaphoreticisque absorbentibus dictis, & expectorantibus auxilium expertæ.

Nec deerant, cum Sol ad Gemellos accederet, (præter tertianas & leviores ad guttur catarrhos ac uvulæ prolapsus) febres petechiales, in superiori ferè Civitatis parte tantum, quæ meridiem spectat, imprimis etiam in Xenodochio publico, stragem multorum è plebe edentes; quarum contagium ex vicinia à famulatio Xenodochii allatum credibile erat. Mihi quamvis paucissimi talium ægrorum tractandi occurrerint, deprehendi tamen, hos, qui in morbi principio alvum adstrictam Antimonii diaphoretici largiori dosi, paucissimis Diacrydii sulfurati granis permixti, multis inde excretionibus subsequētib; expurgant, evasisse; aliis duabus foeminis, quæ sine tali medicamento fuerant, mortuis; quamvis utramque diu morbum celasse, & non nisi extremè ab eo coactas, lecto ac medicamentis se commisisse, sicque morbi periculosa principia neglexisse, fatendum sit.

Toto ferè Mense Junio, & Julii principio, Zephyri ferè semper inclementiam experti fuimus; qui præterquam quòd terram, pluviis equidem multoties madefactam, plurimum exsiccaret, frigore etiam ingratiſſimo corpora nostra offendebat, sicque à natura sua planè descivisse videbatur, cum alias humidam calidioremque temperiem nobis conciliare soleat; Euro è contra, serenitatis aliàs & siccitatis nobis indice non fallaci, in mensis Junii initio pluvias præter morem accumulante. Sed ante solis in Leonis signum ingressum, posteaque ad ejusdem usque inde egressum, calores huic tempori convenientes satis insignes persensimus, quos tamen continua ferè ventorum, Zephyri imprimis spiratio, pluviis subinde intermistis, nunquam diuturnos esse permittebat. Interea Morbona magnas dabat inducias, nisi quòd circa Caniculæ occasum variolæ & morbilli (qui posteriores per reliquam subsequētem anni partem in aliquibus paucioribus sparsim efflorescere pergebant) denuò puerilem ætatem majori numero, admodum tamen benignè invaderent, ut major ægrotorum pars levioribus remediis, sine Medici opera convalesceret.

Et quamvis, à lymphæ, ob turbatam insensibilem transpirationem, viscidioris coacervatione, & hinc in varias stagnationes pronitate, atque ex admixtis heterogeneis particulis aliis depravatione, quatuor postremis mensibus, vagi articularum dolores, primà in aliquibus invasione coxæ tantum inest; Mense Septembri insuper, post frigidus sic-
co. que

cosque Zephyri impetus, diarrhoeæ & dysenteriae; Octobri, tolerabiliorē aëris temperiem usque ad Decembris finem, qui frigore intenso nivibusque stipato comparuit, educe, præter febres petechiales, immaturæ æquæ ac proveciori virginum ætati, nescio quo fato, imprimis infestas, catarrhi, qui tussis molestiam excitabant, aut etiam in apoplexiam fortem, leviorēve definebant, observarentur; quin & adultus Autumnus indolentes genarū tumores Oedematofos, tussē humidam, asthma, in

quibusdam febre intensâ comitatum, & catarrhos suffocativos produceret, non adeo multi tamen hinc epidemicè, morbisve aliis sporadicè ægrotare deprehendebantur, tamque otiosa alcyonia nobis notabantur, ut non leves ad nauseam usque, aliquorum, quibus ex morbofo aliorum infortunio lucrum capere volupe est, querelæ subinde exaudirentur, cum interea, quæ lymphæ stagnanti debitam fluiditatem conciliare, abundantemque ex corpore eliminare volebant, medicamenta salutarem operam navarent.

Constitutio Epidemica Berolinensis An. 1696.

Dni D. Gustavi Casimiri Gahrliæ missa d. 25. Februarii

An. 1697. Berolino Augustam Vindelicorum.

Ani 1695. mensis ultimus vario variatus Æthere, temperatū rigido miscuerat gelu. Hoc ipso tempore, in gelu tamen adhuc quàm calorem magis propenso, Januarius sequentis Millesimi, Sexcentesimi nonagesimi sexti anni initium, stylum Gregorianum si sequaris, ad 10. ejusdem usque perseveravit, à 1. 10. ft. Juliano ad ultimum ejusdem seu 22. 31. aëri udo, pluviis ac nivibus quandoque intermixtis, paucis tantum sparsim intercalatis diebus gelidis, ac paucioribus adhuc serenis, remisso ferè penè penitus frigore delens, hyemis, alias ordinariæ hoc mensē, loco veris primordia substituens, integrum sui dimensum absolvit.

Succedit hinc Veris quasi prænunciatus Februarius, quem, si paucas no-

ctes exceperis, aliquatenus gelidas, nonnullosque dies nubilos ac pluviosos, serenitate atque amœnitate, prolectis etiam in hortis, meo quoque, floribus, Colchico, Croco vernali, & similibus præcocibus, cum verè certantem, Majum potius, quàm Februarium dixisses.

Quem Martius excepit frigus, noctibus præsertim gelu rigentibus, ac diurnis nivibus, pluviis, & grandine quandoque, cum solis splendore sed rariori alternantibus, florum ulteriorem proventum intercipientibus ad 17.27. usque qui cum sequentibus verno sudo ac tepore gratus hunc primum anni quadrantem terminavit.

Venti uti in hoc, sic in sequentibus fuerunt pro Ætheris varietate varii, nec ullo ordine enumerandi.

Ja-

Januarii morbi fuerunt præcipui, Febres ardentes ac malignæ diversis symptomatis stipatæ, ac malignitatem, nunc hujus, nunc alterius generis exanthematis prodentes, præfertim variolis, epidemicè grassantibus, partim malignis, & confluentibus, partim benignis, quæ à subsequenteribus postea morbillis exceptæ non nunquam & petechiis mixtæ.

Februarii febres variæ, catarrhales, ardentes, malignæ etiam, petechiis & morbillis suspectæ, ut & pleuritides non nullæ fuerunt.

Martio mense rariores fuere febres, molestæ tamen ac quædam malignitatis non expertes: præterea & intermittentes non nullæ, tertianæ potissimum, raræ quartanæ. Ophthalmiæ denique & oculorum inflammationes, tam hoc, quam præcedentibus & sequentibus mensibus frequentes, contumaces valde, ac quædam etiam periculosæ. Defluxiones ut plurimum à capite ad partes subiacentes, pro causa agnoscentes.

Febrium illarum epidemiarum occasionem præter ætheris & aëris perpetuam varietate turbati, varia contenta cum aëre hausta, ac in corporibus continuam illam aëris mutatione, accedente diætæ non nunquam inordinatæ vitiis, sic vel aliter prædispositis, humores fermentando moventia, & in orgasmum illum præternaturalem cientia, sicque nunc hæc nunc aliam ratione exagitantia, atque ad separationem & expulsionem particularum noxiarum ipsis communicatarum, sed iisdem infestarum stimulantia. Qualia autem sint illa miasmata, cujus naturæ, substantiæ, materiæ, formæ, quarumve

qualitatum & accidentium, aut, ut cum modernis loquar, cujus configurationis, texturæ, motus, activitatis &c. determinare meam transcendit, ut ipsum Æther, ingenii mediocris, & ob ætatem quodammodo jam torpentis, spheram, hujusmodi subtilitatibus neutiquam quadrantem.

Aprilis à primo die styli Gregoriani aut 22. Martii Juliani, paucissimis sparsim intercedentibus diebus pluviis uti 31. 10. Martii hujus circa vesperam, ac quibusdam ventosis uti 5. 15. 8. 18. 9. 19. 10. 20. 13. 23. & sequenti ad meridiem usque, omnes ferè à frigore nocturno, diurno verò tepore remittentes, ad æstivum calorem paulatim & serenitatem transeunt, æstatem penè loco veris induxit.

Quo prope tenore Majus etiam, variato licet non nihil & aucto dierum ab æstiva amœnitate deflectentium, frigidorum, turbidorum, & pluviosorum numero & ordine, processit ac transiit.

Junius magis fuit Majo & quotidie ferè, serenitate tamen nonnunquam sed transitoria intercedente, pluviosus & quandoque nimbosus.

Morbi mense Aprili parci fuerunt, paucisque funesti, præter enim continuantes adhuc oculorum inflammationes illas contumaces, sparsasque hinc inde febres, tam intermittentes, & inter eas & quartanas simplices & duplices, sed raras, quam continuas, imo & quædam malignas erysipelatodes, pleuriticæ, & morbillosæ, vix alii occurrerunt hoc mense morbi.

Majus paulò copiosiores morbos tulit,

M tulit,

tulit, sed Epidemium nullum, nisi praedictas saepius ophthalmias & inflammationes oculorum, febresque quas cum Aprili ferè communes ac convenientes habuit.

Junio Mense, pauciores adhuc, scorbutum, praecedentibus quoque mensibus non rarum, & veneream luem, fororios illos, illam malignitatis pravæ, hunc pravitatis spurcæ, sed sub illius larvâ saepius latentis, stigmate notatos, nimis hic, proh! omni tempore frequentes, si deniferis, fuerunt.

Cum pauci hi, qui hoc trimestri fuerunt morbi, cum prioris trimestris morbis genio & moribus fere convenerint, causæ quoque eadem aut parum diversæ procul dubio eos produxerunt, insolitus praesertim his locis hoc anni tempore calor æstivus ferè; Quod verò rariores fuerint, aëris æquabilitas & perpetua fere calori moderato juncta temperies, serenitas & amœnitas. Talis enim cum fuisset Aprilis, nec Majus ab eâ admodum deflesteret, paulò quidem plures, sed ejusdem ferè farinae morbos aluit: Praedictos si exceperis, qui omnium hic temporum dici merentur, sicque ex parte endemii. Qui etiam Junio mense magis, ob aëris majores turbas, frigisque cum cœlo pluvioso quandoque recrudescens, illis affectibus praecipuè infestum malitiæ suæ & infamiae notas exseruerunt, ac Medicis proinde plus atque Chirurgis negotii facefferunt.

Julii initium turbido primâ die cœlo, tonitru secunda superaddidit. Succedente æstivo unius alteriusve diei æstu, pluvias tandem sudo ac

tranquillo temperatoque aëri nunquam intersparsit ad Caniculæ usque ortum, qui aliam aëri faciem frigidam procellosam ac nimbosam induit, sudo tamen sequentibus diebus interpolatam, ac æstu gratis subinde Etelsis, ac pluviolis suavibus temperato emendatam.

Augustus Julio, vario tamen non nihil mutationum tam aëris quam æstus ordine, amœnitate ac temperamento respondit.

September 22. Aug. st. v. Imo die mox procelloso & nimbofo ab æstivo aliquatenus calore, simulque amœnitate praecedentium mensium gratia recessit, atque frequentiores aëris turbas, ventos, pluvias, temperamento praecedentium addidit.

Morbi mense Julio, praeteriti Junii morbos tam paucitate quam motibus æquarunt, propter affinitatem forte temperiei aëris. Nisi quod Catarrhi ac tusses ob repentinam cum Caniculâ ingruentem caloris æstivi praecedentis in frigus, pluvias & nimbos mutationem, ac effectus alii scorbutici paulò frequentiores hoc mense, quam praecedenti fuerint, pleuritides quoque non nullæ, & anginae satis frequentes, à defluxionibus scorbuticis ortæ, valdè contumaces ac periculosa, eo praesertim symptomate, quod ut plurimum in tumorem grandem ac apostema tandem juncturam ac processus maxillæ inferioris occupans, idque cum cruciatibus insignibus, donec nimirum maturuerit ac interne spontè crepuerit, maxillam immobilem reddens, sicque oris apertionem ac cibi assumptionem plures dies pracluderent, fame ferè pereundum fuerit affectis, desierint.

Quod

Quod tamen incommodum & periculatum non nulli imposito maturè emplastro resolvente & discutiente, sicque discusso tumore evaserunt.

Causam hujus symptomatis sanè peculiaris, si quis præter communem omnium phlegmonum ac tumorum, affluxum nimirum & stagnationem incrassati aëre prædictò, frigidò ac uvidò sanguinis, desideraverit, ac cur juncturam illam potiùs quàm illam faciei aut colli partem affecerit? quæsierit & flagitarit è principis mechanicis eruendam juxta hodiernam Medicinæ theoriam, hunc ad perspicaciores me, nondum in his apicibus satis exercitato, & veterum adhuc placitis quadantenus inhærente remittere cogor.

Augustus, ut & ex parte September sequens, quasdam adhuc affectus servavit reliquias, in cæteris quoque Julio mensi morborum varietate ac febrium præter catarrhales non nullas, raritate conformis.

September prædictis febres quasdam, etiam ardentis, asthmata, anginas, rariores tamen, inflammationes oculorum, aliaque similia symptomata superaddidit, aëris procul dubio ab æstivo fervore in autumnale frigus & udum ætheris temperamentum jam degenerantis, soboles.

Octobris primum biduum Septemberis æquavit exordium frigore, aëre turbido, ac pluviis. Alterum biduum sudo ac temperatè calido Æthere acceptum, sequens triduum pluviis, vento frigido, ac aëre turbido incommodum, quadriduo tandem amœniori rur'us pensatum. Cæteri ad 10. 20. usque, vario cœlo, si frigus autumnale, moderatum tamen

exceperis, temperati, pruina nocturnâ sequentis gelu nocturni, prænuntiâ, hyemem præcocem minatâ, dubiam reliquis diebus serenitate satis stabili ventis rariùs pluviisque interpellatâ, cœli faciem, ac frigoris intensioris aliqualem tandem metum fecerunt.

November à primo, excepto solum 27. 7. Octobris, qui totus undosus, ad 5. 15. usque serenitate ac amœnitate aëris, Verni ferè commendabilis, frigore postea auctiori & intercalatis diebus nubilis, ventosis atque pluviosis paulò inamœnior, temperatus tamen adhuc, hyemis exordium satis tolerabile, ad ipsum usque sui finem effecit.

A Decembri non minus, quàm initium tolerabili, exceptus, ad 30. 10. Novembris usque serenum ac gelidum. Qui mutatâ facie nivem primam pluviis non nullis intermixtam, sequenti mane tulit, cui gelu postea, ad ipsum usque sui ipsius & anni finem, remissius quidem non nunquam, ac nivibus paucis interpolatum continuans successit.

Morbos October præter prædictam in guttur & Maxillæ juncturas febri catarrhali junctam, defluxionem, nondum planè defævientem, Arthritidem vagam scorbuticam, Nephritim, Hypochondriacos quosdam affectus & scorbuticos aluit. Præterea diarrhoeas non nullas, parcas tamen, choleram: Dysenteriaè verò, utut proventus hoc anno fructuum arboreorum satis fuerit, gulâ adhuc non otiante, oppidò raræ, id quod admiratione non indignum.

November Pleuritides frequentiores, ut & affectus non nullos hyf-

ricos, colicos, scorbuticos, oculorum inflammationes, catarrhos, tuses, & id genus alios, autumnum frigido & pluvioso, nimbofo & aliis variato Ætheri debitos; Febres præterea catarrhales, continuas initio, mox accessionibus & paroxysmis interpellatas, in ardentem quoque quandoque easque malignas degenerantes induxit.

Decembris præter enumeratos Hæmoptoën quandoque, etiam non præfente aut præcedente pleuritiide, Rheumatismos, aliasque defluxiones varias, scorbutis non nunquam mixtas prodidit.

Causas horum morborum, & symptomatum eos stipantium, præter

diætæ vitia, & obnoxiam hinc fortè aut ob nativitatis stigma, corporum ad recipiendas varias tum ab aëre frigido & humido autumnali, frigido vero & sicco hyberno injurias, tum ab exorbitantibus animi pathematis molestias ac vicissitudines prædispositorum diathesin, indeque nascentes humorum alterationes, fermentationes, ebullitiones, alias assignare aut determinare vix ausim; Quod si verò quis certa quædam, sed vix præcognita aut dignoscenda, nedum definienda Ætheris misimata, occultis, sed nunc in exilium actis, qualitatibus valde affinia, accusare velit, huic haud difficulter assipulabor.

Cæsareo-Leopoldina Naturæ Curiosorum Academiæ Præsidi, Perillustri ac Generoso Domino Dn. LUCÆ SCHROKKIO, Sac. Cæsareæ Majestatis Archiatro, ejusque Personæ Imperialis Medico, S. R. I. Nobili, Aulæ Cæsareæ, Palatii Lateranensis, & Consistorii Imperialis Comiti, Academiæ Patavinæ Recuperatorum Collegæ, ac Reip. Augustanæ physico ordinario, Patrono ac Fautori Magno,

Salutem Officiosam

Conradus Bertholdus BEHRENS.

CUM nullas unquam ab Illustri Generositate Tua literas accipiam, in quibus non subinde, continuationem historiæ Epidemicæ semel coeptæ, hortaris: Tum imprimis singulare illud Societatem nostram exornandi, ac medicam rem promovendi studium, ex proximis luculenter apparet. Ego verò, quamvis hætenus urgentibus viris magnis, & quorum iussa capeflere fas est, Genea-

logicis edendis occupatus sim, non tamen parerga hæc, tanto apud me loco sunt, ut res, quibus totum me dedicavi, artis scilicet nostræ, sive apud ægros faciendæ, sive scriptis illustrandæ iis postponam; Ac propterea multo citius Generosa Tua magnificentia me officio meo defunctum vidisset, modò materia historiæ Epidemicæ consignandæ apta se obtulisset.

2. Post

2. Post solstitium enim vernali anni elapsi, & luctuosissimam patriæ nostræ variolarum lueni, vix cum media ætate defervescentem, quin adhuc sporadicè grassantem; parum dein ea ætate circa morbos accidit, quod quidem Epidemici nomen mereri, aut descriptioni ansam suppeditare posset; Neque enim quod unus atque alter inordinatæ diætæ usus, animique affectibus abreptus, tertiana seu duplici, seu simplici, colico dolore, vel si sexum attendas hysterico corripiatur, hic sanguinem spuat, istum calculus torqueat, hypochondriaci aëre nubilo, & circa solstitia magis angantur, alius alio modo laboret, Epidemium statim est; si quidem nec adeo multi eodem tempore, & ex causa communi uno dictorum morborum affligebantur. Pleuritides quidem nothæ, & peripneumonix pituitosæ uti apud nos omnium temporum morbi sunt, ita & subinde iis quidam tam adultæ, quam minoris ætatis decumbunt, verum nec illæ singulari aliquo symptomate, ceu vulgo in constitutionibus Epidemiis fieri solet, stipatæ erant, nec causæ alicujus universalitas accusari poterat, inter sporadicos affectus tum potius numerandæ.

3. Illud verò forte huc referri posset, quod mulieribus, quales ego intra duorum circiter mensium spatium non paucas novi, circa æstatis declinationem frequentes effluxus essent; cum mensibus per duos tresve circuitus subsistentibus, & nausea quadam comitante, ut & aliquali ventris intumescencia superveniente, gravidas se arbitrarentur, postea verò abortis derepentè dorſi lumbo-

rumque doloribus, parturientium haud absimilibus, cum maxima anxietate, hystericaque syncope, grumi sanguinis enormes, massula informis, substantiam modò vesicalem, modò pinguedinem membranofam referens, in medio tamen cava, humoremque mephitin olentem continens, excideret, ac sanguis primò foetidus, grumofus, dein verò floridus in magna copia excerneretur, & agræ, veluti puerperæ, per aliquot septimanas lecto affixæ decumberent, donec sensim restitutæ, pristinae sanitati redderentur. Forte autem quis dubitaret, an circa generationis & pariendi negotium epidemici quippiam accidere posset, egoque ipse primò anceps hæsi: Cum verò annum hujus seculi octuagesimum quintum gravidis valde noxium & perniciosum exstitisse, & haud absimiles abortus provenisse diversis in locis, Excellentissimi Viri *Hannæus & Müllerus*, in Decuria secunda, anno quarto & sexto Miscellaneorum nostrorum, notarint, expedita res est, nec video quo pacto & effluxus ejusmodi Epidemicè contingere posse quispiam negare posset; Ab aëre verò sanguineam massam concitante eisdem dependisse non arbitror, namque eo modo & alios ejusmodi fermentativos effectus, diarrhoeas scilicet contagiosas & dysenterias habuissemus, de quibus tamen illo autumno vix quippiam apud nos auditum, siquidem unum atque alterum junioris ætatis viridia dejicientem, aut colicas quasdam adultorum excretiones exceperis. Nec malum cibum potumque, quamvis alias ad constitutiones morborum

epidemias suum symbolum conferant, hic quippiam attulisse opiner, alterius enim sexus tantum labes erat, & personarum in statu certo constitutarum. Arbitror verò ejusmodi mulieres, individuali, si ita loqui liceat, sua corporis massæque sanguineæ constitutione ad effectus hujusmodi concurrisse. Cum enim pleuræque illarum circa tempus vernum febriles insultus perpessæ fuissent, ac ab eo tempore ventriculi imbecillitate laborarent, hinc massa sanguinea nondum debite restaurata, nec spiritus animales vigorosos suppeditante, ovula quoque muliebria debite constituta esse non potuerunt, ut ea propter, quamvis à semine virili fecundata, & ad uterum promota, tamen contentorum staminumque expansionem pro corpusculo fœtus sensim effigurando, adipisci non potuerint, sed in informes massulas excreverint, ac mora putredinem contrahentia partes uterinas ad excretionem ejusmodi & effluxus stimularint, conferente symbolum suum sanguine matris ichoroso & acriori. Rem certè ita se habuisse, vel inde palam evadit, quod quædam eo malo affectarum in cachexias lethales delaberentur, aliis cum tempore ad statum naturalem devenientibus. Cum verò debilis ejusmodi constitutio à causa communi, febribus scilicet vernalibus dependerit, hinc quoque ratio epidemia effluxuum magis patescit. Uti enim rectè observat Illustris Ramazzinus in Dissertatione prima, Epidemii morbi non constitutionum præsentium, sed præcedentium producta sunt.

4 Et hæc quidem ante solstitium

hyemale; Illo verò ingruente, ac aëre magis boreali existente, juniores, qui circa æquinoctium vernale variolis laboraverant, maximè infestabant tusses acres & convulsivæ, peripneumonix, febresque forte eandem ob rationem, quod digestionem scilicet ab eo tempore imbecilliori existente, sensim sensimque exhalantibus scilicet per æstatem partibus tenuioribus, multa viscida ac acris pituita in præcordiis se accumulavit, & superveniente aëre boreali, acorem contraxerit, similique modo sanguinem infecerit, ut dein cuncta hæc quasi in peripneumonias & pleuritides nothas, aut quoque simplices diaphragmatis irritationes, quarum producta convulsivæ tusses sunt, colimarent. Atque uti in tussi nihil magis conducebat ac lenientia, acrimoniamque demulcentia, ita quoque plurimi, laxativorum imprimis beneficio, in integrum restituebantur, non pauci tamen convulsionibus supervenientibus, ante primum septendium suffocabantur.

5. In Adultis verò eo tempore præ cæteris quoque affligebant peripneumonix, pleuritides, phthises, arthritides vagæ. Peripneumonix, pleuritidesque, post solstitium hybernum in majori copia, pituitosæ magis, ac tunc quidem senibus maxime lethales. Incipiebant cum dolore ventriculi tensivo, dorsi quoque ac cordis angustiis. In quibusdam pleuritide notha decumbentibus, & quibus alias hypochondrii sinistri dolores molesti erant, diarrhœa quædam serosa, ramentis interdum sanguineis comitata, cum levamine superveniebat.

6. Phthi-

6. Phthifis quidem omnium annorum circa autumnum morbi sunt, tum tamen vitio magis præcordiorum exiftere videbantur, cum eorundem, hypochondriique imprimis finiftri dolores frequenter concurrerent, flatulentia vomitusque æruginofi, nec fputum cruentum efferet, quod ipfum tamen, fi quidem phthifis hæ primario à pulmonum ulcere dependiffent, continuo cruentum efferre debuiffet. Non autem novum, dari phthificos toto morbi decurfu nihil omnino cruoris eicientes, notavitque post alios id anno nono Decuriæ primæ Miscellaneorum noftræ Excellentiff. Dn. D. Scharffus, in juvene phthifi ex fputo fenfim post nimium opiatorum ufum fuppreffo, exemplo licet huc non admodum quadrante, illud tamen, quod volo, abundè probante. Zacutus Lufitanus ejuſmodi phthifis incruentas Aſthmaticas vocat, quæ ipfa tamen denotatio apud ægros noſtros locum non invenit, non enim memini quofdam ex iis Aſthmate fimul laboraffe, nec in iis qui forte obierunt, Vomitas fimul adfuiffe fufpicor. Phthifis enim noſtræ pleræque vel ex catarrhis exiſtebant, vel ab humoribus in præcordiis corroſivam ferè aciditatem contrahentibus, fimilique qualitate ferum fanguinis, fputi materiam imbuentibus, dependebant. Hinc etiam in non uno fputa æruginofa notabantur, in aliis etiam biliofa; Non tamen adeò femper lethales erant, quin aliquot ab omnibus pro deploratis habitos, ſolo lactis caprilli potu, utpote optimo & nunquam factis laudato, corroſivam ejuſmodi fucorum fanguinisque acrimoniam cor-

rigente, partim reſtitui, partim adhuc Servo, cum reliqua auxilia acri oppoſita, modò ignea ſuà volatilitate febrem comitem augerent, modò falinis ſpiculis tuſſim magis irritarent, decocta autem pectoralia tonum ventriculi admodum laxarent, & ægris appetitum omnem auferrent. Lac verò ipſum, methodicè tamen uſurpatum, notante id ſimul Illuſtri Weſpero, Medico quondam nulli ſecundo, in Epiſtola ad Verzaſcham, hypochondria emendet, febrilem lentæ reſiſtat, habitum firmiorem, colorem nitidiorem, viresque robuſtiores conciliet, quin novos planè homines efformet, methodicè dico uſurpatum; namque in bilioſis complexionibus, aut ruſtibus jam exiſtentibus acidis aſſumptum, per Vomitus inſtar materiæ caſeoſæ rejeſtum vidi, quique in prandio piſces, aut alios cibos inconuenientes ſubjungebant, iis febris de nocte augebatur.

7. In febribus tertianis quartanisque, quæ tamen admodum paucæ, magis ac aliàs inſignis dorſi dolor notabatur, & vomitus in paroxyſimis moleſti erant. Quartanæ tamen non admodum rebelles exiſtebant; & aliquot vulgatiffima methodo, & remediis fere domeſticis abſque corticis Peruviani uſu fugavi.

8. Arthritides autem vagæ præluſia erant ſcorbuti cum novo anno ſecuturi. Dolores modo totum corpus corripiebant, de membro in membrum, aura citius, defilientes, in quibusdam etiam tubercula ſubiò erumpebant, mox iterum evaneſcentia, cum ſubſequenti leviore paralyſi. Inter conſueta contra hunc morbum remedia mixtura ſimplicem ſa-

tis laudare nequeo; quæ uti alias divinum remedium in plurimis morbis existit, ita & hic debita cum circumspeditione usurpata, nunquam me quod sciam refellit.

9. Cum novo verò anno aër, rarissimo valde, nec senibus observato exemplo, planè æstivus, tepidus ac humidus, ultra duos menses constanter persistit, ita ut ne pruina quidem noctu terras obtegeret, & ranæ coaxare inciperent. Sub ipsum æquinoctii tempus nix iterum & hyems per aliquot septimanas valde aspera, unde & morbum majori numero ingruebant, ceu fieri consuevit temporibus anni debitam suam constitutionem non servantibus. Ex iis verò erant Apoplexiæ, defluxiones, Febres varii generis, cachexiæ, scorbutus.

10. Apoplexiæ, non senibus tantum, quorum alias morbus est, sed & iis, qui vegetæ adhuc ætatis, contingebant; Ægri subito animo linqvi videbantur, quibusdam per somnum obveniebat malum. Non tamen adeo lethales erant, sed lymphæ nervosarum partium obstructionem extravasatione sua causante, seu ope sudoriferorum volatilium, seu quoque propter febrem interdum unà supervenientem resoluta, inque motum iterum comitata, circa diem octavum plerumque terminabantur, absque remanente paralyti. Quibusdam rubedo in parte quapiam externa, altero ab insultu die superveniebat, quæ tamen topicis resolventibus facile cedebat. Nec tamen omnes qui subito ita interibant apoplexiâ propriè dictâ extinctos opiner. Quidam non infimæ fortis vix trigesimum ætatis annum excedens, & ex frequen-

tiori erysipelate sinistrum pedem tumidiorem gerens, per octiduum de gravitate cordis ac oppressione ejusdem, ut & punctione in latere dextro querebatur, cui ut levamen daret, venam in brachio aperit, sanguine nimis largiter educto. Altero vesperi inter choreas subito animo defecit, steruit & dicto citius extinguitur, cadaver mane apertum, & quantum in tumultuario isto casu licuit, pervestigatum, viscera partesque omnes, præterquam pulmones sanas retulit. Ex his enim lobus dexter undique annatus, & parenchyma ejusdem per transversum dissectum, abscessibus sinuosis obsessum se præbuit, haud absimilem in modum, quem notarunt in Miscellaneis nostris Excellentissimi Viri, & quidem Decade prima, Anno secundo *Dn. Wincelerus*, Decade secunda, Anno octavo, *Dn. Doleus*, & Anno decimo, *Dn. Hartmannus*. Præterea attacku diffuebat pulmo, nigriorque erat, ut adeo sanguis per choreas ejusmodi concitator redditus, per illum pulmonis lobum, juxta proportionem motus acquisitam, moveri non potuerit, atque hinc in dextro cordis ventriculo, in quo magna ejus grumescentis copia existebat, sufflaminatus fuerit, illeque quasi syncope correptus, momento citius exspiravit. Nulla interim in cute livoris macula, aut sanguinis ex naribus, ore vel auribus eruptio, eoque modo plerosque extinctos arbitror, qui circa æquinoctium illud passim subitanea morte obibant; Vix octiduo post, alius subito inter eundem in platea expirabat, vesperi, sexagenarius fere, & colicis doloribus obnoxius,

xius. Animo sensim defecisse, & se deficientem de momento in momentum percepisse supervenientes notarunt. Post mortem pars illa sinistri lateris, à collo ad costarum notharum extremitatem livida deprehensa, quod etiam sanguinis in corde & vicina regione grumescentiam arguit.

II. Febres varii generis erant sine dubio juxta temperamentorum, constitutionumque in individuis varietates ita discrepantes. Aliquibus ephemerae, sed adhuc semel post unum alterumve diem repetentes. Quaedam primis diebus intermittentes erant, & remittere videbantur, dein verò evadebant continuæ. Vere verò intermittentes, quò magis vernum tempus appropinquabat, eo minori numero. Quæ verò primo statim insultu continuæ apparebant, in iis modò calor, modò frigus, de cætero acutæ valde, cum dolore nuchæ invadentes, & levi delirio primis statim diebus, circa diem nonum pleræque seu ad salutem, seu ad mortem terminabantur. In quibusdam petechiæ apparebant, quas à malignitate scorbutica haud erroneè quispiam deduxerit. Aliis vermes in principio, præcedentibus magnis cordis angustiis, & comitante delirio proveniebant, quorum tamen aliquot, quamvis ætate provecctos, servatos memini, cum aliis in malignis pro pessimo signo vermium in principio excretio habeatur. Quorum verò sanguis per venam sectam e ductus in superficie instar pultis albæ concresecbat, iis quamvis in principio nulla pleuritica, aliave pectoris affecti symptomata adessent, tamen circa

septimum calore remittente tussis, & phlegmatum expectoratio superveniebat. Malignitas verò major, quo magis ad æquinoctium accedebant. Quibusdam in locis adeo acutæ & contagiosæ, ut ægros altero die obiisse, superveniente pustula magna & nigra in femorum altero fama referret. Alia in loco junioribus bubonum in inguinibus tumor superveniebat. Quidam circa diem octavum melius habentes, & sanorum similimi, imprimis quibus urina post quartum diem apparebat citrina, circa duodecimum malignè relabebantur, maximo cum delirio, & generis nervosi symptomatibus, in quibus desperata res erat. Video hoc ipsum ab Excellentissimo *Ridlino*, Anno primo Linearum medicarum, vocari Febrium malignarum inducias, nec ineleganter, nostri tamen ægri in medicamentorum usu continuabant, & nihilo minus cum fœtore redibat malignitas. Alii, qui videbantur restituti, levi circa res non naturales commisso errore recidebant. Certà verò methodò omnes ii, qui continuo ægrotabant, tractari non poterant, citius verò evadebant, qui temperato tam medicamentorum, quam aliarum rerum regimine tractabantur, imprimis verò acidorum medicamentorum usui, si quidem pectoris constitutio eadem concedat, facile cedebant.

12. Defluxiones, neque enim vox adeo absurda semper, ut non interdum retineri queat, cum catarrhorum in externis partibus descensus omnino accidat, & evidenti exemplo à Generosa T. Magnif. anno tertio, decuriæ secundæ Miscellaneorum no-

strorum probatus, & à me quoque circa initium Februarii, in quodam Societatis Jesu Professore observatus, cui post acerbum scapulæ sinistrae dolorem juxta tractum spinæ dorsi humor sensibiliter deorsum ruebat, ad os sacrum usque, ubi per aliquot dies substitit. Exin tam diaphoreticis internis quam topicis resolutus quasi, seu potius mobilis factus, per femur istius lateris & pedem ad plantam usque descendit, de nocte magis affligens, donec tandem remediis convenientibus planè discuteretur. De fluxiones inquam, magno numero circa id tempus occurrebant, ad oculos, aures, maxillas, uvulam, cum ejusdem & faucium erosione interdum, ad pectus, scapulas, & quorsum non. Interdum subito, ut ita loquar recedebant, calore aliquo febrili & lassitudine per octiduum subsequente, in quibusdam verò membrorum contractura, aliisque latentis scorbuti symptomatibus. Imprimis quoque frequens humorum serosorum ad sinistram scrotum decubitus, præcedente quadam quasi horripilatione, sinistri hypochondrii dolore, & in inguine tensione. Ad hydroceles verò pertinebant, hydragogisque internis, & topicis his in casibus consuetis curabantur.

13. Cachexiæ pedumque tumores imprimis circa æquinoctium vernum notabantur, præsertim in iis, qui Asthmatis & catarrhis obnoxii erant: In plerisque cum diminuta urinæ excretionem, eaque modò viscidum & album, modò rubrum sedimentum referente. Etiam in puerperis quibusdam observatum hoc malum, quibus alias nihil minus lochia rite sue-

bant. Causa verò imminutæ hujus excretionis, cum nulla circa vesicæ regionem gravitas deprehenderetur, hinc in massa potius fero-sanguinea nimis viscosa, tenaciori quaerenda, cui etiam curatio consentit: namque ægri à nullis remediis melius habebant, quam ab attenuantibus incidentibusque, salibus scilicet diureticis fixis cum volatilibus combinatis.

14. Restat scorbutus qui ipse quamvis Endemium apud nos malum sit, non memini tamen intra aliquot annorum spatium, adeo frequentem extitisse, ac post solstitium hyemale. Non quidem me fugit, prudentes medicos interdum ejusmodi affectus, quorum genuinas appellationes ac causas ægri aut horrent, aut propter terminorum artis subtilitatem capere nequeunt, scorbutum nomine efferre, nec minus & illud commune dæterium me latet, scorbutum esse asylum ignorantæ medicæ, plurimosque affectus, quorum nomine eum incusamus, vel morborum sistentium nullumque adhuc certum typum adeptorum effecta esse, vel etiam infelices reliquias existere morbi alicujus nondum penitus destructi, à quibus sanguis & cæteri humores contaminentur, ceu utrumque rectè animadvertit Sydenhamius. Cum tamen superioris ævi medicis placuerit ejusmodi dytcrasiæ massæ fero-sanguinæ, in qua partes nitro-sulphuræ cum quadam viscositate, præ cæteris magis exarata, & spiritus vitales (uor termino communi) simul depreffi existant, scorbutum nomen imponere, & verba usi valeant, ceu nunni, hinc quoque præ-

præfente ejufmodi fanguinis ftatu, ac fymptomatibus ab eodem dependentibus, voce hac uti nolle, nescio quæ animi fingularis opinio exifteret. Et certè non apud adultos folum, fed & qui junioris adhuc ætatis erant, & in infantia conftituti, frequentia ejus generis fymptomata notabantur. Morbillorum enim radices haud incommodè quis in diathefi fcorbutica quæfiverit, in aliis laffitudines, hæmorrhagiæ, qualem infignem in puella octo annorum deprehendi, quam fuppreffam maculæ magnæ fanguinæ in pectore & pedibus fequebantur, cum vermium excretionem. Supervenit dein brachiorum pedumque contractura, & horum circa vefperam intumefcentia; In Adultis verò, non modò morbis fuprà enumeratis comitem fe adjungebat fcorbutus, fed & infuper aliis fymptomatibus moleftus erat. Hinc frequentes de laffitudine cum appetitu profrato, fudoribus nimis, ptyalifmo, doloribus membrorum nocturnis, immobilitate & contracturis querelæ, alii tuberculis infestabantur, maculisque, quidam verò tantum, quando in lecto incalefcerent, gingivæ plurimis fanguinolentæ, & in iis qui alias per totam vitam nec quicquam de fcorbuto perceperant, quique diætæ malum hoc caufanti non affueti erant. Aliis phlogofes eryfipelatofæ in facie partibusque externis, quibus ceffantibus punctiones in præcordiis cum febre erratica fuperveniebant, pthifin minantes, nifi præventum fuiffet. Singulare in vitriario quodam, alias arthritidi fcorbuticæ obnoxio, linguæ fymptoma initio hujus men-

fis deprehendi. Huic cum per aliquot dies ptyalifmus præceffiffet, fubito palpitatio tremula apicis linguæ cum aponia fupervenit, fectione venæ raninæ fublata. Exemplo *Auguftini Thonneri* fymptoma hoc ad fcorbutum refero, qui haud abfimilem linguæ convulfionem, in quodam arthritide fcorbutica laborante obfervavit. Ex fola certè lingua excoriata, puftulisque in eadem valde dolentibus latentis fcorbuti indicia defumpfit Excellentiff. *Ridlinus*, *Linearum* medicarum Anno primo, medela opinionem comprobante. Ad fcorbuticam quoque claffem fymptomata à fpirituum defectu exiftentia referas, uti vertigines, oculorum caligines, lipothymias, melancholias, five illis inordinatæ diætæ, animique alterationes prægreffæ, five in altero fexu menfes fuppreffi & graviditas anfam darent. Denique nec illius oblivifcendum arbitror, nullo anno majores de ventriculi imbecillitate querelas apud illos fuiffe, quibus ex fui coetus inftituto tempore quadragefimæ pifcium efus incumbit, quam digeftionis debilitatem, an ad fpirituum propter diathefin fcorbuticam defectum, & fermentum ventriculi proin non fatis exaltatum rectè referam, penes alios judicium efto. In curatione verò fymptomatum fcorbuticorum illud imprimis magni momenti deprehendi, cujus etiam in aureis fuis obfervationibus meminit *Illuftris Pechlinus*, acidifculos liquores, amaritudine balsamica delibutos palmam obtinere. Siquidem fi quopiam in morbo, certè in fcorbuto ebullitionis tempora, à reliquo ejus motu, maffæ-

que sero - sanguineæ statu probe dignoscenda, & medicamenta juxta varianda.

15. Et hæc quidem de constitutione morborum apud nos à solstitio æstivo anni superioris communicare potui; Non quidem talia sunt, quæ ab aliis consignari non potuissent, sed quorum continuationem à me fieri posse Illustris T. Magnif. censuit, ego verò maximè vellem. Quod superest, neque enim ulterius progredi termini Epistolares patiuntur, Te, Magnifice Domine Præses, ut in præsidium ac incrementum artis societatisque nostræ, quin & totius Reip. literariæ in

multos annos quàm felicissimè superstitem Deus servet, ex animo voleo, & nemo non ex societate mecum, quo summas ingenii dotes, atque elegans imprimis maximeque subactum judicium prædicum in lectissimis scholiis ulterius demirari liceat. Ipse ego profectò tota vita mihi gratulabor, quòd ILLUSTRIS SCHROECKIO PRÆSIDE, eam felicitatem nactus sim, quàm in SOCIETATEM LEOPOLDINAM recepto imposteriorum cum Exercitatissimis in arte viris conferendi occasio mihi suppeditetur. Scripsi Hildesii d. XXVIII. Aprilis Anni MDCC. LXXXVI.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1697.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII,

Academ. Cæsar. Leopold. Naturæ Curiosorum Præsidis.

Quam Morbona Anno elapso ad finem vergente quietem Medicis Augustanis concesserat, multam hoc quoque continuaverat, ita ut licet morbi aliqui epidemicè Urbem infestarent, rarò tamen multos invadere deprehenderentur. Morbilli imprimis & Variolæ, tum benigniores, tum confluentes, gravibusque symptomatibus stipatæ, puerilem æquè ac juvenilem ætatem invadebant, & cladem iisdem inferebant. Dn. G. mercatoris filiolus novem annorum, cum Variolas feliciter superasset,

paulo post mense April. in tres etiam sorores fratremque octo annos natum contagium derivaverat; inter quas sororcula triennis, ad medicamenta sumenda difficilis, atque pustulis non adeo multis licèt laboraret, ob crassæ lymphæ bronchia obviscantis abundantiam gravius respirans, nec non cephalalgia intensa, cum subsequo ex aure dextra purulenti humoris, pariori tamen effluxu tentata, accedentibus convulsionibus sensim defecit; in altera autem sorore, decimum ætatis annum agente, non admodum ægro-

ægrotare visa, variolæ quidem plurimæ, nec difficulter prodierunt, ulla tamen arte, in iustas pustulas extolli atque suppurari recusarunt, ut & ipsa tertia hebdomade obierit; tertia verò soror sedecim annos nata, atque confluentibus Variolis obita, de intenso totius corporis ardore, quem & ipse rubens cutis color testabatur, potissimum conquesta, feliciter emerit; cumque ipse frater, qui Variolas discretas mediocri numero efflorescentes, nec symptomatum aliorum concursu graves licet pateretur, decimo tamen à decubitu die, magnam narium hæmorrhagiam subiit, quæ per quatrimum subinde recurrens, Variolarum tamen neque ad interiora ingressum, neque mortem induxit, sed temperationum emulsionum post usum cessavit, quam Variolis jam exsiccatis, icterus plurium dierum excepit, à quo iulculus, herbis recentibus bellidis &c. medicatis sensim convaluit.

Pleuritides etiam veræ, & Peripneumoniæ, in principio si negligebantur, senibus in primis funestæ; quin & Catarrhi graviores faucibus molesti, ac fere suffocativi, Tussisque humidæ notabantur: in illustrissimo quodam Barone fauces constringebantur, ut suffocationis in periculo versaretur, cui Elixir proprietatis Claud. cum spiritu cornu cervini mixtum præsentaneam operam præstitit, & recurrentem aliquoties insultum potiuscula laxativa, subductis serosis viscositatibus, penitus abegit. In aliis decocta herbæ veronicæ, radicis liquiritiæ, seminis anisi &c. atque serum stagnans dissolvendi vi polientia, & quæ illius

abundantiam blandè eliminabant, laxativa se commendarunt. Non nullis facta serosæ materiæ in ventrem inferiorem metastasi, cum subsequa diarrhœa, aut febre tertiana, morbus fuit solutus; quidam virili in ætate constitutus, cum faciei intumescenciam, intenso calori, cephalalgia & virium debilitati junctam incidisset, paulo post, à propinata bis sudorifera portione, cessante tumore atque dolore, serum peccans inde per anteriorem corporis partem defluere, scrotumque in molem insignem extendere sensit, eodem tamen tumore, post propinatum binis solum vicibus diascordium Fracastorii, alvumve sicciorem per folia sennæ prunorum Damascenorum decocto infusa referatam, à cataplasmate ex resolventibus & discutientibus pulveribus cum lacte coctis parato, facile iterum evanescente.

Ut porrò Arthritides vagas, Ichiadicos dolores in Anni præcedentis exitu memoratos, & huc usque urbem infestantes taceam, Febres etiam ardentes in pustulosas sæpe & maculosas efflorescentias, non absque malignitatis aut contagii nota, & cum dorsi præcipuè ac capitis magno dolore in principio conjunctas, abeuntes; præcipuè autem, præter erraticas, quotidianæ ac tertianæ notabantur; quæ cum primum invaderent, contisuarum in aliquibus metum, vehementi suo calore, cephalalgia, delirio ac virium debilitate, incusserant, brevi autem tempore, à propinato, varia sub forma, chinchinæ cortice, & sine quo difficilis ac fere frustranea reddebatur cura interposito quandoque blandiorum evacuan-

tium usu, absque recidivæ metu, ni gravis in diætâ error committeretur, recesserant; prout nec continuæ febres, bezoardicis & diaphoreticis continuatis haud immorigeræ, perfectam sanitatem semper admittebant, nisi superflitam vitiosæ lymphæ abundantiam, ventriculo inprimis atque intestinis molestant, in fine morbi Lenitivis commodè educere studuissent. Nobil. Matrona, floridæ ætatis, sanguineæque constitutionis, in fine secundi mensis gravida, post cibos concoctu difficiliores ingestos, in tertianam incidit, cum permolesto tensivo dolore, à quo, post biduanum specifici stomachici Poteriani usum, pulveris Peruviani scrupulum unum in tantillo vini Neccarini rubri subadstringentis, mane & vesperi per duos dies sumpisset, libera quidem evasit, insignem verò uteri hæmorrhagiam, cum abortus periculo incurrit, quæ tamen à coralliorum rubrorum pulvere tum solitario, tum lapidi hæmatiti ac terræ sigillatæ commixto, successivè exhibito, imperata simul quiete, sensum cessavit, alvo interea sicciori & flatibus gravata, cibus lubricantibus minimè, foliolis autem fennæ parva quantitate decto prunorum Damasc. infusis, obsecundante, partu verò filiolum iusto tempore sanum & vegetum excludente.

Pluribus Ophthalmiæ, & genarum non tantum œdematosos tumores, modo indolentes, modo odontalgicæ, in ulcuscula buccarum interna aliquibus terminatæ, juncti, molestiam magis quàm periculum creaverunt, sed Parotides etiam glandulas, modò in

uno, modo utroque latere, cum præcedanea febrili effervescentia, in pueris quandoque ad delirium usque spiritus magis mobiles exagitante, lymphæ lentelcentis stagnatio, M. Maio occupaverat; nec catarrhosæ capitis & pectoris gravedines M. Junio omnino aberant. Ophthalmiæ ardorem nihil felicius quàm vini spiritus lin-teolo exceptus & impositus compescebat. Parotides autem, juxta cum diaphoreticorum usu, emplastrum malacticum August. simplex discutiebat.

Infirmis hisce, quæ à seri stagnationibus ac coacervationibus, nec non ob sufflaminatam insensibilem transpirationem, variarum impuriorum particularum inquinacionibus commodè derivari amant, producendis frigidi aëris inclementia, & postea inæqualitas plurimum contulisse videbatur; cum enim primus Anni mensis frigore, admodum quandoque intenso, crebrisque comitato nebulis, infestus esset, quas M. Februario frequentes nives, præter frigoris continuationem, vespertinis autem horis remissionem excipiebant, Martius & Aprilis principium inconstantia sua modò nebulas, pluvias, nives, modò serenitates, aëris teporem frigulve producerant; usque dum sol ad Tauri signum propius accedens, amoenioris Veris spem faceret, inque Majo calores æstivis ferè æquales primo excitaret, quos tempestates non infrequentes, nobis equidem per DEI gratiam clementiores, vicinæ autem nostræ, atque remotissimis etiam in locis, inprimis d. 21. st. n. grandine insolita [nobis equidem è longinquo saltem comparente] admodum dam-

nosæ sequebantur; quam intemperiem succedens Zephyri vehementia d. 27. nivem copiosam adduxerat, æremque postea ad pruinas matutinas usque, in fine Maii, sub crebriori Euri flatu, ac cœli serenitate refrigeraverat; cum cæteroquin temperatior aëris status & grata caloris variatio M. Junio nihil inconstanti corporibus nostris inferret; accedente præterea crebriori ventorum alternatione, qui modò ab orientali, modò occidentali imprimis plaga, Urbem huc usque perflaverant, terramque à pluviis licet multoties madefactam iterum exsiccaverant, quin & simul continuo isto aëris motu plurima morborum miasmata, discusserant.

Nec aliam Æstas faciem induerat. Sole autem Leonis signum percurrente, frigidiusculam frequenter auram, & crebriores pluvias, messis collectioni multum damnosas, Zephyrus adduxerat; quæ ipsa temporis constitutio, præsertim horæorum fructuum abundantia cum daretur, Diarrhoeas non paucas, minus tamen periculosas aut refractarias pariebat; usque dum Sol Virginem tenebat, ubi meridionalis ventus nubila discutens, serenius, vespertina tamen & matutino frigore horridiusculum cœlum reddiderat. Cum Æquinoctio tamen autumnali crebriores Zephyri impetus plurimas denuo pluvias, frigore comitatas, adduxerant: quæ pluviosa, ventosa & frigida facies, usque ad Solis in Scorpionem adventum continuaverat; ubi sub ulteriori varia ventorum alternatione, frigida aëris intemperies, quam Sole sagittarii signum ingressu, diuturnæ nebulæ & postea crebriores nives comitabantur,

nec non circa hyemale Solstitium pluvia ac temperatior aura exceperant; finem autem Anni frigidus ac nebulosus aër clauserat.

Interea Variolæ, quamvis malignitate carere visæ, atque Odontalgia nunquam recesserant; ante Æquinoctium autumnale Febres etiam quotidianæ & tertianæ, nec non Tusses humidæ æquè ad convulsivi quid habentes, contumaciores, in puerili præcipuè, sed adulta quoque ætate, nec non post Æquinoctium Rheumatismi ad brachia, atque senescente Autumnno Febres petechiales notabantur, quin & Ischiatica passio, cum præcedaneo vel comitante circa os sacrum dolore, haud infrequenter occurrebat; quæ etiam extra Urbem infesta erat, quin multis in Sueviæ locis plurimos excruciare ferebatur.

Odontalgia quidem majorem parte incolarum partem adfligebant, ut raræ in Civitate domus essent, in quibus malum hoc non inveniret hospitium; à medicamentis verò serum ex corpore subducentibus, ac præterea spiritus ferocientes demulcentibus opiatis, noctu parva dosi successivè exhibitis, certius, quam aliis artificiis, expelli aptum: qui verò dentium ab evulsione lenimentum speraverant, pertinaciorum ut plurimum dolorem experti fuerunt.

Rheumatismos ad brachia, in quibus nec rubedo nec tumor notabatur, capitis dolor, aut gravedo prægressa, à feri ex cerebro in nervos decubitu, productos fuisse indicabat; quorum difficilis erat cura; quæ etiam reiterato laxantium ab usu promtius, quam sudoriferorum successerat; externe autem crebriori spiritus vini camphorati

rati aut similiarum inunctione symbolum conferente.

Qua ipsa etiam methodo coxarum dolor tractari volebat, à simili in nervos feri abundantis translatione dubio procul ortus, præcipue cum illum ab offis sacri regione potissimum principium sumsisse, ex ægrotorum relatione constiterit.

Febres petechiales minus erant letifera, pleuritides ut plurimum in principio mentiebantur, dolore capitis semper, deliriis tamen nunquam, vel rarioribus infesta. Sic Vir quadragenario major, J. C. S. melancholici temperamenti, d. 22. Novemb. st. n. subito horrore cum calore alternante, intensa cephalalgia, vigiliis, virium prostratione, lateris sinistri dolore punctorio, & appetitu prostrato prehensus, Tincturam bezoardicam sumsit, sine ullo levamine. Die morbi tertio vocatus, potionem diaphoreticam ex diascordio Fracast. sale cornu cervi volatili, & pulvere rubeo Pannonico duabus vicibus sumendam præscripsi; nox inquieta; d. quarto horror & dolor lateris remiserunt, capitis verò erat tolerabilior, urina paulo minus tincta quam præcedenti die, idem medicamentum mane continuavit, vesperi ad alia nauseabundus, Tinctura bezoardicam solam admisit, nocte quietiore subsequente; d. 5. eadem, sitis adaucta, demulcebat; Tincturam continuavit; quam tamen postea sibi nocere imaginatus est; successit tussis sicca, molesta, fortasse à potu frigidior; nox inquieta; d. 6. dolor in capitis tantum dextra parte recruduit, tantus, ut nec manus contactum ferret, ab

imposita verò herba recenti rutæ, cum baccis juniperi contusis, atque inter sudandum (quæ continua diaphoresis, sub temperato aëris regimine per Bolum ex diascordio, sale C. C. vol. & antimonio diaphoretico, quavis sexta hora exhibitum, sensum promovebatur) cum halitum quasi aliquem ex aure dextra erupisse sensisset, remisit; d. 7. in meliori statu versabatur, urina minus tincta & petechiales maculæ cum intermissis plurimis pustulis aqueis in collo, pectore, & dorso erumpebant, sicque successivè alias etiam partes, d. 8. 9. 10. occupabant; quas, earum ante ignarus, d. 11. in manibus etiam obortas cum conspiceret, valde contristatus inde & perterritus fuit; urina quoad colorem naturali similis, noctu largiori rivo effluxit; d. 12. tussicula continuavit, sitis intensa, urina maxima in quantitate, & longè ultra potus sumti mensuram excernebatur, aquea prorsus, cum summa virium prostratione: unde vinum sive succum cydoniorum saccharatum aqua dilutum bibere vesperi iussus est: cuncta mala inde mitigari visa, nocte etiam quietâ succedente, calori interea adhuc gliscenti moderato bezoardicorum, & tandem unicornu marini matutino ac vespertino usu, obviam ibatur; d. 16. noctu sudor magnus cum totali morbi cessatione erupit.

Mulierem juvenulam, J. L. tertio mense gravidam, eadem symptomata d. 21. Novembr. invaserant, altero die meam opem domi tantum desideravit; d. 4. ut ipse accederem rogatus, magnum sanguinis æstum & præcordiorum angustiam adesse observavi, dolor lateris erat remissior, uri-

na tincta, sed copioso viscido sedimento referta, vesperi & noctu aliquoties narium hæmorrhagiam moderatam patiebatur; d. 5. dolor capitis tolerabilior, cor liberum, vesperi dolor colicus; qui d. 6. à fumto amygdalorum dulcium oleo, & bino subsecuto vomitu cessavit, remanente tamen stomachi ardore; petechiæ adparent; nox infomnis, sed alvus soluta; d. 9. stomachus pacatior, noctu parum deliravit; d. 8. somno, quamvis interrupto non nunquam fruebatur; d. 9. non nihil cibi sumpsit, sicque continuans, d. 13. vesperi cibo se replevit, unde appetitus denuo profusus; cæterum d. 14. satis commode vixit, sumptaque tinctura bezoardica, (quam aliquoties per morbi decursum, juxta cum temperatiorum diaphoreticorum, alexipharmacorum uti pulveris rub. Pannon. specier. diacret. Mynf. &c. usu adhibuerat) noctu alvus cum torminibus soluta est; petechiæ sensim disparuerunt; è contra febris quotidiana, vesperi calore infesta successit: quam chinchinæ in-

fusum, cum aqua cichorii factum, post colaturam paulatim ebibitum, brevi profligavit; ipsa ægrotâ postea debito tempore puerperâ feliciter reddita.

Virginem N. J. unum supra viginti annum natam, eadem febris, similibus symptomatibus stipata, d. 24. Novembr. occupaverat, præterquam quod dolor pleurítico similis non adesset, hypochondrium verò sinistrum doluerat; sumpsit ex matris consilio purgans, quæ d. 3. meam opem domi imploravit, cui potionem diaphoreticam bis sumendam ordinavi; d. 4. ipse eam visitans, petechiis & pustulis totam maculatam, cæterum melius se habentem deprehendi; & cum diebus sequentibus quatuor, tincturam bezoardicam, reliquis medicamentis fastiditis, diligenter sumisset, d. 9. ob alvum constipatam supra memoratum infusum sennatum bibit, à cujus usu circa vesperam ingentem quantitatem excrementorum pituitosorum, sanguini & puri permixtorum, unica dejectione emisit, sicque protinus convaluit.

*Constitutio Epidemica Augustana Anni 1698.**Laudatissimi Dni D. LUCÆ SCHROECKII.*

ANni principium equidem aurâ temperatiori, pluviis stipatâ illuxit, paulò post tamen nivofum & frigore horridum comparuit; & quamvis mitiorem interdum temperiem, atque post Februarii initium Zephyrus pluvias adduceret, mox tamen Eurus nives & frigus intensus reduxerat, usque dum circa Æquinoctium vernale, Zephyrus vehementer spirans crebriores pluvias

concitaret, alternante subinde cum ipso Euri impetu, utroque autem terra imbribus sæpius irrigante, sicque ad finem usque Maii, qui ideo, ut passim alibi in remotioribus etiam locis, frigore horridiusculus comparuit, continuante.

Interea pauci ægrotabant; Tusses tamen graviores ac contumaces, nec non pleuritides, non nullis ob vehementiam lethales, Variolæ, Febres

continua, pauca maligna, Icterus, (cui martialia medicamenta, acidula Egranæ, essentia mineræ Martis Hass. opitulabantur) ob aëris inæqualitatem sparsim notabantur.

Circa Solis autem in Taurum ingressum Febres tertianæ, intenso circa scrobiculum cordis compressivo, in regione etiam dorsi opposita, molesto dolore, cephalalgia, interdum & vomitu stipatæ, plures invaserant, sed à sumpto purgante, & chinchinæ pariori etiam dosi facillè curatæ: Virgo viginti annorum, eadem prehenfa, à frigidæ potu die morbi sexto, cessante febre, mox sinistri lateris sævum punctorium dolorem cum febre acuta, sputoque cruento incidit, quod in purulentum die octavo morbi mutatum, sumptâ binis vicibus olei amygdalini recenter expressi dimidiâ uncia, copiosè per alvum fuit ejectum, sicque cessante tussis ferocia, & calore præternaturali, (cui Antimonii diaphoretici largâ dosi obviam ivi) ab iterato dicti olei usu, die nono convaleuit.

Post tot tandem pluvias cum jamjam Junius appropinquaret, serenior aura comparuit, caloreque fortiori terram iterum exsiccavit, Cereri autem & Floræ Bacchoque vires crescendi attulit, quæ serenitas, à pluviiis tamen sæpius interrupta, calorque toto Mense illo continuarunt: Julius verò crebrioribus imbribus & nimbis, Zephyri vehementiâ subinde comitatis, infestus successit; quam humidam aëris constitutionem Augustus etiam mensis induit, frigoreque insolito, sub Euri dominio, austeriorem reddidit, ut ita messis non tantum serius inciperet, sed non exiguo

etiam in periculo corruptionis versaretur, quam tamen blandior coeli facies, post Solis in signum Virginis progressum, satis exoptatam in vicina nostra reddidit, ut quæ subsecuta fuit annonæ caritas, non tam Cereri deficienti, quàm ad commune aliarum regionum exemplum compositæ, impiæ insitiorum avaritiæ imputari debuerit. Inclementior autem September, præter multiplicem ventorum variationem, diversam etiam aëris temperiem, ut plurimum tamen humidam & frigidam produxerat, donec d. 5. Octobr. st. n. Sol discussis nubibus, decendio sereno nos reficeret; postea tamen austerior Favonius cum aëri pluviis iterantibus multum frigoris impressisset, November præmaturum hyemis adventum dabat, crebrioresque nives spargebat, ita tamen ut varia tempestas subinde intercurreret, nebulis, pluviis, serenitate, ventisque modò ab occidentali, modò orientali aut meridionali plaga spirantibus molesta, atque hyemale usque ad Solstitium continuans; quo præterlapso, Zephyrus vehemens, pluviis stipatus temperatiorem aërem effecerat.

Interea, mense nempe Junio & præsertim Julio, Morbilli puerilem ætatem invaserant, per plurimosque lecto adfixerant, non adeo difficulter tamen, temperatiore sub regimine, & absorbentium dictorum ac diaphoreticorum blandorum, Pulveris rubei Pannon. Oculor. cancr. &c. usu curabiles; donec sub Æquinoctium autumnale planè disparerent. In non paucis quidem heclicâ dispositione, tussisque pertinaci, sive ob diætæ errores, sive præexistentem actiorem san-

fanguinis constitutionem superflite, diligentiori tamen sanguinem con- temperantium usu, non neglectis, ubi opus, laxantibus, & quæ ver- mibus, quorum vestigia non rarò no- tabantur, resistunt, tandem devictæ. Licet crebriora quoque funera pue- rilia numerare tum temporis datum fuerit, non tam morti, nostrorum Medicorum artem haud adeo eluden- tis, malignitati, quam incuriæ po- tius, vel perversæ muliebri sapientiæ, aut medicastrosum imperitiæ adscri- benda.

Cæterùm rariores apud nos hoc tempore ægrotabant alii, nec epide- micorum morborum tyrannis major notabatur. Julius quidem Febres quotidianas, tertianas, Catarrhos pectoris molestos; Augustus Colicas, Dysenterias; September præter cru- entos hos fluxus, Variolas majores, ulcerosas, (*Schafblattern* nostrati- bus dictas) Octobris initium stran- gurias seniles; adultus, cum subse- quis Mensibus, Pleuritides veras ac spurias; December Catarrhos ad fau- ces ruentes, (Morbos omnes ex co- acervata in sanguine sensim per tot aëris anomalias, frigidas præsertim & humidas, viscidiori lymphæ ortos, quæ tandem per varios in diætâ erro- res hîc vel ibi stagnabat, aut etiam eandem ob causam, vel sponte in or- gasmum concitabatur) alebat, non

adeo multi tamen eorum impetum ex- periebantur. Febres interdum præci- pitantibus sic appellatis, chinchinæ autem parciore etiam dosi sumptæ fa- cilius; Catarrhi continuato expecto- rantium usui, non posthabita, quæ sæpe conjungebatur, febris intermit- tentis cura, & corpore semper blan- de evacuato, cedebant; Colicæ, quæ flatuosa quidem dici merebatur, non sine convulsiva tamen labe erat, atque ideo lumborum conjuncto do- lore, & urinæ suppressione, nephriti- dem simulabat, demulcentia & po- tissimum laxantia, sive ore sumpta, sive clysteris formâ adhibita; Dysen- teriæ, tormentillæ, vel catechu essen- tiâ aut extractum, cum paucis opio maritatum, & parca dosi sæpius ad- sumptum, medebatur; Variolæ be- nignissimæ, cum febrili tamen calore, vehementiori quandoque, pau- carum tamen horarum spatio finito, invadentes, ulla ferè sine medicinæ ope, sensim sponte exsiccabantur; Stranguriæ illæ, quæ visciditatem lymphæ imprimis corrigunt, perque urinarios meatus educunt, uti essen- tia carminativa Wedeliana, spiritus nitri, tincturæ cortic. aurantior. mix- tus &c. Pleuritidi verò nostris in phar- macopoliis usualis pulvis, cum an- timonio diaphoretico, lapillis gam- marorum &c. medelam confere- bant.

Constitutio Epidemica Augustana An. 1699. & 1700.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII,

Academiæ Cæsareo - Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Præfidis.

UTI Anni proximè præcedentis exitum Zephyri, pluvioli & tepidi, vehementia comitata fuit, ita præsens Annus 1699. simili cum austrina temperie incept, atque tam constans venti hujus, cum Austro tamen & Africo subinde reciprocantis, ferocia usque ad Solis in Aquarii signum accessum notabatur, ut Incolarum nemo tam diu horum impetum continuasse recordaretur, & rariora ac breviora hyemis indicia intercurrerent. Et quamvis austrina constitutio aliàs pessimè Medicis, ipsi etiam Hippocrati Sect. 3. aph. 5. non bene audire soleat, hic tamen vires exferere suas non valuit, ventorum potentia atomos morbificos, quæ in putredinem proclives, & aërem inquinare aptæ fuerant, feliciter ubique discutiente; impedire tamen eadem non prorsus poterat, quò minùs ex collectis jam antea, & porrò huc usque coacervatis lymphæ superfluitatibus, aëreque interdum frigido insensibilem transpirationem retardante, Pleuritide aliqui corriperentur; Catarrhi autem in prægresso Decembri faucibus infesti, nunc magnam Incolarum partem, gravius mitiusve, & modò fauces solas, sed rariùs modò, simul

& frequentius pectus, sive glandulosam asperæ arteriæ texturam ex improviso, cum horrore occuparent, concomitante ut plurimum capitis dolore, & febrili intenso calore subsequente, (sed diaphoretico sumto paucas intra horas denuò recedente) nec non diuturniore, dum reconvalescentes aëri citius quam decebat se exponebant, tussi humida superfluite, quæ multum crassi sputi expellebatur. Et hæc anginæ nothæ species hyemali tempore, quò epidemica evaserit, quæ aliàs inter vernaes morbos ab Hippocrate Sect. 3. aph. 20. referitur, minùs mirari licuit, cum præsens hyemis naturam primè veris induerit, sicque prægressum mensibus prioribus frigus viscosi seri collectioni ansam cum dedisset, mitior illa succedens temperies fluxionem ejusdem, sive liquationem promoverit. In ipsa morbi invasione, quæ suffocationis metum sæpe incutiebat, aliquot olei amygdalarum dulcium, aut olivæ cochlearia, præsentaneo cù emolumento fuisse propinata, reliquum autem curæ blandis diaphoreticis, cephalicis temperatis, expectorationem promoventibus, aliisque pro circumstantiarum & symptomatum diversitate, externis etiam,

etiam, emplastro de meliloto, malactico simplici, & Officinis nostris dicto filii Zachariæ, non inanes suppetias ferentibus, absolutum fuit. Qui ipsi Catarrhi, faucibus, pectori, dentibus infensi, in vernum usque tempus, mitiores tamen ut plurimum, epidemice grassari continuarunt. Præter hos Morbilli quoque plurimos in puerili imprimis ætate, licet nec adultioribus parcerent, invaserant, & per aliquot, vernaes etiam, menses se exseruerant; benigni tamen & facile iterum dissipati, quamvis intenso ut plurimum calore incipientes, quin & capitis Erysipelas in multis notabatur, molesta quidem febrili incalescentia, tumore & pruritu periodum suam decurrens, ast cum cuticulæ desquamatione, moderatoque sub caloris externi regimine non difficulter admodum iterum evanescens.

Erant eodem, & subsequo tempore, quibus febricula, hectica ferè æmula, & quotidie calore quodam præternaturali, vel præcordiorum, circa ventriculi superius orificium compressione, incerta periodo recurrens, cum appetitu imminuto, siti vel nulla, vel tolerabili, & virium lassitudine, infesta fuerat. Tinctura autem bezoardica bis in die, sine sudoris coactione, sumta, interpositoque pilularum nostratibus Immanuelis nomine venientium usu, citiori vel tardiori circuitu, prout causa morbifica, viscosa, in glandulis fortasse minoribus ventriculi vicinarumque partium hærens, incuneata magis vel minus erat, sine periculo finita. Licet & hectica febriculæ puerili ætate infestæ essent, à collectis viscidis acidisque in

sanguine particulis, & glandulosas in primis viis partes obstruentibus oriri à me creditæ, Essentiisque alcalicis, & absorbentibus terrestribus medicamentis, post laxativorum usum, maturè propinatis, non admodum difficulter abigendæ.

Dehinc Eurus penetrante quidem frigore, serenos tamen dies comitante, nos aliquamdiu infestabat, cum sol in Aquarii signo esset constitutus; quo tamen dimidio emenso, novas Zephyri, ab Africo sæpius intercurrente adjuti, impetus ingruebat, ac nives plures spargebat, quæ verò brevi, cum aëris temperies ut plurimum ad temperatiorem statum inclinaret, iterum liquecebant; usque dum aër non multum amplius à ventis agitatus, aliquot ante Æquinoctium vernale diebus copiosam nivem demitteret, atque exin frigoris inclementia per longum tempus nos afficeret, sub potiori Zephyri dominio, qui post Calendas Majales vehementia sua vernalium deliciarum proventum tardabat, tandemque in longiores pluvias resolvebatur; cui cum circa Solis in Geminos ingressum Eurus succedens serenitate, grataque calidiore temperie nos refecisset, lætior terræ facies vernates suas amœnitates eò liberalius protruserat. Sub vario deinde, modò pluvioso, modò sereno Jove, præter reliquorum ventorum reciprocationes, Zephyri potissimum nova violentia cõcuti aër coepit, usque dum Euro leniori spirante, calor æstivus mense Julio cõstantior ingrue-ret, Siriusque campos exsiccaret, messem quidem ita maturiorem, nec illaudabilem reddens, succum tamen granis cerealibus, ut justò macriora existerent

sterent, subduceret. Interea febres continuæ petechiales, quandoque insuper pustulis miliaribus aquosis stipatæ, interdum verò malignitate equidem non carentes, sine tamen istiusmodi efflorescentiis periodum suam absolventes, cum horrore, virium prostratione, cephalalgia, dorsi dolore quandoque & siti non admodum molesta, nec appetitu prorsus prostrato incipientes, per urbem, usque dum Virginem sol accederet, notabantur: non paucis, inter succedentia in morbi progressu deliria & faucium ariditates, exitiales factæ, ubi vel ab imperitis tractatæ, vel per initia neglectæ, aut etiam decubentes immorigeri monitis Medicorum fuerant; quam ipsam ob causam habitantibus in pagis vicinæ nostræ Hebræis non levem cladem in Majo attulerant, Laniorum etiam familias in Urbe, quas præ aliis invaserant, crebris funeribus contristaverant; ast in principio ubi ex arte tractabantur, non admodum refractarias eas notare licuit, ita ut etiam in prima, quod dicitur, herba oppressas, paucoque alexipharmacorum, tincturæ bezoardicæ, theriacæ cœlestis, cum chinchinæ extracto &c. usu abactas non una vice notaverim; sicut etiam reliqui sub tepidiori per morbi decursum corporis custodia, per continuatum diaphoreticorum usum haud difficulter evaserant. Alvus in nonnullis obstructa per plures dies nullum incommodum attulisse, nec somnolentia in morbi decremento diutius instans nocuisse observabatur.

Sole in Virgine versante, cœlum, Eurò crebrius perflatum, humidius & frigidiusculum primò, postea constanti radiorum solarium præsentia

animatum, denuò excalescens cum esset, Diarrhœæ simplices, paucioribus cruentæ, tenellam præsertim puerilem ætatem, inò vix dum in lucem editos fœtus, hoc æstivo tempore infestarunt, excretionem aquosam, pituitosam, acidam redolentem; quorum ægrotulorum magnam partem, ob parentum & qui curam puerorum agebant, negligentiam, remediumque intermissionem trucidarunt: quibus enim medicæ manus prudenter adhibitæ, non infeliciter evasisse, atque coraliorum imprimis aut terræ signatæ pulverem, cum theriacæ cœlestis tantillo maritatum, aliaque stomachi fibras roborantia conduxisse notavi, causam vix aliam fuisse suspicatus sum, quam pulmentorum ex farina cum lacte coctorum esum, quæ ipsa farina ex tritico ante annum tempore humido cœlo collecto, atque exactam maturitatem non adepto parata, plurimas crudiores particulas absconditas, non infrequenter mucidam, quod sapor odorque testabatur, corruptionem expertas habuit, quæ deintenero in pusionum ventriculo in liquorem acido viscidum abeuntes, digestionem vitiarunt.

Interea etiam magna illa Solis Eclipsis d. 23. Septemb. comparuit, quam multi nostratum ex plebe, vana persuasione seducti, licet multum reformidassent, ut sanitatis inde jacturam si fecissent, haud mirari quis potuisset; quamvis nec tunc temporis, nec postea ullos morbosos effectus observare datum fuerit; quæ enim in Octobri & Novembri lymphæ stagnationes in plurimis odontalgias & Catarrhos leviores produxerant,

rant, aëris potius, quæ Eclypsin à d. 27. Sept. usque ad d. 27. Octob. infecuta fuit, inclementiæ, nebulis crebris, pruinis, pluviis, frigore horridæ debebantur. Ipsa Solis obumbratio, quam cœlo prius admodum sereno, nubium sparfarum ab orientali plaga progressus antecesserat, cum sensim incretceret, remissioemque caliginem induceret, Eurus subito exorians, non tamen impetuofus horridiusculam auram reddidit, campique, ex non nullo- rum relatione, quasi rore maduerunt; quæ tamen cuncta tum obnubilatione cessante & ipsa recesserunt.

Sol in Scorpionis signum ubi pervenerat, & Eurus præsertim, ad meridionalem tamen plagam quandoque inclinans spirabat, plures serenos frigidiusculos numeravimus dies, matutinis tamen crebris nebulis turbatos. Novembre autem ineunte Zephyrus (qui altero post Solis in Sagittarium ingressum die vehementissimus erat) temperatiores eos, varietate constitutos, ut plurimum tamen serenos reddidit, & tandem sub multivaria in Decembri aëris alteratione, atque cum reliquis ventis, videlicet primùm cum Euro frigido, circa medium mensem Austro temperato, & tandem Borea frigido alternatione, in nives & frigus despumabat. Nec singulares morbi notabantur, nisi quod in dicto mense ultimo puerilem ætatem, non quidem admodum multos, Variolæ benignissimæ, quas nosstrates aureas dicunt, quibus verò majores pustulæ, longiori quam priores decursu finitæ, in non nullis interspersæ fuerant, occuparent, omnes tamen absque singu-

lari periculo paucis temperatioribus remediis, blando externo regimine facile abigerentur; insuperque Febres quotidianæ, quales jam circa Anni principium infestæ fuerant, repellulascerent: quæ majori cum calore, sine horroris ut plurimum sensu ingruerant, & facile in hecticam declinabant, difficilioremque in multis curam reddebant, tandem tamen, cum interpolato laxativorum usu, pulveribus absorbentibus, nitratis, chinchinatis, martialibus medicamentis cedebant.

Principium Anni 1700. serenitate, frigori junctâ, cum se commendasset, paulò post varia cœli facies, nebulosa, nubila, nivosa, pluviosa, serena, frigida, temperata comparuit, quin & d. 28. Januarii tonitru ac fulgure tempestuosa exstitit, cum per aliquot dies Zephyrus, huc usque semper, nisi quòd ad semimeridionalem plagam sæpius inclinaret, se exferens aërem multum prius concussisset; qui etiam venti M. Februario continuarunt, & hyemale frigus constans inter nives sæpius delapsas, induxerunt; quod circa Solis in Pisces ingressum ab Euro incrementum sumpsit, nivesque, in M. Martio sensim liquatas, subinde spargere non intermisit. Interea Januarius febres quotidianas in fine præcedentis Anni memoratas producere non prorsus cessabat; & non nullos Apoplexia, diverso facto terminata, alios Rheumatismo artuum superiorum, qui usque in Aprilem, juxta cum febribus nominatis notabatur, atque à repetitis sudoribus, præcipuè quos Laconicum coriariorum proliciebat, soluto, infestabat;

stabat; Infantes autem in glandulis faucium ipsisque pulmonum vesiculis, non sine febrili incallescencia invadens, atque grave asthma inducens, stagnatio periculo non levi exposuit, multosque eorum, præsertim aut ferius, aut negligentius curæ commissos, in sepulchrum præcipitavit, cum reliqui organum istum refrenantium absorbentium, & viscosam colluviem blandè per alvum sputumque educendum usum salutarem experirentur: Quæ cuncta sicut inæqualitati aëris, lympham modò incrassantis, modò in fluorem iterum eliquantis, deberi arbitror, ita ejusdem etiam aëris effectum fuisse non dubito, quòd diversas puerperas abdominis, præcipuè in hypogastrica regione tormina corripent, eaque lochiorum evacuationem non ad votum succedentem, & hinc ex sanguinis stagnatione nervosam fibrarum tensionem inducentem comitem haberent; quæ ipsa medicamentis castorinis, aliisque fluorem sanguini debitum blandè restituentibus, ac viscosas impuritates unà per alvum eliminantibus idèò cedebant. Ab eadem aëris inæqualitate etiam, antequam Æquinoctium vernum advenisset, Icteri, Martialibus remediis debellati, & Febres petechiales continuæ, cum cephalalgia ingruentes, in quibusdam Pleuritide comitatæ cæterum nihil singulare ostendentes, nec admodum lethales, usque in Aprilem, frigidum & primò quidem ab Euro serenum, postea succedente Zephyro cum semimeridionali vento alternante pluviosum, sparsim ut vix epidemicos inter morbos referri me-

rerentur, notabantur, sed Majus; crebros Zephyri flatus expertus gratiori cœli amœnitate illuxit, in fine tamen frigidus evasit, morborumque femina [præter Variolarum, nunquam uti hætenus, ita per totum reliquum Anni decursum planè cessantium] prorsus suppressisse visus est; quos nec postea repullulare variorum ventorum, aërea, si quæ ingruerent, inquinamenta ex omni mundi plaga dissipantium vicissitudo, sub grata calidioris, nec non temperatoris auræ alternatione, permiserat. Quamvis postea per æstatem Febres quotidianæ & Rheumatismi subinde denuò caput extollere conarentur, inque Mense Augusto Dyfenteria aliqua vestigia notarentur, vix tamen memorari hæc merentur. Post caniculares dies primò frigidifera aura spirabat, postea longior aëris serenitas non levem terræ siccitatem inducebat, usque dum post Æquinoctium autumnale Zephyri vehementia, ab aliis ventis sæpe interrupta, crebras pluvias suscitaret, tepidioremque ut plurimum auram redderet, quæ austrina constitutio, paulò post non tantum Variolas in plures infantes diffuderat, sed etiam Tusses contumaces in multis, & Febres petechiales in quibusdam produxerat; & has quidem non sine contagii nota, ut integræ etiam domus alicubi inficerentur, & non pauci succumberent, quos tamen non tam morbi violentia, quam quòd negligentè & imperitè, præsertim à stupida foedi carnificis temeritate, quæ nescio quo infortunio plures demeraverat, tractarentur, mortis præ-

dam

dam fecerat, cum alii ritè & maturè curati, paucis assumptis alexipharmacis, primus morbi impetus profusus, vel intra biduum retunderent, vel salvi tandem evaderent. Omnes præcedaneo horrore, subitam virium prostrationem & præcordiorum oppressionem patiebantur, non nulli cephalalgia per initia torquebantur, deliria verò & inquietudines interdum subsequerentur, sitis rariùs urgebat, nec caloris præternaturalis externa indicia aderant, urina ut plurimum & pulsus non multùm à naturali statu recedebant. Talia etiam Civis cujusdam uxorem cum filio 17. annorum invaserant, qui empiricæ etiam illius imperitiæ expositi mortui sunt; filia autem 19. annorum eodem malo correpta, in morbi augmento verem duas spitthamas longum mortuum vomitu excreverat, motibusque membrorum convulsivis & continuis deliriis agitata, nil cibi & medicamentorum ulterius assumere voluerat, quin & potum omnem, quamvis fauces aridæ essent, & muco viscidissimo incrustarentur, per biduum respuerat; quæ tamen, cum utriusque humero vesicatoria applicare curassem, tumque ipsa deglutire iterum aliquid inciperet, sicque cephalica alexipharmacis mixta admitteret, mentem paulatim & membrorum tranquillitatem resumerat, & circa tertiæ hebdomadis à decubitu finem, subortâ diarrhœam evaserat; altera filia duodecennis tertio & quarto morbi die vomitu crebro agitata, nil cibi, potus vel medicamentorum retinere poterat, datâ verò theriacâ cœlesti cum chinchinæ extracto mo-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

tus ille ventriculi perversus sedatus est, die autem decimo caput intumescere, & immensum dolere cœpit, sed propinatis ibidem cephalicis & alexipharmacis, nec non vesicatoriis utriusque humero impositis, parotidisque sinistrae tumore suborto, postquam ille à cataplasmatibus usu discussus fuisset, atque diarrhœa supervenisset, convaluit. Filia 14. annos nata, & filius undecennis cum parem morbi insultum passi, intra octiduum sanitatem recuperarunt. In omnibus his sudor ferè nullus prolici poterat: maculæ etiam punctulares lentè nec satis ad votum prodierant: Pater prima morbi indicia sentiens, sumtâ bis Tincturâ bezoardica ejus violentiam elisit, inter medicamenta etiam Pulveris nostri alexipharmacis officinalis, qui ex terr. sigill. C. C. phil. præp. rad. angel. Zedoar. cort. citr. & myrrh. componitur, repetitum usum imprimis proficuum expertus sum; qui non tantùm lymphæ visciditatem corrigere, ejusque coagulum resolvere, sicque ad diaphoresin disponere; sed etiam balsamicis suis partibus sanguinem à corruptione præservare valuit. Tusses magnâ vehementiâ adultis æquè ac pueris infestæ, convulsivi aliquid alere visæ fuerunt, & magnam humoris viscidæ copiam excreverunt; quibus verò, ut alia taceam, continuatum herbæ thee vel veronicæ, cum radice liquiritiæ infusæ usum præcipuam medelam attulisse observavi. Quo sub Morbonæ dominio reliquum anni, varias cœli mutationes, temperatiorem imprimis auram producens, transegitimus.

P

Consti-

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1699.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP

Von der Müllen.

JAnuarii 1ma dies tota pluviosa, vespertino tonitru sexies satis vehementer reboante, insolito & hoc saltem tempore raro phænomeno, tremendum edidit ostentum. 2da inconstans manè ex parte serena & sicca, reliquo nimbis ingrata. 3tia manè pluviis molesta in Caurum à meridie valdè impetuosum desit. Sequentes ad decimum varii ut plurimum pluviis, quandoque nivium flocculis mixti, non nunquam frigore temperato, in grave tandem gelu degenerante distincti, succedente demum nive, hisque pluviis, vernam ferè cum sudo temperiem ad 19num usque reducentes. Cælo nimirum die sereno, noctu verò gelido, revertente sic paulatim fortiori gelu, triduum durante: tum verò rursus in pluvias ac temperiem aëris leniorem per quadriduum declinante, ac succedente denuò 28vo gelu satis acris, sed ephemero, in nebulosum & pluviosum quadriduum unà cum mense terminante.

Februarius eodem typo cœpit, mox verò 2do, succedente gelu ad 11mum usque continuavit, in pluviolam vespèri solutum, sed 12mus manè rursus gelidus, cælo quidem obscuro &

flocculos subinde niveos spargente, octiduum continuavit, 19nus tandem remissior toto biduo pluviosus ac nimbofus. Verum 22do post mane obsecurum sequens 23us sereno cælo pluvias ac grandinem miscuit, succedente post pacatiori 23to, rursusque nimbofo ac nivoso 25to, tandem à modico manè gelu in amœnum triduum 28vo, & ultimo transiit.

Martius à pauca nive, sereno mox rursus cælo exorsus variis & inter se alternantibus tempestatum vicissitudinibus, Aprilem potius referens, nivibus pluvias, gelu deliquia miscens ad 12mum usque perrexit. Constantiori postmodum frigore, sereno ut plurimum cælo, nivibus, non nunquam parvis interpolato ad 24tum usque continuavit. Inde remittens, post biduum pluviolis quibusdam aspersum, vesperam versùs clarescens, 27mo in amœnam serenitatem, sequenti tamen 28vo turbida tempestate, nimbis, pluviis ac grandine scedâ interceptam, mox verò tolerabiliori biduo redditam, 30mo unà cum trimestri hoc primo in vernam amœnitatem desit.

Morbi hujus trimestris initio frequen-

quentiores, ac Epidemica fuerunt præcipuè febres peculiare catarrhales, malignitatis non expertes, difficiles, periculosa & quibusdam exitiosa, quibus ardentes postea successere, pleuritide ut plurimum comitata, eaque acuta quandoque & maligna, nonnullis lethali, tandem variola. His ob varium adeò cœlum Februario mense substituta febres acutæ ardentes & continuæ intermittentes, aut subinde potius exacerbata, malignitate ac petechiis infames, aliæque paulò mitiores quidem, sed variis exanthematis, purpura, morbillis, malignitatis latentis indicibus, foetæ, quæ & sequenti Martio, totoque adeo trimestri & ultra durarunt ac haud paucos ad plures miserunt.

Aprilis primus coeptam sub finem mensis præcedentis amœnitatem vernam, quibusdam 4to præsertim, 6to & 8vo cum æstivis de serenitate & æstu certantibus, nonnum usque ferie vix interrupta, nisi nubilam, utut rarius, horis potissimum pomeridianis intercedens, cœlum variationis insumulaveris, continuavit. Sequens quadriduum à nono ad 13um serenitati pluvias induxit leves ac fecundas. Inde ad 18vum Euro in Aquilonem paulatim deviante, aër quandoque serenus, ut plurimum turbidus, siccus tamen, simulque frigidus, non nunquam ventosus. 18vus serenus ferè totus, circa vespèram foecundam sparsit pluviam. Succedente hinc cum sudo temperato & amœno octiduo, 21mum procellosum & subfrigidum si exceperis, ad vigesimum septimum usque, qui

varius, manè turbidus a meridie tonitru, pluvia ac grandine horridus, circa vespèram demum serenus, triduo comitatus, turbido tandem in pluviolam sub iplo mensis exordio deliuit.

Majus totâ & amœnâ serenitate ver initiavit, sed à successore paulò asperiore, Aquilone nimirum afflante, destitutus, Zephyro tandem subeunte in pluviosum transit quadriduum à biduo sereno denuò exceptum, sed 10mo sub vespèra pauca asperum pluvia. 11mus manè serenus à meridie udus, successore 12mo sereno ac sicco interferto, pluvium & circa vespèram tempestuosum substituit triduum. Cui biduum æquè turbidum, sed præcedenti ternario siccus accessit, donec 18vus serenus & amœnus vernam gratiam ac jucunditatem, quindecim dierum continua serie ad ipsum usque mensis terminum durantem reintegravit.

Junius eodem quidem tenore inchoavit ac biduo ad vespèram usq; sereno continuavit, in pluviam verò fatigantem aut imbrem potius & tonitru circa hanc defecit. 4tus nubilosus & frigidulus, siccus tamen successorem tota die Cauro impetuosus flante nimbosum habuit, triduum tamen serenius & amœnius accersentē, ad nonæ (quæ pentecostes prima erat) usque meridiem in pluvias fatiscentem. 10mo succedenti vario, turbido ac subinde madido, 11mo manè nubiloso à meridie claro, 12mo sereno amœno ac temperato toto. Huic 13us manè serenus ac ventosus, à meridie pluviosus, Iride bis apparente, ac biduanam serenitatem nunciante, notabilis successit. Quæ

tamen à biduo inconstante excepta, quatrimum addidit paulò constantius, mox tamen in biduum è sudo & pluviis mixtum descifens, 21mo totum pluviòsum ad meridiem usque 22^{di}, à meridie clarescentis succedaneum habuit, 23^{tus} sudo & æstivo calore gratus, 24^{tum} ejuldem amœnitatis ad occasum usque solis imbre degenerem, socium sibi ascivit, ut & triduum sequens, & pluviolis tamen quandoque madens, 28^{vus} pluviòsus, à 29no sicco & à meridie sereno correctus, cum 30mo toto æstu ac sudo acceptissimo ultimum secundæ hujus anni quadræ mensem clausit. Trimestre hoc secundum morbos haud adeò frequentes aluit præter scorbuticos nonnullos alios ut plurimum complicatos, utpote Arthritidi vagæ, Nephritidi, Colicæ. Febres quasdam Catarrhales, quandoque, ut ut rariùs malignas. Major scorbuticis prædictis hypochondriacos quosdam, &, at rarò maniacos junxit. Hisque Epilepsias infantum præsertim, & puerorù diarrhœas, subinde & dysenterias, hoc anni tempore alias insolitas, febres quasdam cum colica scorbutica aut hysteris passionibus combinatas accensuit. Junius his malignas non nullas cum pleuritide, quandoque & in peripneumoniam degenerante concurrentes, exanthematatum quoque miliarium peculiari quodam genere, ut & petechiis, iisque periculosis ac quibusdam lethalibus, infames superaddidit.

Julii primus dies sudum ultimo Junii inchoatum per quatrimum ad 5^{tum} usque propagavit, cujus vespera pluviolam sparsit raram Sexus manè serenus, rorantibus subinde tamen

pluviarum guttulis aspersus, à meridie imbrem fudit valdè largum, sequentes septem nubilo, aliquando & imbribus & nimbis turbato cœlo varii fuerint. 14^{tus} æstivum redintegavit sudum, ac excepto 19no tonitru & pluviis circa vesperam turbido, & 21mo pluvia vespertina madente, ad 28^{vum} usque jugi sudo & æstu gavifus est; Hic tandem serenitati huic satis durabili triduum tonitruosum, pluviòsum ac quandoque grandinosum succenturiavit, ac 31mo demum sereno & amœno finiit.

Augustus à triduo sic satis sereno, pluviis tamen quandoque interpolato exorsus, 4to sudum produxit amœnum, ad vesperam usque sequentis durans, tum verò tonitru horrendo ac imbre valdè largo turbatum, 6to sudo subinde pluviis miscuit, 7mo tonitru superaddidit, subsequente vario quandoque ventoso, turbido ac pluviòso ad 20^{num} usque cœlo, postea verò sereniore ac tranquilliori, non tamen omnino à pluviis immuni ætheri ablandivit ad 28^{vum} usque; una cum triduo sereno toto, ac æstivo calore amœno, mensem hunc claudentem.

September sudum æstivo fervore jucundum primo die continuavit, 2do à meridie pluviolas quasdam miscuit, sequens nubibus id subinde temperavit, 5^{tus} idem reparavit, à meridie pluviolam aspersit, 6^{tus} à pluviis immunis, 7^{mus} & 8^{vus} raras sereno pluviis intercalavit; A nono ad 18^{vum} æther æstivum, sudo rursus & temperato calore amœnum affulsit, 18^{vus} pluviæ pauxillò aspersò, 19no & 20mo redintegratum sed frigidulum, 21mo & sub-

& subsequente biduo paulò mitius, 24to nebulosum, sed mox rursus serenum cum successore toto 26to sudum pluvia matutina modica ac nubilo postea interpolatum ad 30mum usque adeoque postremum reduxit, sicque trimestri huic tertio gratum reddidit terminum.

Tertii hujus trimestris à priori haud multum abludentis Julius hypochondriacas non nullas & scorbuticas affectiones variis comitatas symptomatis, & hæc inter præcordiorum præcipue oppressionebus & angoribus molestas; febres continuas ardentes, aliasque paroxysinis subinde vehementibus graves, nec omni malignitate vacantes, symptomata periculosa, pleuritides, hæmoptoes, deliria, ad phrenesin durantia, inducentes. Epilepticos insultus, frequentissimè, adeoque epidemicè diarrhœas non nunquam & dysenterias periculosas, à tergo trahentes. Augustus eodem fere tenore transit, nisi quòd febres continuæ ardentes, malignæ admodum, frequentiores adhuc ac petechiis quoque stipatæ successerint, atque Septembri quoque continuarint, in hæcticam haud rarò, tussis contumacissimas, colicas quoque passiones, diarrhœas, & dysenterias transeuntes, periculosas, rarò tamen lethales, purpura sæpius, variolis rarò, morbillis frequentius notatas.

October autumnò congener à primo ad 19num usque vario cœlo sæpius pluvio, rarò sereno, semper horridulo transit; Hic serenus, præter parum pluvie 23tio sparsæ octiduum adduxit serenum, & 25to præsertim æstivo (udo) ferè compari, à biduo paulò nebulosiori exceptum,

29no nebuloso turbido ac pluviiis raris tamen interpolatum, biduo alio sereniori, sed Euro afflante frigidulo surrogata compensavit, tandem postremo biduo in primam glaciem sub ipso exitu dirigit.

Novembris primus, ejusdem cum prædictis postremis genii, serenus nimirum & gelidus, 2dus gelidus adhuc, sed nubilosus ac turbidus sequenti nocte primas sparsit nives, remittente parum gelu, noctu rursus pruinam, tum manè nebulam in pluvio-lam deliquescentem tulit. Subsequente 5to sicco, mitiori æthere grato, tum pluviosa nocte ad meridiem usque sequentis interferta, inde clarescente rursus aère post turbidum 7mum, triduum subsecutum sudo temperato valdè amœnum ad vesperam usque 11mi pluvia rorantem, cui quadrivium rursus serenum successit, ac 18vum manè pluviolam spargentem, si exceperis, ad 21. usque à meridie pluvia quoque rara cum sequentibus duobus madentem. 24tus ejusque successor nimborum affeclas habere turbidos, ac pluviosos, solo 30mo mensis nimirum ultimo sereno ac temperato excepto.

Decembris primus & secundus alternatim pluvias serenitati, ille manè, hic vesperi subordinarunt, 3tius in gelu pronus à nocte gelida, meridie nivoso, reliquo sereno in triduum brumali frigore rigens transit; 7mus mitior, cum 8vo toto nives addidit; 9nus temperato gelu serenus: 10mus totus nivosus à procellosa nocte in serenum ac temperatum gelu migravit, quod 11mo fortius; 12mo subturbido cœlo per triduum subsequens satis rigorosum, in

gelicidium tandem desit, 16to nebuloso cum sequente, cælo etiam sereno paululum remittens, biduum substituit penitus degelascens, sed reintegrato 20mo gelu ad meridiem usque mitiorem, 21mo & 22do nebulosis ac pluviosis, 23. à nocte serena gelicidium à meridie adduxit ad 24ti usque sequentis meridiem, in pluviam tandem fatiscentem. 25tus nebulosus ac nubilosus totus mite restituit gelu, cælo sereno cum nivibus quandoque alternante; ad 31mum usque & postremum hujus ut trimestris sic anni totius, robur successive validius acquirens.

Postremum hoc trimestre, perinde uti priora, febres obtulit varias, satis frequentes satisque vehementes, acu-

tas & ardentes non nullas simulque malignas pleuritide, & peripneumonia quandoque, ut plurimum funestis, diarrhœa, cholera, Ictero, Catarrhis cum defluxionibus molestis indentes, tonsillas, guttur, pulmones &c. depluentibus contumacibus, Cephalæa, cardialgia, palpitationibus cordis intensis, purpura subinde, morbillis, variolis & haud rarò petechiis stipatas. Præcipuè autem Colica quædam scorbutica valde frequens fuit, prima facie levis, ac haud magni momenti visa, mox verò nunc diarrhœæ, nunc dysenteriæ, nunc pleuritidis in peripneumoniam sæpè degenerantis, contumacis, periculosæ, & haud rarò lethalis, Protei instar larvas induens.

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1699.

Dni D. Joh. Jacobi Harderi.

P Rincipium Januarii ferè ad usque hujus medium, varia tempestatis eaque subita dyscrasia ac mutatione, novi anni auspiciis prælustit: imminente paulatim novilunio cælum læta serenitate, aërque desiderato Pruinæ incremento ac siccitate ad usque finem hujus mensis favore perrexit: inde verò obscurior aër ingruit, Februariique initium nunc nebulosum fuit, nunc pluviosa cum nive mixtum, ventis per intervalla fortiter spirantibus: Pleuritides & pleuropneumoniæ cum febribus continuis jam frequenter homines invadebant: neque catarrhi ferini iisdem pepercerunt, variolis teneriori infantia subinde infestis.

Martii principium pluvialis nix

ingratum reddidit, quæ instante Plenilunio, magnâ & insolita cohorte, arva montesque adeo obsedit, ut itinerantibus non parvo fuerint obstaculo: inde blandiore accedente aëre, nix paulatim fundi, & fertilis tempestatis spes major affligere cœpit: usque tamen interpolatæ circa finem hujus, & Aprilis initium nivales pluviae, eandem rursus extinguere cœperunt. 8. 9. & 10. April. interdiu calore blando terræ gremium resciciente, noctu verò pluvia cum tantilla nive idem irrigante, febres continuæ hoc tempore satis adhuc infestabant.

Die 12. April. calidiusculæ pluviae fugata in arvis, montibusque adhuc dum hospitans nix maxima sui parte, afful-

affulgente deinceps serena tempestate, cum exoptato calore solis, florum fructuumque fecundo parente, tantum non prorsus evanuit.

Maii initium multa pluvia comitabatur, in montibus heic illic nive per intervalla interspersa, inde optata tempestas ingruit, solis desiderato calore singulis terræ fructibus & seminibus, in vitam excitatis, cujusmodi in Junium usque & ultra fecundissimè continuavit: Julius quem canicula promittit fervorem, minus largum sensit frequentibus pluviis præter votum illum attemperantibus: neque ejus defectum Augustus majori calore, quem ab hujus medio ad

finem usque demum experti sumus sarcire potuit: unde uvarum maturitas quam Septembri mortales præstolantur, verius finem usque hujus à nobis desiderata fuit, & quamvis dies calidi interpolatè alluxerint, noctes tamen frigidiusculæ, eandem non parum sufflaminarunt; sub finem Octobris nivalis tempestas jam ingruere coepit, quæ subsequen- tibus hinc Novembri & Decembri mensibus, inprimis circa medium finemque hujus cum multa Brumæ sævitia, ingravit; præter febres continuas & in quibusdam locis sætis malignas, alii morbi rariùs frequentes erant.

Dni D. Rudolphi Jacobi Camerarii,

Academici Naturæ Curiosi,

Schediasma Tubingæ missum ad Historiam Epidemicam.

Ann. 1699. & 1700.

Laudabile est institutum historię epidemicæ Germaniæ, in appendicem Ephemeridum ab annis aliquot referri solitæ, quod ex multitudine observationum per diversas provincias collectarum progressu temporis acquirendam spondet notitiam meliorem & pleniorum de subdolis aliis & occultè, utut populariter, grassantibus morbis. Hanc ego collectaneorum suppellectilem hac quidem vice non venio locupletatum, nec plenam descriptionem constitutionum utriusque anni hinc inferere necesse duco; Quoniam qui suis temporibus grassari solebant ca-

tarhi, & inflammatorii pectoris morbi, quæque intercurrerant variolæ, cum aliis levioribus, tanti momenti non videbantur, epidemiarum autem febrium pristina frequentia & malignitas ab aliquot retro annis per Dei gratiam in urbe dominium non obrinebat: Sed ea fata, quæ per tristes olim annos communiter plures experiri solebant, jam paucis & vel uni atque alteri solum obtingere, idque modo quodam sporadico potius quam epidemico, hoc annotare cum licuerit, communicare etiam operæ pretium visum fuit.

Exemplum quod huic rei fidem faciat

faciat singulare pro anno 1699. suppetit in una domo: Scilicet Aprili mense primus in familia pater, vir robustus, idemque haecenus sanus bibliopegus, febre maligna planè ex improvilo modoque acuto abripitur, hunc post breve tempus, liberis interim etiam correptis, sed evadentibus omnibus, intra mensem ultima sequitur in familia mater; sic viduata domus, cum altum de simili malo in urbe esset silentium, nec per hunc annum ante & post ita acutè abriperetur quisquam. Nihil etiam contagii hinc retulerunt vicini, aut qui alias tristes illas aedes vifitarunt. De causa illa manifesta non constabat: Audiebantur quidem tum temporis hinc inde varii pauperum morbi sub annonae caritate ob diatae vitia, vertigines, tormina, alvi fluxus, sed haec in pagis potissimum, minus in urbe; Constitutio autem aeris per istum mensem, utut saepe blanda, mitis, velut aestiva, hinc & leviter tempestuosa, in principio tamen & sine fuit frigida, humida, cum & vicinis Alpibus diu inhæreret nix, quin nova sub medium & finem ibi caderet.

Pro anno 1700. duo suppetunt exempla, notata in binis aedibus: ubi principium continuæ non communis febris iterum deducendum est à mense Aprili, qua sub ejus finem correptus fuit factoris filius, absque omni, quantum quidem constat, causa evidenti, nec ab alio quocunque infectus; Hunc sequitur soror major, hanc minor natu; omnes medico nullo consulto vel absque vel cum medicamentis ut aiunt domesticis evadunt, ita tamen ut ad quinque & sex septimanas pro-

tenderetur apud singulos plena convalescentia. Quarta in ordine mater demum die septimo vel octavo Junii (non enim simul tres priores personae decubuerant, sed una ferè resurgente dejecta fuerat altera) cum malè habere circa praecordia inciperet, sumit purgans, nescio quale aut cujus fusu, & movetur fortiter, sed abhinc statim lecto affigitur, alvum ad tredecim dies habet clausam, tunc suppositoriis & enemate tardè & parè motam, jacet soporosa, omnium negligens, excitata & interrogata sibi non malè esse dicit, tandem subdelirata, nullis usa medicamentis, in tertia demum septimana die vigesimo quarto Junii moritur, lividè post mortem nigricans. Ipso die sepulturae frater defunctae, lanio robustus, quinquagenarius, tabellarius, post varios quidem errores diatae, largos certè in vino excessus, aegrotare incipit, sc. praevio horrore malignè dejicitur die vigesimo sexto Junii; Dicitur autem turbatus & vestibus indutus diu mansisse extra lectum, ludens, garruens, cum pulsus praesens spasimis jam explorari vix posset, & ut ajunt pleuriticus. Quidquid sit de ipso, quem non vidi, moritur satis acutè mane diei secundi Julii, convulsus. Abhinc terrore percussa alterius fratris uxor etiam dejicitur, sed evadit; Cum verò insuper binæ personae aliis in aedibus, quibus cum ista familia nihil intercesserat commercii, febre, sed mitiore & remittente, corripentur, caderetque vir sanus haecenus ex improvilo apoplecticus lethalliter, imò de subitaneis per patriam casibus tristes hinc inde advolarent nuncii, magna utique tum pavidorum

rum commotio. Sed redeundum ad ædes sartoris; Die altero post sepulturam matris, filia annorum septendecim nondum menstruata, manè circa horam octavam ægrotare incipit, friget, à meridie incalescit, atque ita hinc continenter febricitat, ut extra lectum planè non degere, quin sæpè in eo ne quidem se erigere posset, plerisque tamen diebus horas matutinas experiretur meliores, pomeridianis autem sentiret exacerbationes omnium symptomatum, quorum præcipua erant dolor capitis & ut aiebat cordis, cum levi tussicula, alvo tarda, pauca, siti non nimia, appetitu nunquam plenè abolito, lingua mucosa, molestia quadam deglutitionis, absque maculis, (uti & priores omnes) absque singulari delirio, mittens urinam nunquam rubram, cum nebula post moram crassa albidè pallida: Hæc filia post dies quatuordecim evadit feliciter, usa decocto rasur. corn. cerv. rad. glycyrrhiz. sem. foenicul. pulveribus pannonico, alexipharmaco, cervino, (prout hic in officinis juxta descriptionem B. Parentis in gratiam pauperum prostant minus pretiosi) bis in die aut ter, alternis enim noctibus dabantur grana quatuor extracti bezoardici, descriptionis ejusdem, cum vehiculo & mixtura aquarum melissæ, card. bened. cerafor. tiliæ, Syr. acetosit. citr. cui addebantur cornu cervi ustum, antimonium diaphoreticum, & tinctura bezoardica, cum pulveres illos porrò fumere recusaret. Tandem ultimus in domo pater, die duodecimo Juli languere vilis, sibi que metuens, ne ordo jam ipsum tangeret, à deglutitis no-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

ctu septem pilulis bezoardicis, & drachma dimidia theriacæ Andromachi mane in vino hausta, largiter sudans præservatur, nilque ultra mali passus, finem ita imponit malæ febrì, inducias hinc iterum urbi nostræ (utinam benè longas) concedenti.

Hæc de hac familia: Interim alibi in urbe lotrix, cum prioribus non communicans, circa idem tempus cum ista muliere, sc. die octavo Julii, post loturam linteorum, sub horam vespertinam septimam horrore gravi correpta, hinc ob æstum, sitim, acutum capitis dolorem, cardialgiam, tussim frustraneam, dolores costarum pleuritidem æmulantes, die decimo Junii manè venam secari jubet in brachio, (unde sanguis extractus mora temporis nullam contraxit crustam, sed mundam servavit superficiem) decursu dierum mane & meridie melius, à vespera in noctem semper pejus habet, tum dyspnoica subindè & subdelira; Die decimo tertio mensis observantur in collo ipsius & pectore maculæ minutæ rubentes, die decimo octavo per collum efflorescentes vesiculæ miliaris; Alvus die decimo quarto ante meridiem spontè novies non torminosè soluta, per morbi decursum manet lubrica, laxior communiter sub exacerbationibus; Urina mittitur nunquam tincta, plerumque turbida, cum sedimento post moram laxo, crasso, pallido. Sic afflicta fœmina sub usu prædictorum medicamentorum, quibus hic accesserat decoctum pectorale alexipharmacum, electuarium diascordium, & cortex Peruvianus evasit feliciter; equidem in sexta septimana jam iterum lotri-

Q

cem

cem agens, notabile adhuc sub declinatione emergens narravit phænomenon, pruritum sc. ferè universalem, valdeque molestum, quo ad fricandum vehementer corpus urgebatur, unde & in squamulas elevata & exsiccata cuticula abscesserat passim. Cæterum hæc non uti prior, infecit quenquam, sive nemo ab ea laboravit similiter, nisi quòd filiola annorum quatuor eam videretur sequi, febricitabat enim per dies quatuordecim continenter, cum exacerbationibus vespertinis, sine maculis, convaluit autem absque medici ope, cum post longam anorexiam & abstinentiam, appetitu ferebatur in lac acidum eoque satiaretur.

Hæc sunt fata familiarum, quas in alta velut pace securas hostis improvisus diversimode aggressus graviter exercuit, modò unam & alteram in domo eligens perionam, reliquis parcens, alias nulla prætermittit paucas fataliter abripiens; Ibi in una domo persistens, decursu intra breve tempus absoluto, hic extra domum ad conanguineos & affines sese extendens, diu tamen protracta successione in eadem, ad mensem sc. usque tertium. Illum alias novimus morem talium febrium, quòd cum epidemiam minantur invasionem, accedentes subdolè & sparsim se prodant, & cum finis earum adest, re-

cedentes subindè tamen, cum minimè credis recurrant; Hic autem neutrum locum habere videtur, sed alia ratione tristem sui memoriam renovasse malignitas; idque non tam hyberno, quo major olim communiter notabatur, quàm æstivo potius hac vice tempore, quo Mars apud nos (utinam per Dei gratiam diu) quiescit, & qua mediocre fuit annuæ pretium. Addendum hac occasione post hyemem inconstantem, ventosam, lutulentam & gelidam, non minus varium successisse verum tempus, nive iterum Alpibus diu, ad finem usque Aprilis, inhaerente; Junium in specie sæpe, ipso die septimo fuisse pluviosum, ad exundationem fluviorum in utramque circa urbem valle. Respondebant interim tali constitutioni morbi varii, inter quos præcipuè hybernæ variolæ, vernæ scabies, pleuritides, peripneumonæ, sub initium Maii perquam frequentes: Abhinc autem inter benignos nec multos morbos observabatur singularis illa malignitas, ad paucas determinata personas. Quibus sub finem pro declaranda temporum istorum de cætero bonitate addi potest, quòd à quo tempore fama de novo remedio antidynterico precrebuit, nullus observatus inter nos fuerit æger, quocum ejus periculum fieri potuerit.

Serius Missa Dni D. AMBROSII STEGMANNI

Historia Epidemica Mansfeldiaca Anni 1697.

CUM Temporum inæqualitas, Hippocrate & Experientia teste, plurimos pariat morbos, nec minima utilitas, iudice Per-Illustri Domino Præsidente ex Epidemica Annorum constitutione, diligentique illorum observatione resultat in Rempublicam Medicam, operæ pretium duxi & Ego, ut circa Comitatum Mansfeldiacum ex epidemica constitutione propullulantes morbos, quantum mihi observare datum fuit, annotarem & Ephemeridibus adderem. Ab Anno itaque 1697. bono cum DEO, initium faciam: Cujus Mensis JANUARIUS incepit gelu rigorofo congelare aquas, & nive conspergere terram ad 5tum usque diem, quem inconstans ingruente ultima Lunæ quadra, aëris tempestas excepit, & per reliquos hujus mensis dies mox pluviis, mox nive, mox turbinibus continuavit.

MORBI: Per hunc mensem tumores insoliti hominum capita occuparunt, ut tertio majores extiterint, quos tamen sudorifera & vesicatoria optimè dissiparunt. Sic & Pleuritis notha in gravidas nimium quantum sævit. Nec non catarrhi suffocativi primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines invaserunt, qui Affectus amen appropriatis suis remediis auferuntur.

FEBRUARIUS inconstante Aëris temperie, multis comitatus nebulis matutinis & vespertinis ad no-

num usque diem continuavit, quo frigus intentum ingruit & ad 24. duravit, reliquos hujus mensis dies rursus Aer pluviolus, udolus & nebulosus excepit.

MORBI: Mense hoc Morbus Hungaricus, superveniente ut pl. 7tmo die Anginâ, Febreque Petechiales multis exitiales fuere. Petechiæ in plerisque absque uilis datis Medicamentis 2do statim & 3io die maximâ cum virium prostratione & malignitate eruperunt. Et licet multi his laborantes sanis similes videntur, tamen præter omnium opinionem die 7tmo extincti sunt. Die 5to ut pl. in sexu nobiliori hæmorrhagiæ narium, in sequiori menstrua cum infallibili lethalitatis indicio, erumpebant. Quibus mox ab initio delirium superveniebat, morbo absoluebantur; sic & diversos ex pauperioris sortis hominibus vidi superflites, qui negligentius vivebant, in frigore jacebant nec ullam sui corporis curam habebant. Ex decumbentibus etiam quidam recidivam sunt passi, ita, ut intra mensem bis fuerint petechiis insigniti, qui tamen omnes vitâ privati sunt. In quibusdam febre hac demortuis, facies vivorum simillima & sudore guttatim conspicua, deprehensa est. Admirationem etiam subit, quod bubones pestilentiales, in quibusdam peste, tempore ultimæ contagionis, olim infectis,

hoc mense rursus intumuerint, purulentamque materiam de se dederint. Optima Bezoardica lege Artis & summo studio adhibita respuebat omnia hæc febris; Idemque vomitoria & Venæ sect. in principio etiam administrata erant de nihilo. Sola vesicatoria, quæ tamen plurimi recusabant, primis statim diebus in diversis corporis partibus simul applicata, multos eripiebant è faucibus mortis.

MARTIUS & APRILIS mox pluviis & tonitru, mox nive, mox turbinibus mutarunt suos dies.

MORBI: Catarrhi & tusses nimium quantum infestarunt Homines, in his Pillul. de Succin. Craton. it. de Cynogloss. associatis Elixiriis petoralibus multum profuerunt.

MAJUS insolito Aëris fervore & tonitru ingruit, & usque ad X. diem continuavit. Reliqui hujus mensis dies pluviosi & ventosi, noctes verò ob flantem Boream summè frigidæ existerunt, ut & exinde fructus & fruges ob glaciem obductam frigore sint tactæ & læsæ.

MORBI. Hoc mense Pleuritis, Hæmoptysis, Arthritis vaga scorbutica, & imprimis febres Catarrhales multò infestarunt.

JUNIUS intravit rursus insolito Aëris fervore, cujus XI. diem Boreas excepit & usque ad XX. diem duravit, quo rursus Aëris fer-

vor cum tonitru ingruit, & mense finiit.

MORBI. Hoc Mense Melancholia multos utriusque Sexûs homines invasit, qui truculentas manus sibi suisque intulerunt, supervenit & quibusdam Melancholicis Epilepsia paucas post horas lethalis.

JULIUS crebrioribus pluviis, flante Borea, per totum mensem ita molestus fuit, ut Vulcanus tunc temporis superbiret in nostris fornacibus.

MORBI. Hoc mense febres Tertianæ & Quartanæ, it. Partus difficiles sequiori sexui periculosi fuere.

AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER pluviosi & ventosi flante Borea & Euro extiterunt.

MORBI. Catarrhi, Tusses, & Pleuritis vagarunt hinc inde.

NOVEMBER & DECEMBER maximè inæquales fuerunt, & mox pluviis, mox nive, mox frigore mutarunt suos dies.

MORBI. His mensibus Icterus in quibusdam cum diarrhœa, in aliis cum vomitu, in plurimis cum tumore ventris observatus est, & totas familias infecit, paucos tamen intra dies pillulis meis Martialibus & Sale Cachectico Ludovici profligavi hunc morbum. Sic & Arthritis vaga Scorbutica & Podagra multos infestavit.

Epidemia Mansfeldiaca Anni 1698.

JANUARIUS frigore intenso per 4. dies spirante Subsolano continuavit, 5to die Aër nebulosus ingruit. 6to & 7tmo Aqu-

lo nivem, d. 12. 13. 14. Zephyrus pluvias protulit, d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Euro-Notus nivem & intensum frigus reddidit. Reliqui mensis

sis dies, flante Zephyro, rursus plu-
viosi extiterunt.

MORBI. Tuffis, Catarrhi &
Pleuritis notha multis molesti fuere.

FEBRUARIUS pluvioso & au-
strali aëre usque ad Sextum continu-
avit diem, 7mo frigus intensum,
spirante Euro-noto, ingruit, & per
reliquos hujus mensis duravit.

MORBI. Pleuritis, tumores sub
axillis, & morbilli admodum familia-
res fuere hoc mense omnis ætatis ho-
minibus.

MARTII primi VI. dies flante
Zephyro, pluviosi extiterunt, VII.
frigus, spirante Euro-noto, inten-
sum rursus ingruit, & usque ad XX.
continuavit, quos reliquos mensis
hujus dies aër meridionalis cum plu-
viis & tonitru absolvit.

APRILIS totus pluviosus, spirante
aëre meridionali extitit.

MAJUS eodem aëre & pluviiis us-
que ad 18. diem continuavit, d. 19.
Subsolanus radiis Solaribus terram
siccavit, quam tamen d. 27. pluviae
& grandines rursus humectarunt, &
ad finem usque hujus mensis perdura-
runt.

**JUNIUS, JULIUS, AUGUS-
TUS, SEPTEMBER & OCTO-
BER** mox pluviiis, mox radiis So-
laribus & aëre validiori, mox fri-
gidiori, variante Aquilone & Austro
admodum molesti, extiterunt.

MORBI. Licet maxima Aëris inæ-
qualitas per totum fermè Annum ex-
titerit, minimi tamen morbi has
oras visiterunt. Nam præter Melan-
choliæ, Maniæ & furorem ute-
rinum, planè nullus alius in Comitatu
Mansfeldiaco per Mensem Ju-
lium, Junium & Augustum obser-

vatus est morbus. Hi autem affectus
permultis familiares fuerunt. Nam
XV. Melancholiæ, VII. mania, & octo-
decim furore uterino laborantes me-
am solummodo implorarunt opem,
quibus etiam ad unum omnibus ap-
propriatis suis remediis, & imprimis
vesicatoriis, & Venæ Sect. Deo auxi-
liante pristinam reddidi sanitatem.
Nymphamaniacæ imprimis mira pas-
sæ sunt symptomata. Quædam nil
nisi obscœna proferebant verba, ve-
neremque intendebant. Quædam in-
somnia phantastica recitabant, &
modò hunc, modò illum Sanctum,
I. Principem, I. alium Magnum pro-
sponsis habebant. Aliæ cantabant,
saltabant & modò in caput, modò
in pedes se conjiciebant, variaque
absurda immiscebant. Aliæ rythmos
componebant, totas paginas è Bi-
bliis recitabant & Chiliaftas se pro-
fitebantur. Extitit autem, quod mi-
randum, furor uterinus contagiosus,
nam iisdem in ædibus sæpè 2. 3. &
plures decumbebant mulieres hoc affe-
ctu. Vidi etiam meis oculis: Quòd
præfecti cujusdam uxor in paroxysmo
ejusmodi furente constituta, ex ad-
stantibus mulierculis rusticam quan-
dam virginem ad osculandam mani-
bus arriperet, reculantique cola-
phum impingeret, ex quo terrore
rustica hæc, altero die post, eòdem
affectu infecta fuit.

NOVEMBRIS initium frigidum
fuit, reliqui verò ejusdem dies mox
pluviiis, mox nive rursus molesti ex-
titerunt.

DECEMBER mox frigore, mox
pluviiis, mox nive, mox turbinibus
Annum absolvit.

MORBI. Hisce mensibus vario-

la suis maculis primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines signavit. Vidi enim vetulam septuagenario propinquiore, & virum sexagenario majorem, variolis absque vitæ jactura decumbentes. Sic & bruta à variolis non immunia fuere, ex quibus pennata, utpote anseres & gallinæ,

tum domesticæ, tum indicæ, hisce infecta perierunt ferme omnia. Oves & porci verò, quibus expellentia (utpote cineres ex stipitibus fabarum, vel frumento fecalino cum urina humana, vel rob. Sambuci &c.) ab Oeconomis curiosis propinata sunt, ut pl. evaserunt superstites.

Constitutio Epidemica Berolinensis Ann. 1700.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP

Von der Müllen.

JAnuarii primus st. Greg. gelu quod annum præcedentem finierat, cum degelascente tepore imbribus ac nivibus mixto commutavit, & ad festum Apparitionis s. ut vulgo vocant trium Regum usque continuavit, sequenti festum die gelu cælo sereno vires recuperavit, ac per triduum servavit, 10mo rursus & sequentibus; 12mum gelu aliquali & nivibus diversum, cum 16to, 17mo & 18vo blandum gelu nocturnum cælo nubiloso à meridie pluviis rorantibus, si exceperis ad 25tum usque remittens, 26tus priorem vigorem reassumit, illique nives superaddidit; eoque tenore sequentibus, 29no excepto, ad 30mum usque duravit, tandem 31mo ac ultimo illius mensis, pluvioso, à meridie variolæ desit æthere.

Februarius temperato quidem frigore coepit, sed nivibus, quandoque aliàs pluviis, utut raris, interpolato varius fuit ad 22dum usque, à quo redintegrato per triduum brumali rigore, sereno interdum cælo, 25to sensim remittente, 28vo circa vespe-

ram in pluviam tandem delicuit.

Quam prima Martii serenus excepit dies, huncque sequentibus gelu nocturnum, subinde & diurnum, nivibus 3tio & 4to opertum, succedentibus à 5to ad 11mum satis rigidum, remittens 12mo ad 25tum usque Cauro impetiosius flante noctu valdè gelidum & hujus sequaces ad finem usque mensis, Cauro licet ab Aquilone repulso ac hinc 30mo succedente Euro eodem ferè tenore perdurantes.

Morbi hoc anni quadrante præter scorbutum ferè endemium ejusque affectas, ut & cognatum malum hypochondriacum, fuere frequentiores Catarrhi, tusses, febribus, quandoque Catarrhalibus, variis defluxionibus, in genas, dentes, maxillas, guttur, scapulas, ipsum quoque pectus & pulmones, pleuritide item tam verà, quàm spuria, indeque ut plurimum pullulante hæmoptoë, hancque non nunquam excipiente, aut Phthisi, aut hæctica, haud rarò etiam nephriticis doloribus complicatæ. Præterea febres quoque aliæ variæ, inter-

interque illas quædam malignitate non vacantes, morbillis, & variolis, & purpura sese prodentes.

Aprilis primis diebus Euro-noto spirante paulò remissior, 6to Vernæ amoenitatis prænuntio, variantibus subinde, ventis & non nunquam satis asperè flantibus, sereno tamen plerumque cœlo, rarius pluvias rorantes spargens, ad extremum usque diem temperatus fuit.

Cui Majus ferè totus respondit, frigidior equidem, paulò præter 12mum & 17mum sudo & tepore verno amœnos, ad 22dum in pluvias comite tonitru circa vesperam cum sequenti toto & 24to manè udo solutum, succedente biduo sereno ac temperato, postque 27mo manè pluvio, tandem ad 31mum adeoque ultimum serenus & amœnus.

Junius serenitatem & amœnitatem vernam Majo cœptam ad 6ti usque vesperam cum pluvia tonitru advenientem continuavit, 7mus & 8vus præcedentibus nubilosiores, circa vesperam rursus pluvii fuerunt, reliqui ad 12mum obscuri & frigidi, sicci tamen; à 12mo verò, 20mo manè pluvioso, vesperi tonitruoso excepto, ad 22dum & 23. serena & amœna temperie commendabiles, ac hos inter 14tum, 15tum, 16tum & 17mum æstivo ferè æstu graves fuerunt, subsequentes pluviosi, quandoque tota die ac nubili ad 30mum usque & ultimum manè nubilum, postea præcedentibus sereniorem.

Morbos hoc trimestre præter prædictum scorbutum & ab illo dependentes Cachexiam, dolores, tumores & id genus alia symptomata, febres genuit omnis generis, commu-

nes, Ephemeræ, intermittentes varias, etiam septiduanam, paroxysmo septimo quoquo die recurrente, rariss, si unquam antehac in praxi occurrentem; continuas, ardentis, cum & sine exacerbationibus, Catarrhales, malignas haud rarò, pleuritide, arthritide, Catarrhis aliisque variis defluxionibus, tussi, doloribus præcordiorum, & hypochondriorum, asthmate, interdum convulsivo infestas, purpura, morbillis, atque variolis, aliisque exanthematis foedas, passiones item hystericas, nephritides, diarrhoeas, hæmorrhagias etiam uteri, &c.

Julii prima dies serenitatem ultimam Junii cœptam continuavit; Verùm sequentes mense ferè toto alternis diebus sudum cum pluviiis nunc parioribus, nunc copiosioribus alternando, æstivum sereni cœli æstum sic imbribus & pluviiis temperarunt.

Augustus à primo ad 7mum ferè pluviosus, triduum ad 10mum usque serenum intercalavit, sequens triduum manè siccum vesperi pluvia maduit, 14tus vento nubes dissipante serenus, 15tum successorem habuit totum udum & imbrosum, 16tum manè pluvium, postea serenum, serenitate triduum continuante, biduum rursus manè nebulosum, post raras spargendo pluvias vidimus. Sudo 22do interfecto 23io nubilo, tonitruoso ac pluvioso in serenitatem tandem declinanti, 24tus successit serenus & amœnus, atque huic frigidulum pluviiis subinde madens ad finem usque mensis septendium.

September facie à primo rorante nonnunquam aliàs sereno, in sudum æstu sæpius grave mutata, ad 13ium usque

usque manè serenum, licet à meridie post tonitru grave imbridium, commendabilis, triduum accivit varium pluviis serenitati interspersis, ac frigore, moderato tamen, non usquequaque gratum; triduo alio sudo gratiori exceptum, biduo rursus interpolatum vario, 22do sicco, 23io. toto ferè pluvio ac frigido, 24to manè nebuloso ac nubilo, à meridie sereno, substituti triduum ejusdem ferè tenoris, frigidum, tum serenitas bidui postremi, menssem nunc simulque trimestre hoc absolvit.

Quoad morbos id præcedenti ferè compar, nisi quòd frequentiores adhuc fuerint febres præsertim ardentes & malignæ, petechiales quoque, pleuritides in phtisin quandoque declinantes, quædam veræ, quædam etiam nothæ, dysenterix & diarrhœæ, æstui partim & inordinatæ, in potu præsertim & fructuum horariorum ingurgitatione, diætæ originem debentes, non nunquam lethales variæ, febribus interdum comitatæ defluxiones cum tumoribus artuum, præcipuè genarum valdè contumacibus.

October à primo ad 4tum usque nubilum & à meridie rotantem, indeque ad 8tavi usque vespertinam pluviam serenus, temperatus ac sudo ferè jugi veris instar amœnus; Noctu inter 8vum & 9num Tonitru horrendo terribilis, nono sparsis à meridie pluviis paulò horridior, 10mo sine pluvia nubilus, 11mo sudum redintegravit, biduo succedente vario ac quandoque pluvio, 16to vesperti pluvia madens, cætera cum sequentibus quinque serenus, 21mo nubibus subindeque rorans ac Austro

flante frigidus, 22do manè pluvius ac nubilus cum sequentibus quinque sicco; 27mo nubilus totus ac imbrofus, 28vo Vulturno aspirante nebulosus manè, postea cum insequentibus ad 31mum, ac mensis hujus postremum, paululum rorantem & frigidum, serenus atque sicco.

Novembris primus durante adhuc Vulturno gelu induxit, & perbiduum continuavit, quod tertio rorante manè parumper cælo remisit, succedente 4to toto pluvioso; tum biduo turbido sicco tamen, manè præsertim atque huic ad 12mum usque varia, quandoque nubila, alias serena, sicca subinde, rursusque pluvia tempestate; tandem Cauro afflante gelu 13tio serenum accessit ac sequenti mane turbido, & à meridie nive prima comitato, usque ad 19num à rigore remittentem & pluviis madentem duravit. Tum post biduum pluvium, biduum succedit gelidum, procellosum & grandinosum; huic demum nix manè pluviis mixta, à meridie ac sequenti 24to in imbres deliquescentem, sequenti verò nocte Austro flante rursus gelascens, diurno succedente per quadriduum sudo, vesperti vento paulatim ad Eurum regrediente in nivem resoluta ac biduo subsequente toto pluvioso, nebuloso ac inamœno menssem terminante.

Decembris primus gelu reduxit ac nives, quod ad 5tum usque circa vespertinam pluvia sparfa remittentem duravit, hunc sequens biduum adhuc remissius prima die pluvias vespertinas tulit, altera siccius fuit, 8vus manè nebulosus valdè ac pluvius, postea siccius; 9nus, totus nebulosus &

fus & Zephyro aspirante imbrofus, IOMus manè paulò serenior, vesperi pluviolosus. IIMus mane turbidus, post serenior tandem nubilus & udus, IIMus blandum gelu, non nunquam nivibus non nunquam gelicidio interpolatum reduxit, ad usque 20Mum, qui rigorem majorem addidit ac quadriduam continuavit, circa vesperam 24ti remittens ac vario cœlo, ut plurimum tamen uvido, ad 3IMum usque perseverans, sicque hoc trimestre simulque annum ipsum temperato, at ingrato frigore claudens.

Ultimum hoc trimestre morbos produxit prioribus nec frequentia, nec varietate nec gravitate cedentes, passiones Hypochondriacas, Iliacas, Colicas, Hyftericas, Nephriticas,

Febres varias, præsertim acutas, ardentibus continuas, catarrhales, pleuriticas, malignas quoque variolis & petechiis infames & quandoque funestas. Defluxiones & Catarrhos, suffocativos quoque, in genas, guttur, pulmones &c. depluentes. Asthmata convulsiva quoque non nunquam & anginas causantes. Diarrhœas & Dysenterias, Cephalalgias, Hemicranias, Cardialgias, Odontalgias, Hemiplegias, Apoplexias, Epilepsias, præsertim infantum. Tumores varios & dolores, ut plurimum contumaces, & innumera alia scorbuto præsertim & Venereæ lui familiaria symptomata, brumali frigori, cœlique frigidiori ac humidæ constitutioni variabili & inconstanti ex parte tribuenda.

Constitutio Epidemica URATISLAVIENSIS.

Anni 1699. 1700. & 1701.

EXcellentissimi Domini Uratislavienfes uti hæcenus inter Naturæ Curiosos solertiæ & curiositatis palmam non paucis aliis dubiam reddere allaborarunt, ita laudabili instituto, circa conscribendam morborum in Germania epidemicorum historiam, & ipsi favere, ac Patriæ suæ celeberrimæ similem statum delineare decreverunt; Cujus priores tres Anni de Morbis qui Anno 1699. 1700. & 1701. Uratislaviæ grafati sunt, publicis typis jam exscripti legantur, & cum pro hoc nostro Volumine paulò prolixiores sint, synopsis eorum hic dare libuit, omisissis iis morbis, qui epidemicorum censum haud ingrediuntur.

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

Cum Anni millesimi, sexcentissimi, nonagesimi noni Januarium horridum Uratislaviensibus reddidissent Nebulæ & Venti, variis vicissitudinibus, potissimum intercurrente pluvîâ, subinde tamen & frigore, quamvis remissiore, graves, initium quoque, imò majorem ferè partem Februarii sub eadem cœli inconstantia transegerunt, nisi quòd alterna frigoris vis majori impetu corpora concuteret, & aër circa plenilunium serenus languentes animos excitaret; quæ cœli inclementia ineunte mense Martio continuavit, non rarò tamen effusis ad plenilunium usque, quæ illicò tabescebant, nivibus, & terra pruinis hor-

R rente;

rente; cum è contra melior aër, vergente ad finem mense, ac sudum telurem foveret. Primus ergo hic anni quadrans ferè decursu excessit in humida constitutione, quam etiam accuratæ tam barometricæ, quam thermometricæ observationes confirmarunt. Quo tempore, cum primis sub Januarii principium, Dolores spasmodici sanguineo-cholericos, & melancholico-phlegmaticos affligebant, frequens erat Arthritis, prædominabatur tamen in subjectis iracundiæ obnoxiiis, & diætæ aromaticæ ac vinosæ deditis, præcipuè liberaliori vini Hungarici, à solo calce vivâ ferè penitus substrato infecti, potui inhiantibus. Plures intempetivo frigidi & humidî aëris accursu admisso, Pleuritis notha occupabat, temperatioribus diureticis magis, quam diaphoreticis cedens. Multi de dolore lumbos infestante conquesti, pro nephriticis promiscuè à Medicis non satis exercitatis, & vulgo habitî fuerunt, cum tamen non semper renes, sed plurimas etiam alias partes in illa corporis regione latentes, adfici posse, sagaciores Medicos fugere nequeat.

Sub finem ejusdem mensis in scenam prodibat Febris petechialis, quæ licet post 14. Aprilis diem conticesceret, mense tamen Majo iterum ferocire, & quidem cum catarrho suffocativo, præprimis in ætate teneriori incipibat, ac non æquè in infantes, pueros & senes, sed in foeminas, & frequentius in mares sanguineos & sanguineo-phlegmaticos sæviit, ac præprimis iis gravis ac infesta incubuit, qui vino atque spiritû vini se obruerant, ac

corpus cacochymicum pravâ victus ratione contraxerant; cæterum prævio horrore, cum quadam gravedine, tussi, imò & faucium inflammatione & tumore invadebat, aderat præceps subita virium prostratio, pulsus exilior & imbecillior, frequens tamen & inæqualis; calor qui horrorem sequebatur, in sanguineis intensior totum corpus occupabat, maximè verò caput, undè in fluidioris habitus corporibus, cephalalgia acutior, rubor faciei, oculi scintillantes, vigiliæ, deliria furiosa, jaëctatio corporis, sitis &c. in sanguineo-phlegmaticis, quorum sanguis sero viscido abundat, color multò mitior apparebat, qui non paucis imponere solet ægris & Medicis, ut parum periculi subesse, cum magno suo discrimine credant; à quo fallaci calore forte febris illa maligna vocari meruit, sumptâ metaphora ab hominibus malignis, qui aliud fronte promittunt, aliud in intimiori cordis recessu premunt; in his calori respondebat sitis tolerabilis, & quies corporis sine manifesta jectigatione, sed debilitas gravis ac continua in somnum propensio, ac non consulta antea taciturnitas, cardialgia, lingua modò lento succo obducta, modò fissuris asperis & scabris dehiscens, aut retorrido calore cum vicinis faucibus arebat. In hominibus melancholici temperamenti, quorum tamen non nimis multa hac infirmitate detenti fuerunt, statim ab assumpto alimento vel medicamento, flatus & hypochondriorum murmura. Cholericis loquacitate suâ aliorum aures obtundebant, & calore acriori tangentis manum urebant.

Omnes

Omnes cujuscunque complexionis, graviter nausea cibi & appetitus rejectio infestabat. Sensim deinde æstus invalescebat, ut luculentus calor in partibus externis deprehenderetur. Exerebant se etiam dolores varii, modò pungentes, modò mordicantes. Circa quartum, septimum, imò etiam undecimum diem, in pectore, dorso, brachiis, lumbis, & cruribus, maculæ rubentes, puncturis pulicum similes, sine levamine erumpebant, aliquando etiam majores lenticularum magnitudinem æquant; rubræ illæ meliores, deteriores verò citrinæ, lividæ, violaceæ, imprimis si hæmorrhagia gingivarum circa dentes incisivos superioris maxillæ enormior juncta fuerit; nigræ, præprimis majores, omnium pessimæ. Urina non uno modo comparata erat; nec alvi excretio; hæc liberalior salutaris admodum post diem septimum observata, & accedente sudore solutionem morbi promittebat; cum è contra siccitatem alvi hæc febris pessimè tulerit. Vermes per alvum cum sedibus aliquoties rejecti. Pejus cum iis agebatur, quos vomitus partim humorum variorum, partim quorumvis assumptorum, aut etiam inanis cum nausea & cardialgia affligebant, præsertim si singultus iis se comitem adjungeret. Sudores primis statim morbi temporibus sine levamine, sed post quartum morbi diem, circa septimum, undecimum &c. felicioris eventus indices erant: cadaverosus erat funestus. Cum hæmorrhagiis quidam evaserunt. Morbus nequaquam intra quatuordecim dies finiebatur, sed ad 21. imò &

ultra ad 40. usque extendebatur. Solvebatur rarissimè per hæmorrhagiam, aliquando per abscessum, frequenter per sudores, sæpissimè autem tum per hos, tum per diarrhœam; quandoque etiam per tumores in variis corporis partibus, cum primis in ano, per exanthemata miliaria, pedum scabiem, icterum &c. Cura sine V. S. (qua sanguis eductus in superiori parte, crusta albâ spissâ, tenacissimâ obductus, in inferiori verò, modò floridus & fluidus, modò concretus & coagulatus fuit deprehensus) peracta feliciter successit. Quibus statim ab initio mite evacuans datum, facilius morbum superarunt, quale fuit potio Sydenhamiana in dosi aliquantum minori, pulvis ex Antimon. & Nitro depur. Tart. Vitriolato, ac grano j. vel ij. scam. sulphur. additis apud ditiores granis paucis auri fulminantis, vel etiam quæ simul ad malignitatem habent respectum. Vomitoria in principio hominibus phlegmaticis aut melancholicis robustis & nauseantibus, præsentem conatu vomendi, interdum cum successu data. Cæterum ferè tota cura per placidum sudorem, seu potiùs madorem, bezoardicis, pulv. Bez. Sennerti, *Rhumbaum*, *Doring*. Pannon. rub. &c. Mist. simpl. Essentia scordii saturatori, myrrhâ, diascordio, absoluta; fortiora, volatilia salia, bezoardica calida ac spirituosâ omissa, quia obsuerunt: camphora planè præterita, cum vis ejus alexiteria non nisi nuda traditione & opinione hominum nitatur, & internè plus detrimenti quàm auxilii spondeat. Diarrhœam, nisi esset colliquativa, aut inflammationi in-

testinorum superveniret, nequaquam suppressimere studuerunt; quin imo non raro laxans ordinarunt, ac interne per totum morbi cursum nitrosa cum sufficienti potus quantitate eâ intentione ægris propinarunt, ut ventriculus & intestinorum volumina ritè abstergerentur, & materia biliosa acris ac urens è corpore proscriberetur; alvi tamen profluvius modum excedentibus nitro in exigua dosi exhibito, interpositisque terreis, pulveribus, aut diascordio Fracast. frenum injecerunt; reliquis etiam symptomatibus convenienter obviam iverunt.

In Januario Odontalgia seu Hemisphæricam laborabant ista potissimum mulieres, quibus negotium mensium magis impeditum; non nulli erant, qui Ophthalmia vexarentur; Illis Tinctura odontalgica Myns. & Wedelii &c. his decoctum cort. granator. &c. profuit. Occurrebant etiam, quos Icterus fœdabat, & Martialia liquida præcipue cum salinis, aliisque juvabant.

Mense Febuario, præter Variolas & Morbillos, aliæ quoque Maculæ cum febre sub noctem ingravescente, & tussi ferina, corpora infantum occuparunt, latæ rubeæque, Morbillis non admodum dissimiles in facie, minutissimæ verò & puniceæ in dorso, lumbis & pectore; non nullæ elevatiores ad naturam Variolarum accedebant, ac pruritu & fervore molestissimæ, tandem per abscessionem epidermidis in squamulas resolvebantur. Grassabantur etiam aliæ mitiores Variolæ, à forma acuminata *die Spitzblattern* vocatæ, nec non quas *Schaafs Blattern* nomi-

nant, pustulæ scil. latiores minusque acuminatæ. Gravioribus ob intensiorem æstum erant Rubeolæ, diaphoreticis fixis curatæ.

Fuere etiam qui difficulter admodum respirabant, & de gravedine solum quadam ventriculi conquerebantur, paratam in scorbuticis medelam inveniunt, acetosa, acetosella, rad. ari. helenii &c. non in cochlearia, si maculæ fervidioris intemperiei indices deformabant.

Infantes Tussis convulsiva fatigabat satis frequenter, in qua Pulvis antiepilepticus Ludovicianus utilis.

Alii, lactantes æquè ac ablactati, omni hyeme Atrophiam corripuntur, cum febricula circa vesperam ingruente, inquietudine & siti nocturnâ, fame, torpore, abdomineque tumente; à ductuum lacteorum & glandularum, viscerumque glandulorum lenta ac viscida obstructione, in qua Tinctura aperitiva vitriolata, arcanum duplicatum &c. profunt.

Erant etiam quidam Hæmoptoici, atque inter hos pauci, qui sine noxa evaserunt, in lentam tabem & phthisin præcipue prolapsi; V. S. malum hoc cessasse compertum est, nec non largiori nitri exhibitioni.

Non paucos quoque malum hypochondriacum torquebat, solitis stipatum symptomatibus, hypochondriorum distensione, ventriculi concoctione languidâ, ructibus acidis, vomitu, rugitibus, sputatione crebrâ, alvo segni, duritie, tumore in regione lienis, anxietatibus præcordialibus, cordis palpitationibus, vertigine, pavoribus in somno, aurium tinnitu, doloribusque variis.

Cura

Cura eorum in crassis humoribus attenuandis erat, per nodulos aperientes, martialia, urinosa, volatilia. myrrham, crocum, mixturam simpl. tincturam vitrioli. tart. D. L.

Illucescente Martio turmatim scabiosi occurrerunt curandi; id quod, præter externa, blandis diaphoreticis imprimis fuit præstitum.

Circa idem tempus non paucos tantum non exanimabat molestissimus pruritus, præprimis senibus & cœlibibus gravissimus, ac inter hos hominibus ficcioris constitutionis. Conducebant iis medicamenta nitrofa, & diuretica saponaria, quæ falsos & acres atomos ad vias urinarias deducunt.

Primus Aprilis dies serenus illuxit, & calore suo Veris delicias sperare iussit. Non diuturna tamen hæc felicitas fuit, nam nebulæ & pluvia à meridie primis diebus gratum solis adspectum ad breve tempus ademerunt. Qui secuti dies, vernali tepore ad plenilunium, omnia brumali aurâ quasi rigentia blandè vegetabant. Deinde cœlum varium erat, interdum serenum, interdum nebulis obductum, nimbos ac pluviam effundebat. Majus, quo aliis omnia rident, & est formosissimus annus, nebulis, pluviis & ventis, si paucos amœniores dies excipias, rigidus erat. In Junio iterum amœnior ac serenior aër, cujus jucunditatem etiam vergente ad finem Majo degustare licuit, comparuit; neque tamen ad finem processit sine imbribus, quorum iram proximi Uratislaviæ accolæ, perruptis aggeribus, gravem, cum damno sanitatis & facultatum experti sunt. Graßabantur tum mor-

bi plerique ab Hippocrate enumerati, ubi de vernalibus ei sermo, furores, melancholiæ, epilepsiæ, fluxiones sanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, exanthemata varia, & articulorum dolores, febres insuper intermittentes: in ætate puerili & adolescentia, sanguinis excretiones è naribus, hæmoptyses juvenibus magis familiariter evenere, quemadmodum vomitus cruenti viris & scœminis, vitæque sedentariæ deditis, hæmorrhoidales autem depletiones paulò annosioribus acciderunt; mictus quoque cruenti exempla notata. Circa loca illa corporis, quibus sanguis erumpit, ingeniosissimum D. Stahlianum, Hallensium Practicum, & Professore secuti, spasmodicas passiones, sanguinis congestionem, vasorum & pororum tensionem, atque turgescerentiam, cum sensu ardoris, lancinationis & pulsationis observarunt, quin etiam ferè ad ejus mentem, curam felici cum successu instituerunt: violentioribus verò sanguinis depauperationibus, efficacissimis remediis occurrerunt. Insolita uteri hæmorrhagia septuagenariis proximas, quæ nullo remediorum genere cohiberi potuit, in mortem præcipitavit.

Typus februm intermittentium non unius generis erat: non nullis paroxyfimi omni die, aliis tertio quovis molesti erant; erant, quibus quovis die duo paroxyfimi erant superandi. Nec infrequentes tertianæ duplices in quibus paroxyfimo primo non respondet secundus, sed tertius, secundo quartus, tertio quintus, quarto sextus &c. ita tamen, ut non tantum tertio die, sed etiam

intercalati febricitarent. Semitertiana paulò quidem rarior, at non prorsus defuere, qui omni die quidem febre corripentur, sed tertio quovis die duorum paroxysmorum impetum sustinerent. Vigebant quoque febres erraticæ; quæ incertis recurrebant diebus & horis. Ambigebatur, an in censum februm intermittentium referri debeant etiam illæ, quæ contra communem intermittentium indolem, tragœdiam à calore satis intenso auspicabantur; nam utut à *æruptiva*, quæ initio adesse videtur, genium intermittens redoleat, languor tamen magnus, pulsus aliqua agitatio, & cætera symptomata continuitatis opinionem confirmabant. Eadem ferè mens erat de illis quibus malignitas conjuncta est, & tamen remissione quadam non carent, sc. doloso intermissionis cineri primorum dierum suppositum fuisse ignem continuatum, elucet ex eo, quòd sequentibus exacerbationem quidem caloris & symptomatum, non item veram remissionem observare liceat. V. S. omissa, Vomitoriorum tempore intermissionis frequentior usus fuerat; nec purgantia omissa. Quoniam verò hæc febres focum habent in primis viis, incidentibus cura fuit peracta, præsertim tartaro vitriolato, arcano dupl. sale lixiv. absinth. centaur. min. card. ben. &c. quæ cum acria sint, incidunt, dissolvunt pituitam, & reluctanter acido, addita iis, præprimis post aliquot febrilium paroxysmorum decursum, subinde præcipitantia; in exanthematica, antiscorbutica; in contumacioribus cortex Peruvianus, in pulvere vel electuario, cum ef-

sentia segnior sit; in vino generoso albo maceratus rarissimè spem expectationemque implevit: in febribus cum inflammatione quadam conjunctis nunquam non noxius deprehensus, in febribus etiam aliis calidioribus obscurè remittentibus funestus fuit; quibus non alia, quàm quæ malignis debetur, ratione medendum: & eximie prudentiæ medicæ statuitur, etiam verè intermittentes, epidemicè grassanti aliquâ malignâ febre, alexipharmacis & bezoardicis oppugnare, ne ægri in prædominantem epidemicam prolabantur.

Vehementius eodem anni tempore dentientes laborabant, ob turgescentes nutricum, & ipsorum infantium humores.

Sæviebant quoque pathemata spasmodica, ac Epilepsia passim pusillorum corpora hoc mense torquebat, multosque jugulabat: In symptomata, fomitem in pituita viscida & acida habente, resolutiva, incidentia, & modestè evacuantia omne ferunt punctum; in idiopathica quò te veritas, vix apparet, specificis voto non respondentibus.

Multis negotium facessere visa est Cardialgia: alii morsus, punctiones & lincinationes, alii rosiones sese percipere aiebant: nonnulli de tensivo & compressivo tantum dolore, ad utrumque latus pertingente, & cinguli alicujus instar constringente conquerebantur: plurimi verò gemitibus & altè ductis suspiriis, anxietatis interpretibus, adstantium aures obtundebant. Inanes vomitus ut plurimum cardiagmi erant comites, quos imperiti emetica indicare cre-

credebant; sæpe etiam in fœminis, passionibus hysteriis obnoxiiis, deliquia superveniebant; singultus etiam jungebatur.

Nonnulli Bubonibus infestabantur; alii tumoribus aliis, præprimis Parotidibus, quæ iis, quorum vires violentia morbi fractæ erant, mortem denunciabant; profuerunt autem emollientia, maturantia, discutientia, his verò non satisfaciendis, suppurantia.

Frequens erat illis diebus Coryza, conjuncta cum *καρσπία*, dolore capitis, sternutatione; nec non depravata auditio, modò enim erant, qui sonum talem quod tintinnabulum pulsatum edit, sibi percipere viderentur, modò qui de sibilo quererentur; nec nulli, qualem, qui pulsationem intra aurem sentirent; pulsus autem ille exactè cum pulsu arteriæ convenit, nec aliunde, nisi ab arteria dilata pendere verisimile est; fenes nonnulli sonum fluctuum allisoni similem, vel strepitus, varios in auribus suis excitari ajebant: ubi sanè aër aliis foetus corpusculis in ejusmodi sonitu non tantum organum immediatum auditus, sed & partes cerebri, in quibus filamenta nervi auditorii terminantur, concutit, ac eo ipso varios fonos excitat. Varia contumaci huic malo, & aliquando in omnimodam furditatem abeunti opposita, non semper optatum eventum consecuta fuerunt.

Raucedo etsi hyberno tempore maximopere soleat esse frequens, ac facillè curetur, quia fortassis tantum ab exasperatione superficiei glottidis, à frigore aut acris salisque humoribus inducta, dependet, occu-

runt tamen aliquot etiam in Majo exempla raucedinis omnem artem eludentis.

Mense Junio aliquot Anginas exempla oblata fuere, i. e. laryngis seu pharngis inflammationis, in juvenibus potissimum sanguineæ constitutionis, post motus corporis impetuosiores, aut nimias spirituosorum potuum ingurgitationes; horrem ingens æstus cum siti Tantalea excipiebat, pulsus erat frequens, durus, inæqualis, urina saturatissimè rubra, magna aderat respirationis difficultas, apertoque ore anxium ægri spiritum ducebant, & crescente malo strangulationis periculum instabat; deglutitio tantopere impedita, ut potus faucium angustias vix superaret, quin sæpe in nares refundere; in faucium isthmo interdum apparebat tumor, interdum autem in externo collo, ubi morbus mitior est, vel oculis cernebatur, vel manibus palpabatur, in iis verò, quorum vita in majori periculo, nullus planè tumor deprehendebatur. Non tantum isthmus ita exurebatur, sed spectabatur simul in ore rubor flameus, urgebat dolor acutus pulsatorius & punctorius, lingua tumida, obscure rubra canum instar exerebatur, fauces arebant; si ægrotantium os aperias, omnia tensa videbantur; venæ infarctæ, oculi prominentes & sanguine suffusi, præterea aderat jacendi difficultas, ac frequens sedendi cupiditas. Ingens præforibus periculum, cum articuli gelido torpore rigeant, vultus livebat, vox intercepta, & stridor quasi in gutture & pectore audiebatur; inexorabilis mors instat, deficiente

ficiente pulsu & voce quasi in caninam mutatâ, apparente etiam subinde spumâ oris. Omnia verò symptomata sunt mitiora in notha Angina. In vera, post venæ sectionem, leniorem purgationem, resolventia seu discutientia, & in sanguine viscidiori etiam attenuantia profuere, non neglectis lenissimis adstringentibus; si verò conatus discutiendi essent irriti, & dolor pulsatorius quarto vel quinto die suppurationis admoneret, eadem fuit debite promota. Notha purgantibus mercurialibus, & blandioribus diaphoreticis, post V. Snem in plethoricis, feliciter intra paucos dies fuit sublata.

Occurrerunt etiam eo tempore quidam alii inflammatorii affectus, quorum sedes an in hepate, an in pleura, an in membrana pulmonum quærenda, dubium, signis vulgò traditis fallacibus; cum è contra curandi eos methodus una eademque observari tutò possit; quæ in stasi sanguinis discutienda consistit, per V. S. in plethoricis, & diaphoretica fixa, non exclusis in phlegmatico-sanguineis volatilibus in dosi valde mediocri; externè verò per vini spiritum camphoratum.

Julius naturam suam planè exuerat, ac majori ex parte imbribus, procellosis aëris agitationibus, ac frigore squalidus erat; benignior Augustus, non tamen absque pluviis cursum absolvit. Æstiva amoenitas verò denuò in Septembri affulsit.

Mense Julio vagabantur iidem propemodum morbi, qui præcedentibus mensibus stragem ediderant, sed præ reliquis ferociebant Catarrhi,

qui difficillimè, medicamentis compecebantur, ac præprimis admodum rebelles erant illi, qui sedem in artubus, & potissimum in superiori brachii parte fixerant, ac ex dolore gravativo motu partis impedito, imò etiam tumore aliquo, sine inflammationis signis, ex decubitu ferosæ materiæ oriundo cognoscebantur; Unde lympham stagnantem vel motui suo restituere, vel ex corpore, ac præcipuè partibus laborantibus evacuare decuit.

Catarrhalis quoque profapiæ alii morbi notati, Otagia scilicet & Tumores palati; nec non Diarrhœæ frequentiores comparuerunt, quas rhabbarbarum tostum, c. nuce mosch. & bolus Tockaviensis ac caryophyllata compefecerunt.

Obvenere etiam quædam melancholicæ foemine 30. ætatis annum supergressæ, mœstæ, alta suspiria ducentes, taciturnæ, à communi hominum consortio se subtrahentes, & ad nescio quem strepitum expavescentes, ac mirabilibus suspicionum procellis jactatæ, levique causâ in epilepsiam hysterica devolutæ. Cum verò dyscrasia humorum, ac impeditior eorundem motus in vena portæ, ac excretionis menstruæ morâ adesset, post venæ sectionem, vomitoria, pediluvia, sanguinis attenuatio procurata fuit per volatilia, sudorifera, martialia &c.

Mense Augusto nonnulli laborabant feбри, quam veteres dixerunt biliosam, (quæ subinde in lityriam abit), cum gravitate & angustia in scrobiculo cordis, conjuncta, non rarò cum nausea incipiens; aderat horripilatio non nimia, sed frequen-

ter recurrens, capitis turbatio, & sanguineo-cholericis etiam dolor. Exacerbabatur quotidie horis matutinis, subsequens vel vomitu vel sedibus; quæ si deessent, æstus gravior, fauces aridæ, & sub finem deliria comatosa, semper ferè funestum minabantur exitum; hypochondria tendebantur & acerbissimis puncturis infestabantur. Juscula tenuissima, nitrosa, theriaca, optimo cum successu adhibita; locum etiam habebant acida temperatiora, decoctum hordei &c.

Nonnulli etiam patiebantur febrem, quam synocham Scholæ Medicorum antiquæ, alii causum nominant; scilicet plethorici hæmorrhagiis vel venæ sectioni affueti, ante solis ortum horrore quodam corripiebantur, subsequente æstu valde gravi, respiratione anhelosâ, & suspiriosâ, lipothymiâ ac ἐφουδρώσει; dolores capitis lancinatorii, ac tinnitus aurium, ut & vertigines indivulsi comites erant; tensiones dorsi & artuum non minori molestiâ afficiebant; sitis premebat maxima, ejus defectus non semper malus, in junioribus circa diem septimam hæmorrhagia narium largior morbum solvebat, in paulò annosioribus die 14 copiosis cessabat sudoribus; calamitosa autem horum fors, si soporosi supervenirent affectus. Eximius usus V. S. in principio hujus febris, modò illa non ortum trahat à nimis laboribus, aut quòd neoptis aliquando accidit, abusu veneris; Cæterum bezoardica & diaphoretica, analeptica & diaphoretica in usum venerunt.

Spectatæ insuper fuere aliæ februm species, allodes, elodes, syn-

copales.

Mense Septembri Ophthalmia frequentius occurrit; cui interdum venæ sectio, purgantia ferè omnibus aliquid auxilium attulerunt, diaphoretica apprimè juvarunt.

Diarrhœæ satis erant frequentes, neque tamen nisi ad medium mensis durabant, ac locum deinceps cedebant redeuntibus febribus continuis, cum doloribus capitis, nuchæ, faucium, orificii ventriculi, lassitudine ulcerosa &c. quæ bezoardicis fistis & temperatis optime curabantur.

Plurimæ foeminae de mensium perturbatione & suppressione conquerebantur, quæ cum ab ingurgitatione ciborum insalubrium proveniat, emetica, in quibus malum nondum egerat radices, cum saluari effectu data sunt; reliquis verò lenioribus purgantibus, ac incidentibus, & aperientibus subveniendum erat.

Nec nulli erant, quos tum vexabat Dysenteria; qua de prolixum discursum Excellentiss. Dn. D. Helwichii in ipso tractatu legere licet.

Initia mensis Octobris æstivâ amœnitate ablandiebantur, & à novilunio ad primum Cynthiæ quadrantem demulcebat sudum, quod reliquis hujus mensis diebus, ventis, nebulis, ac pluviis sæpe obscurabatur, donec Luna denuò nasceretur mense Novembri, ubi iterum benignior aëris temperies: sed ad breve tempus, nam primus Lunæ aspectus ad plenilunium usque, rigido frigore horrescebat, quod quidem iterum minuebatur, ac insigniter remittebat, sed ut tantò major vaporum copia ex terra humida ascenderet, ac

S

cras-

crasiores inde nascerentur nebulae, saepe propter admixtiones sulphureas, tetrum spirantes odorem, ac nubes huc illuc agitatae, donec in pluviam fatiscerent. Sub exordium Decembris tempestas varia, ac inconstans erat; circa medium mensis, & Anno in finem vergente intensius frigus dominabatur.

In Octobri, praeter febres tertianas, etiam quartanae occurrebant: horis pomeridianis homines melancholici temperamenti, ac seignioris naturae, qui jam aetatis provecioris erant, adoriebantur, aut etiam febres male curatas, aut diarrhoeas ab Empiricis suppressas sequebantur, in cujusvis temperamenti & aetatis hominibus, ne infantibus quidem & pueris exceptis. Praeter vomitoria in robustioribus, aliis vero lentissima evacuamenta, aperientia imprimis data; quorum usu cum impetus febris quodammodo fractus esset, cortex Peruvianus (ad quem ab initio nonnulli malo consilio confugiunt) plerumque subjugavit.

Ferax quoque erat Autumnus februm lentarum & hecticarum, quae partim quartanis male curatis, partim haemorrhagiis, per adstringentia interna & frigida externa cohibitis, aliisque morbis succedebant; quae, causam earum per resolventia, mundificantia & balsamica tollendo, & excellentem corporis calorem debite temperando, exturbatis acris recrementis per absorbentia lenia, diaphoretica, & diuretica, imprimis nitrosa, nec non corpora vix ossibus haerentia commode restaurando, curatae fuerunt.

Eodem mense Variolae infantibus

erant infestae, quas apthae ac tussis pertinacissima comitabatur. Adultos febres continuae cum levi rigore, aestu mitiori, dolore capitis & pleurae, lumborum & artuum infestabant, sub finem vero in remittentes mutabantur, ac diarrhoeis quasi criticis, non tamen sine omnibus torminibus, finiebantur.

Foeminis solito frequentius haemorrhagiae uteri erant molestae. Longe autem communissima erant apostemata ac ulcera, quae non tantum callosa, varicosa, & sinuosa, ac cum carie ossium conjuncta, aut quae circa articulos erant, aut partes glandulosas, membranosas obsidebant, Chirurgis crucem figebant; sed alia benigniora in iis etiam corporibus, quae cacochymicis humoribus non adeo turgebant, aut ex cachexia languebant, difficulter curabantur. Nam & symptomata, singulis autumnis, plura eaque graviora, curam alio tempore facilem, plerumque reddunt difficiliorem.

In Decembri Tumores circa latus sinistrum (quos antiscorbutica, resolventia, & distentionem ac flacciditatem fibrarum respicientia juvant) in hypochondriacis, ac minime raro in mulieribus hysteris spectati; molles ii & fungosi, in non paucis ferè universam sinistri abdominis partem obsidebant; ferè sub costis nothis incipiunt, & quando supini jacent aegri, lineam albam aut transcendunt, aut proximè attingunt, & vacuum spatium inter costas & spinam illi implent; tactu interprete non obscure constabat, quod tumefactus lien supra mesenterium, intestina, ventriculi partem,

tem, ac in mulieribus supra uterum emineat.

Phlegmatici & phlegmatico-melancholici, inter 20. & 30. ætatis annum, catarrho correpti, quotiescunque prioribus quinque diebus ex bronchiis rejeſtio non ritè procedebat, in febrem incidebant catarrhalem, ſeu continuam periodicam quotidianam veterum; ſcilicet poſt quartam pomeridianam, horrore & frigore levi tentantur ſerè per horam unam, ſuccedit calor acris, & ſerè per noctem durat; lingua eſt albo & lento humore obduſta; non urget magnopere ſitis, pulſus eſt frequens, non adeo magnus, urinæ colorem aurantium æmulantur, ac poſt brevem moram, parietibus vitri inducunt cutem ex albo rubentem; laſſitudo artuum gravis eſt; torquet & anorexia ac agrypnia, cum cephalalgia gravativa, aurium ſuſurro, ut & tuſſi, quæ tamen nec patientes nec Medicum terrere debent; aliquid tamen monſtri alant pleuritides &

deliria, periculum autem maximum denunciant anginæ & aphthæ, ſi quando cum ea complicantur. In qua medicamenta facultate reſolvendi mucum, & ſalia diuretica commodo tempore exhibita votis ægrotorum ſatiſceſcunt.

Nephriticæ paſſiones etiã, ſerè in ſanguineis, & hæmorrhagiis antea aſſuetis, obſervatæ, ſive renum inflammationes, quas non ſolum dolor & ardor vehemens comitatur, ſed & dyſuria, fibroſæ excretiones, areoſæ cum ſanguine aliquo, ſubſequã ordinariò lithogeneſi. In quo affectu imprimis decoctum Foreſti, & pulvis ſamigeratiſſimi noſtri quondam Præſidis Volckameri laudantur.

Nec minus podagrici dolores illo tempore ſatis erant communes; quibus in paroxyſmo, horis matutinis, lenia diapnoica, cum nervinis, ſine ſudore coacto; pomeridiano aperientia, ac ſub noctem pulveres nitroſi, cinnabariſi &c. exhibita; externè camphorata omnibus præferri merita fuerant.

Conſtitutio Epidemica Uratiſlavienſis,

Anno 1700.

IN Januario frigus uſque ad Lunam *πανσιληνον* ſatis erat remiſſum, quod nec nerveas fibras ſpafmodicè corrugare, nec glandularum ſubcutanearum meatus conſtringere, aut poros cutis coarctare aptum; reliquis verò ejuſdem menſis diebus uſque ad Interiunium nebulæ corporibus infeſtæ, aërque humidus, & ſeri copiam accumulare, huiusque inter glandulas laxiores ſtagnationi anſam præbere, tonum-

que relaxare, ac enervare potis erat.

Februarium jam gratum Solis juſtarum illuſtrabat, jam pluviis & nivibus expoſita torporem corpora ægrè declinare poterant; frigus verò per aliquot dierum intervalla quodammodo adurebat, cum Luna toſa nocte luceret. Uſque ad medium ſerè Martii perpetuæ frigidi & tepidi aëris viciffitudines notabantur, quas ad finem menſis uſque turbida

ventis ac pluviis molesta tempestas excipiebat.

Præter morbos superiori Anno enumeratos Variolæ grassabantur, & quidem multò frequentius distinctæ, quam confluentes. Primis ab invasione diebus, seu tempore ebullitionis, nunquam non febris acuta aderat; cujus exacerbationes satis incertæ, nisi quòd tertio die recurrentes aliquibus tertianæ febris suspitionem moverent; præcedebant ferè lassitudo & gravitas corporis, pandiculationes & oscitationes, dorsi lumborumque dolores, pulsus ad spinam dorsi, & sensus pruritus ac punctio- nis in cute, sed horror & rigor, præsertim recurrens, rariùs vulgò; frequenter vomitus à primo morbi insultu fatigabant, iique interdum immanes, aut si hi abessent, præcordiales anxietates gravissimæ, cum inani vomendi conatu conjunctæ, ægris negotium facebant, alvi fluxus rariores observati; in pluribus alvus sine damno ad aliquot dies adstricta; in paucissimis etiam urina sup- pressa; vix visi qui sæpe se ad red- dendam urinam urgeri conquererentur. Urina varia erat, quorundam flammea, & intensè rubra, nonnul- lorum turbida, & opaca, qualis ju- mentorum esse solet, quæ post eru- ptionem variolarum interdum cla- rior reddebatur; interdum verò per aliquot dies à protrusione adhuc tur- bida exercebatur; aliorum autem pallida, in uno alterove cruenta; na- res frequenter sanguinem stillabant. Propensio in sudorem ingens; non- nulli, præprimis qui erant tempera- menti phlegmatici, dormituriabant, alii de turbulentis conquerebantur

insomniis, ac sæpe expavescebant, ac altos subinde in illis tollebant cla- mores; capitis dolores, jam gravati- vi, jam punctorii, cum temporum pulsationibus molesti; facies tume- bat, atque maxillæ rubebant. oculi prurientes, rubentes, ac splendentes, quin imò aquâ suffusi, palpebræ ac nares dolore pruriginoso vexabantur; anhelitus difficultas; vox rauca, tuf- sis sicca, cordis palpitationes, & tan- dem etiam deliquia non rarò obser- vabantur; in aliquibus habitu cor- poris densiori præditis, etiam saliva in majori quantitate rejiciebatur; pars magna ægrorum corpus variè jactitabat, in genere musculoso subin- de mutationes; minimè etiam rarò teneriores invaserunt motus convul- sivi, iique vel particulares in labiis, oculis, vel magis universales, in multis deliria. Ordinario die quar- to prorumpabant, in quibusdam tar- diùs vel citiùs, subruptæ pustulæ tenuissimarum acicularum puncta æ- quantes, sensim dein subeunte hu- more agebantur in altum, & eva- debant fastigiata, ac distincta, quæ multò erant tutiores, si in basi es- sent rubræ, supra autem albæ, emi- nentes & molles, quam illæ quæ in larum exporrigebantur; mali ominis erant, quanquam non adeò frequen- tes, lividæ, violaceæ; certi verò le- thi prænuucia, quæ maculâ nigrâ in medio deformabantur. In quibus- dam cacoehymicis corporibus notatæ fuerunt in interstitiis variolarum pete- chiæ, aliæque maculæ, nonnunquam etiam vesiculæ aqueæ, cum funesti ut plurimum eventus prælagio: Non- nulli etiam post eruptionem nihi- lo minus febris, difficultate spirandi, anxie-

anxietate, cruciatibus insignibus circa lumbos vexabantur; atque hi non erant extra periculum constituti; evasere nihilo minus plerique, modo abessent inexpugnabiles vigiliæ, phrenitis, crebra deliquia, palpitationes cordis, motus convulsi; urina nigra, vel hæmorrhagiæ enormes, alvi profluvium. In aliquibus admissio frigore, alioque incommodo regimine, retrocedebant, non sine summo discrimine vitæ. Circa octavum diem in facie intervalla pustularum prius alba rubere incipiebant, in tumorem attolli, & dolore tenivo affici; extendebantur palpebræ, & ut vesica inflata, haud raro oculos claudebant; proximè dein intumesciebant manus, digitique distendebantur. Calamitosum, si pustulæ subito iterum conciderent. Tandem pus fundebant satis coctum, quod sensim exsiccabatur, variolæque circa diem 14. decidebant. Variolis exsiccatis, majores tumores & abscessus subinde in artubus observati, pus acerrimum plorantes, & nisi in tempore occurreretur, venas exedentes, carnes consumentes, ac ipsa ossa vitantes, membrisque omne robur adimenes. Omissis calidioribus remediis, si motus & agitatio sanguinis jam satis magna in corporibus calidioribus deprehenderetur, ut & V. S. ac purgatione, victus refrigerans, & moderatissime calidus aer fuit commendatus; in effervescentia justò minori lenis & blanda diaphoresis cardiacis moderatis, matre perlar. coral. & diaphor. C. C. lap. bezoar. utroque, emulsionibus; agris phlegmaticis etiam calidiora, Tinct. bez. El. myrra. scor-

diis &c. exhibita: appetente exulcerationis tempore, & pustulis non debite se attollentibus, pulveres bezoardici tantillo myrrhæ, & croci grano uno alterove remixti, suppetias tulere exoptatas: planè maturæ & pure acriori turgentes quibusdam non malè apertæ: dum exarescerent, pulveribus supra dictis lapides cancr. additi: In Macularum vestigiis certò tutoque sapo Neapolitanus balsamicus profuit.

Varie morborum spasmodicorum species eodem tempore, ac convulsionum non unum genus visum. In spasm. cynico topica non tantum in principio nervorum, sed & bono cum successu musculis in latere opposito applicata. Satis communis erat in sceminis hysteris ac spleneticis illud deliquium, quo omnium sensuum ac motus exercitio privabantur, & concidebant, quod vulgò audit epilepsia uterina, & curabatur methodò à Practicis præscripta. E contrario interdum corpus variis motibus concussum, sensusque maximam partem fuisse integros notatum fuit, ita ut omnium, quæ circumstantes egerant, recordarentur, finito paroxysmo.

Erat etiam hisce diebus Odontalgia non paucis molesta, quemadmodum etiam aliis anni temporibus esse solet, quando aer frigidus, humidus, & pluviosus existit, quanquam & plurimis aliis à causis eadem aliàs oriebatur. Unde etiam varia opponenda sunt remedia.

In Aprili terra blando tepibat calore, quæ aliquando etiam calidis fovebatur pluviis, de cætero ferè semper grato Solis jubare illustrabatur.

In Majo major aëris inconstantia erat, visus post nubila Phœbus, ac post Phœbum fulgur, & nonnunquam tonitrua audita.

Ineunte Junio calor Solis temperatus refocillabat, qui etiam in precedente mense, non tamen absque intermixtis pluviis, recreabat; circa finem verò turbida fuit tempestas, ac frequentes imbres.

Sub initium hujus trimestris febres petechiales quadantenus remittebant, ac in quotidianas, tertianas, aliquando etiam, ut paulò rariùs, quartanas degenerabant.

Passim verò tum temporis Erysipelate infestabantur, præprimis sanguinei, & sanguineo-cholericæ, rariùs sanguineo-Phlegmaticæ, & tantò magis, si consuetæ sanguinis evacuationes ad tempus suppressæ, aut patientes terroribus, aliisve animi pathematibus concussi fuissent: Præcedit ferè horripilatio, sequitur verò calor præternaturalis totius, æquabilis & ferè vaporosus, cum aliqua tamen acredine & morsificatione conjunctus, ac cætera adsunt, quæ alias in inflammationibus observantur, rubor, dolor, febris, aliqua partis intumescencia. Cura sine V. S. & purgatione absolvi potest, solis diaphoreticis, & externè discutientibus.

Purpura alba solito frequentius hisce diebus infantes, pueros ac fœminas, & imprimis puerperas cholericæ-sanguineas &c. corripiebat. Ultimas quidem omni tempore post lochia suppressa invadere suevit, at verò si hæc causa absit, nec iracundia gravior, ac illa quidem ferè suppressa præcesserit, aliis anni parti-

bus non æquè multis infesta est: Typus morbi sequens est: Initio quidem mediocri corripuntur horripilatione, quam excipit æstus non adeo vehemens; magis molesta est angustia præcordiorum, quàm dolor capitis, qui non acutus, sed ferè turbulentus existit; adest enim faucium dolor & ardor; Somnus prope modum omnis cessat, & paucae sunt quæ sub initium morbi, per unam alteramve noctem somno non interrupto fruuntur, alvus plerumque officio non satisfacit: pulsus celer est & quasi oppressus: urina cruda ineunte morbo, sub exitum satis copiosum deponit sedimentum, appropinquante die quarto, quanquam interdum etiam citius illud fiat, in artubus, collo, pectore, elevantur & extuberant pori cutis cum rubore, instar cutis anserinæ, ac sensim oriuntur numerosissimæ pustulæ magnitudinis exiguæ, pellucentes, aquea quadam humiditate gravidæ, quæ in ficcioribus satis maturè ferè intra 24. horas exsiccantur; In humidioribus & junioribus aliquantò diutiùs, erosâ cute, aliquid humoris exstillant, non sine aliquo corporis pruritu & ardore, qui ab initio vix observabatur. Conveniunt nitrosæ & salina aliquoties per diem exhibita, & præmissis manè diaphoreticis & bezoardicis fixioribus, aut etiam decoctis ex fumaria, sambuco cum fero lactis caprini paratis.

Satis etiam communis erat Fluor albus uterinus in fœminis quibuslibet ultra pubertatem annis, frequentius tamen paulò provectioribus ætate; cujus mali non ita facilis est cura, quippe in qua & viscerum chyli secre-

cretioni, & feri depurationi infer-
vientium, & lymphæ ratio habenda;
ut nempe abundantia feri excrementi
ac viscosi ex corpore eliminetur,
materiæ fluxum hunc confluentis
proventus impediatur, & uterus
corroboretur, imprimis per nodulos
ex stomachicis, uterinis ac purgantibus,
& diuterica, succinata, terebinthina
&c. per diaphoretica, ꝯ. lignorum
decocta, Salivatio generosum illud
remedium est, quo etiam inveterati
fluxus debellari possunt &c.

Qui isto tempore in ætate puerili
fuerant immunes ab exanthematibus,
sub finem Veris, Achoribus & Tinea
infestabantur; ubi optimè conducunt,
quæ aliàs in scabie profunt: non sine
fundamento Nicotiana laudatur, ac
camphoratorum ulus noxius, & tantum
excitant dolorem, ac si carbonem vivi
capitibus impositi essent.

In Julio terra per totum mensis
cursum benigno Solis calore animabatur,
ac simul calidis fovebatur pluvii,
subinde tamen etiam tonitrua audiebantur.
Per Augustum eadem gratæ inter Phœbum
& nubila vices durabant. Nec alia
aëris in Septembri constitutio, nisi quod
frigidior aura post benignum Solis
calorem allaberetur corpori ac aliquam
ei afferret molestiam.

Hoc tempore grassabantur febres
continuae intermittentes, cum dolore
hypocondrii dextri, Pleuritides spurie,
in infantibus corporibus excretio
miliaris notabatur. Multos cholera,
Diarrhœa ac Dysenteria fatigabant.
Multi Catarrhis obnoxii degebant,
ac pertinacissimis Tussibus

concutiebantur.

Vidimus etiam in æstate motus
quosdam febriles, qui nullum typum
observabant, neque statis exacerbabantur
periodis. Mirabilis in istis vicissitudo
est, eaque satis crebra: qui hac hora
ex angustia cordis gemit & trepidat,
de fatigatione summa conqueritur,
post unius alteriusve horæ spatium,
erecti animi est, & frontis exporrectæ.
Propemodum autem febriles ejusmodi
excandescantias experiuntur homines
scurbuticis maculis modo rubicundis,
modo lividis deformes. Hæ quando
numeriosiores in corpore comparent,
serè abest ejusmodi ebullitio, sed
quando pauciores adsunt præprimis
in loco minus consueto, tum ejusmodi
alterationes sentiuntur, præsens quoque
est manifesta coloris macularum mutatio.
Non carent hæ inordinatæ febres suis
symptomatibus; nam & anxietates
gravissimæ præcordia premunt, languor
totius corporis & ossifraga omnium
membrorum lassitudo invadit, ac
interdum alii graves impetus ac
tumultus corpus affligunt; partes
autem maculis obsideri solitas dolor
tensivus, gravativus, imò & rigor
occupat, adest vertigo, non raro
æstuantem calorem sequuntur
horripilationes; pulsus serè magnus
est, interdum aliquo modo inæqualis
& parvus; urina serè crassa est,
& statim, postquam reddita est,
conturbatur, ac deponit corpora
rotunda, instar arenularum, &
superior substantia nihilo minus
crassa manet, & quasi pinguedo
quædam vitri parietibus adhæret;
vix post sumpta cathartica, ut
aliàs fieri solet, clarescit, sed
turbida manet. Prodest excretionem
macularum promote-

move, aut materiam earum subigere & corrigere, cum antifebrilia sola non sufficiant.

Vicissim eodem tempore excruciantur aliqui dolore artuum, stasis horis, singulis diebus per aliquot septimanas redeuntibus, sine ullo febris signo. In cortice Peruviano inventum est remedium.

Vir quidam & mulieres fervido cœlo de tormentis pruritus, interdum ad lypothymiam usque, interdum certis tantum in partibus, præsertim ano & pudendis, fuerunt conquesti. Quædam gravidæ cum aliquibus exanthematibus tortorem hunc per multas septimanas sustinuerunt. Qui non tam ab humoribus acris, quam à vermium morfu excitatus fuisse videtur, præsertim quod remedia anthelmintica præ cæteris conduxerint, ut topica amara in vino decocta &c.

Cœlo sereno & calenti frequentissimæ erant sternutationes, & jungebantur hæc etiam morbis tum grassantibus. Præter hydragoga, sicut sudorificis hæc constat honos; eximie verò præ cæteris juvant frictions & ligaturæ extremorum, ut V.S. nec non Spiritus retentio.

Octobris initia benigno calore grata, reliqui autem mensis hujus dies turbidiores, & propter pluvias ac frigus inamoeniores erant. In Novembri temperatus erat aër, usque ad plenilunium, postea autem nebulosus ac pluviosus, mense ad finem vergente, inconstans ingruerat frigus, ut plurimum tamen satis remissum. December inter nebulas, ventos & pluvias transactus. Multi sub hac aëris constitutione tussi infestaban-

tur. Regnabant etiam febres cum mordaci calore, doloribus hypochondriorum, dorsi, siti immodica, exanthematibus serosis, purpurâ, pleuritide, ictero, & diarrhœâ, singultuque conjunctæ; & bezoardicis fixis & volatilibus, intermixtis anodynis, oppugnata fuerunt. Jungebantur etiam paralyfes linguæ, & insultus apoplectici, sine evidenti periculo. Circa solstitium hybernum etiam Asthma convulsivum, aliquando Parotides supervenerunt.

Parturientes in autumno experiebantur dolores & spasmodicas velliçationes ac contorsiones in diversis locis, quas ex fructuum ingurgitatione ortas, suspicio fuit, iisdem autem Essent. carn. D. Mich. D. Wedel. &c. obviam ibatur.

Creber affectus erat inflatio ventriculi, interdum satis enormis, quam ructus, difficultas deglutiendi comitabantur, per evacuantia, & carminantia non nimium calida facile curabilis.

Alii Lienteria corripiebantur, & egregie stomachicis sublevabantur, præprimis ex mentha & absinthio paratis, nisi quod aliquando eveniebat, cum ictero, hydrope, febribus tertianis lentis eadem complicarentur. Quidam cœliaco laborabant fluxu, atque iisdem remediis sanabantur. Exempla etiam Asthmatis stomachalis offerebantur, sive cruditates in flatus resolutæ diaphragma comprimerent, sive ventriculus à contentis suis in spasmus concitatus, contiguum sibi diaphragma simul afficeret; imò unum alterumve datum fuit exemplum febris anhelosæ & asthmaticæ, quam describit Syl-

vitus l. i. prax. c. 30. Cura in euemetis, ubi circumstantiæ permittunt, vomitorio expediri potest.

Consilium Medicorum hoc tempore à Chirurgis non minus requisitum fuit, quomodo in ulceribus sinuosis inveteratis internè ortis & oblongis, exterius verò callosis, ritè sese gerere deberent. Hæc enim ulcera tum aliis temporibus Uratislaviæ, tum maximè in Autumno Chirurgis crucem figunt. Ubi totum imprimis ductum discindere, callosam cavita-

tem septicis tollere, consolidationem balsamicis promovere &c. consultum fuit.

Omni quidem etiam tempore gummata Gallica observantur, maximopere tamen circa autumnum læviunt, quæ post sanguinis depurationem, eorundem per emplastrum diachyl. c. Gum. & mercur. &c. putrefactione, per causticum apertione, unguento basilico, mundificatione, imprimis curata fuerunt.

Constitutio Epidemica Uratislaviensis.

Anni 1701.

IN Januario variæ erant ratione frigoris vicissitudines, modò enim aër liquefcere, & quodammodo diffuere, ac in ampliora spatia sese diffundere videbatur, modò autem frigore constipatus in angustum cogebatur; finem verò mensis imponebant nebulae illæ insalubritatum fomites. Februarius tum his, tum etiam nivibus, & variis ventorum mutationibus horridus erat, nonnunquam tamen quodammodo placidus, & æquabilis aëris fluxus observabantur. Sub initium Martii frigidiuscula aura subito cum blandiori aëre commutabatur; nec tamen Mensis ad finem sine nimbis, grandine, variis ventorum tumultibus decurrebat, sic tamen ut blandus solis calor in his aëris varietatibus non nunquam Silesiæ incolas exhilararet.

Mense Januario febres continuæ periodicæ, variis stipatæ Symptomatibus, præprimis autem cardialgia, vomitu, spasimis, hypochondriacis

&c. non paucis erant molestæ. Græssabat etiam Pleuritis Spuria; erant quos Erysipelas capitis in periculum vitæ conjiciebat. Lumbago quoque iis, qui Baccho & Venere delectabantur, molestiam creabat. Nec minus febres petechiales satis erant frequentes, quæ etiam ad domesticos incautè cum ægris conversantes, præprimis si hi essent meticulosiores, per contagium propagabantur. Tractati fuerunt hi morbi non sine felici successu, methodo superius adumbrata.

Catarrhi, Tussis ferinæ &c. etiam grassatæ sunt; in quibus hoc tempore opiata minimè profuerunt.

Mense Aprili admodum inclemens erat aëris constitutio, & miris ventorum, frigoris, grandinum, nebulæ, nivium, pluviarum vicissitudinibus, etsi ad teporem nonnunquam inclinaret, ingrata. Nec in Majo Veris dabatur frui deliciis, sed subturbido, & nebulis obducto, ac plu-

viò cœlò major mensis pars agebatur, eoque gratior erat blandus in Junio Solis calor, qui tamen & ipse pluviis & tonitru subinde turbabatur.

Hoc tempore omnis generis febres grassabantur; præprimis crucem figebat illa, quæ typum talem observabat: primo die horror satis gravis homines catarrho obnoxios & crassiori victui assuetos, aërisque injuriis crebrius expositos, aut ad tabem pronos invadebat, horrorem sequebatur calor valde inæqualis, pulsus autem ferè debilis erat; æstus per horas modò pauciores septem, novem, modò plures, v. g. 12. 14. &c. perseverabat, post quem aliquibus sudores effluebant, quibus manantibus, utut febris remitteret, plenè tamen non cessabat. Erant qui post calorem nondum sopitum, eodem die denuo horrore & frigore concuterentur, ac illis jam dicto die vomitus erant molesti; iis præprimis horis, quibus febris intendebatur, die secundo perseverante adhuc calore, denuo propemodum eadem horrà, quâ primo, miseris opprimebat alius horror, aliudque frigus, & tandem etiam calor, qui sensum augebatur, sed tamen longè adhuc aberat à ferocia ejus, qui primo die ægros exurebat, sed neque tot horis, quam illic continuabat; tertio die eadem, quæ primo, ludebatur fabula; quartus iterum secundo respondebat; verbo; semper uno die febris erat gravior & quasi composita ex tertiana & quotidiana, altero autem erat levior, typum unius quotidianæ referens. Solvebatur intra 14. aut 20. dies per diarrhoeam, mutabatur etiam in tertianam duplicem, in aliquibus sca-

bies succedebat per totum corpus diffusa. Cedunt etiam hæ febres adhibitâ ordinariâ methodo curandi superius adumbratâ. Lenia evacuantia eximie profuerunt secundo aut quarto die, inò & aliis diebus paribus, etiam repetitis vicibus exhibita. Omnia Symptomata erant leviora, si illis diebus, quibus unum tantum affligit paroxysmus, sub declinationem blanda dabantur alexipharmaca. Ante paroxysmos præcipitantia cum salibus alcalinis & nitro, rectè etiam morbo huic opponuntur omisâ venæ sectione.

Præter has febres occurrebant etiam, quæ itidem tertio quoque die ut priores ingravescebant, sed absque rigore & horrore stata observantes tempora, nisi quòd rigore *ardentius* *regi* *per* *armis* inordinate & erraticè, non una cum paroxysmo invaderent. Non mali videbantur esse moris ab initio, sed procedente morbo ferè in pejus ruebant, ac criticis præfertiim diebus excandescebant; aderat morsus ventriculi, aliaque symptomata maligna, in his lethargus, in aliis vigilia cum deliriis conjuncta; impeditus erat urinæ fluxus eo tempore, quo rigeant. Satis erant contumaces, nec nullos interimebant. In cura nihil peculiare observatum, nisi quòd è re fuerit, superato rigore, ad æqualem sanguinis distributionem obtinendam diaphoretica & alexipharmaca propinare.

Cæteræ febres ferè omnes conjunctæ erant cum Ontalgia, quæ certè & ægris & Medicis facessit negotium. Omisissis emeticis, purgantibus, & V. S. fuerunt interne exhibita, quæ alias in viscerum & meningum inflam-

mationibus præscribi consueverunt; externè verò potissimùm linimenta spirituosà, & hæc quidem camphorata & crocata sæpius applicata: aliquod etiam in pediluvii solatium, si dolor ille, quod tum temporis observatum, solitariè absque febris affligat.

Primiparæ habitiores lautioris conditionis, imò & aliæ puerperæ partus doloribus defunctæ, hisce diebus ferè omnes conquerebantur de dolore compressivo satis vehementi in dorso, quem nec mulierculæ suis remediis domesticis, nec Medici selectis etiam pharmacis depellere poterant. Acerbiores erant cruciatus earum, quæ jusculis consummatis, ut vocant, lapsas reponere vires gestiebant, præprimis si infantes essent debiliores, & in uberibus sollicitandis negligentiores. Nihil æquè his profuit, quam victus tenuior, & evacuatio lactis ex mammis liberalior, evidenti certè argumento, dolorem hunc non aliunde pendere, quam ex valorum lacteorum, ipsiusque ductus thoracici chylosam materiam pro lactis generatione advehentium repletionem, ac nimia distensione.

Præcipuè autem hoc tempore communes de vertigine, tinnitu aurium comitatâ, querelæ audiebantur. Occurrebant satis multi, quibus caput, & visus objecta circummagi videbantur. Nonnulli erant, quorum oculis tenebræ, aut intra tenebras splendida quædam observabantur, & caput in turbinis modum circumduci videbatur. Hoc autem malo vexabantur, qui in otio viventes liberalius subinde se vino invitarunt, aut qui antea hæmorrhagiam narium,

vel fluxum hæmorrhoidalem experti his evacuationibus per tempus aliquod caruerant; aut qui alias catharsi fuerunt assueti eandemque omiserant. In cura V. S. imprimis, frictions etiam, ligaturæ & pediluvia fuerunt adhibita, post V. S. purgantia; raro emetica in plethoricis data; inter sudorifera Tinctura bez. D. M. omnium minimè expectationi satisfacit, ut & spirituosà aromatica, aliaque plura. Aliquantò major virtus fuit in Succin. Spec. de hyacinth. maxima autem inter usitatiora in cinnabari nativa.

Præterea multorum infantum corpora hisce diebus motibus convulsivis concutiebantur, quorum non pauci à parentibus suis per mortem avellebantur; nec infrequens in illis erat Rantula.

Sub illud tempus, quo fraga & ribium baccae passim apponebantur, & avidè, ut fit, ingerebantur, alii Diarrhœam corripiebantur, alii autem Cholera, præprimis si vinum in glacie refrigeratum ingurgitarent. Cholericis non tantum sursum & deorsum magno cum impetu humores biliosos egerebant, sed & ingenti siti torquebantur, & assidua corporis jectigatione fatigabantur: mens eorum percellabatur, aderant vigiliæ & partium extremarum refrigerationes; quæ symptomata, nisi statim ab initio blanda data abstergentia aut levissima evacuantia, ac præcipitantia, cum diaphoreticis & discutientibus, ipsa mors excipiebat.

Varii oculorum affectus tunc etiam occurrebant. Nonnulli laborabant Epiphorâ, & tenuis humor calidus & mordax, lachrymarum specie

cie in oculos irruerat. Ex his aliqui in febres intermittentes lapsi non modò molestiæ levamen ex febre superveniente non senserunt, sed & dolorem augeri, eo quòd fortè acerrimum remaneret, dissipatis humidis & aquosis particulis, crebro conquesti sunt. Alios acres & falsi humores cum rubore & palpebrarum exulceratione, gravi afficiebant tædio. Inflammationes quoque oculorum aliæ aliis erant pertinaciores. Interdum oculi erant satis squalidi, & vasa supra modum extumescabant, & tamen totum malum remediis debitis facile tollebat. Nonnunquam verò inflammatio multò minor erat, & tamen quicquid etiam ageretur, frustra tentabatur. Erat autem hoc in casu cum ophthalmia dolor capitis diuturnus indissolubili nexu conjunctus, qui satis ostendit, in consortium mali meninges & intimas cerebri partes trahi, quod etiam subinde in aliis fieri morbis patet ex Cl. Baglivi scripto de Fibra motr. Visus autem eorum, qui ita affecti erant, in dies magis obscurabantur, nec in minimo cœcitatæ secuturæ periculo versabantur. Id creberrima docuit experientia, alvi profluvium, sive sponte naturæ motum, sive pharmacis excitatum, ophthalmicis esse admodum utile.

Porrò sæviebant maximopere brachiorum dolores, qui omnem remedium applicationem eludebant.

Mulieres etiam sanguinæ constitutionis, quæ paulò liberalius vinum bibunt, dolebant hypochondrium dextrum. Spirandi aderat difficultas sine tussi, quæ in horas increbrescebat; accedebat nonnunquam

febricula, quæ dolorem, modò is esset mediocris, ne ad claviculam aut ilia pertingeret, solvebat; de quo ipso dolore loqui videtur Hippocrates l. 6. aph. 40. Nihil æquè profuit, quàm primo quovis tempore sanguinem liberaliter ex venis in pede detrahere, id quod argumento est, aut hepar phlogosi in hoc dolore corripri, aut sanguinem in trunco venæ portæ vicinisque ramis stagnare. Difficilior est cura, si dolor hic sit conjunctus cum tussicula inani, ex hoc enim non vanè colligi potest, etiam diaphragma in societatem doloris rapi, id quod fit, cum gibba hepatis pars inflammatur, utpote quæ propius diaphragma attingit. Si paulò gravior sit inflammatio, ne digitorum quidem pulsuum ægrotantes ferre possunt; jactantur plurimum, lingua arida & scabra est ob ingens in sanguine incendium.

Mensis Julius erat amœnissimus, nam & gratum solis jubar exhilarabat, ac tepidis aliquando pluviis terra refocillabatur. Major æstus erat in principio Augusti, & crebra audiebantur tonitrua; eoque gratiores erant, quæ subsequiebantur pluvix. Etæsiæ quoque gratè spirantes nimium temperabant fervorem. Nec minus blanda & grata erat aëris constitutio in Septembri, nisi quòd circa Novilunium rigidior aër corporibus esset molestus.

Præter morbos æstivales in præcedenti enumeratos, scenam hoc tempore ingrediebantur dejectiones dysentericæ, quas in corporibus cacochymis, tum etiam quando symptomata remittunt, & scybala minus sunt cruenta, nec sedes adeò tormi-

nosæ, sed ad legem naturæ accedentes, nec non somnus recurrit, & de novo alimenta appetuntur, adeoque in portu ægri sunt, ex improvise sequitur diarrhœa, quæ corpus variis humoribus repletum deplens, nihil finisfri portendebat, sed, etiamsi vires aliquo modo deiceret, firmiter impofterum fanitatem pollicebatur; conf. Hipp. sect. 7. aph. 77.

Post propulſas ejus temporis febres, in diverſis hinc inde corporis partibus, præſertim autem in volis manuum & plantis pedum, reconvaſcentibus epidermis diſcedebat, & quaſi per ſquamas abradebatur.

Alias iſdem diebus multi ex egenis cacochymi deformabantur Porrigine, præter blandam catharſin, diaphoreſin, & diureſin, juxta cum diætâ laudabili, topicis abſtergentibus circumſpectè adhibitis curata.

In hac ipſa æſtate paſſim etiam audiebantur querelæ de doloribus artuum & infimi ventris: crurum dolor potiffimùm multis infeſtus erat: hunc alii tenſivum, alii obtuſum, alii mordicantem, alii autem pungentem & erodentem, in profundo circa os experiebantur, qui in motu corporis graviter efferebatur. Alii dolorem hunc ita deſcribebant, ut dicerent, malleolis ſibi quaſi crura contundi: Nec minùs brachia graviffimis torquebantur doloribus, qui non ſecus ac à lue venerea oriundi nocturno tempore ingraveſcebant. Alii per intervalla luſtabantur cum doloribus & lancinationibus inteſtinorum intolerabilibus, qui exhibitis carminantibus & anticolicis remediis magis intendebantur. His autem aliſque variarum partium cruciatibus obnoxii

illi erant, qui cibis craſſis, ſalitis, pane non benè à furfuribus purgato, cereviſia craſſa, turbida & ſeculenta, aut vino nondum ſatis benè defecato, vel neſcio quibus mangoniis corrupto utebantur. Hic unicè antiſcorbutica cum rad. chinæ, ſaſſaparillæ, & lignis exoticis decocta aliquo modo ægris erant ſolatio; quibus ipſis etiam remediis ſublevabantur ii, qui de languore, nullo etiam præſente morbo, laſſitudine totius corporis cum aliqua oris ſiccitate conqueſti fuerunt.

Multi in teneriori ætate conſtituti, circa dies caniculares, etiamsi nulla dyſenteria aut diarrhœa eſſent correpti, aſſidua deſidendi cupiditate, cum torminibus quibuſdam conjuncta vexabantur. Poſt fruſtra adhibita enemata, lenia evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea, tandem cum ab aſcaridibus malum foveri ſuſpicio eſſet, majori cum ſucceſſu anthelmintica enematibus addita atque per os data fuerunt.

Initia menſis Octobris blando calore grata, ſed plerique ſequentium dierum ventis, pluviis & variis aëris mutationibus horrida erant. In Novembri modò pluviæ decidebant, modò nives; & utut aura ſubinde eſſet ſatis temperata, nonnunquam corpora frigore rigeabant; hoc autem in Decembri erat intenſius, præprimis circa Plenilunium; at paulò poſt & intercurrentes nebulæ & pluviæ, Soliſque jubar violentiam frigoris mitigabant.

Inter varios hujus temporis morbos, non rarò occurrebat Gonorrhœa virulenta, quæ ab omni tempore Veneris amaños mulctat, autumno tamen, qui exulcerationibus omnibus

minis favet, inclementius saevit.

Porro inter communiores morbos erant febres, quæ nec statum tempus servabant, nec eodem modo semper invadebant, sed modò diebus singulis, diversis tamen horis, modo alternis homines opprimebant; jam diurno, jam nocturno tempore in- gravescebant; hoc die cum horrore notabili aut rigore, alio autem sine sensu frigoris paroxysmus ingruerat; hodie immani cardialgia molesta erat, cras ventris tormina affligebant; jam hoc symptoma, jam aliud miseros magis fatigabat. In cura placuit Hippocratis consilium lib. de rat. vict. in acut. *inconstantes & erraticos morbos curare non expedit, priusquam constiterint*, seu certum typum & periodum observaverint, quod circa septimum diem hic evenire solebat; nam tum vel in tertianas vel in continuas degenerabant, & methodo convenienti curabantur.

Quartanae quoque autumnalium morborum numerum augebant, in quarum cura plebeis quibusdam illa non malè cessit temeritas, qua febr-

citantes subito terrore graviter percellunt, si vel sedes, ut fit, vel deinceps sudores copiosi, aut alia quædam evacuatio largior succederet. Nec methodus illa, quæ has per anodyna, præmissis lenibus evacuantibus, febres tollit, inutilis deprehensa est.

Præterea urinæ stillicidia, vel ab humorum ad renes per arterias delatorum acrimonia, aut, quod verisimilius, à renum ulcere oriunda exasperabantur. Trichiasis in quibusdam notabatur, incidentibus & purgantibus lenioribus curata. Tabici pejus habebant. Grassabantur etiam iterum ischiatici dolores. Multi qui coelo pluvio sub dio laboraverant, aut etiam in aquis ac paludosis locis manuum opera exercuerunt, difficili respiratione & orthopnoea sine concis vexabantur, quibus non tam expectorantia, quam evacuantia, diuretica & sudorifera conducebant. Magnus etiam inter egenos epilepticorum numerus erat. Aliquos passio iliaca horrendo modo afflixit.

Constitutio Epidemica Berolinensis.

Anni 1702.

JAnuarius biduo gelido paucis nivibus, ventoque valido turbido, 3tium remissioem nivibus aspersis degelantem substituitis, 4tus gelu rigidum redintegravit, sed sequente 5to post gelicidium matutinum in deliquium ac pluvias frequentes nunc uberiores, nunc parciores, 19no tantum & 22do moderato gelu ut & 29no post pruina matutinam

sereno exceptis, solutus toto mensis reliquo degeneravit.

Februarius 1mus frigidus præcedentibus paulò serenior, circa vespem in pluviam, 2do toto durantem, & 3tio serenitate aliqui interpolatam desinit. 4tus serenus ac frigidus. 5tus totus paucâ intercedente serenitate pluviosus. 6tus & sequentes (11mo & 17mo mahè pruinosis exceptis)

exceptis) ad 18vum usque Verna serenitate ferè & temperie amœnum quarto compares. Reliqui ad finem usque mensis varii, alii uti 19nus & 20mus aute meridiem siccî & frigidi, circa vesperam pluvii sereni uti 21mus, alii turbidi & frigidi, uti 22dus, alii uti 23. cum frigore manè sereni, post turbidi, alii uti 24tus manè udi, à meridie sereni, alii uti 25tus post pluviam rorans mane siccî & turbidi. Alii manè nebulosi post sereni, à meridie pluvii, ut 26tus, & 27mus succedente procellâ & 28vo adhuc continuante & admixtâ nive, grandine & gelu, redditi tandem cum meridie serenitate mensẽ terminante.

Martius frigus cum nive continuatum primo biduo, interspersis de die serenitati nivibus interpolavit, 3tio, in pluviam matutinam descendit, recuperatâ tamen à meridie serenitate, 4to quoque continuante ad vespertinam usque pluviam, 5tus serenus quidem sed algidus, grandines nonnunquam Favonio stante sparsit, quatriddi sereni gelidi & pruinosi prodromus, 10. biduum successit, Africo tumultuante turbidum, procellosum grandinosum ac nimbosum. 12mus serenitatem restituit matutinam nivibus à meridie comitatam, atque biduum sequens gelidum & serenum induxit, moxque intercalato 15to remissiori, sereno tamen adhuc, gelu satis hactenus rigidum cœlo sereno Boreâ aspirante, ac succedente huic post Euro, ad 23tium usque serenitate vernâ cum sequente biduo commendabilem reduxit. 26tum mane turbidum algidum ac ventosum cum triduo succedente turbulento, secutus

pluviolis quidem sparsis à prioribus diversis 30mus 31mo socio manè quidem pruinoso, serenitate tamen commendabili biduo mensẽ hunc simul ac trimestre finiit.

Morbi hoc trimestri præter scorbutum endemium, febres intermittentes nonnullas ardentes quoque & cephalæa ac hemicraniâ valde molestas continuas, malignas paucas, variolis ac purpurâ notatas, catarrhales & pleuriticæ sporadicæ, Epidemici ferè nulli fuere, nisi catarrhos & tussis, hæmoptoes quasdam & pleuritides, ut & arthritides, præsertim vagas scorbuticæ, ob hybernas aëris varias turbas indeque nascentia sanitatis incommoda, satis frequentes iis annumerare velis.

Aprilis primum biduum frigidulum, cætera serenum leni gelu cœpit ad tertii meridiem usque nubilum in pluviolas circa vesperam solutum, cui 4tus compar, 5tus noctu pluvius, de die procellosus ac nimbosus. 6tus nivibus sereno cœlo mixtis varius & inconstans successit. Huic congener 7timus, Octavus nocte à nivibus facta frigidulus & potissimam partem turbidus, post noctem gelidam, nonum frigidum & serenum, post quæ nocturnas denuo nives biduum degelascens ac pluviosum induxit. Sequentes, præter 12mum sic satis serenum, vesperi tamen adhuc specade rorantem, eique similem 23ium & 24tum totum serenum omnes ad finem usque mensis genio illius conformes, varii, turbidi, frigidi, nivosi, nimbofi, quandoque & procellosi fuerunt.

Maii primus vernâ serenitate commendabilis, frigidulus tamen adhuc
Euro

Euro noto flante, triduum sequens turbidum paucis asperis pluviolis udum ac horridum adduxit, succedente vernâ amœnitate integrum mensem reliquum, paucis IImo nimirum mane turbido à meridie specade grato, 17mo vento, 23o procellâ 25. pluviâ vento mistâ, 27. grandine ac imbre, ut & 3Imo seu postremo paululum ventoso exceptis durante.

Junii primus ultimo Maii compar, à biduo sereno ac temperato exceptus, 4tum obscurum in vesperam & noctem pluviâ deficientem, cum subsequente biduo sibi non absimili successorem habuit, quos biduum aliud serenum ac temperatum correxit; successit huic 9nus totus turbidus in pluviâ vespertinâ desinens, quem temperatus ac siccus IImus, atque I2mus sudo æstivo insignis secutus. Huic biduum rursus obscurum ac frigidum in pluviâ tandem fatiscens successit, eique quatrimum sudum ac æstivo ardore ferè molestum, subsequente 19no tonitru temperatum, 20mum pluviâ nocturnâ quandoque & diurna fœcundum, triduum versus serenum ac temperatum secutum in pluviolam vesperi 23tio solutum, quod 24to imber nocturnus, tandemque, 24num manè obscurum à meridie serenum, & 29num frigidulum sed serenum, si exceperis, reliqui vario cœlo aliquando & nimbofo, rarius sereno inamœni, mensi tristem addidere colophonem.

Morbos hoc trimestre epidemios præter morbillos & paucas variolas nullos aluit: Sporadici fuerunt febres varii generis, intermittentes tertianæ nonnullæ, & continuæ ardentes Cephalalgia & Cardialgia in-

festæ, Catarrhales tussi & Asthmate molestæ, quandoque & anginâ, oculorum & gutturis ac tonsillarum inflammationibus; His hæmorrhagiæ narium, hæmoptoes, Arthritides unversales, & vagæ quoque Scorbuticæ, Cachexiæ & Cacochemiæ passionibus hypochondriacis & Hystericis, pleuritide, imò & paralyfi & apoplexiâ nonnunquam stipatæ, accelerare.

Julii dies quinque priores æstivo calore insignes, 3tus præsertim fervore æstuoso molestus; Quibus biduum successit ventosum ac subinde pluviolum, huic 8vus obscurus ac frigidulus, ut & 9nus sudo & temperato calore amœnus. 10mus post pluviâ nocturnâ cum septem subsequenti- bus sudo ac æstu genium hujus mensis exprimentibus 16to sub vesperam, ac 18vo à meridie, 19no, mane pluvio à meridie tonitru addidit. Sequens triduum sudo pluviâ miscuit, succedente quatrimum imbroso. Unde ad finem usque mensis sereni & æstivo sudo grati successere dies.

Augusti primus sudo æstuoso gravis, vesperi tonitru leve cum pluviâ moderatâ, sequenti verò triduo post pluviâ matutinam modicam temperiem amœnam substituit. Quæ triduo alio ob temperatum sudum commendabili succedente, ac octavo ante & post meridiem lene stillicidium intercalante à biduo pluviolo excepta. Cui aliud rursus biduum verè æstivum ac serenum successit atque huic 13tus mane specade rorans, 14tus præter tonitru breve imbre comitatum cætera serenus. 15tus manè serenus, circa vesperam tonitru horrendum procellosum ac nimbofum tulit.

16tus manè serenus post fusas à meridie pluvias frigidior. 17mus serenus ac temperatus, 18mus à pluviam matutinam septem subsequentes dies serenos, ac non nunquam satis æstuosos, si 25tum excluderis manè pluviolis madentem, adduxit. 27. cæteroquæ serenus pluviam vespertinam in noctem usque intemperantem protraxit, 28vum frigidulum, licet sereno, 29num totum pluvium & imbrosum ac subfrigidum, 30mum pluviolis quandoque rorantem, tandemque 21mum & postremum mensis siccum quidem & serenum, sed frigidum pariter successores habuit.

Septembris primordium 1. & 2dâ die serena & amœnâ temperie acceptum, circa vesperam in tonitru horrendum & imbrem degeneravit; à 3tio ad 24tum vario, quandoque subfrigido, quandoque æstivo calore, plerumque sudo pluviis ac speculante interpolato, temperatoque æthere continuavit; 25to ventosiori paulo & pluvio biduum successit procellosum & nimbosum, atque huic aliud sedatius, sed ad vesperam usque pluviolum; inde serenitas gratâ comitata temperie, 31mum simulque mensis & trimestre terium absolvit.

Morbos æstiva Ætheris cum temperie cambiens subinde intemperies, præcedentis æstatis frequens æstus præter endemios penè, scorbutum illicque affinem veneream luem, epidemios genuit varias febres tam intermittentes quam continuas, causas aliasque ardentes paroxysmis interpolatas, quasdam planè inordinatas nullum typum servantes, catharales nonnullas malignas quoque ex-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

anthematis variis, miliaribus præsertim semet prodentes, pleuriticis insuper, alias Cephalicâ, cardialgiâ, colicâ, hæmoptoë, defluxionibus in bucca gulam, dentes, ut & inflammationibus oculorum, indeque ophthalmiis, gutturis tussibus porro variis, quibusdam etiam ex illarum numero, quas convulsivas Willistus appellat; Præterea Epilepsias præsertim infantum, Arthritides tam universales quam particulares, unus lateris, Ischiadicæ, vagas scorbuticæ satis frequentes; omnium tamen frequentissimas ob fructuum immaturorum ingluviem intemperantem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ usum, Choleras, diarrhœas, Lienterias & dysenterias copiosissimas, easque satis vehementes, pertinaces, periculosas, ac sæpenumero lethales.

October post pluviam 1mo matutinam, triduo sereno ac gratâ temperie amœno æstu, successit triduum nimbosum, subinde grandinosum, tandem & pluviis, nivibus pruina vacuum ac frigidum. Illi rursus quadriduum, autumnalis temporis ratione satis temperatum ac gratum. 14tus manè ad meridiem usque nebulosus, inde serenus fuit. 15mus serenus ac temperatus à meridie paucas sparsit pluvias; A 16to ad 20mum æstivo ferè calore serenum & amœnum quadriduum, à 20mo, 28vo sereno ac temperato excepto, obscuri ac frigiduli, interspersis 23io, 24. 26to, utut rarius pluviis ad 31. adeoque extremum usque mensis, dies secuti mensis terminarunt.

November à siccitate ac frigore aliquali auspiciatus, ad serenitatem

ac rigorem satis validum, sed ephemerum transit triduum obscurum ac specade subinde udum inducens. Quod quadriduum à siccitate ac temperie ad aliqualem algorem, mox & gelu satis rigidum pergens, secutum. Cui 9nus nivem copiosam asperfit, perseverante 10mo adhuc gelu atque post densam 11mo nebulam, & subsequenter serenitatem, ad 14mum usque paulò mitiorem in perspeadem à meridie fatifcentem continuante. 15tus præcedenti fere similis specade pariter udus, 16tus ad vesperam usque siccus, postea pluviosus, 17mum procellosum & nimbosum ascivit. 18vus à pluvia modica matutinâ in serenitatem, 19mo adhuc ad vesperam usque pluviam durantem transit, succedente 20mo sereno ac temperato, in turbidum temperatum tamen adhuc nunc siccum ut 21mo & 23tio, nunc pluviis & nivibus quibusdam, ut 22do, 24to & 25to mutato cælo, succedente biduo paulò gelidiorè & nebuloso, asperfa tandem quoque nive, alioque rursus biduo pluvioso totâ ad vesperam usque 29ni à pluvia inclarescentem, sicque 30mo Æthere sic satis sereno & frigido mensem simul claudentem.

December subfrigido, vernâ tamen fere temperie præter morem accepto biduo orsus, 3tium manè pluvium, cætera turbidum sed siccum, posteaque triduum temperatum attulit, sub vesperâ 6ti nive parçâ aspersum. 7timus à gelu nocturno serenus triduum sibi quadantenus excepta serenitate nivibus & nubibus interpolatâ conforme adduxit. 11mo obscuro in pluvias deliquescenti, ac 12mo sereno post specades substituen-

ti, biduum turbidum ac algidum successit, mox post 15tum manè pluviosum, postea triduum, à nive ac gelu moderato & Æthere sereno, in horridum mutatum substituit; sed 19no ac 20mo rursus post gelicidium & nivem cælo sereno remittente, 21mo manè specade rorante à serenitate Aëris, 22do in gelu satis rigidum abiit, rursusque 23tio post gelicidium matutinum in pluvias, 24to à procellâ, aëre turbido sicco tamen ad vesperam in pluvias, 25tum totum durantes fatifcentem. 27mo nivem noctu diuque spargit, 28vum moderatum gelu, & circa vesperam nix pauca exceptit. 29nus totâ die gelu rigidus fuit; 30mus à gelu in nivem, à nive in gelicidium, à gelicidio in pluviam, toto ferè 31mo durantem, sicque Æthere nimbofo, hunc mensem simulque trimestre ultimum adeoque annum hunc 1702. finientem desit.

Morbi hoc ultimo trimestri occurrerunt satis frequentes, Febres intermittentes varæ, continuæ, hæque sæpius intermittentibus sociatæ, simulque ardentes, malignæ quoque exanthematis varii generis conspicuæ; præterea Catarrhales, pleuritide nonnunquam comitatæ, Erysipelatodes, aliæque diversis & periculosis nonnunquam symptomatis, alia inter Paralyfi linguæ, aliarumque partium, inflammatione gutturis, Rheumatismo, Cardalgia, Cephalæa periodica nonnunquam, Hemicrania, Hæmorrhagâ narium vehementi & periculosa comitatæ. Præterque uteri quoque hæmorrhagiæ graves & pertinaces, solitariæ, aut aliis morbis sociatæ. Diarrhœæ & Dysenteria; mali-

malignitatis nonnunquam participes
excessuum autumnalium reliquæ,
Colicæ & hystericæ passiones scor-
buto sæpius complicatæ, tandem &

Epilepsiæ cum primis Infantum, non-
nunquam & adultorum Hemiplegiæ
& Apoplexiæ vehementes & ut plu-
rimum lethales.

Constitutio Epidemica Augustana

Ann. 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

*Licet initium Anni 1701. frigidum comparuisset &c. &c. &c.
In hisce quoque deprehensum fuisse animadvertio.*

Qualem Anni præcedentis exitus habuit aëris constitutionem, talis per biduum etiam primum Anni 1703. continuavit; & quamvis Zephyrus prædominium porro obtineret, ac tolerabiliorem utcunque temperiem redderet, sæpius tamen ab iis diversis ventis excipiebatur, Eurusque inprimis ante Solis in Aquarium ingressum, à die 18. Januarii usque ad d. 26. frigore intenso molestus erat, multis subinde interea nebulis, & nive, paucioribus serenis diebus observatis; à quo dein tempore inconstans admodum aëris ventorumque, Austro tamen prævalente, alternatio, usque dum Sol in Piscium signo versaretur, ubi post nivolum Boream, Zephyrus temperatiorem ut plurimum & pluviosam auram redderet; quæ post Æquinoctium vernale variis mutationibus, præsertim frigidis humidisque obnoxia, vernali amœnitati multum obstitit, ac tardiorẽ plantarum vegetationem effecit: Quæ eò felicior postea successit, cum grata temperies fertilitatem admodum promo-

veret. Interea morbi, præter Tusses in hyeme non insolitas, & omnibus ferè aliis morbis se complicantes, multas inducias concedebant; Arthriticis tamen doloribus obnoxii novas invasiones contumacioresque patiebantur, nec non Febres quotidianæ, non intermittente calore suo continuas sæpe in principio æmulantes, pauciores etiam tertianæ (post sumtum vel purgans, vel vomitorium, quod solum quandoque febrilem fomitem expellebat) arcano duplicato ubi biliosa impuritas, unicornu fossili ubi acidæ particulæ, chinachina verò dum viscidior pituita prævalebant; utraq; facile curabiles, in primis mensibus deprehendebantur, in pueris potissimum, vermium suspicionem ob victum prægressum, calorem faciei luridum, ventris morificationes, deliria nocturna &c. Sæpe præbentibus, & præter medicamenta recensita, cinnabaris nativæ, terræ signatæ, mithridatii &c. usum salutarem ideo expertis. Subinde quoque continuæ catarrhales notatæ fuerunt, majori vehementia, post hor-

rores, magno calore circa vesperam incremente, nec non cephalgia & virium languore periodum suam decurrentes, sed continuato blandorum diaphoreticorum & alexipharmacorum usui cedentes. Intermittentes illæ præsertim tertianæ, in æstate se in plures utriusque sexus, omniumque ætatum diffundebant; imò in autumnum usque passim se exerebant; nec deerant in diebus canicularibus, calore non admodum molestis, sed per primum decendium imprimis frigidiusculis & humidis, postea ferenis & calidis, circa finem autem pluviosis, quos malignæ, pustulis crystallinis stipatæ, & nisi alexipharmacis mox atque sedulo obviam ipsis iretur, lethales invaderent.

Post caniculares varia aëris temperies, Zephyrique & Euri alternatio, illo autem circa d. 8. Septembris prævalente, plurima pluvia & horridiuscula aura per aliquot dies infecta erant; cui fortasse Dysenteria tum ingruens non malè adscribenda fuerat; quanquam & metum ex turbis bellicis, quæ Urbem ubique cingebant, & ultimam incolis internecionem minitabantur, incessum, quin & cerevitiæ recenter coctæ nec satis defecatæ potum contulisse suum symbolum, sit credibile; quibus tonum ventriculi atque intestinorum labefactati, succosque naturales visciditatem & acorem contrahere, non est dubium. Quamvis illa rarò graviori insultu noceret, atque ex chyli acrioris vellicatione potius inducta videretur, cum sine prævio vel notabili calore aliisve symptomatibus, præter tormina tolerabiliora & stomachi gravitatem, mox in principio

cruentæ dejectiones contingerent; facile etiam, post rhabarbari tosti, (quod solum quandoque curæ sufficiebat) & moderatum stypticorum vel traumaticorum, catechu, tormentillæ &c. cum pauculo opii accessu, usum recederet: in nonnullis, ubi stomachus cruditatibus oneratus indicabatur unicum lene vomitorium, quale vel unicum tartari emetici granum suppeditabat, opem tulisse observatum fuit. Præter hunc cruentum fluxum, postea Diarrhœa quoque frequenter ingruerat, eadem fere methodo curata. In Autumno insuper Morbilli frequentissimi, & solitis symptomatibus febrili nempe, quandoque ad delirium usque intensa sanguinis effervescentia, tussi, oculorum inflammatione stipati, cæterum sine magno discrimine (ita ut non pauci etiam sine decubitu, & pharmacis eisdem paterentur) suum decursum intra breve tempus, octiduum ut plurimum, sub pulveris Pannonici, antimonii diaphoretici &c. usu feliciter absolverant, adultiores etiam ac juvenilem ætatem frequenter, pari sed intensiori insultu tractaverant.

Æquinoctium autumnale cum Zephyro austrinam ut plurimum constitutionem adducebat, usque ad Novembris initium, ubi Eurus crebrior ferenos ac nebulosos dies aliquandiu interponebat; quem post medium Novembrem excipieas Auster plures ferenos dies quoque producebat. Tandem verò December multas nebulas & magnos Zephyri impetus, cum vario aëris, nebuloso tamen potissimum ac nubiloso statu adferebat; post Solstitium autem hyemale Eurus horridio-

ridiorem auram ac frigus intensum pariebat, sicque cum anni fine præsentiam hyemis ostendebat. Interea febres malignæ superius indicatæ in plures se diffundebant, multosque trucidabant, præcipuè cum Urbs diuturna quasi è longinquo obsidione cincta, vario infortunio, quin & postea hostili insultu, (ubi cives infueta continua per aliquot dies sub Jove frigido & humido in excubiis statione plurimum defatigabantur) atque fatali, præcipuè igne gravissimo premeretur, ac subsequa infelici deditione multivaria torqueretur, ac enervaretur: quanta verò ab externa hac aëris & fati iniquitate sanguini labes fuerit impressa, vix opus erit pluribus exprimere: Omnes maligna febrî decumbentes, atque ut pyrobolorum periculum evaderent, in tutiorem Urbis partem deportati, quantum scio, perierunt; infantes etiam morbillosi eandem ob causam ignis metui subducti, diuturniori postea tussi & hæcticæ discrimine salutem hanc suam redemerunt.

In Anno 1704. hyemali frigori continuando Eurus multum perrexit, usque dum post Solis in signum Aquarii ingressum Zephyrus, pluvius crebrioribus, cum nive tamen & serenitate alternantibus, gravidus, temperatiorem auram produceret; quæ equidem temperies ita continuavit, ut vernalis constitutio deinde citius, quam plurimis aliis præcedentibus annis compareret, atque cum aëris ac ventorum non adeò ingrata mutatione diu, usque in mensem Junium perduraret: quamvis circa Solstitium æstivum pluvix frequentiores essent, major tamen serenitas,

silentibus ut plurimum ventis, cum ineunte Julio redibat; quæ ipsa continuans, caniculares dies admodum calidos, grato tamen pluviarum interventu subinde mitigatos efficeret; usque dum occidente Sirio, à d. 19. Augusti ad finem usque ejusdem mensis, Solis nunquam à nubibus interrupti radii fervorem intenderent; sed cum d. 2. Septembris acrior insurgens Zephyrus frigidiusculum ac pluviosum aërem per quintiduum produxisset, & succedens ipsi Eurus quadriduum serenitate ornasset, Zephyrus tamen mox iterum dominio potius, frigidos ac pluviosos dies (serenis tamen quandoque intercurrentibus) reproduxit. Interea Febrium puncticularum malignitas (horrore, virium lapsu, appetitu prostrato, capitisque ac dorsi dolore primò se prodens, in nonnullis amaritie oris, anxietate præcordiorum, fluxu alvi feroto, bilioso, quandoque sanguinolento, tussi &c. concurrente) magnam circa anni principium incolarum stragem dare continuavit, ut quinque primis mensibus ultra mille ducentos homines, (quos inter equidem plures quam centum & quinquaginta milites Galli fuerant) tum aliis morbis, tum hac febrî potissimum demortuos numerare licuerit; cum alias per integrum annum tot Urbs non videbat. Ubi quidem tantæ ciadis causam non tam morbi atrociam, quam ægrotorum in prima morbi invasione ab ipsis parum æstimati negligentiam, atque ob prægressas ac indices renascentes, quin majores subinde ab infensissimo inquilino hoste pertimescenda calamitas, vitalium succorum enervationem ac depravationem accusare

possum. Quæ ipsa etiam miseræ aliis morbis, Ictero imprimis, ver- no tempore multos invadenti, ansam suppeditare, bilemque justo visci- diorem, atque ita ad obstructions excitandas proniorem reddere potue- runt; prout non minus eodem ex fon- te Tertianas ac quotidianas febres frequenter tum, & reliquis etiam ani- ni partibus se exerentes, profluxisse credibile est: Unde etiam haud dif- ferentibus remediis ut plurimum, & quidem facile tolli potuerunt; quæ inter arcanum duplicatum, non saltem vi qua pollet incidendi & aperiendi, sed quoque correctas hac ratione bili- osas impuritates in multis per al- vum educendi, egregiè profuisse ex- pertus sum. Cæterum mense Junio Dyfenteria in scenam prodire, & us- que in Octobrem observari, in Au- gusto imprimis plures invadere cœ- perunt; ut non facile domus, quæ immunis ab ea foret, inveniretur; at- que licet malignitate carere videren- tur, plurimos tamen, minoris æquè ac perfectioris ætatis homines truci- darunt, ut defunctorum numerus, qui mense Junio & Julio nonnihil decrefcere inceperat, in Augusto & Septembri admodum augetetur; quod equidem non morbi truculentia, sed incauto in cura regimini adscriben- dum arbitror; cum variis domesticis, ut vocant, præter rationem propi- natis remediis unice confidens incau- ta plebecula, vel etiam multivariè diætam negligendo, aut justo tardius Medici opem implorando, vehemen- ter peccaverit; neque tamen negari potest, aliquot ægrotantes brevi tem- pore, deglutito ex. gr. cochleari Spi- ritus vini cum pulvere nucis moscha-

tæ, morbi primordia eluisse; ubi nempe non tam Dyfenteria, quàm simplicior Diarrhoea, à ventriculo cruditatibus labefactato, adesset; prout etiam non paucos sumpto mox rhabarbaro nonnihil tosto, vel sibi relicto, immunes esse factos scio. Quod etiam rhabarbarum in princi- pio curæ, vel durante morbo, ubi stomachus gravari sentiretur, profuit. Radice Ipecacoanha non fuit usus, neque ejusdem vi emetica opus ha- bui; aliquibus verò, quibus vomendi conatus erat molestus, cum con- vullivi quid adesse ostenderet, præ- ter externa calefacientia spirituosa, idem rhabarbarum in pauca quanti- tate ad gr. xij. xx. cum coralliis ru- bris, vel terra sig. &c. mixtum, fe- lici cum successu propinavi. Reli- quum curæ per absorbentia, & acce- dinem humorum temperantia po- tissimum fuit peractum; ubi præter dictam terram sigillatam, corallia, flores ferri, crystallus imprimis mon- tana egregiam opem attulit; quibus ubi nimia dejectiones molestæ erant, adstringentia ex catechu, radice tor- mentillæ &c. in pulvere, electua- rio, pilulis, tinctura, dosi non ni- mis larga, sed sæpius repetita, & quando dolores admodum urgebant, laudanum cydoniatum, extractum opii, vel theriacæ cœlestis modera- tè addita, profuerunt; potum eadem radix tormentillæ, caro cydoniorum sicca, cum pauco cinnamomo & sac- charo in aqua cocta, convenientem præbuit; neque vinum Neccarinum, aut Tyrolense antiquum rubrum no- xam attulit, cum rarò febrilis calor jungeretur. Undenam verò origo hujus mali sit deducenda, anceps hæ- reo.

reo. Fructuum horæorum immo-
 ratum esum multis nocuisse non du-
 bito; cerevisiæ haud probè defecata
 potum plurimos in hunc morbum
 præcipitalse, eò magis est credibile,
 cum non paucos jam convalescentes,
 vel cum malo adhuc confictantes,
 unico etiam haustu cerevisiæ in reci-
 davam lethalem incidisse, aut dolo-
 ribus auctis, gangrænâ intestinorum
 obiisse noverim; contagium insu-
 per non rarò ægrorum numerum au-
 xisse, successiva in una eademque
 domo invasio suadere posset; bel-
 licæ vix tolerabiles adversitates,
 cum foetoribus ex varia militis Gal-
 li spurcitie, & excrementis equinis
 stramini semiputrefacto immixtis,
 quorum copiam insignis equorum
 multitudo indies publicè in plateis,
 nec non in ædibus cumulaverat,
 quid efficere valuerint, neminem fu-
 gere potest; intensus ille aëris calor,
 spirituum & sanguinis vigorem mi-
 nuendo, quantum obesse queat, in
 me ipso sum expertus, qui nullo
 in cibo potuve errore commisso,
 ob continuas tamen per integros dies
 Sirio urente, ægrotorum visitationes,
 & sudorum inde largiores effu-
 siones, defatigatus, post biduanam
 levem diarrhœam, eundem cruen-
 tum fluxum pati coactus fui; qui li-
 cet magnopere me non adfligeret,
 vires tamen mox adeo debilitaverat,
 ut diuturniori earum recollectione
 opus habuerim, ad roscidas nempe
 & balsamicas lymphæ particulas re-
 stituendas, ac segnius per vasa circu-
 lantes vitales humores ad naturalem
 motum reducendos, cum lymphæ de-
 pauperationem & crassitiem ex va-
 riis signis colligere licuerit, unde sa-

linæ acriores in ea particula con-
 centratae per tubulos minimos intesti-
 nales segnius moveri, spiculisque
 suis pungendo nocere potuerunt. E-
 rant quibus inconsumtae muscarum
 multitudini causam adscribere placuit,
 quarum nempe excrementis cibus po-
 tuisse contaminatus turbas hæc in
 corpore concitaverit, quod suis do-
 mesticis ut persuaderet curiosior ali-
 quis pater familias, carnem spurcitie
 tali imbutam cani devorandam dede-
 rat, qui ipse mox fœdo isto morbo
 correptus fuerat. Neque tamen alii
 etiam morbi per æstatem & autum-
 num aberant: Ut Variolas pueris æ-
 què ac adolescentibus magis molestas
 quam periculosas, adultiores etiam non
 paucos in exigua copia & ferè sine
 morbi sensu invadentes, Febres in-
 super petechiales, nec non puerorum
 verminosas, & cum uterinis malis
 sociatas M. Julio observatas taceam,
 M. Augusto Arthritis vaga mascu-
 linum præsertim sexum fatis obstina-
 ta, multos etiam Angina notha,
 promptè remediis cedens, excrucia-
 verant. In adulto autem Septembri,
 nec non Octobris initio Febres con-
 tinuæ pustulosæ plurimos in adulta
 æquè ac puerili ætate constitutos cum
 præcordiorum angustia, inquietu-
 dine, deliriis, angina spuria, pu-
 stulis albicantibus, universam corpo-
 ris peripheriam occupantibus, rarius
 inferiorem saltem abdominis partem
 occupantibus, invaserunt, in cuti-
 culæ tandem desquamationem, præ-
 vio tædiofo pruritu, abeuntes. Quas
 (præter Icterus, martiatis remediis,
 acidulis præsertim & Essentiæ Martis
 D. Ludovici haud ægrè cedentem)
 Tertianæ & Quotidianæ irregulari-
 bus

bus paroxyſmis Medicorum exercen-tes patientiam, exceperant; ibi alexi-pharmacis temperatis, hic pro diverſa morbi natura, bilioſam tamen in-temperiem ut plurimum offendente, arcano duplicato & cortice Peruvia-no officium ſuum egregiè præſtan-tibus.

Reliquum anni, ſub moderato æ-ris & ventorum alternantium ſtatu, tranquillius fuit peractum, morbis epidemicis ceſſantibus, ac reliquis etiam, quos ſporadicos vocamus, rariùs occurrentibus; cum cœli non tantum clementia, ſed etiam ob ho-ſtes ex Urbe profugos, totaque vici-nia expulſos, civium animi novo vi-gore animali, morboſas diſpoſitiones feliciter averterent.

Cum Zephyrus, Anno 1705. il-luſcente, moderatis nivibus terram conſperſiſſet, Eurus ſuccedens, die duodecimo frigus hyemata induxit, æremque per biduum ſerenavit, mox tamen iterum nubibus textit; quibus circa finem primi menſis denuò diſ-euſſis, d. 8. Februarii, poſt nebulas, cum Zephyro crebriores nives deci-derunt; & aliis quandoque ventis, Euro noto inprimis, Auftro, & Ze-phyro borea interpolatus Zephyrus diverſas æri temperies impreſſit, do-nec circa finem menſis Eurus ſerenita-ti favens, nivium liquationem ſucceſ-ſivè promoveret; Quæ ſerenitas ad vernale uſque Æquinoctium continua-vit rariùs nebulis, & ſemel nive in-terrupta, frigore autem comitata.

Poſt Æquinoctium variæ ſubinde ventorum mutationes, & frequentio-res pluviæ vernalem gratiam retarda-runt, atque Aprilem potiſſimum, (cu-jus dies decimus nonus veſperi, alta,

ſed paulò poſt rurfus liquata nive, ſine Cereris & Pomonæ noxa, ter-ram oneraverat,) nec non Majum valde inamoenum atque frigidiuſcu-lum reddiderant, ſicque morboſas corporibus humanis diſpoſitiones, & tertianas præcipuè febres procrearunt; quæ licet jam in Januario ſparſim comparerent, in Martio tamen, A-prili & Majo plures invadere cœpe-runt, gravi cephalgia & præcor-diorum preſſione, rariùs præceda-neo horrore, moleſtæ, ſed poſt cho-lagogi aut emetici uſum, chinchina-tis medicamentis ut plurimum non difficulter ſuperari potuerunt; quod obſervare etiam licuit, cum circa finem Maji vires ſumendo, pluri-mos in Urbe, quin & vicino agro invaderent, poſt horrorem magno, atque sæpe ad deliria uſque intenſo calore ægros torquentes. In Martio quoque Pleuritides veræ, non admo-dum vehementes & exquisitæ, blan-dioribusque diaphoreticis & pecto-ralibus, ſine venæ ſectiõne, inter-dum etiam abſque ſuppuratione, cu-rabiles; circa Aprilis autem finem Apoplexiæ lethales paſſim obſer-vatæ fuerunt. Febris porrò ſcarla-tina in Aprili, Majo & Junio in plurimos variæ ætatis, ſexus & conditionis homines, quæ totas etiam in familias ſeſe diſſudit, poſt exiguum, aut nullum horroris ſenſum, faciem primò inflans & rubore ſuffundens, poſtea univerſam cutem maculis vel tuberculis rubris, cre-brioribus, latioribus, interdum magis, quandoque minus quàm in Mor-billis rubentibus, interdum quoque totam cutem unica quaſi macula tin-gens, ad duas treſve potiſſimum dies perſi-

persistens, quin diutius quandoque & per octiduum durans, modò in squamulas abiens, modò insensibiliter discussa. Nullum equidem vidi qui periculosè ex ea ægrotaret, non nullis tamen, ob majorem sanguinis effervescentiam, diaphoreticis temperatioribus, antimonio diaphor. terra sigillata, unicornu fossili &c. succurrere opus fuit; aliquibus libero se exposuisse aëri, & sine medicamentorum usu, nunquam decubuisse haud nocuit. Quo in morbo licet Clariss. Thom. Sydenham in *observ. med. circa morb. acut. historiam sect. 6. cap. 2.* omnem medicamentorum usum intermittat, in libello tamen, qui ejus nomen præ se fert, & *Processus integros in morbis curandis* ab eo conscriptos exhibet, atque Londini typis prodiit, medicamenta supra memoratis similia non improbari deprehenditur; cujus eò libentius mentionem facio, cum Libellus iste in *Ephemeridum nostrar. Dec. 2. Ann. 10. Appendice* recusus censuram acerbiorum cujusdam Anonymi subierit, qui Anno 1693. Londini eundem denuò impressum publicare voluit, nostrum *inepta mole inutilem*, nescio quo jure vocans, cum tamen idem omnino cum Anonymi specimine sit, atque juxta exemplar (cujus viginti circiter tantum Londini primo fuerunt impressa) ab Exc. D. D. Mich. Fausto, Argentoratensi, jam Medico Francofurtensi ad Mœnum dexterrimo, Acad. N. Curioso, cum ex Anglia redux Norimbergam transfiret, beato nostro Præsidi, incomparabili D. Volckamero, tunc temporis in edenda prædicta Appendice occupato, communicatum, ingenue
Th. Sydenham Oper. Tom. II.

recusum fuerat; ut ita quo pacto non irrepsisse, sed accessisse Ephemeridibus nostris dicendus sit, Lector benevolus inde cognoscere valeat.

Mensis Junius multam ventorum omnium vicissitudinem ostendere pergens, serenitate quidem ut plurimum gaudens, crebriori tamen frigore inamœnus comparuit; elapso autem primo octiduo, constantior Zephyrus, post pluviarum frequentiam, temperatiorem aëram reddidit; quam ante Solstitium æstivum, calores, circa finem mensis remissiores facti, insequabantur; cum interea serenos dies pluviosi sæpius interpolarent, ideoque tolerabili sæpius temperiei ac telluris fecunditati faverent; usque dum una cum surii ortu calores ingravescerent, & usque post ejus occasum continuarent, multamque terræ siccitatem adferrent; nisi quod sextiduum ante occasum caniculæ deciduis cum tonitru & fulgure pluvius eadem refocillarent; quas eò uberiores postea per Septembrem Zephyrus adduxerat, post intensiores illos calores temperiem admodum humidam & frigore horridiusculam reddiderat, simulque catarrhis glandulosas in primis & musculosas colli exterioris partes obnoxias fecerat, temperatiori tamen aëris regimini non difficulter cedentibus.

Post æstivum Æquinoctium continuante ventorum varietate, serenos dies plures usque ad Novembris initium vidimus, quos dein multa hyemis indicia sunt secuta, & juxta cum aura frigida, nubibus & nebulis aër turbidus, atque modò in pluvias, modò nives resolutus, humidam admodum constitutionem effecerat, usque

que dum tandem post hyemale sol-
stitium, prævalente cæteris ventis
Austro, quæ ab eo denominatur,
austrina temperies succederet. Inter-
ea lymphæ viscidæ & falsæ (ab hu-
mida aëris post magnos æstivos ca-
lores intemperie probabiliter coacer-
vatæ) stagnationes non deerant, O-
dotalgiæ præcipuè, sed tolerabilis,
in pluribus ob conjunctam cepha-

lalgiam magis molestæ; quin & tussis
humidæ contumacioris, nec facillè
sine absorbentibus abigendæ fera-
ces. A qua etiam Hæctica febris,
quæ non nullis insidiabatur, & non
minus medicamentis potissimum acre-
dinem temperantibus haud difficul-
ter cedebant, originem derivare
licebat.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1697.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP

Von der Müllen.

Januaris Styli Gregoriani, gelu
non nunquam satis rigido, Bo-
reâ ut plurimum flante, paucâ ni-
ve quandoque interspersâ coepit,
quod ad quintum usque duravit,
tunc succedente Causo paululum
triduo continuo regelascens, 19no
gelu redintegravit, & 21mum si
exceperis, tolerabiliorem, ut &
28vum vulturno spirante remitten-
tem, ad ipsum usque finem, ac
subsequentis *Februarii* 9num conti-
nuavit. A quo tempore rigor ille
remisit, atque blandiori æthere, non
nunquam apprimè amœno, gelu in-
terpolavit, ad 20mum usque, qui
frigore rigidiore recrudescente, no-
ctu præsertim, de die verò parum
mitescente, ad finem ac porrò quin-
tum usque *Martii* transit. A quo
rigore paulatim defæviente, mitiora
tempora veris prodromos, nebulas
pluviis & sudo intercalatas tulere ad

14tum usque vernâ sed ephemerâ se-
renitate & amœnitate commendabi-
lem, succedente cum vulturno nubi-
lo & horrido triduo, sed pluribus
ad 24tum usque suavioribus pensato.
Hic 24tus, repedante vulturno, va-
riam & ingratham, Aprili alias fami-
liarem, aëris intemperiem tulit, fri-
gore, pluviis, nive quandoque, &
grandine, nocturno quoque gelu non
nunquam distinctam, ad 30mum
usque, adeoque ultimum durante,
sparsâ noctu nive copiosâ, à succe-
dente diurnâ serenitate ac aliquali
amœnitate rursus colliquatâ notabi-
lem, primum sic trimestre grato sine
terminantem.

Morbi hoc trimestri non adeò fre-
quentes aut populariter grassantes fue-
runt, nisi fortè ob variabile gelidum
initio & horridum, humidum postea
plerumque & tempestuosum cœlum,
catarrhos quis aut tusses febribus ut
pluri-

plurimum comitatus huc trahere velit, defluxiones in uvulam & tonsillas, præteriti anni defluxionibus molestiâ & pertinaciâ analogas; Prætereaque pleuritides non nullas, variolas intersperfas, paucos adultos, plures infantes adorientes, malignas quasdam ac periculosas, benignas plures, paucas lethales. Paralytes item & Apoplexias quibusdam exitiosas, Arthriides vagas scorbuticas, ut & febres varias, quandoque & acutas & continuas, exanthematis etiam scorbuticam malignitatem testantes.

Aprilis temperato sed pluvioso facto exordio, unico interposito sereniori die, nimirum secundo ad 9num usque nocturno gelu, diurnisque nimbis ac imbribus horridum processit. Postea amœniore paululum cœlo, noctibus tamen adhuc gelidis, quandoque & nivibus, pluviis ac ventis quibusdam variato, ad 19num transit amœnitate Vernâ & serenitate ferè stabili, cum succedentibus, 23tio solum frigido ac procelloso excepto, ad 30num usque adeoque ultimum Mensis, abblandientem.

Succedit *Maius* frigore moderato, interdum tamen, initio præsertim Boreâ interspirante, rigidiusculo. Postea sereno cœlo admixtis licet sub finem, præcipuè non nullis pluviolis sic satis amœnus & ad fertilitatem, 31mum eumque postremum, grandine nimis asperum & nocivum si demferis, pronus.

Huic rursus *Junius* pari ferè amœnitate ac serenitate, paucis, secundo fortè & quinto blandè rerantibus, 7mo & 8vo, illo turbido, hoc Africo flante nimbofo, 12mo & 24to imbre sæcundo arva riganibus, 26to

imbri tonitru jungente, 27mo, Africo rursus pluvias spargente, udo, variantibus diebus exceptis, conformis, totus propè ad finem usque temperatus.

Morbos trimestre perinde non multos genuit. Præter enim febres nonnullas, paucas intermittentes, pauciores continuas, & catarrhales paucissimas, variolas si dempseris & Epilepsias Infantibus quibusdam infestas, rarissimè tamen lethales, pleuritides quasdam & arthritides vagas scorbuticas, cardialgias, Cephalæas, Odontalgias & Asthmaticos affectus parcissimos, parum negotii Medicis fecerunt alii morbi. Id quod aëris clementiæ adeò stabili, Maio præsertim & Junio, humores in laudabili ac moderato statu conservanti, nec nimio æstu exagitantibus tribuendum esse reor.

Julius trimestris tertii initium pari cum præcedentibus amœnitate, clementiâ ac serenitate Cœli, secundum & tertium sæcundis imbribus temperans fecit; Verùm sequenti sexto sudum diurnum circa noctem horrendo tonitruum identidem reboante fragore, & fulgtris ferè continuis animos & oculos immensum perculit. Septimus quoque, octavus & decimus mitius tamen paulò, serenum diei cœlum vesperi tempestuoso tonitruo sæcudarunt. Reliquum ad finem usque mensis vario, sed non adeo turbulento, udo tamen non nunquam & nimbofo aëre transit.

Talis quoque *Augusti*, 7mum, 8vum, 10mum, 12mum, 16tum, 17mum, 30mum, & 31mum adeoque postremum, serenos & amœnos

dies, si exceperis, status fuit.

Nec procul ab his ultimis diebus ablusit *Septembris* initium, primum nimirum biduum sic satis ferenum & amœnum, cui quadriduum successit, autumnii præludium, imbridum ac frigidum. Quod septimus æstivum sudum æmulatus correxit, cui 8vus paulò frigidior, sed adhuc & 9nus, 10mus, 11mus, ad 18vum usque, qui imbris vespertinis aliquod interse-
nium inferuit, fereni successerunt, sequentes ad 22dum usque, ejusdem quo præcedentis tenoris, temperatâ nimirum serenitate commendabiles, ut & reliquii ad 27mum usque, paulò, cum sequentibus tribus postremis, turbidiorem, frigidior, & aspersis subinde pluviis ac ventis asperior.

Rari admodum hoc trimestri fuere morbi, nec præter diarrhœas atque dysenterias, utut pro proventu omnis generis fructuum valdè, DEO largiente, uberi, nec gula illecebris suis parcente, admodum paucas, tusses non nullas, parçissimas febres, pleuriticos quosdam, & Asthmaticos affectus, nec non unum alterumve Paralyseos & Arthritidis scorbuticæ casum, alii ferè nulli occurrerunt.

October mixtâ pluviis frequentibus serenitate paucâ accessit, ac quadriduum hâc ratione processit. Quintum ferenum & amœnum totum, sextus totus undosus secutus; Sed septimus & sequentes ad usque mensis finem sexto serenitate penè pares, præter nonum & ejus sequaces cum sudo Borea spirante frigidulos, 13um roridum, 17mum imbre madentem, 24um, 27mum, & 28vum pluvias non nullas spargentes, 29num verò & 30mum sicque ultimum Cæciam, fri-

goris intensioris authorem ascendendo horridos, in procellam tandem valdè impetuofam primâ *Novembris* degenerantem; Verum secundo & tertio paululum desævientem. Quartus & quintus tranquilliores fuerunt ac sereniores, rigidi tamen adhuc, sextus manè nebulosus, postea præcedentibus similis, septimus frigidus ac nubilosus, octavus ad sequens usque manè nimbosus, ex quo ferenior 9nus 10mus primam tulit glaciem, ad noctem usque 12mi durantem, pluviâ subsequenti 13tii & 14tii rursus liquatam. Quos 15to sudum admodum gratum, cum æstiva amœnitate quasi certans, sed ephemeram excepit. Ab illâ brevi serenitate matutinis & vespertinis pluviis, in procellam 17mo exæstuvavit horrendam 18vo quidem desinentem, sed hujus & sequentium antemeridianum cum pomeridiano, pluvias inter & turbidum, siccum tamen cœlum partiendo, ad 25. usque, si 21mum, ferenum totum & amœnum exclusis, & 25tum sequentes duos boreali sudo commendabiles. Tandem 28vus Divo Simoni Judæ dicatus frigidus & turbidus, 29nus pluviis horridus mixtus, 30mus demum serenus denuò totus, sed Borea paulò acriùs spirante gelidus agmen dierum *Novembris* clausit. Successit *December* primo die rigorem præcedentis primâ nive sparsâ temperans, at secundo gelu redintegrans, sequentibus cum nive pluvias alternavit ad 11mum usque, qui Cauro aspirante raro gelicidio gelu satis intensum substituit, qui sequens nivem rursus submitit, atque huic, Boreâ Cauro succedente sequentes duo gelu prius moderatum, decimo sexto in
rigi-

rigidum valde degenerans, decimo septimo nive copiosâ paulò temperatius, decimo octavo verò & vigesimo magis, accedente copiosa nive, invalescens, vigesimo primo rursus, vento remittente ac nive repedante, mitescens. Triduum sequens mitius adhuc, vigesimo tertio pluvias immiscuit, ad vesperam usque vigesimi quarti sereniorum at gelidiorum, subsequente quadriduo vehementi gelu, vigesimo nono demum remittente, ac post nebulam toto die trigesimo cœlum obscurantem; trigesimo primo verò discussâ nebulâ sudo redintegrato, simulque gelu reddente, ultimum hoc trimestre sicque totum annum 1697. terminante.

Morbi hoc ultimo trimestri paulò quàm præcedentibus frequentiores fuerunt, ob Ætheris & aëris nunc sereni, nunc turbidi, nunc sicci nunc humidi ac pluviosi, nunc tranquilli nunc turbulenti & procellosi, nunc temperati ac remissi, nunc gelidi ac horridi, variè invicem alternantis, sicque pro diversitate constitutionis suæ, humorum quoque diathesin & crasin, communicatis tum per inspirationem,

tum per ambientes, & poros corporis subeuntes variorum tam Ætheris, quàm aëris miasmatum particulas, diversis fortè ut formis, sic qualitibus instructas diversimodè moventibus, alterantibus, ac ad varias ebullitiones, orgasmos, metastases, quandoque sed rarò in melius, sæpius in pejus disponentibus atomis, mutantis. Hinc exorti diverso tempore diversi morbi Medicorum animos & curas exercuerunt. Inter quos potiores fuerunt febres variæ tum intermittentes, tum continuæ, hæcque inter non nullæ etiam malignæ, exanthematis quoque variis, purpura, morbillis & variolis stipatæ, non tamen adeò frequentes ut Epidemicarum nomen iusto titulo mererentur, præterea Catarrhales, tussi, vertigine, odontalgis, inflammationibus gutturis & tonsillarum, uvulæ laxationibus, anginâ, suffocationibus, hypochondriacas imitantibus, præcordiorum oppressionibus scorbuto familiaribus, comitatæ, arthriticæ, pleuriticæ, nephriticæ, colicæ passiones, Epilepsiæ sed raræ, ut & paralyfes tam particulares quàm universales, apoplexiæ & hæc inter quædam funestæ & lethales.

Constitutio Epidemica Berolinensis Ann. 1698.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHLIËP

Von der Müllen.

Primum mensis Januarii st. Greg. biduum serenum ac gelidum remissius, excepit degelascens ac pluviosum sex dierum intervallum. Nono temperato diei, decimus successit frigidus paucâ nive canescens dies, triduo turbido in Boream tandem, fatis vehementer exasquantem, despu-

mante comitatus, ac altero triduo mitiori nivibus, nebula ac pluviis ex parte interpolato exceptus. Inde ingravescens paulatim gelu vulturno Boreæ succedente vigesimo mensis die, octiduum continuavit, postea mitius aliquanto factum, ac nives glaciæ deliquescenti interspersæ, donec

repedante unâ cum Aquilone, ultimis hujus primi mensis ac quatuor Februarii diebus graviori gelu serenius cœlum illuxit; mox verò rursus remittente, ac in pluvias nivi mixtas fatiscente obscurum æther ad decimum septimum usque penitus degelantem perdurans. Inde gelu, Euro flante paulatim denuo vires resumere cœpit, ac succedente Aquilone, & Aquiloni tandem Aparctiâ, huic verò rursus Euro, validè insurgente, paucis tantum intermixtis nivibus, ac paucioribus blandis remissionibus, ad finem usque Februarii & sequentis Martii nonum continuavit. Tunc verna de die amenitas, sereno æthere ridens, Austro aspirante advecta, abblandiri quatrimum visa est, noctibus interea adhuc gelidis subsecutum, Boreâ pristinam recuperante sedem, gelu minantibus, Euroque Boreâ succedente æther, unico vigesimo septimo sereno ac temperato die excepto, ad trigessimum usque, Primum Paschatis Gregoriani die festum turbantibus, qui ipse à nocte gelidâ, reductâ aliquali temperie, sequentem medium festi ac ultimum mensis ut & trimestris hujus primi diem sudo ac sereno aère beavit.

Morbos primum hoc trimestre, præter scorbutum indigenam, pro variâ aëris mutatione varios exhibuit, quos inter febres tam intermittentes, quam continuæ, eæque ardentes satis frequentes, ac quasi epidemica, malignæ quoque non nullæ variolis, præfertim confluentibus, uti dicuntur, conspicuæ eminuere, valdè non nullis infestæ ac periculosa, pleuritides hisque affines affectus, peripneumoniæ, hæmoptoë non nunquam comitata,

& catarrhales, variis defluxionibus molestæ: tusses contumaces, asthmaticæ quandoque & suffocativæ, Arthritides vagæ, hypochondriacæ, Colicæ, Nephriticæ passiones & Hystericæ, sed hæ posteriores prioribus rariores.

Aprilis primus secundi trimestris, festique prædicti Paschatis postremus dies, æstivum manè æmulatus sudum à meridie primo tonitru fat gravis fragore animos amenitate ac festivitate diei in hortos & campos prosectorum, atque ludis & Genio indulgentium validè perculit, subsequenter hunc primum pluribus ad 28. usque Aprilis continuavit serenis ac amœnis diebus, noctibus interea gelidis intercalatis, prima fronte abblandientibus, mutati verò vigesima octava sparsis tota die pluviolis facie, variam, ut plurimum turbidam, horridam ac inamœnam Aprili genuinam induit.

Quam etiam primus Maii retinuit, & paucis interfertis sudis, ut 2. 5. 10. 17. 23. ad 27um usque continuavit, qui vigesimus septimus vernâ temperie ac serenitate acceptus, cum sequentibus nativam huic mensi gratiam redintegavit.

Eidem sequentem Junium, (octavo solum excepto, Cauro nimirum amenitatem præcedentium pluviis intersparis turbante, ac duodecima cum successore decimo quarto in turbidum & undosum degenerante) serenis ac amœnis, nec nisi paucissimis non nunquam ventis ac pluviolis paululum exasperatis, ad ipsum usque finem commendavit.

Secundum hoc trimestre cœli benignioris ac stabilioris favore morborum quoque ratione mitiùs aliquantò prio-

priori egit: præter enim scorbuticos quosdam affectus, febres, catarrhales quoque non nullas sparsim instantes, acutas & ardentis paucas, malignas raras morbillis subinde sociatas, hypochondriacas non nullas passiones, pleuritides paucissimas, asthmata, cardialgias ac cephalæas, vix alios produxit.

Julius, præcedentis Junii sudum continuando, huic ad decimum tertium usque duranti, pluviosum & quandoque nimbosum ac subfrigidum triduum succenturiavit, cui triduum rursus serenum ac gratum successit, à biduo turbidiori paulò & inconstanti, vento ac pluvii subinde interpellato, exceptum, recuperatâ tamen pristinâ amœnitate, uno fortè alterove paululum degenerantibus, ac pluvias non nullas aspergentibus, ad trigessimum primum usque, adeoque ultimum mensis continuavit.

Augustus mox ab ingressu procellâ turbatus, severiorem paulò frontem induit, ac quinto solum sudo & temperato, ut & decimo inter serenum antemeridianum ac pluviosum & tonitru fragoso, horridum pomeridianum pensum suum partiente, nec non vigesimum octavum æstivum adhuc amœnitatem redolente, paucisque aliis paulò mitioribus exceptis, totus varius, turbidus, frigidus, pluviosus & nimbosus fuit, unico postremo trigesimo primo sereno & amœno, gratiæ pristinæ factam quasi jacturam quadrantenus reparante, ac

Subsequenti Septembri conservandam tradente, qui eam septimo, octavo & nono à tonitru nocturno frigidis & plurimum pluviosis, tanquam triduo degeneri decimo quinto, decimo sex-

to & decimo septimo turbido rursus & frigido triduo, ut & vigesimo primo & vigesimo secundo ejusdem farinæ, biduo exclusis, ad vigesimum quartum usque servavit intemeratam; donec autumnii tempestuosæ & inconstanti indoli cedens horridiorem ac tempestuosam assumpsit larvam.

Morbi hoc tertio trimestri vario & mutabili frequentiores paulò quàm secundo fuerunt, febres præsertim tam benignæ quàm malignæ, symptomatis varii generis stipatæ, rariùs intermittentes, sæpiùs continuæ & ardentis, Catarrhales quoque & pleuriticæ in hecticam & phthisin proclives, malignæ quoque, aphthis, quandoque purpurâ, non nunquam morbillis, frequentius variolis, rarò petechiis, sæpiùs infames, lethales quoque & epidemicæ grassantes, & has præter Cephalalgia, Cardialgia, asthmata, arthritides statæ & vagæ intercurrentes.

October ultimi trimestris primus detracti antecessori suo horrida, quam sub exordio sumpserat, larvâ, gratiori vultu scenam ingressus, Sexto die æstivæ amœnitatis personam ad 16tum usque serenâ & exprorectâ fronte egit. Exinde paulò austerior, nubiloso ut plurimum ac ventoso coelo varius, vigesimo sexto & vigesimo septimo, biduo sereno præmissis, vigesimo octavo, primam sparsit nivem, mox in pluviam postea fatiscentem, nocte succedente gelidâ, pruina à sudo gelascente exceptam tulit, cui biduum successit amœnum ac temperatum, subsequente turbido manè coelo trigesimo primo in pluvias, tonitru hoc tempore insolito comitatas, circa noctem deficiens.

November initio inconstans, mox Euro flante serenior gelu induxit, remissius quidem primò nebulis subinde intermixtis, circa quam tamen Aquilone irruente satis rigidum; Nivem copiosam valdè præter expectationem, Cauro sufflante in horridum & intensum gelu quinque dies durans erupit: decimo sexto tamen desævians noctu remittere ac subsequente decimo septimo sudo penitus degelare cœpit. Inde rursus instabilis, nunc turbido cœlo asperior, nunc sereno temperior, post nives vigesimo tertio denuo sparsas, vigesimo quarto gelu satis intensum redintegavit, ac ad finem prope mensis continuavit, postremo mensis die Libanoto aspirante, degelascens.

December à primo ad octavum paulo gelidiorem, varius pluviosus ac nimbosus, ab octavo ad decimum quartum gelu, sed interspersis, ut ut raris nivibus mite ac temperatum induxit, à decimo quarto præcedentibus algidiore varium asperum, ventis subinde ac nimbis horridum cœlum ad finem usque mensis continua-

vit, tandemque circa vesperam trigesimali primi, adeoque ultimi hujus mensis & anni diei, senis tonitru, hoc anni tempore planè insoliti ac portentosi, pluribusque funesti fragoribus Anno huic 1689. valedixit.

Morbi hoc trimestri præter febres quasdam continuas ardentis, ab omni malignitate haud vacuas, purpurâ & morbillis eam prodentibus, catarrhales satis frequentes, tussi contumaci & ferina, catarrhis & defluxionibus scorbuticis debitâ, valdè infestâ & molesta fuerunt, variâ, inconstanti horridâ ac immiti cœli constitutioni natales suos debentes. Præterea arthritides vagæ, præsertim scorbuticæ, pleuritides, diarrhœæ & lientericæ frequentes, dysentericæ tamen raræ, pro proventu prunorum hoc autumno valdè uberi, Cardialgiæ, & hæmoptoës nonnullæ. Sub fine tamen & soporosi ac comatosi nonnulli affectus, quibusdam lethales, eidem frigidæ ac humidæ aëris intemperiei hâc hyeme prædominanti, omni procul dubio imputandi.

*Constitutio Epidemica Sangallensis, finis Anni 1696.
& principii 1697.*

Dni Doct. SYLVESTRI SAMUELIS ANHORNII,
De Hartwils.

VIX Dysenteria æstiva grassari desiit, autumnus successit, ventis Austrinis die nocteque spirantibus, uvis fructibusque maturandis coaptatus, infantibus verò in hoc fatalis, dum insolito tepore diurno atque nocturno, ad turgescentiam motus sanguis puerorum tenerior, morbillos variolasque exclusit, quas perpauca

effugisse datum fuit, fuerunt, qui febre continuâ cum inquietudine, deliriis, & multis deterioris notæ symptomatibus ad septimum diem dubiè agitati, exhibitis ex aq. ulmar. CC. Citrat. ac diaphoreticis temperatis ex Magist. antimon. diaph. CC. ph. ppt. & unicorn. fossili, per sudorem vel hæmorrhagiam sublequuta crisi con-

convaluerunt. Plures vix ac auræ liberiori commissi, insuper morbillis, hosque adhuc excipientibus variolis correpti fuerunt. Declinante autumno, & æstu remittente, mixtim grassari cœperunt febres & Variolæ, plurimum tamen morbilli. Mense Novembri & Decembri initio varia fuit cœli facies, tempestas aquilonia, nebulosa, pluviosa, frigidior, morbillos qui vix superârunt, jam cum variolis colluctavere, febricitantes visi non sunt, & morbilli perpauci, Variolæ solæ, candidâ veste terrâ tectâ, magis magisque propullulârunt. Fuerunt autem optimæ indolis, citò erumpentes, rubræ, molles, fastigiatae, distinctæ, citò maturæ, nec foveas relinquentes.

Deterior fors fuit illorum, qui serius, non quidem maturâ tempestate, in principio Anni 1697. iisdem decubere. In plurimis copiosiores ac confluentes visæ sunt. Multi cum febre intensa, convulsionibus, ventris meteorismo & dolore intenso, ac alvo constipatissima, pustulis tandem violaceis, lividis, nigris notati interiêrunt. Id verò est quod notari meretur, non alios præter lanionum infantes, & quidem trinos quandoque, & binos unâ in domo (ceu quòd sordibus & squalore ex pellibus ad exsiccandum expositis, citore & carne præ aliis sordescant illorum domus, vel quòd minus ac alii curam infantum habere possint) hoc ventris meteorismo, petechiisque lividis fuisse correptos, atque sublatos. Si quando in aliis etiam domibus variolæ bonæ notæ, tres, quatuorve hujusmodi maculas interspersas habuerunt, mox illæ lanceola parumper scarifi-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

catae, digestivo suppuratæ, & ad separationem escharæ perductæ fuerunt, hæc tandem separatâ, fovea illa nunquam non instar fonticuli, nunc latior nunc profundior relicta novâ carne expleta atque consolidata fuit.

Inter adultos hoc hyemis decursu, quamvis omnia frigore horruerint, nihil epidemii observatum est.

Ver vario ingruit cœlo, æstum subitaneum pluviae repentinæ cum ventis septentrionalibus exceperunt. Discordiæ accesserunt à Vicinis commotæ, quæ cruentum nonnullis excidium minitari visæ sunt: Inter sexum muliebrem hoc terrore perculsum crebri abortus conspiciebantur. Nonnullis tempestiva Venæ sectio & instituti sudores cum Bezoardicis quæ Sanguinis coagulum tollunt, bono auxilio fuerunt. Nati abhinc infantes multi convulsionibus occubuerunt. Viri verò infuetas horrido imbribus cœlo excubias diu noctuque strenuè agentes, omnem tempestatem innoxie tolerarunt. Perpaucos tussis prævia corripuit.

Æstas & autumnus ex frequentibus quamvis pluviis injucundi, infalubres non adeò fuerunt.

Mense Septembri Apoplexia nonnullos corripuit.

Fœmina provectioris ætatis ex paralyfi lateris dextri, præmissis vomitorio, sudoriferis atque specificis, in & externis apoplecticis usitatis, intra triduum convaluit.

In alia Nobilis Familiæ Matrona, Paralyfis manus dextræ cum interceptâ bihorium loquelâ, aquis ant-apoplecticis, frictionibus, sudoriferis &c. restituta fuit.

Vir Septuagenario major, Reip.

Y

Se-

Senator, recidivam passus ex instituto vomitu loquelam statim temperavit, at paralyticus in latere sinistro permanet, dum per phlogoses & stragulas ferendi impotentiam, propter tumorem sensumque hepatis exquisitum, ad sudorem se componere hac tenus non voluit: Qui tamen præterito anno, toto latere paralyticus, sudoribus quotidie institutis, integrè convaluit. Interim hepatis inflammationi convenientibus, in & externis prospicitur, inter quæ emplastrum Norimbergense impositum, ceu præsentissimum sibi Paregoricum, summè extollit. Fetus etiam particulares cum decocto herbarum, non sine levamine instituuntur.

Alius Saxagenarius inter pocula sensu motuque privatus concidit, cum stertore spiritu n duxit, in manu nullus, pede verò aliqualis motus restabat, concitato syropo Emetico vomitu, & deinceps in usum vocatis frictionibus, lotionibus, aliisque usitatis ant-apoplecticis, paucas intra hebdomadas in pristinum rediit.

Neogamus dissolutè vivens, dum in templo Sacris interesset, subitò expalluit, concidit, & ἀφωⓄ domum deportatur, per hypocaustum tractus, varieque agitatus, ubique elanguidus movere ne digitum valuit, pulsus fuit tardus & debilis, externa frigeabant, jacuit stertens à nona ma-

tutina ad primam, sine sensu & motu; ingesta difficulter deglutiit, ego accersitus ex uno cochleari syrapi Emet. porrexi gr. iij. tart. Emet. Operatio demùm post bihorium successit. Phlegmata porracea frequenti vomitu reddidit; Sudore toto corpore diffuxit, Sanguis è naribus protrusus est, sicque corporis motus, linguæ ac rationis usus paulatim redierunt.

Infelicior fors fuit Puellæ aliàs præcæteris venustæ, quæ novendecim annos nata menses nunquam vidit. Hinc sensim expalluit, macilentior, tristior, & difficilis ad motum evasit, scabie vexata, unguenta Tartarea cum Mercurio præcipitato adhibuit, tempestate frigidioris pluviosâ, vestibibus malè munita, è domo exiens frigori pluviisque pro expediendis negotiis incautè se credidit, post horam domum deportatur ἀφωⓄ sensu motuque privata, stertens, & Apoplectica, crebroque vomendi tentata conatù. Vicinus vocatur Chirurgus, qui venam ipsi fecat. Sanguis non nisi guttatim prodiit; Dantur spiritus Ceraforum, aqua Vitæ naribus Spirituosa admovetur: Capiti imponitur aq. Reginae Hungariæ, interim ego advocatus Syrupum Emeticum propinari jubeo, quem vix medium deglutiit; dum expectatur operatio, accedunt convulsiones, quæ miseræ circa vesperam finem vitæ faciunt.

Constitutio Epidemica Pofoniensis.

Annorum MDCXCV. MDCXCVI. MDCXCVII.

Dni D. Caroli Raygeri.

Quamvis interfit Medico nosse & observare aëris constitutio- nem ac inde resultantes morbos, jam suo tempore agnovit graviterque incul-

culcavit Hippocrates, dum ita librum suum de Aër. Aqu. & Loc. auspiciatur. *Quicunque artem Medicam integre assequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat. Non enim simile quicquam in illis existit, verum differunt invicem propter varias, quæ in illis sunt, mutationes.* Hinc qui morbi singulis anni temporibus proprii qualesque fiant in illis mutationes, tam prolixè tota describit Sectione III. Aphorismorum. Nec dubitavit Galenus τὸ ἐπίον in morbis ambientis nos aëris constitutionem appellare, quam quidem sententiam fufius examinat & pertractat *Celeberrimus D. D. Melchior Sebix. in Dissertatione sua de eo quod Divinum est in morbis.* Sanè rem tam salutarem reique medicæ summoperè proficuum jam pridem mecum animo revolvens,

statim ac manum praxi admovi, constitui singulas aëris & temporum vices, indeque exortorum morborum generationes & mutationes diligenter observare, annuatim colligere, ac Endemiis & Epidemiis meis Hungariæ, cum tempore prodituris inferere. Id cum etiam à XXV. annis scilicet ad annum usque 1695. pro meis usibus præstitissem, communicatur mihi à Perillustri ac Magnifico Domino Præsede laudatissimum suum institutum, quo voluit, ut, qualis in diversis Regionibus & provinciis fuerit aëris constitutio Epidemica, observaretur, & quotannis Ephemeridibus curiosis infereretur. Quo intellecto substiti in privato studio, & quæ ab illo tempore hac in materia à me observata atque annotata in publicum contribuere decrevi, modò initium facturum ab

Anno M. DC. XCV.

Cujus constitutio hic Pofonii in Hungaria fuit talis.

HYems rigidissima, nix plurima, gelu in Martium usque durans. Frigus immediatè post solstitium incepit, & toto Januario sine remissione continuavit, nives cecidere supra nives, gelu supra gelu. Nec mitior Februarius ipseque Martius adhuc frigore & gelu horridus.

Mense Jan. plurimos observavi ex castris redeuntes colica laborasse convulsiva, absque dubio ex febribus autumnalibus, partim non bene curatis; partim malè circa solstitium hybernium judicatis. Rarò quartana scilicet febris ut ut tractetur, recedit, quin vel

hæmorrhagiam narium, vel laterum duritiem, vel pedum tumorem cedematofum, vel languorem & dolorem artuum, sæpissimè verò Colicam convulsivam post se relinquat. Mense Februario & Martio grassabatur quoddam genus febrium cum latente malignitate. Imponebat plurimis Catarthus cum dolore capitis gravativo, febricula lenta, tussi sicca, coryza vehementi invadens: mox nona, vel nonnunquam undecima demum post primam invasionem die exasperari cœpit morbus, & graviora reddi symptomata; accessere enim vigiliæ, de-

liria, nonnunquam ipsæ petechiæ, subsequente morte. Servati autem omnes qui non tantum alexipharmaca ab initio adhibuere, sed & ea usque ad nonum vel decimum diem continuavere.

Ab æquinoctio Vernali usque ad solstitium æstivum tempus varium, mox frigidum, mox calidum, modo pluviosum, modo serenum. Initium Aprilis adhuc brumale, circa medium verò & finem calor prope æstivus. Successit Majus pluviis mixtus, cum frigore & calore alternante. Prima & secunda dies Junii ventis turbida, tertia serenari de nocte cœpit, cœlum cum pruina matutina valde noxia, id quod apud nos valdè rarum, & vix à seculo observatum. Segetibus nihil nocuit hoc gelu matutinum, nec destructæ vineæ, præterquam illæ quæ versus plagam occidentalem sitæ; quarta Jun. iterum pruina sed planè innocua. Septima ros mane cecidit purpurei coloris, observatus in foliis arborum & vitium, ut & hominum in vineis laborantium linteaminibus, in quibus, (prout ego observavi) exactè referebat colorem macularum ex succo mororum aut ceraforum. Circa id tempus morbi fuere nulli, ut plerumque fieri solet mense Junio, febres quidem comparebant tertianæ, sed adeò mites, ut etiam in quam plurimis post tertium vel quartum paroxysmum sine medicamentis aut sola purgatione & venæ sectione adhibita cessaverint. Variolis quoque corripiebantur parvuli parvulæque, sed illæ cum nullis feris aut gravioribus symptomatibus, hinc omnes servati, qui non incuria neglecti aut minus rite, prout à plebe quando-

que fieri solet, tractati fuere.

Successit æstas plus frigida quam calida, magis humida quam sicca: Finis tamen Junii & initium Julii gaudebant aliqua serenitate, mox nubibus exasperatum cœlum & largissimam aliquot diebus effudit pluviam, unde intumescens Danubius littora supergressus longe lateque se per prata & agros diffudit cum maximo damno ruricularum, tam fœnifecum quam messorum. Rediit sub initium Augusti calor, isque intensissimus, sed ultra septem vel novem dies non perdurans, insequentibus pluviis usque ad Octobrem. Inter istas tam varias mutationes vix tamen aliquid morborum observatum; nisi quòd in Septembri plurimi infantes, adulti non item, correpti fuerunt *Dysenteria*, iique fermè omnes lactantes; credo ex lymphâ plus justo acriori ad intestina delata illaque lædente. Errorem quippe illi in esu fructuum horæorum non committere poterant, nec commiserunt nutritices sedulo examinatæ & observatæ, paucissimi tamen periire, sed omnes convenienter Clysteriis, imprimis ex lacte & decocto capitis vervecini tractati, convaluere.

Post æquinoctium, qui secutus Autumnus, fermè totus fuit pluviosus, October subinde serenus, November inæqualis, jam ad hyemem inclinans, & prout reliquum Decembris usque ad Solstitium, frigidus cum floccis nivium & creberrimis pluviis. Hinc vinum nec quantitate nec qualitate laudabile crevit. Circa initium Octobris frequenter hinc inde in civitate comparuere febres erraticæ nullum typum servantes, invadebant propè omnes cum frigore aliquando

traun.

trium horarum, insequente calore ultra horas 15. durante, post apyrexiam aliquot saltem interjectis horis nova febris affligebat. Memini me habuisse quendam in quo calor ultra 48. horas duravit, cum terribili capitis dolore, siti vehementi, squalore linguæ & faucium, summaque virium debilitate, ita ut febrim continuam fore metuerim, tamen post venæ sectionem remisit calor, morbusque in melius mutatus. In alia Illustrissima persona similem protractionem paroxysmi primi notavi, similiter post venæ sectionem remittentem & intermittentem, sed tertia die redeuntem, hinc propinatus cortex Peruvianus in aqua cichorii alvum movit, id quod nunquam in aliis, ausim dicere mil- lenis, cui corticem hunc exhibui, fa-

ctum observavi: Credidi prima vice fortuito factum, turgente forte & ad exitum per se tendente materia vitiosa in corpore, sed & post secundam imò etiam post tertiam exhibitionem idem factum, movit autem alvum semper sexies, septies sine nausea. Alius pariter feбри corripiebatur levi ab initio & cito remittente. Tertia die media nocte in lecto suo dormientem horribile invasit frigus trium vel quatuor horarum spatio, subsequente calore in alteram noctem perdurante, cum pedis dextri ingenti dolore, accepit sudoriferum, unde optimè sudavit, moxque apparuit ingens rubedo & inflammatio in pede dolente, factumque Erysipelas, quod facile, convenientibus remediis tractatum, sublatum est.

Annus M. DC. XCVI.

Jurasset quispiam permutata fuisse tempora; Præteritam æstatem fuisse Brumam; nunc autem æstatis vicem obire hyemem, usque adeò in Bruma nihil brumale, & in frigidissimis aliis mensibus, nullum frigus, nullum gelu, nullæ nives, breviter hyems fuit clementissima. Januarius aliquo modo ventis turbidus, nebulosus, pluviosus. Februarius quasi totus serenus, siccus, sine notabili frigore; nisi matutino tempore, ubi aëra parum frigidiuscula, mox surgente sole temperata. Huic ad æquinoctium usque planè similis Martius, nisi quod parum ventosior, hinc etiam salubrior. Nam totis hisce mensibus vix præter catarrhos aliquid notabile occurrit in Medicina. Post æquinoctium verò & aër & morbi cœpere

mutari. In fine quippe Martii longè majora frigora, major cœli inclementia, de nocte gelu & nives, minus tamen durabiles, sed in pluvias ferme continuas de die abeuntes. Nec mitior Aprilis sua natura variabilis, sub finem tamen siccior. Meliora tempora sperabantur sub gemellis, sed & Majus ipse cum initio Junii usque ad solstitium valdè inæqualis. Nunc grata & vernalia serenatum pollicebatur cœlum, tempora, mox atris iterum inhorruit nubibus, tempusque reddidit turbato aëre frigidisque pluviis minus vernale, minus majale. Hinc non mirum, cum Ver simile factum fuerit hyemi, non vernaes sed hyemales fuisse exortas ægritudines.

Nam quas in hyemem relegavit pleuritides Hippocrates III. Aphor.

23. eas circa hæc tempora deprehendere licuit valde frequentes. Inter has imprimis notabilis fuit illa cujusdam Generalis quartiriorum Magistri (ut communiter vocatur) maligna ferisque comitata symptomatibus. Excesserat ille multum in vino & commestrationibus tempore Bacchanaliorum, hinc catharrum acquisivit cum tussi vehementi & lateris puncturis. Apertâ venâ, suasi purgationem, quam tamen vocatus Medicus dissuasit. Ille autem reluctans consuetum sibi sumpsit laxativum, unde sibi videbatur melius valere; sed mox sequenti nocte omnia in deterius, aucta in summo gradu febris, accessit furibundum delirium, sputum crassum, crudum, sanguineum, idque perpaucum, quæ omnia extrema minabantur; Vocatus ego, exhibui sudoriferum, jussi applicari vesicatoria, dedi oleum lini, sic remifere symptomata, illeque ex lethi faucibus ereptus ad castra perrexit. In Majo notavi in nonnullis febres malignas, cum exanthematibus, minimè tamen funestas, nisi in duabus personis, in seruo quodam qui illa pro morbillis habuit, nec aliud nisi myrrham & semen napi accepit; hinc accedentibus gravioribus symptomatibus expiravit. Altera erat puerpera quæ febrim lacteam aut puerperalem esse credens, neglectis alexipharmacis solum potum aquæ chamæpythios cum saccharo adhibuit, nostris puerperis in hoc casu consuetum, tandem conspectu exanthematum hinc inde erumpentium perterrita, Medicum vocavit quidem, sed nimis tardè, accedente enim diarrhœa, delirio, & tandem convulsione, mortua.

Jam ad æstatem devenio, in qua mense Julio & Augusto subinde calor intensus, nonnunquam, sed raro durans, intermixtis subinde pluviis frigidis usque in medium Septembrem. Notabiles erant mense Augusto Dysenterix in infantibus lactantibus & ab lactatis, plenè ut ante annum, valde frequentes, sed ut plurimum funestæ, statim enim post unam vel alteram dejectionem comparuit sanguis, mox extrema debilitas & mors, paucissimi ad decimum diem servati, qui tamen mortui. Adultiores facilius curabantur. Valde insuper contagiosa fuit ista dysenteria, nam facile corripiebat adstantes & infantibus ministrantes, ex quibus tamen nulli obiit. Credo malignitatis hanc luem non fuisse expertem, quæ quidem tenellulis mortem intulit ob nimis teneram constitutionem, in adultis autem ita vim exerere nequivit, sed facile fuit suppressa.

Tandem in Autumno comparuit æstas. Scilicet ab æquinoctio usque ad Decembrem, per totum Octobrem & Nov. serenitas, cum frigidiuscula tamen aura matutina, hinc præter spem etiam melius crevit vinum quam ante annum, non tamen in abundantia, aut illa bonitate prout aliàs apud nos fieri solet. In Decembri mutatus aër, tempusque redditum turbidum ventis, nebulis atque pluviis, duodecima cecidit nix alta, quam ita solidavit subsequens rigidissimum frigus, ut supercadentibus consequenter aliis nivibus, prima manserit usque in Aprilem sequentis Anni. Morbi circa hoc tempus nulli notabiles. Hinc progredior ad

Annium.

Annum M. D. C. XCVII.

HUJUS initium fuit sicut finis præteriti. Scilicet à solstitio hyemali usque ad æquinoctium vernale, frigus acerrimum sine remissione, congelatus Danubius statim in Januario, mansitque pons iste glacialis ultra octo septimanas firmus & constans, quod alias valdè rarum apud nos. Fuit insuper hoc memorabile, quod sub densissimis pariter ac profundissimis nivibus terra semper manserit aperta, ita ut, remotis illis, hæc non aliter ac in vere fodi potuerit. Perire & computruere sub hac mole nivium, fere omnes segetes & olera hortensia, frigus hyemale aliàs tolerantia, quæ, liquefactis nivibus, non aliter, ac mucago quædam viridis terræ incubabant, ac in lutum resolvebantur; non levi insequente imprimis frumenti penuria. Cæterum quod Hippocrates III. Aphor. 7. dicit, Magnis siccitatibus fieri morbos acutos, hoc vice versa hisce temporibus meliori jure dici potuisset, de magnis frigoribus. Iisdemque durantibus circa finem Februarii, febres acutæ malignæ per totam grassabantur civitatem. Invadabant plerisque levissimo rigore, succedente calore non adeo forti, & quandoque iterum remittente primis diebus, mox circa quartum vel sextum diem augeri coepit calor, & notæ hinc inde in superficie cutis apparuere malignitatis. Pulsus ab initio valde erat sanorum similis, ut & urinæ, sed ubi calor auctus rubicundæ instar sanguinis factæ; Deliria circa nonum vel decimum demum diem comparuere, in quibusdam ve-

hementia & ad decimum septimum usque durantia, in quibusdam remissiora & breviora; Maculæ erant parvæ instar morsus pulicum, obscurè purpurascens, circa decimum octavum aut etiam circa vigesimum primum disparentes. Non valde lethales erant hæc febres, sed supra modum contagiosæ, (quod aliàs non semper fieri solet) nam in aliquot ædibus ne unum omisit, quem non corripuisset, rarè in una aut altera persona cessavit. Duravit hæc lues in Majum usque, ubi incalescente aëre remisit.

Hyemem excepit Ver, sed & hujus initia adhuc fatis ventis & nivibus turbida. Successit Aprilis totus serenus, siccus, absque pluviis, cum calore pro tempore insolito. Majus variabilis, nunc calidus, nunc frigidus, mox serenus, iterum pluviosus, talis etiam totus Junius. Circa hæc tempora vix ullus notabilis occurrit morbus, cessantibus etiam ut supra dictum febribus malignis.

Æstas fermè prioris anni æstati similis, mediocriter calida, & matutinis horis subinde frigida, vigesima nona Augusti, trigesima & trigesima prima mane pruina fuerunt, sed plane innocuæ, nostrates appellant *ein Wasser Reiff*, id quod tamen apud nos insolitum, ubi tales pruina rarè ante festum S. Michaëlis observantur. Hoc tempore frequentes erant Icteri, qui flavedine sua plurimos deformabant. Sentiebant, qui corripiebantur, aliquam cordis compressionem, nauseam, anorexiam, & non rarè vomitum, mox flavo colore toto corpore per-

fundebantur, sed qua velocitate venit, eadem iterum abiit. Post unum vel alterum laxativum disparuit flavedo, rediitque sanitas cum bono appetitu.

Qui subsequutus Autumnus semper erat variabilis & inconstans, usque in Decembrem, cum quo hyems ante hyemem, id est ante solstitium gelu

& nivibus suum sumpsit initium. Febres quæ circa hoc tempus grassabantur ut plurimum erant tertianæ duplices, raro quartanæ & præter morem autumnalium nec longæ nec lethales, sed convenienter tractatæ, facile curabantur.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1701. & sequentium.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium anni 1701. frigidum comparuisset, triduo tamen post mitior aëris temperies, sub mutabili ventorum, Zephyri tamen prævalenti, crebrioresque nives, subinde verò etiam pluvias adducentis flatu, excepit, usque dum ante, & circa Æquinoctium vernale magis constantem serenitatem Eurus largiretur: paulò post ventis priorem inconstantiam resumentibus, hyememque protractiorem, quin & gravem terræ siccitatem circa Solis in Tauri signum ingressum, cum sensibili frigoris molestia, sereno quidem cœlo, producentibus, ut Cereris etiam, Pomonæ & Floræ sinus tardius panderetur, atque Maii principium vernalis amoenitatis parum ostenderet, quæ postea eo largior comparuit; atque, Gemellorum signum cum Sol occupasset, aërem multum delinivit, & in tantum calefecit, ut, ni Zephyrus, Euronotus, & Auster subinde pluvias interspersissent, nimia siccitate, præcipuè quia ventorum perpetuus quasi motus continuabat, terra plurimum laborasset. Interea prior morborum in Anno prægresso observatorum facies continuavit, quam ita-

que depingere superfluum foret, Variolarum puta, Februm petechialium, Tussisque humidæ; in mense Februario insuper, duobusque eum excipientibus, Pleuritides veræ, in suppurationem abeuntes, sed diligenti pectoralium & diaphoreticorum temperatorum usu, sine etiam venæ sectione, curabiles accesserunt; quibus in non nullis M. Aprili, cum morbus jam in decrementum vergeret, nova febrilis effervescencia supervenit, cum eruptione per totum corpus pustularum aquearum, majus periculum minitantum, ægrotis tamen per continuatam alexipharmacorum blandiorum adhibitionem intra primum, quandoque secundum octiduum reconvalescentibus. Mense Majo & Junio, præter dictas punctulares, (quæ jam sine magna præcordiorum oppressione, cum horrore, lassitudine, lumborum, nuchæ, & capitis dolore ut plurimum ingruebant) purpuratæ etiam febres teneriorem in primis ætatem, non admodum periculose invaserunt; nec melancholici insultus maritatis fœminis, menstruis quidem rite se habentibus, infrequentes fuerunt, venæ sectione quidem mi-

mitigati, paulò post tamen recidivi facti, acidularum verò martialium potu curati.

Post Solis ingressum in Cancrī signum crebriores primò pluvix, postea cum plurimarum tempestatum graviorum impetu, calores, circa caniculares inprimis dies intensi, & qui ad Æquinoctium autumnale usque, paucis frigidiusculis diebus intervenientibus, continuabant, fuere notati; quo tempore frequentia morborum defuit, nisi quod ibi ob transpirationem fortasse ab aere humidiorē & frigidiusculo non nihil cohibitam, Febres quotidianæ, post exiguum horrorem intensiori calore invadentes, & facile curabiles, hinc ob sanguinem aëris calore nimis rarefactum Febriculæ scarlatinæ, sine magno corporis æstu aut gravibus symptomatibus, sed levi saltem præcordiorum compressionē præcedente, non minus brevi & sponte quasi cessantes observarentur. Alii autem, quibus probabiliter lymphæ viscidior in sanguine erat, non maculis istis pingebantur, sed pustulis albicantibus, majoribus minoribusve, cum interspersis quandoque vesiculis parvis limpidis, pruritu comite, tandem exsiccatis ac in squamulas secedentibus, per totum corpus, sine vitæ periculo, & prævio non admodum intenso calore, onerabantur. Nec infrequentes erant Diarrhœæ, quibus interdum, sed rarius Dysenterix succedebant, ex negligentiori, ut mihi videbatur, corporis ab aere externo custodia, & liberaliori potus ingurgitatione, hincque stomachi tono labefactato subortæ, quæ etiam facile, vel solius rhabar-

bari cum terra signata, aut coralliis rubris mixti usu, vel insuper Essentia catechu, lenibusve aliis adstringentibus & stomachicis absorbentibus curabantur. Plurimos etiam Odontalgia correptos licuit conspiciere, quæ licet rarius Medicorum consilio exponeretur, quantum tamen dijudicare valui, ex eadem ventriculi imbecillitate, & chyli vel lymphæ crudioris circa dentes stagnatione citabatur. Erant insuper, foeminae præsertim, quas sinistrae axillæ intensus dolor, sine tumoris vel inflammationis indicio excruciat, periodicè ut plurimum & circa vesperam recurrens, cujus radicem circa ventriculum pariter hædere, tum notatæ ibidem, imprimis sinistro in hypochondrio molestiæ, tum salutaris curandi ratio conjecturari faciebant: credidisset, chylum viscidiorē & crudiorē, per ductum Pecquetianum ad venam subclaviam sinistram delatum, & cum obvio ibi sanguine permixtum, agitationem præternaturalem ibi excitasse, partesque illas dolorificè harratione distendisse, nisi dextrum humerum in foemina quadam idem malum tunc occupasse notasset, cum insolitam ductus illius ad partem dextram declinationem sine urgentiori causa hic fingere non audeam, quamvis in eadem rheumaticum potius affectum subsuisse credere malim, præsertim cum dolor ille dicto modo quidem intensior per intervalla redderetur, nunquam tamen planè intermiserit, ac tandem brachii tumor supervenerit, diaphoreticorum, emplastri oxycroci, & Jaconici coriarii usu omnino sublatus. In cæteris repetitus leniter evacuantium &

humores corrigentium, præsertim acidularum martialium usus proficuis existit; remedia autem externa nullum levamen dederunt.

Eandem chyli & lymphæ vitiosæ in stomacho nidulantis labem Febres quotidianæ epidemicæ, incerto quandoque paroxyfimi tempore invadentes testabantur; quæ nullo prævio horrore, magna præcordiorum ad oppositam in dorso regionem se extendente oppressione, & nullo sensibili, vel tolerabili saltem excipiente calore, infestæ erant, atque propinatis, pro exigente necessitate, emeticis, vel repetitis laxantibus & absorbentibus, amaricantibus, absinthio, chinchina &c. curabantur.

Post Æquinoctium autumnale primò aëris serenitas & siccitas continuabant, mox pruina, nebulæ, d. 17. & 18. Octobr. copiosæ nives, pluviae postea, & venti modò ex hac, modò ex alia mundi plaga, imprimis ex septentrione frequentius irruentes comparuerunt; Sol autem ubi ad Scorpionis signum pervenit, denuò per aliquot dies serenitatem, terræque siccitatem conciliavit; variâ dein aëris temperie, ut plurimum tamen austrinâ subsequente; & cum aër parum à ventis jam agitaretur, vapores in eo hospitantes parcè disseminabantur; unde iidem corporibus humanis copiosiores communicati, variis ægritudinibus producendis patrocinabantur; hinc non tantùm Variolæ iterum se exerebant, Pleuritides veræ, atque Febres continuæ, catarrhales, magno cum æstu, cephalalgia & tussi, pueros æquè ac maturiorem ætatem invadentes, nec, ubi debite tractabantur, lethales sub-

ortæ, sed frequens etiam Catarrhorum cohors, Coryza, Odontalgia, Raucedine, Tussi infesta Urbi incubuit. Muliebris sexus non minus habuit, de quo speciatim conquereretur, uteri nimirum hæmorrhagia, cui non gravidæ saltem, ultimis præsertim duobus graviditatis mensibus, sed aliæ quoque plures obnoxia erant; quem sanguinis orgasmum non commodius quam absorbentibus martialibus &c. uti hæmatite, croco Martis adstringente, item bolo armena, coralliis rubris &c. haud neglecto, ubi opus erat, paucò opii additamento, sedatum expertus sum. Memorari etiam merentur Apoplexiæ crebræ, ut plurimum exitiosæ: memini egregium quendam virum mihi aliquando narrafse, quòd jam olim fuerit observatum, post crebriorem aquilonium flatum Apoplexias frequentes hinc contigisse; neque admodum in dubium id vocare vellem, cum ab illò ventò nescio quæ atomi impuræ nobis inferantur; id quod civem quendam nostratam industrium non latet, qui ceræ dealbandæ in horto suo Boreæ multum exposito operam navans, eandem infesta flavedine ab eo infici notavit; unde quamprimum spirare eundem observat, ceram studiosè tegere, mediâ etiam, si is tum ingruat, nocte properat, quem in finem machinulam artificiosam excogitavit, quæ à vento hoc commota somnum excutiat. Ubi in memoriam mihi revoco, quæ noster quondam Æsculapius, Phil. Hœchstetterus, in Scholio ad Dec. 4. obs. med. cas. 1. protulit, ubi urbis nostræ descriptionem exhibens, Zephyrum ex depressis & alicubi paludosis Marchionatus Burga-

vienſis locis inquinamenta ſecum raperẽ & huc advehere ſcribit; quæ ſanè de Borea quoque nobis, & non minori jure pronuciare licet, qui ex locis humidis Danubio proximis putridas particulas abripere, atque in capita noſtra effundere valet.

Tandem cum circa menſis Decembris principium Zephyri impetus major denuo infurrexiſſet, d. 10. eundem Euris compeſcuit, frigore, creberrimiſque nebulis, quibus præſertim à d. 17. uſque ad d. 23. Decembris continuis Civitas obteſta fuit, ſtipatus, uſque dum circa finem anni Zephyro Boreas ſuccedens auram tolerabiliorem redderet, niviumque crebritate colophonem imponeret. Quo tempore, præter memoratas Pleuritides, Variolas, & Febres continuas, in pueris etiam quotidianæ Febres, tuſſi humida & cephalalgia graves, nec non Iſteri, in adultis autem malignæ petechiales, ut plurimum puſtulis limpidis miliaribus poſt maculatum eruptionem comparentibus, comitatæ obſervabantur: hæ in principio poſt horrorem laſſitudinemque, tolerabili calore, intenſo capitis dolore (quem paulo poſt recedentem tuſſis, non quidem diu durans, & ſicca magis quàm humida, atque calor auctior cum deliriis nocturnis inſequebantur) ſe prodebant, contagia quandoque in alios ſe diffundebant, rarè uſque, ubi temperatioribus alexipharmacis tempeſtivè obviam itum eſt, occidebant: in Pleuritide verò continuatus diaphoreticorum, præcipitantium dictorum, uſus coagulum ſanguinis feliciter reſolvebat; qualia medicamenta etiam contra quotidianas Febres, ut & juxta cum martia-

lium uſu adverſus Iſterum, promptum auxilium ferebant.

Eurus in Anni 1702. introitu ſerenitatem cum frigore moleſto induerat, quarto tamen mox die Zephyrus pluvioſam primò conſtitutionem, poſtea ventorum frequens mutatio tempeſtatis etiam varietatem multam ſubinde attulit, ſemper tamen humida ex pluviis; & temperatiore paululum, ſub dominio Zephyri, poſt Solis in Piſces ingreſſum diu impetuofus, prævalente, ut hyems non admodum rigorofa quidem, protraheretur tamen fieret; præſertim cum poſt Æquinoctium vernale Euris non ſolum magis ſpiraret, & poſt ſerenos plures dies circa initium Aprilis rediens Zephyri ferocia crebriores nives ſpargeret, qua ſub eodem ſæviente, licet ab aliis ventis ſæpe interrumpetur, frequentes pluvie, cum Sol ad Tauri ſignum adpropinquaret, exceperunt, uſque dum poſt Maii principium Euris ſereniorem & vernæ temperie magis conformem aërem redderet, ſiccitate tamen terræ exinde non parva inducta, ut Flora ſuas amœnitates non niſi ſerius expromere valuerit. Hoc toto tempore eadem morborum facies, imprimis verò Pleuritides, ut plurimum ſine ſuppuratione curabiles, uſque in Aprilem continuabant. In quo & Majo menſe Febres continuæ, in paucis cum miliari effloſcentia, ſemper autem prævio horrore, (ſine intenſo calore) magno virium debilitate, & cephalalgia gravi, rarè deliriis, aliisve gravioribus ſymptomatibus comitatæ, atque alexipharmacorum & diaphoreticorum uſui cedentes, hæc ibi propullulabant. Majori verò numero

Febres quotidianæ & pauciores tertianæ ingruerant; illæ tantum non in omnibus, qui se curæ meæ commiserant, insignem capitis dolorem in paroxysmo inducebant, viresque prosternebant; in multis prima sub invasione, & sæpe aliquot per dies continuarum typum, vix perceptibili caloris & cephalalgæ remissione, referebant; chinchinatis autem medicamentis, vel arcano duplicato facile curabantur; quibus non minus tertianæ, post emetici, vel scammonii sulphurati, ubi opus erat, adhibitionem brevissimè abigebantur.

Circa Æquinoctium dictum arthriticis adfectibus obnoxii fere omnes, quotquot mihi noti, insultus ut plurimum non admodum feroces patiebantur, atque ubi post exantlatam periodum iusto citius aëri se exposuerunt vel artus delassarunt, recidivas experiebantur. Plurimos etiam infantes Epilepsia è medio sustulit, quæ ex lymphæ acido-viscidæ in cerebro stagnatione, præsertim dentitione difficili accedente, ortum traxisse visa est. Istæ autem lymphæ crassioris collectiones non minus in aliis frequentes admodum fuerunt, ut non tantum crebriores Tusses, Coryzæ, Odontalgæ exinde abortæ fuerint, sed frequentissimè aliis etiam morbis epidemicè & sporadicè grassantibus, Tussis se associaverit.

Cum Junio Zephyrus Euro succedit, pluviarum multarum ferax, paucis diebus serenis intermixtis; qui in Julio quidem per primum triduum cum calore non mediocri continuabant, ast mox aëre in fulgura & tonitrua despumante, in pluviosos juxta & frigidiusculos, ac postea tempe-

ratos mutabantur, usque dum post Canis exortum Eurus, sæpe ad meridionalem plagam inclinans serenitatem non sine calore reduceret. Magna dehinc ventorum varietas fuit notata, (nisi quod post autumnale Æquinoctium à d. 24. Septembr. usque ad d. 5. Octobr. Zephyrus impetuosè admodum dominaretur, à frigido & non minus per triduum vehementi Euro tandem quasi in fugam coniectus) quæ diversam quoque aëris temperiem, potissimum tamen calidam & serenam in Augusto effecit. Ast in Novembri multa hyemis præludia, imo præmaturus adventus ejusdem, crebro, & quandoque intenso frigore, niveque repetita, quam benignior aura & interpolatæ pluviz denuò liquabant, molestus existit. Quæ ipsa mutabilis constitutio, tum ningendo, tum præsertim pluendo, frigore modò aucto, modò remisso, Zephyro reliquis ventis prævalente, & circa, nec non post Solstitium hyemale, usque ad finem anni, multum sæviente, nubibus autem continuo ferè Solem obducentibus, integrum præsertim Decembrem fastidiosum admodum reddidit. Morbi interea longiores inducias dederunt, tales tamen, quibus aliqualis epidemica luis præsentia non prorsus excluderetur; uti præsertim in Febribus quotidianis supra memoratis, passim per Junium & subsequentes menses usque in Novembrem observari poterat; quæ tandem in non paucis, cum autumnus adventaret, hæcticæ metum injecerunt, quibus tamen juxta cum aliis coagulum lymphæ acidum destruentibus, specificum inprimis anti-hæcticum Poterii, lapilli gammarrum

rum &c. salutarem opem præstiterunt. Circa Solstitium hyemale Variolæ benignæ in pueris se exseruerunt, cum magno quidem calore ingruentes, à pulvere tamen rubeo Pannonico, antimonio diaphoretico, unicornu marino &c. quin imo quandoque etiam sine medicamentis celeriter periodum suam absolventes, & cum fine anni jam iterum omnino disparentes. Quod tandem de ægri tudinibus aliis, quibus semper fere tussis se sociaverat, dictum, in hisce quoque deprehensum fuit.

Quæ Annorum sequentium, videl. 1703. 1704. & 1705. constitutio fuerit, legi potest; cui nempe typhethæ negligentia antecedentem præstingere intermisit.

Anno 1706. hyemale frigus, ob austrinam aëris temperiem, qualis Anni prægressi in fine observata fuerat, & usque dum Sol Aquarii signum attingeret, continuaverat, hactenus ut plurimum tolerabile, nunc magis se exseruit, præsertim cum orientalis ventus in Februario constanter, interdum ad meridionalem plagam inclinans, spiraret, ac continuæ fere nebulæ usque ad Solis in Pisces ingressum, ubi serenus aër frigus augebat, nos cingerent. Cum interea Hecticæ febris insultui [Coryzas & Tusses humidas, tanquam indivulsos quasi hyemis comites, nec non Odontalgias ut taceam] denuo plures deponerentur, sed facile etiam medicamentis acridinem temperantibus abigerentur.

Circa vernale Æquinoctium Zephyrus potissimum dominio potitus, atque, à reliquis tamen ventis non nunquam interruptus, multum inva-

lescens, diversam etiam temperiem, austrinam præcipuè excitavit, ac vernali amœnitati subinde obstitit. Sub qua constitutione Febres quotidianæ, & plures tertianæ ingruerunt, magno cum impetu, in quibusdam etiam cum deliriis, sine tamen cephalalgia ut plurimum, & quæ post sumptum cholagogum, vel emeticum, absorbentibus non difficulter, promptè etiam chinchinatis cesserunt. Plures insuper circa Solis in Gemellos transitum nephriticis doloribus, non admodum refractariis, obnoxii fuerunt.

Postea sub mutabili valde ventorum vicissitudine, ante & post Solstitium æstivum, plures serenos calidosque dies experti fuimus, qui etiam diu continuarunt, multamque ideò terræ siccitatem, præsertim à ventis adjuti, attulerunt; cui interea Febres prædictas, sensim declinantes, neque tamen per reliquum postea annum prorsus silentes, crebræ Odontalgia, (quæ etiam per totum hunc annum fuerunt observatæ) tusses, interdum convulsivi quid habentes, & Coryzæ, adultos æquè ac juniores adfligerent, & cum negligentior diætâ accederet, diu durarent. Quas molestias magnæ illi & totali solari eclipsi, quæ d. 12. Maii contigit, adscribere multis placuit. Et quamvis subita illa aëris calidi, interceptos ob Solis radios, in frigidum, hisque non minus celeriter reditis, in calidum rursus mutatio, juxta cum animorum, ex insperata illa & nulli unquam visa caligine, consternatione, aliquid contribuissè videri possèt, cum tamen jam ante eclipsin istæ lymphæ stases contigerint, vix

locum illa opinio inveniet; negari tamen nequit, frequentiores post illam Solis obscurationem, & circa Solstitium æstivum illas occurrissè; ideoque non prorsus improbabile est, spiritus à phænomeno isto terrifico labefactos, (qui sanè terror in nonnullis tantus fuit, ut lipothymiam ipsis induxerit) lymphamque simul crassiorem redditam, quin & à frigore illo insolito magis condensatam, ad catarrhales has stagnationes disposuisse.

Menfis Julius quamvis pariter multa serenitate gauderet, nonnunquam tamen pluviis sitientem terram rescillavit; post Caniculæ verò exortum calores admodum invaluerunt, & usque ad occasum perseverarunt; quin licet temperatior ob pluvias, parciore equidem, aura per paucos dies succederet; ad pristinum tamen genium mox reversa est, usque dum d. 7. Septembr. cum Luna inchoante, Zephyrus pluvias sæpius adduceret. Quo tempore Dysentericæ grassari cœperunt, & infantibus non levem stragem intulerunt, adultis verò nec tam frequenter, nec etiam lethaliter eâ decumbentibus. Ubi quidem hisce fructuum horariorum intemperantiori ab usu, vel liberaliori ob caniculares æstus potu, præsertim cerevisiæ, nobis albæ dictæ, propter tenuitatem suam & imperfectam à parca fermentatione depurationem, in acorem pronæ, illam obtigisse verisimile est; illis autem, quorum major pars ob tenellam ætatem nihil horum degustaverat, cur adeò fatalis fuerit difficulter determinari potest. Utrum in lacte vaccino aliquod adversi delituerit, quo cum nempe pulmenta in eorum cibum coqui solent, adfirmare

nequeo; cum tamen alia causa non suppetat, in vaccarum sanguine, ob aëris fervorem, pratorum siccitatem, & pabuli inde ortam penuriam, temperatas balsamicas particulas multum fuisse immutatas, acrioresque redditas, haud incredibile videtur, quæ lacti communicatæ vim suam in tenerimis infantum corpusculis exserere, eorumque destructioni, quin & epilepsiæ aliis quibusdam tum temporis funestæ, ansam dare valuerunt; & cum muliebris imperita industria pusionum curæ se sufficere ut plurimum persuasa sit, aut saltem Medicum desperato jam morbo advocet, funerum multiplicatio facile contingere potuit; præsertim ubi difficilior fortasse progressus partus fœtui debilitatem aliquam antea impresserat, cum, incertum quâ de causâ, hoc anno de Dyftokia & præmaturo partu non levibus querelis Urbs perstreperit.

Reliquum anni, unâ cum ventorum continua mutabilitate, nebulas inter & pluvias frequentiores, aërem temperatiorem quoad activam ejus qualitatem, (nisi quod paulo ante Solstitium hybernum Eurus eundem nivibus asperiores per triduum reddiderit) expertum fuit, multasque nobis inducias concessit, si rheumaticas post Solstitium dictum, musculis caput attollentibus fastidiosas, lymphæ stases exceperis, quæ solo tamen tum hypocausti calore, tum suffituum mastichinorum &c. ope, haud difficulter resolvi potuerunt.

Plurimas inter nebulas temperatioremque auram non saltem Annum 1707. inchoavimus, sed porrò etiam clementem, & Sole in Aquario versante, humidam aëris temperiem experi

perti fuimus, rarò, nec diu durabili frigore, ac multo rarius nive comparente; neque etiam multi, humiditas nempe & nocivas aliàs in aëre particulas frequenti ventorum variorum agitatione dispellente, morbi populares aderant, nisi quod Rheumatismi præfati, nec non Febres intermittentes, quamvis pauciores, atque post sumptum lene laxans, essentia corticis Peruviani facile abigendæ, continuarent; quosdam verò Pleuritides veræ, in suppurationem ut plurimum terminatæ, nec tamen admodum acutæ, & antimonio diaphoretico, pulveri pleuritico Aug. promptè cedentes, puerilem autem ætatem sparsim Variolæ, nulla malignitate suspectæ, ac per totum postea anni decursum observatæ; alios denique Icteri non adeò contumaces, præsertim sub crebriori essentia Mart. D. Lud. usu, invaderent.

Licet autem circa Martii initium frigus intensum ingruerit, mox tamen post quadriduum temperatiorem in statum denuò fuit mutatum, ut Veris præludia multa comparerent; cujus verò amœnitatem ventorum diversorum, Euri imprimis austeritas, cui nebulæ crebræ jungebantur, multum retardavit, aëremque frigore horridiusculum reddidit; quo ipso insensibilis transpiratio admodum sufflaminata, serum in corpore auxisse, atque creberrimas ad stagnationes disposuisse visâ est, ut major incolarum pars catarrhosis ægritudinibus, pectus, vel nares, aures, faucesve occupantibus affligeretur; in quibusdam fluxu celerrimè, vehementerque gravi cum cephalalgia & febrili incalescentia invadente. Quo tempore etiam Febres, tum quotidianæ, tum ter-

tianæ, ex eadem dubio procul causa, multiplicabantur, atque non rarò graviore in principio, magna utpote cum cephalalgia, virium debilitate, & calore, ut continuæ quasi typum referrent, oriebantur, postea verò medicamentis oppugnata, promptè etiam recedebant; facile tamen ab aëris frigidi admissione, vel cerevisiæ potu recidivam passæ; quæ etiam Febres in autumnum usque continuarunt; qui humidus admodum & graviori Zephyri vehementia fastidiosus exstitit. Postquam æstas, Sole Cancræ signum occupante, magno æstu, rarius à ventis pluviisque temperato, primò sat gravis, ab ingressu autem Solis in Leonem, crebriores propter pluvias, Zephyrique impetus, frigidulus ut plurimum fuerat; & sic (ut crebriores Catarrhos dentibus præcipuè infestos taceam) non saltem in nonnullis quartanæ, longiori horrore & calore multum molestæ, eoque contumaciores, quo minus ii, qui eadem afflicti ex plebe meam opem implorarunt, in diætâ convenienti, medicamentorumque usu morigeros se præbuerunt, sed etiam Arrhritidis vagæ, pulveribus ex coralliis, spodio foss. lap. gammar. cinnabari, aliisque antimoniatibus fixis, opii tantillo addito, præter interpolatum laxantium usum, haud difficulter cedentis, generationi ansam dederunt. Hyemis præsentiam in Decembris initio præmaturum frigus & nives copiosæ ab Aquilone adductæ, indicarunt; quæ tamen post decendium à pluviis eliquatæ, quas Zephyrus ante Solstitium hyemale vehementissimus concitaverat; cui cum Caurus, & postea Euronotus successissent, aëre nu-

bilo-

biloso & nebuloso, ac moderate frigidus, morbis silentibus, reddito, anni exordium fecerunt.

Anno 1708. dissipatis nubibus, benignior Euronotus per duas primas hebdomadas serenitatem, aliqua tamen nebulosa caligine ut plurimum se immiscente, produxit; quam postea humida ac pluviosa constitutio excepit, præsertim cum quatríduana circa Solis in signum Aquarii ingressum Zephyri vehementia ingruisset; cui sub ventorum mutabilitate prior serenitas circa finem hujus mensis primi, & principium secundi successit, atque temperatam adeò brumam, uti passim alibi locorum, experti fuimus, ut multa Veris indicia ostenderet, donec Euronotus d. 10. Febr. cum nivibus frigus adduceret, humida verò paucos post dies, cum intermixto quandoque frigore, intemperies à Zephyro reduceretur. Quamvis autem hac sub insolita aëris clementia multi graves esse oboriturus morbos vererentur, nihil tamen epidemici, (ut Febres quotidianas & tertianas sparsim & rarius adhuc occurrentes taceam) præter Variolas, usque dum Sol Tauri signum accederet, continuantes, & consueta hoc tempore catarrhalia incommoda, Tusses præsertim humidas, & ab eadem feri stagnatione capitis Erysipelas in sexu muliebri, produxit, quod ex negligentiori fortasse partis istius custodia, præviis in collo tensivis doloribus, cum febrili incalescentia invasit, & moderato lecti calore, præsertim diaphoreticorum terreorum usu accedente, non difficulter discussum fuit.

Humidus autem hic aëris status ante & post Æquinoctium vernale

continuabat, ut pauci sereni dies nobis obtingerent, & licet Solis quandoque radii refocillarent, nebulosæ tamen exhalationes ejusdem sæpissime deturparunt; usque dum austerior Eurus d. 27. April. aërem serenaret, atque ab eo, & alternante Cauro molestum frigus terræque siccitas producerentur, quæ in adultum usque Majum, in quo diversæ ventorum ex omni plaga mutationes notatæ, continuabant, donec d. 15. post fulmina & tonitrua in crebras pluvias mutarentur; quæ dein humida facies Zephyro & Borea alternantibus, usque ad principium Augusti perdurabat, ubi Zephyro potissimum dominante, calores magni & multa serenitas, sæpe tamen matutinis nebulosis evaporationibus gravata, usque ad Caniculæ occasum ingruiebant, pluvioso ac frigidiusculo aëre succedente; qui etiam, rara intercurrente serenitate, usque ad Æquinoctium autumnale continuabat. Interea frequentes Febres hecticas similes, tussi præsertim & caloribus lentis inordinatis stipatæ, atque continuato absorbentium fixorum usui obtemperantes, notabantur. Variolas autem circa Maii finem cessantes, Morbilli excipiebant, non tantum in infantibus, qui priùs sani fuerant, sed etiam, qui paulo ante Variolis laboraverant, nec non in adultioribus, ut & non paucis morbum hunc jam olim expertis, absque tamen malignitatis nota, & sub blandorum diaphoreticorum usu paucos intra dies periodum suam absolventes; qui tamen in mense Julio iterum cessaverant; quo tempore postea Odontalgæ, Ophthalmiæ, nec non dolores spalmidici uterini in

fœmi-

fœminis, Ischiadicis præcipuè in viris frequenter occurrebant, ex lymphæ, uti mihi videbatur, ab aëris inclementia viscidioris, atque idè ad stagnationem proclivioris redditæ vitio generati, præsertim cum cerevisiæ aciescentis, quâ de plurimâ passim querelæ fiebant, potus accederet, & nervis ad coxas ac uterum tendentibus spicula sua infigeret, ubi præter lenia eccopronica, hysterica medicamenta castorina, cinnabarina &c. & ischiadicis blandam per vices diaphoresin promoventia, non neglecta ut plurimum opiatorum succisa miscella, profuisse expertus sum.

Circa Æquinoctium autumnale per 16. dies serenitas adfuit, raro nubibus aut pluviam exposita, nebulis tamen crebris matutinis stipata, quibus post multam ventorum varietatem, subsequè etiam diebus observatam, Boreas per 14. dies nubes adduxit, à Zephyro postea in pluvias resolutas; quin & post Solis in signum Scorpionis ingressum, Euro flante, nix decidua præmaturum quasi hyemale frigus efficiebat. Ineunte Novembri multa quidem usque ad Solis in Sagittarium ingressum serenitas, crebro tamen nebulosa, præsertim matutina, caligine inquinata; succedente usque ad d. 15. Decembris fastidiosa, frigida, ob nives, nebula, nebulas, intemperie; ubi quidem Sol nubibus discussis, serenitatem non sine multo frigore, crebris etiam nebulis interruptam, reddidit. Interim, præter frequentes Odontalgias, Catarrhi inprimis, capitis & pectori infesti, plurimos in M. Novembri infestarunt, tantumque incrementum sumserunt, ut in M. Decem-

bris paucissimi in Urbe essent, quos molestia illa non tentaverat; multos etiam gravius tractaret, qui nempe prægresso acri horrore, febriles effervescentias, intensas cephalalgias, aut capitis stupores, virium prostrationes, quandoque faucium spasticas strangulationes, vel dolores pleuræ spurios experti fuerunt. Causam continuæ quasi nebulosæ aëris tempestatis potissimum adscripserim, quæ non solum particulas suas humidas, impuras, per inspirationem corpori communicare, sicque serosam colluviem augere, & sanguinem inquinare potuit, sed etiam frigore & gravitate sua poros constringendo, ac transpirationem excrementuorum humorum impediendo, eosdem cumulare, incrassare, atque in subtilissimis cerebri, narium, tracheæ glandulis, ac tubulis stagnare fecit. Cui itaque præter moderatum aëris regimen, medicamentis resolventibus, attenuantibus, absorbentibus, demulcentibus &c. pro subjectorum & symptomatum diversitate, ubi morbi gravitas id deposcebat, succurrendum fuit, eo cum successu, ut nullus, qui Libitinæ censum sibiisset, mihi innotuerit.

Principium Anni 1709. spirante Euronoto, nebulosum fuerat, altero autem & subsequenter diebus Zephyrus vehemens, pluvias, & noctu, inter d. 5. & 6. Januarii plurimam nivem Eurus, versus Aquilonem inclinans, cum intenso frigore adduxerat; quod indies fere, inter matutinas præcipuè nebulas, diesque & noctes serenas, crescendo eâ vehementi nos afflixit, quâ de longe lateque querelas multiplicare Eu-

ropæ contigit, donec d. 24. prægressa nivosa, vesperi Auster temperatiorem & pluviolosam auram induceret. Licet autem ineunte Februario frigus iterum, tolerabilius quidem, intenderetur, ac variis sub ventis aërisque mutationibus, nive quandoque rariore decedente, ad diem usque decimum continuaret, Zephyrus tamen temperatiorem tunc aërem reddidit, usque dum d. 16. orientalis ventus, ad Septentrionem nonnihil denuo deflectens, & præsertim biduo post acriter spirans, novo gelu affligeret; quod incrementa subinde sumens, eo rigore inhorruit, ut d. 27. Febr. intensissimo frigori, d. 21. Januarii observato, (testante id spiritu vini in meo thermometro, utrobique matutino tempore ante Solis ortum, ad gradum usque septimum, vespertino autem post Solis occasum ad nonum gradum depresso) parum cesserit: quod dein multas inter ventorum mutationes, variasque aëris, humidam imprimis, constitutiones, tolerabilius redditum, sed d. 12. Martii, & insequente triduo iterum auctum fuerat, spiritumque vini in thermometro ad gradum nonum cum dimidio, vesperi autem ad undecimum atque dimidium depresserat: tandem autem remittens, d. 16. dicti mensis spiritum ad gradum undecimum, & sic sensim magis sursum extolli permiserat, ut d. 17. Aprilis gradum decimum quintum mane attingeret. Interea non tantum ventorum mutabilitas, sed aëris etiam, ob crebriores pluvias, humida ac frigidiuscula, interveniente tamen subinde serenitate atque calore, ante & circa Solis in Tauri signum ingressum intensiori, continuarunt,

ut fecunditati terræ non modicè fa-
verent, matutinæ quoque nebulae tenuiores, ubi pluviae aberant cœlumque serenum erat, tunc & per totum reliquum annum, semper observabantur. Et quamvis post reseratos terræ ab insolito frigore profundè constrictos meatus, indeque diu repressas exhalationes, vapores isti liberiores facti multis gravium subsequendarum ægritudinum metum excitarent, contrarium tamen per DEI gratiam evenit, conglaciata ista terræ crusta sensim resoluta, sicque vaporibus non confertim erumpentibus, sed paulatim exhalantibus, atque ventorum perpetua agitatione particulas istas humiditas impuras dissipante. Tot tamen aquæ in atmosphæra oberantes particulae non poterant non feri proventum nimium in corpore accumulare; præsertim cum per totum reliquum anni decursum mutabilis subinde, præsertim humida & frigidiuscula temperies (nisi quod Syrius ante & circa sui exortum finemque Zephyro, uti hic, ita etiam reliquo tempore, potissimum prævalente, quandoque per pauculos dies acrius ureret) & hinc catarrhorum molestiarum, cum hædici caloris in quibusdam metu, in naribus, bronchiis, dentibus, artubus, per totum anni decursum, & quæ omnibus fere aliis morbis sese jungebant, frequentiam excitaret; præter quas etiam, in vere & æstate, Febres quotidianæ & tertianæ, interdum gravibus symptomatibus, præsertim in morbi principio, uti deliriis, cephalalgis, spastico nuchæ dolore, narium hæmorrhagia, vomitu &c. stipatæ, ex transpiratione insensibili, ob temperiem
aëris

aëris sæpius variantem, impedita obortæ, minus tamen refractariæ, non pauca notabantur. Inter remedia, juxta cum eccoproticis, blanda diaphoretica & absorbentia potissimum curæ partem absolverant.

Constitutio Anni 1710. cum humida & moderatè frigida, sub ventorum, Zephyro tamen prævalente, alternatione, primo continuaret, adfectus etiam catarrhosi, imprimis Arthritides nondum desierunt, & mense Martio Febres tertianæ, cephalalgia, delirii, vomituque in prima invasione sæpius molestæ, non paucos invaserunt; quibus tamen, post pulveris Cornachini, & ubi ventriculus viscido muco oblitus videbatur, lenioris emetici usum, cortex Peruvianus ad ʒʒ. ʒij. &c. semel vel bis in die sumtus, præsentaneam opem ferebat, ut post secundum, aut quartum paroxysmum, sine recidivæ incommodo, ut plurimum cessarent.

Postquam in Arietis signum Sol pervenit, cum serenitate, (ita tamen, ut hic quoque Annus, cælo sereno, Soleque oriente, nebulosum nonnihil aërem semper experiretur) triduanum quidem intensum calorem, Africo flante, excitaverat, quem tamen Zephyrus pluviosus

creber iterum dissipaverat, qualem etiam sextiduanum calorem, antequam Sol in Tauri signum progressus esset, Euro spirante, sensimus, ab occidentali tamen pluvioso vento iterum temperatum. Et hæc aëris, modo humidi, modo sicci, calidi, frigidiusculi, sæpius nebulosi, ventorum etiam crebra permutatio in posterum usque ad finem Anni perseveravit, prævalente tamen semper humida constitutione; unde hæc vicissitudo primò terræ fecunditati multum, postea etiam hyems ut longius abesset, simul tamen variæ catarrhosæ & rheumaticæ invasiones ut frequenter orirentur, effecit. Febres etiam tertianæ, quamvis non frequentes, nec non quotidiana, hecticæque per totum annum observabantur; mense autem Maio & Junio Morbillis plures infantes, cum vehementi tussi, oculorum gravedine, hæmorrhagia sæpe prævia, decumbebant; Variolæ quoque in multis, non quidem malignitate, sed copia, & symptomatum consuetorum vehementia, & pustularum, rariori tamen, confluxu infestæ notabantur. In cura omnium horum morborum remediis, in præcedentibus historiis memoratis, non infeliciter uti datum fuit.

Constitutio Epidemica Basileensis Anni 1700. & 1701.

Dni D. JOHANNIS JACOBI HARDERI.

Æstivus calor diebus Canicularibus Anno 1700. temperiem tuam non excessit, quin ventis quandoque placidis perflaretur, neque corporis incommodū faceretur: Imò

Augusto mense, pluviis præter votum quandoque infringebatur; September insequens siccus & calidus illò magis fuit, nec tamen sufficiens, qui uvæ ad optatam maturitatem undique

perduceret; neque etiam morborum ferax ista anni constitutio fuit: Octo-ber nebulosa, ut solet, & sæpius-
cule pluviosa tempestate, hyemalem
brumam antevertit; hæc ipsa autem
per Novembrem & Decembrem mi-
tior extitit, & quamvis multæ nive
montes & juga altiora integerentur,
ingruente tamen pluvioso, & hoc
quandoque udoso aëre, ab eadem
promptè liberata fuerunt; ista autem
aëris *Stidessic*, non modo catarrhali-
bus febribus, sed Pleuritidi ac Pleu-
ropneumonix, etiam sparsim ansam
præbuit.

Anno 1701. Januarii initium Bo-
reali vento magis perflabatur, aëris-
que serenitate animum refecit; im-
primis verò sub meridiem propius ac-
cedentes solares radii Brumæ matuti-
næ spicula ex voto pepulerunt, &
continuatè in Februarium usque sua
activitate fere inconcussa, nives Bo-
reamque in arvis campisque tantum
non intempestivè fugarunt, siquidem
subsequente Martio ac Aprili, qui-
bus blandiorem Solis Calorem, &
hinc pluvias amabili austro mitiga-
tas sperabamus, Brumæ rigorem ma-
jorem, nivalisque tempestatis, ac ni-
vis copiosè delabentis spicula, fre-
quenter experti sumus.

Maii delitias, si quas matutinæ
auræ fulgor interdum promisit, mox

nebulæ crassiorum cohors, nunc
calor subsequens intensior, mox ir-
ruentes grandinosæ tempestates, om-
ni modo amarulentas reddiderunt. An-
te Caniculæ autem exortum, & hæc
durante, Solis æstus longè intensior
& tantum non exurens calor, ani-
mantibus brutis non minus, quàm
homini, valde molestus fuit, fe-
brium intermittentium ferax mater, &
quem neque tempestates horrendæ,
crebrius ingruentes, usque attempe-
rare valuerunt.

Post Caniculam increbescens tan-
tisper pluviosa & hinc temperior
aëris constitutio, placidiorem motum
videbatur promittere; verum alyo-
nia hæc non diu durarunt, quin re-
deunte intensiore aëris siccitate, se-
reno cœlo, si nebulas Septembri
mense, minus tamen frequentes,
manè excipias, in Octobris usque
principium, calor insuetus & im-
moderatus perstitit, exarescentiæ
æquè, si non magis, quàm majo-
ris fructuum maturescentiæ parens,
& dysenterix satis atrocis apud nos,
aliisque in locis foecundus genitor,
cui, num pluvix à diebus aliquot,
arva præ siccitate hiscentia blandè ir-
rigantes, atque hominibus gratissi-
mæ, obicem sunt posituræ, horæ
subsecuturæ docebunt.

Constitutio Epidemica Berolinensis Anni 1701.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP

Von der Müllen.

ANnum Seculi septimi primum
prima Januarii, turbido, sed
siccò cœlo inchoavit, & in vespe-
ram pluviosam desinit. Sequens secu-

da pluvii nivem ad meridiem usque
miscuit, post discussis nubibus serene-
rior gelu moderatum adduxit. Quod
sequenti tertiâ continuans ac per qua-
tridu-

triduum ingravescens, rursusque in nives & pluvias procellæ junctas per triduum deliquit. Cui denuò undecimâ cum nive copiosa leve successit gelu, atque octiduum pauciori quandoque, quandoque copiosiori nive adpersum duravit. Vigesima nebulâ densâ mutationis prænuntiâ, sequentibus tribus, interspersis quandoque pluviiis, tandemque gelicidio degelavit. Vigesima quarta Iris matutina turbidi atque pluvii ætheris nuntia apparuit, sequente per triduum, gelu moderato ac parcis nonnunquam nivibus stipato, quod quatrimum rursus nocturno ac matutino gelu, à meridie ut plurimum degelante variè ad finem usque mensis excepit. Februarius nebula densa cum gelu moderato, sed mox in pluvias fatiscente coepit, cui nubilum successit cœlum, remittente gelu, & in imbrem circa vesperam deliquescente. Mox, tertiâ procellosâ, siccâ & clarâ, à nivosa nocte, die verò, licet Boreâ flante remisso, ac egelido, nocte tamen rigidâ succedente, ac die nivosa, sed temperata sequente, à triduo gelido iterum excepta. Nonna tempestuosa cum successore decimo gelu in nives deliquescentes resolvit. Quas sequentes duæ noctes in glaciem rursus densarunt, de die parumper degelantem. Decima tertia nimbofa rursus nives parcas sparsit, mox aère temperato solutas. Decimam quartam cœlo sereno gratam, gelidum excepit biduum, quod gelu nocturno & matutino temperato, pomeridianum adhuc mitius substituit. Huic aliud successit biduum ventosum, ab octiduo gelido & ut plurimum sereno comitatum, 25â qui-

dem turbidâ & uvidâ interruptum, sed triduo rursus gelido, & ex parte obscuro redintegratum, & pluviiis nonnullis interpolatum, 28. unâ cum mense desinens.

Martius vernâ temperie initiatus, vario cœlo, nunc placido, nunc turbulento, ventoso, frigido, diversimodè alterato, ad nonum usque & decimum gelidus transit. Tum remittens, octiduo temperato, ac vernâ amœnitate grato, ad vigesimum pluvium initio, tandem rursus clarescentem duravit, à quatrimum perinde variato exceptum, in noctes gelidas, sexque dies serenos desit.

Morbos trimesse hoc, præter scorbutum endemium & illius affeclas & affines aluit febres diversarum specierum, malignas quasdam variolis notatas, alias ardentes, continuas ac intermittentes, catarrhales, pleuriticæ nonnullas, alias tussibus vehementibus ac diuturnis, Cephalæa, asthmate affigentes, in phthises quandoque degenerantes; præterea Cardialgias, hypochondriacas & colicas passiones.

Aprilis, quo Martius tramite desit, rursus incepit, nisi quod serenitatem præcedentem cum turbido ac ventoso cœlo commutavit, & à sexto per quatrimum, nives quandoque utut raras pluviolis nonnullis interferuerit, tum gelu nocturno dies serenos, & haud inamœnos ad 14um usque substituerit. Cui cum 15to pluviam nivibus mixtâ nimbofis, quatrimum successit serenû ac frigidum, huic verò biduum turbidû pluviiis subinde & nonnunquam grandine interpolatum. 24to & 25. serenis ac vernâ gratiâ temperatis, reliqui ad tri-

gesimum usque successerunt inconstantes, pluviosi & nimbofi.

Majus turbido, sed mox sereniori inchoavit biduo, subsequente triduo nubilo ac frigido, sparsis quoque nonnunquam pluviis ex parte uvido, ad septimum totum pluviosum & octavum varium, tandemque nonum serenum ac æstivo calore gratum perrexit. Cui triduo quatrimum, intercalato decimo tertio pauca pluvia irrigato, addidit. Tum 6. dierum sudo planè æstivo ad 20. usque continuavit. Cui alii sex non æquè sereni, sed varietate pluviolis nonnunquam temperata, adeoque non inamoenâ distincti successerunt, tandemque reliqui ad finem usque mensis verno temperamento commendabiles.

Junius à principio ad 12mum usque in eâ temperie, pluviolis tamen quandoque interpolata perseveravit. A 13tia verna temperies, in æstum sapius satis grandem mutata, & præter nocturnas 16ti & 20mi pluvias ferè torridum, ad 22dum usque pluvia nocturnâ ac tonitru matutino fractum, cui ad 26tum pluvia moderatâ mudentem, quatrimum temperatum, huic verò 27mus paulo calidior, 28vus cum 29no pluviis modicis irrigui successerunt, tandem 30mus sereno & temperato cœlo amœnus, mensem simulque trimestre finiit.

Morbi hujus trimestris præter prædictos endemios, maligni & epidemici, quantum mihi quidem innouit, pauci fuerunt, sporadici plures, febres pleuriticae, ardentes, continuæ, asthmate, nausea, vomitu, cephalæis molestæ, intermittentes quædam, hemicranîa, cardiogmo,

cœliaca passione, diarrhœa, dysenteria aliisque symptomatis exacerbatae, lipyria quoque, sed unica sola.

Julius sudo ac calore æstivo, quo præcedens recessit, denuò accessit, ac ad 13tium usque serenitate jugi ac æstu indies ingravescente, si 5tum excipias temperatiorem reliquis, ac 6tum pauca pluvia irriguum, continuavit. Sequentes etefiis nonnunquam & pluviolis alterati, unico 27mo à meridie spargente exempto, ad finem usque mensis serenitate ac temperie laudabili excelluerunt.

Augustus eodem ferè cœli, utut quandoque rorantis inchoans, mox variabilis fuit: Secundus enim fervidiôr & sicciôr. Tertius tonitru imbrem, totâ nocte durantem, addidit. Quartus mane frigidus, sudum diurnum cum æstu substituit. Quintus manè pluviosus, reliquo diei priore temperator. Septimus sudum nubibus interpolavit, cui cætera similis octavus, in tonitru horrendum vesperi & imbrem defuit. Nono sudo antemeridiano pluvias, à meridie copiosas; Decimus antemeridiano sudo vespertinas submisit. Undecimus paucis pluviis matutinis, sudum pomeridianum, huic verò vespertinum tonitru fragosum cum fulgetris fere perpetuis, nimboque densissimo. Duodecimus præcedenti, tonitru si demferis & fulgura, compar. His hætenus variis ad vigesimum usque octiduum æquabile, sudo ac æstu paucissimis pluviis temperato gratum, huicque aliud octiduum nebulosum magis, ventis pluviisque subinde madens, illique biduum serenum quidem & siccum, sed vento frigido flante haud
adeò

adeò gratum successit, tandemque 31mus fudo ac temperato æthere mensẽ terminavit.

September triduo sereno ac moderato sex dies, pluviis serenitati variè interpolatæ mixtos inseruit. Quibus post noctem procellosam, quatrduum serenum & temperatum, quandoque tamen ventosum & pluviis parcè sparsis roscidum successit, sex diebus serenis aliis æstu æstivo fere compari amœnis exceptum. Vigessimus biduum reduxit paucarum pluviarum aspergine, ut & nebulâ roridum, cui triduum serenum quidem, sed algidum & ventosum, illique rursum aliud temperatius successit, & mensẽ simul ac trimestre absolvit.

Morbos præter scorbutum & ejus appendices, ut & ejus affinem ante hîc raram, nunc ab adventu Gallorum exulum, inter Germanos etiam, infantes præsertim, ferè endemiam Rachitidem, hoc trimestre tam sporadicos, quàm Epidemicos plures tulit. Et hos inter febres malignas & contagiosas, haud paucis exitiosas, variis ut symptomatis, sic exanthematis miliaribus, purpurâ, morbillis, variolis, petechiis quoque insignitas & distinctas. Præterea ardentibus etiam continuas & intermittentes, catarrhales, erysipelatodes, pleuriticis, erraticas etiam. Diarrhœas item ac Dyfenterias, Lienterias, Colicas, Cardialgias, Tussis ferinas ab æstu præsertim humores colliquante oriundas, Hæmoptoes, Cephalæas, Hemicranias, Colicas & Hypochondriacas passiones cum obstructionibus nonnunquam valde contumacibus, Icteros, Scabies & Pforas.

October serenitatem Septembris, præter pluvias secundi vespertinas, quatrduo satis grato orsus, sexto & septimo frigidulis & pluvia matutina madentibus, interpositis, quatrduum rursus vernâ temperie gratum dedit. Cui 12mus matutina, 13tius vespertinâ, 14tus nocturnâ pluviam madidi successerunt, illisque 15tus totus pluvius ac nimbofus. Quem rursus 16tus cum quatrduo perinde procelloso & subinde nimbofo secutus. Vigessimus primus sparsa circa decimam pluviolâ rorans, quatrduo ficciori & amœniori locum fecit. Subsequens quatrduum, vario, nebuloso ac quandoque rorante coelo frigidulum, 31mo turbido æthere, geluque moderato mensi finem imposuit.

Decembris primus totus pluvius, secundus à meridie tantum pluvias sparsit. His successit triduum siccum, sed nubilum & frigidum. Sextus mane nebulosus parcè pluit, à meridie siccus. Septimus udosus, octavus serenor, procellosus simul & frigidus. Nonus absque procellâ præcedenti similis. Decimus nives addidit ac gelu, sed hætenus moderatum, ab 11mo ad 23um rigidum, sereno ut plurimum coelo, præter 12. mane ac vesperi, & 17mum vesperi tantum nebulosum. 24to remittens atque circa vesperam pluviolas spargens, noctu gelicidium, 26to subsequente nebulâ liquefscens, à meridie cum serenitate frigus, sed temperatum per biduum stabile reddens, 28vo nives superaddens, 29no ingravescens, 30mo nivofum, 31 absque nive perdurans, sicque cum mensẽ trimestri ipsique anno colophonem imponens.

Morbi

Morbi hoc ultimo trimestri, occurrentes, præter endemios scorbuticos, arthritides præsertim & asthmata scorbutico originem debentia, & venereos, Epidemici fuerunt catarrhales præcipuè febres, gravedine molestâ, & tussi gravi & diurnâ infestantes, ardentis præterea tam continuæ, quam inter-

mittentes variæ, malignæ quoque variolis, sæpius confluentibus ac petechiis infames, pleuritides graves & quandoque funestæ, Cephalgiæ, Diarrhœæ, & Dysenterix pertinaces, Nephriticæ, Colicæ & hysteriæ passiones.

Constitutio Epidemica aëris Berolinensis Anni 1703.

JAnuarius primo mane cœpit gelu, cœlo succedente sereno, post obscure, tandemque pluvioso. Secundus siccus, ventosus & frigidus cum gelu moderato, successores habuit tertium circa vesperam pluviolam spargentem, reliquos ad octavum usque siccus; hunc verò totum nivofum æthere temperato. Nonus miti cœlo pluviolis subinde uvidus. Decimus imbrofus. Undecimus parum gelafcens, cætera siccus. Duodecimus cum decimo tertio cœlo turbido gelidiores. Decimus quartus vernâ serenitate ac tempore gratus, vesperi nebulosus. Decimus quintus & Decimus sextus Vernæ ferè amœnitatis æmuli. Decimus septimus nebulosus; tandemque imbrofus. Decimus octavus vicissim siccus & serenus. Decimus nonus cum sequentibus ad vigesimum sextum usque satis rigidè gelidi. Vigessimus sextus parum nivis addidit. Vigessimus septimus noctu plusculum ejus sparsit æthere temperato. Vigessimus octavus sereno cœlo validè gelidus, ut & vigessimus nonus. Trigessimus nubilus pauloque mitior. Tandem trigessimus primus mitiori, sicco tamen cœlo, mensem hunc primum clausit.

Februarius temperato gelu, sed tur-

bido siccoque cœlo orsus. Secundus gelu satis rigido sereno cœlo, nonnunquam tamen parum remittente ad septimum usque cum gelicidio grandinem submittentem, postque degelantem continuavit. Octavus regelafcens cum nono ac decimo parum sereno & amœno cœlo gelidis. Undecimus gelu paulo intensius cœlo obscuro induxit; ac ad decimum quartum cum sequentibus ad vigesimum usque, paulò cum sequenti biduo mitiorem porrexit. Vigessimus tertius densâ nebulâ antemeridianâ remissior. Vigessimus quartus mane turbidus, postea serenus. Vigessimus quintus nebulosus ac ventosus, parum nivis sparsit. Vigessimus sextus intensè gelidus, ut & vigessimus septimus, simulque cum vento nivosi. Vigessimus octavus nive copiosa mensi coronidem imposuit.

Martius biduano gelu intenso cœpit. Tertius noctu gelidus, è meridie remissior, circa vesperam pluviosus ac ventosus. Quartus eodem tenore totâ die continuavit. Quintus gelidus ac nivofus, tandem pluviosus. Sextus totus pluviosus ac ventosus. Septimus manè sparsâ copiosâ nive, mox postea in pluviam delicuit. Octavus perinde continuavit. Nonus satis intensè gelavit, parumque nivis spar-

sparfit. Decimus copiosè noctu ninxit, postea remissè cum parçâ nive gelavit. Sic & undecimus, decimo quarto nebulâ matutina diverso, ad decimum quintum usque sereno cœlo continuavit. Hinc manè nivis pauxillum sparfit, post leniter degelavit. Decimus sextus totus fere pluviosus. Decimus septimus noctu gelidus, post sparsâ nive mitior, ut & Decimus octavus cum parçâ nive gelascens. Decimus nonus post pluviam gelidus ac nivofus, post serenior. Vigessimus quoque gelu cum parçâ nive miscuit, in pluviam tandem deliquescens. Vicefimus primus totâ die udofus. Vicefimus secundus manè & circa vesperam pluvius. Vigessimus tertius manè parum pliviæ, post vernam temperiem submisit. Vicefimo quarto manè parum nebuloso, æther serenus successit ac siccus. Vigessimus quintus ventofus, æthere sereno nivium aspergine subinde variato. Vigessimus sextus perinde ventofus nivem cum pliviâ ac sereno sæpius cambiit. Vicefimus septimus matutino tempore serenus, post turbidus ac ventofus. Vigessimus octavus mane nivofus, à meridie pluviosus. Vigessimus nonus nubilosus, temperatus tamen. Triduo sequente sereno, temperato ac verna amœnitate & tepore grato, mensem simul ac trimestre primum finiit.

Morbi præter scorbutum, Proteum illum plurimorum symptomatû syndrome variatum, ac hîc loci endemicum, frequentiores fuerunt febres variæ, continuæ & intermittentes, benignæ & malignæ, catarrhales & causodes, purpureæ, pleuritide ac arthritide quandoque comitatæ, ce-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

phalalgia, vertigines, passiones hysterica, asthmata, cachexia, & cacochymia.

Aprilis primus dies vernæ serenitatis ac temperiei particeps, circa vesperam pluviola madidus fuit. Secundus manè obscurus, à meridie serenus ac frigidulus. Tertius, quartus & quintus primo ex asse similes, nisi quod postremus paulò frigidior. Sextus manè turbidus cum aspergine pluviolæ, postea serenus. Septimus serenus, sed frigidulus. Octavus ad decimum tertium usque sudo ac temperie, præter decimum paulo calidiorum, amœni. Decimus tertius turbidus ac ventofus manè, post serenitatem pluviolis miscuit. Decimus quartus frigidulus ac ventofus cum aspergine pluviarum. Decimus quintus totus pluviosus, ut & decimus sextus, subinde tamen paulò serenior. Decimus septimus manè pluvias sparfit paucò grandine mixtas, à meridie serenus. Decimus octavus serenus, temperatus & amœnus, nec non decimus nonus exceptâ pruina nocturnâ talis. Vigessimus cum vigesimo primo & secundo vernâ amœnitate grati, nisi quod postremus unâ cum biduo sequenti pluviolarum aspergine sub vesperam roridi. Vicefimus quintus obscurus ac nubilosus, raroque intercedente sudo siccus. Vigessimus sextus vernâ temperie ac pluviolæ subinde aspergine, cum sequenti biduo siccus. Vigessimus nonus variato identidem æthere pluvias sudo miscuit. Trigessimus post pluviam matutinam siccus mensem hunc absolvit.

Maii primus temperato cœlo ad secundum mane pluviolæ aspergine uvidum post serenum processit. Se-

Bb cu-

cuntus tertius manè frigidulus, post ferens & amœnus, cui compar ferè quartus aspergine pluviolæ roridus, cui biduum serenum, siccum & calidum successit, à meridie tamen sexti pluviolam aspergens. Septimus manè ferens, à meridie nubilus. Octavus ad decimum tertium usque sereni ac vernâ varietate accepti, rarâ pluviarum aspergine temperati, præter duodecimum cum vento tonitru adducentem. Decimus quartus à meridie modicè, decimus quintus validè tonuit; quos biduum decimo & septimo excepit fudo ac calore verno gratum. Decimus octavus manè nubilus ac vento, pluviolis quoque subinde sparsis turbidus. Decimus nonus similis, absque tamen pluvia siccus, ac tandem serenus, à vigesimo sereno ac amœno exceptus temperatus ad vigesimum secundum & sequentes calidiores, vigesimum sextum æstu gravem, & vigesimum nonum vernâ temperie & amœnitate gratum transit. Reliquum triduum manè serenum, vesperi pluviolis uvidum, trigesimo primo modico fulgurum additamento mensem hunc circumscript.

Junii primus nocturno imbre, diurno fudo & æstu orsus, secundum serenum & vesperi pluviolæ aspergine uvidum comitem habuit. Tertius manè ad meridiem usque pluvius, post temperatus ac siccus, quartum manè subinde pluentem aliàs amœnum ac temperatum præcessit, sequente biduo sereno ac temperato. Septimus pluvius, post ventis flantibus siccus. Octavus serenâ temperie amœnus. Nonus pluviolis serenitatem subinde variavit. Decimus manè ad meri-

diem usque imbrofus. Decimus semel à meridie imbre molestus, aliàs serenus. Duodecimus pluviarum aspergine quandoque varius. Decimus tertius serenus ac siccus, ventosus tamen simul ac frigidus, compares habuit decimum quartum, quintum & sextum, hunc æstuosum simul valde ac procellosum. Decimus septimus nubilus ac ventosus cum aspergine pluviarum nonnunquam mixtus. Decimus octavus amœnâ temperie gratus. Decimus nonus nubilus ac frigidulus pluviolis subinde rorans, cui vigesimus post noctem pluviolam æqualis, temperatâ amœnitate ventis placidis velut Etesius interpolatus. Vigesimus primus denuò serenus ac calidus. Vigesimus secundus æstu paulò gravior. Vicesimus tertius fudo simul & æstu molestus. Vicesimus quartus æstu, ventis paulò temperatiori. Vigesimus quintus pluviola moderatus. Vicesimus sextus totus ferè cum tonitru pluviolus. Vigesimus septimus manè & vesperi parum pluvius. Vigesimus octavus manè nubilus, postea clarescens. Vigesimus nonus manè serenus, à meridie pluviolus. Tricesimus manè ad meridiem usque serenus, à meridie quandoque pluvius, mensem simul & trimestre secundum finiit.

Morbi hoc secundo trimestri infensiores fuere Cacoehymia & Cachexia scorbutica variisque alii affectus ejusdem farinae, febres variæ continuæ & intermittentes, tertianæ, catarrhales, ardentes benignæ ac malignæ, variolis quandoque comitatae & morbillis, pleuritides veræ ut plurimum, nonnunquam spurix, hypochondriacæ affectiones & passiones

hystericæ, tusses inveteratæ & graves, phthiseos & hecticæ comites. Icteri, colicæ passiones, cholera, diarrhœæ.

Augusti primus nubilus ac pluviosus. Secundus obscurus & ventosus subinde pluviolas spargens. Tertius manè nubilus ac parçè pluvius à meridie serenus, triduo fudo ac calido acceptus. Septimus post manè aspergine varium, à meridie tonitru terruit. Octavus manè serenus, à meridie modicè pluvius. Nonus sudum, Decimus idem etefiis temperatum, Undecimus sudu æstuosum, æstivum, ut & duodecimus etefiis mixtu induxerunt, reliqui, excepti decimo tertio his destituto, decimo octavo manè semel pluvio, vigesimo quarto vesperi cum imbre tonitru inducente, vigesimo quinto manè nubilo, ac ventis turbido, omnes ad finem usque mensis æstivo æstu perseverarunt, præter trigessimum primum, mensem hunc cœlo turbido vesperi claudentem.

Septembris primum biduum fudo & etefiis gratum. Tertius nubilus & procellosus. Quartus mane frigidus & serenus, à meridie nubilus ac turbidus, triduo pluvioso, frigido, ac ventoso exceptus. Octavus cum nono paulo temperatior ac calidior. Decimus serenus ac temperie amœnus. Undecimus sæpius pluviosus ac tandem imbrofus. Duodecimus, decimus tertius & quartus cum sequentibus ad vigessimum primum usque præter morem æstivo calore & amœnitate grati serenitate pluvias vicerunt. Vigessimus secundus ad meridiem usque manè pluviosus, post serenus, ut & vigessimus tertius & quartus æstivo calore commendabiles. Biduo præcedente pluvioso rursus ad vige-

simum octavum usque nubilum, sereno tepore laudabiles. Vigessimus nonus aspergine vespertina pluviolarum, trigessimus nubilo cœlo à prioribus diversi, tandem serenitate reduce mensem hunc ac simul trimestre coronide ornarunt.

Morbi hujus trimestris fuere præter scorbuticas ac hypochondriacas affectiones, colicæ, diarrhœæ, ac dyfentericæ, Febres variæ intermittentes & continuæ ardentes, etiam malignæ, variolis, morbillis ac purpurâ nonnunquam suspectæ, pleuritides utriusque generis, arthritides vagæ scorbuticæ, paralyfes & apoplexiæ, asthmata, dyspnœæ, tusses graves ac diuturnæ, cachexiæ.

Octobris primus nubilus ac ventosus, fudo tamen subinde mixtus. Secundus manè serenus à meridie nubilus. Tertius manè serenus, à meridie turbidus ac pluviosus. Quartus & quintus manè nubili, cum aspergine pluviarum. Sextus vice versa manè serenus, à meridie pluvius. Septimus post nebulam serenus & amœnus. Octavus manè pluviâ parum roridus, alias amœnus, nono quoque ac decimo sicque ad undecimum nubilum ac subinde pluvium transit. Duodecimus nubilus & subsequenter imbrofus. Decimus tertius procellosus ac sæpius nimbosus. Decimus quartus frigidulus ac ventosus manè, à meridie serenus, semel tamen imbre madens. Decimus quintus serenus manè ac frigidus, à meridie parum pluvie spargens. Decimus sextus manè nebulosus, post nubilus ac frigidus. Decimus septimus frigidus & pluviis mixtus. Decimus octavus frigido cœlo serenus. Decimus

nonus primam nivem sparsit serenante postea cœlo. Vicesimo & vicesimo primo totâ die cum nive pluvix. Vigesimo secundo cum sudo frigus ac gelu moderatum. Vigessimus tertius post manè gelidum pluvias dedit degelascens. Vigessimus quartus manè turbidus, postea clarescens. Vigessimus quintus manè pluvius, à meridie nubilus cum pluviolarum aspergine. Vigessimus sextus manè pluviolus, postea serenitatis parum subinde miscens. Vigessimus septimus fucus, sed nubilus, solis splendore pauco interdum interlucente. Vigessimus octavus ad meridiem usque pluviolarum aspergine madens, à meridie nubilus ac fucus. Vigessimus nonus manè nubilus, postea serenus, sed frigidulus. Trigessimus frigidus & pruinosus. Trigessimus primus temperie autumnali gratâ mensẽ finit.

Novembris primus ac secundus frigidi sparsa parumper nive, postque pluviolâ. Tertius & quartus temperati & amœni, ut & quintus, nisi sparsâ sub finem pluviolâ turbidus. Sextus manè nebulosus, post vento frigidus molestus. Septimus nubo mitior. Octavus nubilus ac frigidus. Nono successit simile biduum cum sudo frigidulum. Duodecimus nubilus ac subfrigidus. Decimus tertius satis temperatus. Decimus quartus manè ad meridiem usque nubilus, à meridie pluviolus. Decimus quintus manè pluvius, post turbidus ac humidus. Decimus sextus nubilus, frigidus ac fucus. Decimus septimus idem, paucis interspersis nivium micis. Decimus octavus perinde sed sine nive gelidus. Decimo nono ut & vigesimo sudum subsequente noctu rigido

gelu. Vigessimus primus nubilus, ut & vigessimus secundus tandem pluviolæ aspergine mitescens. Vigessimus tertius manè nubilus, aspergine pluviolarum modicâ sub vesperâ rorans. Vigessimus quartus totus nubilus ac frigidus, ut & vigessimus quintus vesperi pluvius. Vigessimus sextus cum septimo temperati & amœni. Vigessimus octavus nubilosus ac frigidus, fucus tamen. Vigessimus nonus, manè nubilus, post serenus ac temperatus. Trigessimus post modicam pruina manè serenus ac temperatus, circa vesperam pluvia mensẽ terminavit.

Decembris primus post nebulam matutinam, ut & secundus sereni ac temperati, nec non tertius unica pluviolæ aspergine roridus. Quartus post nebulam matutinam serenus. Quintus sudo frigidus. Sextus quarto similis. Septimus totâ die serenus, circa vesperam maduit. Octavus sereno cœlo procellosus, nonò quoque continuante procellâ, & pluviâ à meridie interspersa. Decimus manè ad meridiem pluvius, post serenus ac sedatâ procellâ placidus. Undecimus manè serenus, à meridie parum pluvius. Duodecimus totus pluviolus. Decimus tertius manè serenus, à meridie pluviolæ aspergine udus. Decimus quartus totâ ferè die pluviolus & imbrofus, ut & decimus quintus totus nimbofus, & sub vesperam procellosus. Decimus sextus manè gelidus, post totâ die serenus ac frigidus. Decimus septimus manè nubilus, ac mitis tandem in pluvix asperginem desinens. Decimus octavus manè nebulosus, post pluviolus. Decimus nonus gelidus manè, ac serenus.

mus. Viceſimus aëre obſcuro gelidus. Vigefimus primus cum ſudo gelafcens. Vigefimus ſecundus rigidè gelans. Vigefimus tertius noctu nivem ſparſit, poſt degelafcens pluviolas. Vigefimus quartus nubilus ac humidus. Vigefimus quintus cœlo ſereno gelafcens. Vigefimus ſextus noctu nivofus, poſt nubilus, mox tandem ſerenus ac gelidus, ut & vigefimus octavus à meridie ſerenus. Vigefimus nonus cœlo ſereno rigidè gelans. Trigefimus ut & trigefimus primus ex parte, ningentes menſem

hunc ſimul & trimefre quartum ut & annum 1703. abſolverunt.

Morbi huic trimeftri familiares, præter endemios ſæpius indigitatos, fuerunt febres omnis generis ferè, ardentes, malignæ, varioſis ſuſpectæ, intermittentes tertianæ, quartanæ, ephemeræ, catarrhales, heclicæ, phthiſes, tuſſes ferinæ & inveteratæ, Colicæ paſſiones; ſcorbuticæ etiam, diarrhœæ, Arthritides ſcorbuticæ, vagæ & fixæ, paralyſes, Cephalææ contumaces, hemicranîæ, paſſiones hypochondriacæ & hyſtericæ &c.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1704.

JAnuarii primus paucis nimium flocculis gelu orſus, paululum mox rurfus remiſit. Succedit huic triduum cœlo ſereno gelidum. Quintus cum ſexto noctu totoque ſequenti die nives ſparſit, quorum poſtremus ceſſante nive turbidus ac frigidus. Septimus cum biduo ſequenti cœlo quandoque ſereno gelidus. Decimus paucâ interſperſa nive circa vespèram remiſſior. Undecimus cum ſequenti duodecimo ventofus ac procelloſus. Decimus tertius rigidè gelu horridus. Decimus quartus paululum remiſſior. Decimus quintus rigidum decimi tertii gelu redintegravit. Decimus ſextus manè remiſſior, à meridie robur prioris reſumſit, cum ſequenti decimo ſeptimo paucos nivium flocculos aſpergente. Decimus octavus noctu nives parumper auxit. Decimus nonus gelu pauculos denuo nivium flocculos miſcuit, noctu auctiores cum gelu ſatis rigidè. Vigefimo nox cum nive copioſa procelloſa inter vigefimum ^{primum} & vigefimum ^{ſecundum}

dum ſine nive gelidum ſucceſſit, ut & ſequens vigefimus tertius paucâ nive præmiſſâ ſerenus. Vigefimus quartus ſatis rigidè gelidus circa vespèram nivofus ac ventofus. Vigefimus ſextus noctu cum pluvîâ regelans, tandem ſerenus ac temperatus. Vigefimus ſeptimus eâ temperie ſine pluvia ac nive continuavit. Ut & vigefimus octavus circa vespèram cum ſequenti vigefimo nono procelloſus ac parum pluvius. Trigefimus poſt gelu modicum à meridie ſerenus, tandem cum nive ventofus. Trigefimus primus, menſis poſtremus, procelloſus admodum ac ſubinde pluviſus.

Februarii primi nox tempeſtuofa, ſuccedens dies pluviſus, grandinoſus ac procelloſus. Secundus illi ex parte ſimilis modicè gelafcens, manè parum ac vespèri ningens. Tertius vento cum pluvîis & pluviolis mixto varius. Quartus noctu gelidus, poſtea ſerenus, ac vernâ quali temperie amœnus. Quintus manè parum gelafcens, cætera turbidus, ſiccus,

tandemque temperatus. Sextus ab-
que omni gelu priori similis. Sep-
timus turbidus ac ventosus, à meri-
die cum nive nimbosus. Cui triduum
suecessit temperatum, siccum ac tran-
quillum. Undecimus remissior, spar-
sis quandoque pluviis udus ac vento-
sus. Duodecimus demtâ pluviâ priori
æqualis. Decimus tertius turbidus,
sparsis quandoque pluviis ac pluvio-
lis cum sequenti decimo quarto à pri-
ori diversus. Decimus quintus cum
decimo sexto noctu gelidi, de die
cum serenitate procellosi. Triduum
sequens noctu gelidum manè nivo-
sum, tandemque pluvialis aspersis uvi-
dum. Vigésimus noctu gelidus ac ni-
vofus, post paulò serenior. Vigési-
mus primus cœlo sereno gelidus, pau-
co grandine niveo interfecto. Vi-
gesimus secundus & vigésimus tertius
manè cœlo sereno fati gelidi, à meri-
die remissiores. Triduum subsequens
rigidè gelans. Biduum sequens nive
admissâ paulò remissius. Vigésimus
nonus nive vacuus mensẽ absolvit
hunc intercalarem.

Martii primus manè gelidus, cæ-
tera serenus ac remissior, unâ cum se-
quenti quatrduo vernâ temperie ac
amœnitate commendabilis. Sextus fa-
tis gelidus, turbidus ac procellosus,
ut & septimus, tandem serenior. O-
ctavus paucâ nive turbidus ac aliquan-
tò remissior, ut & nonus ac decimus
totâ die tales, prætereaque turbidi ac
ventosi. Undecimus serenus vernaque
temperie gratus, cum biduo sequenti,
cujus tamen postremus decimus tertius
paulò obscurior ac noctu gelidior.
Decimus quartus cum undecimo ver-
nâ serenitate certans. Decimus quin-
tus manè pluviâ cum tepore secunda

vernâ amœnitate commendabilis. De-
cimus sextus turbidus ac ventosus,
pluviola quandoque riguus. Deci-
mus septimus manè sparsis subinde
pluviolis turbidior; serenitate post-
modum gratâ amœnus. Decimus octa-
vus toto manè turbidus à meridie plu-
viosus. Decimus nonus cum sequen-
ti triduo manè pluvius, post frigidu-
lus, ast siccus. Vigésimus tertius ma-
nè gelidus, paulò post serenus, fri-
gidulus ac parum ventosus. Sequens
quatrduum temperatè frigidum, ven-
tosum ac obscurum. 28vus manè
paulò obscurior, postea sudo ac se-
renâ temperie acceptus, ut & se-
quens 29nus, vento frigidiore so-
lum diversus. 30nus nubilofus, in-
gidulus subindeque pluvius. Postre-
mus 31mus vento austrino frigidò se-
renitati aspirante temperatus, trime-
stre primum terminavit.

Morbi hac anni quadrâ præter scor-
butum endemium, & luem fere epide-
micam, febres fuere variæ, cum ter-
tiana, duplicatâ, continuâ, & arden-
tes, benignæ, & malignæ, catar-
rhales, & acutæ variis symptomatis
stipatæ, cum & sine tussi, hecticæ,
in phthisin declives, pleuritides,
asthmata, dispnoeæ, arthritides fla-
tæ, & vagæ scorbuticæ, icteri, car-
dialgiæ, hæmorrhagiæ uteri.

Aprilis 1mus nubilofus, pluvio-
lis subinde aspersis frigidus. 2dus ma-
nè pluvius post aliquantò serenior,
3tius serenus ac temperatus vesperi
pluviosus. Cui congener 4tus subin-
de pluviolas spargens. 5tus noctu to-
nuit, à meridie pluit, cætera serenus
ac calidus, 6tus vernâ serenitate ac
tepo re gratus cum biduo sequenti,
7mus tamen paulò frigidior ac ven-

tosus. 9nus manè turbidus ac frigidulus, tandem post pluviam fœcundam serenus. 10mus æthere fœcundâ serenitate, pluviolis interdum interpolatâ, laudabilis. 11mus cum sequentibus duobus verna temperie ac serenitate commendabilis, ut & 13mus circa vesperam paulum pluviae aspergens. 14tus sudum cum nubilo ac pluviis quibusdam miscuit. 15tus cum sequente fœcundo cœlo frigidulo parumper temperati. 17mus exiguum matutinum gelu sũdo temperans, sequentibus ad 23tium usque, 19no ac 20mo præsertim æstivo fere calore amœnis, 23io paululum pluviae addidit. Sequens triduum temperatâ serenitate ad vesperam usque postremi paulò obscuriorem continuavit. 17mus manè pluvius, post frigidulus & nubilosus, perinde ut & 28vus absque tamen pluvia. 29us temperatus cum 30. mensis postremo, paulò tamen frigidiore & ventoso.

Majus eodem tenore cœpit pluviolas interdum miscens. 2dus serenior paulo & siccior. 3tius ut & sequentes ad 7timum usque sparsis quandoque pluviolis udi & subfrigidi, postremus 7mus noctu cum pruina grandinosus, manè serenus. 8vus manè frigidus ac ventosus à meridie serenus ac calidus. 9nus vernâ temperie amœnus, ut & 10mus circa vesperam parumper pluvius, 11mus serenus ac calidus. 12mus adhuc calidior subsequente sero pluvio. 13ius absque pluvia similis. 14tus manè ad meridiem usque nubilus ac subfrigidus, postea serenus. 15tus & sequentes vernâ serenitate ac spirantibus quandoque eteisiis quasi æstiva temperie commendabiles, ad 20mum usque obscurum, pluvia moderatâ

subinde interpolatum, 21mus cum sequente triduo serenus, calidus & amœnus, parum ventosus ad 24tium usque post tonitru moderatum à vento impetuoso frigidior. Quatriduum sequens obscurum quandoque cum, alias sine pluvia, ad 29num usque perinde turbidum sæpiusque pluvium. 30mus cum 31mo, mensis hujus postremo, sine pluvia nubilosi.

Junii primus temperata serenitate ad vesperam usque parumper pluviam, amœnus. 2dus turbidior ac frigidior manè, à meridie serenitatem aliqualem subinde pluviis miscuit. Sequentes sũdo temperati, calidi ac sicci ad 9num usque vesperi parum pluvientem. 10mus cum 11mo frigidus ac ventosus. 12mus cum sequentibus ferens, calidi ac placidi, præter 13mum paulò obscuriorem, ad 17mum tota die pluvium. 18vus frigidulus & obscurus, serenitate nonnunquam interpolatus, vesperi pluviosus. 19nus ventosus & à meridie imbrofus. 20mus temperatus; ut 21mus sero parum pluens. 22dus obscurior paulò, siccus tamen, temperatus. 23ius serenior præcedenti. 24tus cum triduo sequenti serenitatem pluviis intercalavit, ad 28vum usque & 29num serenos, temperatos, siccos & amœnos, 30mus paucis pluviis quandoque intermixtis obscurus, mentem simul cum hoc anni quadrante clausit.

Morbi hœc trimestri priori ferè fuerunt analogi, præter nimirum geminos illos endemios, febres rursus varii generis, intermittentes, tertianæ simplices ac duplices, quartanæ, & continuæ ardentes, benignæ & malignæ, variis symptomatis comitatae,

tatæ, cum & sine exanthematis, catarrhales, pleuritica, in hecticam & phthisim pronæ, variolæ, morbilli, diarrhœæ, colicæ passiones, cholera, Melancholiæ, hypochondriacæ passiones, Cephalæ, Hemicranîæ, Paralyfes, Epilepsiæ, Asthmata cum & sine hydrope, Rachitides.

Julii primus serenus atque siccus. 2dus sudo pluvias miscuit. 3tius serenus ac temperatus, vesperi pluviolas sparsit. 4tus priori ferè similis, nisi quod procellæ semel pluviolam aspersit. 5tus sudo absque pluviis, ventum impetuosum intercalavit. 6tus nubilo cœlo serenum absque pluviâ induxit æther. 7mus serenus. 8vus sudo æstivus. 9no manè pluvio, serenitas calorem intensum addidit. 10mus pluvias cum sudo alternavit, perinde & 11mus cum nubilo cœlo sudum. 12mus temperatus ac siccus. 13ius, serenus & æstuosus. 14tus cum biduo sequenti, manè ac vesperi pluvii, cætera sereni, 17mus toto ferè die pluvius. 18vus manè ad meridiem usq; pluviosus & ventosus. 19nus manè serenus à meridie bis pluit. 20mus pluviam cum sudo campsit, frigidulus & ventosus. 21mus manè obscurus pluviolas post quandoque sparsit. 22dus manè quidem serenus, subfrigidus tamen, à meridie pluviolas dispersit. 23tius temperatus, serenus partim, partim pluvius. 24tus amœnus, calidus ac siccus, cum quadriduo sequenti æstioso. 29nus post pluviam matutinam nubilosus, frigidulus ac ventosus. 30mus temperatus & amœnus. 31mus post matutinam pluviam serenitate mensem finiit.

Augusti primus ad meridiem usque

serenus, à meridie parumper pluvius. 2dus manè nubilus, postea serenus & amœnus. 3tius manè parum pluens, postea siccus & obscurus. 4tus totâ die sine pluviâ nubilus. 5tus manè turbidus, post serenus. 6tus serenus, calidus & amœnus. 7mus nubilus ac calidus, pluviolas subinde spargens. 8vus sine pluviâ serenus ac calidus. 9nus serenus & temperatus in æstum vergens. 10mus huic præcedenti analogus: vesperi tonuit. 11mus nubilum cum sudo alternans vento subinde pluviolas aspersit. Cui 12mus similis semel pluviolâ maduit. 13ius manè nubilus ac frigidulus absque pluviâ. 14tus pluvias nonnunquam addidit. 15tus procellam impetuosam, 16to parum remittentem. 17mus manè nubilus circa vesperam serenus ac calidus. 18vus serenus & ob calorem temperatum amœnus. 19nus æstuosior paulò. 20mus remissior manè ac modicâ pluvia fœcundus: 21mus serenus, calidus ac siccus, præter 23um valde æstuosum, ad 26tum nubilum manè ac subfrigidum. 27mus cum 28vo pluviolarum quandoque aspergine ventosi. Biduum sequens serenum ac calidum. 31mus mensis postremus etesiis æstum præcedentem temperavit.

Septembris primus nubilus manè, post ob ventum frigidulus. 2dus paulo temperatior, 3tius primo ferè similis, subinde pluvius. Triduum sequens manè pluviosum, à meridie serenum. 7mus nubilus, frigidus & siccus, ad usque vesperam pluviolam spargentem. 8vus perinde frigidus, sed sæpius pluviolis madens. 9nus manè ad meridiem usque 7mo compar, à meridie pluit, tandem serenior

nior. 10mus temperatus ac serenus totus, ut & triduum sequens ad meridiem usque 13ii, à meridie quandoque pluentis. Pariter & 14tus circa meridiem semel pluens. 15tus ventosus subinde ac pluviosus. 16tus cum 17mo ficii, temperati & amœni. 18vo sudum ut plurimum pluviis sparsim mixtum. 19nus temperatus, serenus & amœnus. 20mus manè & à meridie quandoque pluvius, cætera temperatus, serenus & amœnus. 21mus circa primam pomeridianam parum pluit, reliquo temperatus & serenus. Biduum sequens turbidum, frigidum & ventosum, subinde pluens. 24tus nimbosus ac procellosus. 25tus ut & 26tus nonnunquam pluviis fundens. 27mus toto ferè die pluviosus. 28vus post pluviã matutinã subfrigidus & serenus. 29nus temperatus, serenus & amœnus, 30mus æstiva serenitate & calore mensem hunc simulque trimestre anni tertium absolvit.

Morbi hujus trimestris hæud multum abluunt à prioribus; gemini nempe illorum Choragi cum affeclis suis in hæc quoque tragœdiã personarum suas egerunt, præterque illos Febres omnis ferè generis Ephemeræ, hemitritæ, tertianæ simplices & duplices, erraticæ & exquisitæ, quotidianæ, intermittentes & continuæ, putridæ, ut olim audierunt, & caustodes, quartanæ quoque, benignæ pariter & malignæ exanthematis se prodentes, variolæ & morbilli, pleuritica, Erysipelatodes, hæctica & phthisica, Catarrhales tandem, Cephalææ pertinaces & enormes, paralyses, Epilepsia, tussis contumaces, asthmata subinde convulsiva, inflammationes gutturis, angina, hæmop-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

toës, stranguriæ, hydropes, Hypochondriaci affectus, Hysterica passiones, Cholera, diarrhœa & dysenteria, Rheumatismi, Chloroses, Hamorrhoides cœcæ & cruentæ.

Octobris primus serenus ac temperatus. 2dus manè obscurus, post serenior. 3tius manè nebulosus, mox serenus. 4tus manè pluvius, vesperi serenus & frigidulus. 5tus procella pluviis mixta tempestuosus. 6tus de die frigidus & siccus, vesperi pluviosus. 7tius cum pluviã modicã procellosus. 8vus serenior, quandoque tamen pluvius. 9nus cum 10mo temperate sereni. 11mus tempestuosus, frigidus ac pluviosus. 12mus serenus & subfrigidus. 13tius manè serenus, postea impetuosus ac frigidus. 14tus ad 23tium manè pluviosum usque sereni, ficii ac temperati, præter 16tum, 19num & 22dum manè paulò obscuriores. 24tus manè turbidus ac frigidus, postea serenus. 25tus pruinosus & glacialis, cætera serenus. 26tus valide gelans. 27mus paulò remissior. 28vus cum 29no rigidè gelidi. 30mus cum 31mo postremo hujus mensis manè pluvi, sereni.

Novembris primus & secundus mane nubili, post subinde pluvi. 3tius serenus & temperatus. 4tus mane gelidus, postea serenus. 5tus cum modicã nebulã gelidus. 6tus & 7mus manè gelidi, vesperi remissiores. 8vus cœlo sereno remissus. 9nus noctu remisse gelascens, aliàs cum serenitate amœnè temperatus, cui compar fere 10mus, obscurior tamen paulò, sparsis nonnunquam modicè pluviolis. 11mus huic similis vesperi pluvius, 12mus satis aliàs serenus, semel parum pluviolæ sparsit. 13tius tota fere

Cc

die

die pluviosus. 14tus siccus ac frigidus. 15tus manè pluviosus cum siccitate postea alternavit. 16tus cum 17mo pluviosus. 18vus vento satis forti aspirante serenior, pluviolam raram serò spargens. 19nus frigidus sæpiusque pluviosus. 20mus procellosus insuper. 21mus cum 22do grandinosus quoque, 23tius cum 24to perinde, quandoque tamen fereni. 25tus sudum cum nubilo, sicco sufflante vento campsit. 26tus toto fere die imbrofus. 27mus serenus ac subgelidus. 28vus manè gelidus, post nebulosus. 29nus nebulosus ac frigidus. 30mus mensis postremus spirante Aquilone turbidus, humidus ac frigidus.

Decembris primus postremo Novembris ex aise similis, turbidus, humidus ac frigidus, ut & secundus, sed siccior paulò. 3tius sereno cœlo gelidus. 4tus post matutinum gelicidium, cum 5to continuè pluens. 6tus quandoque tantum pluviolas sparsit. 7mus nubilus, siccus tamen. 8vus noctu gelavit, de die serenus. 9vus noctu ninxit, de die sereno cœlo gelavit. 10mus satis rigidè gelans, 11mus regelavit, 12mus remissè gelidus manè absque pluviam, 13tius & 14tus,

ut & 15tus cum sequenti triduo cum pluviam remissiores. 18vus manè etiam imbre maduit, à meridie sole elutante parum inclaruit. 15tus gelidus ac nivofus. 20mus ad 23ium usque sine nive gelidus cœlo sereno. 23tius remissior nubilus & nebulosus. 24tus cum 25to post nebulam matutinam imbrofus, triduum sequens ventosum regelans ac pluviosum. 29nus parum gelascens atque ningens. 30mus & 31mus rigidè gelu mensi huic & trimestri, simulque anno 1704. colophonem imposuit.

Morbi, si scorbutum ejusque comites, & sub illius larvâ sæpius latitantem infamem illam luem, cum appendicibus illorum exceperis, morbi hoc trimestri non adeò frequentes fuere ac præcedentibus. Febres nonnullæ ardentes & malignæ, quæ morbillis aut variolis ut plurimum stipatæ, catarrhales, pleuriticæ in tusses & Phthisin declinantes, vagæ quandoque, catarrhis suffocativis sociatæ, melancholicæ hypochondriacæ, & passiones hystericæ, cephalæ & cachexiæ, tusses contumaces admodum &c.

Constitutio Epidemica Holsatica Anni 1706.

Dni D. GUNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMERI.

Hic jam morbi penitus silent, toto autem hoc anno variolæ confluentes sævissimè sunt grassatæ, multaque propemodum dixerim millia infantum, maximè tum & juvenum & adulatorum rapuere, per Holsatiam & Hamburgi. Prorsus autem tales se exhibuere, quales Sydenhamius de-

scribit. In principio mites, mox 2. vel 3. die erumpentes, optimè sibi constantes, neque gravioribus symptomatibus stipatæ, præterquam quòd deliria statim ab initio usque ad finem, levia tamen, adessent. Ubi verò ad statum perveniebant, & suppurabantur, nihil remittebat calor, pul-

pulsus semper frequens & celer, æqualis tamen nec admodum debilis erat, sed die 9. 10. vel 11. ubi ad summum ascendere oportebat, subito, & quasi in momento foveam ostendebant, confluebant, concidebant, pallebant, instar lepræ, in facie præsertim, & tum ædum erat. Alexipharmacis & calidis exhibitis, iterum tuebant quidem, sed mox

redibant ad pristinum. V. S. ubi adhiberi poterat initio, optimè cedebat, etiam in infantibus. Non nunquam petechiæ conjungebantur in principio. Ubi verò evadebant ægri, sceditate maximè faciei pulchritudo evertetur, oculi contorti, imo cœcitas etiam, ingentes furunculi, aut fistulæ ossa etiam exedentes, brevi sequebantur, & sphaelus.

Constitutio Anni 1709. Apud Labacenses in Carniola notata

à Dno D. MARCO GERBEZIO.

Postequam præterisset anni 1708. autumnus ferè in meris nivium cum pluviis, nebulisque vicissitudinibus, subingressus erat annus jamjam ad exitum properans 1709. cum eis nivibus, frigoribusque, quantorum ferè non recordamur unquam. Hippocrates 3. *Aph.* 17. quidem laudavit frigidam aëris constitutiones, dum dixit, *aquilonias constitutiones cogere corpora, firma, agilia, beneque colorata, ac auditu valentiora reddere.* Quantam tamen vim eæ ferè universæ naturæ inferre valeant, si frigus suos limites transcendat, quemadmodum factum anno ad finem decurrente 1709. experta est cum maximâ calamitate universa Europa: & propterea quoque nos Labacenses ipsi, quibus planè terra ipsa fuerat à frigoris in Aprilem usque protensi, rarissimisque vicibus ab austris paulisper retusi inclementiâ adeò effœta, & infœcunda reddita, ut Colonis pro suis laboribus vix satorum semen, & illud ipsum effœtum, & ærugine corrugatum reddiderit. Arborea frugifera, è quibus persicæ ferè curcæ

fideratæ, aut nullum, aut paucissimum, & eum ferè verminosum, corrugatum, & certis nigris stigmatibus ab ærugine maculatum fructum portavere: Vites similiter usque ad radices emortuæ, omni botrorum opimitate destitutæ, & sic de aliis. Quin saxa ipsa observabantur alicubi præ frigore in arenas comminuta. Et parvi demum æstimari poterat istud, si hujusmodi strages non etiam animata, & inter ea quoque hominem ipsum contigisset: verum deploravimus, & deploramus etiam nunc, quòd (ut reliqua animantia silentio præteream, quorum tamen plurima fuere frigore exanimata) ejus inclementia quoque ex incolis nostris plurimi, & nonnulli singularissimi viri propriæ vitæ internecone luerint. Tot siquidem vix unquam vidimus apoplexiis repente sublato, tot vertiginosos, arthriticos, catarrhicos, pleuriticos, phthisicos &c. quot hoc ipso anno. Cui alteri autem imputari poterat strages isthæc, quàm rectâ enarratæ immensi frigoris immanitati? Cujus, cum juxta à nobis in

Chronologia nostra medica Anni L. §. XXII. & alibi dictavis sit refrigerare, condensare, incassare, coagulare, adstringere, & sanguinem cum reliquis corporum succis ob inhærentes sibi magnâ quantitate nitrosas, vitriolicas, & alias salinas atomos aerem reddere; qui aliter fieri potuit, quàm, quòd intolerabilitate illi frigoris, occlusi cutis pori ingentem aliàs per insensibilem perspirationem excludendam noxiarum humorum saburram in corporibus retinuerint: quæ intus coagulata facilè in cerebri meatibus subistit, desuperque aut repentinè corporum in excalescentis hypocausti incalescentiâ, aut aliâ quicunque occasione attenuata, & dissoluta eatenus diffudit, ut universos, vel saltem potissimos cerebri meatus, & nervorum inde in reliquum corpus protensorum origines inundarit, obstruxeritque; eoque ipso spiritibus animalibus suam circulationem, & consuetum in subjectas partes influxum præpedierit. Unde repentinè illæ, de quibus supra, apoplexiæ; vel si quæ obstructions tantæ non fuere, tantæ tamen, ut præ iis spiritus animales cursum suum debito sibi tramite prosequi non potuerint, sed potiùs in gyrum acti fuerint; vertigines illæ, vel saltem certæ fluctuationes cerebri sæpe sæpius apoplexiarum, vel epileptiarum prodromi; de quibus hoc anno plurimi non solum fuere lamentati, sed quipiam planè apoplectici successivè, vel epileptici facti. Quod si autem tales coagulationes, & subsistentiæ, seu stagnationes dictorum humorum simili modo in aliis corporis partibus quandoque accidere, aliæ ibidem evenire

indispositiones: veluti in pulmonibus vomicæ ad quas postea consecutæ sunt primò tussitationes inanæ, successivè humidæ, & sæpe cruentæ; ultimam planè purulentæ, cum totius corporis contabescencia phthiæcos nomine veniente, & interitu ipso: In collo scrophulæ, alibi alterius generis tumores. Quatenus tales humores autem copiosius ad nares destillabant, ad fauces, aut alias partes, evadebant gravedinum, raucedinum, tussium, & aliarum vulgò dictarum defluxionum causa, sicut arthriticorum, & rheumaticorum dolorum, si ii à frigore justò acriores redditi, inque periostis articularum, vel etiam interjacentium partium depositi, ea suâ acredine rodebant, lancinabantque &c.

Sicut autem reliquus anni decursus erat quoad aeris temperiem ordinatior, ita erat sanitati humanæ conferentior: excepto, quòd vere Aprilis fuerit repentinè à præter morem vigorosis & constantibus Solis radiis adeò excalescentis, ut auræ temperie ferè æstatem præ se ferret: Majus è contra ob prædominantem cum Euro Boream, pluviusque adeò rursus perfrigeratus, ut præ se ferret autumnum, quod ominosum Hippocrati 3. aph. I. quod tempus propterea etiam notabiliter plurimum erat ferax morborum. Æstate è contra & autumnò, utpote quoad auræ temperiem regulatioribus, tantò salubrius videbatur, neque observabantur in eis facilè aliæ indispositiones, (exceptis variolis totti anno communibus) præterquam sporadicæ, & quæ potiùs erroribus circa victus rationem commissis videbantur esse imputandæ, quàm aeris vitii;

vitiis; febres puta potissimum intermittentes, vomitiones, alvi fluxus, colici dolores &c. quamvis & ad hos poterat jam prius aliquod fundamentum jecisse prægressum adeo rigidum hyemale frigus saltem sui acridine: sicut pariter ad vertigines illas, & apoplexias, quæ quibusdam etiam ætate ipsa, & autumnò fuere perniciosæ. Probatum siquidem fuit à nobis in præcitate nostræ *Chronologie Med. Ann. I. §. XLIII.* morbos qui in temporibus accidunt, non tam ex præsentibus, quam ex præteritis aëris morbidis constitutionibus esse dimetiendos.

Nunc, qui præterit December jam in alteram hebdomadam constantibus zephyris perflatur cœlo nunc nubilo, nunc pluviòso, jugiter autem vaporoso, existente. Metuo valde, ne cum tempore sinistri quid parturiat! Curationes denique hæctenus enarratorum, & aliorum brevitatis gratiã præteritorum morborum quod concernit, ex quidem nihil singulare præ se tulere, utpote remediis nobis familiaribus, & in similibus casibus in *Chronologia nostra Medica* hinc & inde notatis communiter feliciter institutæ; sicut tamen apoplexiæ communiter fuere fortes, adeoque ex sententia *Hipp. 2. aph. 42. incurabiles*: ita nullam recepere curationem, uti neque confirmatæ phthises. Quæ apoplexiæ autem fuere leviores, eæ quidem demum rursus fuere superatæ, sed valde lentè: quemadmodum in certo arcium præfecto, quamvis ego eum non tam pro apoplectico habuerim, quam cui memoria adeo erat læsa, ut sui idiomatis omnimode per aliquot hebdomadas

oblitus fuerit. Reliqui siquidem Sensus utcunque sibi constabant, ille se etiam, quantum ex signis colligebatur, super omnia reflectebat: solum (quod quid est planè singulare) nullam prorsus rem significativa aliquâ voce nominare poterat; verùm quæcunque ad se explicandum loquebatur, vel etiam scribebat, erant articulata quidem, sed nihil significativa, qui nunc demum tamen ad tot usurpata eatenus se recollegit, ut ob defectum vocabulorum significativorum inrà loquendum raro tantisper subsistat.

Coxæ dolores fuere etiam plerumque adeo contumaces, ut etiamnum sint, qui eis jam à Vere hoc acerri-mè detinentur. Certus Juris Consultus ex eis suppuratis planè interiit. In quo illud admirabar ego, quod priusquam moreretur ille, tussire, pectore dolere, & cruenta rejicere, purulentaque incoeperit, ante nunquam pectore indispositus. Procul dubio pus à venis in ulcere absorptum, & circulando ad pulmones delatum, eos adeo corroserat, ut & illi suppurati successivè in tabem abierint; Sed sic fit, dum Empiricis, sicut in hoc casu, confiditur: ubi prætermissa methodo curandi artificiali bonus patiens se totum Empiricis concediderat.

In Variolis denique, quarum curationes similiter feliciter succedebant remediis à nobis in *Chronologia nostra Medica* descriptis, (nisi eis accesserint vel petechiæ vel alvi fluxus) mirabar ego, quod quantumvis illæ fuerint satis aliis malignæ, & propterea multis perniciosæ; nullas tamen post se relinquere solitæ sint

foveas. Uti &, quòd eas hæctenus nondum consecutæ sint febres petechiales; quòd tamen, quantum hæctenus observavi, communiter accidere solet. Nisi id forte primò fiat. Earum siquidem nondum est factus finis.

Quia, quibus accesserant alvi fluxus, communiter obierant, lubet curam pro Coronide adjungere, quam ego cum felici successu peregi in puellula novem annorum. Illa sub principium invasionis per superna aliquoties vermes rejecerat, per decursum autem deiciebat frequentissimè cum torminibus cruenta, atque adeò versabatur juxta dicta in manifesto vitæ periculo: postquam tamen sequentia ordine usurpasset, convaluit felicissimè. Omnium autem primò ipsi injiciebatur talis clyster abstergens: R. Decoct. hordei, cum rad. torment. ℥ij. flor. ros. rub. p. I. facti ℥ss. mell. ros. col. ℥β. m. f. clyster. Cui paulò post succedebat talis ad-

stringens: Rec. Lact. vaccin. chalyb. in quo decoctæ fuere rad. torment. ℥ij. herb. polygon. flor. hyperic. & verbasc. ana p. I. ℥v. Adde mell. ros. col. ℥β. ter. sigil. pulv. ℥is. m. f. Clyster, qui per decursum etiam sæpius repetebatur.

Secundò per os quotidie assumebatur talis bolus: R. Conserv. menth. Elect. diascord. Frac. troch. de ter. sigil. ana ℥β. unicorn. foss. gr. v. lap. bezoard. or. gr. iij. M. cum Syr. coral. f. bolulus. Cui semper superbibebatur tantillum de vino cydoniorum.

Tertiò externè abdomini admovebantur calidè, à post & ante, sacculi herb. chamæm. absynth. menth. polygon. & ros. rub. referti, & in vino rubro decocti. Potus denique erat decoctum torment. gran. mastic. & crustæ panis. Cibis oryza, panatellæ ex bis cocto, &c.

Constitutio Anni 1710.

Quantum in conservanda, vel lædenda humanorum corporum valetudine valeant salubres, vel insalubres aëris constitutiones, dedimus pluribus in *Chronologia nostra Medica*, & docuit nos proximè valedicturus annus 1710. utpote qui sicut hyeme fuit paucis nivibus perspersus, & propterea toleranter frigidus, ita fuit paucissimis morbis, & eis potius sporadicis, ac ab inordinata vitæ ratione, quàm epidemicis, ac ab insalubri aëris temperie dependentibus obnoxius, planè aliter, ac postremo præterlapsus annus 1709. quem utpote nivossimum, frigidis-

simumque ante annum recensueramus, fuisse apoplexiis, epilepsiis, vertiginibus, gravedinibus, cephalæis, pleuritidibus, raucedinibus, tussibus, hæmoptysibus & omnis generis aliis defluxionibus quàm plenissimum. Est verum quidem neque hanc hyemem eis ipsis affectibus omnino caruisse: certum tamen æquè est, eis longissimè minus fuisse obnoxiam. Meque sine ratione: quando enim tempora in sibi connata temperie citra singulares, repentinas, & multum sensibiles de calido in frigidum &c. mutationes (qualiter factum hæc hyeme toleranter boreali, & æquali-

qualiter frigida) decurrunt; sicut in corporibus non accedunt singulares alterationes, ita neque singulares morbi. *Mutationes* siquidem temporum teste Hipp. 3. aph. 1. potissimum pariunt morbos, & in ipsis temporibus magnæ mutationes aut frigoris aut caloris. Quales proinde cum non acciderint hæc hyeme, ea non potuit fuisse singulariter morbosa. Quod ea verò interea tamen morbis non caruerit, fecere, uti dixi, potius subinde commissi in victus ratione errores, quam aëris morbosa constitutio.

Ver autem sicut erat nonnihil inordinarius, & à septima Aprilis usque ad undecimam ad prægressam mitiorem auram nivoso pluviosum, & ex Borea sensibilius frigidum. In Junio etiam sæpe sæpius tempestuoso grandinosum, consequenter pariter ultra modum asperum; ita memoratis defluxionibus tantò magis dives. Cæterum verò tamen ob prægressam, uti dictum, mitem, & nivibus ferè expertem hyemem adeò acceptam, ut jam sub dimidio Aprilis omnia essent in virore, & flore: 21. Aprilis etiam præter solitum siligo actu aristas protruderet.

Quod nunc dictum est de Vere, idem planè accipiendum venit de æstate, utpote similiter variâ sæpius pluvioso tonitruosa, & ex potissimum prædominante Boreâ sæpe etiam sub ipsis canicularibus potius frigidâ, quam more sibi debito æstuosa, & præterea etiam præterquam satis, vineisque nocivâ, Catarrhorum, tussium, arthritidum, & morborum autumnalium, si quæ alia, ferace. *Per anni siquidem tempestates* teste

Hipp. 3. aph. 4. *quando eodem die, modo calor, modò frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.* Teste Valeriolâ etiam de loc. com. lib. 2. cap. 4. *Si vicissitudine quâdam aquilonius flatus austrinum sequatur, fluxionum tum morbi sequentur.*

Autumnus denique non fuit quidem adeò varius, ac communiter esse solet, eò quòd excepto fine Octobris, quo ex diutiùs protractis pluvialis omnia aquis inundabantur, non fuerit admodum pluviosus, neque consueta ventorum alternatione multum inæqualis: in eo tamen erat præ aliis hujus anni temporibus infalubris, quòd ferè incessanter aut prædominarentur Austri, venti teste Hipp. 3. aph. 5. infaluberrimi, aut aura fuisset nebulosa, crassa, humida, vapida, & veluti stagnans diutissimè Solis radiis orbata, ac propterea maximè tetrica, & præsertim melancholicis adversa, merarum obstractionum fabricatrix. Hinc etiam ferè nunquam tot Consilia medica circa affectiones hypochondriacas habita, quam rectè hoc autumno. Quamvis præterea plurima passi fuerint etiam arthritici, quartanarii, & colicis doloribus torti cum non rarò desuper consecutis epilepticis convulsionibus, aut paresibus. Taceo catarrhos, & omnis generis defluxiones, quorum utinam majores effectus non primò in futurum experiremur, vel etiam pestiferæ luis, cum de ejus sævitia aliàs jam multum spargatur, ulteriorem progressum! Nulla siquidem aëris constitutio solet esse hujusmodi malignitatis adeò ferax, quam rectè talis. Quamvis, uti

uti in *Vindiciis meis medicis aura Labacensis* §. XXIX. memini, apud nos non eò usque; ob vicinitatem maris Adriatici, ex quo in transitu flatibus austrinis multum particularum salinarum volatilium admiscetur, quibus putridinosa illorum malignitas corrigitur. Plurimum sunt passæ etiam in uteris gerentes, propterea sæpius vel ante destinatum tempus puerperæ factæ, vel morbosos foetus enixæ ob acetabula uterorum mucore ex tantis aëris humiditatibus contracto referta.

Curabantur autem colicis doloribus torti feliciter lenibus lavativis per intervalla propinatis, anodynis, quale fuit præprimis ol. amygd. dulc.

& carminativis, quale erat decoctum florum chamomil. rom. cum additione succi stercoris equini avenæ pastis, & Syr. de althæâ Fern. quartanarii præmissis præmittendis tali specifico: Rec. Cort. peruv. alcohol. ℞ij. flor. Salis Armoniaci, Antimonii diaphor. ana ℞. M. f. pulv. detur mane & vesperi, sed methodo tali, ut febris non solum emanet, quod plerumque intra hebdomadam fit, verum etiam nunquam amplius revertatur, quod etiam facillè præcavetur.

Arthritici denique suis specificis, præsertim oss. microcosf. phil. pp. Antimonio diaph. cinnab. nativ. mixturâ simplici, lumbr. terr. &c.

DISSERTATIO EPISTOLICA

De Mulhusini Territorii finitimorumque locorum Constitutione Epidemica

Anno 1700. observata,

AD DOMINUM LUC. SCHROECKIUM,

Cæsareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Præsidem &c.

Augustam Vindelicorum transmissa

A JOHANNES GEORGIO HOYERO,

Philosopho, Med. Doctore & Cæsareo-Leopoldinæ Nat. Cur.

Academiæ Collega Apollodoro dicto.

§. I.

Licet in historia morborum epidemicorum primus vetustissimorum scriptorum Hippocrates desideraverit, & digito quasi filiis artis usus tanti laboris prorsus insignes monstraverit, nescio tamen, quo facto sequentium temporum scriptores negligentius ferme tractaverint Epi-

demica. Postquam autem postliminio exteri Medici, celeberrimus Sydenhamius de Constitutione Londinensi, atque splendidissimum Italiæ fidus excellentissimus Ramazzinus de Constitutione agri Mutinensis scripta divulgaverunt, genus horum scriptorum non solum ab omnibus solidè doctis

doctis semper fuit expectatum, sed & eorum vicit opinionem.

§. 2. Enim vero cum non minus Climata, sub quibus laudatissimi Viri suas observationes consignarunt, ut & vitæ genus seu rerum sex non naturalium usus aliaque à nostratibus diversissima sunt, ipsique Germani, dum pati videntur idem quod Græci, Angli, vel Itali, idem profecto non sit, quis obsecro non commendet, quæ plures excellentissimi Viri de diversarum Germaniæ nostræ provinciarum Constitutionibus Epidemicis conscribere operæ pretium putarunt? Quibus eruditissimis, si parva magnis componere licet, Epidemicam Territorii patrii Mulhusini Constitutionem superaddere, ac perillustri Tuo nomini inscribere non erubescio. Fateor enim, à singulari gratia Tua erga me, de quâ suavissime in literis tuis ad me datis scripsisti, magis me affectum fuisse, quam Herculem Xenophontium illum à Voluptate, ut ea adducar ad hoc suscipiendum amorique tuo plusculum etiam, quàm facultas & copia mea forsitan concedit, largiar.

§. 3. Laudatum itaque liberæ hujus, & Imperialis Civitatis territorium sub elevatione poli 51. grad. 20. minut. in Thuringiæ & Hassiæ confiniis situm ampla & amœna planitie conspicuum, soli polique singulari clementia beatum, quamvis præ finitimis locis saluberrimum quidem putatum, nihilominus tam ab aëris & tempestatum injuriis, quàm ab epidemicis & contagiosis morbis minime fuit immune. Nam ut à fine lapsi præcedentis sæculi potissimum exordiar, (pluribus aliis, quæ duo-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

bus lustris, licet minus perfecte notaverim, data occasione intermiscendis) hyemale tempus nam finiti 1699. quàm auspicati 1700. anni nobis prorsus inconstans erat: nunc rigido Borea ab axe reunte, mox pluvioso nobis Libanoto (vento inter Austrum & Favonium medio) spirante; nunc maxima nivis copia defluente, mox nebulosa ac nubilosa, maximam vero partem pluviosa, rarius procellosa intempestate, varias subinde molestias creante.

§. 4. Durabat hæc tempestatum varietas ad æquinoctium usque verum: & sicut his mensibus variis macrocosmi status, ita microcosmus etiam variis symptomatibus & ægritudinibus erat obnoxius. Tenellorum, qui nutritionis annos nondum excesserant, plures febribus catarrhalibus, non nulli catarrhis suffocativis decumbebant, qui tamen omnes ferme post adhibita pectoralia, balsamica diaphoreticis maritata, laxativis & emeticis pro re nata interpolatis ex voto convalescebant. Sub finem mensis Januarii, Morbillis affligi cœperunt, benignis quidem, adeo ut pluribus, modici caloris temperamento servato, sine medicamento- rum usu morbilli copiosi erumperent, ac tempore solito rursus evanescerent. Paucis atrocius afflictis bezoardica fixiora, aquæ destillatæ & papaveracea proderant, quorum nonnullis, qui medicamenta neglexerant prorsus, post exantlatos morbillos tussis cum febre hectica difficiliter curanda eveniebat.

§. 5. Adultorum quidam doloribus Arthriticis, tum vagabundis scorbuticis, tum fixioribus (quales morbi

Dd nobis

nobis endemii quasi sunt) menses hyemales fere durantibus discretabantur, qui tandem per medicamenta specifica, sudorifera interna, nervina & spirituosâ externa, Venæ sectiones & scarificationes iteratas &c. unguinis & emplasticis [nodos & affectus chronicos imo prorsus incurabiles causantibus] vitatis, feliciter sopiebantur. Alii febribus ardentibus & malignis, periculosis phænomenis, pleuritide, deliriis, convulsionibus &c. stupatis corripiebantur, non tamen ut annis præcedentibus æquè lethiferis, nisi forsitan unus & alter, vel ab empirica manu, vel negligentius tractatus ad plures abierit.

§. 6. Imminente tempore vernali anni 1700. humidiorē tempestatem status aëris temperatior & siccior excipiebat, qui per hos menses Euro subinde spirante continuabatur: Adeo ut pluvie vernaes fertilitatem præficientes rariores, ipsaque tellus pulverulenta quasi notaretur, & hinc frugum æstivarum spes agricolis dubia redderetur. Id quod eventus ipse pluribus in agris tardius satis comprobabat. Neque enim hordei, avenæ, leguminum, pluriumve æstivarum optimam æque quam hybernorum frumentorum, siliginis & tritici messem vidimus.

§. 7. Jam Morbillos excipiebant Variolæ apud alios interstinctæ, apud alios confluentes: quamvis tam vernalibus hisce, quam mensibus æstivis, paucis exceptis, qui diætæ limites excefferant liberius, minus funestæ. Neque febres more malignarum decurrentes jam cessabant, nonnullis medicamenta prorsus insuper habenti-

bus in nostro territorio lethales. Vicinorum autem locorum, imprimis septentrionem versus sitorum, Liberae Imperialis Northusæ & aliorum finitimorum oppidorum & pagorum incolis, & Hercyniæ Sylvæ accolis, tam præterito brumali, quam hoc vernali tempore magis infensæ & pluribus exitosæ.

§. 8. His ita contingentibus non potui non ruminari prognosticon, quod anno superiori 1699. grana illa nigricantia majora in siligine copiosissimè reperta, & per magnum Thuringiæ tractum ab Hercyniâ ad Semnam usque sylvata observata (vernaculâ linguâ *Mutter korn* appellata) curiosis subministrabant: videlicet ab usu monstrorum ejusmodi granorum inevitabili, non sanè farina laudabili & altrice, sed inutili, depravata & insalubri protinus materia ipse etiam brutis nauseam movente referentur, variis morbis, febribus, variolis, morbillis, aliis, afflictum iri genus humanum.

§. 9. Cui præfatio cum jam responderet eventus, illorum sententiam confirmare videbatur, qui morbos epidemicos non præsentium, sed præcedentium effectus esse persuasum sibi habent. Quamvis à mente mea impetrare nondum potuerim, ut hoc assertum *κατὰ μέρος* affirmari posse credam. Certissimum quidem est, prava & depravata alimenta ab annis præcedentibus nobis suppeditata, multo usu continuata, epidemicos affectus sæpe producere: Qualis enim cibus, talis chylus, qualis chylus talis sanguis, qualis sanguis talis valetudinis nostræ status. Enim vero constitutiones præsentis non solum plures. Epi-

Epidemicos morbos, alimentis etiam sanis existentibus, parere, sed illos etiam, quos vitiosis cibis debemus, quasi modificare seu intendere & remittere cum magno Hippocrate, rerum magistra quotidiana experientia testatur. Ecquis enim dubitavit frigidum, humidum, & cœnsum atmosphæræ statum (qualis supra citata nostra hyemalis erat) *adsumptivum* (quæ illustri *Wedelio* teste *Theorem. Med. part. IV. Sect. 2. th. 3. infinitorum morborum & febrium mater est*) peperisse? De quo pluribus ingeniosissimus *Sanctorius in Medicina Statica Sect. 2. aphorism. VI. & VIII. &c.* videndus.

Ecquis negabit aëris nostri verni & mox dicendi æstivi statum sereniorum epidemicos hos affectus benigniores nobis reddidisse? Ut jam ea, quæ superioribus annis, de periculosis affectibus epidemicis à præsentis constitutione unice quasi derivandis notavi, nunc mittam, neque de contagio, de nebulis, de roribus vitiosis & aliis mille malis, (quæ atmosphæra nostra in dies & horas obnoxia) machinæ humanæ mediante respiratione, dictum factum exitiosus hic quicquam memorem.

§. 10. Amplissimus hic aperiretur campus de nebulis, de roribus, imprimis autem de causa dictorum corruptorum filigineorum granorum, rore puta vitioso, mellei saporis & consistentiæ, [nostratibus *Honigthau* nuncupato] differendi: sed ne justo prolixior sum, ea, quæ hic inferere potuissim, ad observationes anno futuro, DEO volente, Ephemeridibus Germanorum, communicandas reservo.

§. 11. Post Solstitium tempus æstivum calidius & siccus usque ad æquinoctium autumnale permanebat: Pluviis enim non, nisi expectatissimis evenientibus, cœli serenitas constantissima ridebat, lætamque messem & optatam, flantibus suaviter Etesis, nobis reddebat. Exoptatissimus omnibus erat hujus temporis status: Postquam enim caritas annuæ mortalium myriadas partim fame emaciaverat, partim ad incitas redegerat, jam jam sub auspiciis seculi, velut è cornu copiæ, omnium rerum pro vita sustentanda, necessariarum Divina Munificentia largiebatur opimam messem. Horrea frumentorum ad laxiorem annonam redeuntium abundantiam vix capiebant: Conclavia, cellæ, pavimenta, larga rerum copia & opibus Cerealibus quasi scatebant: Neque vini ultra duo lustra desiderati, spes concepta autumnose sequente decollabat. Tantiæ felicitatis non ultimam sanè causam laudatissimum calorem æstivum putandum esse jam dudum prælagivit Virgilianum veriloquium *Georgic. I. Magnaque cum magno veniet triturata calore.* Cujus veritatem sicut præcedentium quorundam annorum sterilitas, ita sanè præsentis fertilitas per universam Europam satis confirmabat.

§. 12. Interea temporis non cessabant affectus epidemici, videlicet variolæ continuatæ benigniorum more sua tempora decurrebant, neque malignitas earum jam crescebat. Præter hæc quotidianæ, tertianæ tam continuæ quàm intermittentes & quartanæ febres, minus tamen rebelles & rariores observatæ & post

adhibita probata remedia brevi fugata. Febres ardentes autem suo contagio eo latius serpebant, quò intensior his diebus sentiebatur æstus. Mirum profecto febres hæc symptomaticis malignis horrendas, minimè tamen lethales, hoc potissimum tempore, quod saluberrimum videbatur, invaluisse. Nec inanem locabo operam si plenius paulo, tam phænomenorum, quàm curationis historiam brevissimis hic tradam.

§. 13. Corripiebantur hac Febre non solum juvenes, sed mediæ ætatis utriusque sexus homines, quin etiam senes. In plurimis horrorem prævium calor totius summè efferatus subsequēbatur: Hinc sitis, vigiliæ & atroces dolores capitis & aliorum membrorum circa articulos præsertim se exerentes, notabantur. Arthriticis hæc doloribus vexati paralyticorum more decumbebant, adeo ut neque pedes, neque manus suis fungi possent muniis. Nonnullis alvus & urina vel invitis per aliquot dies effluebat. Deliria leviora paucis saltem aderant: Vires autem omnibus pene valde prostratæ. Aliis vomitus biliosi, aliis diarrhœæ satis molestæ. Quibusdam fluxus hæmorrhoidum nimius, ab imperitis pro fluxu dysenterico habitus: Plurimis hæmorrhagiæ narium largissimæ imò prorsus enormes eveniebant. Cum primis verò quosdam Cardialgiæ summè dolorificæ tantopere discruciant, ut de salute corporis desperantes sacram Eucharistiam moribundi, velut ultimam ad consequendam æternam salutem medicinam, unicè expeterent, quin imò à Syncopticis & moribundis discerni vix possent.

§. 14. Neque contagii expers erat hoc malum, dum unico decumbente, plerumque reliqui, quotquot aderant, domestici vel unâ vel aliquandiu post eadem febre corripiebantur. Ut enim reliquos tam in civitate & suburbiis, quàm in pagis decumbentes silentio præteream, exempli loco adducam milites à Centurionibus sive Capitaneis quibusdam nutu potentissimi Daniæ atque Norwegiæ Monarchæ noviter hic conscriptos, quorum unus & alter hoc febris genere cum forte vexatus fuisset, brevi post eòdem malo plures afficiebantur, adeo ut intra duorum vel trium mensium spatium plures quinquaginta curationi meæ traderentur.

§. 15. Ex phænomenis citatis, velut ex ungue leonem, causam febris hujus proximam particulam alcalinas massæ sanguinæ crasin seu mixtionem nimis rarefaciendo turbantes, facile diducere poteram. Ex quo fundamento curationis methodum formare non adèd difficile erat. Scilicet calor æstivus intensior, ætatis vigor, potus cerevisiæ nostratis satis lupulatae calidior & copiosior, enormes hæmorrhagiæ, omnia & singula phlebotomiam præprimis postulare videbantur, quam plerisque semel, quibusdam pro indicationis modulo bis administrare suadebam. Sanguine vix evacuato, singulari stragmate sudorem quem quidem Celeberrimus Baglivus, Medicus Romanus Prax. med. lib. I. post sanguinis missionem cum levamine patientis statim apparere scribit, medicamentis procurabam. Quo fine pulveres ex bezoardicis fixioribus C. C. phil. præparat. oc. cancr. antimon. diaphoret.

phoret. rad. contrajerv. corall. rubr. terra sigillata, nitr. anodyn. vel pulv. bez. Wed. addito camphoræ tantillo loco sudoriferi nonnullis eximio cum successu propinabam, atque febrem in prima quasi herba citius ac felicius quam Emeticis vel Purgantibus sine singulari successu quibusdam datis, suffocabam. Morbo nihilominus ingravescente, dolorum capitis mitigandorum, & delirii præcavendi causa, Vescicatoria optato cum levamine nuchæ applicare suadebam. Morbo durante balsamica & bezoardica remedia ex Tinctur. prophylact. m. d. ess. myrrh. simpl. & balsam. Scordii, Mixtur. simpl. Elix. p. p. &c. præscribebam. Ad restringendam sitim, loco potus ordinarii, vel infusum veronicæ, vel cerevisia secundaria tenuis valde, cui vel Tinct. rosar. vel papav. errat. vel violar. vel ipse spiritus vitrioli sedulo instillatus commendabatur.

§. 16. Interim verò symptomatibus reliquis, vel ex maligna morbi natura, vel errore diætæ individuo contingentibus, aptis remediis obviam ire non neglegebam. Nam ut verum fatear, majorem curam talia *inopere* postulare videbantur, quam ipse febrilis affectus. Sic urgentissimum symptoma Cardialgia, quod nonnullos tantopere discruciat, ut ab agonizantibus discerni vix possent, spirituosis aromaticis carminativis, vel imprimis pulvere absorbente *Wedelii* plerumque curabatur. Dolores Arthritici contumaciores spiritu volatili urinoso bezoardico, ess. anod. nec non pulveribus bezoardicis diaphoreticis cinnabarinis, tar-

dus quidem, feliciter tamen mitigabantur, additis præsertim anodynis. Opiata enim, quæ febre Arthritica epidemica anno 1699. grassante, instar salivæ viperinæ vitanda, jam velut anchora sacra nobis erant. Vomitus spontanei, vel biliosi, vel assumtorum, ut & alvi profluvia, quando diutius durabant, Mixturis ex ess. theriacal. tinct. terræ catechu, & tinct. opii, cum succo cydoniorum per fermentationem parata, nec non pilulis stypticis m. d. pulveribus ex terra sigill. bol. armen. C. C. Ust. rad. bistort. pulv. bez. *Wed.* &c. compescebantur. Hæmorrhagiæ narium, aliis quarto, aliis septimo, aliis nono, vel undecimo die contingentes, quæ multum negotii facessere solebant, ultra euphoriam, & ad lipothymiam usque durantes, præter interna refrigerantia & incrassantia, externo probatissimo styptico Anglicano, sive in forma sicca, sive spissa cum aceto & gossypio, applicato: Hæmorrhoides nimis *ientes*, præter pulveres è stypticis & bezoardicis conflatos, essent. theriac. traumat. *Wed.* à *Beato Hagendorio in tr. de terrâ Catechu* descripta, sistebantur. Taceo pleuritidem, tam veram, quam spuriam, anginam, alvum per multos dies adstrictam, alia remediis aptis aliis curata. Adeò singula phænomena, quamvis periculosa putata, facili negotio tollebantur, & quæ à Practicis infidæ crises passim notatæ, jam fidæ, perfectæ & salutares erant. Hoc apparatu perexiguo, tum laudatus gregarius miles, cum plures vilioris conditionis homines, DEO benedicente, ex voto curaban-

tur. Delicioribus nonnullis, præter dicta, potiones cordiales confortantes, & pulveres bezoardici pretiosiores proderant.

§. 17. Quod verò admiratione maximè dignum, ne unicum satis periculose licet decumbentium, mensibus quidem æstivis vivere desuisse memini. Neque Lunæ phases notabilem his febribus alterationem attulisse vidi; qualem tamen, cum præcedentibus annis 1698. & 99. febris epidemica, quæ nonnullis petechialis erat, hic loci grassaretur, multoties mecum plures curiosi, præsertim mensibus hyemalibus & autumnalibus observabant. Mensibus enim his singulis omnibus fere, Luna decrecente vel silente nonnulli febricitantes, tam illi, qui ab experientissimis Medicis summâ industriâ probatis medicamentis curabantur, quam qui naturæ, morborum medicatricis, ope freti, sine ullo remedii genere decumbebant, celerius opinione Libitinæ tradebantur: convalescentibus plerisque, qui post Novilunium ad crescentem usque Lunam manebant superstites.

§. 18. Vix attentius hæc mentis lance trutinassè, nisi laudatissimum Ramazzinum, febre petechiali in civitate & agro Mutinensi grassante, idem illud observasse, dissertationis ejus *decuriæ quartæ, Ephemeridum Germanorum anno quarto insertæ paragraphus XVI.* testaretur, aliosque, ut Lunæ phases in morbis epidemicis animadvertent, hortaretur. Quam ob rem non desii causam rimari, cur febres continuæ malignæ, non tamen æquè omnes pro mutationibus Lunæ, adeo subitaneis

alterationibus, mortem ipsam portentibus, sint obnoxia? Cujus phænomeni causa quo dilucidius explicetur, suppono

I. Juxta tritum:

Ad lunæ cursum variant animalia corpus, lunarem influxum (reliquis tam superstitiosis quam sanioribus astrologorum opinionibus juxta recentiorum quorundam hypotheses jam semotis) esse extra illum dubium statuendum, imprimis in morbida animalium corpora, de quo cum laudatus *Wedelius in theorem. med. part. 3. sect. 6.* tum præprimis philosophorum recentiorum *Celeberrimus & accuratissimus Sturmius in Philosophia Eclectica disp. de siderum influxu p. m. 632. seqq.* legimerentur.

II. Influencias hæc lunares, quas vel alia sublunaria, vel ipsa præprimis ægrotantium corpora sentiunt, vix aliunde quam à lumine lunæ dependere, & sicut tempore interlunii nullum lumen, ita neque influencias habere lunam; videatur *Sturmius loco citato.*

III. Influencias tales esse subtilissimas & quasi spirituales, ideoque subtilissimum succum nervosum, quem spirituum animalium nomine indignant, potissimum concernere, id quod exempla Epilepticorum &c. toto die manifestum faciunt.

IV. Dari febres, quæ succum nervosum subtilissimum, seu spiritus animales, magis afficiunt & quasi depauperant quam massam sanguineam. De quibus *Celeberrimi Würdigii Medicina spirituum* pluribus consulenda. Ut jam non laudem quotidianam experientiam, quando Medici

dici clinicam praxin exercentes ingeminant: *Urina bona, pulsus bonus, æger moritur*: præsentem putam malignitatem non æquè vitales quàm spiritus animales perfundante. Ex his colligere licet, utique ab influxu, lunari tempore lunæ decrefcentis & interlunii debiliore existente, dependere lethiferas ejusmodi alterationes, in febribus præsertim nervosum genus seu spiritus animales potius quàm massam sanguineam afficientibus. Nimirum spiritus animales ab inimico miserate febrili depauperati, tantisper refocillantur subinde per influentias lunares lunæ crescentis & plenilunii tempore fortiores, hisce verò tanquam aliquali fomento luna decrefcente vel silente deficientibus, spiritus ipsi magis magisque deficiunt, deficientibus spiritibus vita deficit, & ægrotus vivere desinit. Vix opus est disquirere prolixius, num febres petechiales agro Mutinensi, & malignæ territorio Mulhusino annis 1698. & 1699. citatis molestæ, nervosum genus magis affecerint quàm massam sanguineam? cum ipsæ spirituum & sensuum læsiones variæ, Syncope, lipothymia, convulsiones epilepticæ, deliria phrenitica & alia symptomata, quæ febribus illis frequentia fuerunt, id satis evincant. E contrario, cujus occasione hæc dicta sunt, æstivam nostram in massa sanguinea radicatam, & hinc prophasibus lunæ tantis alterationibus minus obnoxiam fuisse, per supra memorata clarissimum est.

§. 19. Sed ut è diverticulo redeam in viam, ex illis sanè, quæ de morbis æstivis superius allata, luce meridiana clarius elucescit veritas eor-

um, quæ divinus præceptor *Hippocrates de Constitutione temporum* passim in operibus suis commentatur: quicquid alii in contrarium afferre sustinent. Ita sanè velut è tripode Apollinis dicta, quæ libro de aëre, aquis & locis §. III. p. m. 330. rectè divinatur: *Siquidem æstas sicca fuerit, citius sedantur morbi: Si verò pluviosa, diuurni sunt. & 3. aphorism. 15. Inter anni status omnino siccitates imbribus assiduis sunt salubriores, minusque funestæ.*

§. 20. Quæ quàm consentanea vero sint, ipse equidem, qui sequebatur Autumnus satis pluviosus etiam contrario exemplo confirmabat. Quippe post Æquinoctium autumnale circa Michaëlis festivitatem mira cæli clementia huc usque continuata pluviis assiduis permutabatur, intercurrentibus nonnunquam ventorum injuriis; Quibus ad finem mensis Octobris perdurantibus, Sole ad scorpium accedente, circa vindemiam nebulæ pluribus diebus constantes cum frigore satis acri in scenam prodibant. Mensis sequentis Novembris auspiciis austrinum erat cum pluviis copiosissimis. Hisce post novilunium, aliquandiu cessantibus frigora nocturna, Sole interdum splendente, ventoque inter Zephyrum & aquilonium medio spirante vix diutius durantia notabantur.

Mox nivem primam vidimus, sed pluviis subsequenter ad finem mensis durantibus alternantem. Sole medios Sagittarii gradus perambulante furere coepit Aquilonius nive & frigore comitatus, phœbo dies quosdam serenante: Sed brevi post Carbas.

bas rediit pluviosissimus. Frigore tandem brumali leniori ad solstitium usque perdurante, tempus autumnale finiente.

§. 21. Tempestas itaque pluviosissima per maximam autumnii partem notata, non solum deteriorem reddebat recensitum hactenus affectum epidemicum Variolarum, sed novum insuper morbum, Tussim putra contumacissimam, tenellis itidem magis quam adultis exitiosam, chronicam ferme difficulter curandam, & hinc tam medentibus quam ægrotantibus molestissimam, præprimis circa vindemiæ tempus, post nebulam illam dies aliquot durantem, in scenam producebat. Ab hac tussis afflicti, materiam quasi purulentam veluti phthiisici consummati, copiosissimam nonnulli ob tussis vehementiam sanguinolentam (ruptis à motu vehementiâ & materiæ acrimonia venis pulmonaribus) excreabant. His pectoralia, resolventia, balsamica, diaphoretica, nervina, anodyna, diluentia decocta levamen quidem afferebant, quibus verò laxativa subinde superaddita, non nisi post hebdomadam plurimum decursum curam tandem sigillabant.

§. 22. Delineata interim febris epidemica postquam depontanis quibusdam senibus finem vitæ fecerat, contagio suo plures haud afficiebat, sed cum calore æstivo ferme cessabat. Variolæ verò, quas per menses vernaes & æstivos benignas deprædicavimus, cum mutabili tempestate suam quoque mutasse genium videbantur, ex benignis & distinctis malignæ, confluentes & quasi ἐπιδημίας factæ. Existimarem profecto

cœli & tempestatis singularem clementiam, qua tum verno, tum æstivo tempore gavisi eramus, variolas huc usque nobis conservasse benignas, nisi annus præteriti seculi 1689. contrarium me edocuisset. Licet enim annus citatus pari, si non majori, cœli clementia rideret, nihilominus Variolæ Brunsvigæ & Hafniæ eodem tempore æstivo grassantes, genii malignioris erant, ipsisque Hafniensibus imprimis adeo infensæ, ut plus mille hominibus, atque inter eos pluribus primariis, & ipsis juventutis Principibus, epicedia pararent: Autumnalibus verò mensibus anni citati, præsertim mense Octobri, brumali frigore ingruente, prorsus evanescerent: Ut hinc in aprico sit, neque à temporis & atmosphæræ statu Epidemicam constitutionem unice derivandam, sed alias circumstantias, de quibus supra diximus, semper simul & quasi conjunctim considerandas esse.

§. 23. Nostrarum itaque Variolarum genium, graphicè quasi delineatum, laudatissimus Dn. Sydenhamius in *observ. Med. Sect. III. cap. I.* exhibet, quando scribit. *Appetente æquinoctio verno, Variolæ caput ceperunt atollere, jamque indies latius grassantes sub autumno ἐπιδημίας factæ sunt.* Cujus quidem phænomeni causam, quam silentii peplo involvit, capite subsequente secundo paucis innuere voluisse videtur, quando, *Variolæ, inquit, quibus annis epidemicè grassantur, si regulares etiam sint atque mitiores, circa æquinoctium vernum ingrediuntur: Quibus verò annis non tantum grassantur epidemicè, sed*

sed & irregulares atque periculosioris sunt generis, maturius nonnunquam, mense puta Januario invadunt. Quasi dicere voluisset: pro varietate causæ nunc maturius & maligniores, nunc tardius & benigniores contingunt variolæ. Videlicet Massa sanguinea particulis recrementitii, ferofis, sulphureis, salinis volatilibus & fermentificis copiosioribus inquinata, Variolæ prognerantur maturius & malignæ: iisdem verò in minori quantitate præsentibus, tardius & benignæ fiunt. Peregrinas verò ac morbificas ejusmodi particulas massam sanguineam inquinantes, nostrarum Variolarum causas, partim ob vitiosæ siliginis usum, partim ob fructuum Cerealiùm esum in tenerioribus imprimis comite *Adolpho* extitisse facile colligere licet. Quamvis interim non negem, esum carniùm ex laudatissimi *Wedelii* sententia, in *Doctrina manuscripta de febris cap. 18.* videnda, in locis mediterraneis, sicuti piscium in maritimis, hunc morbum non parum vulgare.

§. 24. Inde verò manifestissimum fieri cenleo, nodum in scirpo quærere, qui Variolas à sanguine menstruo materno veluti causâ accersere laborant. Vellem sanè ac possem falsam ejusmodi hypothèsin ab Arabibus, imprimis maximo Arabicæ scholæ Magistro *Ebusina seu Avicenna lib. IV. Fen. I. tract. IV. c. II. pag. 434* effectam, & adhuc hodie in scholis receptam, & ad ravim usque defensam, pluribus rationibus, phænomenis, observationibus, tam à priori, quàm à posteriori refellere, nisi Celeberrimus *D. Behrens*, Practicus *Th. Sydenham Oper. Tom. II.*

cus Hildesienfis, in peculiari *Epistola de Variolis epidemicis ad Perillustrem Dn. Frankum de Frankenau, S. R. I. Equitem, Archiatrum Danicum &c. data, Ephemeridibus Germanorum Dec. III. ann. 3. insertâ*, idem satis abunde fecisset.

§. 25. Id saltim nostra ætate vetustæ illius sententiæ Patroni explicent mihi velim, cur ex eadem parente prognatorum unus variolis laboret, reliquis sine exanthematibus vel febricitantibus vel etiam belle valentibus? Cur vice versa plures decumbant Variolis, uno vel febricitante vel bene valente? aut quod magis mirandum foret, cur gemellorum unus variolis laboret, altero salvo permanente? Dicant mihi quæso ex fictitia hypothèsi, cur unus, vel unâ, plus unâ, secunda scilicet, & tertia vice, quod multoties observavi, Variolis affligi possit. Dicant denique quomodo nonnulli, qui per totum vitæ decursum à Variolarum contagio liberi permanserunt, in extrema demum senectâ, quod nuper vidi, corripiantur iisdem? In quibus quæso ductibus, tubulis, meatibus, vel venarum & vasorum anfractibus, veluti latibulis delituisse putandum fermentum illud in utero susceptum, & per tantam annorum seriem à nullis febribus, vel aliò morbò, à nulla tempestate, à nullis cibis, à nullis medicamentis etiam fortissimis & volatilibus, per circulationis leges, angustissimos machinæ humanæ ductus & poros permeantibus, extricandum vel eliminandum?

§. 26. Ex causis itaque citatis per menses vernos & æstivos variolæ benignæ cum symptomatibus consuetis

& benignis eveniebant, nisi fortassis error individuus diætæ uni vel alteri maligniores redderet. Quo pacto puella quædam satis bella & sana, dum cerevisiam recentem non satis defecatam largius biberet, variolis malignis & confluentibus correpta & convulsa moriebatur, convalescentibus reliquis omnibus, quotquot eodem tempore decumbebant: adacti scilicet causâ morbificâ à fecibus cerevisiæ recentis permixtis.

§. 27. Autumnalibus verò mensibus intempestate tepidâ & humidâ diutius continuata, accedente frugum Cerealium (quarum equidem maximam abundantiam ex hortis suburbanis, queis hæc urbs veluti densâ & ampla quadam sylvâ cingitur, annis fertilioribus colligere solemus) usu abundantiori & iterato, plurimis periculosiores nec p.ucis lethales eveniebant.

§. 28. Jam præter symptomata ab aliis recensita Diarrhœam, Salivationem, phrenitidem & alia, frequenter notabantur pandiculationes, sternutationes, stridor dentium, angina, vellicationes labiorum & narium. Ex his stridor dentium motibus convulsivis accensendus, periculosus, non tamen omnibus æquè lethalis erat. Sed periculosior angina, ipsi etiam *Avicennæ* loco citato dudum suspecta, à variolis fauces & pectora obsidentibus, tam deglutitionem, quàm respirationem ipsam inhibentibus, sæpe sæpius non nimodam quasi suffocationem inferentibus. Ut hinc rectè *Lomnius*, in *observationibus Medicis* pag. m. 295. *Quisquis huic malo succumbit ferè, tanquam ex anginâ*

præfocatus moritur. Ingenuè fateor me huic malo, postquam radices egerat, hæctenus nondum mederi potuisse, quanquam à phrenitide, diarrhœâ pluribusque phænomenis [à scriptoribus, pro pernicioso habitis] vexatos, feliciter cum DEO liberaverim. Id tamen silentio non prætereundum, me certè habere persuasum, posse tale symptoma potu calido præcaveri: Cum neminem decoctâ, vel alium potum calidum, nec non juscula avenacea &c. absorbentem, licet linguam & fauces copiosæ variolæ obsiderent, angina correptum vel mortuum fuisse meminerim. Neque assiduæ vellicationes labiorum, & narium, ab *ἀπώγνια δρασίας*, perinde ut floccorum compilatio in adultis, febribus malignis lethaliter decumbentibus deducendæ, periculo vacabant.

§. 29. Revalescentibus præter moderatum caloris regimen & victum tenuem, pulveres bezoardicos *Sennerti*, *Wedelii*, epilepticum *Marchionis*, vel ex antimonio diaphoretico, *Corn. Cerv.* philosophicè calcinato, unicornu vero philosophico, perlis, coralliis, conchiis præparatis, nitro anodyno pulv. anod. cordiali, camphorâ, lapide bezoar orientali, occidentali, conflatos, magis quam volatilia spirituosa &c. proficua fuisse vidi. Præprimis à solo dicti lapidis Bezoar Orientalis usu plurimos sine præsentia Medici ex voto à Variolis liberatos fuisse multoties observavi. Incredibile profecto dictû, quam cito & quam bene ab usu lapidis hujus omnia symptomata, convulsiones, anxietates & alii eruptionis prodromi conquieverint,

rint, ipsis variolis egregio ægrotantium cum levamine erumpentibus. Hinc non possum non mirari eos, qui pretiosum hunc lapidem, quem factitium putant, infra dignitatem nativorum verbi gratia lapidum cancrorum, concharum, vel aliorum deijcere frustra laborant. Refragantibus quotidianis experimentis, & Medicorum principum testimoniis. Quorum plures ut jam non laudem, ipsum equidem Perillustrem atque Magnificum Dominum Illmerum de & in Wartemberg, Consiliarium & Archiatrum Cæsareum & Regium &c. lapidem bezoar orientalem magni æstimare, atque agonizantibus & alterum pedem velut in tumulto habentibus, tanquam ultimum remedium non absque pereximio successu cum aliis exhibendum suadere ex Decuriæ III. Ann. I. Observat. LXVIII. Ephemerid. German. pluribus elucescit. Præterea decoctum euporiston ex Corn. Cerv. raspat. glycyrrhiza, scorzoner. passulis min. hordeo, lentibus, nec non Emulsiones & potiones bezoardicas cordiales, vel expellentibus, vel temperantibus pro re nata variatas, instillatis tenui potui Mixturis ex Tinc. papav. rheoad. non acidulata, clysto antimon. sulphurat. spiritu nitri dulci &c. multum profuisse notavi. Neque balsamica & bezoardica media, verbi causa Tinctura prophylactica m. d. [quam præservandi fine, tam in Hafniensibus anno 1689. quam nostratibus utilem deprehendi] est. myrrh. balsam. Mixt. Simpl. successu carebant.

§. 30. Nonnulli denique, postquam a malignitate Variolarum prorsus liberati quidem videbantur, vel à

materia morbificâ non penitus eliminata, vel ab aëris injuriis, vel diætâ neglecta, vel alia causa procacitica nescio qua levissima, periculosis, imo lethalibus affectibus aliis denuo corripiebantur. Quod licet nonnullis prædicebatur; tantum tamen aberat, ut haberetur fides, donec propriis exemplis confirmarent Hippocratis lib. 2. aphorism. 12. Morborum reliquias, quæ à crisi supersunt, recidivos morbos parere. Plurimos hoc pacto tussis contumacissima, vomitu quandoque comitata vexabat, febre lenta simul afflictos, qui multis pectoralibus, diluentibus, humectantibus, nervinis, balsamicis & laxativis curari vix poterant. Aliis abdomen intumescibat, facie inflata, infra caput macie conspicua, quasi rachitide laborantibus. Taceo tumorem pedum, scabiem tam siccam quam humidam, tineam variaque ulcera, quibus affligebantur alii. Quorum quidem plurimis squidem vires mediocres suppetebant, Laxativa iterata, ex resinâ gialappæ cum spiritu appropriato decenter solutâ, cinnabari nativâ, antimonio diaphoretico, confect. alkermes syrup. rosar. vel violar. &c. & Balnea ex herbis siderit. conyz. tabac. saponar. origan. serpill. flor. chamæm. ocul. popul. &c. instar anchoræ sacre subveniebant. Reliquos tabes sensim consumebat.

§. 31. Cæterum nec tempore hyemali imminente cessantem Variolarum luem, sed satis licenter vagantem, ne limites epistolaris Dissertationis digrediar, alia occasione plenius delineandam reservo.

§. 32. Has verò Observatio-

nes ad Te deferre persuasit, tam non obscura tua in me benevolentia, quam peracra tuum in his iudicium. Demonstrasti enim te tritas habere manus notandis ejusmodi observationibus & consuetudine legendi. Singularem verò tuam benevolentiam nisi exoscularer, ferreus essem, dum tot Illustribus atque Excellentissimis Viris in Cæsareo - Leopoldina Naturæ Curiosorum Academia me quoque Collegam forte indignum adscribere non dedignatus. Stabat quidem sententia Cydoniologiam ad normam & formam Academiæ nostræ tractatam publicæ luci nunc exponere; Enim vero postquam Excellentissimum D. D. Georg. Sebast. Jungium,

Aula Cæsareæ Medicum, Tractatum de Cydoniis Viennæ impressum [nuspiam à me visum] conscripsisse, honoratissimæ Tuæ literæ d. 9. Decembris anni proxime finiti ad me datæ pluribus dixere, mentem mutavi, ipsasque schedulas, in quibus hujus pomi Virtutes & usus sanè insignes rudi quasi penicillo delineaveram, abjeci, ne fortassis Iliada post Homerum scribere putarer. Interim observantiæ ergo, quam Tuo nomini debeo, hoc qualecunque Praxeos clinicæ specimen gratique animi mei symbolum exhibere volui, debui, quod ut æqui bonique accipere velis est, quod summopere contendo.

Apollodorus.

*Scribebam Mulhusæ Imperialis d. 25.
Januarii, Anno Christi 1701.*

Constitutio Epidemica Tubingensis Anni 1701.

Dni D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

Quamquam de raris & epidemiis verum fortè sit illud Galeni, se observandi morbos occasionem præ Hippocrate habuisse commodiorem, cum unus Romæ vicus plures haberet incolas, quam integra urbs Græciæ, atque adeò ex tantis urbibus, uti & è castris, historia hujus anni epidemia plurimum sibi promittat, non tamen parva negligenda putem, sed & ex talium particularium collectione formandum aliquid universale, imò juvat nosse, quibus satis diversa loca ex diversis causis in pace aut in bello fuerint exercita, ut pateat, quid universale anni vel particulare loci fuerit. Decimus per Dei gratiam completur

annus, à quo Tubingam liberam reliquit dysenteria, quæ cum per tres annos prioris seculi octuagesimum nonum, nonagesimum, nonagesimum primum, belli injuriis alias graves, ab æstate in autumnum epidemiè fuisset grassata, tum more etiam epidemio requievit, ut cum interim fama publicaret ipecacoannam novum antidyfentericum, eo hætenus opus nobis non fuerit, nec experimentis ejus laudes comprobata; quibus tamen multum derogat, si verum, quod in novellis legi, pro Gallorum exercitu aliud novum remedium antidyfentericum in Italiam fuisse mittendum. Nostram pacem sive illas inducias

ducias rupit nupera æstas, & alvi fluxus noviter urbi intulit. Quam prior illa æstas, quæ ante decennium finem dysentericæ tulit, sicco calore prævaluit duas præcedaneas, tam ultima hæc nupera omnes hæctenus intermedias; quanquam illa nonagesimi tertii æstas, dysentericæ apud nos non ferax, æstuosæ siccitatis testimonium habuerit in bonitate sui vini & frumenti. Recordor quoque anni nonagesimi noni, quod mense Junio satis etiam calido & sicco, diarrhœas quasdam concitarit, & metum mali gravius invaliduri jam tum incusserit, sed in herbâ velut suffocatum malum brevi evanuit, quanquam & illa æstas tulerit vinum & frumentum bonum, calidæ temperie fructus. Quæ itaque & qualis fuerit labentis hujus anni æstas, notoria quidem, determinanda tamen: Primò enim frigida veris constitutio, diu nimis durans, & ad finem usque Aprilis se extendens, nec Majus sivit incallescere, sub inconstante adhuc aère, nisi versus finem; abhinc autem invaluit æstuosa temperies, an potius intemperies, audiebantur passim tristes novellæ de calamitatibus gravissimarum tempestatum, quæ per DEI gratiam super capita nostra transierunt ferè innoxie; raræ parcæque pluvie siccitatem contemperare non valebant, usque dum finis Augusti aliquale frigus ferret, novam autem denuò sublequam æstatem terminaret pruinosus sub finem September, prævalente hæctenus siccitate. Astra qui volet, his applicabit & determinabit ex ephemeridibus. Respondit istis, post tardam utique germinationem, contra

spem bonæ & messis & vindemia, etenim uvæ ab immaturâ putredine, quam minabantur plurimum acinorum hospites vermiculi, quò minus latius ferperet, cohibuit illa siccitas: Poma autem & pyra verminosa pleraque præcociter ceciderant, nec diu asservari potuerunt, in putredinem nimis proclivia, ne de fagorum foliis, gallarum extraordinariâ copiâ obstitis, de brassicâ ab erucis depasta, &c. dicam. Prius verò & ex vicino quodam vaccarum grege (salvo nostro) hydrops pectoris multas abstulerat, & anserum juniorum strages aliquibus locis tanta fuerat, ut præ fetore sepeliri debuerint. Hæc igitur æstas iterum inter nos alvum fluere fecit; primi qui laborare cœperunt, erant infantes, mense statim Junio, plures sequenti Julio, quo etiam adultos (non tamen ex illis diætæ erroribus famosos) invasit diarrhœa quædam torminosa, acuta, imò cum vomitibus spasmoque furarum, cholera. Tandem rari in urbe dysentericæ, non ita malignæ, casus, frequentiores ex pagis aliisque locis audiebantur, nec tamen ullus illorum fluxuum, uti quidem minitari videbantur, nimis apud nos invaluit, nec stragem edidit, non desideratis nisi paucis infantibus: Insuper autumnò in totum sat cito hæc loci omnis lues requievit. Meæ tum curæ concreditis succurri, præter usum pulverum pannonici, antimonii diaphoretici, gelatinæ cornu cervi siccæ, seminis plantaginis, in congruis vehiculis, methodo imprimis Mortonianâ, successum secundante Deo, jungens corticem peruvianum cum electuario dialcordio

per syrupos in bolos, vel ejus extractum cum nostro bezoardico aut theriacâ cœlesti in pilulas formando. Ultra illos alvi fluxus nil epidemii tulit æstas, nisi quòd eodem tempore puerorum genæ communiter intumuerint, auditi quoque fuerint catarri æstivi, sive tussès plerunque siccæ, quibus addi possunt tres studiosi unius collegii, quorum unus

hæmorrhagiâ narium enormi, alter hæmoptoe largâ, tertius vomitu cruento sub idem tempus laborarunt. Hæc est nostra æstivi fluxûs historia, quam propterea notare volui, ut conferri possit cum aliis, utpote spe fretus, fore vel tandem clariorem causam, cur non omnibus, sed certis annis fiant talium epidemiorum recursus?

Ejusdem Schediasma ad Historiam Epidemicam Anni 1702.

Quandoquidem adhuc super nos manet DEI benignitas, quam prioribus annis deprædicavi, quod pristinam epidemiorum morborum malitiam Tubingæ gravem represserit, nec sinat huc usque iterum invalescere, idcirco historiæ illorum pro hoc anno per modum appendicis tria solum breviter subjungam, quæ notari poterant.

Ante omnia inconstantia & anomalia, quæ per ultimam hyemem, uti & per duas priores fuit, non satis videntur responderè morbosi effectus; Major illa fuit, & omninò talis, ut sub eâ sanitatem mortaliū adeò benè sibi potuisse constare, sæpè admirationem moverit, dum pauci utique per urbem illo tempore ægrotarent, & malignorum epidemia planè exularet, eorum autem morborum, qui quadranti anni sunt congrui, nec magnus numerus, nec extraordinaria esset ferocia: Hoc est paradoxum, quod vexare possit & soleat practicos, sævire luem eandem sub diverso aère, & silere ipsam sub tali, quem morbiferum accusaveras.

Quia verò morbosi effectus non

statim ipso mense vel quadrante erumpere, sed sequenti demùm succedere perhibentur, huc proin referri poterit, quod secundo notari meretur, scilicet utut interdum propriè epidemium in urbe nihil sit, sed sporadicè multi ægrotent, certo tamen tempore plures ægros abripi, quam alio, per morbos diversos & dispersos: Tale fuit tempus vernum hujus anni sub finem Aprilis & principium Maii, quò personæ diu infirmæ, senes, viduæ, infantes, plures quam aliàs fuerunt abreptæ. Quomodo singulorum ita fata concurrant, vel in quantum debilitas eorum non ferendo conveniat, facilius est determinatu in thesi, quam hypothesi.

Tertio, quæ de fluxibus alvi mediocritatem adhuc servantibus per æstatem ad annum præteritum notavi, huc repeti possunt pro hoc anno; nam pariter cum æstate redeuntes non invaluerunt ultra gradum pristinum. Illud modò addam, aliundè ad nos advectum fuisse quid mali gravioris. Inter reduces ex castris ad Landavium, qui febre tertianâ & diarrhœâ laborarunt, unus ex civibus sub finem obsidionis, ibi & Philipsburgi non

non nisi per diem unum & alterum commoratus, vix domum attigerat post medium Septembris, cum dysenteriam dejecteretur atroci. Hæc uti per contagium hausta fuisse videtur, quia non tam errores in dietâ commissos novit, quam conceptum inter infectos horrorem ipse accusat, ita domi etiam se diffundit ad plures, observans quidem fatalem illum morem, quo certæ solùm personæ solent corripi, salvis aliis: Nam conjux omnium sordium injuriis exposita mansit intacta, conjugis autem soror ipso die septimo, à decubitu viri completo dejecta fuit, & die sequente filiulus trimulus sedes torminosè cruentas frequentare cœpit; evasit tamen illa triga feliciter, & perstitit hanc intra domum lues. Multo autem gravior fuit hujus viri dysenteria peregrè allata, quam ulla per urbem spontè oborta, non solùm duratione in tertiam septimanam & dejectionum nimis citatâ frequentiâ, sed & excreti diu sinceri cruoris, dein non mucii verum flavo-viridis liquaminis, copiâ perquam magnâ, stipata etiam symptomatum molestissimâ vehementiâ, præter oppressionem præcordialem, tormina, tenesimum, inprimis, dysuriâ, & tantum non jugi singultu, de quibus ultra decem dies, & præ reliquis majores audiebantur ægri querelæ. Cùm die sextô, quò demùm, post tentata domi varia, consuli cœptum, ut & diebus sequentibus nullæ distingui possent remissionum & exacerbationum vicissitudines, & urina omnis rubedinis expers, flava & clarea, sed turbata admodum facilis, offerretur, paucis, cùm non tam febris (nec aph-

thæ unquam nec deliria supervenerunt) quam fluxus & vires urgere viderentur, æger item à meridie per vesperam sumtas ana duas corticis peruvianii & electuarii diafcondii drachmas, ut ingrati sibi formulam, porrò nausearet, inde purioris cruoris copiam citari prætendens: Itaque pro nocte primùm modicam narcotici dosin extractis corticis, tormentillæ & bezoardico addere consultum videbatur, & ob bonum effectum continuare alternatim tales pilulas & emulsiones ex semine papaveris albi, plantaginis, amygdalorum, in congruo vehiculo, edulcoratas cum absorbentibus & pulvere anodino, semper ita dosi nocturnæ reservando vim opii: Per dies verò suis horis dabantur quater sciupuli pulveris ex unicornu fossili, coralliis, semine plantaginis, priapo cervi, dente hippopotami, pannonico, itidem in consimili vehiculo; Quibus tandem accesserunt datæ subin guttæ balsami peruvianii, cum cochleari syruporum papaveris erratici, rosarum rubrarum, symphyti, & electuarius temperatum cordiale stomachicum. Dubia movit potus, cùm ab aquâ cieri alvum, à vino æstum prætenderet æger; Videbatur ergò medium tenendum, concesso modico vino vetere pro passu, etiam ob languorem & anorexiam perparco, extra id tempus præscripto decocto ex rasurâ cornu cervi, mastiche, & cinnamomo: Serum lactis commendatum nescio cur citò nauseavit æger, multum autem gelatinæ cornu cervi hausit solutæ in vario vehiculo caudo. Externa scrobiculo cordis, sedî, membro, roboris

boris & linimenti ergo admota, & cætera, prolixius recensere opus non fuerit. Illud addendum, dysenteriam foeminæ cruore multo, magnis torminibus, ad usque deliquia, non impedisse tamen, quò minus die quarto, stato utique tempore, venirent menses, & durarent aliquandiu, citius tamen finiti, quibus etiam id dandum videbatur, ut interim parcius insisteretur usui ischæmorum.

Quam in Ephemeridibus Meteorologicis Tubingensibus olim exhibui Tabulam motuum mercurialium per triennium, eam ulterius ad præsens tempus continuatam, perque annos adeò plusquam octodecim extensam, quia brevis est, publicè hîc propono, dum ephemerides ipsæ tot annorum domi latent prolixiores. Observationes quidem circa Experimentum Torricellianum fuerunt inscriptæ alicubi difficiles Nugæ; habuerunt tamen suos vindices. Transeat, aut maneat liberum, quorumcunque iudicium: meam ego tabulam illis modò destinavi, qui nihil temerè prætermittentes etiam Perpetuo tali Mobili delectantur, utuntur. Horum non modò Curiositas cum propriis conferre alias amabit observationes, verùm etiam sagacitas per earum sylvam venabitur prædam aut scrutabitur vias, quas in Meteorologiâ non minus ac in Epidemiâ occulit Natura. Ne asymbolos ipse sim, excerpam unum alterumque casum, cui applicari possint, quæ in tabulâ exhibentur stationes: Si prius monuero, sermonem adhuc esse de uno eodemque Barometro illo simplici, cui scalam admotam fuif-

se olim monui minorum decem, quallium palmo Romano dat P. Lana; Illam hâc vicè subdivisi in gradus viginti, ut evitarem numerorum fractiones. Sic omnium suprema statio & altitudo mercurii designatur per semiminuta 20. medium scalæ habet 10. imum 0.

Horum sive decem palmi minorum sive viginti scalæ graduum varietate absolvuntur motus mercurii intra tubum, quibus extrâ respondent motus aëris tanti & tales, ac per hos annos contigisse meminimus magnâ copiâ & differentiâ. Variant anni, interdum nec ad summum nec ad imum scalæ deducunt mercurium, variant menses, interdum diu quasi in eodem tenent ipsum, sub exiguâ motuum differentiâ; alias intra paucos dies fit lapsus à summo ad imum, aut ascensus ab hoc ad illud. Itaque si cui libuerit comparare annos annorumque partes inter se, habebit, in quo se exerceat: occurret autem ipsi communiùs hyeme gradus supremus, interdum quoque autumno, rarius primo vere, nunquam æstate. Quibus autem mensibus supremus, iisdem quoque infimus: sic æstivis neuter. Adeoque differentia illa motuum maximam decem, novem minorum est hyberna: autumnalis nunquam minor quinque minutis, sæpe fuit major: His æstiva nunquam major, sæpe minor. Dantur autem menses omnium anni partium, quibus non nisi trium min. est differentia: uti dantur interdum dies, quibus quasi suorum motuum dememinisse videtur mercurius, hærens diu in eodem.

Sed ad ea, quæ promisi, specialia.

lia. Diluuium tempestuosum anno 1702. d. 13. Jul. de quo in ENC. 3. 7. 137. non fuit cum illâ mensis statione humili, quam exhibet tabula, sed cum medio scalæ: Præcesserat descensus non nisi per gradum unum; planè non pro ratione talis ac tantæ exonerationis, tam venientis quàm fientis & factæ. Belli fluctus, quorum omen illud tunc metuebatur, irruerunt utique nimis heu graves, transierunt tamen DEI gratiâ; quæ vel tandem plenè ipsos compescat! Nondum quippe cessant. Nam nupero demum Augusto hujus anni 1710. noviter fuit præceps vallium nostrarum inundatio; iterum non cum humilitate, quanta solet esse cum talibus exonerationibus aëris hybernis, sed cum gradu modò scalæ sexto.

Ominosum quoque inter alia nimis multa tristitia signa videbatur fulmen extraordinarium, cum nocte præcisè mediâ inter ultimum Decembris An. 1702. & primum Januarii An. 1703. ad sonum ferè duodecimæ graviter detonaret vetus, aut intonaret novus annus: Utique tritis recordationis. Tulerat ferus & ultimus vesper lapsum ad imum illud scalæ, quod in tabulâ, sub austrino, laxo & humido aëre. Mansit diu tunc humilis mercurius, imò quod non aliàs factum, descendit adhuc infra illum scalæ imum: Ut non nisi illâ vice differentia motuum fieret major decem minutis. Citò enim, ejusdem quippe Januarii sub finem, conspicuus iterum fuit in altiore gradu illo, quem tabula exhibet. Nescio, num ad causas vel signa fatorum talium spectet, quod

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

singulare tunc videbatur spectaculum: Mars accedens ad vicinos Saturnum & Jovem; hoc subinnuisse modò sufficiat.

Anno 1705. ad gradum scalæ, quem tabula offert, sextum cecidit Majo mense *intempestiva nix*; nobis quidem pluvia, vicinis autem Alpibus utique nix copiosa. Scribatur tunc ex provinciis Germaniæ septentrionalioribus, gravem pati arbores calamitatem, præ nivis mole avulsos vel grandes tiliarum ramos: Ad Alpes nostras multâ nive testæ & pressæ segetes & vinearum frondes, manserunt tamen in salvo, post paucos dies resurgebant & lætè virebant; retardata modò, non uti aliàs à pruinis, læsa fuit germinatio. Successit brevi, sc. nivi diei 25. aliud die 29. meteorum, cum jam supremam mensis stationem occupasset mercurius, sub aëre nondum quieto, dejiciebat enim granedulæ copiam, Apriliformis.

Ex An. 1706. *Eclipsis Solis* memorabilis fuit neque cum supremâ neque cum infima Maii mensis statione, sed cum mediâ: Et quod sub Eclipsi solari partiali, magnâ tamen, An. 1699. in ENC. 3. 7. 88. annotavi, de barometri nullâ prorsus factâ mutatione, per omne illud obscuracionis tempus, idem sub Totali nobis & Annulari pariter omninò se habuit. Stetit mercurius obscuro illo tempore, quasi crepusculo, fixus, planè invariatus, ne pili latitudine vel demissus vel elevatus, utut thermometri fide aër benè refrigeraretur. Vesperi autem comparuit per quartam minuti partem humilior: Tunc nubes pomeridianas

Fⁱ qui-

quidem diffarat eurus, sequens mane tamen tulit pluviam; & serus vesper signum gratiæ, Iridem, cum altior jam ac ante eclipsin esset mercurius.

Annorum 1707. & 1708. *hyemes austrinæ* non tulerunt consuetam altitudinem. Januarius 1708. vernus potius, quam hybernus; quo in pratis colchicum, mezereon in silvis flourerunt. Et insolita tamen illius temporis lenitas & temperies docente thermometro fuisset nobis per æstatem summa rigiditas. Nunquam illo mense altus mercurius, vix semel, nec diu, venit ac stetit ultra scalæ medium, plerumque multum infra ipsum. Cum in imo hæreret per decimum & sequentes dies, mirum non fuit cum aëre turbulento, sed satis quieto, grato, apud nos, post nebulam aut flavedinem vel rubedinem matutinam, tunc frequentem, non pluviosus, sed vel serenus vel nubibus Solisque radiis alternans. Alibi forsân se exoneravit. Die illius Januarii 20. & seqq. cum perturbaret aërem ventorum vis, & ferret fulgura, irides, pluvias, mercurius quidem descenderat, sed non eo usque. Interim passim quoque scribitur aliudè, visa meteora varia, facta diluvia, delapsos ignes, &c. Communiter autem, ex Septentrione, esse potius ver, quam hyemem. Prægressus December 1707. fuerat non minus & aëris & mercurii motu Apriliformis; differentiam suam quatuor minutorum horarum spatio, à nive ad ejus solutionem: Nec ad imum nec ad summum scalæ, ut aliàs hyeme solet, unquam pertigit.

Anno 1709. Januarii *hyems sine pari*, sive gelu extraordinarie longum & magnum, non obstitit, quò minus caderet mercurius, scilicet ad venturam opportunè nivem, tegmentum segeti. Certè per diem duodecimum & tres sequentes benè humilis, etiam post nivem adhuc, sub aëre sereno, constanter gelido: Atqui mediâ æstate communiter illa statio solet esse tempestuosa. Non nisi uno minuto humilior stetit die quinto, ante gelu illud, qui tamen fuerat toto cœlo diversus, scilicet austrinus, laxus, pluvius, quem rigor venti nocturnus strinxit & mutavit in planè alium; tunc enim nix & gelu hyemis illius acerrimæ principium. Hinc decimo sexto motus per scalam fursum, nondum tamen ad summum: quò pertingit demum die decimo nono ferenato post nebulas constanter aëre. Tales tunc dies quatuor, inter quos unus ex frigidissimis totius mensis, & per quos tamen descensus duorum minutorum. Cum verò intra breve tempus per tria minuta fieret ulterior lapsus ad scalæ medium, tunc alia venit nix, & comparuit ad vesperam pruina murorum; Hinc molestissimi rigoris, vel tandem aliqua relaxatio. Fuit, siquidem Astrologos audire lubet, prævia laxitas austrina sub oppositione Martis & Solis. Superveniens oppositio Saturni & Mercurii dedit principium hyemis per strigentem euroboream. Finem fecit oppositio Saturni & Veneris cum PL. & aliis ad diem Pauli. Supremam interim mensis stationem & inclementiam fuisse non sub istis, sed sub quadrato Jovis & Solis, mirum fortè cupiam videri posset.

Sic utique visum quondam fuit *M. Slutero*, occupato in dextrâ applicatione principiorum *W. Cokii* ad constitutionem meteorologicam anni 1695. ubi tractat inter benè multa notatu digna quæstionem : cur calefaciens alias quadratum Jovis & Solis die sexto Decembris forte gelu tulerit ? Transeat hic examen rationum, hoc solum addam : Ante seculum *Helis. Roeslinum* in d. navig. Septentr. [laudato Belgis libello] de hoc paradoxo jam monuisse Astrologos. Scilicet hybernium gelu à Saturni configuratione cum aliquo planeta fuisse mitigatum. Contra, Solem, Jovem, Martem, Mercurium tunc configuratos frigus intendisse. Exemplis annorum 1608. 1609. Quo ipso simul innuitur alterum Sluteri dubium, quòd scilicet conjunctio Saturni & Solis uno anno liquationem, altero gelu tulerit. Ète-

nim d. 18. Dec. 94. sub illa intensum frigus : anno 95. d. 8. Jan. sub conjunctione Martis & Solis liquatio, ad inum scalæ : d. 13. Jan. post conjunctionem Saturni & Mercurii gelu fuit, ad supremam mensis stationem ; Et ad analogiam cum aspectibus & meteoris Jan. anno 1709. Cæterum, priores illæ hyemes austrinæ uti videbantur fovere Pestem Polonicam, ita succedens borealis eandem sperabatur extinctura : Et erat utique silentium aliquandiu : verum enim verò tristia porrò leguntur in novellis publicis. Opponam adhuc illi gelu, *astum*, quem sustinimus per dies Julii anno 1707. quatuor, scilicet d. 19. 20. 21. 22. insolitum ; non tamen cum humili mercurio, nec cum magna motuum differentia, sed à supremò hujus mensis, & communiter æstatis gradu, à nebula per serenitatem extremè calidam ad tempestatem

Ff 2 noc-

T A B U L A
Motuum Mercurialium.

	1691	1692	1693	1694	1695	1696	1697	1698	1699
Januarius		20 2	20 10	19 6	16 1	20 4	18 4	14 0	20 0
Februarius		14 1	19 4	19 10	18 4	18 4	16 0	16 6	16 4
Martius		15 2	14 2	15 5	14 4	14 0	18 0	16 8	17 0
Aprilis		14 2	12 6	15 6	10 3	14 5	14 5	12 4	14 0
Majus		13 4	12 4	12 5	13 4	16 7	14 8	14 6	14 5
Junius		12 5	13 6	13 8	16 6	15 5	14 4	15 8	16 4
Julius	13 7	13 5	13 8	14 7	13 8	14 6	14 7	14 8	14 6
Augustus	14 9	13 6	13 6	12 7	16 6	16 8	16 5	14 6	15 8
September	16 8	16 6	15 4	15 4	12 4	17 1	14 4	14 6	16 6
October	16 9	15 6	17 4	16 0	19 6	14 4	18 5	10 0	16 5
November	15 0	14 4	15 4	14 0	16 11	10 0	16 0	15 3	20 0
December	18 7	20 2	18 0	19 5	14 2	18 4	14 8	18 2	20 0

nocturnam, sensim facto descensu non nisi per quatuor gradus, nec infra scalæ medium. Interim, qui primo die aspirarat adhuc aër lenis, dispellens nubeculas (quæ quidem solet esse gratia *Etesiarum*, sive euroboreæ & euri, pomeridianum aërem temperantium) emanabat profusus, ne auræ quidem appulsus sentiebatur, urgebat autem calor, quantum thermometri testimonio ab illo tempore nullus annorum sequentium tulit. Hæc, ut dixi ad tempestatem; qui cum succederent posteriores binis diebus sequentibus, & obtineret insignis temperati jam, imò refrigerati, aëris inconstantia, tunc quod sic calor non potuit, procuravit laxa humiditas, scilicet descensum ulteriorem, ut differentia tamen stationum sub tam diverso aëre fieret octo tantum graduum. Si cui libeat recurrere ad Ephemerides illius temporis astro-

logicas, inveniet Jovem apud Martem, & aspectus forsitan pro etesius quoque & subæqua inconstantia.

Cum reviderem Tabulam, offendi, quod ætate rarum, *scale inum* ipso *Julio* anni 1703. Itaque recurrens ad Ephemerides, deprehendo lapsum per quatuor minuta factum intra 24. horas, & mox reascensum intra horas non plures, per quinque minuta, die mensis sexto, sub aëre non calido, cum pluvie copia ventique impetu: Flabat ille ex plaga à meridie ad occasum, versus quam nobis situs est *Lacus Podamicus*. Atqui hic ipse tum dicebatur intumuisse ultra modum; An perturbatus appulsu hostis viciniae graviter minacis?

Video etiam, quod vix aliàs factum, *Decembri* non fuisse *humilem mercurium*, sed tenuisse octavum scalæ gradum anno eodem 1703. Inspicienti autem ephemerides occurrit

five

Stationes Barometri supreme & infime.

1700	1701	1702	1703	1704	1705	1706	1707	1708	1709	1710
20 0	14 2	18 0	18 0	16 0	18 6	16 10	16 8	12 0	18 2	16 0
14 2	16 2	20 0	10 2	18 2	19 0	16 4	14 8	16 2	16 2	16 8
18 6	12 0	16 4	16 6	12 2	18 0	16 6	16 6	12 2	14 4	14 0
16 2	14 4	—	14 2	14 4	16 2	14 4	14 0	12 2	14 4	14 2
14 5	14 6	—	14 4	12 5	14 6	14 6	12 6	14 4	12 4	16 6
14 4	16 8	11 6	14 6	14 4	14 4	14 6	14 6	12 4	14 6	14 8
16 8	14 4	12 6	14 0	14 6	14 7	14 8	14 6	14 6	14 6	14 6
14 8	16 6	14 4	12 6	14 8	14 6	14 8	12 2	14 6	14 8	14 6
14 8	16 12	14 4	14 2	13 2	16 2	16 4	14 4	14 4	16 6	16 6
14 5	18 6	16 0	14 2	18 6	14 4	14 6	14 0	14 4	16 2	—
20 0	18 2	16 0	18 4	16 2	16 6	14 0	18 4	18 4	18 6	—
19 6	16 6	16 0	19 8	18 2	14 0	18 0	12 4	14 2	18 0	—

rit illa statio die Decembris octavo nubilo, inconstanti, ventoso, tempestas horrenda cum fulg. ton. vi venti insolitâ, vix sine terræ motu fuisse credita, quæ in *Angliâ*, *Belgio*, & ad mare *Balticum* valdè sæviit, & ruinam multis intentavit vel intulit, scribebatur tunc nocte inter 7. & 8. Dec. incepisse ex SVV. & durasse ad meridiem octavi; qui turbulentus, ut dictum, apud nos, non tamen tempestuosus, transiit de cætero sine damnis. Cur sub tali aère non humilior mercurius? An medius inter oppositiones & post conjunctiones trigonus id non permisit? [Illa verò videtur apud Astronomos] Certè à NL. tunc ecliptico properavit ad supremam, quæ in tabulâ ibi stationem intra triduum.

Denique finem his imposito ad manus venit *la connoissance des temps*, quam Gallica scientiarum

Academia publicari facit, ubi de anno 1708. scribitur, supremam per ipsum elevationem mercurii fuisse observatam d. 17. Novembr. 28. poll. 1. lin. $\frac{1}{8}$: *Infimam* d. 10. Januarii 26. poll. 9. lin. $\frac{1}{2}$. Hæc planè conveniunt cum observationibus meis: Etenim scalæ meæ gradus decimus octavus, qui in tabulâ ad annum 1708. Novembri respondet, etiam non fuit per hunc annum, nisi mane istius diei 17. quo longam nebulam excepit serenitas: Frigidum utique fuit illud mane, minus tamen, quàm sequens, quod habuit mercurium tribus jam gradibus inferiorem. Alterum huic oppositum, ex Januario ejusdem anni, est illud ipsum scalæ imum, de quo supra, ad hyemem austrinam, quod mirabar fuisse sine aëris turbulentia. In quo itaque subsisto: Ad occasionem quamcunque aliam referans plura.

De frigore hyemali Anni MDCCIX.

FRigoris vehementia, quæ Anni 1709. principium memorabile reddidit, digna est habita, quæ Curiosorum considerationem eruditam fubeat, quos inter præcipuè Exc. D. Joh. Guilielmus Bajerus, in Ill. Norricorum Universitate Altdorfina Professor publicus, in dissertatione d. 15. Februarii edita causam ejus exposuit; & celeberrimus D. Bernardinus Ramazzinus in Antenoreo Lyceo pri-

marius practicæ Medicinæ Professor in Oratione die 13. Maii anni prædicti publicè habita, præter causas, in effectus etiam morbiferos algidissimæ hujus constitutionis inquirere voluit. Horum itaque propria verba Lectoris in gratiam, cum paucorum in manus Opuscula devenerint, Historiæ nostræ epidemiciæ subijcere libuit.

Dnus Joannes Guilielmus Bajerus.

§. I. **F**Rigoris illius post hominum memoriam maximi, quod mense proximo per Europam sæviit,

rationes breviter evoluturi, meritò præmittimus recensionem quorundam phænomenorum tam antecedentium

tium, quam durante ejus vi in aëre terraque nostra observatorum, unde totius rei cognitio facile ducitur.

§. 2. Erant jam tum Decembris dies plurimi gelidi satis ac nivosi, terra frigore tam altè confrieta, ut currus onustos superficie sua ferret; neque omnino solvebatur, tametsi per intervalla tepidi venti aërem agitant, & post Calendas Januarias ad Nonas usque pluvia tempestas impenderet.

§. 3. Ipso Nonarum die, cum aquis nivalibus pluviisque teluris facies undique maderet, (latente tamen adhuc subtus glacie) circa vesperam demum quam maximè humidam, ventus orientalis spirare primum leniter, sed propecta nocte vehementius, coepit; post quem sub auroram statim terra omnis nive & pruina visa est obriguisse.

§. 4. Ventum hunc, per sequens biduum & ultra cum assiduo frigoris incremento, sed diverso impetu continuatum, paulo antea Mercurii in Barometro per plures gradus ascensio subito prænuñciavit, cum prius ad vesperam usque diei V. Jan. multum infra mediocritatem lapsus esset.

§. 5. Thermometrorum ex adverso liquores subinde majores frigoris gradus notabant ad medium usque Januarium; quo cum ad tantam vehementiam gelu processisset, quantam in nostris regionibus vix attingere posse credebatur, circa diem XVIII. observatum esse remississe paululum, sed non diu neque constanter: quandoquidem & per brevissima intervalla rursus crevit decrevitque, & diei XXIII. tempore matutino majorem quam antea unquam vim in nostris

Thermoscopiis ostendit, post meridiem autem notabiliter defecit.

§. 6. Mercurius interim in Barometro alterno ascensu descensuque ventorum potius, elaterem aëris variantium, vicissitudines indicabat, quam frigoris incrementa & decrementa; nobis quidem haud mirantibus, qui pridem noveramus, & calorem & frigus, & serenitatem & perturbationem cœli cum diverso elateris aërii statu per accidens saltem conjungi: tametsi vulgo ista qualitarum aëris temperatio, Barometrorum scalis pro regula consueverit adscribi.

§. 7. Quemadmodum igitur istas Barometri mutationes, utpote parum ad hoc negotium conferentes, sigillatim exponere superfedemus; ita nec operæ pretium fore arbitramur gradus thermometrorum hic enumerare, qui diversi sine dubio sunt non solum in diversis machinarum generibus, (unde eodem tempore v. g. Hamburgi liquor à gr. 60. ad 86. ascendisse, Francofurti ad gr. 21. descendisse, in diariis publicis memoratur) sed diversi quoque in singulis speciebus, pro diversitate scalarum, liquorum, variaque altitudine & amplitudine vitrorum. Quare facile conjicimus, neminem ex hujusmodi recensione animo percepturum quid res sit, nisi qui vel thermometra nostra oculis usurparit, vel prolixam eorum legerit descriptionem.

§. 8. Cætera licet eandem ob rationem, ex observatis Berolinensium, Francofurtensium, Danti canorum, Hamburgensium, Rostochiensium, Stetiniensium, aliisque, quorum copiam diaria publica fecerunt, colligi satis tuto non possit, ubi-

ubinam locorum maximè frigus dominatum fuerit, quique gradus diversis locis intercesserint; tamen hæc certa & notatu digna sunt, quod I. [eadem nocte universam Germaniam invaserit gelu,] 2. eadem proportionè ubivis creverit decreveritque, 3. (ad supremum ubique culmen, pro climatis ratione, & ultra quam putabatur, pervenerit, 4.) calidiores Europæ in tractus, Galliam & Italiam, simili cum rigore penetravit, quin etiam, incredibile dictu, ipsas Thermas Aquisgranenses congelarit.

§. 9. Nec præterire possum, quin memorem, frigus decrescente Lunari lumine invaluisse, & biduo ante plenilunium maximè remississe, secus ac vulgo creditur fieri. Quin & cæterorum aspectus Planetarum tanti non erant, ut exinde talem effectum ominarentur Astrologorum regulæ: nisi dicere velis, ♄ ♃ ♀, quæ die VII. Jan. contigit, biduo antequam fieret, istam mutationem aëri intulisse. Sed nec defunt Calendariorum artifices, qui Jovem beneficum hyemis istius præsidem declararent, & hinc Januario mensi insignem frigoris temperaturam promitterent.

§. 10. Jam verò ut ad causas eventus hujus inexpectati accedamus, è modo dictis patet facile, quàm debile, imo nullum subsidium ab Astrologia sit sperandum: Quare missis ambagibus originem memorati frigoris ducibus à vento orientali præcedente (vid. *Phæn.* III.) hujus autem occasionem ab impedito aëris nostri, per priorum dierum turbulentam tempestatem, elatere, de quo *Phæn.* II. & V. loquuntur. Etenim cum

venti tepidi humidique d. IV. V. Jan. leniter spirantes tenuiorem fecissent: aërem regionum planarum illo, qui silvosis montibus, nive & glacie rigentibus [Bohemicos intelligo Carpathiosque] imminebat, fieri non poterant, quin sublato sic aëris utriusque æquilibrio, hic in istum gravis irrueret, advectisque secum spiculis glacialibus totum impleret. Ita verò & illi vapores, qui prius atmosphæram nostram confertim occupant, excusso calore modico simul in pruinas abierunt, & aquam in superficie telluris fluentem pariter suo attactu congelarunt. Namque ipsum terræ solum jam tunc priore à frigore jacuisse constrictum, *Phænom.* I. observavimus.

§. 11. Quid verò sic coelo soloque juxta gravi ad consummatum frigus decrat? quidve poterat impedire, quominus ille ventus Orientalis, æqualem per Germaniam statum aëris offensus (quod relationes publicæ docebant) eadem nocte eam totam pervaserit, & per aliquot dies continuatus, contiguo nostris tractibus aëri similem rigorem longe lateque induceret? quo facto, etiam venti australes & occidentales, alias calorem humoremque nobis adspirantes, jam non nisi vapores pruinosos dabant, & si quando aër superior modico tempore tangeretur, ille tamen solvendis his inferioribus nimium algentibus haud sufficiebat; usque dum sol, quotidie nobis sublimior factus, primo australiorum terrarum infregit rigorem, & mox inde potentiores ventos calidos ad nos transmisit.

§. 12. Equidem facile prævidemus,

mus, adductas in medium rationes non statim omnibus satis facturas cogitantibus, quod intra seculum proximum haud dubiè sæpius venti orientales supervenerint hyemi liquefcenti, (quam nos hoc anno occasionem tali vento fuisse facti sumus) nec tamen frigoris tantam sævitiam asportarint. Sed hæc objecta dimovere nos de sententia non valebunt, nisi constiterit, omnes, quæ nuper ad effectum conspirabant, causas & circumstantias, etiam alio tempore & crebrius fuisse conjunctas: ut ventus flaverit è regione solido ac diuturno frigore horrente, ut inciderit in aërem tot vaporibus refertum terramque intus jam congelatam, ut contrariis ventis non impeditus per plures dies regnaverit; & quæ huc pertinent alia. Neque verò vel nostra memoria destituitur exemplo simili: quandoquidem anno 1697. circa II.

post Epiphan. Dominic. & Januarii medium, tam subito & acri frigore tellus humida corripiebatur, eodem vento Orientali intercedente, ut parum differret à statu nupero, præterquam diuturnitate, quæ tunc minor, etiam minorem sibi peperit famam.

§. 13. Quando ea inter portentoso huic frigori è natura causas assignamus, haudquaquam exclusam volumus singularem quandam Numinis providentiam, quæ forte naturalium corporum actiones solito firmitus in istum effectum direxit, eo quidem fini, ut homines, heu nimis cito Dei obliti suisque innixi viribus, novum impotentia fluxu caperent documentum, utque armis hostilibus, per hyemem quoque non quieturis necessarias faceret inducias. Huic ergo Numini supremo omnis sapientia, potentia, clementia laus & gloria sempiterna tribuatur.

Dnus D. *Bernardinus Ramazzinus.*

Lubet in prægressæ hyemis algidam & nivofam tempestatem, quæ frigoris vehementia atque asperitate non solum Italiam, verum universam Europam tanta hominum, ut omnium cujusque generis viventium strage malè mulctavit, philosophica & medica indagine inquirere; quòd si tam portentosi frigoris veram & germanam causam in apricum eruere non dabitur, non abs re forsàn neque ad sanitatis custodiam infrugiferum erit exquirere, quid mali hac proxima æstate ex hac tam malè morata constitutione timeri possit.

Nolo autem hujus hyberni frigoris, quod annum hunc nefastum fecit, &

ad multa Secula memorandum faciet, inclementiam non dicam, sed insolentiam longo verborum ambitu describere; quotus enim quisque reperiendus est tam denso corio, ac tam forti à natura temperie donatus, qui non in cute solum, sed intus quoque & intra ipsa præcordia, ubi vestalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidissimi aëris inspiratu noxam aliquam non persenserit? Magna sunt quæ vidimus, majora quæ audivimus; vidimus magna flumina tam arcto, tam alto gelu adstricta, ut armentis, plaustris onustis, & ipsis quoque exercitibus tranvehendis sufficerent. Vidimus ad binos & amplius men-

mensis vim nivium immodicam è Cœlo non tacitè, ut solet, ad instar velleris labentem, sed magno cum impetu in solum projectam, & quod magis mirere sub Æquinoctium ipsum, quod in hac Civitate prodigio par est. Vidimus in partibus ædium interioribus, & in ipsis hypogeis fluida quæque congelari solidioribus vasis ex opere figulari disruptis, ac dum cibum capturi mensæ accumberemus, non procul à luculento igne, vidimus fumantes epulas temporis momento gelascere. At vulgaria sunt isthæc, & fidem invenient. Urbem vidimus Adriæ Reginam, cui nullum unquam nisi nãvigis cum terra fuit commercium, continenti junctam, marinis aquis in marmoream duritiem solidatis, ut ad septem passuum millia ultrò citroque longo agmine commearent Viatores, Veterinarii, & annonariæ gentes cum armentis, & gregibus, ut laboranti Civitati victuales suppetias ferrent. Quàm admiranda porrò, imò quàm miseranda sunt, quæ alibi facta accepimus, velut in Gallia, Anglia, Germania, ac tota Septentrionali plaga, non solum magnis fluminibus marinum æstium pati solitis, sed Oceano ipso congelato, ut sublatis commerciis centenæ hominum chiliades in civitatibus, in agris inter frigiditatem, & famis morsus miserè perierint, ac ex iis, qui militiæ sacramento erant auctorati longè plures in castris hyemando, quàm in acie pugnando in Orci familiam transferunt. Profecto si cujusque Regionis, Civitatis, atque Oppidi Necrologiam haberemus, in quibus eorum, qui è vita decesserint nomen-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

clatura continetur, ac ratio iniri posset, quot hominum myriades duorum vel trium mensium spatio in Libitinæ censum deduxerit intolerando suo frigore funesta hæc hys, nulla certè pestis ut ut truculenta & pernicialis, nec ea, quæ apud Historicos, & Poëtas adeò pervulgata, quæ universam Græciam depopulata est, algidissimæ hujus constitutionis pesti, si ita fas loqui, ullo pacto esset conferenda.

Ast undenam quæso tam violenti frigoris petenda est origo? Si ab Aquilone frigoris Promocondo malum hoc venit, cur hoc Anno tam violentum, tam diuturnum, ut quotquot in viventium numero adhuc extant provectioris ætatis homines, & silicernio jam proximi, tam enorme frigus nunquam se persensisse meminerint, nec scriptorum quisquam prodigium hujusmodi literis prodiderit. Scire optatis, quam proportionem habuerit hujus anni frigus ad præcedentium octo annorum, quos in hac Civitate observare mihi datum, summum frigus? Psicrometro teste proportionem habuit sesquialteram, hoc est ut ternarium ad binarium. Is fuit hyberni frigoris hoc anno supra cæteros excessus, qui in regnum quoque vegetabile defæviens, non solum plantas, quæ hortorum ornamenta sunt, sed quod dolendum, Oleas & Vites ad interneccionem usque absumpsit. Meherclè si in hujusmodi tempora incidisset Cardanus, eam, quam de frigoris natura opinionem mordicè tenuit, dubio procul abjecisset; non esse frigus quid re vera subsistens, sed simplicem caloris privationem, ventosque omnes plus mi-

G g nùs

nus calidos esse, inter suas subtilitates recensuit Vir ille, quem censoria virgula fugillans, severissimus ille Cardanomaltyx hisce verbis sic eum interpellavit. *Abjice solcas, ac pileum, Cardane, suo tempore ex Alpibus Rhaeticis uris vos Boreas, frigidus enim, & siccus est.* Hic autem mihi haud quaquam mens est in frigoris naturam curiosius inquirere, neque quodnam primum sit frigidorum, num Aqua, ut Aristoteles, an Terra, uti Parmenides, & num venti aërem comprimendo frigus efficiant, aut illius Vectores sint, cujusmodi quaestiones Philosophorum tum veteres, tum recentiores exercuere, & adhuc exercent, sed solum in votis mihi esset causam perspectam habere, quæ hac hyeme tantum frigoris, ac tam ex improvise exciverit. Jam præcedens brumale solstitium exegisse nos, & Annum cum satis placido aëris statu clausisse lætabamur, ut spes esset hyemis reliquum eodem tenore processurum. Ast tanto impetu nascenti anno Janus fores aperuit, ut nobis ferale bellum indicere visus fuerit; illico enim, ex boreali plaga ventorum turbines biduo tanta vi efflarunt, ut omnibus horrore essent, illos acerrimo frigore comitante, & continuo nivium descensu subsequente. Grande igitur aliquid in hyperboreis contigisse credendum est, quod tam subitam in aëreo mari magno tempestatem excitavit? Anne magnum aliquem terræ hiatus ex improvise apertum fuisse putandum est, unde una cum ventis algidissimis tanta nitrosi spiritus copia eruperit, quæ totam atmospheram frigorificis particulis ad saturita-

tem usque opplerit. Quanta vi polleat nitrum ad sensum frigoris inducendum, satis commonstrat experientia, dum nivi & glaciei commixtum illarum activitatem exacuit, ac in earum defectu nitri portionem in aqua dissolvendo modum habemus, quo media æstate vino & frigiditas portiones nobis comparemus, non aliunde autem quam è terræ sinu tam horrendi frigoris causam deducendam arbitror; ad tam subitam enim & adeo turbulentam ventorum irruptionem locum aliquem in aërea regione intra polarem circulum fingere oporteret, in quo spiritus adeo furentes conclusi essent, & effracto carcere subito erumperent, quod tamen Poëtæ, quibus quilibet audenti data est potestas, ausi non sunt, qui ventorum turbam in antris terræ obscurioribus abditam esse voluerunt, ac insuper Regem illis statuere, qui imperio premeret, & laxas sciret dare jussus habenas. Minus porro rationi congruum videtur cœlestia illa corpora culpæ velle, quæ suo lumine & afflatu in nostram perniciem conspirarint. Quid novi enim in Cœlo à syderalis scientiæ peritis antea fuerat observatum? Num feræ Comete visi sunt aut alia hujusmodi portenta? Num planetæ in choreis suis agendis à præscriptis sibi legibus exorbitarunt, ut novis syzigiis & insolitis motionibus Cœlestem illam harmoniam perturbarint, ut postea propter illorum aberrationes nos plectendi essemus.

Sit quidem, ut aiunt, multum pollere lunare Sydus ad perfrigerandum, ad illius lumen ad nos reflexum, licet à Sole prodeat actu frigidum.

gidum esse, seu ut alii putant vi magnetica calorem terræ & aëris ad se elicere sicque frigefaciendi vim habere, at forsân Luna hoc anno propius ad nos accessit. Haud sum nescius ab Astronomis, à veteribus Agricolis, à Medicis quoque peritioribus, ut olim ab Hippocrate ad prænoscentiam futuræ hyemis indolem observari solitum plejadum occasum, & ortum Arcturi, atque ut monebat Virgilius *Georg. I.*

Frigida Saturni sese quò Stella receperet?

At isthæc singulis annis observantur & adventantis hyemis signa sunt potius quàm causæ. E magnæ Parentis utero itaque monstruosum hoc frigus prodixisse, à vero non prorsus alienum videtur; Terra enim tota intus cavernosa est, & non secus ac animalium corpora suos habet ventres distinctos & magnas cavitates, in quibus non hospitantur tantummodò silentes umbræ, & segnis aër; sed varia & admiranda intercurrente spiritu exercentur opificia. Nusquam certè operosior Natura est quàm in subterraneis officinis ad generationem intenta tot pretiosorum lapidum, fossilium, mineralium, & metallorum, quæ si hominum avaritia potius quàm curiositas, & abditiora quæquæ investigandi cupido surripiat effossis terræ visceribus, non minùs natura sollicita est in illis suo tempore reponendis, & damno refarciendo. Hinc innumeri penè fontes è terræ scatebris erumpunt, non solùm aquarum dulcium, sed medicatarum quoque, quales sunt ferratæ, æneæ, sulphuræ, aluminosæ, nitrosæ, aliæque omnigenæ. Cum autem bore-

alis plaga in sinu suo nitri multum recondat, quod satis norunt nitri Collectores pro tormentario pulvere confiando, qui è parietibus & locis boream respicientibus longè plus nitri obtinent quàm ab iis qui Austrum, cur suspicari non liceat in regione illa inhospita, & Solis radiis ad præres menses inaccessa, ex subito & præcipiti montis alicujus in magnas illas cavernas lapsu, ut in Apennino & Alpibus aliquando contigisse legimus, portam ingentem algidissimis ventis & nitrosæ exhalationi apertam fuisse, unde tam horrida tempestas hac hyeme oram duxerit? In Islandia magnam cavernam esse referunt, ex qua venti frigidissimi expi- rent, qui glaciei fragmina identidem in altum protrudant. In Hetruria penes lacum Vulfinensium ad radem cujusdam montis Boream versus antrum extat, in cujus latere rima visitur, ex qua, æstate præcipuè, ventus efflat adeò frigidus, ut sine noxa perferri nequeat, in quo specu si vina reponantur, ad pauca temporis minuta penè gelascunt, & fructus pruinosi educuntur, magnum utique blandimentum ad exhilaranda convivia, quæ ab Indigenis illis cum Procyon furit, celebrari solent. In Peruvia duo Oppida Platam, & Potosam describit Acoſta, quæ non multum inter se distent, ac utraque in montanis locis posita, quorum unum, Potosa scilicet, temperaturam hyemis habeat, Plata verò vernali similem, cujus prodigii in calidissima regione causam in argenti fodinas referunt, & terræ spiracula, unde aura algidissima expiret. Quanto igitur longè probabilius est frigus

ab imis terræ visceribus in aërem effe-
ferri, quàm ab ætherea regione in
hæc inferiora descendere, tam gran-
dis Phænomeni, quod hæc hyems
præ se tulit, & cui aliud simile ulla
ætas non vidit, nullam aliam causam
comminisci possum, quàm magnam
terræ scissuram recens factam, pa-
ratum tamen me protestans ad expu-
endum ex animo meum hoc commen-
tum, sicubi aliqui feliciori sorte me-
liora proferant. Si ergo forte ita
evenit uti conjeci, tam horren-
dis frigoris, ac tantarum nivium descen-
sus causam tenere mihi viderer; Ni-
trofa enim emanatio illa unà cum
ventis validissimis longè latèque dif-
fusa, tam magnum algorem efficere,
& vapores, aquei elementi sobolem,
in aëre suspensos arripiens, iisque se
confocians nivem conformare potuit,
atque illi suis capillamentis sexangu-
larem & stellatam figuram impertiri.
Non adspersandam nitri portionem
nivibus inesse chymica encheiresis of-
tendit, qua nitrum in sinu nivis de-
litescens educitur, & Medicus usus
comprobat, dum ex aqua nivis ra-
tione nitri in illa contenti parantur
remedia in æstuosissimis febris ex-
hiberi solita.

Verùm dictum illud è sacris paginis
mihi forsitan obtrudet aliquis. *Num-
quid ingressus es thesauros nivis,*
tu, qui adeò fidenter modum tradis,
quo in aëre consentur nives? Ultrò
fateor, non esse apud me ipsum tan-
ti ponderis, quas produxi de nivis
conformatione, & credito terræ hia-
tu conjecturas, ut veram & germa-
nam tam inusitati frigoris causam è
Democriti puteo hausisse me persua-
sum habeam; Conjectoris tamen

non prorsus improbandi munus obi-
isse me arbitror, si in negotio tam
abstruso ita fieri potuisse naturæ le-
gibus non repugnet, nil enim am-
plius à rerum naturalium scrutatore in
re obscura exigebat Peripateticorum
Princeps. Quid ergo in quæstione
tam ardua & impervia dicendum?
Num ad effugium illud histrioniam
exercentibus adeò familiare recurren-
dum, qui ubi fabulæ negotium ita
implexum & involutum est, ut no-
do solvendo humani ingenii acies
non sit satis, pro more habent, De-
um aliquem è machina in Scenam in-
ducere? ita sanè. Ut ergo aliquid
proferam, quod pro vero accipi pos-
sit, de hac tam horrida Constitu-
tione dicam, quod magnus Hippo-
crates de morbis populariter grassan-
tibus, ubi Phænomena quædam ap-
parent, quorum ratio in abdito
esset, dicere consueverat: *ἀμα δὲ
καὶ εἰ τι θεῶν ἐν ἔργῳ ἐν τῆσι νόσοις,*
considerandum an sit quid divinum
in morbis, illud itaque θεῶν apud
Medicos tam in morbis, quàm in re-
mediis adeò celebre hinc quoque vim
habuisse censendum est, ab ipso Deo
nimirum tam rigidam tempestatem
fuisse excitatam, ut corruptos Secu-
li mores & vitia novo & inusitato
pœnæ genere expiaret. Neque enim
in suis armamentariis iustissimum il-
lum criminum vindicem solum ignem
& fulmina habere credendum est,
quæ multorum metu & paucorum
periculo jaculetur in terras; in iis-
dem enim habet, *Glaciem, & Ni-
ves, quæ faciunt verbum ejus.* Il-
le est qui, ut cecinit Regius Vates,
de thesauris suis ventos educit, qui
temporis momento aërem non mi-
nus

nus quam maria, in magnas tempestates agant, & palam faciant, cui ferviant, cui militent. Illud sanè admirationi fuit, quod toto eo tempore, quo à sexta Januarii usque ad Æquinoctium ferè pertinacissimum perstitit frigus, nunquam hiscere ausi fuerunt australes venti, quod in hisce regionibus perrarum est, cum vel media hyeme rigidiori identidem caput efferre soleant ab ora meridionali calidiores flatus, adeò ut ex improviso liquefcat nives & regeant flumina, si quæ priùs glacie erant adstricta, ut quandoque campos inundent, quasi Deus borealium ventorum ministerio plectere nos volens australes flatus intra suos lares, unde ortum habent conclusos voluerit, ne blando suo tepore inflictae poenæ rigorem delinirent. Sic eleganter non minùs quam ingeniosè Ovidius Jovem, qui totum mortale genus aquarum eluvione perdere statuerat, finxit reposuisse tela manibus fabricata Cyclopium, in antris autem æoliis Aquilonem aliosque ventos nebulas fugare solitos clausisse, emisisse autem Notos, Euronotos, atque Austrum pluviarum pincernam.

Utinam autem malorum hic finis fuerit, & hujusce anni felicior sit exitus, quam fuit initium. Quàm infesta, quam pernicialis humano generi fuerit hyemalis hæc constitutio, & quænam morborum genera invexerit, nemo est qui ignoret. Frequentissima fuere in hac Civitate, ut de aliis taceam, funera, ac nulla penè domus visa est, quæ pullam vestem non induerit. Primò quidem tene-ros infantes, decrepitos senes, &

valetudinarios fere omnes, mox juvenes, & robustiores viros, nec solum minutam plebem, sed non paucos quoque ex Procerum ordinibus hyberni frigoris violentia in Libitinæ censum deduxit. Tussis, destillationes, pleuritides, peripneumoniæ, dyspnœæ, & morbi id genus dominatum obtinuerunt. Rationi autem consonum fuit, ut hujusmodi affectus populariter grassarentur; sicuti enim austrina tempestas capiti infensa est, ita Aquilonaris spiritalibus organis est maximè infesta. Possumus equidem adscititiis comis, adversus aëris injurias calvariam munire, ac bene chlamydati, & palliolati corporis extima à frigoris rabie & morsu possumus tutari; at quomodo visceribus in pectoris cavea contentis ab aëre rigidiori prospici potest, si ab indefinenti & reciprocante aëris inspiratu & expiratu vitam precariam habemus? Non est ergo quod miremur, si hæc hyems, glaciali aura per ostium patens thoracis penetralia subeunte, tam diram hominum & cujusque generis animantium cladem ediderit.

Verùm ane putandum hanc malè moratam constitutionem totam sævitiam suam explevisse, ut in nostris corporibus labem nullam reliquerit, quæ nova morborum genera hac æstate non possit arcescere? Si Coi Senis, cui futurorum mens divinatrix divini nomen ascivit, oraculum adeamus, responsa referemus, quæ non multum nobis arrideant. *De temporibus, aiebat ille, si quidem hyems sicca & aquilonia fuerit, verum autem pluviosum & austrinum, necesse est æstate acutas febres fieri,*

lippitudines, & intestinorum difficultates. Observatione profectò dignum est, quomodo Hippocrates, Vir in prædicendo alioquin cautissimus, tam fidenter & absolutè pronunciarit, quòd si hyemem aquilonarem, Ver austrinum & pluviosum exceperit, ex necessitate subsequi debeant æstate acutæ febres, & alvi profluvia. Ast ratio sic fieri oportere satis evincit; etenim si hyems plus æquo algida & nivosa sit, parum perspirant humana corpora, ac ea præsertim, quæ debiliora sunt, unde serosam colluviem cumulari necesse est, eamque auferere si ver pluviosum successerit, quâ postea per æstivum calorem diffusâ & in motum concitatâ, acutæ febres & alvi fluxus oriantur necesse est. Nec quis putet Hippocratem nisi experientia prius edoctum tam grande effatum pronunciasse; in libris enim Epidemiorum Constitutionem habet, in qua pars hyemis posterior, ut in nostra evenit, aquilonaris fuit cum magno frigore & nivibus, cui ver successit pluviosum, unde postea memorati affectus Æstate & Autumno apparuerint.

Ver equidem, quod modò excurrit & cujus medium jam tenemus, atque hyemi algidissimæ successit, sub initium visum est ad pluviosum propendere velle, non paucos tamen Aprilis mensis dies habuimus siccos, sine ullis omninò imbribus, sed ita calentes, ut à canicularium dierum æstu parum differrent, sub finem tamen mensis tam magna ac subita facta est à calore ad frigus conversio, ut unica ferè die rariores syntheses & holoserica deponere necesse fuerit,

ac è vestiario pannosas vestes reponere, quam mutationem postea subsequuta sunt ingentes pluvia. Quo tenore veris pars altera processura sit, solus novit, qui fecit tempora, dies, & annos. Id tamen certum est hujusmodi temporum anomalias, & à sua temperie aberrationes ominosas esse, & morborum mali moris, quod Superi avertant, prænuccias. Nam ex eodem Hippocrate, *in legitimis temporibus, & convenientem servantibus temperaturam morbi legitimi & boni judicii sunt; in intempestivis autem non legitimi & mali judicii.*

Sed quid frugis ex hujusmodi apparatu datur colligere ad præcautionem & sanitatis custodiam? Paucis dicam quod sentio. Adversus temporum tam enormes intemperantias magnum erit præsidium Temperantia, neque solum in victu, sed in omnibus, quæ res non naturales vocant Medici. Non inopportunum tamen erit purgationes instituere, & si opus fuerit sanguinem mittere. *Quibuscumque convenit venæ sectio vel purgatio, hos Vere purgare, vel venam secare oportet,* ajebat idem Hippocrates: Magna certè animadversione particula illa disjunctiva digna est; Practicorum enim non pauci magnum piaculum committere sibi videntur, si purgationem verno tempore instituentes venam simul non tunderent. Ast quàm longè à divini Præceptoris vestigiis aberrant, nemo non videt. Est ubi tantum sanguinem mittere oporteat, est ubi solum purgare liceat, est ubi utrumque remedium conveniat. Si verò aliquis ex memoratis affectibus hac æstate

æstate populariter vagari incipiat, boni & periti Medici erit, non tam properè & inauspicatò communibus remediis, ut in morbis sporadicis, curationes aggredi, rectè propterea Celsus de pestilenti febre verba faciens aiebat, *sanguinem non facile mittere, alvum non facile ducere.* Suspenso pede igitur producendum erit, atque attentè observandum, qua methodo Natura morborum medicatrix in iis utatur, qui spontè aut

paucis remediis evadant; illa enim sibi vias & egressiones invenit, quas prænoscere & divinare non possumus; fateamur enim necesse est, quando-cunque aliqua epidemica affectio ex improvise se prodat, esse nos juvenes ac tyrones, licet medendo ætatem triverimus, ideòque oportere, ut Naturæ quam *αὐτοδίδακτον* & doctam sine Magistro Hippocrates dixit; nos erudiendos tradamus.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1711.

Dni D. JOH. ADAMI GENSELII.

HYems fat rigorosa, Euro dominante, nivibus copiosis, purpura rubra maligna multos, præsertim verò infantes corripuit, secunda & tertia die accedentibus convulsionibus, quinta & septima lethalis. Manus, pedes, dorsum post mortem atra summæ malignitatis signa conspiciiebantur, in duobus facta anatome pulmones & hepar lividis conspersa maculis inveni.

Ver nimis siccum, 25. Aprilis hora X. sol duobus stipatus pareliis observatus, quorum unus vividissimi erat coloris, subsequente Majo æstu fervente cum fulminibus & fragore tonitruum.

Junius frigidus in principio ac pluvius, ipidum, scarabæorum, erucarum, aliorumque insectorum ferax, circa finem æstuosus. Variolæ & morbilli invalescebant, aliquibus etiam funestæ, illis præprimis, quos vetulæ curabant, parotides crebræ erant, ast pauca suppurabantur, vel enim à natura sponte resolvebantur, vel emol-

lientibus & resolventibus discutiebantur, sudoris guttulis in cute & emplastris instar roris conspicuis, in duobus pueris illas induratas vidi, quæcum ab incauto barbitonfore contranutum apertæ fuissent, in cacoëthica degenerabant ulcera.

Julii principium calidum, interspersa quandoque pluvia frigida. Augustus in initio serenus & temperatus, circa medium frigidiusculus & pluvius. Septembris major pars serena & calida.

Febres tertianæ absque ullo rigore grassabantur, per 24. horas & ultra durantes, quinque & sex ad summum septem terminabantur paroxyfmis: petechiæ quoque sporadicè vagabantur, cum dysenteria septima & nona lethales. Fœmina 57. annorum gravida, pro hydropica à medico quodam reputata, cum stupore omnium puellam vegetam ac sanam enixa est. Octobris & Novembris Constitutio pluviosa & nimbofa, flante pluviarum pincerna austro, septem enim

ferè

fere continuos dies & noctes durabant. Decembris principium itidem pluvium, medium ventosum, at ob austrinam aëris temperiem temperatum. Febres intermittentes increbescabant, diarrhœæ item, rheumatismi ac asthma ob *ἀδυναμία* ab humido cœnoso atmosphæræ statu causatam, apoplexiæ quoque. & para-

lyses frequentes erant, ut & variolæ & morbilli, in infante trium annorum, motibus convulsivis in dentitione difficili mortuo, dentes atros & ob gangrænâ carie infectos sua sponte excidentes observavi. Annus hic utcunque fertilis erat, vinum etiam generosum ac optimæ notæ.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1712.

Cum historicis, & meteorologicis Observationibus,

Dni D. JOH. ADAMI GENSELII.

Pincipium Januarii rigido gelu fuit horridum & ventosum cum nivibus copiosissimis, adeo ut in quibusdam locis novem pedes superarent altitudine, circa medium mensis nix cœpit liquefieri, flante Zephyro, nubibus in pluviam resolutis, circa finem intensum frigus gravidis imprimis valde perniciosum, abortus quippe epidemicus plurimis lethalis grassabatur, vid. Hipp. aph. 12. sect. 3. ob inæqualitatem & improportionem ætheris, quædam apoplexia tactæ *ἀφασίας* reddebantur, quædam pleuritide, multæ purpura alba correptæ exspirabant, febres etiam intermittentes invalescebant, vario typo anomalo revirescentes. *Februarius* in principio turbidus, circa medium & finem temperatus. *Martius* circa medium procellosus ac nivofus, cum tonitruis & pluviis circa finem, febres causavit acutas, summa cum vehementia prima & secunda die sævientes, quinta & septima subsequenter deliriis fatales. Ver pluviosum cum terræ motu trematorio sat notabili in nostris parti-

bus, imprimis Neostadii, ubi multæ fornices dirutæ ac domus ruinatæ à motu illo concussorio conspiciebantur. *Majus* itidem pluvius, ut planè diluvium quasi appareret in quibusdam Hungariæ locis, imprimis in Hóling, ubi vites è terra evulsæ, & domus aqua vix non cooperuit. Hoc mense miræ fuerunt metamorphoses febrium, in principio mentiebantur continuas, calor enim per tres continuas durabat dies, quarta remisit, quinta paroxysmus bis mane scilicet & circa noctem invasit ægros, die sexta etiam bis, tandem octava in tertianas veras degenerarunt, servato ternis vicibus typo ordinario, hinc rursus typo anomalo calor per triduum continuavit, remittente demum per 24. horas calore, bis de die paroxysmus affixit ægros, & porro cum in tertianas degenerassent, adhibitis temperantibus, mineram biliosam præcipitantibus, leniterque evacuantibus, cessaverunt, & cum natura eò quò vergit ducenda sit, hic ad sudorem criticè vergebat, ideo diaphoreticis

ticis illam cum *εὐφροία* iuimus: qui verò incio medico denuo naturam turbarunt, venæ sectione nimirum vel purgantibus, omnes recidivam passi sunt, quæ enim judicantur & iudicata sunt integrè, neque movere, neque novare aliquid, sive medicamentis, sive aliter irritando, sed sinere oportet: Hipp. Sect. I. aph. 20. Notandum quòd hoc mense temperies quoque aëris proteo mutabilior fuerit, v. g. circa matutinam sextam frigus, circa decimam calor ingens, tertia pomeridiana iterum frigus, & appetente vespera observabatur calor, quæ vicissitudines aëris subitanæ non parum ad hæc generandas contribuerunt febres, juxta Hipp. aph. 1. & 4. sect. 3. quo major est aëris inæqualitas, imprimis citiori vicissitudine, eo magis corpus alterat & afficit, motus enim contrarios minus sufferre potest natura, si quidem valde à se differant. Vid. Wedelii Commentar. in h. l. *Mense Junio & Julio* æstus magnus, & copia insectorum, imprimis reptilium, & in specie serpentum, qui rucolas sæpius infestarunt, morsuque communicatum miasma venenosum, fermento bilioso volatili sulphureo-salino inquinatum, totum peragravit corpus, cujus omnes illico intumuerunt partes, imprimis lingua, ut nec verbum articulatam proferre potuerint, cum ingenti cephalalgia; pecora etiam mirum in modum ab illis affligebantur magna subsequente strage, ex hominibus multi, non adhibitis prima statim die remediis, veneno illo extincti sunt. Notatu dignum, quod ex quodam fonte certis horis foetidus ac rubicundus promanaverit liquor, quem superstitiosum

& fatidico-credulum vulgus sanguinem esse dicebat, inductum argumentis ab odore & consistentia illius ad coagulum accedente desumptis, post aliquot dies limpidum iterum acquisivit colorem; per chymiam deprehendi, in illa aqua terram rubram martialem instar boli vel cinnabaris, particulis nitrosis & vitriolicis mixtam, ab æstivo solis calore percoctam, quam in cavernis subterraneis alluebat, illaque tingebatur, foetorem verò attribui materiæ viscidæ bituminosæ asphaltum redolenti, ut adeo non necesse sit ad supernaturalia confugere & mysteria, si naturales profertur causæ & principia, in quæ iterum resolvi possunt mechanice. Vid. Ephemerid. N. C. A. 1712. appendie. p. 193. & 209. Item Nova litteraria German. A. 1705. mens. Mart. p. 103. *Augusto* nimis pluvioso increbuerunt febres erraticæ bis de die ægros invadentes cum deliriis continuis, suspiriis ac ejulationibus, multi attoniti & quasi cataleptici sine usu rationis neminem agnoscentes jacebant, calore per duas durante dies, tertia demum intermittente, in aliquibus quinta & sexta. Eodem mense strages pecorum invaléscebat, corripiebantur scilicet certis pustulis albicantibus cum anhelitu difficili, quibus dissectis materia purulenta mephitim spirans effluxit, ex faucibus quoque foetor morticinus intolerabilis, ad aliquot sensibilis passus prodiit, cumque maximis boatibus crepuerunt, in ventriculo reperti fuerunt certi globi magnitudinis nucis majoris, repleti pilis tunica membranosa dura aciem cultri vix non euidente instructi; seræ quoque omnis generis

ad Somogy in copia periere, & in nemoribus passim à rusticis repertæ fuere, canes ex voratione tam illarum ferarum, quàm pecorum prædictorum rabidi facti, à quorum morfu homines in phrenitidem inciderunt ac hydrophobiam, latratum etiam & rabiem imitati canum, moribus in adstantes sævire tristi cum spectaculo cœperunt, imo aliqui remedium laturi, aceto & sale ora rabidorum pecorum lavando, rabiem contraxerunt ab illo venenato m. asinate, id quod & Matthiolus Comment. ad L. 6. C. 36. Diosc. observavit: multæ nihilo minus bestię rabidæ servatæ fuere, data statim in principio fuligine cum cupro vel orichalco raso pulverisato.

Principio autumnii exundationes fuere maximæ, in unico pago quadraginta & ultra periere personæ, medium autumnii itidem pluviosum cum tonitruis, assiduisque imbribus, qui febres, dysenterias, catarrhos, & in multis apoplexias causerunt, juxta Hipp. aph. 16. sect. 3. à frequentibus quippe imbribus, ob insensibilem prohibitam transpirationem succi cor-

poris redduntur frigidiores, fuligines coacervantur, spirituumque & feri inferuntur morbi. In vineis maxima sterilitas, generositate vini quadantenus eadem compensante, nec agri adeo erant fertiles. Circa ingressum solis in signum Capricorni, variolæ regulares & idcirco mitiores quoque observabantur, tardius tamen (quam ordinariè fieri solet) suam absolverunt periodum, licet absque ulla fuerint malignitate, nec foveas solitas post se reliquerunt. Notatu dignum senem 65. annorum variolis correptum, feliciter restitutum fuisse, pulsus in eo observabatur oppido curiosus, intra momenti spatium ex celeri & inæquali tardus & æqualis, mox ex parvo magnus & vice versa. Cum jam videam institutum hoc anxie huc usque desideratum, multis probatum fuisse, imprimis Schelhamero Kiloniensi Machaoni in sua medendi methodo, animus est impofterum quoque constitutiones epidemicas inferioris Hungariæ, summo adspirante Numine continuare, dummodo Academia nostra Meccenatum suffulciatur munificentia.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1713.

Unà cum historicis & meteorologicis observationibus

Dni D. JOH. ADAMI GENSELII.

P*Principium Januarii* temperatum, humidum ac nebulosum, circa medium furente Euro-noto fortiter gelare cœpit, in omnium dierum operosa enumeratione non ero multus & molestus, cum inutile sit & tædiosum verborum inanitate aures de-

fatigare. Vigesima pluvia, sequentibus nimbi cum ventis vehementioribus. Hoc mense febres quartanæ grassabantur, quæ dato cathartico in veras degenerarunt tertianas, quatuor & quinque accessionibus suam absolventes periodum. Variolæ continua-

runt,

runt, aut malignæ & confluentes, illisque funestæ, qui non statim in principio remedia adhibuerunt congrua, temperata nimirum diaphoretica & bezoardica, omiſſis volatilibus generoſioribus. Vigevano fama ad nos deferebatur, intra montes cecidiſſe nivem rubram ad ſpithamæ altitudinem, quæ ab exhalationibus terræ rubræ procul dubio ſuam traxit originem.

Menſe Februario creſcente luna ingreſſeſcebat etiam frigus, quod ſexta remiſit, decima pluviæ calidæ, duo-decima caligo cum pruina ſubſequenti pluviâ per tres dies, circa finem cœlum ſerenum abſque ullis nivibus. Hoc menſe obſervavi digitorum apices duarum puellarum ſine dolore ſua ſponte abſque ulla vulneratione, aut cicatriculæ ſigno ſanguine floridum curioſo ſpectaculo guttatim ſtillaſſe: in alia puella idem obſervavi in facie. vide *Ephem. N. C. An. 1712. p. 72. Act. Erud. Lipſ. An. 1686. Menſ. Auguſt. p. 387.* febres malignæ petechiales inceperunt graſſari, quanta lethales cum ferocibus deliriis: verum pulſu (quod notatu dignum) tardo & æquali, ſanorum pulſui ſimillimo. In adoleſcente 13. annorum loco tibiæ carioſæ, per manus chirurgi fere ad patellam uſque genu fornice excerptæ, cartilago quædam uſque ad oſſa tarſi vices tibiæ obiens ſuccevit, qua etiamnum oſſeſcente nititur, & pedetentim ambulat, provida certo natura defectum oſſis à vicinia ſuperioris proceſſus oſſis tibiæ ſupplevit.

Principium Martii ſerenum & temperatum, octava primæ cecidere nives copioſæ, ſequente die liquefactæ

pluvia per ſex dies continuos, hinc exundationes damnosæ fluviorum ac rivorum cum magna hominum, animaliumque ſtrage. Continuarunt febres malignæ multis funeſtæ.

Aprilis uſque ad 15. contra morem ſuum ſerenus, aut frigidulus, decima octava pluviæ frigidæ furente aquilone in nives hoc anno ſecundas verſæ quatuor geometricorum pedum altitudinis cum turbulentiffimis procellis, maximas campanas ad ſonum impellentibus, ſubſequenti exceſſivo frigore in regnum animale & vegetabile deſæviante cum interneſione, gemmarum in arboribus & proli dolor vitibus, alitum quoque ovis incubantium imprimis ciconiarum & cornicum. Vigefima ſeptima grando cum turbine, ne prior calamitas ſola eſſet, admiratione autem dignum, quòd in diverſis grandinis granis vermes ac ſcarabæi inventi fuerint, quos in præſentia multorum oculis meis uſurpavi: utrum è feminibus in nubes elevatis, ibidemque excluſis & nutritis oriantur, an aliunde accedant, curioſioribus relinquo; ex atmophæra ſaltem noſtra ob penuriam moræ vix abripi poſſunt. Conſer de hac materia *Jonſton. taumatograph. claſſ. 3. C. 1. Fromond. libr. 5. meteorolog. C. 6. Scotus phyſic. curioſ. libr. 2. Ephemerid. Germ. D. I. An. IV. & D. II. An. II. III.* Ruſticus quidam calcem vivam clam ſurripiens, cum domum properaret, nimis feſtinans currum evertit, ita ut in aquam caderet, hinc ſubito calcis vivæ ebullitione & impetuoſa efferveſcentia orta, ſtramen adjunctum flammam concepit, quæ aſſeres contiguos accendit curioſo ſpectaculo,

totusque conflagrasset currus, nisi ei succurrissent.

Principium Maii cum fulgure, tonitru ac imbribus frigidum, usque ad 17. ventosum ac nubilosum, vigesima pluvix copiosæ, vigesima quarta calor ingens subsequente fulgure & tonitru horribili, cum imbre frigido ac turbine boreali, vigesima sexta imber, reliquum nubilum. Bruchi & volucræ numerosæ, (de quibus plura hoc loco addere libet) teneros pampinos & uvas præferunt immenso damno: infausta hæc & damnifica animalcula, vites consumere nata in lingua sancta appellantur $\rho\lambda\iota$ à radice $\rho\rho\lambda$ lingere, lambere, (vid. Joël. c. 1. v. 4.) quod lambendo quasi virulentia sua uvas inficiant, easque absumant, græcè vocantur *ἴσις* & epidet ab *ἴπτειν* lædere, nocere, quod vites summpere ab iis lædantur. Plinio L. 18. c. 18. dicuntur convolvuli, & volvoces, Columellæ volucræ, Tullio butyri, Plauto involvuli (in Cistell. Act. 4. sc. 2. v. 63.) quod in pampini foliis, ovula ponentes se involvant & implicant, illaque proboscide sua virulenta quasi conglutinent. Ipso corpore ceruleo, pedibus obscure lutescentibus, nascitur ex ovis, bombycum ovis similibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, volvitque folia & in his sua ova reponit; germani antiphraстice vocant *Weinzedel* vel *Weinzierl*, quod minimè vineas ornent & excolant, sed potius deturpent, & ad incitas redigant summitates palmitum, uvarumque gemmas depascendo. Oriuntur ut plurimum spirante austro, flante verò borea pereunt. Confer Samuel. Bo-

charti hierozoic. p. II. L. IV. C. IV. Ulysses Aldrovand. L. IV. de insect. c. 1. iconisimum tamen ipidis minùs accuratum exhibet. C. V. Italis rusticis est *tagliadizzo*, Ringavis *Rebstichel*, Hungaris *Vinzeller*, proprium illarum est in vitibus versari, easque ut & cornua arrodere. Qui serpentis genus esse putant, ab Hermolao redarguuntur, vide Jonston. L. 3. H. N. p. 86. seq. quid quod ex vitis pampinis enascentur vermiculi, qui pubescentes uvas prærodunt. vid. Columella de arboribus c. 15. Theoph. Eresio L. 3. de caus. plant. C. 27. ipsi vitarius bestia nominatur damnifica, quæ in pampini folio intorta implicet se. Tremellius cum nonnullis vocat melolontham, est autem melolontha scarabæi genus, quod alio nomine teste Hesychio $\chi\rho\upsilon\sigma\alpha\iota\tau\alpha\rho$ h. e. aureus vocatur, de quo Gesnerus ait: $\mu\epsilon\lambda\omicron\lambda\omicron\theta\iota\beta\eta$ est galleruca insectum pennatum, scarabæo simile $\chi\rho\upsilon\sigma\alpha\iota\tau\alpha\rho$ dictum; à quibusdam verò ea animalcula hac voce designari existimantur, quæ Galli *Hanetons* nominant, (de quo vide Dictionar. Richelet) ea autem ab Anglis appellantur *Dors*. videatur Liveleus T. III. Critic. Sacr. p. 946. Quomodo differant ipes, ikes, thripes, vide apud Aldrovand. l. c. & Bochartum c. 17. ubi bene monet in Galeni verbis perperam legi $\sigma\alpha\upsilon\pi\epsilon\iota\varsigma$ pro *ἴσις* cum dicit: $\alpha\mu\pi\alpha\iota\tau\iota\delta\alpha\gamma\eta\eta$ perdere $\tau\epsilon\varsigma$ $\gamma\alpha\upsilon\tau\alpha\mu\epsilon\iota\varsigma$ $\epsilon\pi\prime$ $\alpha\upsilon\tau\alpha\eta\eta$ $\sigma\alpha\upsilon\lambda\eta\eta\alpha\varsigma$, $\omicron\upsilon\varsigma$ $\sigma\alpha\upsilon\pi\epsilon\iota\varsigma$ $\delta\omicron\mu\alpha\lambda\epsilon\sigma\omicron\upsilon\eta$, ubi etiam notandum, quod ipes certam speciem locustarum in viribus generari idem asserat, cui adstipulatur Theophrastus l. c. de Caus. plant. c. 27. causam hanc subnectit, utpote cum vites humescant, atque aer foetificet, tum ipes

ipes quoque materiem sibi congenere-
rem statim erodunt, addens: vitibus
hoc potissimum evenit, quia natura
præhumidæ sunt, & humor narum
insipidus sit atque aquosus, humor
enim qui talis est, facillime affici
potest, nonnunquam ipes omnino
nequeunt generari, scilicet loco pla-
cidi spiritus, neque humido, neque
succoso. Non solum autem illo an-
no, quo vites infestat & veneno quasi
inficit, colluvies hæc exitiosa exis-
tit, sed etiam futuris, hinc inter se-
culi incommoda & res orbi noxias
numerantur ab Arnobio L. I. adyer-
sus gentes, quibus negotia incurran-
tur humana, aspectu quidem sunt
pulchra, coloribus rutilantia diversis,
ast fumè damnifica & maligna. vid.
Salmasius in exercit. Pliniani ad Sol-
lin. p. 272. Joh. Frischmuth dissert. I.
de hirco emissario. c. 1. §. 5. D. Dan.
Henrici dissert. V. de relig. Zwingl.
p. ult. Dan. Guil. Mollerus in medi-
tatione de quibusdam insectis Hunga-
ricis. Francof. 1673. in 12. Bern. Sac-
cus in hist. Ticin. L. 4. inquit: dirum
hoc animal frequentissimum esse pro-
pe Alagniam in Lomellino agro ur-
bem, ubi vitis folia depascunt, qui-
bus ablatis arescunt exiles & immat-
uri racemi sine umbra relictæ, ab
uvarum verò cupidis sturnis postmo-
dum castigari. vide Eph. Nat. Cur.
Decad. II. A. VI. p. 202. seq. Cornar.
in Theolog. Vit. L. I. c. 17. p. 205.
D. Phil. Jac. Sachs. in ampelograph.
L. I. c. 6. p. 47. Mouseti theatr. insect.
L. I. c. 19. p. 142. seq. imprimis D.
Joh. Theod. Moeren Observ. in Decad.
II. Ephem. N. C. A. V. p. 220. passim
per vineta volitat animalculum ma-
gnitudine pili, scarabæi parvi figuram

corporis referens, variegati plurimū co-
loris &c. Græci duas res æqualiter ma-
las exprimere volentes, dicere solebant:
κακὰ μὲν θείων, κακὰ δὲ ἰνῆς, mala qui-
dem thripes, mala rursus ipes: thripes
culicibus similes, sūt teredines sive cossi
arborū fructus, ipes verò uvarum ger-
mina prærodentes, de quibus *Pruden-
tius in Hamartigen. v. 266. seq. canit:*

*Quamvis maceries florentes ambiat
hortos*

*Sepibus, & densis vallentur vitea
rura,*

*Aut populator edet gemmantia ger-
mina bruchus,*

*Aut avibus discerpta feris lacera-
bitur uva.*

Majores nostri vix observarunt,
quòd horrenda istorum depopulantium
animalculorum rabies tot annos in
tanta copia duraverit, subque nive
& glacie illæsa tam in limosis quàm
saxosis locis, imprimis intra cortices
arborum permanferit. De hujus in-
secti extirpatione video sollicitos an-
tiquos pariter & recentiores, operosa
subministrantes remedia, quidam vi-
neta sulphure herbisque graveolenti-
bus suffiebant, alii vites illinebant
terra ampelitide, ut docet Galenus
L. 9. simpl. Medic. quam pharmacitin
vocat Dioscorides L. 5. eò quòd vi-
tium morbo medeatur. Laboriosus
extirpant perniciem hanc Ringavi &
Sempronienfes, assignatis enim tem-
poribus quisque patrum familias mittit
suos homines, qui è vitibus colligant
ipsum animal, & convoluta folia
ovis foeta, urceoque aqua semipieno
injiciant, ut vesperi in unum cumulum
ante Prætoris vel heri ædes, aut in
foro coacerventur, & superstructo
igne comburantur. Vide D. Moeren
Hh 3 l. c.

I. c. Petr. And. Matthiol. L. 3. Epist. Medic. p. 141. Høhbergii Georgica Curiof. P. I. p. 341. & 481. D. Samuel Ledelii relationem in Ephem. Dec. III. A. Ult. p. 368. In libris Geoponicon (qui Imperatori Constantino Porphyrogenetæ adscribuntur) tria grana finapis juxta vitem implantanda commendantur, verba L. 13. sic sonant: *περὶ τὸ εὐλεχος τῆς ἀμπελὸς παρὰ τὴν εἶσαν τρεῖς κόκκοι συνήπεις χάσον φυτεύματα: γὰρ ταῦτα τῇ ὁσμῇ τὸν βρῆχον ἀναγρῖ:* cum verò in nostris regionibus semen finapis nimis tardè procreſcat, vix finem suum paterfamilias obtinebit exoptatum. Alii vites aqua, in qua ipides enecati sunt, vel cultros, quibus palmites amputantur illiniunt, ita Plinius Hist. Nat. L. 17. C. ult. ne convolvulus fiat in vinea, amurcæ congios duos decoctos in crassitudinem mellis, rursusque cum bituminis tertia parte, & sulphuris quarta sub dio coqui, usque quo exardescat sub tecto, hoc vites circa capita & sub brachiis ungi, ita non fore convolvulum: quidam contenti sunt fumo hujus mixturæ suffire vineas secundo flatu continuo triduo, plerisque non minus auxilii & alimenti arbitrantur in urina, quàm Cato de re Rustica c. 95. in amurca, addita modo aquæ pari portione, quoniam per se noceat: alii falces cum sint exacutæ, fibrina pelle detergant, atque ita putant, aut sanguine urfino liniri volunt post putationem easdem; ex aliis autoribus Aldrovandus l. c. p. 191. sequentia contra cantharides (forsan & ipides) remedia tradit: Baptista pius in suis ad Plauti comœdias contra animalcula, quæ vitibus nocent, accipit cantharides, quas in

roſis invenire confuevimus, si oleo immergantur, ne in tabem resolvantur, alii non observantes, quo loco, aut qua in herba nascantur, ipsas qualescunque sunt, cantharides in oleo coquunt, ex eoque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt; idem præsidium præstabit falx illita cum hircino adipe, aut ranarum sanguine, aut coticulæ cinere, vel oleo illita, quæ falcem exacues: Gaudentius Merula, cantharides vitibus noxias, stercoreis bubuli, cui aliquantulum galbani commixtum sit, suffitu procul abigit, cum spirant auræ. Fabulosum remedium narrat Claudius Ælianus, mulierem scilicet mensibus laborantem erucis & scarabæis perniciem afferre. Ethnici pro pœna à Diis immissa, infecta agnoscentes, idolis suis sacrificabant, certa que instituebant festa, de quibus videatur Coelius Rhodiginus Lect. antiqu. L. 4. c. 15. hinc & idolum Ekronis vocatur *עקרון* Deus muscarum, vid. Bochart. l. c. P. II. L. 4. c. 9. & p. I. L. 1. c. 5. & Hercules appellatur *ἰπιδιονόος* ipidum occisor. confer. Alex. ab Alexandr. Genial. Dier. L. 2. c. 14. Coel. Rhodig. lect. antiqu. L. 6. c. 7. Bochart. P. II. c. 17. 27. Aldrovand. l. c. Optimum, quamvis laboriosum remedium est, illos maturè & indefessè è vitibus colligere, ac unà cum ovulis comburere.

Hoc mense in Austria, imprimis Viennæ, febres malignæ cum atris exanthematibus & bubonibus, (quos benignos appellabant) magna cum hominum mortalitate grassabantur, quidam exsectum bubonem cum carne bubula cani ad devorandum absque ejus noxa dabant, & ex hoc pestem

pestem negabant, cum tamen longè alia sit ratio carbunculi & bubonis in corpore vivo, quàm ex cadavere secti, & juxta Celsum nihil sit ineptius, quàm quale quidque in homine vivo est, tale existimare esse moriente vel mortuo, & vice versa: accidit quod ex bubonibus pestilentialibus & carbunculis nonnulli per chymiam spiritum antipestilentialem & ☉ volatile elicere conentur, quæ de re plura dabo in schediasmate de differentia pestis humanæ & brutorum; licet itaque morbum tantum contagiosum vocaverint, pestemque nomine contagii velaverint, vera tamen febris erat pestilentialis, quod & internecio tot hominum, præcipuè verò decem Medicorum comprobatur, vide Francisci Xaverii Bensæ historicam relationem pestis Austriam & conterminas partes infestantis, Viennæ A. 1717. 8.

Junii principium pluviosum, ventosum atque frigidum cum exundationibus torrentum & fluviorum damnosis, octava æstus usque ad duodecimam, 13a pluvix subsequente frigore, medium serenum & calidum cum intermixtis imbribus ac procellis: circa finem pluvix furentis Euro, pestis in Austria incrementum sumpsit ut & Pofonii in Hungaria.

Julius usque ad 5tum serenus, ventosus & frigidus, sexta calor mediocris, septima pluvix copiosa cum frigore extraordinario, usque ad finem mensis (paucis exceptis diebus) flante aquilone durantes. Pestis in Austria, & aliquibus partibus inferioris Hungariæ, ut & Pofonii valde sæviit; meteora quædam lucida sub forma draconis apparebant, ab ex-

halationibus sulphureo ☉ in sublimis evectis, per continuum attritum incalescentibus, tandem accensis, ac in tonitrua & fulmina fatiscen-
tibus, subsequen-
tibus inundationibus & fragminibus nubium.

Principium Augusti pluviosum & frigidum, à quarta usque ad 9nam calor ingens, undecima tonitrua horrenda cum fulminibus ac pluvia frigida, 16a nubium insequentibus pluvii ingentibus, rubigine & uredine vitibus & frugibus summè perniciosis, circa finem nebulæ densissimæ quasi hybernæ in altum evectæ, & in pluvias frigidas resolutæ cum tonitru & fulmine: incus fabrilis ab ictu fulminis urentis & concutientis, partim fusus, partim fissus observabatur, globum quoque igneum seu glomerem flammeum in terram delapsum conspexerunt maximo cum fragore dissilientem, tetrumque odorem & fumum spargentem, in crudecente magis magisque tempestate, iteratisque ictibus fulminum horrendis. Pestis tam in Austria quàm Hungaria continuavit sævire, grassabantur etiam variolæ malignæ confluentes cum petechiis intermixtis, illisque qui non statim in principio remedia adhibuerunt, fatales, jamjam suppuratæ, rursus materia ichorosa repletæ conspiciebantur, & secunda vice ad sup-
purationem pervenere, inque interstitiis suppuratarum novæ subinde oriebantur variolæ, in defunctis per nares, aures, & oculos sanguis prorupit copiosus, nonnulli à barbiton-
foribus imperitis malè tractati, tubercula circa artuum juncturas, & his retropulsis per topica, totalem re-
portarunt contracturam, alii cœcitate,

tem, strumofosque colli tumores quibus evanescitibus corripiebantur vomitu cruento lethali.

Septembris initium pluvium & caliginosum, octava Eurus effluvia humida dissipando serenitatem conciliavit, medium itidem pluvium, circa finem serenum & frigidum. Sempronii quoque morbi contagiosi coeperunt grassari cum vomitu, & ardore in abdomine tertia & quinta lethales, petechiae item atrae cum dysenteria, pustulis in scapulis, ac bubonibus sub axillis & in inguine, septima & nona funestae, nec vomitoria, nec purgantia, nec venae sectio in principio conducebant, nec Qsā aut acida, sed bezoardica balsamica cum volatilibus refracta dosi mixta, imprimis tinctura nostra antipestilentialis cum spiritu CC. maritata, quae & in peste Ratisponae salutari effectu se probavit. Lanio quidam nomine Lidel dysenteria extinctus, herniam habuit raram, non quippe in scroto, sed intra cutem & musculos ad femur usque intestinum ileon prolapsum observabatur, hanc herniam à casu cum equo ante decennium reportabat: in visitatione medicus pestilentiarius tumorem hunc herniosum, (qualem antea nunquam viderat) pro bubone pestilentiali sat crasse reputabat, domumque ejus ceu infectam, qualis tamen minimè erat, obsignabat. Similem herniam extraordinariam ex prolapsu intestino ad femur observavit Barbette c. 7. chirurg. & B. D. Petermannus in viro septuagenario, ultra triginta annos eadem laborante, & ego in Italia bis talem conspexi: Stalpar van der Wiel quoque in Observat. medico-chirurg. ra-

rior. Observ. 54. Cent. I. similem errorem medici cujusdam & chirurgi rudis detegit, bubonocelen in juvene quodam pro bubone pestilentiali cum læsione ipsius intestini aperientium. vide Rhod. Observ. M. Cent. 2. c. 72. Hœchstetter. Dec. 10. Variolae confluentes etiam increbuerunt multis fatales, apoplexiæ quoque frequentes erant, qui morbi omnes pluviosae hujus anni Constitutioni adscribendi, juxta Hipp. Aph. XI. sect. III. *si ver pluviosum & australe fuerit, necesse est febres acutas, & dysenterias fieri.* & aph. 16. morbi in pluviosis constitutionibus plerumque fiunt febres, putredines, siderationes &c.

Principium Octobris serenum & temperatum, quarta æther nimbis cinctus usque ad septimum cum frigore, 14a pluviae cum insolitis nivibus flante vulturno, cæteris fermè omnibus, vel caliginosis, vel pluviosis existentibus diebus. Febres increbuerunt tertianae duplices gravidis exitiosae cum vomitu, cardialgia & diarrhoea, febres continuas mentientes, in quibusdam cum deliriis, invitaque fecum excretionem, octo & novem accessionibus periodum suam absolventes, febris quoque pestilentialis continuabat, sed sporadicè tantum cum pulsu tardo & inæquali, frequenter bubonibus, raro carbunculis erumpentibus, chirurgus expositus egregio bubone (ita enim Pestilentiarius ille Medicus appellabat) correptus, quinta obiit, adhibita damnosa & inconsiderata venae sectione, vix non omnibus illo tempore funesta, prouti & in peste comitatus Casri ferrei agrum depopulante, Anno MDCCX. observavi, de qua peculiarem dissertationem

nem editurus sum. Cæterum erysi-
pelas, atheromata, steatomata, alii-
que affectus cutanei etiam minimi in
quibusdam subjectis pro signis pesti-
lentialibus ex ignorantia invincibili &
crassa reputabantur.

*Prima Novembris imber atrox sed
calidus, tonitrua insolita & terribilia
cum fulminibus, aliquibus in locis
urentibus, & grandine, à tertia usque
ad decimam pluviam, undecima ni-
ves secundæ cum frigore extraordi-
nario, furente aquilone, quatuor pe-
des altæ, circa finem frigus intensum
cum sævis turbinibus. Febres acutæ
cum petechiis & bubonibus subrepti-
tiæ quasi hinc inde homines invade-
bant, in autumno enim morbi acutissi-
mi & omnino mortiferi, juxta effatum
Hippocratis aph. IX. sect. III.*

Circa Neostadium terra dehiscente

agri portio viginti aliquot orgyarum
unà cum arboribus (absque sensibili
terræ motu) hiato vasto aperto sive
chasmate periit, relicto post se lacu.
*Hoc anno annonæ ubertas erat & vi-
litas, vini autem & fructuum maxima
sterilitas & caritas, etiam racematione
(ob vindemiam imprudenter à non-
nullis ante nives neglectam) in maxi-
mis nivibus instituta, vinum erat te-
nue, insipidum ac vappescens.*

*Decembris principium horridum cum
procellis, nivibus & gelu immani us-
que ad duodecimam, reliquum tem-
peratum, variabile & pluvium. Bu-
bones adhuc vagabantur, sed beni-
gniores, rigore fortè temporis malo
hoc mitigato: febres verò quartanæ
mirum quantum invaluerunt, rebelles
admodum & contumaces.*

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1711. & sequentium.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

Aeris status, quo Annus prægref-
sus fuit finitus, in principio
quoque Anni 1711. perstitit, humi-
dus nempe ac multo frigore molestus,
variorumque ventorum agitationi ex-
positus, usque dum d. 7. Eurus fere-
nitatem, & post octiduum Zephyrus
pluvias, tandemque nives frequen-
tiores adduceret; circa finem autem
mensis hujus primi Eurus denuo præ-
valens, cum serenitate frigus diu-
turnum & intensum excitaret, ut
mei Thermometri liquor ad gradum
8. (quod etiam d. 3. & 13. Februa-
rii contigit) descenderet, præci-
puè postquam Zephyrus d. 4. Febr.
& Cauros post quatrimum, nec non
Th. Sydenham Oper. Tom. II.

Eurus quintiduo abhinc nivem ad-
modum copiosam sparserant; quæ
sub Africo, comite pluvia & frigo-
ris remissione, d. 18. Febr. liquari
coepit; & quamvis nova subinde
nix, occidentali vento (sæpe ad me-
ridionalem, quandoque etiam septen-
trionalem plagam inclinante, rarius
verò ab aliis ventis interpolato) spi-
rante, usque ad d. 10. Martii cade-
ret, eadem tamen pluvii superve-
nientibus brevi denuo resolvebatur.
Interea, præter Febres quotidie vel
alternis diebus recurrentes, licet rari-
ores, in vere tamen crebriores, &
in principio sæpe continuarum spe-
ciem præ se ferentes, primum teneriori
I i ætati,

ætati, in progressu autem adultis magis infestas, ut & catarrhorum ægritudinum multitudinem, Variolæ benignæ imprimis, usque in Aprilem frequentes, ast circa Solis in signum Cancræ ingressum, una cum Febribus evanescentes, continuarunt, nec non Pleuritis notha, atque Coxendicum dolor (diaphoreticis, Tinctura præsertim Bezoardica, juxta cum eccoproticis, utriusque malo operentibus) multos lecto adfixerunt.

Ver cum ventorum varietate, Zephyro tamen prævalente, aura nebulosa, humida & temperata (catarrhosis ideo morbis, præsertim Odontalgis, Apoplexiis etiam letalibus opportuna) primo erat præditum, quæ circa Aprilis medium in serenitatem mutabatur. Majus frigidiusculus potissimum Euro spirante comparuit, in medio tamen caloris fat acris per decendium particeps, paucosque dies serenos per totum reliquum suum decursum numerans, crebrioribus autem tempestatibus grandinosis, è longinquo tamen nobis tantum se ostendentibus, viciniæ autem admodum damnosus. Cum Junio Eurus, interdum ab aliis diversis ventis interceptus, serenitatem caloresque magnos proferebat, usque dum post solstitium æstivum Zephyrus dominium obtinebat, & mutabilem aëris statum, sæpius verò pluviosum producebat; quæ humida aëris intemperies postea etiam continuabat, diesque caniculares magis temperatos quam fervidos efficiebat. Et licet postmodum cum Sol in Libra versaretur, Eurus serenitatem quandoque redderet, an-

tequam tamen signo hoc excedebat Zephyrus, aliquoties valde impetuosus, pluviis frigidis denuo molestus exstitit, quin & pluviosa illa intemperies usque ad finem Anni perfluit, nisi quod in Decembri crebræ nebulæ, & Serenitates quandoque, Euro præcipuè, Austro & Africo intervenientibus, comparerent. Cæterum præter Catarrhos nihil epidemiorum malorum prioribus istis temporibus observabatur; post Cancræ tamen occasum Variolæ denuo multos infantes invaserunt, confluentium jam specie gravius aliquos affligentes & negligentius habitæ non paucis letiferæ; paulo post tamen, usque ad Anni exitum, & in Januarium usque Anni sequentis, ulteriusque, sed rariores discretæ mitionesque comparentes. Diarrhœæ circa finem Novembris, & per Decembrem in multis, prævio ut plurimum vomitu, torminibusque stipatæ, promptè tamen stomachum roborantibus cedentes, notatæ fuerunt.

Circa finem ætatis, & per autumnum Lues illa, quæ bubulo generi per Germaniam Italiamque tam infesta fuit, postquam ex Hungaria versus Danubium sensim progressa, ubique luctuosa sui vestigia reliquit, nostra quoque confinia attigit, ac insignem stragem, integra etiam numerosa Bovilia evacuantem, apud nos, ac plurimis vicinis in locis edidit; quam non aëris ex vitio, sed contagio per boves ex regno illo ductos exortam fuisse, vel inde satis nobis notuit, quod illa primum loca, ubi pascuis frui illis advenis contigit, invaserit, armentis verò omnino

omnino pepercerit, ad quæ illi, vel alii ab his infecti haud pervenerunt, atque ubi consortium illorum, ad quos contagium jam penetraverat, evitatum fuerat. Miasma verò hoc per salivam animalium infectorum, quo gramina inter pascendum conspurcarunt, se primo, postea etiam per exhalantes vitiosas à corruptis humoribus visceribusque particulas ulterius, his in terris, propagasse, atque caustica acredine infestum, fauces, ventriculos ac intestina hostiliter invasisse, inque spasmodicos motus non tantum nervosas partes irritasse, sicque ob constrictos exin vasorum sanguiferorum tubulos inflammationem excitasse, sed ipsam etiam eorum substantiam ad putrilaginem disposuisse, credibile videtur: Id quod lingua in quibusdam inflammata, & vesiculis rubris referta, ventriculi, præsertim omasus, & intestina non minus inflammata, & non tantum sanguineæ, sed foetidæ etiam & putulentæ excretiones, ut Dysenteria malignæ speciem ut plurimum præ se tulerint, nec non intestina hepatis contagua bile suffusa testabantur. Unde etiam, quæ in prima invasione notata fuerunt symptomata potiora, adpetitus nempe dejectus, difficilis respiratio, calorque prænaturalis ortum habuisse videntur. Cæterum caro lue hac demortuorum bouum quamvis pluribus, egenis præcipuè in cibum primo venerit, nec sinistri quid ipsis inde accidisse rescitum fuerit, tutius tamen esse iisdem abstinere, tum ratio suadet, qua ex viscerum observata labe promptè etiam eandem carnibus communicari, quia & nauseam, facile exin oriun-

dam, multum nocere posse evincitur, tum exempla confirmant, quibus noxium quandoque existisse carniū contagiosa labe infectorum animalium etiam constat: Vid. præter alios Nob. D. Rosini Lentilii Miscell. med. pract. part. 2. pag. 519. Liceat etiam memorare exemplum, ab Exc. Dn. D. Johanne Meyero, Arch. Elect. Palat. & Physico Neoburgensi, Anno 1712. d. 16. Julii ad me perscriptum, duobus nempe rusticis, cum bovem ægotantem mactassent, &, quia lienem pulmonesque male constitutos invenerunt, sepelissent, carbunculos in brachijs fuisse exortos, cum febre acuta, vomitu & diarrhœa, duos autem canes, qui carnes istas degustaverant, eodem die mortuos fuisse. Ex Hungaria quidem Venetias advectorum bouum dysenteria laborantium carnes innoxias quondam Medici aliqui Patavini insignes pronunciarunt, ast tutius esse talibus abstinere, celeberrimi olim Jenneses Medici, Guern. Rolfinckius in Ord. & meth. spec. comm. lib. 2. sect. 3. cap. 60. & Joh. Theodor. Schenckius hist. gener. humor. cap. 2. judicaverunt. Prout etiam Collegium Medicum Augustanum circa Casum hunc ab Illustr. Senatu requisitum, hujusmodi carniū ulteriorem venditionem, ad noxas inde emergendas præcavendas, dissuadere tutius duxit, atque per Senatus Decretum impetravit.

Circa principium Anni 1712. Zephyrus, interdum ad unum alterumve latus declinans, cum frigore nivem, sed rariorem sparferat; & licet sæpius aër serenus postea redderetur, semper tamen nebulosus unà fu-

erat : frigus quidem in Progressu remissius, at brevi post, flante Euro vel Austro, denuo intensius factum est : usque dum d. 3. Febr. Zephyro redeunte, pluviis, quæ per decendium durarunt, obortis cessarunt. Varius abhinc aëris status, quoad temperiem tolerabile frigus, crebriores autem nives attulit, usque dum circa Æquinoctium vernum Eurus temperatiorem aërem redderet, mox verò diversis sub ventis humida & pluviosa constitutio usque ad Solis in signum Tauri ingressum valde molesta existit, quam Euro prædominante, calida & sicca excepit, sæpius tamen postea variando : Sole verò Leonis signum occupante, occidentales venti pluvias multiplicarunt, & d. 6. Augusti cum serenitate calores magni oborti fuerunt ; qui etiam, licet circa finem mensis hujus, delapsis pluviis, remiserint, mox tamen denuo comparuerunt. Caterum huc usque præter consuetos hyemales catarrhicos insultus, in mensibus vernalibus Tusses ferinæ puerilem ætatem admodum affixerunt, eczematosis repetitis, absorbentibusque, nervinis, ac demulcentibus ægrè profligatæ ; Febres etiam quotidianæ non valde contumaces, purgantibusque præmissis, per antimoniatas calces, arcanum duplicatum, & corticem Peruvianum &c. devictæ, per æstatem plures occurrerunt ; in Augusto autem non paucae Diarrhœæ, in nonnullis quoque Dysentericæ, ut & Cholerae, sed benignæ, omnes facile, post rhabarbari nonnihil toffi usum, in primis pulveribus dictis præcipitantibus, coralliis, unicornu fossili, quandoque etiam tor-

mentilla, succo catechu &c. curatæ. Hasce ægri tudines in progressu mensis Febris catarrhalis exceperat, sine sexus ætatise discrimine, magis tamen adultos quam pueros, cum febrili inhorrescentia, subsequente calore, cum cephalalgia, & hinc productis pervigiliis, quas interdum deliria nocturna comitabantur, oculorum item, dorsi & artuum dolore, ac tussi ut plurimum invadens, & instar ephemeræ, altero, vel tertio, quartove die, sponte ; aut impetus ubi vehementior erat, post moderatum sudorem, modo per volatilia, modo fixa medicamenta, pro subjectorum diversitate, excitatum, recedens : nisi quòd tussis quandoque pertinacius insisteret. Qui morbus uti multis, remotis etiam in locis, ita nostra quoque in Urbe plurimos invaserat, ut vix domus esset, ubi eo laborantes non deprehendebantur ; atque nobis ex prægressa humida aëris intemperie, similes in corpore nostro particulas augente, ac magnis dein ejusdem caloribus, lympham in corpore fundentibus & agitantibus, subito tamen tempestatis frigidæ aliquoties obortæ interventu, quæ transpirationem ob poros inde oclusos sufflaminabat, condensatam generata mihi videbatur. Nec aliam causam Pleuritides hanc in mense Octobri excipientes, non admodum refractariæ habebant, atque ideo sudoriferis moderatis præcipuè, ac satis promptè cedebant. Aliorum morborum minimè ferax erat Autumnus, qui satis temperatus & serenus in principio, in progressu autem, præsertim Zephyro ut plurimum, & quidem nonnunquam mul-

ta cum vehementia spirante, humidus ac pariter temperatus se habuit; sicque continuavit hæc temperies: ante solstitium tamen quatrividuanum frigus, & tale etiam in fine Anni, Euro flante, experti fuimus.

Non prætereunda hæc est Lues admodum gravis & funesta, quæ in Vere equos potissimum extra Urbem & in Vicinia, rarissimos in Urbe invasit, multosque trucidavit, postea etiam bobus, feris, quin & porcis, asinibus atque gallopavonibus, quibusdam in locis, non pepercit, & adultum usque in Julium tragediam suam ludere perrexit. Oriebantur fere semper in pectore, aut etiam in inguine, aliisque locis tumores duri, qui paulo post in amplius spatium se diffundebant, & intra breve temporis spatium interimebant. Hos ab ictu crabronum, qui copia & magnitudine insolita præditi observabantur, ortum habuisse mihi credibile videbatur. Uti verò cadavera bouum elapso anno demortuorum, nec ubique altè fatis in terram defossorum & putrescentium, Insectis hisce pabulum gratum exhibuisse, (in cavernis enim & sub terra nidos ab eis fieri, carnibusque vesci, Aristoteles lib. 5. hist. animal. cap. 23. Plinius lib. II. hist. nat. cap. 21. aliique testantur) sicque multiplicationi & augmento eorum, humorisque venenati, quem glandula in imo abdominis, cui aculeus nigricans & cavus, juxta nobil. D. Johannis Murali-relationem in Eph. nostr. Dec. 2. Ann. I. obs. 56. implantatus est, majori acredini velificasse, non improbabile est: ita venenatæ etiam hæc atomi in humoribus animalium

ab eis ictorum sese multiplicare, atque dein' alia quoque animalia sic inficere potuerunt: quale exemplum in prædio vicino Illustr. cujusdam Baronis equum hac lue defunctum, & in fovea non alte fatis effossa, terra obrutum exhibuisse scio, cujus ideo pes unus extra terram prominens à servo cum securi amputaretur, profiliens exin humor in ejus oculum, mox tumorem & inflammationem excitaverat, alterum etiam oculum, & successive totum caput occupantem, atque cum ope medica, destitueretur, mortem brevi accelerantem. Salis ex aceto potum adversus crabronum virus præfatus Plinius lib. 32. cap. 9. & Casp. Schwenckfeldius Theriotr. Siles. pag. 526. remedio esse tradunt, eque vestigio fluxisse vehementius, suctuque infixos aculeos, vel potius humorem virulentum revulsiisse: Inter alia sanè remedia, theriacam, allium, bolum vulgarem, nitrum &c. cum aceto propinata, quibusdam (uti etiam in superius memorata bouum lue) profuisse, ab aliis non infeliciter tumores scarificatos, aut etiam ex incisa cute fuisse extractos, relatum fuit.

Anni 1713. principium, sub variis ventis, potissimum occidentalibus, frigore, quod cum primis in medio Mensis Januarii intensum valde fuerat, & serenitate, usque dum Sol Piscium signo adproximaret, gaudebat: Ubi post plurimas pluvias cœlum nebulosum, versus finem autem Februarii serenum, cæterum valde temperatum reddebatur; quæ temperies, sub mutabili cœli facie etiam usque ad Æquinoctium vernum & ulterius continuabat. Reliquus verna-

lis & æstivus decursus quandoque temperatus, ut plurimum autem pluviosus, & sæpe unà frigidiusculus existit. Mensem verò Septembrem, in quo Eurus spirabat, serenitas commendabat; in reliquis autem tribus mensibus crebræ nebulæ pluvixque (quibus in Octobri nives sæpe intermiscabantur) aderant. Humida hæc præpollens aëris constitutio, Zephyro majori ex parte comite, multorum superveniendorum morborum, timorem nonnullis pariebat, nihil tamen singulare apud nos inde evenit. Attamen præter varias catarrho-

fas molestias, Variolæ discretæ, rarioribus confluentes, nec mali moris, per totum Annum, frequentiores tamen post solstitium æstivum, & per reliquum Anni; præterea etiam Febres tertianæ ac quotidianæ, ut & quandoque Icteri, facillè omnes sanationem admittentes, sparsim, in Majo plures infantes Morbillis benignis laborarunt; in Decembri non pauci Febre petechiali, cujus in pagis vicinis multum grassantis contagium in Urbem delatum fuerat, interierunt, brevi tamen iterum per DEI gratiam malum cessare contigit.

Constitutio Epidemica Augustana Anni 1715.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

HYemale frigus uti in fine Anni præteriti, ita jam quoque tolerabile existit, & raro, nec diu intensius redditum fuit; interea mutabilem aëris, imprimis autem nebulosam & humidam intemperiem experti fuimus; & quamvis ventorum esset varia mutatio, Zephyrus tamen ut plurimum prævaluit; qui noctu d. 8. Februarii vehemens redditus, postea d. 11. & 12. invaluit; imo d. 2. & 4. Martii, omnium maximè verò d. 3. ejusdem, in magnum furorem erupit, & non ea quidem damnorum multitudine, qua in Anglia, Hollandia &c. infamis, non tamen planè insons deserviit, cœlo interim nebuloso, cum intervenientibus, parrioribus quidem, nivibus, comparente; temperie autem paulo prius nominata continuante; usque dum d. 5. Aprilis Eurus aërem serenaret & excalefaceret, redeunte tamen circa

Solis in signum Tauri ingressum, sub diversa ventorum facie, humida ob pluvias frequentiores intemperie. M. Majo vernalis amœnitas usque in adultum Junium comparuit; & licet Sol quandoque acrius ureret, pluvix tamen intervenientes, & tempestates, attamen nobis non admodum graves aut damnosæ, calores temperabant. Sol postquam Cancri in signum pervenit, Euro flante, æstivos calores experti fuimus; quos verò, Zephyro succedente, M. Julio temperatior aura excepit, pluviis subinde æstum temperantibus; talique statu usque ad d. 15. Decembris ut plurimum permanente; ubi hyemale frigus, aëre sereno per sextiduum, postea fere semper nebuloso usque ad finem anni durante, admodum penetrans Eurus excitavit. Cæterum humida hæc aëris constitutio catarrhasas infirmitates, leviores tamen, oculis, dentibus, fau-

faucibus & pectori creavit, atque in autumno & hyemis principio, multis infantibus tussi & catarrho suffocativo, præsertim post Morbillos, exitialis fuit: postquam enim Variolæ præteritis duobus annis frequentes fuerunt, hoc anno quoque, & quidem mensibus æstivis vehementiores, confluentium naturam in multis induentes, in pueris continuarunt, & præter eas morbilli benigniores in vere supervenerunt, atque post inducias æstivas, in mense Novembri atque Decembri gravius adfligentes recurrerunt, pluribusque, qui aut gravius, corpore imprimis vitioso ferro laborante, iis infestabantur, aut cura negligentiore tractabantur, mortem accelerarunt; quod aliis etiam infantibus multis ex catarrho suffocativo, aut insultibus epilepticis contigit.

Anni 1716.

FRigus anno superiore obortum, Anno 1716. quoque continuavit, & imprimis d. 17. 18. & 19. Januarii adeo invaluit, ut frigori Anni 1709. ubi in Thermometro meo spiritus vini ad septimum usque gradum descenderat, æquale comparuerit, imo d. 18. illud dimidio gradu superaverit. Quæ austerior aura etiam usque in adultum Majum, rarius temperatori interveniente, perseveravit; & licet alibi, etiam in vicinia nostra, nives crebriores & copiosæ admodum delapsæ fuerint, in urbe tamen nostra altitudinem alibi observatam non attigerunt. Caterùm multa ventorum mutatio & rarior serenitas semper occurrit, præterquam quod

in Aprili Eurus plures dies serenos efficeret. Unde vernalis amœnitas & rarior, & sera admodum obtigit, ut incrementum Floræ, Cereris & Pomonæ multum retardaverit.

Nec Æstas multo melius se habuit, crebris ventorum alternationibus, pluviisque obnoxia, exceptis diebus canicularibus, qui plures sereni, non tamen calore nimio infensi existierunt.

Autumnus non minus, sub Zephyri, præsertim post Æquinoctium, & primis Decembris diebus admodum vehementis, prædominio, frigidus humidusque, & in Novembri crebris nebulis infestus, atque circa finem denudò pluviosus existitit.

Post Solstitium quoque hyemale crebræ rursus nebulæ comparuerunt.

Ex humida autem hac aëris constitutione catarrhæ infirmitates fere nunquam non per totum annum fuerunt obortæ; & imprimis circa Anni principium Apoplexiæ adultis, ac Tusses convulsivæ pariter ac humidæ puerili ætati, non sine multorum internectione infestæ: nec deerant Pleuritides veræ, diaphoreticis tamen & pectoralibus non difficulter curabiles; in quinque primis mensibus Febres insuper intermittentes, tertianæ & quartanæ, non paucis molestæ, sed facillè, chinchinæ, observatis observandis, cedentes.

Nec Variolæ prorsus cessarunt, sparsim subinde comparentes, in Autumno tamen plures invaserunt, & confluentium naturam in quibusdam inducendo, malignitatis etiam notas exhibuerunt, ac ita aliquibus funestæ evaserunt.

Anni 1717.

Cum post Anni principium nix crebrior decidisset, cælumque serenum redditum esset, frigus sub Euronoto obortum est, quod usque ad principium Februarii continuavit; ubi à zephiro, interdum & Africo, nivis liquatio sensim successit; die autem 9. novum obortum frigus, euro præpollente, per undecim dies duravit; & diebus 18. 19. ac 20. adeo intensum fuit redditum, ut serè frigus Anni 1709. æquaverit, sed zephyro tum oborto mitius cælum evasit. Ubi etiam variolæ sensim disparuerunt, postquam in Anni principio, in pluribus confluentes, non sine malignitatis nota, infantibus, rarius adultis infestæ esse perrexerunt: Erant, in quibus pustulæ nigræ interspersæ notabantur, morte subsequente. Puerulo sexenni, sub temperato regimine, variolæ discretæ rite prodierunt, die verò morbi sexto passim pustulæ sanguine turgidæ sunt redditæ, cum mictu sanguinis, delirio, magna inquietudine, & letali die 8. morbi eventu: Erant, qui per totum morbi decursum de alterutrius pedis vel genu dolore, sine tumore & inflammatione, conquerebantur, cum variolarum exsiccatione iterum sponte cessante.

Martius, Aprilis & Majus varia constitutione, præsertim autem humida ac frigidiuscula præditi, adventum veris valde retardarunt; sed post solis in Gemellorum signum ingressum temperatius cælum, & sæpius valde calidum, intermissis tamen crebrioribus pluviis, ventis ut plurimum ab

occidente vel septentrione spirantibus, factum est, & imprimis sirus, sub Euri prædominio, magnum æstum excitavit. Ubi, cum hæctenus rariores ægrotassent, jam dysenteria multis potissimum ex plebeia gente, & adulta ætate, cum majori malignitatis, quàm caloris sensu, ex magna virium prostratione, contagii labe, breviorique morbi decursu, (infantibus nonnunquam intra triduum succumbentibus) colligenda, usque ad Æquinoctium autumnale infesta esse cepit; quæ postea ulterius progressa, puerili imprimis ætati multam stragem, non tantum ob teneram corporis dispositionem, sed medicamentorum etiam difficiliorem, tardorem & incongruum usum, intulit. Causa potissima ab aëris varia intemperie, primo frigida & humida, postmodum calida, ibi transpirationem sufflaminate, & collectioni ferofarum salfarum particularum favente, hic eadem in orgasmum concitante, imputari potuit; præcipuè cum cerevisiæ minus defæcatæ & aciescentis frequentior potus accessisset. Ex medicamentis, quæ non tantum malignitati resistere, sed acres etiam humores edulcare, fibras leniter stringere, & dolores mitigare valent, sub varia forma, provide administrata conduxerunt: qualia erant Unicornu fossile, Corallia rubra, Bolus Armena, Terra sigillata, Smaragdus, Hamatites, Tormentilla, succus Catechu &c. cum & sine opiatorum moderato accessu; Balsamum etiam Peruvianum cum vitellis ovorum subactum, in clysteribus aliquoties injectum, egregiam opem in non paucis tulisse observavi.

Autumnus, zephyro, cum aquilone,

lone, denuo prævalente, (& illo quidem, sæpe vehementer, præcipuè autem à die 24. Decembris, ubi vesperi impetiosissimus, sine tamen aliquo, per Dei gratiam, damno, secus ac alibi, in Hollandia, Hamburgo &c. tum temporis contigerat, per quadri-
duum furente (humidus admodum

ob nebulas & pluvias, exstitit; talisque aëris conditio ad finem usque anni, cujus ultima nox fulguribus illustrabatur, perduravit, nullis aliis morbis epidemicè, paucissimis etiam sporadicè se offerentibus, præter odontalgias & consuetas hoc tempore tusses & coryzas.

Constitutio Anni 1712. Apud Labacenses in Carniolia,

à Dno D. MARCO GERBEZIO,

Apud eosdem Physico, & Medico ord. medicè considerata, & Augustiam Vindelicorum d. 28. Decembris 1712. communicata.

FRigori aliàs Hippocrates non videtur imputare singularem insalubritatem, dum 3. Aph. 17. ab eo corpora firma, agilia, & bene colorata reddi asserit: quàm id tamen insalubre esse soleat, saltem dum modum excedit, docuit nos præterquam hyems Anni 1709. si quæ alia nivosa, & frigida, quoque currentis Anni 1712. hyems ob non multo demissiores nives, & frequentes aquilonares ventos similiter ultra modum frigida. Sub ejus siquidem decursu plurimè à febribus catarrhalibus, tussibus, rucedinibus, pleuritis, phthisibus, cephalalgis, gravedinibus, hemiplegiis, cachexiis, hydropibus, & aliis à variis modis peccante lymphæ dependentibus indispositionibus, fuere apprehensi. Quamvis tamen forte per se non tam frigus fuerit causa tantarum indispositionum, quam prægressa elapsi Anni 1711. austrina, & pluviosa autumnii constitutio, quæ à præsentis anni perfrigida hyeme excepta humiditates, elapso autumnio

in corporibus aggregatas, oclusis cutis poris, & per id impedita insensibili transpiratione, in corporibus retinuit, coagulavit, stagnare, & extravasari fecit, præsertim dum subinde tamen etiam intercurrerint austrini flatus, qui eas rursus solverunt, & exundare fecerunt. Si vicissitudine quadam, dicit Valeriola lib. 2. cap. 4. locor. com. aquilonius flatus austrinum sequatur, fluxionum tum morbi fiunt. Quemadmodum & nos in *Chronologiæ nostræ Med. An. I. XX. & XXI.*

Sic Ego ipse mox sub anni ingressu cum pluribus aliis à febre catarrhali apprehensus eram, sed brevi liberatus introsumptione mannae granatæ in jure dissolutæ quantitate unc. trium, & sudatione ad tales pulveres específicos mane cum decocto herbae theæ assumptos, ℞. Spec. diarmarg. frig. diatrag. frig. ℥ ij. diaphor. ana. ℥ss. succin. alb. præp. flor. ☿. ana gr. iij. M. f. pulv. in triplo. Aliis præterea subinde venæ sectione sanguinem imminuebam, & alia pectoralia

K k

ralia

ralia propinabam, puta decoctum pectorale cum syr. de alth. Fern. de farfara, aut similibus specificis dulcificatum. Item Trochisc. bechicos, ol. amygd. dulc. cum sacch. cando, vel Julapio violato &c.

Certus puellus quinquennis non pridem pro capitis, & reliqui corporis scabie abigenda, nescio quo, perunctus, & præterea ab extra perfrigeratus in eam dyspnoeam incidit, ut suffocandus videretur. In subsidium vocatus fuaseram, ut eum syr. Mannati unc. i. & jalap. pulv. ℞j. expurgarent. Hinc in jure dissolutam spermat. Ceti ℞j. propinarent. Nec non ad sudorem cogere his pulvisculis: ℞. Spec. diamarg. frig. ℞. diaphor. ana ℞℞. pulv. March. succin. alb. præp. ana. gr. iij. flor. ⚡. gr. j. sacch. perl. gr. iij. M. F. pulv. in triplo. Et sæpius cochlearium propinarent de tali mixtura appropriata: ℞. Extract. helen. fumar. ana ℞j. croci gr. v. subigantur in Aq. asthmat. chærefol. ana ℞℞. syr. de hyssopo ℞℞. M. f. potio. Atque, nisi malum remitteret, utriusque brachio vesicatoria applicarent. Dictum factum, & puellus præter parentum expectationem convaluit.

Hyemem quidem cum majore amœnitate excipere velle videbatur Ver, utpote sub cuius ingressu ex amœnis Solis radiis adhuc residuæ nives successivè optatissimè dissolvebantur. Postquam autem in Aprilis progressu sæpius intercurrere incæpissent pluvix austrinæ, à 20. Aprilis usque ad 25. autem ex Euro pristina hyemalis auræ asperitas, adeo desolati evadere incæperamus, ut adhuc vel tunc nobis non melio-

ra de corporum valetudine, quam de futura satorum libertate ominari tristes occæpissimus. Quando enim in nostris oris nives, & hyemale frigus eo usque, & ultra æquinoctium vernalium protrahuntur, experientia annua edocti nunquam messem opimam, fructus arborum copiosos, & vindemias lætas nobis adpromittere audemus. Emori siquidem accidit vel in ipsa radice hyemalia fata, flores arborum fructiferarum emarcescere, & primos vitium pampinos à pruinis, & nocturnis auræ asperitatibus exitialiter aduri: quemadmodum id etiam, ut postea dicitur, hoc ipso anno evenit. Nec minorem stragem valetudo humana perpessa est. Corpora siquidem hyemali asperitate enervata, & per tot intercurrentes auræ vicissitudines alterata, nec non per tot vernas pluvias nova humorum illuvie repleta, non poterant non solum ab adhuc hyemalibus indispositionibus opprimi, verum & vernis subjacere, potissimum eis, quæ à peccante lymphæ, quales sunt omnis generis vulgo defluxionibus imputari soliti affectus, produci solent. Non minus autem Majus erat inconstans, & inamœnus, quam Aprilis, utpote fere quotidie versus vesperam pluviosus, quin imo subinde & tempestuosus, quemadmodum secunda Maji, qua excussum ex nubibus fulmen arcis horologio adjacentis turris tectum magna parte disjecerat. Junius erat quidem nonnihil ordinatior, & versus exitum utcunque æstivus, aliquoties tamen æque tempestuosus: quin imo ad festum S. Medardi ex aquilone plane frigidus. Ut adeo neque ipse pla-

ne inculpate transire potuerit.

Certus archi-hypochondriacus, jam tribus annis consequenter semper circa dimidium Aprilis deterius affectus, & præsertim de capitis gravitate & obfuscatione quadam lamentatus, 13. Aprilis inexpectatè factus epilepticus intra bihorium obiit. Obiisse quoque observati sunt alii repente eodem tempore facti epileptici. Memorabile est à jam dicto hypochondriaco notatum discrimen inter auram civicam, seu Urbis arcis subjacentis, & inter auram sublimem arcis ipsius Labacensis. Aferebat is enim, quod quoties adisset (solebat autem diebus amœnis facere frequentissimè) arcem, concedissetque aliquamdiu sub tilla, suppremitatem montis amœne coronante, vel obambulasset; se semper notabiliter melius sensisse, caputque habuisse sereneius; quam primum verò redux domum versus subjacenti urbi appropinquasset, se illico rursus deterius sensisse. Ut adeo planè dubitare non liceat de veritate eorum, quæ nos in *vindiciis nostris Medicis de aura Labacensi* §. 37. de discrimine inter salubritatem urbium, & locorum liberæ auræ expositorum, campestrumve docuimus.

Ad repentinam Junii circa festum S. Medardi perfrigerationem, pleuriticus factus Jacobus Ubez, expertus Chirurgus, corpore ultra modum obesus, & plethoricus, elusis quibuscunque adhibitis remediis quoque intra triduum obiit, cæterum homo apparenter sanissimus. *Obesi videlicet facilius moriuntur, quàm graciles ex Hippocrate.*

Æstas habuit quidem sua interval-

la utcunque connaturalia; quod toties tamen intercurrissent tempestuosæ pluvie cum tonitruis, fulgurationibus, & fulminationibus, subinde etiam cum grandine, cum communitè subsecuta notabili auræ perfrigeratione, quemadmodum 21. Augusti, qua mane hora media septima fulmen in suburbio Tyrnau dicto octo nautarum casas, non obstantè densissima pluvia, in cineres redegerat; pro vix temperata, & vernam temperiem affecta haberi poterat. Ob quam causam sata tardius maturata messem tristissimam colonis præbuerant.

Adhuc parum siquidem illud, quod hyemalem rigiditatem, & ultra æquinoctium protractas nives subterfugerat, perque vernas pluvias in lolium conversum non erat; per toties iteratas coruscationes adeo exustum fuit, ut aristæ vel steriles plantæ evaserint, vel grana macra effœtave, & potiore farina orbata progenerarint.

Neque humana valetudo interea minimum passa. Vidimus siquidem, quod, quæ per Junii, Juliique decursum ob imminutas successivè per hyemem, & Ver in corporibus aggregatas humiditates, utcunque subidere inceperat, mox sub Augusto labascere visa sit à febribus tertianis intermittentibus, subinde & quartanis, & tertianis nothis, continuis, diarrhœis, disenteriiis, vomitionibus &c. impetita. Quæ febres vel in eo fuere singulares, quod non solum raro consuetum typum in paroxysmis observaverint; verùm etiam, quòd communiter post aliquot paroxysmos in continuas mutari solitæ fuerint,

similiter adeo inordinatas, ut etsi typum tertianarum duplicium præ se ferre viderentur, tamen subinde 24. & plures horæ intercurrerint, quibus in pulsu nulla fere alteratio animadvertebatur, urinis fere crassis, & lateritio sedimento refertis existentibus, desuper verò tamen rursus insistente continua alteratione, sæpe cum maculis petechialibus scarlatinis, saltem per brachia dispersis, sæpe etiam cum diarrhœis & vomitionibus, vel copiosissimis sudoribus: vix tamen aliquando cum ægrorum interitu, etsi semper cum tardissima integræ valetudinis recuperatione. Quod Medici communiter febriliter cum succo pancreatico justo acidiorè effervescenti bili, sed multæ pituitæ admixtæ imputabant; & vel propterea non tam ardentes, acutæve febres producenti, quam potius nothas, minus acutas, & diurnas. *Quando æstus fit similis veri, sudores in febribus multos expectare oportet. Hipp. 3. Aph. 6.*

Curabantur autem febres illæ, si quandoque persistere intermittentes, pulvere Cornach. diebus à febre liberis justa dosi assumpto, & sale febrili Myns. una alterave hora ante proximos in aqua card. ben. vel cent. minoris propinato. Si qua verò eas in continuas degenerare accideret, præterea venæsectio celebrabatur in petechialium macularum absentia, aliàs verò scarificatio dorsi cum subjunctis cucurbitulis. Quamvis viderim apud unum alterumve opificem, cui etiam acti prostantibus petechiis, sed pro pulicum moribus habitis, erat sanguis venæsectione emissus, & qui tamen æquè convaluit, ac alii, quibus san-

guis emissus non erat. Unde conjicere licebat eas solita sibi malignitate non fuisse præditas. Per reliquum morbi decursum autem insistebatur usui pulverum pan. rub. de gem. frig. CC. phil. præp. q̄ diaph. arcan. dupl. bezoardico min. additis, si diarrhœa symptomatice urgebat, troch. de terr. sigill. unicorn. foss. &c.

Certa filiola, quæ simili febre continua cum maculis petechialibus, & dysenteria detinebatur, convaluit ad subinde pro necessitate injectos clysteres, primum abstergentes, postea adstringentes, & ad quotidianam intro sumptionem pulv. pan. rub. troch. de terr. sigil. CC. phil. præp. unicorn. foss. & finaragd. præp. cum sacch. rosato dulcificatorum. Quodque præterea linguam haberet aridam, eam humectabat mucilage sem. cydon. aqua prunell. extr. addito Rob. diamor. & lap. prunell. eluebatque frequenter os aqua & aceto invicem commixtis, abstersa lingua dentifscapio, non intermissis externis astringentibus.

Certus nobilis denique planè adhuc pluribus habebat opus. Laborabat is verò hemitritæo, febre ex æstu febrili continuo, & febre intermittente cum rigore & duplicato æstu alternis diebus intercurrente constante, & quod deterius erat, semper cum quadam veluti Cholera seu excretionibus numerosissimis per superna, & inferna materiæ variæ veluti æruginosæ. Hic erat primum purgatus decocto sen. c. rhab. Myns. Hinc ipsi vena secabatur, & pro attemperatione æstus febrilis præter mixturam cordialem ad intro porrigebantur pulv. de gem. frig. CC. phil. præp.

præp. ꝑ. diaphor. arean. dupl. Ast intercurrebat tertius paroxysmus cum ea violentia, vomitibus, & alvi dejectionibus, ut æger, si sæpius taliter invaderetur, malo succubiturus metueretur. Hinc postridie illius paroxysmi loco arcani duplicati memorato, pulveri Cort. peruviani & troch. de terr. sigill. ana ꝑ. erat additus. Vesperis autem ante somnum pridie quarti paroxysmi febris intermittens talis bolus: ℞. Conserv. menth. rosar. Elect. diascord. frac. ana ꝑ. cort. peruv. subtil. pulv. ꝑ. troch. de terr. sig. gr. vij. M. cum sacch. F. bolus. Et non solum quieverat ea nocte utcumque æger, verum & à vomitionibus illis, abisque dejectionibus fere liber erat, præterquam totus debilis, & à continuante æstu febris continuæ totus anxiosus. Qui propterea pro possibili cordialibus & caponis jure cum gelaïna permixto reficiebatur. Quodque expectaretur accessus quarti paroxysmi mox à meridie, quatuor horis ante eum fuit ægro talis mixtura specifica propinata: ℞. Aq. cord. laxon. secundæ, card. ben. ana ꝑ. syr. coral. ꝑ. cort. peruv. subtil. pulv. ꝑ. absint. gr. V. M. f. pot. Et desideratissime emanerat, quem adeo non minus nos, quam æger ipse metuerat, paroxysmus. Ut adeo nobis nihil superfuerit expugnandum, quam adhuc febris illa continua, viriumque prostratio: quibus proinde diligenti continuatione pulv. de gem. frig. CC. phil. præp. ꝑ. diaphor. & ⊖ perlat. nec non mixturis cordialibus opem fere eo usque conabamur, usque dum successive & ista feliciter sopita fuere. Certè si in quo

alio, in hoc manifestè periculoso casu se Herculem exhibuit cortex peruvianus, rite ob conjunctam Choleram stomachicis associatus.

Autumnus denique usque ad extremum Octobris erat satis commodus, ut adeo Vindemiæ quidem in optata aëris temperie potuerint peragi, sed vel ex eo tristes, quod magna botrorum pars, uti in constitutione verna dictum, aut in primis adhuc pampinis vere emarcuisset, aut æstate à tantis corruscationibus, & rubiginosis pluviis, ipsis etiam arborum foliis, & arboreis fructibus propterea copiosissimis maculis notatis, & ad putredinem pronissimis notanter infensis, adusta penitus arida è vitibus decidissent, postea autem, & toto Novembri, Decembrique Mensibus usque ad 13. Decembris adeo pluviosus, ut fere non intercesserit dies, qua non pluisset, aut saltem nubilum, & ad pluvias proclive non fuisset, & ex Austro jugiter (excepta 20. & 21. Novembris, qua primæ nives ex Euro ceciderant, & 8. Decembr. quæ per quinque continuos dies Aphricus vehementissime furebat) flante veluti tepidum. Hinc non mirandum, quòd interruptis dictis tum continuis, tum intermittentibus febribus, è contra turmatim irruissent febres Catarrhales, hemiplegiæ, vertigines, hemiplegiæ, arthritides, & post 20. Novembris repente perfrigeratam raucedines, gravedines, tusses, pleuritides, obauditiones &c.

A 13. Decembris ex Aphricum excipiente leni Aquilone, demùm saltem à prandiis serenum cum successiva aëris perfrigeratione usque fere ad

anni exitum, nisi quòd postremis diebus constanter obnubilatum cœlum nos Solis radiis privaverit. Atque adeo apparet totum hunc annum, excepta hyeme, quæ saltem frigoris acerbitate excesserat, fuisse valde insalubrem, & ob tot pluvias, coruscationes, & potissimum prævalentes ventos Meridionales, non minus terræ fructibus, quam hominibus magnopere infensum. Num verò & animalibus, quæ etiamnum crepare continuant? sub iudice lis est. Interea certum est, tot æruginosas pluvias eorum pascua non reddidisse salubria, quin potius insalubria. Quanvis probabilius videatur, istam interitus animalium continuationem potius contagii semel eis impressi propagationi esse imputandam, quam pascuorum vitio: eò, quòd & alibi terrarum grassetur tale malum, ubi forte tamen tot corrosivæ pluvix non cecidere, quot apud nos.

Duo hemiplectici fere planè æqualiter affecti, id est uterque cum immobilitate brachii dextri, & loquendi impotentia, fuere fere æqualiter percurati, ita ut etiamnum fere pro lubitu moveant brachia, & loquantur libere. Purgabantur videlicet hac potione: ℞. Mass. pil. cochiar. ʒj. dissolvatur in tantillo aq. apopl. adde syr. de stœchad. ʒij. spir. lil. convall. gutt. VII. M. f. potio. Hinc uni eorum, qui plethoricus erat, emittebantur ex dorso, mediante scarificatione, circiter quatuor uncix sanguinis. Utrique verò erat injunctum, ut pro corroboratione spirituum bis de die assumerent, castaneæ quantitate, de hac opiata: ℞.

conserv. flor. beton. salviæ, anthos, majoran. ana ʒʒ. spec. contra apoplex. ʒiʒ. specific. cephal. Michaël. ʒj. spir. ceras. nigr. lilii conval. ana. parum M. cum syr. flor. tunicæ F. opiata. Cui superbatur unum vel alterum Cochlear aquæ apoplecticæ.

Item, ut spinam dorsi cum nucha ungerent unguento nervino, & ol. lumbr. terr. utque os frequenter eluerent spiritu lil. convall. cui theriaca esset admixta.

Quinta morbi die fuit repetita portio purgans, atque subsequenter septem diebus sudor procuratus decocto lignorum cum ligno rorismar. & visco querc. Et, uti dixi, successivè convaleuit uterque.

Non multo absimilius tractatus fuit etiam certus mercator ex hemiplegia saltem oris torturam, & palpebræ dextri oculi, ita, ut eam citra manus subsidium occludere non posset, resolutionem passus. Purgabatur is nempe his pilulis: ℞. Extr. cephal. ʒʒ. castor. gr. j. Resin. jalap. pin. sub. gr. VII. spir. mac. gutt. j. M. cum spiritu ceras. nigr. f. pil. No. IX. Nucham calidè unxerat ungu. nervino & ol. succini; pro corroboratione utebatur eadem opiata, qua duo illi hemiplectici, & post triduum repetitis pillulis sudabat ad potum decocti sudoriferi per octiduum, prætereaque partem affectam fovebat sacculis speciebus nervinis refertis, & in vino albo decoctis. Et eatenus restitutus fuit successivè, ut vix animadvertatur, quòd aliquando fuisset læsus.

Armamentarii Cæsarei præfectus tamen, postquam jam antehac ter fuisset

fuiſſet à ſimillima hemiplexia ſimilimis remediis feliciter reſtitutus, circa dimidium Novembris brachio ſiniſtro, quod alias prioribus vicibus erat intactum, reſolutus cum omnimoda loquendi impotentia, fruſtra adhibitis quibuſcunque, ad initium Decembris interiit.

Ex quartanariis certus ſexagenarius ad ſolas has pilulas: ꝑ. pil. tart. Schroed. ʒʒ. extr. gentian. cent. min. ana gr. IV. Reſin. jalap. pin. ſubr. gr. V. M. cum tinct. tart. f. pil. No. IX. Et ad ſectionem ſalvatellæ manus ſiniſtræ, atque ad gr. iij. tart. emet. Nec non ad continuatum uſum huius tincturæ convaluit: ꝑ. Eſſent. abſynth. Elix. propr. parac. tinct. tart. ſpir. ☉. *ci ana ʒj. M. Doſis gutt. XXX. ex aqua abſynthii. Alii tres quartanarii verò priuſquam fuere liberati, præterea uſi ſunt ſuis temporibus hiſ pulveribus ſpecificis: ꝑ. cort. peruv. ſubtiliſſimè pulv. ʒij. ☉*ci, ʒ diaphor. ana gr. x. M. f. pulv. Aliorum affectuum curationes, utpote

magis obvias, ſtudio prætermitto, excepto ſolo adhuc Materialiſta illo, qui 20. currentis Decembris in ædibus Carpentarii ad eccleſiam S. Floriani, ex diuturnis Coli inteſtini doloribus, & oſſis pubis, illique apoſtemate obiit. In eo ſiquidem illud erat ſingulare, quòd ex aperto apoſtemate in femore aliquot digitis infra os pubis, ob commodiorem puris evacuationem, cum pure genuinæ alvi fæces profluere animadvertæ fuerint. Propterea demortuo poſt octiduum circiter ægro, jam pridem penitus exhausto, erat inquitum in dictarum fæcum tranſitum; & depreheſum, quod colon inteſtinum, ea, quæ coxam ſpectat, parte fuerit ad imperialiſ nummi amplitudinem exeuſum, perforatumque, & inde facto ſucceſſivè cuniculo per pure excavatos muſculos, partes illas contegentes, penetraſſe ex læſo inteſtino fæces illas alvinas uſque ad inciuſum locum. *Induta eſt ſcilicet caro hominiſ putredine, & ſordibus. Job. cap. 7.*

Conſtitutio Anni 1713.

à Dno D. MARCO GERBEZIO,

Medico Labacenſi, communicata d. 15. Januarii An. 1714.

A Deo varius erat apud nos Labaceniſes, quoad auræ temperiem huius anni 1713. decurſus, ut fere vix præterierit octiduum, quo ob jugem omniſ generiſ intercurrentium ventorum viciffitudinem, alia non fuiſſet introducta, aëriſ conſtitutio. Soluſ Januarius ſibi hyeme aliquantulum conſtabat, æſtate Auguſtuſ, & autumnuſ poſterior Novembris, &

anterior Decembris pars celo ex ſolito maturiſ partiſ nivibuſ, eaſque ſecuto ſtatu aquilonio ſerenato. Cæterum verò toto reliquo tempore varietas, potiſſimum cum pluviis, & auræ aſperitate conjuncta: proindeque ſicut terræ frugibuſ maximè incommoda, (qui propterea exceptiſ montaniſ lociſ, ubi ſoluſ natura ſua aridiuſ eſt, non ſoluſ creve-

re perpauci, verum & impuri, & vitii, zizaniisque plenissimi, arboreis fructibus quidem itidem saltem in montanis existentibus utrunque copiosis, verum & ipsis ob nimias pluvias veluti eviratis, & solita sapiditate destitutis, consequenter minus sanis, plurimisque hominum eis indiscretè vescentium febrium diarrhoearum, dysenteriarum, vomitionum, & ventris corrosionum causa) ita sanitati humanæ maximè importuna. *Mutationes* siquidem temporum, teste Hipp. 3. aph. 1. *pariunt morbos*. Quod ea tamen non tulerit singulares aliquas, præter copiosas defluxiones, epidemias, quælium aliàs feraces esse solent similes annorum constitutiones, existimo in singulare nostrum commodum fecisse, quòd dictæ illæ varietates nunquam repente irruerint, sed successivè, & veluti inadvertibiliter, neque diu tales perseverarint, neque magnæ fuerint: quòd tamen requiritur ad inducendos in corpora ex aère morbos populares. *Magnas* siquidem, dicit Hipp. citato loco, *mutationes facere morbos*, 3. aph. 7. autem dicit: *si annus magna ex parte talis fuerit*. Quod ipsum sentit & Galenus *Comment. 1. in lib. 1. Hipp. de morbis vulgaribus*. Quandoquidem igitur hic annus, juxta dicta, maxima ex parte fuerit varius, & frequentissimè pluviosus: tales constitutiones vero solent esse defluxionum, seu morborum à peccante lymphâ dependentium feraces, mirum non est, quòd potissimo tempore præ quibuscunque aliis affectibus vigerint defluxionum morbi.

Curaciones eorum non adduco, sed

relego benevolum Lectorem ad *Chronologiam meam Med.* elapso Vere Francofurti unà cum Intricato Exiricato meo Medico recufam. Ne vacuæ tamen omnino sint hæc paginae, aliorum morborum hoc tempore observatorum, & solùm breviter meminisse hic lubet certæ nobilis Matronæ, elapfa quadragesima à me hydrope ascite feliciter percuratæ, elapfo autumno verò ex eodem malo tamen, sed per errorem defunctæ. Hæc tota elapfa æstate citra querelam vixerat: quòd ea verò horariis fructibus nimium indulisset, & aliàs licentiosius pro ordinario muliercularum more vicitasset, sub initium autumnii de novo cruribus intumescere occaperat, successivè & abdomine; sed quòd cum nescio quo in ventre motu, se concepisse suspicari inceperat, & propterea omnia remedia, ne inde forte abortus periculo sese exponeret, negligere, usque dum exacto, sua opinione, gestationis tempore, dum parituram sese existimaret, vitam cum morte commutarit. Apertum propterea Cadaver, ut foetus eximeretur: aut ejus loco aliud non repertum, quam ingens in abdomine aquarum colluvies. Ut adeo manifestè con-jicere licuerit, motum illum, quem foetui illa imputabat, aliunde non fuisse, quàm à flatibus, aut colluviei illius aquosæ in abdomine contentæ, & sub corporis motu, aut ventris contrectatione perceptæ fluctuatione. Si infelix mulier, aliàs tempestivè ad rem fecisset, (quanvis gravidas à similibus generosis remediis indigentibus malis citra abortum liberare, sit ex nostra in Intricato

Ex-

Extricato nostro medico tradita doctrina, perarduum) forte non minus juvari potuisset, quam adjuncta à me fuit Sutorissa illa, cujus ut talis curatio proposita fuit in *Chronologia meæ Med. Anno I. §. CXXI.* In simili siquidem peccantium humorum aggregatione remedia etiam valentiora, qualium hydrops præ aliis affectibus indiget, non tam foetum, utpote rem domesticam, & naturæ congenerem, quam humorem peccantem, utpote quid à natura alienum, citra abortus consecutionem, aggrediuntur. Prouti id pluribus deductum à me fuit in jam allegata *Chronol. meæ Med. Anno II. §. CXXVII.* & alibi. Ut taceam, quod in tali casu præstare videatur saltem matrem etiam cum aliquo abortus periculo salvare, quam Matrem & foetum evidenti periculo expositum, relinquere. De imaginariis conceptibus alias si quis plura legere cupit, inspicere potest *Sachsium in Scholio ad observ. I. Anno I. Decuriæ I. Ephem. Nat. Curios.*

Meminiſſe item lubet duorum febricitantium, quorum uterque in sextum usque mensem intermittenter febricitabat, non obstantibus variis à suis Medicis sibi ordinatis remediis, quos Ego tamen solis sequentibus mox ad anni principium celerrimè liberaveram. *℞. Pil. tartarear. Schræd. ʒʒ. extr. gentian. cent. min. ana gr. iv. Resin. jalap. pin. sub. gr. vii. ol. mac. gutt. ij. M. cum tinctura tartari. F. pil. N. IX.* Sumantur die à paroxyfino libera. Hinc pro ventriculi corroboracione, & cruditatum correctione sumantur quotidie mane ex jusculo de sequenti

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

tinctura in diuturnis febribus specifica guttæ XXX. *℥. Essent. absinth. agrimon. Elix. propriet. parac. s. acido, tinct. tart. spir. sal. ꝯci ona ʒj. M.* Atque ab extra lienis regioni applicetur Emplastrum de Cicuta cum ammon.

Sique videretur, memoratæ pilulæ adhuc semel iterentur. Et exactè observata interea victus regula uterque constanter convaleuit.

Ad certum quinquagenarium hypochondriacum sæpe sæpius venris corrosionibus, & nocturnis vigiliis tortum pro dando consilio vocatus, dum vidissem, quod ei à Medico suo Ord. frequentissimè ad vesperum pilulæ de cynoglossa aliquot granis laud. op. acuatæ concederentur; eorundem tam frequentem usum absolute dissuaseram veritus, ne eæ forte successivè caput ad apoplexiam disponderent. Quod in eo verò mihi non obsequeretur patiens, utpote ab earum usu semper, uti ipse asserbat, alleviari solitus; ei ultimam cum suo interitu obtigerat, quod Ego ipsi pridem prædixeram. Sæpe siquidem etiam ea, quæ prodesse videntur, obsunt.

Prosperiore sorte sibi è contra procuratum fuisse per sex hebdomadas frustra desideratum in arthritide vaga somnum, mihi eodem tempore fide dignissimus naraverat certus Soc. JESU pater, charta, in qua multo tempore involutus in officina aromataria asservabatur crocus, capiti obvoluta. Ut adeo non vanè suaferit Wedelius apud Priccium in singulari suo tractatu de virtute Venenorum *Medica cap. XXIII. de croco,* crocum sacculo inclusum, & infantum, si qua

Ll dormi-

dormire non possunt, capitibus suppositum, cum admonitione tamen, ut, ne is eis forte nimium soporem inducat, postquam obdormivere, is iterum subtrahatur.

Adjicio rarioris illius affectus, quem ob involuntariam, & justo copiosiore crudæ & factæ haustu analogæ urinæ profusionem, Diabete[m] vocant Medici, succinctam, sed felicissimè peractam curationem. Certus in honorifica dignitate constitutus 52. annorum Sacerdos, temperamento atrabilarius, & ob plurima negotia, vitamque sedentariam factus, uti dicitur, hypochondriacus, inter reliqua hypochondriacis familiaria accidentia successivè demùm etiam de urinæ ardore, & multo in urina sabulo lamentari coepit. Hinc præter referendis obstructionibus dicata plurima remedia etiam abstergentibus, leniter diureticis, & urinæ ærimoniam obtundentibus usus est, quale præ aliis erat decoctum Forestii, & syr. de albæ Fernel. Taceo stomachica, & alia, quæ subinde ab urgentibus circumstantiis exigi videbantur. Inde sublatus quidem fuit molestissimus ille urinae ardor, sublatus etiam cum urina excerni solium sabulum; verùm ejus loco inducta memorata illa involuntaria, & nimia crudæ, & potui colore planè analogæ urinæ profusio cum ea marasmodica corporis contabescencia, ut venerabilis æger omni prorsus appetentia, & somno destitutus, sine fine sitibundus, proximè interiturus videretur.

Hinc itum in consilium, & conclusum, ut posthac cura tota eò dirigeretur, quo urinæ nimie illi pro-

fusio[n]i corporis substantiam eatenus depascenti idoneis remediis occurreretur.

Statutum propterea, ut æger ab omni difficulter digestibili abstineret, vitaret vinum, & ejus loco pro siti, quamvis pulsum vix alteratum haberet, biberet jus carnis bubulæ perfrigeratum, & ab omni pinguedine præviam per pannum lineum colaturam liberatum, subinde autem emulsionem amygdalarum dulcium, exhilarato quandoque sitiente ore cochleari vini cydoniorum, vel granatorum acidorum, quandoque etiam granis ipsis pomorum granatorum. Pro cibo vesceretur juribus caponis, in quibus concussus sit vitellus ovi rec. contusus, amygdalatis, avenatis, hordeatis, & pulvis ex ovis, & pulpa panis triticeo paratis, malis cotoneis &c. sique posset, carne vitulina, caponum, pullorum, avicularumque montanarum. Mane etiam & vesperi allumeret bonæ castaneæ magnitudinem de hoc specifico.

*℞. Conserv. ros. rub. ℥iij.
rad. symphyt. maj. ℥ij.
spec. diatrag. frig. ℥b.
coral. rub. præp.
terra sigil. ana ℥j. M.
cum syr. cydon. F. electuarium.*

Regionem renum ungeret ungu. rosato, refriger. Gal. & Comitilæ. Spinam dorsi autem & pectus ungu. resumptivo. Quibus constanter continuatis rediit successivè tantus appetitus, ut sibi à cibis vix temperare valuerit. Item somnus, vires, & carum consumptarum recuperatio ad admirationem.

Anni 1714.

SI unquam aliquis annus fuit irregulariter constitutus, fuit apud nos Labacensibus annus 1714. cuius constitutionem quoad aëris temperiem in præfenti communicamus: excepta siquidem sola hyeme, quæ fuit cum paucis nivibus aquilonia, & per totum toleranter frigida, & sicca, totum reliquum ejus residuum, Ver videlicet, æstas & autumnus, excepto Novembri mensè & dimidio Decembris, quorum dies in accepta aëris amoenitate decurrerant, erat meris varietatibus, & veluti quotidianis pluviiis subiectum. Unde tot, tantæque aquarum exundationes, ut nec sata maturefcere, nec gramina defalcari, siccarique, nec semina opportunis temporibus terræ mandari potuerint; quæque terræ mandata fuere, aut prorsus non adoleverant, in semine suffocata, aut adulta à meris vicis, zizaniis, & loliis adeo conspurcabantur, ut usui esse vix potuerint, aut ab uredine adusta grana effocta, & farina fere destituta tulerint. Unde insueta annonæ penuria, & propterea præsertim Croatiam versus, fere communis inter plebejos fames.

Qua stante aëris constitutione qualiter humana valetudo subsisterit? nemini credo difficile fore conjicere, qui ex Hippocratis *lib. tertio aphor.* & alias novit, qualium tales annorum constitutiones soleant esse feraces corporum indispositionum; præsertim, si is præterea perpenderit, qualem victus rationem in simili rerum penuria, & caritate fuerit ob-

fervare necesse, & quali, quamve insalubri qualitate debuere fuisse præditi non solum terræ, verum & arborum, vitiumque fructus, utpote dicta uredine adeo exesi, adusti, ut vix fuerit reperire pyrum, pomum, vel etiam botrum, qui integer, immaculatus, & connaturali suo sapore præditus fuisset: quamvis & talium parcissimus fuerit quæflus. Substitit videlicet, si unquam aliquis, lamentabiliter. Eo, quod similes temporum constitutiones, soleant esse ex Hipp. citato loco, & nostra in *Chronologia Medica* tradita doctrina, morborum feracissimæ.

De hyeme quidem nobis non erat, quod adeo quereremur, utpote quæ utcumque tolerabili suo frigore siccitateque corpora potius reddebat *firma, agilia, & bene colorata*, adeoque bene valentia, quosque tulerat morbos, eorum saltem solum accidentaliter extitit causa; quatenus videlicet humiditates à prægresso pluvioso anno in corporibus nostris aggregatas altius impresserat, eoagularat, & à discussione per insensibilem perspirationem impediverat.

Quod ipsum puta & de Novembri mensè, Decembrisque anteriore dimidio, utpote similiter leni aquilone perflatis, & potissimum amœna serenitate illustratis. Ast tanto majores quereæ nobis fuere contra Veris, æstatis, & reliqui autumnii (utpote adeo pluviosorum, ut vix intercurreret duorum triumve dierum serenitas, Solisve illustratio, quæ à pluviiis, aut saltem nubilo cœlo cum planè insueta aëris asperitate non fuisset interrupta) decursum: Qui propterea tantis cum ægrotis nego-

tiis nos oneraverat, ut iis expediendis vix suffecerimus. Quin imo, postquam affinem nobis Styriam ad Judenburgum peste infectam perceperamus, nobis planè de adhuc deterioribus metuere inceperamus. A quibus tamen præservavit nos hæcenus gratiosum Numen.

Morbi autem, à quibus adeo impetebamur, erant præter omnis generis defluxiones similibus temporum constitutionibus semper familiares, arthritides, colici dolores, pleuritides, hydropes, febres tam intermittentes, quam continuæ, & ex eis multæ planè malignæ, diarrhœæ, dysentericæ, vomitiones, lumbrici, variolæ, morbilli, & rubeolæ: nulli tamen funestiores, quam febres petechiales, & præsertim Decembri Mense variolæ. Quibus propterea etiam multi præsertim Augusto mense, & Septembri planè succubuere. Quamvis, qui victus rationem observarant, riteque curabantur, potissimum reconvalescerent.

Singulare quid duobus fratribus acciderat: Utrumque prævio totius corporis rigore febrilis incalescentia apprehenderat. Hinc planè intolerabiles lumborum Puncturæ. Desuper unum petechiæ scarlatinæ seu purpureæ, alterum petechiæ nigræ, & variolæ purissimo sanguine soliti puris loco suffusæ. Et ille tertia morbi die, hic septima inopinatè succubuit.

Certa etiam 10. annorum herula cortice peruviano vix à febre quartana liberata in variolas confluentes densissimas inciderat, quæ successivè etiam eo perductæ fuere, ut contractis crustis instantanè abs-

cessuræ crederentur, herulamque pristinae valetudini more solito restitaturæ. At ecce quàm inexpectatum fatum! præterquam enim, quod crustæ etiam sæpius oleo amygd. dulcium perunctæ nullatenus recessissent, (persistente interea semper febre acuta continua, & tussicula) ultimatim eæ eo deductæ fuere, ut si quàm casu tamen abscedere accideret, ea post se ardentissimum ulcus absque omni pure relinqueret, usque dum miserabili herulæ ultimatim, 21. scilicet morbi die, è vita excedere fuerit necesse. Usque adeo de variolis, nisi cum eis & febris, & reliqua accidentia recedant, nunquam venit triumphandum.

Certus Mercator Goritia Labacum cum intensissima & ea continua febre in maximo frigore delatus, de intensissimis & faucium, & artuum doloribus lamentabatur: à quibus demum etiam idoneis remediis liberatus erat. Sed desuper (persistente adhuc febre) toto corpore minutis, & densissimis hydatidibus, seu vesiculis aqua refertis, adeo fuit perspersus, ut quis eum undique fervidissima aqua fuisse perfusum, perustumve citra dubitationem jurasset. Et non obstantibus quibuscunque remediis quoque ipse 18. morbi die obiit.

Certus Lib. Baro è contra usque ad desperationem asciticus, dum proximè expiraturus crederetur, superveniente tumidissimo scroto, inflammatione, & abscessu, sponteque evacuatis inde aquis, præter omnem expectationem convaleuit. Usque adeo desperandum nunquam: sed

sed dum spiramus, speremus.

Carbonum suffocatorum illorum, quibus fabri ferrarii uti consuevere, vapores esse nocentissimos, nemo facile est, qui nesciat: noxios verò æquè esse ordinarios illos ab aperto igne combustis lignis relictos, non facile credo fuisse observatum. Accidit tamen, quòd elapso Decembri ex intenso frigore domum reversus faber ferrarius septuagenarius, eò, quòd sese ad talium carbonum ignem excalescisset, in eum soporem, cum maximo stertore incidit, ut is ab adstantibus omnibus pro fortissimè apoplectico, adeoque ex sententia Hipp. 2. aph. 42. pro omnibus desperato haberetur, successivè quidem clystere acri, frictionibus, sternutatoriis, vesicantibus, & volatilibus antiapoplectis rursus excitatus, ultimam verò, decima tertia videlicet morbi die tamen è vivis sublatus.

Simillimum fatum accidisse recorder ante annos Iggeni rustico in noviter calefacto, & non pridem exstructo fornicato cubili, qui verò libero aëri expositus sese tamen rursus recollegerat. Sed septuagenario illo longè junior erat.

Singularis molis calculum in vesica gestare absque eò, quòd ab eò saltem subinde urinæ excretio interceptiatur, meo iudicio pro raro habendum est. Factum id tamen fuisse detexerat nobis nuperrimè dilectum corpus nostri Labacensis Ecclesiæ Decani. In ejus siquidem vesica ad digiti crassitiem corrugata deprehensus fuit trium unciarum calculus, qui tamen urinam nunquam interceptissè fuit observatus;

quin potius is, postremo præsertim anno, continui urinæ crudissimæ profluvii extitit causa. Sed sciendum venit, calculum hunc ab ægro semper fuisse pro hernia habitum, quem propterea à pluribus annis semper sursum cingulo herniosis consueto religatum gestabat, impediebatque hoc medio, ne is unquam ad vesicæ orificium devolvi, & urnam omnino præcludere potuerit: quin potius, quatenus totum contractæ vesicæ spatium sua mole occupabat, causa erat, ne à renibus jugiter affuens urina ibidem subsistere potuerit, sed potius veluti guttatim jugiter excerni debuerit. Juva- ret propterea quoque fortè alias (nisi lithotomiæ remedio periculoso & sæpe impossibili sese subicere mallerent) tali medio uti, ut taliter saltem ab eis alias consueta urinæ præclusionem liberi viverent.

Anni 1715.

Quem non piget revolvere constitutiones anni 1713. & 1714. àmenotatas, & postremo Ephem. Nat. Cur. tomo insertas, is facile conjiciet, qualiter saltem per hyemem currentis anni 1715. subsisterit inter nostrates Labacenses humana valetudo. Ex temporum siquidem salubribus, vel insalubribus aëris constitutionibus potissimum dependere humanorum corporum bonam, vel malam valetudinem, demonstravi luculenter in Chronologia mea Med. Quandoquidem igitur ex dictorum annorum constitutionibus elucescit, eorum tempora potissimum fuisse varia, aspera, & pluviosa; talia autem solere esse flu-

xionum, & omnis generis à putredine, & humorum corruptione oriundarum indispositionum feracia; arguere pronissimum est, saltem hyemem memoratos annos immediatè consecutam debuisse fluxionibus, & omnis generis à putredine, & humorum corruptione oriundis indispositionibus fuisse obnoxiam, non obstante, quòd ea de se adeo infalubris non fuerit, utpote potiori ex parte aquilonia, toleranter frigida & sicca, adeoque ex sententia Hippocratis utcumque salubris. Corpora siquidem per antecedentem talem infalubrem aëris constitutionem vitiosis humoribus semel referta, præsertim hyemali tempore, quo cutis pori ab externo frigore oclusi, talium humorum debitæ per insensibilem perspirationem depurationi obsistunt, per subsequenter, etsi etiam utcumque salubrem aëris constitutionem, sibi adeo restitui vix possunt tam celeriter, ut in affectus à tali putredine, & corruptione oriundos non incidant, eo saltem usque insistentes, donec à salubriori, & ea contraria, calida videlicet aëris temperie in contrarium non alterentur. Hinc etiam observatum fuit, non obstante juxta dicta de se aliàs utcumque salutari hyemis constitutione, plurimos Labacensium incidisse, præter omnis generis defluxionum morbos, quoque in febres malignas, morbillaceis & varii generis etiam aliis cutis efflorescentiis adeo periculosis, & contagiosis stipatas, ut potissimæ urbis domus eis fuerint coinquinatæ: magna etiam incolarum pars, præsertim pauperum, utpote & competente victu, & necessariis remediis destitutorum, planè è medio sub-

lata. Dicitur siquidem fuisse præterlapsum annum 1714. fuisse adeo sterilem, & insuper fructibus, quos protulerat, vitium, ut inde in corporibus ab eis nutritis alii succi progenerari non potuerint, præterquam morbosi. Accesserat & mortalitas animalium, quorum, etsi nondum actu ægrotorum, re ipsa verò tamen actu insectorum comestas carnes probabile est, etiam quidpiam ad humorum corporum infalubritatem contulisse. Item inter plebem famem ipsam, quæ propterea tot mendicos ad urbem compulerat, ut non pauci eorum conquiriti ibidem cibo saturati mox animo, & vita etiam in publicis plateis concidere visi fuerint, usque dum eis in publico Lazareto, alias pro impestatis destinato, ex collectitia eleemosyna necessaria sustentatio à Magistratu suppeditaretur.

Petechiales, seu scarlatinæ illæ maculæ, quas vulgo petechias nominamus, vix apud ullum ægrum observantur: morbillacæ verò, aliàs rubellæ dictæ, quales Ego Anno 1699. per æstatem hic grassatos fuisse Anno III. *meæ Chronolog. Med. §. XL.* & sequent. descripsi, communiter apud omnes, præcipuè in dorso magis conspicuæ: quibus tamen non raro elevatæ quæpiam pustulæ instar variolarum interspergebantur, sæpe etiam discussis jam illis exanthematibus undecima morbi die, 14. vel etiam tardius superveniebant, miliares quædam pustulæ totum corpus densissimè cum pruritu obsidentes: subinde verò hydatides, seu limpidissimo sero repletæ vesiculæ, eis ex asse simillimæ, quæ perfusione cutis aqua fervidissima excitari solent. Et istæ potissimum post

post se traxere aegri, utpote aliunde jam prius enervati, inevitabilem interitum, sicut illae non facile.

Variolae quidem, & morbilli etiamnum quoque adhuc una grassabantur inter infantes, & adultos, minori tamen cum saevitie, quam elapso Decembri, praeter unicam Monialem, apud quam variolis densissime perispermam usque ad duodecimam morbi diem omnia securissime procedere videbantur; duodecima autem epidermis, seu extrema illa cuticula, quae veram cutim contegit, adeo elevata conspiciebatur per faciem, & totum reliquum corpus, praecipue brachia, latentibus subtus variolis, ut ad humerum digitis apprehensa, per totum brachium uno tractu detrahi potuerit, idem puta de facie. Et ista 13. morbi die obiit. Plura hic mihi essent adhuc de epidemia hac valde multis fatali commemoranda; quod ea vero potissimum tetigerim in Chronol. mea Med. loco citato describendo febrem morbillarem apud nos Anno 1699. similiter, etsi non adeo ferociter, saevientem, Benevolam Lectorem eo ablego. Interea solum adhuc id hic adjiciens, quod Epidemia isthaec malignitate parum a peste ipsa recedens, tota hyeme, & Vere, praecipue Majo mense, usque in Junium, qui erat amoenissimus, eatenus, in omnem aetatem, & sexum, praesertim in quoad faciem caeteram sanissimos saevierit, ut tale quid nostra memoria hic Labaci adhuc nunquam fuerit observatum. Neque hoc solum hic Labaci, sed successive & per reliquam provinciam, praesertim circa Sitticum in parochia S. Viti, & circa Rudolphsbertum in parochia S. Ru-

perti, ubi maximam subditorum partem e medio sustulit.

Ex sexu Muliebri tamen utero gerentes praeter alios impegerant: utpote communiter abortum passae, & retractis a lochiali fluxu ad interiora exanthematibus. Idem fere puta de eis mulieribus, quibus mox in mali principio, aut sub ipsa exanthematum eruptione menstrua proruperant.

A Junio usque ad exitum Augusti erant fere omnia benigna, de variolis autem, & Morbillis nec auditum quidem: e contra febres tertianae praesertim Octobri Mense (quamvis is fuerit una cum Septembri, imo & Novembri, praeter solitum amoenus) adeo contumaces, & inconstantes, ut post tertium, vel quartum paroxysmum communiter degenerarint in lentas continuas per plures hebdomadas, non obstantibus idoneis remediis, continuantes; ultimatim vero rursus in intermittentes terminatae: quae vero erraticae aegros apprehendebant, ferius, aut citius in quartanas mutabantur, quas tamen omnes sequenti methodo, & remediis, propterea bene annotandis, feliciter curabam. Primo purgabam corpus ter, quater, vel quinquies (pro exigentia videlicet cacochymiae, vel cachexiae) communiter pridie paroxysmi (quia ea die tolerantius se habere solent aegri) tali ptisana: ℞. fol. fen. f. fl. ʒiij. Salis Tartari ʒb. flor. viol. martial. passul. min. mund. ana p. i. f. per noctem infusio in loco calido in f. q. aq. agrimon. vel borrag. vel aq. com. vel etiam in jure pulli pro colaturae ʒiv. Mane pravia levi ebullitione f. expressio, & portio. Vel talibus pilulis. ℞. Pil. Tartar. Schroed. ʒb. ext. gentian.

tian. cent. min. ana gr. IV. resin. jalap. pin. sub. gr. V. vel vij. M. cum Tinct. Tart. f. pil. N. IX. Intermediis diebus fiat humorum digestio, & obstructio- num referatio: ℞. Essent. absynt. agrimonie, Elixir propr. parac. tinct. tartar. martis aperit. spir. salis ammon. ana ʒj. M. Dosis mane, & vesperi gutt. XXX. ultimam: ℥. Pulv. patrum ʒiʒ. conf. Alkerm. ʒj. Animon. diaph. ʒiʒ. arcan. dupl. Sal's absynt. cent. min. card. ben. ammon. ana ʒʒ. M. cum conditura cort. citr. f. elect. molle. Dosis diebus apyrexias mane & à prandis tribus horis ante pastum castaneæ magnitudo, superbibendo aliquid aq. card. bened. vel vini melioris: die febrili autem eadem quantitas in declinatione ætus febrilis, continuando id saltem semel de die per 4. circiter hebdomadas etiam post expugnatam febrem, cum exacta diætæ observantia.

Qua ratione autem feliciter cesserit febrium malignarum, & petechialium curatio eis rusticis, de quibus mihi ex Comitatu Cilliensi perscripserat certus Amicus, quòd illi sese in summo febrili æstu frigidæ immergere soliti sint? Ego non capio. Quod verò pedibus, & reliquo corpore tumefacti ad potum cent. min. & immersionem pedum in aquam fimi detumuerint, ejus demùm ratio reddi jam potest.

Anni 1716.

A Tricennio huc recordor, nos quidem varias hyemes ob non minus copiosas nives, quàm asperam auram perdifficulter superasse, imprimis hyemem anni 1709. à me in Ephem. Nat. Cur. Centur. I. & 2. sub titulo: Constitutio anni 1709. descri-

ptam; nullam tamen fere difficilior, quàm cujus Constitutionem nunc communico; hyemem videlicet currentis anni 1716. Ista siquidem vix aliquantulo, ab intercurrentibus brevissimis autris aliquantum refracta nivium copia, & frigoris asperitate per totum adeo sævierat, ut æquinoctium vernum, quod aliàs apud nos hyemis finis esse solet, longè excesserit, obque indefinenter furentes aquilonares ventos, indeque summa ariditate confictam terram arbores, non nisi primo circa dimidium Maji in folia, & flores, idem puta de satis in aristas, erumpere siverit: exemplo aliàs nostra memoria nunquam viso, præterquam ante annos circiter 50. quo recenset certus septuagenarius illius hyemis frigus usque ad Maji exitum adeo instillisse, ut passim necesse fuerit sese à frigoris intolerabilitate lignis excalectis fornacibus tueri. Omnes tunc, addit dictus feniculus, desperaverant de fatorum fere emortuorum, & frugum vel tolerabili ubertate; interea verò tamen consecutum fuisse annum adeo fertilem, ut is raros sibi habuerit pares. Quemadmodum idem ipsum inexpectata Dei benedictione factum admiramur & nos currente hoc anno.

A dimidio Maji demum prægressis pluviis tempus vernum, & successivè terræ viror, efflorescentiaque; quam vernam amoenitatem continuarat & Junius, cum Julio, & Augusto Mensibus, terræ frugibus vel propterea opportunis, quod fertilibus, eisque brevibus pluviis sæpius ad colonorum votum interspergerentur. Sique September jam nominatorum mensium temperiem saltem proportionatè fecundasset; uberiores annum optare non

non potuiffemus. Quod hic verò per totum fuerit pluviofus & frigidus, maturandoque fagotritico, noftrorum colonorum pani quotidiano, uifque planè importunu; factum eſt, quod fagotriticum vix maturatum, uvæ verò planè fere non. Unde vina non minus pauca, quam ultra modum acerba: procul dubio in futurum Colicorum, & arthriticorum, nec non aliorum ab acido, & auſtero oriundorum, affectuum cauſa exitura. Arborei fructus è contra, præfertim poma, fuere copioſiſſima.

Veluti exhaustis demùm per pluvioſiſſimum Septembrem nubibus autumnus ſubſecutus fuit præter morem, & expectationem acceptus, terra nivibus non niſi II. Decembris, cum intenſo tamen frigore, cooperta.

Hinc humana corpora ſicut per hyemis decurſum multum fuere ab omnis generis defluxionibus perpeſſa, ita verno tempore præfertim à pectoris affectibus; adeo ut de actu phthiſicis nemo mortem evaſerit, plurimi alii verò eidem obnoxii prima ſibi ejuſdem injecta fuiſſe fundamenta etiamnum deplorent. Per reliquum anni decurſum verò demum fere meræ indiſpoſitiones ſporadicæ.

Qualis erat, ut ſaltem unam vel alteram curationem pro uſu medico ſubjungam, heruli illius, qui pridem cachecticus, & ſcabioſus veluti repente fuit à ſcabiè per ſe liberatus, inciderat è contra in vehementes hepatis puncluras, febrim acutam continuam, ſitim, tuſſim, vigilias &c. Huic præmiſſo clyſtere fuere ſanguinis ex baſilica brachii dextri emiſſæ uncia V. Hinc pro febris ſufflaminatione talis pulvis bis quotidie intro

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

ſumendus datus: ℞. Spec. de gem. frigidis, diatrag. frig. antim. diaph. ocul. 69. ana gr. V. nūr. perl. ij. M. f. pulv. Et ab extra præmiſſa unctiōe ungu. de althæ. anodyn. & ol. viol. iterato ſuperpoſitum tale cataplaſma. ℞. Herb. malv. althæ. melil. flor roſ. rub. ana Mj. herb. hyoſc. M. ſ. farin. ſem. lini, foenugr. ana ʒj. M. dentur minut. concifa pro ſacculo in lacte decoquendo. Et intra novem dies obortis interea ſæpius ſudoribus habuimus levamen deſideratiſſimum, adeo, ut aliis ulterius non indguerimus, quàm corporis expurgatione, & quibuſdam levibus beccicis.

Item certæ Comitiffæ dyſuria cum intolerabili regionis veſicæ ſive à ſimplici urinæ acrimonia, ſive à viſcoſitatibus (de arena ſiquidem nihil fuit animadverſum) oriundo dolore: quæ tamen intra 12. horas ceſſerat (frustra prius applicatis quatuor Clyſteribus, tot unctiōibus, & cataplaſmatibus ex parietaria &c. combinatis) ad ab extra applicatam dolenti regioni theſſiacam ol. ſcorpion. Matth. perſperſam, & ab intro ſumptam ex vino ʒj. radicis parreiræ bravæ ante biennium per Germaniam à *D. Lochnero*, Illuſt. noſtræ Academiae Directore, divulgatam. Poſt trium circiter hebdomadarum intervallum in idem malum reciderat eadem Comitiffa cum urinæ cruentæ excretionē: & eadem ipſa remedia experta fuit ſibi fuiſſe ſicut prius, maximè proficua. Suaviſſimè ſiquidem urinam promovet laudata radix quomodocunque intro ſumpta, per ſe, vel cum aliquot granis ſalis geniffæ, & ejus acrimoniam cum admiratione temperat. Quemadmodum id expertus fui quoque in memet ipſo,

Mm

&

& primò his diebus apud nephriticis doloribus detentum Jesuitam.

Et denique, ut alias præteream, Arthritis illa, quam vehementem patiebatur certa puella, intra paucos dies his folis liberata: primò purgatur hoc bolo specifico, & propterea mihi in arthritide familiari: \mathcal{Z} . Elect. Caryocost. \mathfrak{z} ij. spec. diatereb. Mynf. \mathfrak{z} j. M. cum sacch. f. bolus. Hinc ex Ischiatica pedis emiserat unc. V. sanguinis, & sudabat quotidie ad hunc pulverem itidem specificum: \mathcal{Z} . Pulv. March. off. Microcosf. phil. præpar. antimon. diaphoret. ana \mathfrak{z} ss. cinnab. nat. præpar. gr. iij. M. f. pulv. qui mane sumatur ex decocto Theæ cum decocto ligni sassaf. visc. querc. & rad. liquir. factò, vesperi verò ex aqua beton. Et convaluerat intra dies duodecim.

His ipsissimis remediis recordor me pluries curasse quoque dolorosissimas Ischiaticas, folis adhuc subinde in subsidium vocatis Cataplasmatibus, seu fomentis anodynis. Est cura compendiosa, commoda, & tamen, si continuantur, magis, quam quis sibi persuadere possit, efficax.

Anni 1717.

Quantum ad annorum salubritatem, & humanorum corporum valetudinem conferat regulata suis temporibus proportionata aëris temperies, jam toties à nobis dictum est, præsertim in Chronol. nostra Med. Id quod equidem etiam manifestè comprobavit ad finem decurrens annus 1717. Is siquidem, quod hyeme fuèrit competenter frigidus, præterquam circa Februarii dimidium, quo

frigore eatenus exhorrescebat, ut inde vel arbores ipsæ fuerint notabile damnum perpeffa, præsertim molliores, quales sunt persicæ; Vere temperatus: æstate saltem Junio, & Julio mensibus æstuosus; quamvis, quantum publica nova peregre retulerant, alibi insolenter tempestuosus: autumno fere veris instar amœnus; humana corpora totum adeo bene valere, ut Medicis fere nullum negotium fa- cesserint, nisi circa sporadicè patientes. Unicum occurrerat, quod videbatur quibuspiam quid ex aère forte ab astris taliter infecto suam originem traxisse, epilepticæ nimirum convulsiones, quæ Septembri mense intra eclipsim lunarem, & solarem plures homines unis iisdemque diebus præter omnem expectationem adortæ fuerant. Duorum talium cura mihi obtigerat: tertii alteri meo collegæ. Duo mei ope divina fuere feliciter ad sanitatem perducti: tertius ille, qui puella septennis erat, è medio sublatus. Duo illi mei non nisi primo exactò integro triduo aliquantum ad se redire & titubanter ferre incipere fuere observati: tertiam illam autem, uti dixi, quarta morbi die succumbere oportuit; num tamen revera, uti multis credebatur, ad eorum interneccionem quid contulerint memorata eclipses? Astronomiæ cultores certius dijudicare noverint. Interea mihi remedia, quæ meos duos pristinae valetudini restituissè videbantur, breviter specificare lubet, forte in simili casu quoque aliis servitura. Primum autem, à quo curam auspiciandam esse judicaveram, erat applicatio ex acrioribus, specificisque confecti clysteris. Secundum, & priusquam
Clyster

Clyster præpararetur, cochleatim propinandum mixtura hæc antiepileptica: ℞. Aq. hirund. comp. cum castor. epilepticæ Langii, ceras. nigr. flor. tiliaæ aa. ʒʒ. liquor. CC. succin. ʒj. Essent. anodyn. gr. IX. m. f. potio. Tertium & seqq. frictions crurum deorsum versus, perunctio verticis ungu. alabastrino cum ol. rutæ, cran. hum. & succin. commisto. Quartum columbarum, & pullorum vivorum recens per di midium disceptorum vertici raso iterata applicatio. ʒum naribus ⊕ volatil. succini admotio, nec non pulv. sternutatorii per penam in nares inflatio, successivè verò, & postquam ægri jam nonnihil sese recollerant, faciliusque quid intro fumere poterant, pulvis March. spec. diacinnab. Myns. & ⊕ volatil. succin. Ultimum etiam corporis expurgatio. Quæ singula quidem etiam sæpius iterare oportuerat, quin & alteri eorum, quæ puella 17. annorum erat, & menstruis deficiebat, venam in talo secare, priusquam plenè convaluerant.

Puellula illa septennis à 4. hebdomadis prius febricitans, erat post mortem cultro anatomico subjecta, & deprehensum, quod ejus cerebrum quoad piam matrem fuerit undique multa viscositate obductum, quoad ventriculos autem plurimo, eoque procul dubio acri sero, seu lymphâ repletum; unde vellicatum nervorum principium conjecturabatur convulsionum illarum immediata extitisse causa, meatuum cerebri à sero illo inundatio autem mortis ipsius. Prouti ea de re perspicaciter D. Anton. Pacchionus Regienfis Medicus Romanus in *epist. de glandulis conglobatis duræ Meningis ad*

Magnif. D. D. Lucam Schroëckium data in *Ephem. Nat. Curios. Dec. 4. An. I. & II. App.*

Hinc mihi, uti reor, non vanè persuadebam quoque meos duos ægros ex simillima causa idem ipsum malum primitus contraxisse. Primus siquidem, qui vir obesus erat valde, bibulus, & pridem quoad memoriam defectuosus ad fauces tantas à capite defluxiones patiebatur, ut nisi ei injectionibus per os (postquam is jam aliquantulum sese recollerat, & os aperire poterat) tempestivè succursum fuisset, ei infallibiliter vel ex solo hoc accidente intereundum fuisset. Adhærebant siquidem frustatim utrinque circa uvulam & fauces ab aëre, qui ob obstructas nares inspirando saltem per os attrahebatur, indurata phlegmata nonnisi dictis injectionibus, & gargarismatis inde avellenda. Frequenter etiam simillima sputa eiciebat. In puella quidem ista causa sese non adeo clarè manifestabat, conquerebatur tamen, postquam ad se redierat, de gravitate quadam oculorum, obturatione aurium, & narium, ac si eo ipsi aliquid defluxisset, qui oculi etiam ipsi diu postea debiles, & vacillantes, præque fibrarum muscularium à sero relaxatione veluti confluentes permanferant. Communiter forte & apud alios similibus convulsionum causa est similis cerebri à nimia, eaque acri lymphâ inundatio, & propterea ei revellendæ, & discutiendæ nihil æquè prodesse solet, quàm tempestivè nuchæ, brachiis, cruribusque, vel ipsi etiam raso vertici adhibita vesicantia, quæ causa forte etiam Florentinis est, quòd infantibus suis vix natis, ut eos ab epilepticis insul-

tibus, quibus illi endemicè obnoxii esse solent, præservent, nucham actuali igne adurant.

Recordor etiam in aula Averspergica ante annos ex epilepsia defunctum infantem, & postea anatomico cultro in mea præsentia subjectum cerebrum simillimè habuisse constitutum.

Reliquos affectus, qui mihi aliàs per anni decursum occurrebant curandi, tractabam feliciter Methodo, & remediis in Chronolog. mea medica notatis: puta febres, arthritides, colicas, hæmoptyses &c. Rarius tamen quid observaveram in duobus subjectis circa pulsum: nimirum quod unus eorum melancholico-hypochondriacus qui sanus communiter habuerit pulsus adeo tardum, ut priusquam subsequens pulsus consequeretur antecedentem, facillè apud alium sanum tres pulsationes præterierint: qui tamen postquam elapso Augusto in febrim malignam incidisset, pulsus habuit adeo frequentem, & per omnes vitiosas differentias varium, ut talem nunquam observaverim. Propterea mox adhuc in principio morbi malum morbi exitum prædixeram. Tam notabiles siquidem naturæ à connaturali

statu recessus non possunt, nisi pessima quæque ominari. Vir aliàs erat robustus, & in actionibus suis accuratus, sed tardissimus, sapius vertiginosus, & subinde leviter insultibus epilepticis obnoxius.

Alter verò similiter robustus cum in febrim similem incidisset, in decimum usque diem pulsus, & urinam præ se tulerat adeo ordinatum, & naturalem, ut nisi contrarium fuisset pessima quæque, quibus unà detinebatur, symptomata, virum nimirum ingens prostratio, linguæ ariditas, inquietus somnus, delirium, tendinum subsultationes &c. eum quis nullatenus febricitasse, ueque singulari periculo fuisse subjectum credidisset: qui 13. morbi die supervenientibus convulsionibus tamen succubuit.

Adeo parum subinde fidere licet etiam optimo pulsui, & urinae, nisi reliqua ei bonitate respondeant, parum etiam de præsentia, vel absentia febris edicere: quantumcumque febrim præsentia vulgo communiter arguatur, vel ex sola pulsus frequentia, & inæqualitate; ubi verò hæc duo non animadvertuntur, ibi hoc ipso non censeatur adesse febris.

Constitutio Epidemica Ferrariensis Anni 1715.

Dni D. JOSEPHI LANZONI.

Postquam Annis proximè elapsis lues pessima boves miserabiliter invasit, atque copiosissimi imbres tellurem inquinaverunt nostram, totumque agrum Ferrariensem stagnantibus aquis pessimè vitiatum vidimus, ita ut femina futuræ messis pro majori parte deperdita fuerint, unde caritas,

ac inopia anni 1715. surrexit; facta est etiam sanitatis jactura.

Martio mense vix inchoato, magnus bufonum & ranarum numerus observatus est, & crescente vere innumerabilis culicum, vermium, serpentum, muscarum, papilionum, locustarum, erucarum, aliorumque in-

infectorum copia super terræ faciem apparuit, & liberum aëris campum occupavit, ex quo nonnulli multas ægri tudines in humano genere prædixerunt; Verno etiam tempore adhuc currente maximi Solis æstus in Maji fine corpora nostra vexarunt, mox aura nebulosa & humida, dolorum dentium, capitis, & rheumatis parens surrexit, quæ tamen brevi in multam est mutata serenitatem. Accessit Junius, & summis caloribus corpora nostra affecit, hinc exordium habere febres quædam, quæ prima facie tertianæ simplicis notam præferabant, mox duplicatæ pertinaciter utrumque sexum omnesque ætates invadebant: primò enim rigor incipiebat, qui ad plures horas durabat, vomitus amari succi aderat, cardialgia, dolor capitis, & eximia succedebat sitis; in multis tormina, & ventris fluxus, in aliis summa alvi stypticitas, inappetentia in omnibus, ac vigiliæ aderant; in tali, ac tanto autem numero febres istæ invadebant, ut nulla Religioforum tam marium, quam foeminarum Monasteria, nullus denique in urbe locus fuerit ab hoc febrili incendio immunis; miserandum erat videre unum vix in domo ægrotare, dein paucos post dies totam febricitate familiam, sic Coenobia, xenodochia videbantur, & rura repleta febricitantibus, in timidis nonnullis ac effeminatis contagionis timorem crearunt, ægrotantes crescebant in dies, & sine salute primorum, numerum augebant secundi, ut vix sufficerent Medici ad tantas ægrotorum visitationes, dies enim licet æstivus ad tale ministerium brevis erat. In curatione talium febrium primo lenitiva pro-

ponebantur ad educendas pravas materias in primis viis hærentes, & hoc die pari, & vacua fiebat; elapsa autem impari, in qua febris redibat, Venæsectio celebrabatur; sed hic notavi, die talis remedii, quo febris, quia tertiana, abesse debuerat, accessionem reduplicatam, & ex simplici, duplicem factam fuisse, & continuam, sicque majus minari periculum; qua experientia edoctus, impotenter nunquam in talibus curandis febribus venam secari jussi, sed ubi opus erat, cucurbitulas scarificatas tantummodo applicari mandavi; Alterantia, Cordialia, Clysteria, Narcotica, Diuretica, & Sudorifica incassum semper fuere administrata, imò summum illud remedium, nempe cortex Chinæ Chinæ, per plures dies exhibitum parum aut nihil præstabat auxilii; sive cum vino generoso, sive in bolo cum Syr. absint. confecto in decoctione, tinctura, Extracto, Syrupis, in Rotulis, aliisque modis exhiberetur: Medicorum aliqui istum pulverem cum Rhabarbaro, Zedoaria, Gentiana & centauro min. mixtum dederunt, alique pulverem corticum Fraxini, & corticum Aurantiorum, baccarum Juniperi similiter experti sunt. Si in aliquibus cessabat febris, brevi redibat, ac ter & quater recidivam patiebantur ægrotantes. Ego & uxor mea dilectissima, sub Augusti finem ab hac febre correpti, usque ad Novembr. ea laboravimus. Sic inter alios sub festo Paschatis Clariss. Dn. Hieronymus Baruffaldos Philosophiæ Doctor Excellentiss. atque Amicus meus suavissimus, pertinacissimam hanc febrem, pravis stipatam symptomatis,

usque ad æquinoctium autumnale fuit passus; ego optima instituta victus ratione, & ad plures dies assumpto vino generoso, in quo china china infusa fuerat, tandem convalui; uxor verò mea, quia purgata, & aliis pharmaceuticis remediis esa est, sanguine etiam è vena pedis emisso ad febrem cicurandam, semper in pejus ruebat, & majores patiebatur febriles insultus. Modo quartanæ duplices apparebant, modo simplices, hinc tertianæ redibant, inde duplices fiebant, iterum quartana, imo in aliquibus de septima in septimam diem revertebantur febres, pertinacem, & malignam semper servando naturam. Observatum est, non nullos aërem mutavisse, aliaque loca petivisse, ibique morantes sanitatem recuperasse: Reversi verò Ferrariam, illico à nova febre vexati sunt.

Pauca fuere funera, sed longissimæ convalescentiæ, hinc in multis obstruções obortæ, in aliis crurum, & pedum intumescencia; in aliquibus ictertia, surditas, tremor, ac scabies, signa erant infirmitatis elapsæ. Notatum fuit in pejus semper ruere ægrotos, atque recidivare faciliter, spirante Euro, qui ventus pertinaciter ad plures dies perseverabat. Causam inquirentes nonnulli, nimium sideribus tribuentes, putaverunt, stellarum influxum malignum, primò boves, inde homines affecisse; alii calorem æstatis nimis intensum, longum, atque molestum accusabant, quatenus extenuando corpora, & humores fundendo, nec non ipsos spiritus dissipando, hujuscæ naturæ febres excitaret; Multi in vino causam horum morborum latitare autumabant, eo quia anno elapso 1714.

ob cæli inclementiam ex uvis fere immaturis vinum aciditate abundans confectum fuerit, quod assumptum crasim humorum, ac fermentorum vitiando tales febres excitaret; Non pauci cadavera bouum, hinc pessima anno elapso denatorum, & hinc inde passim sepulta, causam istarum calamitatum agnovere: dicebant enim, particulas nobis insensas ac mortíferas, à cadaverum corruptione elevatas, atque per porositates terræ ad aërem inquinandum sublevatas, infectione in humoribus nostris peperisse: nec defuerunt, qui nimis creduli hanc pessimam constitutionem à fascino & maleficarum artibus diabolicè provenire crediderunt. Aliqui, cum quibus ego facio, cogitaverunt causam harum febrium internam fuisse humores viscidos atque tenaces, concocti difficiles ac vix separabiles, nec sine longo tempore consumi aptos; externam autem causam in vitio terræ constitutam esse, cum enim annis elapsis, ex copiosis imbribus, & fluminum diluvie, tota facies nostræ telluris tecta apparuerit, & per consequens viscera ejus coinquinata à stagnantibus aquis fuissent, unde infectæ ex pravis humoribus herbæ pascua nociva exhibuerint; Ex hoc morbi animalium, arborum multarum obitus, rubigo segetum orta, particulæ enim nitro-sulphuræ assidue elevabantur, & fructus adhuc tenellos, & uvas nondum maturas adurendo, spem colligendi alimenta furabantur; quin puteorum nostrorum aquæ, quibus juscula, pultes &c. conficiuntur, particulis istis imbutæ, vitium cum alimento præstabant. Qui exactam vivendi normam observabant, sæpe pejus vexabantur, quam illi, qui diætæ regulas aspernati, omnis generis cibaria pro libitu ac voluntate assumebant;

Aliqui

Aliqui intemperantes, ante accessio-
nem largam vini generosi quantitatem
potabant, ac inde se ad somnum &
sudorem componebant, & non nulli
tali modo sanitati sunt restituti. Alii
omnimode se abdicarunt à vino, absque
ullo fructu: febres enim pari pertina-
cia procedebant, atque diætam, quan-
tumvis regulis propriis exercitam, elu-
debant. Ad effugiendam pessimã hanc
constitutionem ad rura ibant non pau-
ci, verùm quia agri nobis vicini, ea-
dem valetudine afficiebantur, parum
utilitatis experti sunt; qui verò extra
nostra confinia proficiscebantur, atque
vel Bononiam, Mantuam, Patavium,
Veronam, Venetias, atque Romandio-
læ urbes pergebant, ii sanitatem facile
recuperabant. Non minus accidit
non nullis, qui tædio affecti ad exterarum
urbes se contulerunt adhuc febrici-
tantes, ut absque alio remedio pristinam
recuperaverint sanitatem, & bene
valentes in Patriam redierint. In puel-
lis passim observabatur in præsentibus
constitutione magna lumbricorum co-
pia, per vomitum enim & per seces-
sum vermes in febrium exordio pro-
dibant, & multi pueri ex hac peste
denati sunt. Hystericas insuper affe-
ctiones in foeminis, talibus febribus
conjunctas præter modum notavi, earumque
insultus fortiores, atque fre-
quentiores maximè in febris princi-
pio, & augmento. Fructus pene om-
nes verminosi, ac ingrati saporis, ita
ut bonæ substantiæ fuerint illi soli,
qui ab exteris ad nos mittebantur, &
præsertim illi optimi succi erant, qui
à Patavinis montibus veniebant. Pos-
tremò tandem observavi per publicas
nostras vias, per vicos, & plateas, si
quid aquæ, aut alterius humiditatis,

ad paucos dies permaneret, viridem
colorem, ac foetorem emittere, quod
non tam facile annis transactis eve-
niebat. Faxit Deus, ut hæc termi-
nante Anno 1715. finem habeant, at-
que meliorem anni venturi 1716. Con-
stitutionem possimus sani describere.

Annotum 1716. & 1717.

FRigus hyemale, quod 1715. men-
se Decembri incepit, anno etiam
1716. usque ad mensem Martii per-
duravit; multæ nives, cum ventis bo-
realibus super faciem terræ glaciem ad
multas hebdomadas conservarunt, &
licet remissum sub Martii finem vide-
retur frigus, attamen recruduit mense
Aprili, & usque ad Majum non cessa-
vit. Itaque hoc durante frigore, Gra-
vedines multæ, ac Pleuritides obser-
vatæ sunt; quin imo oculorum in-
flammationes passim abortæ & perti-
naces adeo extiterunt, ut non nullæ ad
mensem usque protractæ, patientes
vexarint. Ver accessit, & imbres fre-
quentes tellurem infestabant nostram,
flumina augebant, & segetes nimio
madore irrigabant, si verò mutatis ven-
tis serenitas apparebat, vix sol igne suo
terram fovebat, statim elevatis aqueis
vaporibus nebulae densissimæ abortæ
sunt, hinc natæ in hominibus surdi-
tates, apostemata, & vagi dolores
cum flatibus. Æstas calidissima ineunte
Junio derepente invaluit, unde multæ
tertianæ febres, tam simplices, quàm
duplices abortæ sunt, cum nausea,
vomitu materiæ amaricantis, capitis
dolore, ac immodica siti, quin imo
non nullos tertiana perniciofa vexavit,
quæ omnes ope chinæ sanatæ sunt,
prius tamen leviter alvo exonerata.

In autumni primordiis pluvia multa, qua cessante, serenitas, usque ad kalendas Decembris continuavit, ita ut femina terræ bono omine tradita, & magna uvarum copia feliciter collecta, vinaque optima reposita fuerint. Hoc autem tempore, salubritas aëris, corporibus humanis bonam valetudinem imperita est, ita ut præter aliquas leves quartanas, & placidas erraticas febres, nil aliud mali quoad salutem Ferrariensibus acciderit; solummodo notatu dignum fuerit, autumni tempore, multas gravidas abortum passas fuisse sine ulla causa manifesta. Decembris sanus extitit.

Terminato Decembri, mensis Januarii ingreditur anni 1717. & frigus primo remissum apparuit; ast die hujus mensis undecima, aura septentrionalis rigida advenit, & tam fortiter agitavit auras, ut quædam arbores, quidam muri ab ejus impetu, erutæ, ac collapsi ruerint, quatuor dierum spatium borealis hic ventus dominatus fuit, quo cessante illico magna nivis copia descendit, inde frigida serenitate favente, usque ad secundum anni mensem nives perduraverunt, mox aura dulciori reddita, dissolutisque nivibus, sub finem Februarii frigoris sævities evanuit. Hoc verò tempore, anginæ multæ, colici dolores, ac febres catarrhales ubique debaccharunt, imo epidemia in infantibus tali hyeme incepit variolarum, quæ postea toto anno 1717. miserrimè perseverans puerorum stragem multiplicavit, & quod notabile fuit, hujus anni hyems, quoad morbos, plus juvenes, quam senes affecit; horum enim vix unum aut alterum curandum habui. Ineunte vere multæ nebulæ densiores observa-

bantur, quæ tandem in pluvias terminabant, sequebatur, imo semper major fiebat epidemia variolarum in puellis, ac nonnullæ malignæ febres abortæ sunt, quæ in principio leves apparebant, progressu tamen temporis funestæ, ac mortales manifestabantur, ex quibus febribus quatuor nostri medicinæ Doctores, præter alios denati sunt, primus Dn. Andreas Zuffi, alter Dn. Joseph Vaccarus, juvenis optimæ spei, tertius Dn. Cæsar Lollius discipulus meus, & quartus tandem Dn. Franciscus Salmius, ætatis annor. 56. compater meus honoratissimus, & omni scientiarum genere instructus. Partus difficiles multi, & multæ pariter icteritiæ. Accessit astas, cujus mensibus magna siccitas, & austrini venti calorem augebant; sequebantur malignæ febres, atque nonnullos vexabant tertianæ duplices melioris notæ, cum vomitibus in principio accessionis, ac dolore capitis sævo, qui non nisi declinante febre mitescebat. Mense Augusti nonnullæ occurrerunt dysentericiæ, quæ tamen Deo adjuvante sanatæ omnes fuere. Erat miserandum cernere quotidie infantû cadavera variolis enecata ad tumulum deferri. In principio septēbris cælum mutavit faciem, & calore remisso, aquas dedit salutare ad terram irrigandam, sic maligna febrium constitutio mitigata fuit, & tantummodo subortæ vertigines, tussis, ac gravedines. In crescente autumno iterum serenitas rediit, atque aureis solis radiis toto Octobris mense gavisi sumus: Cereris, Bacchi, ac Pomonæ dona hoc anno non modica fuere collecta, & in valetudines paucæ homines malè habuerunt, non ita tamen in bobus, ac suis bus accidit, in illa quippe animalia mors falcem

falcem immisit; unde timor colonos invasit, ne epidemica lues in bovino genere anni 1713. resurgeret, & lacrymas iterum excitaret.

Cæterum præter dictas febres, & magnam variolarum copiam cum lumbicis in puellis, annus 1717. salubris dici potuit, nullæ enim Apoplexiæ, paucæ quartanæ, in minima copia scabies, ac articulorum dolores. Mense Decembri hyems apparuit, sed parû autumnio differebat, frigus enim tolerabile, ac mite observabatur. Quod verò notabile fuit hoc anno, extitit ventorû frequens copia, unde pericula multa, imo naufragia in mari Adriatico ad nostra ora, & Pado, aliisque nostris fluminibus acciderunt, subversis enim navigiis merces non tantum, sed homines etiam miserabiliter deperditi fuere. Æstivo tempore magis insectorum copia segetes infestabat, ac hominibus ruri præsertim degentibus molestiam inferebat. Arthriticus annus præfens modicè infestavit, & leviter tantum tacti, cito ad consueta exercenda munia redibant. Ardente sîrio multi canes in rabie perciti fuere, quod aliis annis mitius evenire observatum fuit. Parturientibus, ac puerperis Lucina favit, ita ut vix una puerperii vel partus tempore obierit; hystericas affectiones, ut plurimum mites, & magis in juvenibus, quam senibus tusses, & gravedines in Autumnii principio, hypochondriacis, ac melancholicis præfens annus, nec profuit, nec nocuit, eorum enim ordo, parum consilia Medicorum imploravit, unusque ex illis tantummodo gradum fecit ad maniam, non nullæ observatæ fuerunt ictericiæ flavæ, absque præviis morbis, vel doloribus ortæ, quæ tamen adeo leves fuerunt, ut absque læsione actionum

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

non solum apparuerint, verum sine ullo prorptus remedio evanuerint sponte; istæ autè potius in juvenibus, quam in senibus observatæ sunt; Lue venerea affectos pessimè vexatos vidimus, & multos ex hac peste mortuos, licet multa tentaverint remedia, & ad usû ipsius mercurii desperati confugerint, sic postremò Andreas Pareschius Ferrariens. gallica lue affectus post decocta salsaparil. Ligni Guajac. & sudoribus tentatis, tandem ad mercurialem unctionem desperatus advenit, qua admissa gingivæ, linguæ, aliarumque oris partium gangræna suborta miserabile veneris sectatoribus exemplum, ultimam clausit diem; in Sanctimonialibus paucissimi morbi, & Regularium Religiosorum sacerdotum non nulla tantum funera; nosterque Antistes Cardinalis de Verme ætatis ann. 77. febrî maligna correptus sanctè obdormivit in Domino, in cuius cadavere reperta sunt pene omnia viscera sana. In aliquibus nostri suburbii locis non nullæ febres malignæ peticulares, & contagiosæ naturæ, uno enim ægrotante, brevi temporis intervallo tota simul ægrotavit familia; hæc tamen influenza trium tantummodo mensium spatio perduravit: accedente enim Autumno omnino evanuit; impetigines multæ in fine Novembris adultos affecerunt, quæ usque ad anni finem pertinaciter duraverunt. In principio Decembris ophthalmiæ multæ, pertinaces tam in maribus quam in fœminis. Observavi tandem in multis pauperibus sola diæta multas febres sanatas, sicque cum Joh. Damasceno in ultimo aphorismo concludendum, *Dieteticam medicinam præstantiorem esse pharmaceuticam, & chirurgicam.*

N n

Dni D.

Dni D. Caroli Friderici Læw, de Febre Petechiali ann. 1683. Posonii grassatâ, & cujus descriptionem in Adversariis Paternis repererat, Epistola ad Clariss. D. Francisc. Frideric. Possinger Archiatrum Cesareum.

Veniam dabit audaciæ meæ, qua ardua negotia turbare non sum veritus, par fastigio Tuo humanitas: tanto facilius, quo majori fide Tibi affirmare possum, non alia causa, quam pietatis lege impulsus me ad hoc scriptiõnis genus accessisse, ut extaret aliquando gratæ mentis documentum, pro illo insigni favore Tuo, quo Tibi me dudum tam in publicis, quam privatis consiliis reddidisti obstrictissimum. Non facile succurrebat, qua ratione Tibi grati animi pietatem probarem: nihil ex propria supellectile, quamvis plurima sese offerrent, ad dandam erga Te mei significationem, dignum esse censui: urgebat interim, quia relaturum me gratiam affirmare non audeo, habendæ saltem, & quavis ratione declarandæ gratiæ officium. Malui proinde ex re, non tamen prorsus aliena, nempe beati parentis, Virtutum Tuarum veneratoris, laboribus, aliquid depromere, quod Magnifico Tuo Nomini sacrum simul animi, referendæ gratiæ cupidissimi publicum esset documentum. Suscipe igitur serena fronte historiam morbi petechialis, qui anno 1683. Posonii epidemicè grassatus est, à Parente meo piè defuncto, sollicitè conscriptam, Illustrique Nomini Tuo inscriptam in lucem publicâ emittendam. Si quantû per oc-

cupationes Tuas gravissimas licuerit, hanc qualcunque publico bono destinatam opellam perlustrare volueris, invenes forte non planè contemnenda, & digna, quæ in publicum emittantur. Fiet autem hoc eo felicius, si, pace Tua, Perillustri Nomine Tuo sese hoc opusculum multis probaverit. Hujus summa, ut supra monui, est expositio morbi petechialis, qui Posonii epidemicè grassatus est, ad fidem scripti, à beato parente relicti. Initium hujus historicæ expositionis ducitur ab anno 1683, quo per Dei gratiam soluta obsidione Viennensi, regno Hungariæ, misero fatalique bello miserrimè afflicto, sigillatim mensè Septembr. pax restituta fuit. Tunc vero copiis militaribus hyberne dimissis, & Posonii etiam per suburbia dispositis mali semina sparsa sunt. Milites enim, quod gregatim in contuberniis arctius collocati erant, omnia squalore, tetra immunditie, & foedis odoribus compleverunt, ipsamque quasi aerem inquinantes, catervatim, & veluti per manipulos in febrem malignam petechialem inciderunt. Morbus brevi invalescens, quam plurimos ex illis consumens, in malum tandem epidemium degeneravit, & in incolas plerosque, sine ætatis discrimine, maxime vero in juvenes, maturæ & robustæ ætatis homi-

homines, non modo plebejos, verum etiam nobiles & divites, vehementer grassari cepit, ita, ut ferme nullam domum intactam reliquerit. Incepit morbus hic epidemicus mense Novemb. anni supra citati, qui statim horrore artus corripuit, interdum intensiore, interdum remissione, non nunquam per intervalla recurrente, quem presso pede excepit calor in principio levis, qui ægrum primis adhuc diebus vix à negotiis solitis detinuit, interiora tamen occupans sensim auctus est. Ob sanguinis ergo rarefactionem majorem, & noxam visceribus impressam multa statim oriebantur periculo a symptomata, nausea, anorexia, vomitus, cardialgia, sitis, non nunquam remittens, dolor capitis, vigilia, lassitudo spontanea, quæ symptomata ad IV. diem sensim aucta perdurabant, tanta interea nonnunquam lenitate, ut quamplurimi vim morbi laxatam crediderint, ejuoque causam in errorem externum commissum rejecerint. Verim progressu temporis morbus malignitatem suam prodidit, intensissimi caloris sui effluvia per totum corpus diffundens, horrendaque producens symptomata. In unico saltem homine mitior vis morbi observata fuit: in blandissimo per totum morbi decursu in calore nulla sitis, nulli in oriebatur delirium, de solo capitis dolore, & prostratis viribus querela fuit. Caterorum fere omnium, hoc morbo laborantium corpora quasi incendio fumare, insolito calore gravari ac corripiri visa sunt. Hinc observabatur lassitudo & jactatio totius corporis, subita virium prostratio, in non nullis vigilia diuturna, quas statim excepit delirium, non nunquam in incremento, non nunquam in statu

morbi, aliquando mitius, & per unum saltem diem durans, aliquando ferocius, non nunquam missitando proditum, non nunquam nullum fuit observatum, ut in pistoris cujusdam uxore, nunquam delirio correpta, & tamen die VIII. prægressis convulsionibus mortua. Sed præstabat delirium ante nonnum accessibile diem, quam post nonum; quoscunque enim post hunc invasit, omnes ferè mortui sunt. Horum delirium non nunquam degeneravit in furorem, quo agitati surrexerunt, & robustissimorum alioqui hominum actiones ediderunt. In declinatione morbi non nunquam somnus obrepsit continuus, ita, ut ægroti & cibum & potum neglexerint. Sic & mentis emotiones taciturnæ in eo, qui alioqui facultate loquendi pollebat, ut plurimum erant periculosa, quale exemplum in saponario quodam habui. Porro somnum ægrotorum plerumque turbabat inquietas nocturna: hinc delirare ceperunt, & absurda loqui. Timitus & susurrus aurium ut plurimum in incremento jam huic morbo accedebat, quibus sese auditus difficultas, modo salutaris, modo funesta, collatis nempe reliquis symptomatibus periculosis, adjunxit, ut & oculorum dolor & ardor. Sæpissime & illis coruscationes variique coloris figuræ observabantur Vultus, in primis apud moribundos, ferox fuit. Tremor manuum frequens, sed labiorum continuus, & semper exitialis, & intra XXIV. horas imminentis mortis nunciatus, quod videre licuit in duobus Viris illustribus, ut aliorum exempla prætereamus. Tremorem autem statim vel sequebantur, vel præcedebant convulsiones, non tamen adeo funestæ, ut ut periculoso satis indicio floccos le-

gere cœperint decumbentes. Quorum aliqui motibus tandem convulsivis & ipsa epilepsia correpti, violentia morbi consumpti sunt, cujus exemplum præbuit quidam juvenis XXI. annorum, qui post convulsiones incidit in motus convulsivos, & ipsam epilepsiam LV. horas durantem. Curatæ tamen epilepsie huic morbo die XII. supervenientis, & per integrum diem observatæ exemplum habui in juvene quodam pannifice. Ad unum fere omnes caput rotari, seque vertigine laborare dixerunt. Vertigines inseparabilis comes erat dolor capitis, qui & in artus & lumbos non nunquam sese diffudit, ut ingentes nephritides, uterique affectus adesse crediderint, quod in virgine quadam observavi, causam tamen semper à miasmate maligno infestante sanguinem, quod in majoribus venis & arteriis ad illas partes devolvebatur, deducendam esse duxi. Gustus sæpissime planè fuit depravatus ac perversus in hoc morbo, ut ægroti non nunquam aquam pro vino biberint, poma citrina pro uvis recentibus, quod meo exemplo testari possum, comederint. Aphonia quoque, non semper tamen lethalis, observabatur, cujus per integrum ferme diem durantis, & tamen curatæ exemplum præbebat quidam juvenis viginti aliquot annorum. Respiratio sæpenumero difficilis fuit, & frequens, expiratio verò non nunquam quasi flammea, quæ semper mala, uti videre licuit in quodam saponario. Pulsus non nunquam, imprimis in principio, sanorum fuit quàm simillimus, non nunquam celer, frequens, intermittens, debilis, inæqualis, ut sæpissime judicium de signis morbi prognosticis fefellerit. Erat tamen quod-

dam genus pulsuum, quo præsentem mortem certo prælagire potuimus, si nempe decumbentes ad contrectationem pulsus aut manus retraxerint tremulas, easque introrsum duxerint, vitæ quasi suæ timentes, aut si tremens, palpitans & caprizans observatus fuerit pulsus. Anxietates, lipothymie, syncope, in hoc morbo maximum cordi facessivere negotium, ut non nunquam per tres dies iteratis vicibus continuaverint. Tussis non nunquam in principio, ut plurimum in incremento & statu, aliquando humida, aliquando sicca, sese exerebat, quarum posterior peior, & semper malignitatis arguebat præsentiam. Cardialgia correpti, præ dolore ingenti, solum de dolore & gravissima mole pectoris conquesti sunt, existimantes, hoc sublato se pristinam recuperaturos sanitatem. Morbi principium semper erat cum anorexia, nausea, interdum vomitu, qui per aliquot dies duravit, nullisque medicamentis mitigari potuit, neque macularum eruptione superveniente cessavit, funesti semper exitus erat signum: aliquando die septimo aut octavo demum oboriebatur. Sitis in his symptomatibus cum morbo incrementum sumebat; non nunquam tamen ferme nulla, præsentem licet ingenti & totum corpus quasi corripiente calore, observata fuit, quod pessimum erat signum. Singultus, huic morbo ut plurimum in statu superveniente, plerique, quos sub mea habui cura, sunt mortui, quidam tamen etiam servati, ut adeo singultus non semper signum imminentis mortis in febribus acutis infallibile sit; ut refert Epiphanius Ferdinandus. Hæmorrhagia quoque sæpissime hunc morbum secuta, periculosa

eulofa primis diebus, & in ipso morbi statu, quod multis exemplis probare possemus, aliquando tamen critica, & sibi relicta, salutaris; sed imperitia chirurgorum die septimo suppressa, funesta. Sequiorem sexum morbus iste duplo gravius affligebat. Pleraque enim hoc tempore menses erant expertæ, aliæ primis statim diebus, aliæ nono demum die, qui semper exacerbabant symptomata, ut paucissimæ evaserint; benignior verò fuit morbi vis in mensum fluxu destitutis. Sed nec puerperæ, & gravide ab hoc morbo fuere immunes, licet non omnibus exitioso. Soror enim mea hac febre epidemiali correpta per Dei gratiam convaluit, & robusti suo tempore enixa est puerum. Alvus quamplurimis per aliquot dies fuit obstructa, ut eam tandem suppositorio referare debuerimus. Nonnulli ægrotorū jam in principio diarrhæam perpeffi sunt, quæ si nullis medicamentis, ejusmodi affectibus aliqui maxime accommodatis, cedere voluit, res desperata fuit; sæpissime tamen & in principio, incremento, & statu, remediis rite adhibitis, optimo cum successu sedata fuit, imo diarrhæa critica, die VII. cum ægri levamine, quæ sequentibus diebus sua sponte cessavit, oborta est. Et fateri quoque debemus, fluxum alvi moderatum sæpissime non fuisse attendendum. Sic vermes tam in principio, quam statu acuto & crudo sat longos rejets in duabus personis, quæ tamen evasere, vidi. Sudores sæpenumero sua sponte apparebant, interdum critici, qui omnes boni, interdum verò resoluivi, imminente inprimis morte, qui pessimi; totum enim corpus tunc temporis in vaporem & madorem re-

folvi videbatur. Parotides permultis oboriebantur ut plurimum die XIV. & per XIV. ferme dies durabant, nunquam tamen lethales. Adhibitis enim mox sudoriferis per insensibilem transpirationem discutæ sunt, sine omni metu recidivæ. Lingua sæpissime erat filia, non nunquam mucos albicante indurato, inprimis adulto, jam morbo, quasi crusta quadam obducta, ut etiam potulentorum, ob membrænarum cesophagi fibrarum à calore ingenti exsiccatarum difficilem constrictionem, laboriosa fuerit deglutitio; aliquando nigra, quæ & faucibus peregrinum huncce suum impressit characterem, ut tandem sphacelo correptæ & exesæ fuerint, quale exemplū in puero VII. annorum, hoc symptomate affecto, & propterea metu dolorum viginti ferme dies neque cibum, neque potum, neque medicamentum assumente, habuimus. Exanthemata tandē aliis jam II. quod meo exemplo testari possum, aliis & ut plurimum IV. aliis VII. erupere die, in aliis non una vice exiere, sed tractu quorundam dierum; alii secundam quoque eruptionem die XIV. experti sunt, cui aliquando superveniebat vesica in dorso, nucis magnitudinem æquans. & aquam limpidam continens, funesta, quam in Barone de Nobis conspeximus. Erant macule, quantum ad colorem attinet, versicolores, rubræ, purpureæ, fuscæ & quasi crocei coloris, albæ, ut in athiopico quodam, nigra, livida, quæ duæ posteriores pessimæ, inprimis in dorso, manibus, pectore, pedibus, natibus, non nunquam & facie, quæ non semper funeste, interdum magnæ, interdum parvæ, pulicum morsibus similes, nullum tamen punctum in medio

habentes, non nunquam *sparsim*, non nunquam *confertim* *militis solis* & *sudaminum* instar, (*aspredines miliaceæ* dictæ,) quæ etiam *malæ*, per *septem*, *octo*, *novem dies*, conspicienda. Sed cum *morbis* hic tam *variis* ac *multiplex* fuerit, ut non tantum nullò *ætatis* discrimine sævierit; verum etiam in omnes *sporadicis* *morbos*, si qui ægrum vexabant, sese transformaverit, ut aliquando *tussim*, sæpissimè *catarrhum*, aliquando *colicam*, *podagram*, *pleuritidem*, *febrem tertianam*, servando exactissimè *periodicam exacerbationem*, tempore nempe *apyrexiæ* evanescentibus *maculis*, ingruente verò *paroxysmo* redeuntibus, mentita fuerit, quis quæso omnia *symptomata*, quibus hic *morbis* *auctus* & *exacerbatus* est, enarrare queat? Sufficiat ergo, hæc fideliter, prout in *praxi mea* observavi, annotasse. *Morbis* hic non nunquam *cito*, non nunquam *tardius* sua decurrebat *tempora*, ut etiam *xxiv. dies*; licet rarissimè, *funestus* fuerit; *die xii. ac xiii.* ut plurimum *graviora* ac *vehementiora* erant *symptomata*, proindeque accuratius attendenda. Et si verò in *Hungaria* frequens est hic *morbis*, & *quotannis* observandus, grassari tamen *vehementius* more solito *hoc anno* cepit, ut ferme in solum *contagium*, corpora metu atque *timore* debilitata facilius corripiens, rejicere *causam* ausi fuerimus. *Principium* quidem huic *morbis* dedere *milites*, utpote qui *temperiem* hujus *regionis* nec observantes, nec ferentes, sed *vino* nimium indulgentes in *morbos* inciderunt *malignos*, *gregatim* deinceps in *contubernia* *arctiora* coniecti non modo *commilitones*, verum etiam *inquilinos* contagione infecerunt, quæ

latius serpendo & etundo tantas acquisivit vires, ut in *morbis* *epidemicalem* degeneraverit, & plures è medio sustulerit. *Anni tempestas* malum hoc insigniter fovebat, nempe ut plurimum *humidior*, cum *pluviis* copiosis & fere continuis, *nebulis* foetidissimis, creberrimis toto fere *Novembri* & *Decembri*, quo tempore *petechiæ* in homines gravius debacchati sunt. Et si verò *vehementia frigoris* subsecuti mali hujus vim sublatam aut minutam arbitrati sumus, tantum tamen abfuit, ut cessaverit, ut potius ferme eandem *noxam* ac *vehementiam*, licet alter *mensis* præ altero fuerit *benignior*, exeruerit, in *mensis Junium* usque eam protraxerit, plures non modo *familiarius* cum ægris verantes, verum etiam *nullam planè consuetudinem* cum *infectis* habentes, & homines, qui ægrotos visitabant, fugientes, semperque domi quasi fixi hærentes, corripuerit, ut in ejusmodi homines ex sola *imaginatione contagium* manarit, correptosque sustulerit. *Remedium* præcipuum ac præsentissimum fuit *Venæ sectio*, à qua & *curam* semper *ordiri*, eamque in *primis diebus* *repetere* debuimus. Quam primum verò *maculæ* sese in conspectum dedere, quamvis plerique *auctorum*, & inter eos præcipuus *NEUKRANZ de purp.* id suadeant, penitus tamen *abstinendum* erat ab hoc alioquin præstantissimo remedio. *Purgantia*, quæ ad unum fere omnes admittunt scriptores, *Vomitoria*, etiam in *principio*, nullum hic invenere locum, imo omnes, quibus *Purgantia* exhibita sunt, *brevi post expirarunt*; eorum verò *exanthemata* semper apparebant *latiora*. Ex iis, qui *Vomitoria* assumere, paucissimi, nempe

nempe ii solummodo, quorum robur naturæ adhuc erat inconcussum, evafere, in quibus & citius morbus sua decurrit tempora. *Expellentia, alexipharmaca, confortantia, cordialia, temperata, v. gr. spec. liberant. sal. volat. C.C. fixat. unicolor. mar. C.C. philos. præpar. item Emulsiones, mixtura ex mithridatio, confect. alkerm. & aqua fumar. in primis tempore continuarum vigiliarum data, ac sequenti die vesperi iterata, quæ ad somnum placidum ægrotos disposuit, ac deliria mitigavit, lap. bezoar. orient. præcipuè ubi cordis anxietates vehementer urgebant, qui miraculosa fere ratione eas statim sustulit, omne hic tulere punctum. Symptomatibus ex proprio fonte erat succurrendam; è contrario calida omnia, quæ majorem excitarunt effervescentiam, vitanda. Antimonium diaphoreticum quoties fuit datum, fere semper excitavit diarrhæam; exhibitum verò in febribus malignis sine exanthematibus rarius, facile tamen terr. sigillat. vel mithridat. sedata fuit. Fœminis, affectibus hysteriis obnoxiiis, extract. castor. præsentissimam tulit opem. Vesicatoria justo tempore applicata, non modo in aphoniam sæpissimè ægrotis sermonè reddidere, verum etiam ferociam deliriorum, ac quasi phrenitides debellarunt. Opiatorum usum, utpote in his regionibus merito suspectum, experiri nolui, Topici quidem frequenter in perpetuis vigiliis & capitis doloribus, cum successu admiscui. Quod si jam ad auxilium pervenit morbus, sudoribus probè elicitis tandem spec. de gemm. frigid. de hyacinth. cum nitro ordinavi, quorum usum, quo usque penitus remisit calor, continuavimus. Confortantia, cordialia*

balsama in frequenti usu habui. Restaurantia juscula interdum & noctu aliquoties ægris exhibenda suasi, vini ac cerevisiæ usu omnes abstinere jussi, aquam coctam ex rad. scorzon. cum C. C. & ras. ebor. sem. fenic. &c. pro potu ordinario præscripsi. Mutationem linteorum mundorum & indusiorum crebram, etsi permittat NEUKRANZ de purp. p. 351. semper tamen ego, ob rationes certas & experientia stabilitas, dissuasi. Victo jam penitus morbo, & viribus aliquantum jam redeuntibus, tandem ad Purgantia descendi, quibus reliqui excrementitii humores, ne recidiva subsequeretur, cum emolumento ægrotantium expellerentur. Hac ratione quamplurimos per Dei gratiam pristinae sanitati restitimus. Hæc, VIR, LECTIONE ET EXPERIENTIA CELEBERRIME, sunt, quæ illis temporibus observavit, & bona fide de hoc morbi genere literis consignavit beatus Pater. Hujus paternæ industriæ monumenta plura possideo, gravissimo Tuo judicio, una cum meis rarioribus observationibus, subjicienda, & si Tibi ita visum fuerit, publico bono non invidenda. Nihil proinde avidius expecto, quam, quod sine Tua molestia fiat, Tuum de hoc instituo consilium. Si Tibi placuisse intellexero, affirmo Tibi, me existimaturum, mihi gravitate judicii Tui, & conatus meos juvandi facilitate id, quod maximè unquam cupierim, contigisse. Quod superest, Tibi CÆSARÆÆ NOSTRÆ ACADEMIÆ spes fortunæque commendo,

mendo, nihil dubitans, quin de his existimaturus. Dab. Vienna die
hoc meo studio rectè & benignè VII. Febr. A. S. R. c1010ccxxx.

Dni D. Andreae Læw Historia Epidemica Hungariae,
annorum 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702.
1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709., ab
ejusdem Filio Dno D. Carolô Fridericô Læw, Perillustri
Luca Schræckio, Academia Nat. Curios. Præsidi, &c.
ann. 1726. communicata.

ANi tempora, prout variant, suos habere morbos certos jam pridem *lib. 3. Aphor. 21.* rectè annotasse Hippocratem præsentè anno abunde confirmavit experientia. Scilicet mense Julii & Augusti cum cœlum quasi flammasset caloribus, & pluviarum fèrme toto illo tempore expers fuisset, quibus alias intemperies aëris sicca temperanda & corrigenda, Febres solito magis in hac urbe grassari ceperunt. Quarû principia cum horrore, vomitu, nausea agrû occuparunt, subsequenter statim caloribus, siti, dolore capitis, virium prostratione summa, cardialgia, ut plurimum dies noctesque durantibus, ast biduo post, adhibitis sudoriferis, in *intermittentes* ut plurimum febres, modo *tertianas*, modo *quotidianas*, imo *quartanas*, per intervalla secundum suum typum repetentes, terminantibus. Tantam autem hæc febres benignitatè in se fovebant, ut rarò administratis legitimo modo remediis, h. e. *V. S. Anti-febrilibus ex ☉ cava. ben. absinth. centaur. min. lap. cancr. chinchin. arcan. dupl. flor. nür.* aliisque, ultra octi-

duum sese extenderint, quin penitus remiserint. Non senserunt has febres tantùm provectioris ætatis homines, verum etiam infantes lactentes & ablati, sine ullo ætatis discrimine. In non nullis deprehendebantur *continua*, dies noctesque ægrotos affligentes, & *V. S. sudoriferis ordinariis, nempe spec. de hyacinth. antim. diaph. spec. de gemm. frig. mixtura mea ordinaria &c. cum confortantibus junctis*, tractatæ, omnes terminû suum elapso 15. dierum spatio benignissimè absolventes. Hisce continuis annumeranda quoque fuit *Pemphix*, vulgo *Nessel-Kranckheit* dicta, tunc temporis grassata, quæ ægrotos, (qui quasi urticæ urentis vim essent experiti,) excruciauit pruritu, tumore permagno variæ magnitudinis in toto corpore, modo imperialis, modo floreni, modo grossi, modo totius cubiû, superficiem cutis occupante, eamque in vesicas non adeo rubras, sed magis albas attollente, mox recedente, mox redeunte, aliisque symptomatibus febres continuas malignas alias concomitantibus. Quæ febris licet aliis temporibus *benignissima*

ma adhibito sudorifero intra biduum renittere soleat; nunc tamen admodum *maligna* more continuarum sua decurrit tempora, propinatis autem *medicamentis diaphoreticis, expellentibus temperatis &c.* DEO benedicti apud omnes felicissimè XV. die superata. Observavimus etiam, quod notatu dignum & perrarum, tunc temporis certam febrium speciem, quæ fuit *complicata ex febre quotidiana continua & tertiana*, ana die binas habens exacerbationes, altera unicam, quam *Hemitritæum* appellare placuit. Fuit absque horrore, cum continuo calore, ingenti præcordiorum compressione, ut de continuis confractionibus pectoris conquesti fuerint, siti

inexplebili, intensioribus tamen hisce tempore exacerbationis, cum vigiliis, deliriis, diarrhœis, in primis virium prostratione summa, ut semper animi deliquia metuenda fuerint. Febris hæc admodum periculosa continua ingentem reconditam habuit malignitatem; quapropter more aliarum febrium malignarum, v. gr. *V. S. sudoriferis, expellentibus, confortantibus mixtis, ordinariis*, ratione tamen habita symptomatum urgentium, tracta felicissimè intra XXI. dies fuit subacta atque ejecta, superstitite quidem adhuc aliquali pectoris compressione, *Laxativo* tamen medicamento sub finem exhibito, penitus sublata.

Constitutio Epidemica Sempronensis Anni 1697.

Non quivis annus quovis fovet morbos, multo minus una eademque symptomata. Prouti anni variant tempora, aërisque tempestates, sic quoque morbi, qui nunc benigniores, nunc pejores, multorumque funerum non nunquam causæ existunt. Hoc jam dudum observavit, ac *toto libro III. Aphorismorum* nobis demonstravit maximus Græciæ Doctor, *Hippocrates*. Et quis non videt, diversum aëris statum humores modificare morbificos, eosque disponere, pro diversitate locorum aliarumque circumstantiarum, ad producenda symptomata, quandoque graviora, aliquando mitiora. Id videre licuit anno 1697. quo *hyemem rigidissimam* experti sumus. Produxit intensissimum illud frigus non solum *varios pectoris morbos, catarrhos, coryzas, gravedines, tussesque vehementes*, Th. Sydenham *Oper. Tom. II.*

tiores, sed & transpiratione impedita, lympham disposuit in coagulatum pronam; adventante vere, liquatisque macrocosimi humoribus, lymphæ hactenus torpida apud plurimos varias subiit mutationes; inde in quibusdam febres tertianæ subortæ, in plerisque febres continuæ, pleuritides spurias, malignitatis expertes; in plurimis, imprimis sub finem Aprilis, Maii, Junii, Julii, quo tempore magis efferationes biliosæ ob excessivum calorem ambientem notabantur, febres petechiales Epidemicæ. Referam ex morbis, quos hoc anno perlustravi, solum præcipuos. Inceperunt *petechiales* more solito cum rigore, caloribus p. n. siti, anxietate præcordiorum, quandoque vomitu, doloribus capitis, insueto artuum languore, sine causa manifesta, cum insigni extremorum lassitudine, ut plurimum

O o quarta,

quarta, aliquando septima demum die maculae efflorescerunt petechiales, in quibusdam copiosiores majoresque, in quibusdam minores ac parviores. Deliria sexto jam, septimo, octavo morbi die supervenientia, boni fuere ominis. In illis enim decima quarta vehemens notabatur obsurdescencia, & decima quinta caloris, adeoque morbi solutio. Si serius, v. gr. 10. 11. 12. contigerunt deliria, atrociora symptomata, nec non malignitatem praenuntiaverunt summam, nullusque expectandus fuit motus criticus, sed paulatina solutio. Observavi hoc in quamplurimis, in primis in Cive hujus loci primario, ex itinere sexta morbi die reduce. Septima, adhibito uno vel altero medicamento expellente, bezoardico, vidi corpus petechiis copiosissimis rubris conspersum; eodem die notavi summam in somnum propensionem, vix non dispositionem lethargicam. Vesicatoria quippe aliquot applicata aegrum a somno abstrahere non valuerunt, & excitatus licet quandoque comederit, medicamenta expellentia, sudorifera, epileptica, confortantia sedulo assumeret, subito nihilo minus in somnum recidit, salva manente respiratione; accesserunt 10. die deliria: excitatus enim ex suo profundo somno, & interrogatus minus appositè, minus ordinatè respondit, desubito in somnum relabens. Die undecima & sequentibus supervenerunt motus convulsivi, diarrhoea, involuntarius urinæ fluxus, summam, symptomata exitiosa. Decima quinta calores p. n. observavi longè remissiores, pulsus naturali similem, somnum autem adhuc profundum. Si

excitatus fuit patiens, neminem agnovit, torvis oculis vidit, ad interrogata mussitando, minus intelligenter respondit, floccos frequenter legere continuavit. Morbum igitur hunc in pessimis signis constitutum ex Hippocr. Coac. nec non 2. Aphor. 27. difficillimum ac periculi plenissimum pronunciaui. Decima septima demum die, suborta obauditione, ad se rediit, stupidus quidem & obliviosus, praeteritorum immemor, vires tamen brevi resumit. Vidi in alio subjecto, eundem morbum in optimis signis constitutum, duodecima, rarioribus tunc temporis existentibus jam maculis petechialibus, produxisse pustulas miliares, parvas, albas, acuminatas, innumeras, excessivam sanguinis ebullitionem, nec non malignitatem latentem prodentes, & 15. die, praegressis vix momentaneis convulsionibus, funestas. Observavi, malum hoc fuisse epidemium, nullumque aetatis habuisse discrimen, juvenes verò puerosque frequentius invasisse, ac contagium in domo delituisse, aut substituisse, donec in reliquos fere omnes saevit. Qui valetudinis salutisque suae solliciti fuerunt, ac in tempore, spretis praeposteris medicationibus, meam postularunt curam, ad unum omnes convalescerunt. Incepi, praevio unico sudorifero, pro aetatis diversitate, prima & secunda jam die *V.S. in brachio*, quam sequenti die pro rei exigentia *in pede*, ante exanthematū eruptionē, repeti. *Alexipharmaca*, (malignitatis enim hinc summa est habenda ratio,) *sudorifera ex spec. de hyacinth. Liberant. & diaphor. C. C. philos. prepar. lap. bez. orient. mithridat. &c. mutatis*

tis mutandis, singulo oëthorio exhibui cum sudoris imperio. Quamprimum mentem adverti vacillantem, imminentis delirii prodromum, *Vesicatoria* nuchæ pedibusque imponi iussi, addidique *pulveribus sudoriferis confortantia*, nec non *epileptica*, v. gr. *pulv. epilept. March. unicorn. mar. specif. cephal. Mich. mag. ungu. alc. perl. &c.* Nimiis vigiliis ac delirii summis *mistura mea ex mithridatio cum conf. alkerm. pulv. epilept. de gemm. frig. aut analept. &c.* *Syr. papav. in aqu. solut.* ut plurimum vesperi, & quidem cum fructu obviam veni. *Alvi fluxum stypticis* quandoque singulo trihorio aut quatrihorio exhibitis compescui: obstruccionem *enematibus* suffuli. Cum calores p. n. decrefcere inceperunt, quod sæpissimè sub initium decimi quinti diei contingit, contentus fui solis *pulveribus præcipitantibus*, v. gr. *spec. de gemm. frig. & analept. C. C. philos. fl. nitr.* quotidie semel aut bis in usum vocatis. Vinum ac cerevisiam prohibui, concessique solum *aquam ex ras. C. C. ebor. sem. fanicul. rad. scorzon. cocctam.* Reliquis symptomatibus ex suis fontibus prospexi. Sub initium quartæ septimanæ, appetitu jam redeunte, ne in priorem morbum reciderent, dedi *Laxativum.* Et hac methodo, DEO sint laudes, omnes petechiis etiam pessimè decumbentes, excepta unica persona, servati sunt. *Morbilli* mente *Junio, Julio*, omnes fere pervaserunt domos, & observavi illos *epidemicè* grassatos, primis quatuor diebus ut plurimum gravissimos, apparente efflorescentia, quæ elapso quatrduo evanuit, levissimos. Quibus legitima adhibita fuere reme-

dia, *expellentia* nempe, *sudorifera*, v. gr. *pulv. alexit. lup. bez. C. C. philos. unicorn. mar.* omnes stando quasi ac deambulando morbum evalerunt. Qui in cura sunt neglecti, aut malè tractati, etiamsi convauerunt, elapsis aliquot septimanis, aut in *febrem* inciderunt *exanthematicam*, (quam *Rossaliam* nominare solemus, & consistit in maculis rubris, latissimis, in toto corpore densissimis, erysipelas quasi universale referentibus, post quartum diem evanescentibus, & squammularum instar decidentibus, cum ægri alleviatione,) cum caloribus continuis, siti magna, aliquando delirii, nemini exitiosam; aut reportarunt *tumorem flatulentum totius corporis*, permultis funestum. Notavi simul, quando unus aut duo in domo morbillos superarunt, decimo demum quarto aut quinto alios ejusdem domus in ægrotantium locum successisse, adeoque morbillosum contagium serpiens à 14. in 14. delituisse ac substituisse. *Mense Junio, Julio*, frequens fuit *Icterus*, cum aliqua alteratione, appetitu dejecto, nausea, siti, oris amaritudine, deturpato cutis, imprimis oculorum, colore, pruritu, urinis croceis, cerevisiæ brunacæ similibus, turbidis, excrementis quandoque flavis, copiosis, sæpissime albis, cinericis. Obstruccionem ductus choledochi referavi, bilemque in massam sanguineam, ac in habitum corporis jam derivatam reduxi, ejusque acrimoniam salino-sulphuream excessivam correxi *aperientibus salibus ex pulv. hepat. Tartar. Vitr. triolato, sale cichor. aceto. sell.* additis *granis aliquot diagyridii.* Instar omnium fuerunt *acidula Croatica*, quibus bilem sufficienter dilui, atque feliciffi-

mè spatio 2. aut 3. hebdomadarum ictericos restitui. Præter *hydropes, calculos, podagram, arthritides &c.* tempore autumnali more solito, *Quartana* prodiit contumacissima, quam, si *Venæ sectione, purgatione,* diebus paroxysmorum instituta, nec non *medicamentis Antifebrilibus chinatis* ter aut quater exhibitis infringere nequivi,

reliqui intactam, optimè gnarus, multitudine atque frequentia medicamentorum facile ad *Cachexiam ac hydropem* disponi, adeoque magis destrui. *Naturæ* igitur opus hoc committi, atque expectavi *æquinoctium vernale*, quo tempore natura, uno vel altero medicamento adjuncta, quandoque per se febrem hanc felicissimè subigere solet.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1699.

DE Japonibus scribit *W. lhelmus ten Rhyne, Dissert. de Arthrit. in suis notis, p. m. 92.* quod quidem *pestem* ignorent, *variolas* tamen timeant, cum ipsis maximè sint contagiosæ, atque sæva & multiplici hominum strage illorum terras depopulentur, ut major etiam mortalium pars his in Japonia aliquando succumbat, quam peste alibi, atque idcirco præ labis istius metu, parentes liberos, mariti uxores, & quæcunque dulcia sunt vel sanguinis vel thori pignora, relinquant. Unde Japonæ & Sinæ liberis dotati, ubi interrogantur, quot soboles alant? regerunt, totidem, quot variolis jam laborarunt; reliquorum enim vitam in ancipiti locant, adeoque inter permanentes proles non numerant. Idem responsum fere à nobis hoc anno nonagesimo nono tulissent Curiosi, si ex uno alterove quæsisissent, quot filios aut filias habeat? Tot nempe, quot jam *variolarum* virulentiam superarunt. Etsi enim apud nos *Variolæ* non adeo aliquando observantur funestæ, hac tamen *hyeme australi, tepidiori ac humidiori* plus minus existente, illæ, pestis instar, in infantes & adultiores furere cœperunt, eosque pro diversitate tempestatum,

magisve vel minus maligni ætheris, nec non humorum in corpore existentium, variè affecerunt. Inceperunt modico cum horrore, quem excepit calor intensus, pulsus fortis, oculi turbidi, sitis intensa, aliquando jactatio inquieta, stertutatio frequens; non nunquam jam primo aut secundo ebullitionis die apparuit una vel altera pustula in facie, dorso, ut plurimum verò sub finem tertii aut initium quarti diei eruperunt *variolæ*, primū rubræ, exiles, rotundæ, figura nempe, colore & magnitudine regulari, cum febris symptomatumque, etiam si hæcenus fuerint gravissima, atque nervoso generi periculosissima, remissione, aut notabili diminutione. Hæ turgidæ maturuerunt brevi, justoque tempore exaruerunt jam incrustatæ. In quibusdam subjectis pustulæ fuerunt admodum raræ, solito tamen majores, hinc inde sparsæ, valde discretæ, ita quidem, ut iisdem affecti in lecto vix contineri potuerint, quin deambulare voluerint, si ipsis concessum fuisset, quæ variolæ mitissimæ ac benignissimæ fuerunt. *Diarrhœa* nec non *hæmorrhagia narium*, diebus ebullitionis suborta omnibus salutis fuit, detracta nempe nimium quantum

tum ebullientis ac æstuantis sanguinis, nec non seminii variolosi parte, quod reliquum fuit variolosum fermentum facilius, inprimis jam laxatis venarum spatiis, evolvi, digeri, expellique potuit; & in his *variolas* observavimus discretas, raras, *benignissimas*, saltim hinc inde sparsas. Qualis enim, status humorum ebullientium in corpore, in primis in centro, talis quoque se exseruit & effluit in extremis, habitu corporis: unde quo peior materia ebulliens, eo periculosiores & deteriores variolæ. Sic spiritus quandoque à miasmate varioloso irritatos magis, quàm oppressos observavimus, qui magno sæpe conamine quisquilias suas ad cutem amandarunt, serumque virulentum repurgarunt felici eventu, tuberculis tam magnitudine, quàm colore & figura regularibus enatis. Notavimus è contra spiritus à miasmate hoc varioloso diebus jam ebullitionis obrutos ac fere oppressos, ut amplius sese sufficienter expandere nequiverint, multo minus inquinamenta variolosa excutere potuerint. Remansit ergo miasma virulentum in massa sanguinea, quam ad coagulum disposuit. Tingebatur quidem cuticula rubedine quasi erysipelacea, ac tumore afficiebatur, nulla tamen aut fere perpauca apparuere variolarum vestigia, potius loco harum tertia jam die maculæ in facie, dorso, natibus, pedibus, manibus, effluerunt purpureæ, quæ exactè morsus pulicum aliquo modo obsoletos repræsentarunt, copiosæ, aut diebus ebullitionis, quarta nempe, antequam ulla adhuc comparuit pustula, aut ante plenam & sufficientem variolarum eruptionem, quæ semper manserunt parvæ, sessiles, depressæ,

confluentes, duræ, septima die lethales. Observabatur in his pulsus debilis, catarrhus suffocativus, ob nervos affectos, insultus epileptici, subsultus tendinum, deliria, maculæ purpureæ, latissimæ, ad nigredinem purpureæ, aliquot horarum tendentes, ante, aut post mortem largissimum sanguinis per alvum profluvium. Certissima sanè summæ inflammationis in massa sanguinea latentis, nec non instantis spha-celi, adeoque indubiæ mortis indicia. Unam habui virginem octennem, in qua maculæ hæ purpureæ jam disparuerunt, ut aliqualem reconvalescentiæ spem nobis fecerint, at tempore maturationis variolæ confluentes, inprimis in facie, manserunt sessiles, depressæ, duræ, cartilaginossæ quasi, cutis ipsa erysipelate fuit affecta, & intensa rubedine tinctæ, tumida, symptomata novis accessionibus febrilibus fuerunt exacerbata, quæ tandem XV. die funesto terminarunt eventu. Unicum habui puerulum 7. annorum, eju smodi maculis purpureis una cum variolis correptum, qui hæmorrhagia narium copiosa IVta die suborta à periculosissimo atque exitiali hoc malo liberatus fuit. Reliqui omnes his *peretichis purpureis* laborantes, etiam si ex methodo medendi ordinaria & optima, *expellentibus* nempe, *sudoriferis*, *alexipharmacis*, *bezoardicis*, *confortantibus*, *nervinis*, *antepilepticis*, *v. gr. spec. liberant. de hyacinth. pulv. pannon. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philos. unicorn. mar. discord. Frac. mithridat. conf. alker. &c.* tractati fuerint, mortui sunt. Sine dubio à veneno varioloso pestifero sanguinis compages nimis fuit soluta & jam in fluorem conversa, in primis serum

acre, virulentum redditum, atque dispositum non solum visceribus, sed & partibus externis, mediante efflorescentia, necrosin induxit funestam. Neque *gravidae*, licet alias naturæ consilio à morbis epidemiciis immuniores sint, quam alii, ab hoc variolarum contagio fuere immunes, imo decubuerunt pessimè; hæc semper sexta aut septima die *abortum* passæ sunt cum *magna Uteri hæmorrhagia*. *Variolæ malignæ* ut plurimum inceperunt cū *lunborum & abdominis doloribus*, qui si cum erupturientibus jam pustularū notis remiserunt, *boni*, sin minus, *mali* fuerunt omnis; ut plurimū enim in his variolæ aut non sufficienter eruperunt, aut, si prodierunt, confluxerunt, & tempore maturationis depressæ manserunt, sæpe refugerunt & in fauces gulæque copiosæ incubuerunt, *catarrhumque lethalem*, in primis circa morbi statum, induxerunt. In permultis salivationem in eruptione, & post eruptionem, observavimus copiosam, qualis à mercurio assumpto oriri solet. *Diarrhæa* diebus maturationis oborta, *pessima* fuit, natura enim jam debilitata, & in negotio maturationis impedita, deducendo aliorum materiā variolosam succumbere debuit, variolis nempe non bene maturatis, quin potius collapsis, aut *catarrhus*, aut *convulsiones* supervenerunt funestæ. Respiratio anxiosa, interrupta, vel sublimis, in primis in morbi statu semper fuit convulsiva, & indubitatum signū malignitatis, quæ nullis medicamentis expelli potuit, quin potius humores in suo motu impedivi, atque sic lethalitatem intulit. Observavi in filiolo trium annorum, tempore eruptionis, die tertiā

& quarta morbi, summam extremorum, pedum nempe, manuum ad carpum usque, nasi refrigerationem, sine ullo sudore, cum pulsu debili, calorem verò in reliquo corpore sufficientem ac præternaturalem. Metu sanguinis recursum, caloris languorē, & necrosin imminuentem, adeoque frigus hoc brevi fore morticinum, in primis materia variolosa in centro retenta minusque expulsa, exhibitis tandem *expellentibus* variis, *bezoardicis*, nec non *linteis calidè applicatis*, spatio bidui rediit ad extrema calor, variolæque prodierunt copiosissimæ cum summa symptomatum alleviatione, & maturatis tandem variolis, vitæ conservatione. *Mense Aprili, Majo* notabantur *morbilli*, qui, si ex methodo tractati fuerunt, sudorque successit ex voto, in omnibus *benigni*, neque efflorescentia inflammatoria diutius mansit, quàm per quatrduum; quo tempore una cum maculis squamarum ad instar deciduis, calor cessavit penitus. Observavi autem in quibusdam morbillosam hanc inflammationem effloruisse in dorso & facie ad instar herpetis, cum pustulis splendentibus, mox in rubedinem morbillosam ordinariam variæ figuræ abeuntibus. Fuerunt exanthemata hæc morbillosa mali moris, adeoque in cura probe attendenda, & *expellentibus, sudoriferis, alexipharmacis* sedulo tractanda. *Mense Aprili, Majo, Junio* frequentes fuerunt *febres petechiales malignæ*, quæ invaserunt cum horrore levi, nec manifesta sanguinis æffluatone, sed calore mitiori, quem aëris injuriis adscripserunt ægroti, neque crediderunt se ægrotare, donec calor, hæctenus effectum suum occulens, ingravescere vires-

viresque vacillare cæperint, ut jam ægroti decumbere coacti fuerint, magno cum damno suo tamdiu contranites. Accessit anxietas præcordiorum, fitis immanis, capitis dolor, vigiliæ, linguæ scabrities, deliria aliaque symptomata. Qui ab initio *Venæsectiones* admiserunt, medentumque opem implorarunt, atque dicto præscriptove audientes fuerunt, evaserunt omnes; qui verò neglexerunt curam, eamque demum die VI. aut VII. inchoare voluerunt, ii plerumque die XIII. XIV. XV. XVIII. XIX. mortui sunt. Quicumque à *Purgantibus* credentes vitium hæere in Ventriculo, curam inceperunt, ad unum omnes decesserunt, & in illis maculæ observatæ sunt longe majores ac latiores. Qui sudare ad variè assumpta *alexipharmaca*, *diaphoretica*, *expellentia* in incremento & progressu morbi non potuerunt, etiamsi bene ac peritè, aliàs tractati fuerint, mortui sunt, mortem verò uno vel altero die præcesserunt *sudores spontanei*, copiosissimi, resolutivi. *Subsultus tendinum* in tangendo pulsu in statu morbi notatus semper *exitialis* fuit. *Convulsiones epilepticæ*, in primis distorsiones in ore & fronte variæ, *funestissimæ*. *Sensus hebetior*, si nempe ægroti se

non laborare, sed optimè valere dixerunt, *manus tremulæ*, *respiratio difficilis ac frequens*, *difficillima citra faucium tumorem deglutitio*, *inevitabilem prænuuntiarunt mortem*. *Maculæ quo tardiores in efflorescentia*, eo peiores, unde apud quos die demum septima, aut nona, prodierunt, ut plurimum observabantur *funestæ*, secus, si jam quarta eruperunt. Eædem *ex rubro colore tendentes in lividum, nigrun*, extremam sanguinis corruptionem indicarunt. Circa *Solstitium, mense Junio*, morbus hic fuit *peffimus multisque exitialis*. Causa hujus febris petechialis malignæ, cum calor sæpe, in primis in initio, non adeo sævus fuerit in prava & maligna indole quaerenda fuit, quæ citra insignem calorem vi sua corrode partes corporis fluidas & solidas corrumpit, dissolvit, destruxit, ac violentia sæpe materiam expulit, modo *per alvum*, crisi imperfecta ac funesta, modo *per insensilem transpirationem*, ubi ægroti, in primis sub finem, sudoribus fere diffluxerunt, qui fuerunt resolutivi, peffimi. Sanguinem igitur ac serum in hoc morbo coagulari ac incrassari, sæpissime ex sale corrode maligno summam contrahere acrimoniam, ex symptomatibus abundè claret.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1700.

HOc anno insueta fere fuit aëris intemperies. *Mense Januario*, *Februario* temperatum frigus extitit, *mense Martio*, nec non *Aprili* fere toto tempestas nivibus & gelu sæviit, quo tempore grassari cæperunt *febres continuæ exanthematicæ*, solis confortantibus, blandissimis *diaphoreticis*

remixtis, tractandæ. Etenim, qui more solito assumerunt & continuarunt *sudorifera*, ex *spec. de hyacinth. Liberant.* ♂. *diaph.* ⊖ *volat. C. C. mithridat.* illi omnes, viribus exinde exhaustis, & convulsionibus subortis migrarunt ad superos; qui vero in principio tractati sunt *Venæsectione*, deinde *blan-*

blandioribus diaphoreticis, ut plurimum tamen confortantibus & epilepticis, v. gr. pulv. epilept. M. specif. cephal. pulv. analept. mag. gran. kerm. perlar. C. C. unicorn. mar. convaluere omnes. Calores non adeo intensi fuerunt, debilitates verò summæ cum vigiliis, sudoribus spontaneis, pulsu celeri, frequenti, tremoribus nec non motibus convulsivis. Mense Junio, Julio plures pluviosæ notabantur dies, quam serenæ; mensis Augustus & medius Septembris fuere serenissimi, calidissimi. Reliquo medio Septembri & toto mense Octobri tanta pluviarum fuit frequentia, ut post hominum memo-

riam his mensibus visæ non fuerint crebriores. Si enim de die non pluit, certe de nocte pluit, imo post 14. dies pluviosos vix duo sereni apparuerunt, quos statim pluvix exceperunt continua. Per has igitur infuetas anni constitutiones sævierunt *Tusses, rheumatismi, febres*, in primis *quartanæ*, quæ in vicinis nostris locis fuerunt *epidemicæ, apoplexiæ ipsæ*; apud infantes frequentes fuerunt *variolæ erraticæ*. Senes experti sunt *debilitates summas instar febrium continuarum*, sed *benignarum, recurrentes*, quæ *solis confortantibus medicamentis* cesserunt.

Constitutio Epidemica Sempronensis Anni 1701.

Annus ineuntis hujus seculi incipit eadem inconstantia, qua ultimus annus seculum finivit. *Januario* quippe & *Februario* frigora uno vel altero die notabantur intensa, tertio vel quarto valde remissa, unde ex infuetis his anni mutationibus ortæ sunt *defluxiones biliosæ in brachiis, ossibus ischii, pedibus, summe dolorificæ*, utriusque sexui infestæ. *Rheumatismi hi biliosi sudoriferis* neutiquam tractari debuerunt, utpote quorum usu dolores semper exacerbati sunt, meliori verò successu *digestivis ex salibus*, v. gr. pulv. hepat. rubr. ⊖ cichor. acetosell. & vitriolat. diagryd. sulphurat. quotidie adhibitis obtemperarunt, & intra XXIV. dies evanuerunt. *Martius* fuit valde benignus, *Aprilis* verò & *medius mensis Maii* ob frigora infantibus funestus, hi nempe valde infestabantur *Vomitibus, catarrho suffocativo, colicis convulsivis, epilepticis*. In *Junio* nil occurrebat notatu dignum,

nisi quod mane hoc & præterito mense rorem in foliis arborum, in primis prunorum, instar mellis, nostrates vocant *Hönigthau*, eumque fructiferum indicare annum credunt, copiosum observaverimus. *Julius* totus exæstuvavit, nil tamen mali, quod mirum, produxit, nisi *febres tertianas*, (quæ sexto paroxysmo abierunt,) & in senibus, adultis ac infantibus *pustulas*, sive *exanthemata miliaria*, quæ occuparunt totum corpus cum molestissimo pruritu. Causa sine dubio quærenda in efferationibus biliosis, in primis lymphæ ab externo calore valde intenso evocata, sed facile *refrigerationibus*, v. gr. *spec. de gemm. frig. fl. nitr. lap. cancr. &c. & balneis hordeaceis* repressa ac contemperata. Toto mense *Augusto* calores fuere intensissimi, pluvix paucissimæ, fere nullæ, noctes simul calidæ. Jam valde grassari cœperunt *febres* cum frigore duarum, aliquando trium horarum, insecutus est

est statim calor ultra 40. horas durans cum capitis dolore, siti, virium prostratione, linguæ ac faucium ariditate, vigiliis, quandoque deliriis, ut jurantes *febrem* imminere *continuum*, sed post adhibita *sudorifera*, *Venæ sectionem*, remisit calor, atque in *intermittentem febrem*, ita tamen, ut vix aliquot horæ inter paroxysmum & apyrexiam interjectæ fuerint; & sic una febris excepit alteram, afflixitque diu infirmos; rarissimè enim ante nonum paroxysmum terminavit. Si *Venæ sectione*, *diaphoreticis* & *præcipitantibus*, cum malignitate non caruerit, rite tractatur, nulli fuit funesta. Febres hæ maximè sæ-

vierunt *mensis Septembris*, quem observavimus calidissimum, siccissimum, sine ullis pluviis. *Mensis Octobris* incepit cum pluviis, quæ per aliquot durarunt dies, insequentibus mox caloribus insuetis, ac vix post hominum memoriam notatis. Continuaverunt æstuosissimi dies per *Novembrem* fere totum, ita, ut nullus senum tantæ æstatis & autumnii calidi & constantis recordari potuerit, unde optimum & generosissimum crevit vinum, quod tamen successu temporis minis generosum evasit. *Morbi* fuere *pauci*, iique ut plurimum *ordinarii*. *Sub finem Decembris* exasperatum fuit cælum, terra frigore obriguit.

Constitutio Epidemica Sempronensis Anno 1702.

HAc hyeme permutata quasi videbantur tempora. Frigora intensa totum durarunt ad sextum *Januarii* diem, septimo supervenerunt pluviæ, subsequenter diebus nebulae, cælum turbidum, nox serena, calida tempora. Toto *Februario*, exceptis vehementissimis ventis, eadem fuit cæli facies, nullum frigus, nullæ nives, ut plurimum siccitas, serenitas, ut credidisses, imminere æstatem; nocturno quidem & matutino tempore quandoque aura observabatur frigidiuscula, sole tamen oriente statim fuit temperata, unde jam *medio Februarii* habuimus flores violarum, nec non flores ceraforum acidorum. *Morbi* his mensibus, præter *catarrhos frequentes* vix notabantur alii. *Martius*, qui insectus est, fuit siccus, quandoque ventosus, pluviæ, quæ oboriebantur, fuerunt temperatæ, fertiles. Hujus initium *phthificis*, *hecticis*,
Th. Sydenham Oper. Tom. II.

hydropicis valde fuit funestum. Circa *æquinoctium vernale* inceperunt copiosæ inter pueros grassari *febres continuæ*, ut plurimum *malignæ*, *petechiales*. Invaserunt illos levissimo rigore, lassitudine spontanea, succedente calore non adeo magno, subinde remittente, sed tertio aut quarto die vehementius recurrente, quo ut plurimum in conspectum venerunt exanthemata, deliria brevi post comparuerunt, in quibusdam vehementia, & quidem cum vigiliis, in quibusdam breviora, maculæ erant parvæ instar morfu pulicum. *Febres hæ epidemica diaphoreticis, præcipitantibus & confortantibus temperatis, non sudoriferis fortioribus*, tractatæ, nulli fuerunt funestæ, sed valde *contagiosæ*. In *adultioribus*, utpote viris, *maculas* ut plurimum observavimus *latas*, successerunt statim deliria, convulsiones, epilepsiæ, & his fere omnibus decima tertia dies fuit

P p

fuit exitialis. Duravit epidemica hæc lues in Junium usque, quæ sine dubio magnis siccitatibus cum Hippocr. 3. Aphor. 7. adscribenda. Aprilis plerumque fuit serenus, calidus, subinde ventosus, frigidus. Hunc excepit *Majus* frigore quidem moderato, sæpe tamen, præsertim Borea interspirante, rigidiusculo: fuit variabilis, nunc calidus, nunc turbidus, pluviosus, mox frigidus, ventosus, unde vitis justo tardius & inæqualiter gemmas suas protrulit. Frequentes hoc mense fuerunt *arthritides vagæ*, quæ solo reiterato *Laxantium*, minus *sudoriferorum*, usu tractari voluerunt. *Julius* fuit valde temperatus, calidus, ut & *Augustus*, si exceperis imbres & tonitrua horrendo fragore & fulguribus, in primis noctu, mense *Augusto* frequentia, & grandinibus insolitis, quæ aliquoties, præsertim die 12. 13. 18. promontoria nostra fere omnia, & quidem optima, valde destruxerunt remixta. Fructus omnes horæi valde fuere inspidi, humidi, & ad putredinem proclives. Unde frequentes habuimus *febres*, primo intuitu *continuas mentientes*, adhibita tamen *Venæ sectione & sudoriferis*, tertio & quarto die in *intermittentes tertianas* degenerantes, tandem *precipitantibus & Laxativo* brevi confopitas. *September* comparuit uno alterove die serenus & amœnus, tertius & quartus serenum diei cœlum noctu tempestuoso tonitru & fulguribus terribilibus fœdarunt. Sequentes dies mox sereni, mox turbidi, pluviosi, aliquando frigidi, in primis noctu, & notavimus circa festum Matthæi bis pruinas, sed planè innocuas. Hoc mense habuimus *Diar-*

rhœas, dysenterias, quibus adhibitis *rhabarbaro tosto cum myrobalanis*, & dein *adstringentibus ex corall. fl. ferr. cum mithridat.* cito medebamur. *Octobris* quatuor dies initiales fuerunt sereni, amœni, calidi, his quatuoriduum successit frigidum, ventosum, imbridum, nivofum, autumnii præludium, octava mane gelu & pruina nocentissima folia ac uvæ nondum maturas in omnibus fere promontoriis decoxerunt, & millena damna fecerunt. Jam remittere cœpit frigus, & cœlum ad aliquot dies inclaruit. Circa *medium mensis* fere octo turbidi, nebulosi, solis expertes, notabantur dies. Tandem circa 20. exortis ventis, nebulisque discussis cœli facies mutari cœpit, æstasque in autumno constans comparuit. Fuit enim ab hoc tempore usque ad sextum *Novembrem* serenitas, cum frigida tamen aura matutina. Septima tota die pluit, octava nix cecidit ingens; successit horridum gelu octiduum fere durans, quod & botros in copia adhuc in promontoriis existentes vix non in lapides convertit. *Medio Novembris* amœnior aura comparuit, caloreque fortiori nives uvæque glacie adstrictas solvit. Hoc tempore frequentes fuerunt *febres*, quæ nullum servarunt typum, quin potius *febres malignas* mentitæ sunt. Invaserunt cum horrore, caloribus primis diebus fere continuis, summo virium languore, capitis dolore, siti, oris amarore, siccitate linguæ. Adhibitis *Venæ sectione & sudoriferis blandis*, tertia vel quarta jam die terminarunt in *intermittentes*, quarum paroxysmos *arcano duplicato, sale Card. Ben. cort. chin. de chin.* ac tandem *levi laxativo* suppressimus. In his notatu dignum fuit,

fuit, quod, etiam si valde post febres comederunt, vires tamen per longum temporis spatium recuperare nequiverunt. His mensibus copiosè grassari cœperunt inter pueros & puellas *variola*, quæ observabantur modo *benignæ*, modo *malignæ*, confluentes, depressæ, adhibitis *blandis diaphoreticis*, sanguinem contemperantibus, v. gr. *pulv. alexit. C. C. philos. pulv. epilept. spec. de hyacinth. unicorn. mar.* aliquando, si exire noluerunt, addito *sale volat. C. C.* nec non *lap. bezoar*, nulli funestæ. Accuratam insuper symptomatum rationem habere debuimus. Sic accidit, ut puerulus V. annorum ex variolis malignis convalescens in *gingivis superioribus* reportaverit *ulcuscula*, quæ primo intuitu ab adstantibus pro *aphthis*, *Mundfäule*, judicata & tractata sunt, elapso 24. horarum spatio corrosivitate sua

magnæ jam maxillæ superioris & inferioris occupavit partem cum summo foetore & nigredine, maximoque imminenti *sphaceli* periculo. Adhibuimus frequentiores *injectiones ex decoct. rad. aristoloch. iridis flor. mastiche, thure, mundificantia, balsamica, v. gr. elix. Propr. sine acido, bals. peruv.* quibus tandem corrosivitas, foetor, nigredo recessit, & puerulus pristinae sanitati restitutus est. Taceo *catarrhos, rheumatismos mense Novembri & Decembri* frequentes. Sine dubio morbi hi ut plurimum ex lymphæ à varia aëris anomalia, nec non erroribus diætæ, v. gr. fructibus horæis hoc anno valde putridis, ad viscedinem & spissitatem disposita, quæ in sanguine coacervata eundem in tumultuarios motus concitavit, deducendi.

Constitutio Epidemica Sempronensis Anni 1703.

A Nni hujus principium aura temperatiori, nivibus stipata illuxit, paulo post successit frigus intensum, quod brevi remisit, & in pluvias abiit. *Februario* gelu sæviit ingens, nivesque ceciderunt sæpissime, mox tamen accedente aura calidiuscula in liquorem solutæ. *Martius* comparuit caloribus anæniis, siccissimus, quandoque tamen interveniente Euro, rigidus. *Aprilis* simul præter morem ficcus fuit. Habuimus his mensibus ventos vehementes, nives copiosas, quæ terram liquore balsamico sufficienter irrigare potuerunt. *Majus & Junius* fuere ætuosissimi cum paucissimis pluviis; unde uyæ circa festum Viti jam fere defloruerunt omnes. Hoc

semestri notavimus *febres continuas*, non adeò frequentes, nec malignas, sine dubio, ob vinum nimis leve ac tartareum, quod præterito crevit anno, diureticum, minus sanguinem accendens. *Variolas* habuimus in copia, modo *benignas*, plerumque *malignas*, sessiles, depressas, quæ tamen si rite *bezoardicis temperatis, expellentibus, confortantibus, v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. antim. diaph. C. C. philos. præp. pulv. epilept. lap. bez. orient. unicorn. mar. mithridat. &c.* tractatæ sunt, paucissimis, imo fere nullis funestæ. Et licet plurima tum temporis conspicerentur puerilia funera, causa tamen mortis magis adstantium incuriæ & negligentiæ,

tiæ, aut medicastroꝝ præpoſitæ ac perversæ curæ & imperitiæ, quàm malignitati adſcribenda. Notatu dignum fuit, me his temporibus inter alios habuiſſe Comitiffam valde ſanguineam, corpulentam, jam fere quadragenariam, variolis correptam. Huic ſub prima morbi invaſione, quæ erat cum rigore, caloribus, cordis compreſſione, virium languore &c. curavi aperiri *mediana*m, præſcripti *bezardicos expellentes pulveres* more ſolito, *pulv. alexit. C. C. philoſ. lap. bez. orient. unicorn. mar. &c.* & ecce præter omnium expectationem tertia & quarta die erupere per totum corpus *variolæ* copioſiſſimæ, ſexta acceſſit *immodicus menſum fluxus* ad inſtar puerperæ, retroceſſerunt illico *variolæ*, quæ abſque hoc fuere depreſſæ, ſeſſiles, confluentes, verbo, peſſimi moris. Mutavi medicamenta, dedi frequenter *ſpec. de hyacinth. corall. rubr. terr. ſigill. mithridat. mag. ſinaragd. pulv. epilept. M.* non omiſſis *confortantibus*. Fluxus hic immoderatus continuavit octiduum, nec *ſtypticis* ſiſti potuit: durante fluxu *variolæ* non creverunt, nec ad maturitatem tendere voluerunt, ſed confluxerunt, majoraque conciliarunt ſymptomata, etiamſi *expellentia*, *bezardica*, *antepileptica* *ſtypticis* ſemper conſideratiſſimè miſcuerimus; octiduo elapſo fluxuque cohibito tandem parvulæ hæ *variolæ*, non ſaſtigiatæ, maturitatem receperunt, ſymptomata remiſerunt, & Illuſtriſſima Comitiffa à *varioloſo* hoc affectu, periculi pleno, præter omnium opinionem ac ſpem, liberata eſt. *Variolæ* hæ permultorum oculis valde fuerunt infeſtæ, & modo *inflammationem* reliquerunt pertinacem, modo *humorem depoſuerunt con-*

tumicem, ac coagulationi vel condensationi aptum. Priori feliciter medebamur *aquis ophthalmicis ex aqu. plantag. roſar. chelid. tur. præp. ſacch. ſaturn.* poſteriori inflatione *pulveris ſubtiliſſimi ex ſacch. canarienſ. antim. crud. lap. ſciſſil. præp. perl. præp.* & ſi opus fuit, *Veficatoriis*. His menſibus varios atque diverſos notavimus *hæmopticos*, tam ſenes, quàm juvenes; in quibuſdam enim ſanguinis *æſpōæ* *æſpōæ* ad aliquot libras ſine ulla prægreſſa tuſſi excretus eſt, & in his fere nulla adfuit irritatio, ſed ſanguis floridus lubricavit ſibi ipſi viam, & unica irruptione extravafatus per os affectavit exitum; in quibuſdam *quafi exuſſiſſendo* ſanguis pedetentim rejectus eſt, in his ſine dubio vaſa pulmonum fuerunt eroſa, & ſalinæ particulæ maſſæ ſanguineæ inexiſtentes teneras pulmonum veſiculas ſtimularunt, inde irritatione facta tuſſis producta fuit cruenta. His feliciter ſubvenimus *Veneſectione & medicamentis adſtringentibus ex compoſ. ſperniol. Cr. lap. hæmatit. ocul. cancr. trochiſc. de ſpod. de carabe*, additò *laudano de tribus* in refracta doſi. Si ſanguis fuit ſedatus, ordinavi *pectoralia traumatica cum reſolventibus mixta*, v. g. *elix. pectorale cum eſſ. traum. uica*, nec non *decocta pectoralia ex ſt. & fruct. pectoral. uſitat.* item *gelatinam pectoralem ex raſur. C. C. ebor. cum herbis pectoralibus* factam, it. *decocta ex herb. alchymill. ſcabioſ. pyrol. ſanicul. millefol. tuſſilag. pulmonar. heder. terreſtr. rad. tormentill. ſem. anif. ſenic. rad. chin. &c.* Menſe Junio ex caloribus inſolitatis, nec non ingurgitatione aque frequenti aduſiores æquè ac juvenes reportarunt *febres tertianas* frequentes,

quentes, sed fumitis salibus absinth. centaur. min. card. ben. cort. peruv. ac tandem purgante brevi curatas. Julius non tam amoenus & serenus fuit, quam pluviosus, nocte dieque frigidus, ventis summe molestus, qui in primis à die quarto ad octavum valde saevierunt, & frumento, quod violentia sua excusserunt, quam maximè intulerunt damnum; circa 24. ad finem usque calidissimi notabantur dies. Augustus incepit cum frigore, pluviis, quæ hoc mense fuerunt copiosæ, flante tamen austro suos alternavit dies, fuitque variabilis & inconstans. September extitit serenissimus, amoenissimus cum insolito aëris fervore, quandoque pluviis intemperiem solis contemperantibus atque terram irrigantibus. Octobris primi octo dies fuerunt pluviosi, frigidi simul, hoc tamen non obstante, tertia & sexta die observavimus tonitrua & fulgura, elapso octiduo cessarunt pluvia, & subolanus superveniens radius solaribus non solum terram madidam siccat, sed & botros à nimis pluviis jam putrefactos valde exsiccat, illosque in pulveres fere redegit. Toto Novembris, nec non Decembris mense coeli temperies notabatur placidissima, ut credidisses vernum adesse tempus. Circa natalitia intensum frigus ingruit, terraque congelavit. Frequentes hoc semestre biliosas notavimus febres, quæ cum rigore, mox caloribus, vomitibus, præcordiorum angustiis pueros æquè ac adultos invaserunt, primoque intuitu continuas mentitæ sunt. Duravit calor ut plurimum 40. horas cum dolore capitis, siti vehementi, ariditate linguæ ac faucium, adhibitis verò Venæ sectione, diaphoreticis, remisit,

& in ordinariam tertianam cum apyrexia degeneravit, atque antifebrilibus salibus, nec non chinatis rite tractata sexto paroxysmo cessavit. Memini, me plurimos habuisse, qui octavum sustinuerunt paroxysmum, & hi ex febre reportarunt icterum. Calor hic non adeo flavus, sed saturator & fuscus fuit, sine dubio à particulis acribus, biliosis, sulphureis, quæ copiosius in sanguine collectæ tandem in habitum corporis sese diffuderunt, cutemque deturpato imbuerunt colore. Alvus in his omnibus sufficienter suo fungebatur officio, porum choledochum in duodeni & jejuni confinio non fuisse obstructum. His feliciter, & quidem intra paucos dies medebamur pulveribus ex sale cichor. arcan. dupl. aut tartar. Vitriolat. spir. salis coagular. pulv. hepat. additis nonnunquam aliquot granis diagyrid. sulphurati. Verissimum itaque est Dioclis monitum, notante Celso, prodesse nempe icterum, si post febrem oritur. His temporibus aliquos notavi cachecticos, nec non hydropicos, qui in icterum flavum inciderunt, quorum superiora corporis marcescebant, & mirum in modum flavescabant, tumentibus interim inferioribus & abdomine. Vesiculae in horum pedibus abortæ stillabant liquorem summè croceum. Causa sine dubio salibus lixiviosis sulphur sanguinis ita modificantibus adscribenda. Cura ad tenacissimas obstructions tartareas, & dyscrasiam viscerum dirigi debuit, & profuerunt in specie martialia, pulvis cachecticus, Tinctura mart. aperit. Myns. spir. aperit. Penot. Purgantia singulo octiduo semel exhiberi debuerunt, v. gr. Recipe pulv. rhabarb. ℞j. gialap. ℞ss. ☉ absinth. gr. vij. g. g. Pip 3 gr. ij.

gr. ij. ol. mac. gutt. j. M. Quod si venter à laxantibus observabatur detunescere, bis cum successu singula hebdomada pro exigentia symptomatum & ratione virium propinari potuerunt; sin tumor post purgantium usum in eodem statu mansit, aut infirmus naturæ ductu frequentes dejectiones sine alleviatione habuit, abstinendum fuit à purgantibus. *Diuretica* in his casibus aliàs omnem absolvere videntur paginam, hic tamen cum summo iudicio & discrimine adhiberi debuerunt, & si unquam, certè hic, urinæ status probe considerandus fuit. *Urina* enim *cruda, alba, tenuis* testabatur de sanguinis textura valde laxa, & hæc pro medela requirebat *salia lixiviosa*, utpote *sal. stipit. fabar. ononid. junip. ebul. ab-*

sinth. tart. vitriolat. spir. sal. coagul. &c. *Urina rubra* docuit sanguinis texturam esse valde strictam, atque abundare salibus lixiviosis, unde præscribi debuerunt *salia volatilia*, v. gr. *succin. volat. tartar. buson. lumbric. terrestr. in primis amara, decoctum ex herbis, absinth. mij. eupator. mar. à ʒb. bacc. junip. mj. rhapont. ver. ʒb. m. pro infuso &c.* *Scroto tumenti* maximè profuit *decoctum ex fol. rut. absinth. menth. mil. cumin. cum vino factum*, & cum spongia calidè applicatum. *Febres petechiales*, quæ observabantur, fuerunt valde *benignæ*. Alias, præter morbos ordinarios, *catarrhos nempe, tusses, raucedines &c.* nil memoratu dignum occurrit.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1704.

Januaris ineuntis hujus anni totus fuit valde frigidus, nivofus; *Februarius* è diverso præter morem temperatus, ut plurimum serenus, aliquando pluviosus, aliquando ventosus, quandoque nivofus. *Martius* incepit cum intenso frigore, solis tamen splendore atque serenitate temperato, quinta nix cecidit copiosa, quæ sexta jam in liquorem abiit, septima supervenit tempesta tumultuaria, valde nivosa, octava dies fugatis nubibus purgatoque aëre mira illuxit serenitate, quæ tempesta pulcherrima, ventis mitioribus remixta, sicca, non solum ad æquinoctium vernale duravit, sed & uno quasi tenore in *Aprilē* usque continuavit. Imo *Aprilis* sua natura aliàs variabilis, hoc anno fuit amœnissimus, serenus, siccus, absque pluviis fere, cum caloribus ad

finem usque prope æstivis: die 27. tonitrua & fulgura ingentia cum pluviis habuimus, sol tamen nubila mox serenavit, unde arbores justo citius folia & flores emisserunt suos. *Tertia mensis Maii* dies incepit cum pluviis, quas secuta sunt frigora, & quinta pruina matutina, quæ vineis nostris maximum damnum intulit, aliàs totus mensis fuit serenus, calidus, siccus, ventosus. Successit *Junius* serenissimus, siccissimus, pluviarum expers, ventis tamen mixtus. His mensibus, in primis superioribus, Morbona æquè ac *Bellona* apud nos valde sæviit. *Hungari* quippe à Nostris deditionem civitatis sollicitantes, sed repulsam reportantes rabie velut accensi hinc inde discurrerunt, nobisque excidium minati sunt. Civitatem d. 18. Febr. è longinquo obsidione cinxerunt, eam tamen superve-

pervenientibus adversis cœli tempestatibus, nivibus nempe & ventis insolitis, intra biduum solvere coacti sunt, interim IX. septimanis nos undique tenuerunt conclusos, ut nullus exire ausus fuerit. Milites Cæsarei frigoribus & militaribus laboribus, inprimis tristi esuritione & aquæ potu valde hætenus debilitati, huc tandem in defensionem civitatis dispositi ad novi defæctique cibi ac vini copiam, quæ miseris nostri largè obtulerunt, gravati in periculosos inciderunt morbos, *castrensibus non absimiles*. Conquesti sunt de *languore totius corporis, nausea, stomachi gravedine, caloribus, siti, dolore capitis, vigiliis*, accesserunt *deliria*, aliquando *alvi fluxus*, non nunquam *petechiæ*. *Venæ sectio* prima aut altera die instituta, nec non *sudorifera ex spec. de hyacinth. C. C. philos. lap. cancr. antim. diaph. &c.* sæpe in herba suppresserunt malum, unde ægri intra quadriduum convalescerunt. *Purgantia & Vomitoria*, etiam in principio adhibita, non conduxerunt morbum potius exasperarunt, & malignitatem latentem evocarunt, quam tandem *expellentia*, inprimis *mithridaticum cum confect. alkerm. & confortantia* diu continuata sustulerunt. Qui methodo ordinaria fuerunt tractati, evaserunt omnes periculum; qui autem citius iusto nosocomiis valedixerunt, etiãsi ferè nullos in diæta errores commiserunt, ut plurimum in priorè morbum reciderunt. Inter hos unus *febre maligna* laborans ex delirio furibundus prostratus è lecto, & per fenestram secundæ contignationis sat altæ in fluentum præcipitem sese dedit, in aqua hinc inde discurret, defatigatus tandem, & exanimis fere in lectum de-

portatus, adhibitis *alexipharmacis, sudoriferis, confortantibus* convaleuit. *Morbus hic epidemicus à victu profectus primo mense militibus gregariis inhæsit, brevi post cives, qui curis, laboribus, frigoribus, excubiis diurnis & nocturnis insuetis defatigati vino horro, generosissimo, dulci, etiam nocturno tẽpore præter morè indulserunt, invasit, atque in febres malignas petechiales degeneravit.* Sanguis quippe una cum reliquis humoribus ex erratis vitiosam diathesin nactus facillimè malignitatem concipere potuit. Inceperunt mense *Februario* cum languore summo, calore moderato, qui in dies crevit, vigiliis, siti intensa, aliisque febrium comitibus symptomatibus. In his si exanthemata prodierunt die quarta, evaserunt omnes ritè tractati periculum die XV. secus si maculæ in conspectum venerunt die septima: infirmi enim periculosissime tunc temporis decubuerunt, & 21. demum die mortis periculo liberati sunt. *Mense Februario* valde *benignæ* fuerunt *petechiæ, Martio* pejores, *Aprili* pessimæ. Observavi in quodam juvene sat robusto petechiis laborante, *pustulas XIV. morbi die exeuntes pellucidas, seu crystallinas, partim milii seminis, partim lentis, imo multas pisi magnitudine hinc inde per totum corpus diffeminatas, in dorso verò numerosissimas, aqua plenas, summè malignas; intendebatur enim febris cum anxietatibus, cordis compressionibus, convulsionibus; albescere tandem hæ vesicula & suppurare cœperunt, hinc excicatæ jam exaruerunt, & squamatim circa 21. diem deciderunt, quo tempore pauperculus morti jam vicinus, præter omnem spem feliciter enavigavit*

vit periculofissimam hanc charybdim. In feminis semper notavi mensum fluxum, aliquando diarrhæam simul, quæ omnibus fuit funesta. Deliria præmatura fuerunt exitiosa. Sic robustus quidam Vir 45. annorum, quinta morbi die incepit delirare, sexta est mortuus; & fœmina triginta annorum similiter robusta tertia die delirans, quarta est mortua. Horum sanguis prima & secunda morbi die Venæ sectione extractus exhibuit in superficie pituitam densissimam instar crustæ vix separabilem, & croco quasi tinctam; brevi ante mortem bilis utrinque sese diffudit in totum corporis habitum; singula mortis prænuntia. In febribus hisce malignis frequens fuit attritio aut excoriatio in natibus, non solum à longiori decubitu, quin potius à sanguine suo modo malignitate corrupto deducenda, qui qua data porta, sarcinam suam deponendam & excernendam quasi vit. Latuit autem ut plurimum gangræna & sphacelus, caroque tandem adhibitis adhibendis, v. gr. unguent. ægyptiac. ad os usque excidit cum ægrorum levamine. Mense Februario morbilli epidemicè grassari coeperunt, qui tamen ex methodo tractati benigni fuerunt, instante æquinotio verno in dies magis invaluerunt, & invaserunt infantes æquè ac adultos, & puerperas, cum horrore, caloribus fummis, stillicidio lachrymarum copioso, mordaci, oculorum rubore ac tumore, cum tussi ferina, gravitate & compressione pectoris, maculæ effloruerunt ut plurimum secunda morbi die, aliquando quarta, quandoque septima, & persisterunt quatuor aut quinque dies. Observavi hoc tempore morbillorum tres species, maculas nempe latas,

rubras, sine pustulis, adeoque non elevatas, neque superficiem cutis superantes; altera species cuius solum transparuit, & hæc duæ species inadvertenter evanuerunt, quas vulgus retrocessisse putabat; tertia prodiit cum maculis parvis, rubris, quæ in dies auctæ, & supra cutis superficiem modicum elevatae racematim coaluerunt, quarumque protuberantia, digito leviter admoto, tactu percipi potuit; post quinque dies, morbo jam remittente, maculæ per totum corpus latissimæ & maximè rubentes evanuerunt. atque squamularum forma deciderunt, cutè farina quasi conspersa relicta. Morbilli quò citius prodierunt, eò benigniores, quò tardius, eo peiores fuerunt. Incessit sæpè hic morbus sub vario schemate, vario stipatus satellitio. Sic mense Aprili ad puerperam vocatus deprehendi morbillos copiosissimos, protuberantes, quibus interspersæ fuerunt maculæ petechiales, deliravit valde, imo tubarum in vicinia inflatarum cantus & pulsati tympani sonos, inter difficultates somni per phantasiam oblatos articulatè imitata fuit, frequenter risit, convulsa & aphona tandem jacuit, neminem novit, 15. tamen morbi die, adhibitis expellentibus alexipharmacis temperatis, cordialibus, ad se rediit, atque debellatis symptomatibus gravissimis convaluit. Eodem tempore gratiosam habui puellam 6. annorum, variolis veris laborantem, supervenerunt nona morbi die, variolis necdum in statu constitutis, morbilli copiosi, gravissimè inde decubuit, sed ex duplici hoc morbo feliciter emerfit. Verissimum igitur est Axioma medicum: Qualis humor effervescit in corpore, talis

talís efflorescit in cute. *Morbilli* hi, si perite expellentibus, v. gr. pulv. alexit. de hyacinth. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philos. antim. diaph. unicorn. mar. cum pectoralibus & confortantibus mixtis, nec non servato simul idoneo diætæ calorisque temperamento, tractati sunt, omni vacarunt periculo, neminique fuerunt funesti; neglecta autem, aut præpostera vel perversa morbillorum cura, aut præmatura, superatis jam morbillis, aëris mutatio, vel inordinata rerum non naturalium diætæ, præcipitavit quam plurimos in tussim ferinam, febrem continuam, respirationem difficilem, pectoris compressionem, catarrhum ita dictum suffocativum, lethalem. Mense Maio & Junio continuarunt adhuc morbilli, febres continuæ, tertianæ intermittentes, variolæ, quæ sporadicè hinc inde vagatæ sunt, sed fuerunt sine malignitate, adeoque convenienter tractatæ facillè curabiles. Julius fuit amœnissimus, sed cum summis caloribus, quarta coorta est gravissima tempestas cum frequentissimis tonitribus, flammarumque fulgoribus, nec non grandinibus insolitis, quæ in civitate ut plurimum magnitudine juglandis, imò ovi gallinacei, prægresso imbri, ceciderunt, ad vineas tamen sparsim venerunt, adeoque illis exiguum intulerunt damnum. Sub initium Augusti remiserunt calores, sed sexta audiebantur tonitrua terribilia, grandines cadebant insolitæ, copiosissima, quæ in optimis nostris promontoriis & vites & uvas prorsus destruxerunt. Jam successerunt æstuosissima tempora, quæ vix sustinere potui-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

mus, neque spirarunt etesiæ, nullæ fuerunt pluvia, quæ fervorem solis contemperassent, imò eadem aëris constitutio erat in Septembri, Octobri nec non Novembri, ut credidisses, autumnum in æstatem fuisse conversum; habuimus quoque d. 25. Septembris vesperi tonitrua & fulgura sufficientia, unde in residuis promontoriis, quæ à grandine intacta manserunt, generosum crevit vinum, imò generosius crevisset, si nobis ob metum tumultuantium Hungarorum serius vindemiare licuisset. Finitis enim jam vindemiis æstuosa & sicca adhuc continuarunt tempora, sine ullis ferè pluviis. Sub finem Novembris & initium Decembris nives deciderunt paucæ, & moderata subsequuta sunt frigora. Mensibus æstivis, Julio nempe & Augusto, existente cælo maximè æstuoso, diarrhææ & dysenteriæ satis fuerunt frequentes, & magis pueros adultiores, senes, minùs infantes sporadicè affligerunt. Præcessit diarrhœa cum ciborum fastidio, languore totius corporis, siti, dejectionibus copiosissimis, serosis, ut plurimum biliosis, viscosis nec non pituitosis, valdè foetidis, mox insecuta est dysenteria cum dejectionibus cruentis & purulentis, numerosis ad 70. 80. intra diem & noctem, aliquando velut momentaneis, ut miserî vix sellam foricariam deserere potuerint, & circa noctem cum majori exacerbatione, ut plurimum caloribus; quamvis non adeo urentibus, pulsu celeri, siti, inquietudine, acuto intestinorum & ani dolore, inani, licet frequenti, desidendi cupiditate, præcordiorum anxietate, vigiliis; in progressu morbi blanda ac-

Q q cefferunt

cesserunt deliria, non sine malignitatis nota. Quamdiu sanguis cum materia biliosa, mucosa, purulenta & saniosa, aliquando cum strigmentis & ramentis & vit, tamdiu de vehementibus torminibus & doloribus conquesti sunt. *Dejectiones nigrae, fatide* in morbi statu, majoris corruptionis denotarunt gradum, indicio manifesto, imminere jam *gangranam* & brevi *sphacelum*, unde in illis dysenteria antea cruenta & torminosa jam observabatur fere indolens, pulsus quasi nullus, extrema frigidissima, sudore copiosissimo resolutivo frigido perfusa. Refrigerationem hanc infirmi non percipiebant, quin potius de calore interno & siti conquesti sunt, imò manibus glaciei instar frigidissimis res aut loco frigida capeffere desiderarunt; & hi omnes, salvis tamen sensibus motuque membrorum illaeso, elapsis ut plurimum 48. horis, mortui sunt. Causa hujus affectus adscribenda fuit partim copiosis fructibus horæis, acidoque acri fermentifico foetis, partim caloribus ferventissimis, bile inde acriori limphaque acidiori & quasi corrosiva reddita. Succus nempe eminenter acres, mordaces neciendo in intestinis diutius, quam par est, moram, primo absterferunt intestinorum mucum, deinde illorum crustam villosam, sive velamentum bombycinum simul abraferunt, & altius penetrando ipsas glandulas eroserunt, atque ulcus, vel quasi tale, instar vesificantium, induxerunt; inde membranis intestinorum sensim sensimque a sale corrosivo erosus vasorumque osculis referatis, non solum sanguis frequenter stillavit, sed & tristissimus

doloris sensus accessit, imò spasmodica vellicatio, qua intestina spasmodica quodam irritata motu quasi vermiculari dolorificè sese torserunt, unde non mirum, successisse tandem *inflammationem*, *gangranam* ipsam nec non *lethalem sphacelum*. Quò enim major acrimonia, eò major spasmodica fibrarum nervearum irritatio, major fermentifica humorum fusio, glandularum, ductuum & vasorum intestinalium eliquatio, nec non cruoris simul cum plexibus glandulosi ac reliquis intestinorum contentis excretio. Profuerunt sub initium morbi, non obstantibus torminibus & supervacaneis excretionibus, humores acres *diluentia*, & *leviter Evacuantia*, ut potè *aqua Laxativa cum aqua cinnamomi*, in primis *rhobarbarum tostum*, quòd blandè laxando simul ob partes terreas admixtas adstringere, & leniter roborare solet, cum *myrobalanis* & *eleofacch. cinnamomi* propinata, nec non *clystères absterfivi ex spec. emoll. hord. vitello ovi, conf. rosar. lacte*, aliquoties adhibiti. His præmissis statim deveniendum fuit ad *incrassantia demulcentia*, *adstringentia cum anodynis* mixta, unde singulis quatuor aut quinque horis exhibui pulverem sequentem: *L. Corall. rubr. præp. ʒi. lap. hematit. terr. Japon. an. gr. viij. theriac. cal. gr. iij. laud. de trib. gr. i. M. mutatis tamen murædis, addidi sæpe terr. sigillat. ꝑ. ferr. bol. armen. pulv. stypt. Cr. smaragd. præpar. crysall. mont. pulv. dysenter. Crat. ex tragacanth. gumm. arab. & corall. constantem, nuc. mosch. &c. in primis, ubi calores fuerunt*

runt ingentes, *compof. sperniol. Cr. spec. de gemm. frig. unicorn. mar. spec. de hyacinth. &c.* imò moderanda fuerunt medicamenta ad ipsius excretionis, malignitatis & virium modulum. Sæpè videbatur jam alvus adfricta, morbusque sublatu, brevi tamen malum recruduit, & exivit iterum aliquando cum, aliquando sine cruore materia mucosa in minima quantitate cum fummis torminibus alvum ad excretionem stimulans; adhibitis autem frequentioribus *clysteriis ex decoct. hord. cum capit. vervecin. nec non continuatis pulveribus adstringentibus*, ex toto cessavit. Tandem, ne propter derafos plexus ilei glandulosos fluxus alvi coeliaco non abfimilis remaneat, ordinavi summo cum effectu *balsamica, stomachica, bals. peruv. opobals. Tinct. corall. elix. Vitriol. M. pulv. stomach. elect. diacnam. Reg. nuc. in Ind. condit.* Et sic dysenterici intra tres septimanas ex integro restituti sunt, quo usque etiam à vino abstinere debuerunt, contenti *agua cocta ex rad. tormentill. ras. C. C. ebor. mastich. &c.* Quos invasit cum vomitu, hi pessimè decubuerunt, & vix servati sunt, optimè autem ipsis profuit *balsamum peruvian.* nec non *opobalsamum cum corall. rubr.* exhibitum. *Adstringentia*, sine præviis *blandis Laxantibus*, in initio & progressu morbi adhibita protraxerunt morbum, tormina exacerbant, & post se ut plurimum *febres, arthritides, pedum tumores, lienterias* reliquerunt. *Opiata* hic ferè omnem absolvent paginam, imò fateri debeo, me e re nullum dysentericum sine frequen-

tiori exhibitione *laud. de trib.* commodè restituere potuisse; exhiberi autem debuit, antequam dysenteria fuit consummata & planè ulcerosa, aut vasa majuscula exesa, aut sensus doloris jam perit. *Mense Augusto* frequentes habuimus *rheumatismos ad brachia, scapulas, femora, lumbos, coxas* productos, sine ulla rubedine, multo minùs tumore, non tam articulis, quam musculorum interfitiis firmissimè & diutissimè inhaerentes, cum motus impotentia, doloribus lancinantibus, profundis, fixis, qui noctu exacerbati somnum impediverunt: infirmi enim loco moveri nequiverunt, & quo statu ferè primo jacuerunt ac decubuerunt, in eodem manere debuerunt, & sine cruciatu ac vehementi dolore vix moveri aut attingi potuerunt; adfuit simul tensio & caloris acriusculi sensatio cum pulsù frequenti. Vulgus hunc affectum nominare solet *delapsum catarrhorum à capite, es ist ein Fluss im Arm oder Fuhs gefallen.* Statuendum potius rheumatismum provenire à sero aut lymphâ acriori, flatulenta, retrogrado motu impedito, in specialem aliquam membranofam, tendinosam, nerveam & musculofam partem delabente, ibique stasin patiente, & partes fibrosas, nerveas tendente, eatque tristi sensu vellicante. *Arthritis Vaga* hoc anno frequens fuit. Invasit homines prævio horrore instar febris, membranofas ac musculofas articulorum partes dolore, rubore, tumore & movendi impotentia corripuit, vagabunda fuit & ambulatoria, modo hanc, modo illam invasit partem, nulla tamen loco ul-

tra 48. horas fixa mansit, remissionem sæpe, relicto solum tumore, simulavit, at opinione citius, imo vehementius rediit, & priorem locum occupavit, imo memoratu digna in plerisque fuit paroxysmorum invasio dolorumque motus, dum quo tempore humerum, carpum aut digitos dextræ manus, eodem tempore & genua sinistri pedis; & quo tempore sinistri brachii, eodem dextri pedis partes singulari alternatione & saltu dolorifico infestavit. Similiter hic peccavit serum, sive lymphæ acido-acris, sed sale volatili intimius foeta, quæ ad periostium, sive sensibillissimas articulorum mobilium membranas detrusa, eas distendit, vellit, ibique sicuti spina infixæ sæviit. Cura *arthritidis Vagæ & rheumatismi* una eademque fuit. *Venæ sectio*, nisi adfuit magna febrilis alteratio, intensior arteriarum pulsus, nec non præcordiorum compressio, nil profuit, vires potius abstulit. *Purgationes*, utpote turbationes & colliquationes liquorum naturalium exasperarunt magis malum; reiteratus autem *enematum*, in primis *laxantium*, usus, v. gr. *Rec. pulv. hepat. ℞. sal. cichor. acetosell. ā. gr. v. diagryd. sulphurat. gr. vj. fecul. ari gr. iv. M. aut decoctum ex fol. sen. S. S. ʒiʒ. rhabarb. ʒj. crem. tartar. in aqu. cichor. infus. addita manna & aqua cinnam.* summopere profuit, in primis si vespertino tempore *pulvis confortans* sequens exhibitus fuit: *Recip. pulv. analept. ℞. epilept. gr. viij. lap. cancr. præp. gr. vij. laud. de trib. gr. ʒ. M.* Opiatorum enim vires hic summè de prædicandæ sunt, morbi quidem causam non tollunt, somnum tamen conci-

liant & dolores mitigant: non autem necessum fuit singulis diebus *opiatis & laxantibus* uti, dirigi & moderari potius pro re nata morbi que indole debuit cura. Ab usu *sudoriferorum* nunquam felicem vidi successum. Post inunctionem *spirituosorum*, v. gr. *Spir. vin. camph. formic. sal. armoniac. junip. lumbric. &c.* semper notavi dolores osteocopos, adeoque abstinendum fuit à *spirituosis*, nec non *unguinosis, emplastis.* Optimè autem, in primis sub finem morbi, profuerunt *Thermæ Badenses*, aut *balnea acidularum*, imo in ipso morbo *balnea ex aqua dulci cum hordeo* parata. Atque hac methodo tractati felicissimè intra 20. aut ad summum, si copia peccavit materia, 40. dies restitui sunt. *Febres* his temporibus habuimus frequentes, quæ ut ut prima die tragoediam à pandiculatione, oscitatione, languore, frigore, mox calore satis intenso auspicate sunt, cum subsequente secunda die *apyrexia*, speciem *intermittentis* simulante; supervientes tamen paroxysmi, qui fuerunt cum languore, pulsu magno, exacerbatione caloris aliorumque symptomatum, confirmarunt intermissionem illam fuisse dolosam, & latuisse sub hoc cinere ignem *continuarum febrium*, nec non *malignitatem* ipsam. Ex post enim videbantur quandoque, in primis manè, remittere calores, nunquam autem intermiserunt. Crescente morbo, creverunt symptomata, inò convulsionem in statu morbi notavi frequentes. *Deliria serotina*, v. gr. die II. 12. supervientia semper fuerunt *exitiosa.* Febres hæ more *continuarum*

Venæ

Vene sectione in principio, diaphoreticis, bezoardicis, confortantibus tractari debuerunt. Ultimis tribus mensibus, præter febres tertianas, quartanas, catarrhos, vix alii notabiles occurrerunt morbi.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1705.

Quò clementior anno præterito fuit aëris constitutio, eò rigidior sub ingressum anni 1705. comparuit coeli temperies. *Januarius* quippe incepit gelu congelare aquas, imò continuavit frigus toto hoc mense sine remissione, nives ceciderunt pauca, & spirans Euronotus induxit siccitatem. Nec mitior fuit *Februarius*, quin frigore & gelu longè rigidior, sine ullis nivibus. *Martius* illuxit gratiosa serenitate, & exoptato calore, sed quinta nives ceciderunt magnæ, sexta frigus, quod ad 12. usque duravit diem; circa æquinoctium vernale, spirante aëre meridionali, frequentiores habuimus pluvias, fructiferas, quas ferena, calida mox infecuta sunt tempora, adeoque *Martius* ut plurimum siccus extitit. *Aprilis* varias sustinuit ventorum mutationes, & frequentiores, vix non quotidianas, in primis circa finem, pluvias, oblectamenta vernalia inhibentes; imò & *Maius* fuit valdè inamœnus, frigidus totus, excepto uno aut altero die, pluviosus. Continuavit pluviosa & frigida hæc aëris constitutio ultra medium *Junii*: unde non mirum, uvas circa festum Viti nec dum florere incepisse. Circa solstitium æstivum temperatior aura & calores desiderati demum redierunt. Morbi, qui in hoc semestre inciderunt, erant varii. In *Januario* & *Februario* continuarunt febres quartanæ,

quæ tamen, uno vel altero Laxativo adhibito, nec non chinatis medicamentis cum arcano duplicato, præter morem ut plurimum superari potuerunt, neque ullam labem post se reliquerunt. Freqentes erant rheumatismi in pedibus, manibus, scapulis, lumbis, cum dolore acerbo, sine inflammatione, sine tumore; hi diaphoretica sustinere non potuerunt, sed solis temperatioribus cholagogis, v. gr. infusis ex manna, fol. sem. tartaro, cum aqu. cichor. &c. clysteribus, præcipitantibus, nec non balneis hordeaceis; & pro re nata in summa dolorum exacerbatione, grano dimidio laudani de tribus, tractari voluerunt. Catarrhos habuimus copiosos, qui in febres degenerarunt continuas, non adeò funestas. Servati enim omnes sunt, qui statim ab initio adhibuerunt Alexipharmaca, eaque continuarunt. Mense *Februario* jam inceperunt febres petechiales, quæ pleuritides ab initio mentitæ sunt, inceperunt cum horrore levi; febre lenta, tussi sicca, dolore in pectoris regione, ad scapulas, claviculas ascendente, cum molestia ægri, si in partem sanam decumbere voluit; assumtis autem sudoriferis evanuerunt dolores, & quarta, imò in plerisque septima demum eruperunt maculæ. In aliis simularunt febres intermittentes. Sic in *Virgine* qua-

dam XVI. annorum, sanguineo-phlegmatica, tunc temporis ordinario mensium fluxu laborante, notavi tres paroxysmos, more febris quotidiana intermittens, mane cum horripilatione, subsequo calore, circa vesperum intermittente, dolore capitis gravativo, siti, lassitudine &c. quotidie recurrentes, quarto calores continuos, prioribus longè intensiores, nec non eruptionem macularum, septima hæmorrhagiam narium sat largam, decima deliria blanda, manuum tremores, linguæ ac faucium ariditatem molestant, 12. 13. novam copiosorum exanthematum, prioribus jam evanescentibus, eruptionem; & ecce 16. morbi die, non obstante hæmorrhagia, quæ ex alleviatione morbi judicabatur critica, septimâ oborta, obiit. Maximam malignitatem exanthematica hæc febris in recessu gessit mense Martio, Aprili. Incepit cum horripilatione, calor in sanguineo-phlegmaticis, quorum sanguis sero viscido abundat, mitis, sed subdolos; in sanguineis intensior; adfuit languor totius corporis, mox subita virium prostratio, membris quasi lassitudine fractis, aut contusis, sitis non adeo magna, nausea, vomitus, pulsus naturali ferè similis, unde magis de languore, quam calore, conquesti sunt; sexta aut septima æstus invaluit, atque malignitatem suam sequentibus diebus prodidit, supervenientibus gravioribus symptomatibus, ut potè exanthematum eruptione, cardialgia, pulsu celeri, frequenti, vigiliis, vehementissimis capitis doloribus, deliriis, motibus convulsivis, lin-

guæ ariditate & fissuris &c. Venæ sectiones prima aut altera die institutæ, nec non repetitæ, valdè profuerunt, serotinae omnes nocuerunt. Laxativa, etiam sub initium morbi exhibita, rejicienda fuerunt, & memini in his exanthemata longè latiora prodidisse, quam in aliis, eosque gravissimis symptomatibus, tremoribus nempe totius corporis, deliriis furiosis, tandem aponia, convulsionibus epilepticis, tentatos fuisse, omnesque fatis occubuisse: clysteriis ex humectantibus & emollientibus confectis, nec non suppositoriis alvum adstrictam commodissimè referare potuimus. Cura methodica maximè dirigi debuit ad vires, quæ conservari, ad humorum fervorem, qui contemperrari, ad malignitatem, quæ corrigi debuerunt. Præstitimus hoc blandis diaphoreticis, bezoardicis, cordialibus, v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. C. C. philos. pulv. analept. epilept. lap. bezoard. orient. antimon. diaphor. unicorn. mar. conf. alkerm. mag. perlar. orient. &c. exhibito singulo octidario pulvere uno, aut potiuncula. Sic corpus mansit perspirabile, sanguini sua constitit systasis & crassitas, atque malignitas exuperata fuit. A medicamentis spirituosiss, volatilibus, bezoardicis fortioribus, calidis, quæ in hoc casu magis obfuisse, quam profuisse, jam à longo tempore in his calidis oris expertus sum, studio abstinui. Vinum omnibus interdixi, aquam solum ex rad. scorz. ras. C. C. ebor. sem. anis. &c. concedens. Acutissimos capitis dolores Vesicatoria nuchæ appo-

apposita sustulerunt. Sæviit vehementer hic morbus æquè in adultos, atque gravidas. Sic binas habui, harum una, tertia morbi die, gemellos vivos, nondum maturos, octimestres, qui intra aliquot diès mortui sunt, peperit; altera sexta morbi die filium æque octimestrem, qui sex diebus vixit, enixa est. Fortior hic sine dubio sanguinis motio & rarefactio, qua aperta & laxata sunt viæ, partus hos acceleravit, inde puerperæ valdè debilitatæ, sed solis confortantibus, analeptis, bezoardicis blandissimis, aliisque pro morbi & symptomatum exigentia remixtis, tractatæ, binæ die XV. evaserunt ex morbo hoc gravissimo. Legitima enim & matura medicamentorum applicatio omnibus salutaris fuit, secus, qui à principio neglexerunt remedia. Sic inter alios novi mercatorem, Silesitam, eadem febre detentum, qui ferè omnia respuit medicamenta, tandem delirio phrenetico correptus in lecto vix detineri potuit, die 12. demum prodierunt exanthemata, indubia mortis die 14. morbi subsecutæ indicia. In alio pauperculo *petechiali febre* extreme laborante notavi in dorso, brachiis, pedibus, naribus quam plurima *ulcuscula*, elevata, dura, cum intenso dolore, inflammatione, ad instar furunculorum, ichore plena, sed tubercula illa ulcerosa valdè fuerunt maligna, naturam *anthracum* æmulantia; caro enim in circuitu inflammata, tandem sphacelata & corrola, ubique tota excidit, adhibitis tamen *expellentibus*, *Alexipharmacis* & *mundificantibus* externis præter omnium spem sanitati pristinae restitutus est. Cæte-

rum multiplici experientia edoctus ingenuè fateor, etiamsi omnia signa fecerunt, me tamen sequentia in prognosi nunquam decepsisse: deprehendens nempe in tangendo pulsu *contractionem aut subsultum tendinum*, pro certo mortem prædicere potui. Sic ex *lingue ariditate, fissuris, asperitate, scabritie, siccitate*, quasi lignum attingeres, *nigredine*, in primis, si retorrido calore cum vicinis faucibus aruit, aut *crusta quadam nigra obducta*, quæ licet sæpius os *fricando & colluendo deterfa*, statim tamen nova *repullulavit*, infallibile summæ interiorum partium inflammationis & siderationis, nec non mortis augurium habuimus. Lingua enim etiam in minima inflammationis suspicione statim resiccare incipit, & crescente inflammatione crescit pariter & siccitas linguæ. Hoc morbi stadium sæpè ultra XV. morbi diem fuit protensum, aliquando felici, aliquando funesto eventu. Sic memini quosdam 16. alios 18. imò 22. demum morbi die fuisse extinctos, alios jam integrè restitutos ex levissima causa & errore diætæ *recidivam* reportasse, quæ tandem, inflammatis glandulis, in pectore, in primis pulmonibus suis & exulceratis, in *hecticos* degeneravit *calores*, longo tamen *medicamentorum pectoralium* usu superabiles. Mentè *Mai*o febres *petechiales* desævierunt, & evaserunt ex his omnes, qui ex methodo tractati sunt. Eodem tempore *Icterus* frequens fuit, qui flavo suo colore deturpavit totum corporis habitum, speciatim verò oculorum politum ebur, nec non tempora. Conquesti sunt.

funt de pruritu in cute, maximè dorso, de caloribus transitoriis, lassitudine ulcerosa, doloribus capitis, somniis turbulentis, intensissima siti, inappetentia, oris amaritudine. Alvus plus solito adstrictior, & quæ exierunt excrementa, penitus albescentia, pauca, viscida, urina crassa, turbida, subnigra, in superficie oleaginosa, crocea fuerunt. Utiq; hic fuit obstructio tubulorum biliferorum, à viscida lymphâ hepatis & acinorum glandulorum, nec non saburra tartarea proveniens: inde bilis ab acido fixiori plus minus austero, torpidior & spissior redita, in motu suo impedita, neque per destinatos canales, tum ad vesiculam, non per ductum cysticum in ductum choledochum ad intestina delapsa, potius restitans, in venæ cavæ propagines, tanquam fontes suos recessisse, ibique serum cum sanguine, & exinde productos humores, nutritioni & excretioni dicatos, citrino suo colore infecisse necessum fuit. *Martialia, rhabarbarina, aperientia* non solum ductus illos obstructos feliciter reserarunt, sed & bilem peccantem, atque jam ad habitum corporis delatam eduxerunt per epicrasin, v. gr. *pulv. hepat. cachect. croc. mart. aperit. cum salibus, rhabarb. Alex. spir. sal. coagul. sal. acetosell. absinth. cichor. tartar. vitriolat. arcan. dupl. rad. curcum. &c.* additis pro re nata, & quidem optimo cum successu, aliquando *granis aliquot diagrydii*. Mense Junio continuarunt adhuc febres continuæ, sed fuerunt valdè benignæ. Jam inceperunt tertianæ, quartanæ,

curatu tamen faciles. *Julius* incipit cum caloribus, subinde tamen nubibus exasperatum cœlum, in primis die 19. & sequentibus aliquot diebus, flante Borea, frigidam effudit pluviâ. Cum Sirii ortu etiam exorti sunt calores, qui cum insolito & vix tolerabili aëris fervore usque post ejus occasum, imò toto mense *Augusto*, sine ulla alternatione, continuarunt, excepto XIX. Augusti, quo cum imbribus, tonitribus & fulgure grandines per mediam horam deciderunt copiosissimi, quæ promontoria nostra ferè omnia destruxerunt. Totus *September* aut ventosus, aut frigidus, aut pluviosus fuit, adeò, ut vix quatuor dies sereni toto mense numerari potuissent. *October* extitit amœnus, calidus, siccus, & quamplurimum contulit ad maturitatem uvarum, quæ alioquin immaturæ mansissent. Hinc vinum nec quantitate, nec qualitate laudabile crevit. *Novembris* initium ventosum, utcumque siccum fuit, progressus ad finem usque pulcherrimus, serenus, calidus. Sub initium *Decembris* apparuerunt hyemis indicia, nubibus & nebulis aër turbidus, frigidus, mox insecta est amœna, serena sine nivibus tempestas, ad finem mensis durans, nobis quidem grata, sed ob hostium furorem valdè infausta, ferrea & ignea. Tumultuantes enim Hungari die 24. *Decembris* civitatem nostram arctiori obsidione cinxerunt, eamque circa prandium ex monte Leonhardi globis ignitis continuo ex machinis bellicis majoribus explosis invaserunt. Primam stragem sustinuerunt suburbia (non exclusis

V. do-

V. domibus in civitate interiori existentibus,) quibus flammea hæc procella, aut diversa incendia sacram Christo nascenti noctem in funestam cinerum diem verterunt. Die Nativitatis CHRISTI ignitis suis globis nova incendia facere, atque residuum in cineres redigere, sed frustra tentarunt; pilis autem suis majoribus ignariis, *Bomben*, ingens damnum ædificiis intulerunt; tandem biduo post, re infecta, discesserunt. His temporibus, mensē nempe *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *Decembri*, adhuc continuarunt *febres continuæ*, *petechiales*, & notavi inter alia honestas duas fœminas, sorores; quarum una mense *Augusto* febre *exanthematica* laborans, die X. morbi acquisivit frequentem *diarrhœam* cum torminibus & doloribus inflammatoriis, vigiliis continuis, caloribus intensissimis, die XII. extrema, sudore resolutivo perfusa, etiamsi de æstu gravissimo, potius anxietatibus, conqueſta fuit, frixerunt, 13. mortua. Latuit hic sine dubio *intestinorum sphacelus*. Altera soror mense *Septembri* eadem febre *petechiali* correpta, sumſit sub initium morbi, nil mali suspicans, ante macularum eruptionem, nescio cujus suasu, *Laxativum*, die 10. incepit delirare, adhibitis tamen adhibendis, die 17. calores remiserunt, & mens rediit, imo jam periculum evasisse ab omnibus judicata fuit; die 19. morbi in *femore pedis sinistri* ex insperato prorupit *macula nigerrima*, *crustacea*, *instar anthracis*, magnitudine duplicis grossi, quæ igneo suo fervore latius sese diffudit, carnem subditam exulſit, atque die 21. pauperculam è medio viventium sustulit.

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

Mense *Decembri* in alia fœmina 46. annorum observavi easdem *maculas petechiales* tertia jam die prodeuntes, valdè *latas*, non obstante *Venaſeſione* secunda morbi die administrata, tertia incepit delirare, quarta obiit. In his casibus unigue peculiaris sanguinis corruptio, & singularis malignitas supponi debuit. Mense *Augusto* ex flagrantissimo sole aërisque siccitate ortæ sunt *diarrhœæ*, *dysenteria* cum tenesimo, vomitibus; siti, doloribus abdominis; ut plurimum conjuncti fuerunt calores, inde methodo ordinaria tractari non potuerunt, quin potius *alexipharmacis*, v. gr. *terr. sigillat. Japon. bol. arm. theriac. cœl. spec. de gemm. frig.* curam aggredi debuimus. Ubi nullus adfuit calor, ibi optimè profuerunt *blandè educentia*, in primis *rhabarb. tostum cum myrobalan. citr.* aut *aqua laxativa* ipsa cum *aqua cinnam.* sub initium exhibita, aut *clysteres abstergentes ex hord. cap. vervec. lacte &c.* frequenter applicati. Materiam adhuc resitantem acrem, austeram, acidam, urentem feliciter deinceps *absorbentibus*, *adstringentibus*, ac *incrassantibus*, v. gr. *corall. rubr. alabastr. terr. jap. sigillat. crystall. mont. &c.* correximus. Sic multum præstitit *opobalsamum*, nec non *oleum nucistæ* internè exhibitum; non minorem utilitatem attulit *Cataplasma* toti abdomini applicatum: *Recip. pulv. centinod. burs. pastor. ā. m. sol. rosar. rubr. balauſt. ana ʒiij. diacydoniat. cum spec. ʒb. nuc. mosch. n. ij. mastich. ʒj. caryoph. ʒj. F. Cataplasma*, adde *ol. myrtin. cydon. mastich. ā. ʒj. M.* Hoc mense *erysipelata* frequentissima fuerunt, sed uno

Rr vel

vel altero sudorifero exhibito extincta. Nec his mensibus conticuerunt febres quotidiana, tertiana, quartana, quæ circa finem mensis Octobris valde contumaces existerunt, senibusque funestæ. Præter alios affectus, rheumatismos nempe, catarrhos, podagricos dolores, odontalgias &c. sequentem notavi casum. Hænesta matrona, annorum 45. multarum prolium mater, circa finem mensis Novembris, prægressis jam à longo tempore spasmodicis digitorum manus sinistrae, agonizantem puellam in vicinia visitans, eamque morientem conspiciens, valde perterrita concidit epileptica, deportata domum, & in lectum illata tandem ad se rediit præteritorum fere inficia. Ad ipsam vocatus nil intentatum reliqui, aperui venam in brachio dextro, ordinavi clysteres, dedi antepileptica, v. g. pulv. epilept. spec. cephal. M. castoreum, unicorn. mar. ungu. alc. cran. human. aqu. hirund. c. castor. epilept. L. &c. affectum tamen curatius perpendens deprehendi spasmodicum, vel potius pulsus & subsultum magnum in medio, annulari & auriculari digito sinistrae manus, ubi frequenter & ferè indefinenter illorum extremitates ad volam manus retractæ sunt; bihorio elapso, majorem per sensit in prædictis digitis subsultum, mox paroxysmum epilepticum; adeoque celer motus tendinum veluti subsultorius, instar pulsus ordinarii, indubitatum instantis paroxysmi fuit præsignium. Sensit autem insuetas exacerbationes omnes manifestam originem traxisse ex extremitatibus trium digitorum sinistrae manus, indeque in momento, quasi volando, auram quandam ad-

scendisse per brachium ad caput, affectoque cerebro, pars corporis sinistra variis motibus valde agitata & concussa fuit, pes tremuit, oculos contorsit, spumeum quiddam circa os apparuit, reflexo capite versus dorsum, adfuit simul omnium sensuum perturbatio. Dira hæc symptomata, si remiserunt, durarunt autem quandoque uno horæ quadrante, quandoque brevius, ægra tandem sopore quasi oppressa jacuit, mox gravi suspirio ad se rediit horum omnium inficia, atque solum de gravitate capitis ac lassitudine membrorum conquesta est, ut plurimum, finito paroxysmo, modicum sanguinis ex nimio motu convulsivo in pulmonibus extravasati, ore rejecit. Sæpè velut ab utero suffocata rubebat insigniter, cum lassitudine quadam ac sensum orientis febricitæ rudimento. Non quidem continenter horrendo hoc symptomate, sed interpolatis vicibus, modo seriùs, modo ociùs, aliquando quotidie, aliquando tota septimana semel, commiseratione digna exagitata fuit, prout venenata hæc materia vel citius, vel tardius, auram suam subtilem, vel spiritus suos volatiles emisit, qui in cerebrum delati irritando sensiles ac nerveas fibrillas celerem illam, inordinatam & involuntariam concussionem membrorum, cum conspicua mentis labbe, ac terribili nervorum contractione illius potissimum corporis partis, ex qua malignus vapor speciatim in cerebrum fuit amandatus, conciliarunt, miseram nostram, si extra lectum fuit, cadere fecerunt. Malum hoc necdum radicatum quo ex toto tolleretur, nihil non tentatum fuit,

fuit, cum per cathartica, v. g. pil. coch. de succin. Cr. extr. castor. cum sir. de cichor. c. rhab. &c. tum per Vesicatorium, ad eliciendam materiam peccantem, regioni carpi impositum. Caprum deinde arctiori vinculo circumligari curavimus. Internè quotidie mane sumit pulveres epilepticos ex pulv. epilept. M. gr. viij. mag. cran. hum. gr. v. ungu. alc. præp. gr. vij. unicorn. mar. gr. iv. pulv. castor. gr. v. vesperi verò mixturæ sequentis guttas 30. Rec. Elix. uterin. Cr. eff. succin. sal. volat. oleos. ā. 3j. M. his continuatis remiserunt symptomata, non tamen ex toto cessarunt. Unde sanguinem cruciatim ex brachio nempe dextro, & pede sinistro simul & semel deirahi curavi, tandemque

mistur. simpl. cum elix. uterin. Cr. & eff. anod. exhibui, quorum beneficio malum hoc potissimum, unà cum motu tendinum subsultorio in digitis intra tres menses devictum fuit. Pro roboratione membrorum & nervosarum partium, nec non avertendo recidivæ metu, ablegavi ipsam mense Majo sequentis anni ad Thermas Badavino-Austriacas, & quidem optimo successu. Pristinam enim recuperavit sanitatem. Thermas autem quotannis visitare debet, quod licet deinceps non observaverit, nullum tamen similis morbi indicium per multos annos amplius in conspectum prodiit. Et hæc dicta sunt de morbis, qui hoc anno apud nos observati sunt.

Constitutio Epidemica Sempronensis Anni 1706.

Redidisses præteriti anni exitu & ferocientium hostium abitu, nos jam calamitatibus, molestiis, periculis vacuos, furoremque hostium erga nos in lenitatem esse conversum. Sed ecce illorum furor mox abiit in rabiem. Cogitantes enim de nostro interitu & civitatis exitio, d. 2. Januarii ad pristinam stationem redierunt majoribus machinis, mortariis pluribus & requisitis bellicis probè instructi; 3. die Januar. summo mane, continuis tormentorum & pilarum jaëtib; tam ardentè ædificia pullarunt, ut fulmina & fulgura de cœlo descendisse putasses, imò sparso missilium flammæ imbre nova incendia excitarunt, & quam plurima civium ædificia immànè grandine quassata destruxerunt. Sed cum hostes vidissent, se continuo machinarum bel-

licarum boatu & fragore inconcusam civium fidem & constantiam nequiquam evertere posse, sexto Januarii, summo mane, trino agmine & magno impetu mœnia invaserunt, admotisque quam plurimis scalis, nec non globulis quam plurimis manu injectis, mœnium fastigia, quæ jam attigerunt, transcendissent, nisi nostrarum Civium & inhabitatorum pectora pro muro fuissent, atque continuis scloporum explosionibus, nec non clavis præferratis permultos de muro in subjectas fossas præcipitassent, hostesque pedem, relictis centenis & ultra mortuis, in pristinam suam stationem referre coëgissent. Hostis itaque invictam civium constantiam jam expertus, adversis tempestatibus cœli quotidie magis magisque invalescentibus, die 10. Januarii

obsidionem solvit, recessit, sed à longinquo nos cinxit. Cives interea infueta in excubiis sub Jove frigido & humido per aliquot menses constanter continuarunt suas stationes, atque intrepidè defenderunt sua mœnia. Alias hic mensis valdè horridus fuit, frigore tamen quandoque remittente, placidior. Mollior aër sub initium *Februarii* observabatur, in progressu remissum aliquod frigus, sub finem nives, subsequo frigore congelatæ. *Martii* ingressus rigidissimus subito cum sereniori ac blandiori aëre commutabatur, circa æquinoctium frequentes fuerunt pluvie, mox nives, mox varii ventorum tumultus, adeoque *Martius* non siccus, sed humidus exitit. *Aprilis* comparuit nivofus, mox tamen serenior & amœnior factus calore sub veris delicias produxit, languentes animos excitavit, & ad finem usque siccus ac calidus permansit; die 30. ingens tempestas cum fulgoribus & tonitribus oborta est, quam præcessit magna papilionum cohors occidentem versus volitans. *Majus* ferè totus mane subfrigidus fuit, siccus, circa meridiem calidus, cum paucissimis pluviis. Toto *Junio* grata & exoptata habuimus tempora, calores intensos sæpè venti, quandoque pluvie nocturnæ contemperarunt amœnissimæ. *Medardi* dies fuit serenissimus, & die S. Viti uvæ in omnibus promontoriis jam defloruisse notavimus, inde nostrates præcocem vindemiam augurari solent. Toto *Januario* morbi, præter *catarrhos*, hyemali tempore non infrequentes, nec non *quartanas*, nostris desideratas dederunt inducias. Sub initium *Februarii* febres notavi-

mus *continuas*, malignitatis tamen expertes, *rheumatismos frequentes biliosos*, *defluxiones seroso-biliosas in capite*, maximè pone aures, aliquando cum, aliquando sine tumore, cum modica febrili alteratione, summè dolorificas, *suffumigiis ex olibano & cataplasmatibus emollientibus curatas*. Continuarunt illæ in primis mense *Martio*, & invaserunt articulos maximo cum dolore, inflammatione, tumore, senibus, in primis podagricis, exitiosæ: in his rediit *podagra*, sed sine doloribus, quæ retrocedens materiam peccantem ad pectus transfudit, ibique *catarrhos lechales* excitavit. Sed miratu dignum fuit, quòd præter hujus mensis indolem nullæ febres *continuae*, exceptis paucis *catarrhalibus*, quæ senibus fuerunt funestæ, obortæ sint, cum tamen femine cum prolibus suis, superioribus mensibus, maximum metum & terrorem ex turbis bellicis conceperint, & pro majeri securitate diu noctuque squalida cellaria inhabitare debuerint, cives autem & incolæ omnes in excubiis quam maximos excessus sub Jove frigido & humido in vino commiserint, adeoque humores ad morbos generandos, aut suscipiendos disposuerint, in primis, cum absque hoc *Martius* sit humorum genitor, motorque dolorum. Beneficium hoc adscripsimus vino novo, quod præterito crevit anno, levissimo, claro, acido, tartaro crudo abundanti, diuretico: hoc potenter viscidam bilem diluit, solvit eamque per alvum & urinam eduxit, adeoque sanitati nostræ valde proficuum fuit. Aliis annis vina hujus loci nova, ubi calore solis & cœli benignitate ad summam maturitatem pervenerunt, generosa

rosa ac potentia tartaro subtili scatent, oleosa sunt, & nec dum defœcata, largius hausta bilem à naturali sua crasi deijciunt, alcalicis suis particulis quàm maximè sanguinem accendunt, visciditate autem sua hujus circulum retardat, toti corpori torporem inducunt, caput gravant, conspiciant, imò particulis suis hamosis salino volatiles maximè activas reprimunt, actiones animales simul lædunt, & varios morbos, in primis febres continuas, malignas, petechiales conciliare solent. Mense Aprili, Majo, Junio, repullularunt febres continuæ, petechiales, quandoque cum, quandoque sine malignitate, methodo tamen ordinaria feliciter eradicatæ. Inter alia notavi gratiosam filiolam, quinquennem, febre continua correptam, cum maximis abdominis doloribus, torminibus, vix non convulsivis, & imminentis epilepsie metu; loqui nil potuit, dolorem autem ejulatu expressit, continuarunt calores sine ulla intermissione ad 21. diem. In horrendo illo ejulatu ob metum gravioris mali 11. & 12. morbi die dedi laudan. de trib. gr̄b. cum pulv. epilept. M. castor. unicorn. mar. ∇ hirund. c. castor. &c. laudabili cum successu & subsecuta quiete. Durante morbo, & 6. septimanis post morbum, ne verbum eloqui potuit, licet omnia bene intellexerit, & linguam quaquaversum movere ac volutare, bibere, comedere, deglutire potuerit. Topica præscripsi varia, v. gr. unguentum ex conf. anacardin. ʒij. alkerm. ʒj. extr. castor. gr. viij. ol. succin. gutt. iij. pro illinitione, & frictione faucium, linguæ & palati. Fomenta ex infus. majoran. saly. chamomill. hyssop. collo, in primis laryngi frequenter appii-

cuius, donec interior laryngis rima à siccitate coarctata ac contricta, aliquantum iterum humectata officio suo fungi potuit, atque sensim & sensim, licet sub initium difficulter, verba articulata expressit. Humores biliosos ex abdomine ad musculos laryngis, inque nervos vocales, metastasi facta, delatos, præter calorem febrilem, interiorem laryngis rimam arefacientem, eisdem affecisse, conjiciendum ex prægressis vehementissimis, vix non convulsivis, abdominis doloribus, in tempore consopitis. Iisdem temporibus observavi in filiolo sexenni calores continuos sine ulla intermissione, vix remissione, ad 30. diem & ultra, non obstante legitima medicamentorum administratione, extensos, adeoque non sine malignitate, tandem tamen feliciter superatos. His mensibus rheumatismos & arthritides vagas notavimus frequentes, methodo autem nostra superius tradita mox profligatas. Mensis Julius fuit æstuosissimus, noctes præter morem calidæ, sine ullis fere pluviis: die 16. cælum opacis & atris nubibus de subito exasperatum effudit imbrem largissimum cum tonitribus, in vicinia cum grandinibus insolitis, maximo Rustensium vinearum damno. Sub ingressum solis in leonem, nisi quandoque grati spirallent etesie, calores vix fuissent tolerabiles; tandem ultima hujus, prægressis noctu crebris tonitribus nec non fulguribus, gratiosa ac tepida superveniens pluvia cum amœnissimis & subfrigidis ventis ingentissimum auræ calorem contemperavit, terram refocillavit, & omnia recreavit. In Augusto terra per totum mensis cursum fervido solis calore fovebatur, subinde tamen nocturno tem-

pore tepidis pluviis animabatur, inde jam sub initium hujus mensis maturas habuimus uvas. *Ægidii dies* mira & exoptata illuxit serenitate, & serenavit totum mensē, exceptis 17. 18. diebus, qui fuerunt frigidi, ventosi, pluviosi. Per *Octobrem* totum eadem gratiosa serenitas, siccitas & æstus amœnus duravit, cum nebulis matutinis, solis splendore discuffis, exceptis 6. 7. & 8. diebus, qui sparserunt pluvias. Hinc vinum crevit generosissimum. Secunda *Novembris* primam demum notavimus pruīnam, & continuarunt amœnissima, calida illa tempora, præter ætatis anni morem, toto mense, nisi quod 14. 15. intervenerint pluviae, & 24. nives ceciderint ingentes, sequenti tamen die liquefactæ. Eadem cœli tempestas continua, serena nempe, calida, aliquando nebulosa fuit usque ad 17. diem *Decembris*, 18. verò, 19. pluviosa, nec non nivosa; die 20. ingruit gelu, quod post biduum remisit, reliquis diebus pluviae, nebulae, venti ac calores alternarunt, quæ tempestas, prædominante calore circa Natalitia, *pyrorum flores* & *turiones sambucinos* elicuit. Mensibus æstivis omnis generis *febres* grassatæ sunt, frequenter autem hinc inde in civitate comparuerunt *febres*, quæ *continuas* mentitæ sunt, nobisque ab initio imposuerunt. Invaserunt hæc cum horripilatione vix sensibili, insequente calore, ultra 30. horas durante, cum vehementi siti, capitis dolore, vigiliis, vomitibus, præcordiorum angustia, anxietatibus, virium prostratione, linguæ ac faucium squalore; ita ut *febrem continuam* fore metuerim; adhibita tamen *Venæ sectione* in brachio, & repetita in pede, exhibitoque uno vel

altero *sudorifero*, remisit calor, & tertio aut quarto die ut plurimum in *intermittentem tertianam duplicem* terminavit; ast inter apyrexiam & paroxysmum brevissimum fuit intervallum, imo, saltem aliquot interjectis horis, nova *febris*, sine ullo frigore, accessio, quæ observabatur una die intensior, & quasi composita ex *tertiana* & *quotidiana*, altera autem *levior* typum *quotidianæ* referens. Ante paroxysmum dedi *antisebrilia ex salibus*, *arcan. dupl. cort. chin. lap. cancr. &c.* in caloribus verò diuturnis, ob metum latentis malignitatis, nec non ingentem debilitatem, *blandu diaphoretica*, utpote *lap. bez. orient. pulv. analept. M. C. C. philos. magist. perlar. conf. alker. &c.* aliquando, in primis ubi *capitis dolores* fuerunt intensi, loco *antisebrilium* præscripsi *spirit. sudorif. ðj. cum spirit. anod. ðß.* & quidem laudabili successu: non enim tantum dolores remisierunt, sed & paroxysmi febriles brevi cessarunt, & ut plurimum soluti sunt spatio 15. aut 21. dierum. *Febres tertianæ* circa hæc tempora fuerunt frequentes, sed adeo mitēs, ut post quintum aut sextum paroxysmum, adhibito *Laxativo*, nec non *antisebrilibus salibus* recesserint. *Febribus continuis* corripiebantur permulti, sed sine gravioribus symptomatibus, & abolverunt jam die 15. suū cursum feliciter; hinc omnes servati, qui nō incuriā neglecti, sed methodo ordinariâ tractati fuerunt. Mense *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *diarrhææ*, *dysentericæ* ex radiorum solarium, æstu invaserunt quamplurimos, sine ætatis discrimine, cum maximis torminibus, tenesimō, dejectionibus copiosissimis, purulētis, cruentis. Principium curæ sumimus à *rhabarb.*

barb. tost. myrobal. cirin. aliquando ab *Aqua laxativa*, in primis si ventriculus cruditatibus labefactatus aut gravatus fuit; acrimoniam humorum temperavimus *absorbentibus*, v. gr. *corall. rubris*, *terr. sigill. fl. ferr. crystall. mont.* &c. continuas dejectiones & dolores correximus *clysteriis ex decoct. hord. aut oryz. capit. vervec. vitell.* sæpe injectis, nec non *adstringentibus*, *incrassantibus*, *demulcentibus* sæpius exhibitis, v. gr. *pulv. dysent. Cr. terr. catechu &c. mithridat. theriac. cal. laudan. de trib.* imo fateri debeo, etiam si singulis 5. aut 6. horis medicamenta *adstringentia* exhibuerim, me tamen sine *opiatis* nihil profecisse, adeoque *Laudanum de trib.* in accisa (refracta) dosi aliis additum & sæpe repetitum hic optimam tulisse opem. In quibusdam observavi neque que huicquam profuisse, quia potius infirmos aliquando evomuisse biliosa, indicio, ventriculum unâ cum primis viis, cruditatibus acribus, biliosis, adeoque causa morbifica adhuc esse repletum, iis bis dedi *rad. Ipecacuanh.* & quidem pro dosi ℞ij. inde frequentiores habuerunt vomitus, pauciores dejectiones, quo facto, reliquum curæ *adstringentibus*, *incrassantibus*, *anodynis*, v. gr. sequenti *pulvere* aliquoties exhibitio, & singulis 6. horis repetito, *Recipe crystall. mont. corall. rubr. præp. terr. japon. ana gr. viij. theriac. cal. gr. iij. jv. laudan. de trib. gr. ʒ.* aliquando *gr. j. M.* feliciter peractum fuit. Tres personas notavi, quæ, absumptis jam rosceis & balsamicis lymphæ particulis, spiculis autem acribus, adeoque doloribus, auctis, tandem, supervenientibus dejectionibus atris, cadaverolum odorem spirantibus, in-

dolentibus, artuum refrigerationibus, mente ac sensu privata; *gangrena & sphacelo intestinorum* obierunt. In alia matrona 5. diebus ante mortem præcessit *singultus*, omnem castorinum & opiatorum efficaciam eludens, inflammationum & convulsionum internarum, nec non mortis imminentis prænuntius. Mense *Octobri* in scenam prodierunt morbi vitio *renum & vesicæ* orti. Sic in Perillustri quodam Domino, septuagenario, alias robusto, notavi *Ichuriam*, sive totalem urinæ suppressionem, ex *calculo renum* tubulos obstruente, natam. Adfuerunt maximi dolores circa lumbos, vomitus frequentes, angustia & anxietates præcordiorum, obstinata alvi obstructio, nullus vesicæ tumor, nullus in pube dolor, nulla perinæ gravitas, nulli calores, imo pulsus naturali fere similis. Cathetere flexili sæpe immisso ne gutta urinæ extrahi, aut *calculus* in vesica latens deprehendi potuit. Adhibuimus sæpissimè *clysteres emollientes*, *balnea aquæ dulcis una cum herb. petrosel. malv. parietar. chamomill. melilot. verbas. stram. aven. &c.* unguenta pro inunctione lumborum, ex *unguent. rosac. ol. scorp. Matth. succ. citr. præp. &c.* Internè fere quotidie dedi *decoctum ex spec. dialth. Fern. & aperitiv. For. cum fol. sem. mechocann.* quibus magnam serosorum humorum, aliis ad renes tendentium, copiam per alvum eduximus, ne guttam vero urinæ elicere potuimus. Potus ordinarius constabat ex *spec. dialth. Fern. & aperit. For. cum ras. C. C. sem. auis.* Ex diureticis, *lithontripticis*, *pellentibus*, sumsit *tinct. sal. tartar. spir. salis dulc. bals. sulphuris terebinth. succinat. sal. genist. ononid.*

nid. fabar. spir. salis coagul. tartar. Viriolar. aliaque; imo pro exigentia symptomatum, utpote vigiliarum, dolorum, etiam laudan. de trib. in refracta dosi, alvoque libera existente; pro corroboratione virium confortantia. Sic tandem septima morbi die robore naturæ moti sunt calculi ex renibus in ureteres, cum vehementi, lancinante, pungente dolore; ex his brevi delapsi in vesicam urinariam: patente jam exitu parum urinæ, non quidem sine dolore, emisit, mox una cum tribus lapillis, magnitudine fabarum, urinam subcruentam, sine dubio ex laceratis vasculis à calculorum asperitate, excrevit, & post subnigram, tandem, & quidem abundè, pallidam, copiosa materia viscida, fabulosa refertam. Dolores statim post excretionem urinæ evanuerunt omnes, remanente solum lassitudine ulcerosa sensuumque torpore, donec vires suas perditas recollegit, atque ex integro convaluit. In aliis eodem tempore observavi summum urinæ ardorem, ubi quidem fere nullus urinæ fuit defectus, maximus tamen dolor, & in urethra ignea quasi rosio. In aliis Stranguriam animadverti, ubi continuus fuit ad mingendum stimulus, nihil tamen, nisi una vel altera gutta effluxit. His omnibus feliciter medebamur decocto aperit. For. dialth. Fern. cum sol. senn. clysteriis, nec non topicis, balneis, aliisque superius allegatis. Inter morbos illius temporis etiam occurrit Passio Iliaca. Hac corripiebatur quidam Vir-Juvenis, hernia scrotali jam ab aliquo tempore laborans, alvi nempe contumacissimâ obstructione, vomitibus frequentissimis, doloribus circa un-

bilicum fummis, instituta autem repositione, nec non adhibitis crebrioribus enematibus, aquis laxativis, cataplasmatibus ex decoctis emollientibus, alvus stimolata sui officii memor copiosè excrementa reddidit, evanuerunt dolores, nec non Vomitus, imo jam periculum evasisse ab omnibus judicatus fuit. Sed ecce, diebus aliquot elapsis, nescio quo errore commisso, in eundem morbum recidens, accedenti febre, vomitibus stercoreis, obstinata alvi constipatione, sudore frigido in extremis, doloribus atrocissimis, delirio, singultu, virium languore, & ultima die dejectionibus spontaneis, septima recidivæ die, remediis prioribus nunc nihil proficientibus, extinctus est. Jam addam, quæ de immodico hæmorrhoidum fluxu notavi. Fuit Vir quinquagenarius, artis pharmaceuticæ peritissimus, ex familia, cujus indigenis masculis hic affectus quasi proprius, ortus. Is jam in ætate sua juvenili fluxum hunc sanguineum expertus est, qui si satis & definitis temporibus, singulis nempe mensibus, moderatè rediit, sanitati quam maximè profuit; si verò ex voto non successit, statim toti corpori languorem induxit, intestinis tormina, gravitatem circa os sacrum, calores febriles quasi continuos, biliosas capitis defluxiones, oculorum inflammationes &c. conciliavit. In ætate virili sanguis non amplius moderatè ad uncias, sicuti ante, & menstruatim, nescio qua sanguinis acrimonia aut viarum laxitate, non periodicè, sed singulis fere septimanis, ad libras manavit cum notabili virium dejectione, faciei colore ad viriditatem inclin-

clinante, gravitate in coxis, in cruribus magna debilitate, ut vix incedere potuerit. Sisti cito hic fluxus non debuit; sanguis enim statim regurgitavit ad pectus, & anxietates præcordiorum, respirationem difficilem, palpitationes cordis induxit. Cum verò immodicus hic fluxus latentem hæctenus cacochymiam, nec non acredinem & salsedinem sanguinis insignem prodiderit, imo aut hydrops, aut phthisis, aut apoplexia exinde metuenda, & vires jam labantes medelam urserint, suasi omnino in brachio Venæsectionem, roborantia & temperantia, acidula, bilem acrem, lentam, rosivam corrigentia, & per epicrasin educentia, v. gr. Tinct. rosar. corall. mart. aperit. c. succ. oxalid. M. Tinct. feri lact. caprin. cum tamarind. & rhabarb. fact. pulv. hepat. sal. cichor. grana granatorum acidorum succulenta, quæ masticavit, ejusque succum deglutivit, pulv. cachect. Qu. lap. cancr. crud. smaragd. præp. corall. mag. perlar. emulsiones ex sem. frig. cum decoct. hord. & julep. rosac. fact. nitrosa ipsa, compos. Sperniol. Cr. quibus ebullitionem in sanguine nimiam compescuimus; fluxum verò immodicum blandis adstringentibus cohibuimus, v. gr. Tinct. mart. adstring. lap. hæmatit. ess. traumat. sir. de ros. siccis, myrtill. trochisc. de spod. carab. croc. mart. adstring. dent. eq. mar. s. hippopotam. succo urticae express. & depur. infusa millefol. sanguisorbæ, vino rubro ex infus. carn. cotoneorum, aliisque in primis topicis, v. gr. unguento Comitissæ, quo inungi debuerunt hæmorrhoi-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

des, & dorsum, aut aliis fomentis, linimentis & fotibus ex succ. plantag. burs. pastor. verbasc. sangu. dracon. thur. terr. sigill. rad. bistort. tormentill. &c. it. vernice, in qua intinctus fuit pannus lineus & cum ol. rosat. admotus. Polygonum, utpote singulare & decantatum euporiston, sub axillis frequenter gestavit. Observari autem diligenter debuit, ne alvus plus solito adstricta fuerit. Hac igitur methodo symptomaticas excretiones temperavimus, atque Pharmacopœcum nostrum ad multos annos conservavimus, donec tandem mœrore animi confectus, & viribus jam exhaustus placidissimè obiit. Mense Decembri luctuosa epilepsia notavi phænomena. Puer octennis noctu hora XII. in aream mictum exiens spectrum ibi perspicit, horrore ac terrore plenus summo cum angore & clamore in hypocaustum & lectum veluti furia tus rediit. Vix sese ad quietem componens tentabatur horrore, sudore frigido, affectibus convulsivis. Mane accersitus deprehendi inordinatam ac involuntariam membrorum concussionem, modo cessantem, modo redeuntem. Affectus hic indies invaluit, & secutæ sunt brevi gravissimæ convulsiones nervosi generis, genarum labrorumque terribiles spasmi, adfuit continuus digitorum, velut aliquid comprehendentium, lusus, contumacissima alvi adstrictio, nulla spuma circa os, oculi manserunt aperti & irretorti, respiratio libera, oris autem distorsio enormis, largo risu mox superveniente; dentes validè coierunt, ut pro infundendis cibis liquidis & medicamentis, inf-

Sf tru-

trumento aperiri debuerint, articulata vox periit, & nil, nisi clamor remansit, mentis operatio defecit, nec sensus nec memoria alicujus rei extitit, sedere, stare, ambulare nequivit, & quando mater ipsum elevare voluit, mox instar globi sese incurvavit, mox in alios incredibiles flexus instar arcus sese præcipitavit; nec paroxysmus inducias concessit, sed duos menses indefinenter fere diu noctuque continuavit. Terrorem morbum hunc convulsivum produxisse, extra omne dubium est, licet non excluderem vermes, quorum aliquot ante & in morbo excrevit. In hoc tumultu morbi que vehementia pro demulcendis partibus convulsis, vellicatis ac distortis, antepileptica specifica sæpissime exhibita, v. gr. pulv. epilept. M. spec. cephal. Mich. mag. cran. hum. ungu. alc. præp. unicorn. mar. cinnab. nat. castor. aqua epilept. Lang. hirund. c. castor. &c. nullum præstiterunt emolumentum. Vomitoria cum Laxantibus mixta, v. gr. Recipe: Aquæ laxat. ℥ij. sir. Emet. A. S. ℥ss. M. pro una vice, quæ pro educendis humoribus biliosis, cum acido confermentatis, fixis, binis vicibus exhibui, observavi hic felicissimè profuisse. Jam optimo cum successu reiteravi specifica, v. gr. Recipe. Specif. cephal. M. gr. vij. pulv. epilept. ℞. castor. gr. vij. ungu. alc. præp. aut unicorn. mar. gr. v. M. eaque quotidie bis aut in forma pulveris, aut potionis, additis

aquis appropriatis & sirupis, præscripti, quibus aliquando granum ℞. aut ad summum gr. j. laudan. de tribus addidi. Enemata multum profuerunt. Atque sic post duorum mensium tædia expugnatus fuit morbus, ut jam puer sui compos stare, ambulare, sedere, cibum ac potum capessere, articulatè loqui potuerit. Subsecuto mense Majo, ne in posterum recidivaret, misi illum ad *Thermas Badavino-Austriacas*, ex quibus redire immunis jam ab hoc execrando morbo vivit, & quod mirandum, sine ulla mentis aut memoriæ labe. Hoc mense duos notavi *Apoplecticos*. Unus octogenarius ex ordine senatorio, prævia vertigine, lassitudine membrorum, de subito *apoplexia* correptus cum sensus ac motus abolitione pulsu magno, in debilem tandem & frequentem mutato, omnibus in cassum adhibitis, secunda morbi die placidissimè obiit. Alter fuit Reverendissimus hujus loci Plebanus, 56. annorum, atque habitus corporis obesioris. Hic, dum nocte Natalitii Domini hora secunda matutina sacris peragendis intentus, præ verecundia, justo diutius retinuitet urinam, ab altari reversus de torpore, vertigine, anxietatibus conquestus est, mox domum vectus & in lectum delatus ex regurgitatione feri urinosis ad superiora, *Apoplexia* fortissima cum stertore, spuma ante os, tactus, spatio semiquadrantis, adeoque eadem hora, qua sanus fuit, repente interiit.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1707.

Janus bifrons eadem ferena fronte, qua veterem annum denis serenifimis diebus clauſit, auſpicatus eſt novum totidem ſerenis, calidis, ſiccis diebus, unde ſtatim X. die ingruerunt frigora, mox ſubſecutæ ſunt nives copioſæ, quo congelatæ ad feſtum purificationis uſque jacuerunt durabiles. Secundus *Februarii* dies totus fuit turbidus, & regula ruſſicorum hoc anno veriſſima: Sole nempe micante, die purificante, nix aut frigus erit majus, quàm ante. Eo ipſo enim die remiſit frigus, nives liquatæ omnes, ingruerunt pluviæ, nebulæ, quæ ultra ſeptimanam inſiterunt, denſiſſimæ, fœtidæ, corporibus noſtris valde infeſtæ; die 17. 18. rigidos habuimus ventos, boræos, qui ſiccant terram. Jam ad aliquot dies frigoris vis ſoluta, ſed die 24. Feſto *Matthæi* intenſior facta in medium *Martii* continuavit; adeoque *Februarius* fere totus ſiccus fuit; *Bacchanalia* amœniſſima, ſerena, calida, dies *Cinerum* valde frigidus, ventofus; medio *Martii* ceciderunt nives, mox ſecutæ ſunt pluviæ. *Æquinoctiale* tempus notabatur valde turbidum, pluviolum, nivolum, lutolum, imo ad finem menſis uſque tumultuaria tempeſtas, mox ventis, mox nivibus, aut pluviis, moleſta, raro ſerena; adeoque *Martius* valde humidus atque ingratus. *Aprilis* incepit cum nivibus, pluviis, mox inſecuta ſunt frigora, quæ tempeſtas tumultuaria X. continuavit diebus, imo totus menſis magis fuit frigi-

duſ, ventofus, quàm calidus. Ipſo quoque *Majo* cœlum, ſi paucos amœnos dies exceperis, ut plurimum atris inhorruit nubibus, & dies turbido aëre frigidifque ac frequentibus pluviis reddidit minus vernaes, minus majales, rigidi præter morem extiterunt. Menſe *Junio* longe amœnior ac placidior aura comparuit. *Medardi* dies valde ſerenus ſine ullis pluviis, & rediit nunc calor intenſiſſimus, imo, quod ex tot aëris viciffitudinibus & cœli inclementia, ſuperioribus menſibus prægreſſa, nullus præſumiſſet, multo minus credidiſſet, jam ante diem *Viti* copioſè uvas in flore deprehendimus: die *XVI.* ſupervenerunt pluviæ gratioſiſſimæ, fructiferæ, mox æſtus increvit, & fere tribus ſeptimanis indefinenter, nulla intercedente pluvia, continuavit, cujus ardore terra valde exiccata dehifcere, homines autem ob largiores ſudorum effuſiones deſatigari debuerunt. Febres *continua* modo cum, modo ſine exanthematibus, modo benignæ, modo malignæ, prouti apud nos quotannis obſervantur epidemicæ, ita & hoc ſemeftri fuerunt frequentes, in quam plurimis malignitatis expertes, & methodo ordinaria, ſuperioribus annis jam tradita, tractatæ, plerumque die *XV.* in alio nono, in uno ſeptimo, prægreſſa eodem die hæmorrhagia critica, ex voto ſolutæ. Alios invaſit cum maxima malignitate. Sic honeſta quædam foemina, quadragenaria, ex eadem febre die morbi demum *XI.* incepit

pit delirare, quod aliàs pro pessimo & fatali signo habeo; XV. recesserunt calores, sed quinque diebus & noctibus insomnibus continuis transactis, valde delira ab assumpto *pulvere epilept. M. mag. marg. perlar. pulv. analept. castor.* nec non grano uno *laudani de tribus*, somno quidem jucundissimo quievit, sed expergefata in gravissimas incidit convulsiones, cum continuo tendinum insultu variisque labiorum spasmis: tandem XVIII. die, adhibitis frequentioribus *antepilepticis, confortantibus*, nec non *enematibus*, alleviata præter omnium spem convaluit. Et sicuti ferotina deliria latentem produnt malignitatem, si non exitium ipsum, ita præmatura funestum semper præfagiunt exitum. Observavi hoc iisdem mensibus in filiolo sex, in juvene XVII. in Viro L. annorum, qui omnes ex *febre maligna* tertia die inciderunt in continua deliria, sexta convulsi mortui sunt. Alia foemina melancholica, & simul gravida, cujus maritus cum quatuor prolibus simul & semel mense *Martio* in uno cubiculo, epidemiali hoc morbo decubuerunt, (qui tamen convaluerunt omnes,) eadem *febre maligna* detenta cum *uvule ac tonsillarum inflammatione* summa, octava recentem enixa est puerum, inde valde debilitata nona delirare incepit, & ex caloribus, viribus exhaustis, emaciato corpore, vigiliis continuis, credebatur certo certius peritura. Sed ea fuit fortitudine, ut *sudoriferis, confortantibus, epilepticis*, rite tractata calores illos intensos ultra XXX. dies sustinuerit, & pe-

riculum evaserit, remanente aliquali mentis labe. Mense *Januario* singularis contigit castus. Puella XV. annorum ob leves errores commissos matris castigationem verita sibi ipsi mortem consciscere voluit, sumptisque aliquot granis *mercurii sublimati* incidit de subito in continuos vomitus, alvi fluxus cum gravissimis intestinorum torminibus, siti magna, linguæ ac faucium ariditate; sed causa horum symptomatum mox patefacta, accersitus exhibui *theriacalia*, in primis *crystall. mont. 38. cum ol. amygd. dulc. it. juscula pinguis*, & loco potus ordinarii *lac bubulum* suasi; his acidum venenosum absorptum, acrimonia obtusa, & puella ab interitu vindicata fuit. Venena enim mineralia sola corrosivitate agunt, ex qua, si non statim ab initio idoneis medicamentis succurratur, *necrosis*, & ex hac sanguinis, & feri destructio. Hoc videre licuit in foemina mediæ ætatis, nutrice, cui ab alia *arsenicum citrinum* malitiosè in jusculo propinatum fuit, intra paucas horas extincta. Hæc cardialgia, lipothymis, intensissimis torminibus, vomitibus, alvi dejectionibus cum irritatione acerrima valde agitata, post mortem exhibuit stomachum & intestina partim *gangrenata*, partim *sphacelata*, erosa, sanguinem nigerrimum. Eodem tempore Vir quinquagenario major, sanguineus, diu noctuque per triduum somno profundo, *lethargo* vix absimili, quasi sepultus jacuit, sine ulla alteratione febrili, aut pulsus mutatione, quarta, *Potione Laxativa mannata* sumpta, ex-

pergefactus, sibi optimè præfens, atque ad interrogata appositè respondens, de *prostratione virium*, & sequenti die in brachio dextro de *tumore*, aliquali *rubore*, sed *dolore* summo valde conquestus, sexta *obortis caloribus* & supervenientibus *deliriis*, atque omnibus incalsum adhibitis, *suffocatus* obiit. Hac hyeme *articulorum dolores* sine inflammatione, sine tumoribus valde *grassati* sunt, ubi *laxativa*, *aperientia*, *precipitantia*, *decoct.* nempe *aperitivum cum sol. fenn. S. S. rhabarb. mann. tartar. lap. cancr. præp. sal acetosell. cichor. diagryd. sulphurat. pulv. hepat. flor. nitr. tartar. Viriolat. &c.* sæpius adhibita omne absolverunt punctum, & intra quadragesimam medicam morbi vehementiam infregerunt. In honesta quadam foemina iisdem *doloribus* detenta, sed *alvi fluxu* simul laborante, septima die morbum notavi jam solutum. Præstat igitur in his affectibus *alvum* habere magis *laxam*, quam adstrictam. Mense *Februario* in ablactatis & lactentibus copiosas observavi *febres catarrhales*, quæ invaserunt tenellos cum tussi vehementi, caloribus continuis, ariditate faucium, facie floridiori & rubente, siti, sternutationibus, respiratione frequentiori, in aliquibus inter respirandum cum stertore & sonitu, ut plurimum cum *dentitione*. Profuerunt hic *enemata* sæpè adhibita, *expellentia temperatiora*, aciditatem lymphæ corrigentia, cum *pectoribus* mixta, v. gr. *pulv. alexit. epilept. spec. diair. antihect. Pot. lap. cancr. C. C. philos. sir. pectorales*, unctiones ex ungu. pe-

ctoral. rubr. potab. cum ol. irin. anif. dest. &c. ratione simul habita virium. Atque hac methodo omnes ante nonum diem feliciter ad sanitatem perducti sunt; *convulsionibus* autem *epilepticis* simul tentati perierunt fere omnes. Vernale tempus *phthysicis* & *hecticis* valde grave, quam plurimis funestum fuit. Sic inter alios officialis, nec dum tricenarius, ex castris sub finem *Novembris* præteriti anni redux, & jam ab aliquo tempore *hectica pulmonari* laborans, de tussi vehemente, gravitate pectoris, copiosa materiæ purulentæ expuitione valde conquestus est. Affectum hunc curatius examinans ex rorida partium nutriendarum substantia jam fere consumpta, ex calore non amplius latente, sed jam manifesto, ex pulsu frequentiori & celere, in primis post passum, ex urina oleaginosa, ex difficili respiratione ad motum quemvis atque aëris alterationes, ex frequentiori tussi, quandoque sicca, quandoque cum sputo purulento, quam ut plurimum, sumptis cibis, secuta est vomitio, *secundum hecticæ febris gradum* jam imminere, atque humorem nutritium in gelatinosam magis substantiam convertum quasi deliquari, sive pulpas carniū hinc inde in corpore manifestè quasi depasci, quæ *species febris Marasmodis* dicitur, judicare debui. Externè pariter & interne adhiberi curavi remedia, quæ alias huic affectui habentur appropriata, *expectorantia, abstersiva, analeptica, refrigerantia, traumatica, obrudentia*, v. gr. *pulver. anonym. spec. diair. lac. sulphur. pulv. Haly, lap. cancr.*

spec. de gemm. frig. pulv. analept. antihect. Pot. spec. pro decoct. flor. & fruct. spec. pectoral. (quibus quandoque beneficio alvi non succedente, addidi *mannam electam*,) *Syr. de jujub. flor. papav. loch. san. & expert. de pulmon. vulp. conserv. rosar. bellid. tussilag. emulsiões ex seminibus cum decocto hordei, julepo rosaceo & nitro perlato paratas, gelatinas ex herbis pectoralibus &c. lac caprillum cum saccharo mane potum, aliaque; externè unguent. rubr. potab. pectoral. cum ol. irin. nec non emplastra pectoralia usitata & cataplasmata.* Cura hæc hyemalis videbatur succedere ex voto, rediit appetitus, redierunt vires, remiserunt calores, non nisi post partum revertentes. Ast induciæ solum ad breve tempus fuerunt, nulla pax. Insinuavit enim se malum, nobis id minus opinantibus, increverunt calores, sæpe velut paroxysmos febrium æmulantes, supervenerunt sudores nocturni, vel matutini colliquativi, virium prostrationes, respiratio anhelosa, indicio manifesto, miasmata pulmonum ulcerativa in massam sanguineam copiosè delata ibique confermentata, ignem peregrinum internum non solum hætenus fovisse, imo erosione ad glottidem producta, vocem raucam conciliasse, verum etiam alimentarium ac roridum lymphæ nectar acrimonia sua volatili, aut fermento suo putrido penitus inquinasse & destruxisse, ut jam corpus marasmo incurabili consumptum, pedes verò tumidi, & cutis vix ossibus hærens, tanquam funeri suo prope modum superfuisset, donec tandem

lenta morte tabescens mense *Majo* placidissimè obiisset. *Hecticam ex scorbuto calido* natam observavi in juvene XVII. annorum. Is aliàs melancholicus, vitæ sedentariæ amans, sæpe sensit tumorem in sinistro hypochondrio, aliquando febriles alterationes, brevi transeuntes, palpitationes cordis, frequentes phlegmatis molestè falsi è tonsillis aliisque oris glandulis rejecti, in primis matutino tempore, excreationes. Facies fuit lurida, pallens, subtumida, maculis copiosis, lividis, granulatis referta, quasi pulvere pyrio afflata, indicio certissimo, liquores vitales à salibus acido-biliofis, acribus, valde jam esse deturpatos, unde particulis sulphureis rarefactis facillimè *febris lenta, hectica*, sese insinuare potuit. Calor fuit primo occursum mitis, paulo post acer & mordax, qui semper circa vesperum sub schemate *febrilis paroxysmi* rediit, sed in inflammatorios calores terminavit; observabatur jam urina oleaginosa, respiratio difficilis, suis magna, appetitus prostratus, emaciatus corporis habitus, continua pulmonum oppressio, virium languor, decubitus in dextrum latus valde molestus, tussis cum sputo purulento, spisso, foetido; corpus sudore tota nocte quasi diffuxit cum pulsu frequenti & marasmo, atque contabescens torpidus fuit, morosus, profundis cogitationibus defixus vix ad interrogata respondit, neque claram, sed non nisi submissam & raucam vocem edere potuit, quod vitio pulmonum sanie repletorum, qui aëris copiam, quo vox formatur, imminuunt, natum. Hoc tamen

men notandum, quoties alvus fuit concitior, & ad diarrhæam proclivior, toties alleviationem symptomatum sensit patiens. Accessit tandem facies Hippocratica, nares scilicet acutæ, oculi concavi, tempora collapsa, genæ exesæ, malæ protuberantes, scapulæ, claviculæ, costæ prominentes, artus cum reliquis musculosis partibus excarnes, verbo: ossa tegit macies, nec juvat ora cibis, & fuit sceletio similis. Adhibuimus ex speciosissimo medicaminum thoracorum & scorbuticorum apparatu satis maturè remedia, v. gr. *pulveres pectorales* superius notatos, cum *pulv. hepat. rad. ari tartar. vitriolat. &c.* remixtos, linctus, gelatinas, emulsiones, electuaria, infusa, decocta ex *spec. pro decoct. pectoral. flor. & fruct.* nec non *herb. fumar. beccabung. trifol. silrim. cichor. acetos. hepat. nob. flor. bellid.* aliisque cum *sero lactis*, aliquando cum *aqua* ad formam potus Theæ parata, imo mense Majo, cum animadvertissem, hæcticos calores aliquantum deseruisse, *lac caprillum recens* cum modico *sacchari*, à quo tamen ob acidum vel falsum ventriculi fermentum, anxietates præcordiorum, hypochondriorum tensiones, adauctam inde febrem, mox abstinere debuit. Nil verò magis profuit in *sudoribus nocturnis*, quam *unguent. resumtiv. in frigid. Gal. cum saccharo saturni* paratum. Ast vehementia & diuturnitas morbi elusit opem & operam omnem; donec tandem medicamentorum pertæsus, accedente extrema virium prostratione, fati necessitatem longiori vita dignus, magno cum

parentum luctu persolvisset. Eodem tempore Franciscanus XXX. annorum laboravit *phthisi vera*, sive consumptione partium corporis musculosarum à colliquatione & pulmonum vitio orta, quæ fuit cum compressione pectoris, difficili respirio, sed fere sine febre; huic præmissis *pectoralibus* in primis *antihectico Pot.* aliquando cum *pilulis de cynoglossa* remixtis, exhibitisque subinde *laxantibus mannatis*, decoctis quoque aut jusculis ex *herbis pectoralibus, resolventibus, expectorantibus &c. lactis caprilli* usus optimè cessit. Acrimonia enim humorum salina inde fuit temperata, serum dilutum, corpus humectatum, & ad nutritionem dispositum. In aliquibus observavi *febrem hecticam ex Quartana*, ut plurimum autem ex *febris continuis* malè judicatis subortam. Harum enim fermentatio & calor p. n. continuatus lymphæ rorem absorpsit, inde virium habitusque corporis coincidentia; acredo verò, quæ alias per vices accessit, & tumultus edidit fermentatione continuata, aucta & quasi domestica facta *febrem hecticam Marasmoden* in uno & altero induxit lethalem. In pueris & puellis III. IV. V. VI. annorum, notavi eodem tempore apud nos alias valde frequentem *Tabis speciem*, quæ fuit cum *abdominis tensione* & intumescencia, calore intrinsecus aucto, pulsu circa vesperum celeriore, inquietudine nocturna, carne flaccida, totius corporis extenuatione, etiam in iis, qui avidissimè comederunt, ita quidem, ut carne jam absorpta, ossa omnia prominuerint, sola cute contacta. Faciei color fuit pallidus, subniger & lividus,

dus, nulla fere adfuit tussis, nullum sputum, respiratio libera, indicio evidentissimo, hos sine pulmonum corruptione, marcore confectos, causam autem fuisse quærendam in *mesenterii*, ductuum nempe lacteorum, *glandularum* obstructione, nec non humorum corruptorum in abdomine abundantia; utit non negem, *lumbricos* tunc simul in intestinis nasci potuisse, qui quandoque in conspectum venerunt. Unde non mirum, cum universi sanguinis systema sale acri-acido jam scaturierit, corpora debito alimento privata, in tantam incidisse maciem. Huic malo quamplurima opposuimus remedia, in primis *aperientia*, *martialia*, v. gr. *croc. mart. aperit. cum salibus*, *arcan. dupl. nitrosa*, *puly. hepat. sal. C. B. tartar. vitriolat. antihecl. Pot. lap. cancr. rad. ari &c.* aliquando *anthelmintica*, v. gr. *aquam contra verm. cum sir. flor. persic.* aliaque *Topica*, *unguent. contra verm. deopipilat. ol. cappar. tamarisc. colocynth. spirit. sal. ammon. &c.* sed irrito conatu omnia, donec tandem lenta tabe consumti supremum diem clausissent. *Oclinestres* aliquot *partus* his mensibus habuimus, quos tamen omnes spatio V. VI. vel VII. dierum mortuos observavimus. *Julius* incepit cum caloribus, quos tamen quandoque contemperarunt pluviae lenioresque venti, has die X. habuimus copiosas, quas sequentibus XIV. diebus calores exceperunt intensissimi, die XXI. XXII. XXIII. tonitrua horrenda cum fulguribus, quandoque cum, quandoque sine imbribus; à die XXV. ad finem usque variae aëris vicissitudines, mox diversi ven-

torum tumultus, mox frigora, mox pluviae, rarissime solis splendor. Integer *Augustus*, si sex aut septem dies amœnos per intervalla calidos, exceperis, pluvii & ventis præter ætatis anni indolem, valde rigidus fuit. Pluviae continuarunt ipso *Ægidii die*, sequenti autem, discussis jam nubibus nebulosis, cœlum serenatum gratiora nobis promisit tempora, & secuti sunt XIV. fere dies calidi, sereni, noctes tepidae, vini culturæ exoptatae. Medio *Septembris* rursus varias subiit mutationes tempestas, maxima exortæ nebulae, solis demum meridiani splendore dissipatae, sed brevi in pluvias fere continuas, aut de die, aut de nocte, in primis *æquinociali die* abeuntes, quæ cœli inclementia ventosa ac pluviosa in *Octobrem* usque duravit, unde botri nec dum bene maturi aut digesti iusto citius ob excessivum humidum computruerunt, & deciderunt copiosè in terram. Quinta *Octobris* spem fecit haud exiguam serenorum temporum, sed octava valde pluit, à qua ad ultimam lunæ quadram, i. e. XVIII. grato solis splendore corpora nostra incaluerunt, quo ipso ingruerunt pluviae, XIX. gelu, XX. nives, quorum casus die XXII. cum procellosis aëris agitationibus ac frigore ingens fuit, earum tamen præceps solutio. Jam immi-nerunt *vindemiae*, & vinum, quod collectum fuit ante pluvias aut nives, in *Julium* usque, salibus heterogeneis à mucilagine terrestri & sulphurea quasi ligatis, & in fermentationis negotio sufficienti impeditis, permanfit turbidum, mucilaginosum, sed sine foetore; post pluvias autem contraxit foetorem puridum, quem retinuit

nuit usque ad depurationem, quæ tandem post annum subsecuta est cum grato colore & sapore. Circa finem Octobris autumnalis amœnitas nobis iterum affulsit, quæ toto fere Novembri, qui siccus extitit, continuavit. December varius & inconstans fuit, mox frigidus, mox nebulosus, mox pluviosus, unde nives, quæ die Sancti Andreae ceciderunt, brevi tabuerunt. Hoc semestri frequentes habuimus febres Tertianas, quæ ut plurimum sine prævio horrore, potius cum corporis gravitate, præcordiorum angustia, vomitibus, siti, capitis dolore, vigiliis, in primis caloribus intensis incepterunt, & primis IV. diebus magis continuarum, quam intermittentium genium redoluerunt, donec tandem ad perfectam apyrexiam devenerunt. Initium curæ à Venæ sectione sumsi, atque præscripsi præcipitantia, antifebrilia ex lap. cancr. sal. absinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl. antimon. diaphor. tandem die intermissionis Laxativum; quibus feliciter sexto, aut ad summum septimo paroxysmo sublata fuerunt. Nec defuerunt quotidianæ, quartanæ, facili tamen negotio levatæ. Eodem tempore viguerunt febres continuæ, acutæ, quæ sub initium videbantur benignæ, tertio tamen & quarto die latentem suam prodiderunt malignitatem; calores enim hæcenus vix considerandi, jam intensiores facti, immanes prodixerunt cephalalgias, vehementissimas virium prostrationes, deliria, vigiliis, sitim, linguam scabram, fissam, tendinum contractiones, motus convulsivos varios ac inordinatos, quos una cum tremore laborum in chirurgi hujatis Th. Sydenham Oper. Tom. II.

facie observavi frequentes, non tamen, quod mirandum, lethales. R. P. Franciscanis lues hæc fuit popularis, eosque fere omnes hic existentes invasit. Illi enim mustum mendicatum & collectum emissi vino novo turbido ac musto se obruerunt, ac corpus prava victus ratione ad cacochymiam disposuerunt. Jam reduces cibis luridis esurialibus, pro more & exigentia temporis, stomachum onerarunt, indeque has febres continuas sibi conciliarunt. Venæ sectiones sub initium administratæ optimè profuerunt, diaphoretica expellentia, v. gr. antim. diaphor. mithridat. diascord. Frac. spec. de hyacinth. C. C. cum confortantibus & antiepilepticis mixtæ omne tulerunt punctum, morbumque hunc præcipitem, qui ex symptomatibus gravidissimis judicabatur pernicialis, ubique septima die, nulla interveniente notabili crisi, represserunt, atque omnes, (fuerunt illorum undecim,) ex hoc morbo convaluerunt. Foeminas notavi aliquas ætatis provecioris, non gravidas, fluxu mensum immodico laborantes, qui ut plurimum, in primis in plethoricis, ad XIV. dies duravit, & intra octiduum rediit cum languore, lassitudine totius corporis, facie pallida, quasi exsanguis, inappetentia, siti, caloribus, dolore capitis, lumborum, hypochondriorum inflationibus, lipothymiis. Causa immodici hujus fluxus eadem omnino, quæ mensum ordinatè fluentium; & sicuti in hoc sanguis turgescens venulas interiorem vaginæ superficiem adeuntes divellit, ac per harum extremitates ruptas nomine menstruorum nigricans lentè pro manat, donec

subsideat aliquantum ac imminuatur ejus turgescencia, de quo legi meretur *Bohnius œconom. animal. progymnas. 16. pag. 254.* ita in immodico fluxu eadem vasorum vaginalium oscula rupta, necdum occlusa, sed magis hiantia continuo quasi fundunt sanguinem, modo grumofum, modo serofum, pro habitudine sanguinis & feri hic aut in quantitate, aut qualitate, & motu peccantis atque exitum affectantis. Laxior enim & mollior vaginae compages admittendis & emittendis sanguinis menstrui ordinarii æquè, ac extraordinarii, copiis magis accommodatur, quam solidior ac durior uteri substantia. Cum verò affectus hic, si negligitur, ut plurimum *cachexiam, hydropem, atrophiam* minari soleat, maturavi curam, atque in plethoricis quantitatem sanguinis, indeque natam ferocientem turgescenciam deplevi *Venæ sectione in brachio* feliciter instituta, excedentem ebullitionem & fermentationem ab humoribus biliosis, acribus, salinis volatilibus, sanguini inductam *uterinis leniter incrassantibus, & adstringentibus*, v. gr. *corall. rubr. lap. hæmatit. trochisc. de carab. de spod. pulv. Heurn. croc. mart. adstring. terr. sigill.* imo *terreis* omnis generis, *Tinct. antiphthis. Gr. corall. succ. urticae &c.* in malo contumaciori & refractario cum his *adstringentibus figentia, i. e. laudanum de tribus acicis* dosi maritavi. In *hypochondriacis, scorbuticis*, ubi sanguinis impetus ex obstructione viscerum, in primis mesenterii, non spontaneus fuit, sed, qua data porta, ruens coactus, ab *Adstringentium* usu *præcordiorum anxietates, capitis dolores*, aliaque

symptomata hysterica notavi. Hic omnino locum invenerunt *Laxantia*, sed lenissima, extra paroxysmum propinata, v. gr. *decoct. fol. senn. tamarind. & quod specificum fuit, rhabarb.* ipsum in substantia deglutitum. Profuerunt quoque, licet per Accidens, cum *confortantibus* mixta, v. gr. *Tinct. tartar. corall. compos. sperniol. Cr.* aliaque *martialia temperata*, acorem simul absorbentia. Pro meliori tandem viscerum & vasorum firmitudine, nec non fibrarum ac pororum coarctatione, optimo cum successu ablegavi illas ad *thermas Badavino-Austriacas*, ex quibus reduces ordinarium, & naturæ convenientem menstruum fluxum expertæ sunt. In Perillustri quadam matrona notavi *Tumorem exiguum in pudendis*, qui tamen non extra pudoris sinum propendebat, sed, mensibus non fluentibus, quotidie crescebat & intumescibat valde, mensibus autem fluentibus, qui sæpe intempestivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot septimanas fluxu urgebant, detumescibat. Adnatus fuit *uteri orificio*, cujus substantia cum vagina & pudendis absque hoc spongiola, rugosa & glandulosa est, in qua varii generis humores stagnare & subsistere possunt, inde tumoris incrementum & decrementum. Tentavimus *injectiones cum aqua calcis vivæ, decocta lignorum* aliaque, irrito tamen conatu; suasi tandem *incisionem*, quam reformidarunt *Chirurgi Viennenses*, atque potius naturæ hoc opus committi, quam crudele & anceps sectionis remedium experiri decreverunt. Ejusmodi tumorem utero extrinsecus adnatum, tres libras ponderantē, in virgine XXIV.

anorum, felicissimè sicut *Chirurgus Halberstadiensis*, cuius mentionem facit *Frider. Hoffmannus* in annotat. super *Poterii opera*, cent. III. cap. 47. pag. m. 332. & ipse *Poterius eodem loco*, nec non *Blancardus* in *Collect. Medic. centur. 3. observ. 51. pag. 421.* Sarcoma autem totam uteri vaginam occupans, forasque propendens, atque interno ejus orificio adnatum observavit *Kerkringius Spicileg. Anatom. Observ. 53. pag. 114.* ex uteri orificio interiori varias excrescentias membranaceo - carnosas propendentes *Ruyfchius*, *Centur. Observ. Anatom. chirurg. 6. pag. 12.* nec non *Bartholinus Centur. I. histor. 94. pag. 139. Centur. II. histor. 6. pag. 161. Centur. II. histor. 58. pag. 248.* *Segerus* in *M. A. C. decen. I. ann. 2. pag. 199.* aliique. Laboravit simul *fluore albo*, effluxitque fere indefinenter è pudendis materia purulenta, foetida, sed sine dolore, indicio certissimo, serum seu lympham hic sola peccare copia, deponique in glandulis per uterum illiusque vaginam disseminatis, quæ nimium laxantur, ductus autem excretorii inde valde dilatantur, & sphincteruli, quibus hi ductus claudi recludique solent, à peccantium humorum, qui in vasis sunt fluxiles, jam extra vasa lentescentes & inchorescentes, mucosi, copia magis vel minus resolvuntur. Pro depletione feri excrementitii & viscosi, cum sit plethorica, ordinavi *Venæ sectionem in brachio, fonticulos, laxantia exmanna, rhabarb. fol. senn. diuretica, terebinthinata nempe & succinata, mag. lap. cancr. decoctum dauci, aperitivum For. &c.* non omiſſis quan-

doque *martialibus & tartareis.* Serum corrigere, ejusque quantitatem cum sanguine contemperare, nec non uterum glandulasque flaccidas roborare voluimus *infuso ror. mar. cum vino, pulv. absorbente Wedel. pulv. ex ebor. unicorn. fossil. off. sep. corall. osteocoll. test. ovorum calcinatis, perlis, alum. pulv. sacchar. saturn. tinctur. corall. essent. lign. in primis elix. Propriet. rhabarbarino mane ad 49. guttas, vesperi verò sequenti pulvere: Recipe magist. osteocoll. carniol. āā. ðijß. corall. rubr. præpar. margar. præpar. mastich. gumm. arab. off. sep. unicorn. foss. ebor. āā. gr. XV. ol. lign. sassaf. gttij. M. & dividatur in V. dof. it. Recipe rad. chin. sarsaparill. ā. ʒj. passul. min. ʒijß. mastich. ʒij. alum. plumos. ʒj. semin. anis. ʒj. concis. D. ad nodul. Spec. Sackel zum Wasser sieden, pro potu ordinario: nec omisimus *Topica, inunctiones, suffitus ex salvia, mastiche, succino, thure*, imo nil intentatum reliquimus, eradicare tamen penitus effectum hunc contumacem non potuimus. Cum autem ex longa praxi constet, *fluorem hunc album* quandoque, in primis valde obesis, prout nostra fuit, & jam à lunari tributo fere absoluta, nec adeo enervata, in quibus humores turgent, si non est immodicus, proficuum esse, & pro *fonticulo microcosmi* habendum, qui impedit, ne corpus in majorem excrescat molem, abstinendum jam à medicamentorum usu, & curam ad *thermas majales* differendam duxi. *Hypochondriaci* variis & gravibus symptomatibus his temporibus tentati sunt; in quibusdam *ventris inferioris viscera*, in aliis *præcordia,**

cordia, in aliis cerebri confinia maximè affici videbantur. Ex multis unicum saltem *hypochondriaci* enarrabo exemplum, in quo syndrome gravissimorum symptomatum apparuit. Vir, ætatis mediæ, temperamenti cholericæ, habitus corporis tenerioris, ipso æquinoctii autumnalis die incidit in ventriculi dolorem, quem presso pede secuti sunt æstus vagi, atrocissimi capitis dolores, cordis palpitationes, anxietates præcordiales, dolor & constrictior in pectore sive gulæ strangulatio, quæ suffocationem minabatur, præcordiis enim constrictis, non solum respiratio difficilis, & ad motum quemvis laboriosa fuit, sed & non rarò supervenerunt animi deliquia, ex quibus laboribus & angustiis sudor erupit frigidus; in partibus extremis notabantur spasmi & stupores cum formicationis sensu & tremore undulante, in somno pavores, terrificis insomniis interturbati, continua intestinorum murmura, in ore sapor biliosus, alvus ut plurimum obstructa. Observavi autem ex symptomatum horum confluxu suffocationes has hypochondriacas plerumque fuisse *spasmos* & contractiones partium nervosarum, ortasque à ventosa & humorosa hypochondriorum sentina. Sæpe ex mœstitia nimia, atque diutius continuata, nec non excessiva lætitia, in has incidit ægri tudines. In paroxysmo, præmissis *clysteribus*, eximie profuerunt, & omnibus palmam præripuerunt *castorina* cum *anodynis* mixta, v. gr. *pulv. castor. gr. viij. epilept. M. ðb. specif. cephal. g. v. laudan. de trib. g. j. M. it. mist. simpl. cum eff. castor. anodyna* maritata. Extra paroxysmum in eam maximè incubimus

curam, ut humores viscidos, acidos, obstructionum autores, attenuaremus. Multi in hoc passu multa laudant, atque pro specificis venditant. Nos in tanto medicamentorum apparatu in *martialibus* & *blandis laxativis*, v. gr. *Rec. Vitriol. mart. g. j. diagryd. sulphurat. g. iij. pulv. hepat. g. vij. ol. carminat. M. gutt. j. M.* pro j. vice, indubitata semper medelam invenimus, imo hoc pulvere exhibito imminentem sæpe paroxysmum declinavimus; levi enim eguit purgante, quantum vel infans vj. septimanarum, vel minor adhuc ferre posset, sed singulo mense bis eundem pulverem in usum vocare debuit, inde alvus octies soluta, & molestissimus affectus sublatus fuit. Non minori voto successerunt *acidule Roitschenses*, quarum usu maximam alleviationem sensit. Jam addam, quæ in Viro ecclesiastica dignitate conspicuo de *Anaudia* notavi. Is LIV. annorum, plethoricus, atque aliàs *hypochondriaco affectui* obnoxius, jam mense *Julio balbutie lingue* laborare coepit; non enim tantum in concionibus, sed etiam prælectionibus precum publicarum, quin & in communi conversatione quasdam syllabas & voces inter pronunciandum absorpsit, vel quasi suppressit, ut vix intelligi potuerit, & sumit hic affectus sensim atque sensim sua incrementa, donec sub finem *Septembris* mane derepente incidit in *Anaudiam*, sive *impedimentum sermonis*, ut articulatè nec duo verba proferre quiverit, cum *stupore digitorum manus dextræ*, memoria factorum & gestorum, imo reminiscencia reflexiva læsa; neque enim scribendo mentem suam exprimere potuit. Linguam

quam quaquaversum movit, volutavit, exporrexit, sapidissimè comedit. Graviora metuens *Venæ sectionem in brachio ordinavi sine mora*, nec non medicamenta *nervina, cephalica*, v. gr. *spec. diamosch. dul. diamb. contr. apoplex. spec. cephal. M. extr. castor. sal. volat. succin. C. C. spir. sal. ammon. cum aqua lil. conv. eff. ambr. lign. aloës, sal volatile oleosum*, aliaque. Linguam, in primis frenulum, inungi iussi linimento ex *conf. anacardina, alkerim. compl. ol. rut. lavend. cinnam. extr. castor.* His frequenter adhibitis adhuc eodem die sese recollegit, atque intelligibilius loqui cœpit, redeunte simul memoria. Sensus motusque linguæ usus semper perstitit integer, loquelam nunquam amisit, quin potius sermonem exteriori per motum linguæ exprimere, ob aërem tamen minus sufficienter inter fluctuantes gutturis sinus impulsus & reflexus, non satis intelligibiliter proferre potuit; natum hoc utique vitio *laryngis*, nervorumque sexti paris, qui sunt vocales. Sermo enim impeditus fuit à resolutis aut relaxatis nimium musculorum angustæ laryngis rimæ constringendæ aut angustandæ dicatorum, ligamentis, quorum fibræ sine dubio a sero nimis copiose; vel per arterias, vel per vasa lymphatica ex toto corpore plethorico affluente, flaccidæ reddite rimulam haud sufficienter pro allusione & extrusione violenta aëris angustare ac disponere valuerunt. Accessit & aliud malum valde suspectum, *faucium constrictio*, suffocationem, sive strangulationem mentiens. Hæc aliquoties, sed derepente venit, ipsiusque fauces quasi laqueo constrinxit, libe-

ramque respirationem inhibuit, brevi tamen remisit. Putabant vitium hæere in *pulmonibus*, aut *abscessum* inibi latitare, sed falsò; potius à particulis acidis & austeris hypochondriacis, mediantibus nervis recurrentibus, musculos faucium in spasmos cogendo, viam idcirco aëri præcludentibus, ne à musculis respirationi inservientibus præ angustia loci facta ex & impelli queat, deducendum. Cum verò vidisset, se quidem voces & verba, nondum tamen expedite, neque semper integro sensu & phrasi proferri posse, urgit ulteriorem curam, quam ob anni ætatem, *autumno præcipiti*, ipsi denegavi, eamque ad incrementa dierum differre volui. Moræ igitur pertæsus incidit in aliquem, qui perfectam mali curam etiam hoc tempore promisit, deditque inter alia *Vomitorium*, ipso solstitio hyberno imminente, quo id affectus est, ut quidem magnam humorum saburram, fictitium nempe, aut potius *imaginarium pectoris apostema* Vomitu rejecerit, inde alleviationem ad biduum senserit, paulo post tamen in majorem debilitatem, mentis vacillationem ac torporem, propensionem in somnum, loquelam difficiliorem inciderit. Nec his acquiescere voluit, sed ordinavit *fumifunctionem nicotianæ*, ipsi aliàs insuetam, nervis infestam imo *nervinis morbis exitiosam*; experientia enim constat, *Apoplexiam* inter *nicotianæ* usum sæpe invaluisse, teste *Deckero exercit. Pract. p. m. 89. & Richardo Carr. epist. Med. 2. p. 21.* Inde valde obliviosus factus, & sub *initium Februarii* sequentis anni gravissima *apoplexia* tactus, subito interiit.

Credidiffes hac hyeme denuo permutata fuiſſe tempora, atque adesse æſtatem etiam in frigidiffimis aliis menſibus. *Januarius* quippe nullum fovit gelu, nullas nives, fuit ut plurimum pluvioſus, nebulofus, humidus, nubilus, calidus. *Februarius* quaſi totus calidus, amœnus, ut plurimum ſerenus, quandoque pluvioſus, ventofus, & circa finem cum modico frigore & nive, quæ tamen altera die evanuit, unde jam medio menſe obſervavimus diverſos flores. Huic ad æquinoctium fere uſque planè ſimilis *Martius*, amœnus nempe, calidus, qui in copia flores elicit. Circa æquinoctium die XVIII. XIX. XX. ſuborti ſunt venti valde frigidi, rigidi, qui congelarunt terram, ſed ſub finem menſis aura iterum comparuit turbida, pluvioſa. *Aprilis* præter morem illuxit ſerenus, calidus, planè æſtivus, raro pluvioſus, ſiccior magis. *Majus* variabilis, ad medium uſque frigidus, pluvioſus, à medio ad finem calidus, amœnus: II. autem, III. & IV. fuerunt pruina, quæ hinc in vineis damna fecerunt. Totus *Junius* pluvioſus, *Medardus* quoque & *Joh. Baptiſta* effuderunt pluvias, imo nulla dies hujus menſis fuit ſine pluviis. Toto *Januario* præter otalgiam in Viro, mictum cruentum in filiolo quodam poſt partum, pleuritidem cum diarrhœa, nullos fere vidi morbos. *Variolis* tamen laborantes habui, quorum unus erat VI. annorum, qui eruptis prius tertia morbi die una cum *variolis*, *petechiis purpureis*, quar-

ta die antea correptus hæmorrhagiarum mortuus eſt. Menſe *Februario* obſervavi *Apoplexias fortiffimas*, uti quoque *febres continuas VII. die ſolutas*. Hoc menſe fœmina quædam enixa eſt fœtum mortuum, ſecundinæ remanferunt, altera die mortua. *Martio* filiolum quendam *Ruſtenſem clauſura ani* laborantem habui ſub cura, de quo *Sculteti Armentarium* videri poteſt: ſuccurri etiam fœminæ otalgia laboranti miſi. *ſimpl. mixta cum eſſ. caſtor.* De *doloribus capitis*, *Vertigine*, *diarrhœis* cum maximis caloribus, *febris tertianis*, *continuis*, *variolis* tunc temporis graſſantibus nil adducam. *Aprilis*, *Majo*, *Junio* continuarunt *variola*, quas tamen modo in filiolo quodam prægreſſa eſt *epilepſia*, modo in puella die III. IV. V. ſecuta eſt *hæmorrhagia narium*, jam in alia die XII. *herpes miliaris*. Quædam *variola* confluebant, quibusdam jungebatur ſub initium *diarrhœa*, quibusdam *epilepſia*. *Febres continuæ catarrhales*, *diarrhœa* quoque his temporibus in conſpectum prodibant. Menſe tamen *Junio Variola* epidemicè graſſantes maximè erant malignæ: Sic eas obſervavi in aliis cum *maculis purpureis*, in alio cum *vibicibus*, in alio ſuborti ſunt XII. die *furunculi* inſtar *anthracum*, in aliis *tumores* & *parotides* inſtar *bubonum*; aliis *palatum*, *gengivæ*, *fauces* fuerunt *exceſæ*: alios conſumpſit *calor heclicus*, inflammatorius, & fuerunt hæc *variola* funeſtæ die X. XXIII. XXVII. Sic malum, ſive venenum varioloſum in *Gratioſo parvulo*

vulo Ebergeny fuit infanabile, adeoque plus docta valuit arte. Incepit morbus cum horrore, quin ingentes exceperunt calores, quandoque deliria, sitis magna, pulsus celer, languores totius corporis, tertia die eruperunt variola, quarta maculae petechiales coloris purpurei, guttarum instar copiose per cutem dispersae, inde variolarum excretio retardata fuit, quae tandem omnes coierunt in unam, totamque faciem crusta, sanie foetidissima referta, contexerunt. Undecima die supervenit diarrhoea, brevi tamen consopita, die XII. aliae effloruerunt vesicae, aqua limpida flavida, quandoque sanguine remixto, plenae, quae ordinarias contexerunt variolas, magnitudine ovi columbini, imo ovi gallinacei. Sie haben aufgesehen wie die ordinairen Zangen - Blatern, so durch ein Vesicatorium aufgezogen werden, oder als wenn man sich in heiss-siedend Wasser verbrennt hatte, & steterunt per biduum: die XIV. notavimus in dorso lateris dextri tumorem, qui nullo modo maturari potuit, sed resolutus tandem cololum occupavit, omnemque maturationem respuit, imo sese resolvit: interea calores continuarunt intensi, accessit tussis cum expuitione materiae purulentae, quandoque sanguinis, faetor oris fuit cadaverosus: indicio certissimo, pulmones variolis refertos, valde esse inflammatos, exulceratos, ut plurimum consumptos, si non sphacelatos. XXIII. demum die pauperculus viribus jam exhaustus obiit. Post mortem observata tota facies & abdomen nigerrimum, ex quo colligendum, non solum totam massam sanguineam, verum etiam omnia vis-

cera corrosivo hoc veneno varioloso fuisse infecta, tandem sphacelata. Julius magis pluviosus fuit, quam serenus. Augusti initium aequae pluviosum, quinta inceperunt calores, qui toto mense continuarunt. Aegidii dies sine pluviis, & per totum Septembrem mira aeris siccitas, calores praefervidi, intensissimi, etiam nocturno tempore, qui durarunt usque aequinoctium, mane ros cecidit, & supervenerunt nebulae fructiferae. Flavuit ut plurimum hoc tempore auster, bonum alias constantis tempestatis signum. October ultra medium serenissimus, pulcherrimus, calidus, d. XIX. XV. noctes frigidae, inde in aliquibus promontoriis botri congelati, superveniente tamen solis splendore statim regelati; d. XXVII. ante festum Simonis & Judae ingentes ceciderunt nives, dies festus, nempe XXVIII. valde serenus, sed frigidus borealis, XXX. nec non XXXI. iterum ninxit, sed tertia nix absumpsit priores, ut jam sine damno vindemias nostras uberiores, praeter expectationem, colligere potuerimus, neque nocuerunt nives, potius conservarunt botros a frigore, vinum autem, quod crevit in abundantia, fuit generosissimum, suavissimum, dulce. In Novembri aeris temperies longe benignior, & quidem calidior affulsit. Decembri aere mutato ceciderunt d. VII. VIII. X. nives copiosae, profundae, mox secuta frigora, & circa finem denuo nives. Mense Julio continuarunt Variolae malignae, neminem tamen, qui X. annum excessit, hoc tempore invaserunt. Accedebant semper cum somno, ita ut nocte dieque dormiverint III. aut IV. diebus. Augusti.

gusto nulli fere morbi visebantur præter diarrhoeas & dysenterias. Circa finem ob continuas aeris siccitates, calores præfervidos, Sirio insigniter urente, inceperunt febres erraticæ, quæ nullo typum servarunt, invaserunt cum aliquali frigore, insequente calore, aliquando ultra XX. aliquando ultra 40. horas durante, post apyrexiam aliquot saltim interjectis horis novus paroxysmus accessit, cum capitis dolore, siti, linguæ & faucium squalore virium debilitate, ita ut febrem continuam fore judicasses, donec tandem transactis aliquot paroxysmis in tertianam ordinariam degeneravit, quod ut plurimum circa septimum diem contigit. Adhibui V. S. diaphoretica, præcipitantia, quamprimum verò notavi tertianas, aut tertianas duplices, exhibui statim chinata cum arcan. dupl. optimo cum successu. Septembri continuarunt febres tertianæ, sexto paroxysmo solutæ, ubi optimè profuerunt chinata &c. De his febribus erraticis vid. M. N. C. Dec. III. ann. VI. p. m. 177. app. nec non H. M. V. p. 300. Inter alia notavi, animi affectus quid possint. Officialis quidam incidit in ejusmodi febres, præcessit horror, secuti sunt calores, qui in IV. durarunt diem continui cum anxietatibus præcordiorum, aut pectoris compressione, ut sæpe in lecto erectus sedere debuerit, cum capitis dolore, siti, deliriis &c. Adhibita Venæ sectione in brachio & pede quinta die remisit calor, qui tandem undecima intermisit, ut jam extra periculum judicatus fuerit. Quid sit, accepto tristi & ingrato nuncio repente incidit in somnum profundum, & quasi in ecstasim, ut exinde exper-

geleri non potuerit, tandem applicatis clysteriis, nec non Vesicatoriis intra XV. horas ad se rediit, omnium rerum inscius, vix loqui valens præ nimis debilitatibus, at eodem die relabitur in priorem somnum profundum, sicque elapsis vix XII. horis, accidentibus convulsionibus, sine febre comatosus fatis cessit. Pari ratione nobilis matrona, quinquagenaria, temperamentum seroso-biliosi, habitus carnosioris, in sterili matrimonio semper existens, tributum tamen lunare suum accuratè, sed largissimè persolvens, hypochondriacis nec non hysteriis passionibus valde obnoxia, jam à longo tempore valetudinaria, incidit sub finem mensis Septembris in febrem continuam subsimilem, quæ rite tractata degeneravit in tertianam exquisitam septimo paroxysmo judicatam. Reliquit autem post se summam virium prostrationem, anorexiam, capitis gravitatem, anxietates, cachexiam ipsam. Urina, quam hactenus reddidit, fuit turbida, cum sedimento copiosissimo, mucoso, coloris rosei, non tamen foetens. Materiam hanc hypochondriacam, quam natura, optima morborum medicatrix, per ductus urinarios excretam voluit, jam motam, promovimus digestivis, aperientibus, v. gr. pulv. hepat. tartar. vitriolat. arcan. dupl. sal. cichor. lap. cancr. tinct. sal. tartar. tandem decoct. aperit. For. cum fol. senn. & manna acuato. Quinquies inde dejecit, relicta tamen aliquali, sed torminosa in intestinis hypercatharsi ad biduum; qua sedata melius sese habuit, atque ordinarius mensium fluxus institit. Otiduo post, i. e. quarta Februarii, observavi pulsus alteratum, justo cele-

albis, urina saturatori, nigricante, oleaginosa, proclivitate in somnum, & solvit calores. Ab initio dedi diaphoretica cum confortantibus mixta, caloribus verò jam abactis spec. diacurcum. cum pulv. rhabarb. tartar. vitriolat. sal. cichor. trochisc. de eupator. &c. Novembri inceperunt grassari morbilli ut plurimum benigni. Tusses ferinae atque catarrhi frequentissimi. Mense Decembri continuarunt

adhuc morbilli, qui tamen sub finem anni maximam induerunt malignitatem, fuerunt valde parvi cum maximis catarrhis, fuerint &c. Quidam correptus ex febre maligna cum diarrhoea, vomitibus, singultu continuo, tandem adhibitis V. S. Stypticis, castorinis, nec non opiatibus, quæ pro dosi ad gr. iß. præscripti, nona die convaleuit præter omnium expectationem.

Constitutio Epidemica Sempronensis Anni 1709.

Januaris incepit cum frigore, quod à die V. ad XII. valde exasperatum, imo post hominum memoriam acerbissimum fuit, remisit tamen ad aliquot dies, d. XVIII. verò iterum intendebatur, verbo, nives ceciderunt supra nives, gelu supra gelu, & continuavit per totum mensem. Mense Februario continuarunt frigora, imo III. & IV. ceciderunt nives copiosissimæ cum horrendo gelu & ventis, ut homo in plateis vix ire potuerit, quam tempestatem nemo unquam observavit, adeoque vera fuit rusticorum observatio: Sole micante, die purificante, nix major erit, quam ante. Sol enim hoc die splendebat. Post novitium remisit gelu, sed rediit die XVIII. XIX. ingens cum nivibus, quod continuavit: die XXV. & XXVI. longe majores ceciderunt nives cum omni tempestatum insolitarum, frigorum & ventorum genere, quæ præcluserunt ubique vias, arbores frigoribus obnoxias deusserunt cunctas. Duravit hoc in Martium usque. Continuavit enim & hoc mense gelu una cum nivibus, quæ copiose ceciderunt, ad æquino-

etium usque, adeoque hyems hujus anni fuit summa, tempestas sævissima, nivis altitudo maxima, cujus nulla hominum ante nos recordatur memoria. Jam mitescente hyeme jucundiora & calidiora affulserunt tempora. Aprilis enim fuit valde amœnus, serenus, calidus. Majus tamen erat frigidus, pluviosus, XVII. die ninxit. Junio denuo calida, sicca tempestas observabatur. Mense Januario continuarunt adhuc morbilli cum tussibus vehementissimis, catarrhi; febres continuæ septima die solutæ, quæ tamen levissima occasione redierunt. Hoc mense in puella octenni observavi menses ordinarios. Februario grassabantur petechiæ, febres continuæ, & matrona quædam mortua est comate somnolento septima morbi die. Martio viscebantur morbilli, herpes miliaris ex puerperio. Catarrhi fuerunt frequentissimi, & apud infantes cum febre continua. Febres continuæ, petechiales adultos quoque invadabant, quæ posteriores per totum Aprilem observabantur. Mense Majo morbi præter catarrhos, febres intermittentes, fere nulli. Virgo tamen quæ-

quædam nobilis hoc mense *sphacelo ex colica biliosa* duarum dierum fuit mortua. Erat hæc ipsa virgo XXXII. annorum, arabilaria, quæ d. IX. *Maji* derepente vesperi incidit in sævissimos & acutissimos ventris dolores, qui *dextra magis parte* cruciarunt, atque modo sursum, modo deorsum iverunt, in primis verò *regionem umbilici usque ad scrobiculum cordis* occuparunt, tanta sævitie, ut existimaverit se veru ignito perfodi, urserunt vomitus, anxietates summæ, adfuit omnimoda excrementorum & flatuum retentio; ordinavimus frequentes *enematum injectiones*, nec non *aquam laxativam*, quam prima vice rejecit, altera verò retinuit, irritato tamen conatu omnia. Secunda enim die fluxerunt *menses coloris nigerrimi*, accessit paulo post *singultus*, mox *totalis fere tum pulsus, tum caloris extinctio*, salvis sensibus motuque membrorum illæso, quam refrigerationem non percepit, quin potius de intensissimis caloribus internis, quasi candenti ferro intus adusta fuisset, conquesta, manibus glaciei instar rigidissimis subinde loca petiit frigidiora, eademque die, i. e. secunda *Martii* vesperi mentis tamen compos, velociter, sed feliciter humanis rebus erepta est. Succi hic intestinales, in primis biliosi, acres inter plexus nerveos mesentericos, nec non fibras intestinales hærentes, atque in illarum anfractibus conclusi, acrimonia sua tormina & cruciatus excitarunt terribiles, atque in fundum Ventriculi penetrantes Ventriculum ad vomitus & singultum stimularunt, arsenicalem autem naturam mox induentes testina instar mineralis veneni assumpti corrosiverunt, dilacerarunt,

atque in ea more perforantis terebellæ, aut spinæ infixæ, se infixerunt, inflammationem conciliarunt, & stagnante in capillaribus sanguine, acrimonia sua corrosiva in momento fere intestina sphacelarunt, quasi in fermentissimam aquam immerfa fuissent. Similes casus vid. apud *Joh. Sophron. Kozack de sale, cap. 6. sect. 15. pag. 260. Dominic. Panarolum Observ. Med. 50. Pentecost. 4. p. m. 139. Seegerum observ. 82. dec. I. ann. III. M. A. N. C.* Mense Junio morbos nullos observavi, exceptis febribus tertianis, nec non casu infelici cujusdam Domini, febre continua laborantis, quam die IX. exceperunt terribiles convulsiones epilepticae, inde secuta deliria &c. Calores intermiserunt, deliria vera remanserunt. Sub initium quartæ septimanæ observavi novos calores ex scorbuto ortos, cum maculis scorbuticis purpureis, vigiliis continuis, deliriis, nec non copiosa sanguinis per inferiora partim grumosi, partim floridi ad tres medias ejectione, inde summa virium prostratio, & cum fine quintæ septimanæ mors. Julius hujus anni fuit valde ventosus, quandoque præter morem austerus, frigidus, sine pluviis fere. Totus Augustus erat valde calidus, exceptis sub finem aliquot diebus, qui fuerunt ventosi, frigidi. Frigus quoque observabatur per totum Septembrem, qui ut plurimum pluviosus fuit. Ægidii die usque ad prandium pluebat, in Festo Mathæi circa vesperam habuimus ingentia fulgura, tonitrua, pluvias, sed sine grandinibus. Mense Julio, Augusto, Septembri, Octobri insolitæ sine ætatis discrimine sævierunt febres, peculiarem enim habue-

runt naturam, invaserunt cum modico horrore, mox caloribus continuis, ut etiam peritissimi credidissent, adesse febres continuas malignas, vomitibus, alvi fluxu, siti, doloribus capitis, vigiliis, V. demum die remittente calore degenerarunt in intermittentes exquisitas, quæ pro subjectorum temperamentis, sanguinisque ac humorum constitutione modo contumaciores, modo benigniores fuerunt. Paroxysmum imminem ut plurimum comitabantur frequentes dejectiones biliosæ, nec non Vomitus terribiles cholerae instar. Evomuerunt quippe modo frusta pituitæ coagulata, viscidæ, modo bilem flavam, modo viridem, modo vermes ævi & xatæ copiosos, diebus intercalaribus cessarunt vomitus, alvi fluxus. Versipellis hæc febris epidemica quosdam invasit cum exanthematibus urticae puncturis similibus, quæ calore retrocedente recesserunt, & calore redeunte redierunt. In duabus personis, una XVII. altera XXX. annorum, observavi his febribus supervenisse apoplexias fortissimas lethales. Rarè servarunt statuta tempora, sed quandoq; X. XII. horas præponendo & anticipando virulentiam suam ad 30. aliquot, imò 40. horas exercuerunt, quandoque unus paroxysmus excepit alterum, donec tandem peregrino materiae miasmate sufficienter dissipato & extincto, septimo, aut ad summum octavo paroxysmo terminatae sunt, relictis post se pustulis & fissuris in lingua, inflammatione faucium, abscessibus, semper autem virium prostratione summa. Venæ sectio etiam in principio adhibita nil profuit, quin potius febrilis paroxysmus post ejus administrationem incrementum sum-

sit, sanguis autem extractus floridissimus apparuit, & natura magis debilitata fuit. Conduxerunt blanda diaphoretica, quæ paroxysmos in ordinem redegerunt, & post tertium paroxysmum laxantia die à febre vacuo exhibita. Tandem devenimus ad antifebrilia, uti sunt salia amariuscula, quæ incidunt, serumque attenuant, v. g. sal absinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl. nec non alcalica fixa, pulveres nempe inspidos ac terreos, quales sunt lap. cancr. specif. febril. Cr. Omne autem fere punctum absolvit decantatissimus cort. peruv. cum salibus mixtus, & evacuato jam corpore, i. e. ante accessum V. VI. & paroxysmi propinatus, septimum vel ad summum octavum paroxysmum subegit, atque hac ratione febrem hanc jugulavit. Rimatus causas procatarticas epidemialis hujus febris, aëris anomalæ & intemperiei, nec non largiori potui propter calorem externum vix tolerandum eam adscribendam duxi. Augustus enim, qui fuit calidissimus, poris nimium apertis corpora sudore copioso manare fecit, inde serum absumptum, aut subtractis partibus tenuioribus biliosæ particulae auctæ, atque hoc modo acrimonia biliosa, fermentifica, irritativa enata, quæ licet à largiori potu dilui, & serum refundi videretur, Ventriculi tamen & intestinorum tonum labefactavit, & ad excernendum ævi xatæ plus justo contenta citavit. Utut non negandum, febres has epidemicas ex miasmate, aëris sobole, simul aliquid participasse. Non fuerunt contagiosæ, imò si rite tractabantur, nulli funestæ, ex incuria tamen & negligentia, aut medicastro-

rum præpostera & perversa cura ac imperitia accedente *cachexia & hydrope*, multis exitiosæ. Et hæc ratio est, quod in aliquibus locis Hungariae ex defectu medicorum & medicamentorum, aut perversa, aut neglecta cura hæc febres *malignitatem pestiferam* assumerint, in primis si ex miasmate, aëris sobole, aliquid

participarunt. *Febres petechiales*, quæ tamen autumnæ præcipiti quotannis sunt frequentissimæ, hoc anno vix observavi, & si vidi, fuerunt *benigne*. *Diarrhææ atque dysenteria* eodem tempore frequentes quoque fuerunt. Infantes, quos corripiebant, si superarunt *nonum diem*, evaserunt.

*Dni D. Josephi Lanzoni Constitutio Epidemica Ferrariensis
Anni 1729.*

O Quam amara est, ac semper erit, apud Ferrarienses memoria anni hujus 1729.; cuius calamitatis initium fuit Lunaribus mensibus Septemb. anni elapsi 1728. Tunc enim austro spirante

Post largos imbres pluviamque madentem

inceperunt aquæ pertinaciter adeo super terræ faciem effusæ, ut totam telluris superficiem aquis pluvialibus contactam, semina futuræ messis respuentem, inspicere fuerit coactus *infelix noster Agricola*:

Hinc moderatrix Cynthia noctis

in quavis periodo aqua pluviali scatebat, & usque ad Majales dies cœli claritas non effulsit, sic corruptæ in imis vallibus aquæ foetentes dabant nebulas, & in illis, non ex illis, penè infinita oriebantur insecta, hinc erucæ, culices, muscæ, & varia ranarum & bufonum genera totam terræ superficiem infecere,

quod fortè corruptionis aquarum ac aëris signum evidens fuit; sic apud *Plutarchum* legitur, artem medicam pestilentem æstatem ex araneorum frequentia prænunciare; Accessere æstivæ *Luces*, cum derepente in Vinariis cellis totus *Bromii liquor* excanduit, qui erat solatium cordis, & in ipso excitata præternaturali fermentatione, mutato colore, sapore, ac motu, ejus omnis compages vitiosa compuit; unde rectè caneret *Silius*:

Et marcida vina largiuntur;

Hic ego exclamavi cum discipulis meis, ô nos infelices, ex vini corruptione humorum dyscrasiam experiemur; inter vinum & sanguinem enim intercedit mutua analogia; unde ex illius putrescentia corruptio humorum nostrorum erit timenda; & hic coepere in hominibus *febres*, primò sub *tertianæ* figura cum vomitibus, ac alvi fluxibus biliosis, aliisque pravis stipatæ symptomatibus; nullis cedebant remediis, à Venæ sectione complicabantur. Et hic bilem continere ne-

queo; cum enim in meis publicis ac privatis Lectionibus, in meis scriptis, typis datis, docuerim venæ sectionem Panaceam non esse, imò suadente *Celfo* anceps esse ac periculosum præsidii tale genus, attamen, velut si esset aqua fluminis, sanguis inutiliter, imo damnosè, disperditur, & cum venæ sectio sit magnum remedium, non nisi urgente necessitate in morbis magnis, ac internis inflammationibus, apoplexiis usurpari deberet; Ast in tertiana suavis Doctorum, & speciatim *Joh. Fortis, Ramazzini, Rolarii &c.* Venæ sectio usurpata duplicat febrem, ut in praxi faciendâ meis ostendi Tyronibus; ex missione enim sanguinis fomes tertianæ febris, stabulans in primis viis, mutato loco in venas transit, unde ardens facta morbus evadit lethalis; & ut verum candidè dicam, nescio in quo libro Doctorum legerint hæc isti nostri Pseudo-Medici vel non studentes, vel non legentes, aut non intelligentes, quod pejus est: Ast redeamus in viam; si à cortice Peruviano sistebantur istæ febres, post paucos dies in fortiores redibant, imo in vaso tota afficiebatur familia,

Cui latebat in corpore pestis,

& brevi temporis intervallo repleta Nosocomia; & nulla penè domus à furore hujus febris exempta; omnia monasteria ægrotabant, & nullus in turbe locis ab hac lue immunis evasit: In multis causa mutato loco febres produxit ardentes, unde ad plures, sive ad Alibanthas, migrarunt,

Quos labor & duræ rapuit inclementia Mortis.

Nec audax lues timuit Principis habitaculum, sed sacram illius ædem ingressa ejusdem turbavit venas, & pene totam illius familiam solita febre affecit, atque multos aulicos enecavit,

Perque omnes sævit Mors inopina vias.

Sanctimonialium Septa pene omnia febricitabant, multæ Ecclesiæ absque sacerdotibus erant; & sine sacrificio populus remanebat, præsertim ruri, ubi pessima ista lues totum expandit vexillum. Hic mihi notare liceat plebeios non nullos, neglectis remediis, solo usu vini generosi convaluisse, & ego justè fateri possum me, meosque familiares, hac febre affectos fuisse, & nunquam vini potum reliquisse, & ego in hac constitutione recidivans solo usu pul. Chinæchinæ, aut Cascarillæ cum vino malvatico ad plures vices assumpto, convalui, cujus pulveris ac vini potioni successit alvi fluxus, ac si assumpsissem Cassiam, vel Mannam.

Accessit Autumnale æquinoctium, quo tēpore putarunt multi hujus constitutionis finem videre; sed incassum spes ivit, nam post æquinoctiales dies multi denuo ægrotarunt, aliique nondum febrem passi, Octobris diebus, hac febris affecti, affectionis hujus tyrannidè experti, in febriles insultus incidere: Sic Mater ministrans filiis ægrotavit, sic Dominus servus, sic marinus conjugii, sic familiares invicè sibi effervescentias febriles communicabant, ita ut omnis penè familia ægrotaverit. In nonnullis variabat febris, & præsertim in recidivis, unde modo sub forma hemitritæ, nunc rheumaticæ febris, nunc deliræ &c.

&c. morbus redibat, aliquando ab-
que ullo remedio cessabat, nunc in
quartanam transibat, modo in pustu-
las, ac scabiem commutabatur: in
aliquibus apparuerunt vermes, per
vomitum & alvum excreti, modo vi-
vi, nunc mortui, quod fortè indicium
erat summæ corruptionis humorum in
primis viis stabulantium: urina in ali-
quibus turbida reddebatur, ac penè
jumentorum lotio similis, in aliis
albescens, subviridis, ruffa, fabulosa,
ac fetentissima; unde judicavi con-
coctiones non fieri in corpore, sub
potus corruptione; Liberi enim à
febre pristinum colorem non recupe-
rabant, vires non redibant, nutritio
impediebatur, & excrementa semper
biliosa, vel cruda, concoctionis signa
non dabant. Bombyces in veris initio
catervatim peribant, volucres fugère,
piscis solummodo crescebant. Non-
nullis apertis corporibus hoc morbo
denatis, in ventriculo ac omnibus in-
testinis inventa est magna copia hu-
moris viscido-flavo-viridis, una cum
aliquibus maculis lividis in ipsis intes-
tinorum tunicis; vesica fellis erat in
statu præternaturali, nam liquor fel-
leus penè gypseus erat, mutato sa-
pore, sicuti succus pancreatis austerus
apparuit, cætera vero viscera erant
fana, & ne minimum quidem à statu
naturali recedebant; in aliquibus non
nulli vermes in intestinis reperti sunt,
in aliis non.

Communes autem morbos à com-
munibus causis progigni certum est,
ut etiam fatetur Cl. Ramazzinus;
communes verò causæ sunt potissi-
mum aër, alimenta mali succi, &
aquæ corruptæ, ita in nostrâ urbe,
& agris, hæc fuere morborum hujus

constitutionis causæ, & semina, ex
his ergo omnibus, sed promptius ab
aëre tanquam è communi fonte, è quo
nemo nõ potare cogitur, morbos quos-
dam derivari, qui multos eodè tempore
afficiant, omnium pariter est consen-
sus. Ad hanc porro nostram epidemiam
excitandam, in unum convenisse, &
aërem vitiatum, & prava alimenta in-
gestas fas est arbitrari; primum quidem
locum aëri à sua naturali temperie,
non solum secundum anni tempora
recedenti, sed particulis humanæ na-
turæ incongruis ad satietatem pleno
concedendum dixit Cl. Ramazzinus;
secundum autem locum pravis alimen-
tis & aquis vitiatis; Quamvis autem
de miasmate contagioso aliqua posset
esse suspicio, namque in unâ domo
uno infecto, statim alii ejusdem fami-
liæ febricitabant; id tamen potius in
communem diathesim ad maturitatem
eodem tempore evectam, non secus
ac cum Autumno fructus omnes eo-
dem tempore maturescunt, referen-
dum puto potius, quàm in effluvium
aliquod contagiosum, exiens è corpore
primi ægrotantis; Hic autem non pi-
geat referre remedia, quæ, ut sciam,
fuere agris apposita, ut hæc febrilis
prava constitutio evinceretur; Primò
non nulli medici in principio leniens
pharmacum exhibebant, mox cucur-
bitulas scarificatas dorso applicabant,
inde pul. Chinæchinæ propinabant,
& febris sistebatur saltem per aliquot
dies, si verò redibat, iterum China
porrigebatur, ita ut aliquis fuerit qui
plures libras talis pulveris sumserit.
Alii porrò medici sanguinis missionem
celebrabant, & febres duplicabantur;
multi assumpsere pulverem rad. cōtra-
jervæ, corticum aurantiorum, cor-
ticum

ticum med. fraxini, decoctum amarum D. Lemerii, coriandr. pulv. Theriacam *Andromachi*, rad. Carlinæ; alii experti sunt Mithridatii usum frequentem; *Diascordion Fracastorii*, Decoctum centaur. & verbenæ, vinum absynthio correctum, Chinæ corticem actuabant alii addendo modo rhabarbarum, modo cremor. tartar. vel Sal. catharticum Angliæ, ad hoc, ut fusi humores corrupti in primis viis facilius per alvum exirent; Ego verò, quod ad me, quotiescumque assumo in vino pulverem chinæ febrifugæ, statim alvi fluxum patior, ac si castream, vel mannam, susciperem; Ol. nostrum contra pestem, vulgò *del Cartagna*, à multis adhibitum fuit, sicut etiam vomitoria ipsa, & immensus aquarum potus; verum ait Ra-

mazzinus, quid opis expectandum in his febris ab aquæ potu? imo ex ejus usu sanguis pigriore motu per vasa efflueret, ac tandem cachexiæ & hydropes succederent, uti accidit in Juvene à Ramazzino memorato; ego certè modico vino sum usus, nec unquam vidi aliquem pravum effectum ab eo: Infinita propemodum curavi corpora in hac constitutione, & justè fateri possum, neminem affectum febris talis constitutionis, à me curatum, mortuum fuisse, præter duas foeminas, unam 65. annorum iliaca passione necatam, aliam ex suppressione mensium, inflammatione cerebri extinctam. Hæc currenti Calamo scripta sint in memoriam hujus constitutionis pessimæ. (*Ferraria Altorsium m. Febr. An. 1730. missa.*)

Dni D. Caroli Friderici Læw Historia Febris Catarrhalis, quæ annò 1729. Mens. Novembri & Decembri per Europam Epidemicè grassata est, cui accedit Constitutio Epidemica Anni 1730.

Quanto, quamque indefesso labore Societas Imperialis L. C. Nat. Cur. cum in rariorum perscrutatione, tum in utilium tam *physicorum*, quàm *medicinalium* rerum detestatione à primis incunabulis ad hæc usque tempora, usâ sit, Acta atque Volumina nostra satis superque testantur. Laudem merentur *Bauschius*, *Fehrius*, *Volckamerus*, *Schræckius*, alique tanto majorem, quo læpius à *Membris Academicis* eorum communicationem petierint, quæ utilitate majori se commenda-

verint. Atque hinc est, quòd toties de *constitutione aëris* non modo, sed & de *morbis epidemicis* accuratiorem descriptionem efflagitarint. Quo magis autem hac ratione inductus Parens piè defunctus, & de *mutationum aëris* genuina annotatione, & de *affectuum* inde dependentium diligentiori observatione, & de *probatissimorum remediorum* consignatione Societati per multos annos sollicitum sese præstitit; hoc fidelius hæc ipsa ex Auctoris schedis posthumis æque recensita, ac in ordinem digesta, sub titulo

Histo-

Historia Epidemicæ Hungariæ, Act. Phys. Med. A. C. L. C. N. C. Volumini I. deinde à me sunt annexa. Neque per plures annos à me conscriptum, atque publico bono destinatum opusculum de *epidemicâ Viennensi constitutione* denegaturus, si sese hæc qualiscunque opella lectori probaverit. Hujus summa est oppositio *febris catarrhalis*, quæ *An. 1729.* sigillatim mense *Septembris* atque *Octobris*, *Viennæ* epidemicè grassata est, atque eo accuratiori delineatione opus habet, quòd hujus mali semina non tantum per *Sueciam, Daniam, Hollandiam, Angliam, Hispaniam, Galliam, Helvetiam, Italiam, Austriam, Germaniæ partes reliquas, Hungariam, Poloniam*, totamque *Europam* eodem tempore sparsa sint; verum & in curatione *cautelæ* non nullæ occurrerint, ut non adducam, morbum hunc esse *rariorem*, neque quotannis *obvium*, neque ab ullo sufficienter *descriptum*. Utut enim & *Schenckius* in *Præfat. ad Libr. obs.* mentionem faciat *febris catarrhalis*, quæ *anno 1580.* præter *Germaniam, Italiam* adeo afflatat, ut vel *Romæ* saltim ultra 9000. hominum illata strages excreverit: & *Antonius Menjotius* in *Dissertat. Patholog.* p. 140. *tussim* ferinam, contagiosam, malignam, avorum memoria *populatim* sævientem, & à *cucullo*, quo capita solebant operire, *coqueluche* vulgo dictam recenset: & *Nicol. de Blegny* in *Zodiac. Med. Gallic.* five *Miscel. Med. Phys. Gallic. Ann. I.* p. 184. paucula quædam de *catarrho* *anno 1679.* epidemio, tussi perpetua, vigiliis, oppressionibus, febre continua, dyspnœa, pleuripneumonia stipato, multis lethali, atque

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

remediis ordinariis non cedente, nobis reliquerit; superficialia tamen sunt, neque animum curiosiorem exsatiant. Adeat, cui volupe est *Thomam Sydenham*, Practicum quondam Londinensem celeberrimum, ubi præter ea, quæ *Doctissimus Carolus Raygerus*, Pannoniæ decus illustre, atque *Paulus de Sorbait* nobis de *tussibus* tradidere, quæ *anno 1675.* per autumnum longè latèque depopulata sunt, plura adhuc inveniet. Quod enim *Car. Raygerus Ephem. Germ. Dec. I. Ann. VI. & VII.* p. 312. annotavit, dum per totum *Septembrem*, mediumque *Octobris* anni citati, ob *insolitam* aëris temperaturam, aëstatem *pluviosam*, insequentem autumnum *inaequalem*, modo serenum, modo *pluviosum*, insolitos etiam *catarrhos Pofonii, Viennæ*, per totam *Austriam*, in *Silesia*, inprimis *Uratislavia*, imo per totam *Germaniam*, homines eodem tempore, eodemque prope modo cum rigore & calore invasisse, nemini tamen exitiosos fuisse scribit, illud *Thom. Sydenham* in *Praxi Med. Experimentalis* p. 275. & 304. seq. non solum confirmat, dum sub finem *Octobris* ob *tepidam*, atque ad instar aëstatis placidam tempestatem, derepente in *frigidam humidamque* mutatam, *tusses* numerosiores grassatas adducit, quam alio quovis, quod meminit, tempore, nemini fere parcentes, cujuscunque is fuerit five *ætatis*, five *temperamenti*, integras verò familias simul pervadentes; sed etiam evincit, febrem hanc *catarrhalem* fuisse *eandem* epidemicam quæ *Julio 1673.* ingressa progrediebatur, cum & hæc antequam *catarrhi* se ostenderent, & illa, quæ post *catarrhos* permansit, æquè ac *catarrhalis*,

lis, semper cum dolore capitis, dorfi, atque artuum quoslibet aggressa sit, atque V. S. aliisque similibus medicamentis tractari debuerit. Idem & nos anno 1729. experti sumus, cum per totum anni decursum usque in sequentem, epidemica quædam febris sese exeruerit, quæ & ante catarrhalis accessum, & post ejus declinationem pro diversa mutatione aëris, aliarumque circumstantiarum, diversos affectus quidem simulavit, semper autem cum summa lassitudine, dolore capitis, dorfi, atque artuum initium sumsit, atque V. S. similibusque remediis, quibus catarrhalis, sublata est. Licet ergo mense Jan. Febr. & Mart. anni 1729. non nulli hepatitidem, aliasque febres inflammatorias incurrerint, in plurimis verò catarrhales malignæ petechizantes in cōspectum prædierint: April. Maj. & Jun. tam benignæ quàm malignæ catarrhales, cum variolis malignitate non carentibus, continuaverint: Jul. Aug. & Septembr. non modo catarrhales malignæ, aliæque continuæ, atque ipsa purpura alba in puerperis; sed & frequentiores atque pertinaciores diarrhææ æquæ, ac tertianæ duplicatæ observatæ sint: mense Octobr. multi angine, peripneumoniæ, pleuritidi, aliisque febribus inflammatoriis obnoxii fuerint: die 21. Novembr. epidemiorum excipiente humido-frigida tempestate, præter malignas, sæpius adducta catarrhalis oborta sit, per Decembrem inaudito modo sæviens, atque 4. Jan. 1730. non nisi nivibus, atque vento frigidiori cædens: licet tandem Jan. Febr. & Mart. anni 1730. angine, pleuritides, febres malignæ, petechiales visæ sint; semper tamen prior illa epidemica sub iisdem latuit.

Hoc certius, quòd hæc catarrhalis, alias tum abundantia sive sanguinis, sive feri, non nunquam viscidioris, non nunquam impurioris, præditos, hincque sanguineo-phlegmaticos magis invadēs, tum sensibilibus, relaxatis, vel ob obesiorem, spongiosioremq; constitutionē rarioribus fibris, vasis minoribus, majoribusque poris instructos afficiens, tum ratione ætatis, modo infantibus ob temperamentum calido-humidum, teneriorem texturam, majoremque sensibilitatem ab aëre externo familiaris, modo adultis ob naturam sicciorem, firmiorem atque compactiorem structuram hincque ob majorem congestionem versus pectus tussis sicca molesta, modo senioribus ob humores spissiores, fibrasque de suo tono dejectas incommoda: tum ratione sexus, sequiorem, ob majorem sensibilitatem infestans, tum eos occupans, qui vel alias huic obnoxii, vel lesionem in pectore sentiunt, vel meticulosi existunt, vel partes capitis atque colli glandulosas ab aëre humido-frigidiori non satis defendunt; quòd inquam, hæc febris præterito anno tam contagiosa fuerit, ut fere omnes homines, sine ullo discrimine, & eodem tempore, & eadem ratione, iisdemque circumstantiis & symptomatibus, more omnium epidemicorum morborum, tam per totam Europam, quàm Vientiæ, multo celerius, vehementiusque petierit, quàm ullo unquam tempore. Unde etiam est, quòd in hac Civitate non 60000. hominum, quòd novellæ tradidere, sed longè major numerus hanc perpeffus sit. Neque enim eadem cholericæ, neque alius temperamentis pepercit, sive deinde fuerint plethorici, sive minori quantitate sanguinis

guinis prædit. Neque in hominibus *viscido* abundantibus solum erant spectabiles, sed etiam in illis, qui sanguinem *fluidiorem*, sufficientique *sero* dilutum obtinuerunt. Neque in *macilentos*, ac *obesiores*, æque in robustos ac *debiliores* & *sensibiliore*s, æque in *infantes* ac *adultos*, non modo *juvenes*, verum etiam *seniores*, cujuscunque *sexus* fuerint, tam extra *conjugium*, quam in illo *viventes*, imo & in *ipsas gravidas*, ab epidemicis affectibus alias magis *immunes*, vehementer *grassari* coepit, ita ut neque *domi* hærentes, neque in *itinere* constitutos intactos reliquerit, sive *dietam* accuratorem observaverint, sive minus. Etiam verò etiam *injuriis aeris* alias *adfectos* sæpius *aggressa* sit, tantum tamen abest, ut hac vice *omnes*, in quibus ob majorem *sensibilitatem* alias *continui*, gravioreque *catarrhi* vigeant, in eandem *inciderint*, ut *multi* potius *immunes* manserint, *Perillus* quidam *Dominus* mutato *climate* nulla febre *catarrhali*, licet alvi *contunacissima obstruptione* laboraverit, correptus fuerit, atque ex *gravidis*, quamvis in plerisque *debilitates syncoptice*, *abortus*, aliaque periculosa *Symptomata* supervenerint, quædam tamen *reperta* sit, quæ sanguine *viscidiori* non obstante, nihil de eadem *perceperit*. Gravius *decumbant*, nullis *medicamentis* utentes, hocque magis, si corpore *calesfacto*, atque ad *judorem* disposito, aëri *humido - frigido* sese *exposuerint*. quod in duabus *Serenissimorum Principum* aulis *conspeximus*. *Contagium* per totam *Europam* præ se *ferebat*, ut & *activam*, & ad *corruptionem*

pronom materiã præsupponat. Quamvis autem *Viennæ* non tanta *malignitate* comparuerit, quanta quidem in *agro Bononiensi*, inque quibusdam locis *Angliæ*, cum ibi *peccetichæ*, aliaque periculosa *Symptomata* *insimul* accesserint, atque homines intra *paucos* dies *instar* pestis è *medio* suffulerint, nihilo minus tamen & hic in altero præ altero major *malignitas* sese *prodebat*, pro uti nempe vel *simplicem* regularem febrem *catarrhalem*, vel *aliis* morbis *gravioribus* *junctam* expertus fuerit, cum hi *posteriores* non solum *anxietates*, *pathemata syncoptica*, *vigilias* *extraordinarias*, aliaque *vehementiora* *symptomata* post se *traxerint*; sed & in *causa* fuerint, quod quibusdam non *IV. vel VII. sed XIV. vel XXI. demum* die febris hæc *valerit*. In *omnibus* malum hoc *epidemium initium* sumpsit cum *spontanea lassitudine*, *vigiliis*, *calore* *majori*, sine ulla tamen *siti*, *pulsu* *tardiori*, *debiliori*, *suppresso* *fere*, aliisque quæ *malignitati* *tribui* solent, *Symptomatibus*, quæ *comitabatur* *inappetentia*, & *tussicula sicca*, tam ob *continuitatem*, quam ob *vehementiam* *molesta*. *Plerique* horum *conquesti* modo de *pectoris*, modo de *capitis* *congestionem*, interdum *graviore*, interdum *leviore*, quam *presso* *pede* *exceptit* non *nunquam respiratio difficilis*, non *nunquam vertigo*, ut & *gravitas capitis*, & *delirium*, & *coryza*, & *sternutatio*. Porro *quam plurimi* præter *symptomata* *recensita* *afficiebantur* vel *dolore dorsi* *fatis atroci*, vel *stupore*, & *dolore articularum*, *artuumque* *tensivo*, vel *horrore*, vel *diarrhæa*.

In quibusdam tamen & alia notatu digna phaenomena complicabantur, quae pro diversitate *subjecti* fuere diversa, ita, ut alii non tam *horripilatione*, quam *horrore intensiori*, atque per aliquot horas durante correpti sint, alii *raucedine* laboraverint, alii ob *plethoram*, *calorem* majorem, *faciei inflationem*, *rheumatismum*, *obnubilationem* atque *obscuritatem visus* experti sint, alios alia occupaverint. Non attingam *dorsi* atque *abdominis* dolorem in *gravidis*, neque mentionem injiciam *anxietatum*, quae *meticulosos* obruebant saepius, neque *vomitum* atque *dolores* lumborum in *calculosis* observatos, neque *pertinacem sensum frigoris* in *hystericis* circa futuram *sagittalem* annotatum adducam; hoc saltem addam, in iis, ubi *gravioribus morbi* praegressi sunt, non tantum debilitates *syncopticas*; sed & *periculosiora* in conspectum prodisse pathemata, quod tum in aliis, tum in *Viro* quodam *Juvene*, nobisque *amico* videre licuit. Is enim existens *habitus* macilentioris, *temperamenti* sanguineo-melancholici, atque ad *haemorrhoides caecas* inclinans, licet ex *febre*, quae post praegressam *iram*, *dietam* neglectam in itinere, *acidulas Selieranas*, neque *decenti tempore*, neque *decenti modo* in usum vocatas, non tantum *febris continua*, *malignae*, atque ob *calorem summum*, *sudorem* saepe *colliquativum*, *alvi* *pertinacem* *obstructionem*, *vigilias* *continuas*, *deliria*, *debilitatem* *pulsus*, *spasticas* *torciones* *oris*, *floccorum* *lectionem*, *periculosissima* *typum* praese ferebat; sed & die *XV.* in *ter-*

tianam duplicatam transit, sequente deinceps *triplici tertianae simplicis recidiva*, quarum *quaelibet*, etsi *excessum* in *dietam* pro fundamento habuerit, *diversissimis* tamen *remediis* tractanda erat, ut & *postrema* partim die *vacuo* initium sumsit, partim loco *anticipationis* in prioribus *spectabilis*, *postposuit*, terminando deinde in *febriculam lentam* cum *summa debilitate*, *continuo sudore*, *foetorem* de se spirante, *purpura alba*, *tussicula sicca*, *oedematibus*, aliisque; licet, inquam, hic *Vir optimus* ex hac *febre periculosissima* aequae ac *intricatissima* restitutus fuerit, *viresque* jam aliquantum redierint, eidem tamen *catarrhali* *mensis Decembris* *expositus* erat, hocque *gravius*, quod *deliriis* *ferocioribus*, *calore summo*, *vigiliis* ad diem *vij.* *solutionis* usque *stipata* fuerit. *Progressu* *temporis*, atque *morbo* in *statu* suo *constituto*, & *Symptomata* *sensim* *aucta* sunt. *Pulsus*, qui in *principio* *fuit debilis*, jam *fortior*, *celerior* reddebatur, ut de *doloribus pectoris* versus *hypochondria* sese extendentibus nil dicam. *Deliria* in quibusdam *continuabant*, *plerisque dolores* *maximum* *faceffivere* *negotium*, ut neque *tussire* *potuerint*, ad unum *omnes*, qui praesente *morbo* *aurae frigidiori* temere sese commisere, *sudoremque* *neglexere*, vel *gravius*, vel *diutius* *decumbentibus*. *Conspexi* id ipsum in *Illustri*. atque *Excellentiss.* quodam *sene*, *plethorico*, *binis* *vicibus*, cum & post *primum* *exium*, *catarrho* *nondum* *penitus* *discusso*, *multa* *statim* *orta* *sint* *periculosa* *Symptomata*, *congestio* *versus pectus*, *caput*, *ophthalmia*, *respiratio*

ratio difficilis, anxietates, hæmoptysis, plenitudo pectoris è spumido quasi sono inter respirandum colligenda, pulsus suppressus, inquietas nocturna somnum turbans, lassitudo summa: & altera vice, etsi morbus ad declinationem pervenerit, ita, ut sub blanda diapnoë blandior somnus & respiratio accesserint, tantæ tamen alterationes, vigiliæ, debilitates eundem de novo invaserint, ut graviora metuenda fuissent, nisi V. S. præservandi sine instituta æquè, ac continuis blandis excretionibus, tam per poros cutis, quam per vias urinarias, atque alvum sub specie diarrhææ, quam denique per tussim vim morbi à vij. ad XIV. diem laxatam vidissemus. Adducta confirmat mors pauperuli, hydrocele simul laborantis, quæ intumescunt totius corporis, ob denegatam diapnoen in hypocausto frigidiori excipiebat. Porro infantes ob deglutitionem materiæ rejectæ torminibus affligebantur: hinc erat inquietas nocturna. Sic & in puella dilationem peritonæi circa inguen dextrum cum metu herniæ, ob tussim vehementiorem non modo observavi, verum etiam in gravida, præter dolorem, qui & in dorsum, & abdomen sese diffudit, debilitates synopticas, tonsillarum inflammationem, lactisque è mammis eruptionem deprehendi. Lipothymia ut plurimum in prædebilitatis increbescant, ut & spastica stricture circa nucham in vetula quadam, quæ apoplexia ante aliquot annos tacta erat. Sed cum morbus hic tam varius fuerit, sese transformaverit, ut aliquando febrem continentem, sæpif-

simè continuam, aliquando intermittentem mentus fuerit, quis quæso omnia Symptomata, quibus hic morbus exacerbatus est, enarrare queat. Sufficiat ergo, horrorem interdum remissorem, interdum intensiorem; & per aliquot horas in IV. personis continuantem, altera vice non accessibile, cujus per octo horas cum calore majori, sudore copiosiori, artuum dolore immuni, atque hæmoptysi, durantis, & tamen secundà vice non annotati, exemplum præbebat femina quædam Juvenis, ut & alius febrem catarrhalem negligens, ex itinere Taurinensi redux. Sicuti autem in hoc horrore comes erat dolor pectoris acutus, respiratio difficilior, calor intensus, quæ partim ob calidiorum adhibitionem, partim ob loci in morbo mutationem, graviora sequebantur Symptomata, stricture pectoris, aliarumque partium pertinaciores, deliria, urina suppressa, subsultus tendinum, vigiliæ, pulsus debilis: ita & XI. die rejectio materiæ copiosioris & rubicundæ, & fetorem de se spirantis sub tussi fortiori in eodem loco junctum habuit dolorem, ut de critica atque salutari excretionem per poros cutis, vias urinarias, alvum sub forma udoris æquè, ac diarrhæa, quæ à vij. usque ad XIV. perdurabant diem, nil adducam. Febres compositæ plerumque ex duabus constabant acutis, continente nempe atque continua. Atque harum tres species occurrebant. Vel enim catarrhalis & biliosa, sicque duæ continuæ, vomitu bilioso initium sumentes, complicabantur, vel catarrhalis sociam habuit continentem, hincque in aliis, juvenibus

non modo, verum etiam *senioribus*, ut plurimum IV. vel VII. demum die *hæmorrhagia narium* salutari, in aliis *hæmoptysi*, in aliis *vomitu cruento*, in aliis sequioris sexus *hæmorrhagia uteri*, in aliis quatuor tam adfuetis, quam non adfuetis personis *hæmorrhoidibus* conspicua erat, imo *hæmorrhagia critica per alvum*, copiosissima, sine ullo incommodo in Juvene XX. circiter annorum, die VII. cum ægri levamine oborta est, vel *catarrhali* jungebatur in plethoricis, sanguine *viscidiori* præditis; tum *continens*, tum *continua alia inflammatoria*. Hinc conquerebantur sæpius de *phrenitide*, febribus *anginosis*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, aliisque. Pleuritidem *veram* animadverti in *gravida*, eaque juvene, plethorica, congestionibus pectoris dedita. Atque licet hæc, præter Symptomata *ordinaria* in febre *catarrhali* perspecta, & *sitim intensam*, *vomitum*, *dolores dorsi* atque *scapularum* experta sit, & II. die morbi V. S. celebrata insignem horrorem observaverit, & III. partim ultra duas horas infantis motum senserit, partim dolor *latius*, versusque *anteriora* extensus fuerit, & V. ob doloris *vehementiam* tussire vix potuerit, donec VI. VII. VIII. *anxietates*, *vigiliæ*, *deliria*, *diarrhæa* sese exeruerint, & XI. etiam *melius* disposita sub *blando udore*, atque *urina* sedimentum jam jam deponente, *abortum* perpessa fuerit; tamen per Dei gratiam *pristinæ sanitati* restituta est, postquam nempe multum *sanguinis grumosi* per uterum excretum, aliquid *membranosi* à natura ejectum fuerit, atque tandem morbo *purpura rubra* super-

venerit. Puer, quem enixa est, cum *septimestris* fuerit, atque in pectore, dorso, capite *inflammatio* adfuerit, diu non vixit, licet S. Baptismate adhuc tinctus sit. Angina *contagiosa* cum febre intensiori, majori *congestione* versus caput, *coryza*, *gravitate auditus*, *difficultate respirationis*, *deglutitionis*, *locutionis*, *vigiliis*, *alvi obstructione* tum Illustriss. quendam Dominum, tum & Eidem à servitiis existentem *circumstantiis* iisdem eodem infestabat tempore. In utroque enim non modo morbus repetitis V. S. *resolventibus* atque *difficulis* temperatis, cum *internè*, tum *externè* adhibitis, *clysteribus*, aliisque facta die IV. *discussione* atque excretionem *sanguinis grumosi* per *nares* imminuebatur; sed & febris *catarrhalis*, morbo vix ad *declinationem* accedente, sese prædebat, quæ tamen in priori *dolore auris* atque excretionem *materiæ* cujusdam solvebatur, licet *angina*, quæ sublata videbatur, ob præmaturam *æris* mutationem recruduerit. In *declinatione* morbi *materiæ viscosæ* facilius per *tussim* succedebat excretio, quam *blandus udor*, modo citius, modo tardius, comitabatur, ut & *urinæ turbatio*. Ut plurimum hæc *tenuissimam cutem*, vitio adhærescentem ostendebat cum *sedimento roseo-pallido*. Dolor æquè in *pectore*, ac circa *hypochondria* remittit, non nunquam facta *dissipatione* in *artus*, quod in *gravida* spectare mihi contigit, non nunquam *auris* dolore sequente, Joh. Nic. Pechlinus *obs. med.* 45. L. II. p. 320. scribit, notum esse, quod *vellicata membrana tympani*, tremula vibratio cum *nervosa epiglottidis*, sicque *concussis pulmonibus*,

nibus, ob consensum *tussis* producat. Unde & ille *dolor* circa *aures* vel consensui *nervorum*, vel congestioni *humorum* tribuendus est. Hoc cessante plerisque, qui *vigiliis* diuturnioribus torquebantur antea, *somnus* obreperat continuus. Et si verò excretionem materiae peccantis per *sudorem*, febris hujus vis sublata aut minuta fit, nullaque *exanthemata* sese ostenderit, comparebant tamen in iis, qui *sudorem* neglexerunt. Hinc non modo post *inunctiones* crebriores puerpera & *rubra*, & ejusdem filia *alba* tentabatur *purpura*; verum etiam facta praematura *frigoris* admissione non nulli ob materiam ineraffatam *parotidibus*, *bubonibus*, aliisque tumoribus glandulosis infestabantur. Adducta *symptomata* non nisi per *aliquot* dies peritabant. Erant tamen & alia, quae per *totum* morbi *decursum* urgebant. Sic inter *omnes* extraordinaria *lassitudo* dominabatur. Non nullis *ægotorum fluxus hemorrhoidalis*, aliis *udor* continuus, aliis *diarrhæa*, aliis *vigiliæ* perpetuæ obortæ sunt, quas per *septiduum* durantes deprehendi in duabus personis, altera *pleuritica*, altera verò ab aliquot annis suppressione *hemorrhoidum* laborante, V. S. *solitam* praetermittente, alvi *obstructioni*, animi *pathematibus*, affectui *oculi* obnoxia, atque anno 1779, mense *Septembris* febre *catarrhali* correpta. Febre autem sensim evanescente *lassitudo* in *omnibus* adhuc diu permanfit: imo aëri *frigidiori*, sive nocturno, sive alteri sese exponentes, *tussi* diuturniori, *dolorosis stricturnis* circa *scapulas*, aliisque atrocioribus vexabantur symptomatibus. Veram

atque *genuinam causam* quod attinet, praeter alios noscenda est *proxima*, sive *immediata*, qua detecta non modo *proximiores*, tam *naturales*, quam *non naturales*, aliaque patefcent. Certum autem atque evictum est, *immediatam*, modo *pulmonum*, modo *faucium*, modo *vicinarum partium stasin* constituisse. Hinc enim *motus* humorum *impeditior*, hinc ad easdem partes *affluxus* copiosior, hinc ipsa tandem *febris* *secundaria*, *catarrhalis*. Ex mediatis *proximioribus* humorosa malum hoc insigniter fovebat cum ob nimiam humorum *quantitatem*, ab aëre *humido-frigidiori*, transpirationem impediendo, inductam, tum ob *qualitatem* in aliis *spissiore*, in aliis *acriorem*, ob eandem rationem enatam, tum denique ob *motum* humorum *progressivum*, & ratione *totius* massae sanguineae, & ratione *pulmonum* vehementiorem. Quamvis verò aliis *temperamentum*, *constitutio corporis*, *fibrarum*, *pororum*, *ætas*, *sexus*, *vite genus*, aliaque, quae *partium solidarum & fluidarum dispositionem naturalem* ostendunt, atque remotiores *naturales* audiunt, plurimum ad hunc morbum faciant, tantum tamen abest, ut hac vice aliquid contribuerint, ut potius *aër*, *cibus*, aliaque causae *remotiores non naturales* attendendae fuerint. *Aerem* si spectes, ubique *insolita* vigeat *constitutio*, quae tamen hinc inde vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *motu* diversa fuit. Unde & *aer* corpora, dum eadem modo *ambit*, modo *intrat*, innumeris *modis* afficiens, non modo huic febre *catarrhali* per *totam Europam*; sed & hinc inde *diversis*

Sym-

Symptomatibus principium dedit. Sic circa Bononiam, vicinasque provincias, in primis in convallibus depressioribus, incolæ hoc gravioribus pathematibus affligebantur, quo major pressio ab aere graviori nebuloso in pulmones ibidem exercebatur. Sicuti verò aër figuræ atque proportioni contentorum acceptum referre debet, quòd jam hanc vel illam qualitatem obtineat: ita etiam effluvia tam ordinaria, quam extraordinaria, mense Novembris atque Decembris anni supra citati in aère per totam Europam dispersa, qualitatem illam vitiosam cum eadem communicarunt, à qua nominata febris proficiscebatur. Hic loci enim mense Octobris tempestas placida ac tepens observabatur, quam sub initium Novembris excipiebat illa multum diversa, frigida scilicet aque humida, nebulosa subito ingruens, ut non attingam, aëris intemperiem, modo nebulis fœtidissimis, modo cælo magis sereno, conspicuam, interdum pluviis, atque frigore, interdum calore sese exerentem, præter solitum per totum Novembrem & Decembrem perseverasse, usque dum ventus septentrionalis nivosis atque nivosis corpusculis, quorum copiam huc secum deferebat, aëris labes noxias IV. die Jan. 1730. elueret. Neque Viennæ tantum inconstans aëris constitutio erat spectabilis; sed etiam iisdem mensibus per Hungariam, Poloniam, Saxoniam, Angliam, Hispaniam, Galliam, Italiam, inundationem aliqualem ob pluvias copiosiores perpeffam, Daniam, Sueciam, Moscoviam, aliasque regiones visebatur.

Cum ergo à copiosioribus aqueis particulis, & aër humidior æquè, ac frigidior qualitatem per totam Europam sub initium Novembris nactus sit, atque ab eadem relaxatis fibris, porisque constrictis transpiratio impeditur, hincque partium biliosarum, aliarumque inutilium excretio imminuta, atque humorum ad corruptionem producta dispositio, mirum non est, ingruente placidiori tempestate, humoribus ad vitiosam resolutionem jamjam inclinantibus orgasmum illatum, sicque febrì catarrhali, malignæ, datam fuisse occasionem. Evinctur id ipsum ex eo, quòd hæc febris & sub initium Novembris, præsentè ubique simili constitutione aëris, in Gallia, Anglia, Hispania, Italia, Austria, Hungaria, Polonia, licet in Suecia prius, in Helvetia verò tardius, comparuerit, & sub finem Decembris, atque circa principium anni 1730. vehementia frigoris subsecuti mali hujus vis ubique sublata sit. Licet enim recedente febre catarrhali per Austriam, aliasque provincias aliæ febres spargi cœperint, nec tamen ita prorlus epidemica, nec iisdem Symptomatibus amplius stipatæ fuere. Sicuti verò particulæ aqueæ atque igneæ, etsi semper in aère sint præsentès, alias neque aëri, neque homini tam subitaneam alterationem inducunt: ita in earundem abundantiam mense Nov. atque Decembr. præteriti anni perspectam unicè causam rejiciendam censeo. Huic constitutioni favebant & alia impuriora, atque extraordinaria effluvia, sive à rebus inanimatis, sive ab animatis in aërem deducta

deducta perpendamus. Quod ad primum momentum spectat, nil dicam de influentiis siderum; utut veritati consonum, pro diverso situ, atque conjunctione solis cum planetis diversam materiam subtilem in terram deferri, hincque diversas corporis affectiones proficisci; paucis saltim addam, anno 1729. cum circa Romam, Neapolim, aliaque loca Italiae, crebriores terrae motus, ob Vesuvium diutius occlusum sensisse incolas, qui 20. Decembris & per Ducatum Mediolanensem, & per Helvetiam se ostendebant, tum eisdem 24. Octobris hora vj. matutina arcem Fridericianam Hallensem Norwegorum aequè, ac in Nericia civitatem crebro hora viij. tanta vehementia occupasse, ut caminos decedentes viderint, tum denique montem Islandicum, Schwefelberg dictum, talem concepisse flammam, qua territorium ad distantiam ij. miliarium destructum, licet tandem nivibus copiosioribus extincta fuerit. Cumque hic ignis occulta atque subterranea vi Hecla adscribendus sit, neque illi motus Italiae aliam, nisi similem efficaciam Vesuvii pro causa agnoscant, dubium non est, quin haec occasione & Sulphurea & aliae vitiose particulae per aërem longè lateque disseminate sint. Harum praesentiam probant tempestates cum inauditis atque insolitis fulminibus atque tonitribus, & mense Nov. atque Dec. versus Neapolim, in Monte Pessulano, circa Constantiam, & circa Hafniam, Uratislaviam &c. anno 1730. mense Jan. sicque inconsueto tempore annotatae non modo; sed & phaenomena illa, quae

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

partim die 16. Novembris 1729. in Hollandia, Colonia Agrippinae, Francofurti, Hanoviae, Lutetia Parisiorum, Varsovia, partim die 15. Febr. 1730. Viennae, circa Coloniam Allobrogum, aliaque loca Helvetiae, in aëre conspiciere licuit. Accedit & hoc, quod civitatibus populosioribus incumbens aër fumis, aut aliusmodi heterogeneis effluviis scateat. Unde in his & gravior, & acrior redditur, praestans deinceps majorem pressionem in pulmonibus, ut & irritationem. Atque hinc tam illud est, quod Viennenses, praesentibus die 4. Dec. nebulis oculum vellicantibus, frequentiori screatui, crebrioribusque tussibus expositi fuerint, quam quod vehementiora Symptomata in majoribus Civitatibus viventes sint perpeffi. Uliginosas regiones si quis adeat, deprehendet aërem multo humidiorum. Hinc minor motus elevatarum aquosarum particularum, hinc tandem major ad corruptionem dispositio, cujus testes sunt nebulae crassiores, foetidissimae. In his ergo locis gravius aegrotabant decumbentes, hocque magis, si & aliae causae occasionales fociae fuerint. Plurimum huc faciebant effluvia animatorum. Cum enim semina morborum contagiosa in subtilissimo, activissimo, corruptionique obnoxio miasmate consistant, atque hinc ab animantibus longè lateque fermentescutes particulae in aërem deferantur, patet, non modo ab aegrotis, haec febre contagiosa laborantibus, in familiaribus cum illis versantes effluvia vel per pulmones, vel per poros cutis derivata; verum etiam ob luem illam, quae

Y y in

in Italia, Palatinatu, Austria, Pannonia, Valachia, Podolia, Wollinia, Polonia, inter pecora hinc inde serpebat, innumera *puredinosa* miasmata eodem anno in aërem fuisse dispersa. Hæc deinde & alios contagione infecerunt. Etsi enim quidam statuant, quod *contagium* nonnisi in sua specie radices agat, atque hinc defendant, *hominum* pestem *bruta* non afficere, *equorum* luem non nisi in equos, *bouum* in boves, & *suum* in *suillum* genus tantum ire, in alienum minus; vel inde tamen contrarium elucescit, quod & *Moscovia*, testante id ipsum *Gothofr. in Chron.* peste anno 1655. tantopere sæviente, ut & corpora terræ nondum commissa in plateis à canibus devorata sint, iidem *rabie* correpti, homines vivos dilacerarint; & interdum à piscibus mortuis contagio ortum duxerit, & nostro ævo *luem pecorum* tam in Hungaria, quam Austria, mense Oct. & Nov. 1729. se prodens febre *catarrhalem*, initium fumentem cum *turbatione capitis*, atque intra quatrimum vel *hæmorrhagia narium*, vel *hæmorrhagia per alvum*, vel etiam vomitu *stercoreo* terminantem, junctam habuerit, & eodem tempore in *apris* aliquid *purulenti*, invenientis *corruptionem*, inventum sit. Neque est, cur dubitemus, per cibos contagium quoque in homines manasse, cum non modo certo constet, cujusdam nebulonis audaciam eo processisse, ut pecora hinc hac *demortua* hominibus vendere non erubuerit; verum etiam probabile sit, pecora fuisse consumpta, in quibus *dispositio morbosa* adfuerat. Producentur tales morbi eo felicius, si sive

solis, sive *ignis subterranei* calore in aërem elevatae *particulæ* decentem motum non obtineant. Conclusas enim *aqueas* mox sequitur *corruptio*. Hinc & in multis locis prope litora *Africae* occidua à tranquillitatibus, quam à *procellis* impendentibus magis terra marique timetur, & in insula *Sancti Thomæ* statim à solstitio brumali menses duos, aut amplius *ventis silentibus* incolarum plerique languent, & *tranquillo* tempore *pestis* vehementius in homines grassatur, & circa *Bononiam* in convallibus, ob minorem *circulationem* aëris multi periire. Quemadmodum ergo *motus aëris*, qui *ventum* constituit, sanitati magis conducit: ita & aërem *effluviis pestilentibus* inquinatum emendat sæpius *tonitru* & *fulgur*, unde in tempestate pestilente in quibusdam urbibus *populosis machinæ murales* crebro disploduntur, & pulsantur *campanæ*. Neque tamen hinc omnis ventus pro *salubri* habendus est, cum *meridianus* corruptioni faveat, atque solus *Septentrionalis*, à plagis *nivosis* impetuosè descendens, *particulasque nitrosas* secum ferens, aërem *puriozem* reddat. Atque hæc est ratio, cur non modo in *Lesbo*, flante *Austro*, incolæ ægrotent, *Coo* tussire ferantur, superveniente *Aquilone* protinus convalescant; sed & vento *frigidiori* suborto febris *catarrhalis* vis minuta atque sublata sit. *Prognosis* ratione *vite* & *mortis* quod attinet, tenendum est, febre hanc, quamquam *Viennæ* omnes cum summa *lassitudine*, *vigiliis* continuis, *deliriis*, *dissimulatione* symptomatum, aliisque *signis malignitatis* aggressa sit, atque *gravidæ*

gravide non nunquam debilitatibus *syncopticis*, non nunquam *abortui* expositæ fuerint, in aliis *hemoptysin*, *vomitum cruentum*, *phrenitidem*, *anginam*, *peripneumoniam*, *pleuritidem*, *hepatitidem*, aliaque *periculosiora* Symptomata socia habuerit, qualia in *plethoricis*, defectu *visceris* laborantibus, inprimis *humoribus* malè constitutis, animadvertimus, neminem tamen è *medio* sustulisse. In *Helvetia* ab eadem, quam modo descripsi, febre nemo enectus. At è contra *Lutetiæ Parisiorum* multis *exitiosa* erat, utut in *Anglia*, *Hispania*, *Italia*, atque *Polonia* adhuc pluribus *funesta* fuerit. Etenim *Leopoli* pauci servati; *Ferrariæ* atque *Ravennæ* tot tantique hominum obiere, ut magistratus *Bononiensis* incolis accessum denegare voluerit; imo *Londini* medio *Novemb.* intra *septimanam* 908. atque deinde *majorem numerum*, quam quidem *anno 1665.* tempore *pestis*, illata strages excrevit. Si *prognosin* ratione *modi* eventus attendamus, terminabatur partim *staseos rheumaticæ dissipatione*, partim *materiæ peccantis excretionem* salutari. Sic *somnus*, atque *respiratio* facilior sub *continua diapnoë* æquè, ac *turbatione urine*, in aliis jam post *primam exacerbationem*, in aliis, & ut plurimum *IV.* vel *VII.* in aliis quoque *XIV.* die accedebant; ut taceam de *ejectione copiosioris materiæ* per *tussim*, atque *rubicundæ illius fœtidæ*, quam in *pleuritico* gravius decumbente *XI.* cum *levamine* rejectam conspeximus. Febris *continentis* interdum *conjunctæ* inseparabilis comes erat *hemorrhagia*, non nun-

quam per *nares*, non nunquam per *vasa hæmorrhoidalia*, aliquando *IV.* aliquando *vij.* die, non nunquam *parcior*, non nunquam *copiosior* fuit observata, ut in *Juvene XX.* annorum, nunquam *hemorrhoides* experto, & tamen die *vij.* ultra *mensuram sanguinis floridioris* cum *solutione* morbi deiciente. Sic & *uteri hæmorrhagia* largior in *puerpera*, quæ *XI.* die *abortum* perpeffa est, *oborta salutaris*, qualia exempla in *vaccis* quidam habuere. *Staseos rheumaticæ dissipationem* probat *dolor pectoris* versus *hypochondria* descendens, qui & in *artus*, & *aurem* non nunquam sese diffudit; ut & *excretio lymphæ cruentæ* secuta sit. *Diarrhœa* neque *solvebatur*, neque *gravior* reddebatur morbus. Non nulli *ægrotorum* modo *liberiori aëri* sese exponentes maturius, modo *inunctiones* in usum vocantes, *sudorem* neglexere, quorum hi *symptomata acerbiora* non modo, verum etiam in *declinatione* morbi *purpuram* incurrebant, illi verò vel *vehementiores congestiones* versus *caput*, *pectus*, *ophthalmiam*, *catarrhum suffocativum*, *hemoptysin* sensere, vel de *chronico* atque *pertinaciori* catarrho conquesti, vel etiam *tumoribus glandulosis* interdum circa *aures*, interdum circa *tonsillas*, interdum circa *inguen* infestabantur. Ex omnibus, quos sub mea habui *cura*, habui autem quamplurimos, atque ultra *ducentos*, non nisi *duo* sunt mortui, quorum alter *itineri*, durante morbo sese committens, alibi in *lethalem* morbum incidit, alter verò *pauperculus*, ob *sudoris* neglectionem, aliasque *circumstantias hy-*

drope funesto occupabatur. At *petechiis*, huic morbo in agro *Bononiensi*, *Britannia minori*, *Anglia* supervenientibus plerique sunt enecti. *Angina* quoque *Lincoloniae* comparuit, quod pessimum atque exitiosum erat signum. Affectus hic, ratione temporis eventus, instar aliarum febrium *malignarum* cito sua decurrebat tempora, ita, ut plurimum *Vienae* vel IV. vel VII. die crisi *saluari* solutus sit. Et si verò in *Anglia* idem sub *initium* annotatum sit, grassari tamen *vehementius* deinde & in his locis, & circa *Bononiam*, *Florentiam*, *Mediolani*, & per totam *Podoliam* cepit, ut intra paucos dies instar pestis plurimos è medio sustulerit. *Venae Sectio* in *tussi* illa epidemica, quæ anno 1669. æstivo tempore cum *pleuritiide* in conspectum prodiit, atque de qua *Thom. Bartholinus* *Ephem. Germ. D. I. A. I. p. 130.* agit, locum non habuit. E contrario in febre catarrhali, anno 1675. *Vienae*, *Pofonii*, aliisque in locis *populatis* sæviente, multi auctorum, & inter eos præcipui *Car. Raygerus*, *Thom. Sydenham*, & *Paul. de Sorbait* l. c. *Venae Sectionem* extollunt tanquam remedium præcipuum ac præsentissimum. In nostra deprehendimus, *Venae sectionem* in *plethoricis*, *gravidis*, *adsuetis ad apoplexiam*, *catarrhum suffocativum* dispositis, vel *angina*, *peripneumonia*, *pleuritiide*, *hepatitiide*, *hæmoptysi*, *vomitu cruento*, atque febre continente laborantibus, sub *initium* institutam, non modo *lassitudinem*, *cephalalgiam*, *vigilias*, *spasticas stricturas in pectore*, *dorso*, aliisque partibus sustulisse; verum etiam omnia *Symp-*

tomata reliqua minuisse. Sicuti igitur in his subjectis ventilatio sanguinis & utilis, & necessaria erat: ita in iis, qui vel à prægressis morbis gravioribus prædebilitati fuere, vel me non statim, in consilium vocarunt, vel brevi antea V. S. usi sunt, eandem nunquam celebravi. In omnibus porro eò in primis intentio dirigenda erat, ut *maligna* atque contagiosa illa materia, quam brevi temporis spatio intima corruptio sæpius excipit, in tempore ex corpore eliminaretur. Cumque hæc sub *halitus* forma corpus occupaverit, hinc eadem rursus per poros *cutis* sub continua, blanda, atque æquali *diapnoe* discutienda erat. Unde temperata *diapnoica*, *diaphoretica* fixa, *antimon. diaph.* aliaque, quæ absque vehementiori commotione operationem suam edunt, *absorbentia ostracodermata*, quæ *acrimoniam salino-sulphuream*, sanguini *orgasimum inducentem*, atque *sudorem* impediunt, partim *absorbendo* corrigunt, partim per *diuresin* educunt, omne hic tulere punctum. Eadem remedia cum celeberrimus *Car. Raygerus* in *Pannonia*, tum *Adamus à Lebenwaldt* in febre *catarrhali* epidemice dominante in *Stiria*, tum *Londinenses* hac vice cum V. S. sub *initium* cum successu adhibuere. In *plethoricis*, quibus alexipharmaca calidiora, sudorifera, *Spir. Sal. armon.* similiaque propinata fuere, sequebantur *congestiones majores* versus superiora, *deliria*, *fortiores pectoris oppressiones*, *inquietudines*, *subtus tendinum*, *suppressio urinae*, quibus & temperatiora deinde medicamenta exhibenda erant.

erant. Purgantia, quæ non nulli assumere, vomitoria, nullum hic invenere locum, imo omnes, quibus præscripta sunt, majores staseos materiæ acris commotiones incurrebant, eorum etiam una hæmoptysi corripiebatur. Sufficiens opem omnibus tulit modo pulvisculus ex absorbente, antim. diaph. arcan. dupl. addito interdum nitr. dep. concinnatus, modo potio ex aquis diapnoicis, absorbentibus, atque antimon. diaph. constans, modo emulsio parata ex femine card. Mar. symptomatibus ex proprio fonte succurrebam, ita, ut spasticis stricturis præsentibus cinnabarina addiderim, alvi obstructioni humectantia opposuerim, ut diarrhæam non modo arcan. dupl. omiserim, verum etiam regimen diapnoicum tanto magis injunxerim. Adstringentium, narcoticorum, opiatorum usum, quamvis multi Auctorum ea suadeant, experiri nolui, cum *Olaus Borrichius de somno & somniferis p. m. 34.* referat, quendam applicato empl. opiato solum in naso vertice, ex catarrho pituitoso in gravem paralysem incidisse. Nitroso-cinnabarina, emulsiones, potiones analeptica conjunctis bezoardicis, tempore continuarum vigiliarum data, ad somnum placidum ægrotos dispo-

fuere. Quod si affectus anginosi supervenerunt, repetitis Venæ sectionibus atque clysteribus, tandem internè digestiva cum temperatioribus diapnoicis ordinavi, externè verò Cataplasmata discutientia, Gargarismata, atque injectiones commendavi, quorum usum, quo usque penitus remisit morbus, continuavimus. Ab expectorantibus in tussi sicca penitus abstinui. Ex iis, qui in publicum prodire coacti sunt, nulli diapnoica dedi, insistens magis præcipitantibus, utut non nisi blandioribus diapnoicis & materia noxia in declinatione mali penitus proscribenda fuerit, & dolores circa scapulas in quibusdam remanentes auctaverint. Dietam quod spectat, neque durante morbo, neque eo superato, auræ frigidiori committendus erat æger, hocque minus, si diarrhæa adfuerit. Vieta etiam febre, omnis tamen excessus ratione cibi & potus vitandus erat. Juscula, atque infusa instar thee ex rad. scorzon. cum hyssop. veron. atque sem. fenic. in frequenti usu habui. Et animadverti, tam his observatis, quam accedente infimul cum corporis, tum animi continentia tranquilla, omnes per Dei gratiam pristinae restitutos esse sanitati.

Constitutio Epidemica Anni 1730.

Qualem sub exitu anni 1729. constitutionem aeris generalem habuimus, talis per triduum etiam primum Anni 1730. Viennæ stetit, nempe ut plurimum humidior, frigidior, cum nebulis in pluvias abeuntibus. Atque licet vehemen-

tia Aquilonis cum nivibus 4. Jan. sese exerentis, vitiosam hanc atque inconstantem aeris qualitatem sublata arbitrati sumus, tantum tamen absuit, ut cessaverit, ut potius eadem inconstantia redierit, tempestatem frigidam die 10. placidior ac plu-

pluviosa exceperit, huic non modo 16. *frigidior*, *nivibus* atque *ventis* tumultuaria, verum etiam 30. denuo alia multum *diversa*, atque eadem die mane *calidiori*, à meridie *frigidiori* vento, modo *pluviis*, modo *nivibus* conspicua, successerit. Similis aëris *alternatio* spectabilis erat per totum *Februarium*. Sub *initium* enim aër *frigidior* cum *nivibus* ingrebat, in *progressu tepidior*, ut plurimum *nebulis*, vel matutinis, vel vespertinis, quandoque & *pluviis* nocturnis sese prodens, qualis ad *postremos* usque *Februarii* dies perseverabat, ut de *cæli ardentis* phænomeno, quod 15. die circa vesperam *Viennensium* oculos ac mentem in se converterat, nil dicam. *Martii* ingressus *nivosus* subito cum *pluvioso* aëre commutabatur, imo ob *pluvias copiosas* & frequentes, cum cœlum, si paucos *amanos* dies exceperis, plerumque *obnubilum*, & obsitum tenebris erat, tum ad *finem* usque mensis iste *humido - frigidus* permansit. Similes *vicissitudines* ratione *frigoris* eadem *hyeme* per totam *Europam* observare licuit. *Januarii* enim constitutionem si examines, & *Hale* Saxonium erat *pluviosa* die ij. qua hora viij. vespertina sese incolis in nubibus aliquantulum *nebulosis halo* obtulit, & *Londini* xij. *placidior*, tamque *nebulosa* comparuit, ut jam *quarta* pomeridiana faces accendere coacti fuerint, & *Neapoli* XVII. aërem blandiorem *frigidior* æquè, ac *tumtuosior* secutus est, flamma *Vesuvii* etiam invalescente, & *Varsavia* XIX. *frigus* intendebatur, *Hafnia*, *Uratislavia*, *Soravia*que ingens sub *exitu* tempestas cum *fulguribus*

& *tonitribus*, *nivibus* ac *pluviis* oborta est. Sic *Februarius* tam *frigidior* atque *nivosus* sub *principium*, non solum *Varsavia*, sed & *Venetiis*, quam *tepidior* magisque *pluviosus* postmodum in posteriori loco, *Monte Pessulano*, *Alesia*, *S. Hypolyto*, aliisque *Civitatibus* vicinis in conspectum prodiit, ita, ut *Constitutionem Viennensem* ubique ferè repræsentaverit. Sed nec *lumen boreale* extraneos fugiebat, licet neque eadem *die*, neque *isdem circumstantiis* *Europam* omnem sua luce compleverit. Alibi enim jam IV. quod *Moscovia*, *Petripoli*, *Revalia*que degentes testantur, alibi, & quidem *Varsavia*, *Uratislavia*, *Tiguri*, *Berna*, *Coloniae Allobrogum*, *Romæ* atque *Florentia* XV. viscebatur, alibi alia quoque *circumstantia* accessere. Non adducam, præter *phænomena* huic *lumini communia*, & in *Helvetia*, & *Petriburgi* binos *arcus* oculis occurrisse, altero in *boreali*, altero in *australi* plaga apparente: neque attingam, materiam *phosphorescentem*, radiis ex *priori* *arcu* exurgentibus, atque variis *coruscationibus* conspicuam, tandem & in *alterum* fuisse compulsam, ibique *clavari* refulxisse luce, disparentibus in *priori* successivè *columnis* radiantibus: neque mentionem *inijciam susurri* illius, quem *Petripoli* radiis motu tremulo *procurrentibus* non nulli perceperunt, multo minus *colorum* sæpius jam annotatorum. Hoc saltem addam, idem non modo *Romæ* atque *Revalia* diutius durasse, verum etiam *Moscovia* sequenti nocte recurrisse, utut minoris fuerit momenti. *Martius* ut plurimum *nivosus*, *pluviosus* fuit.

Hinc

Hinc observabatur aura humidior & frigidior, in non nullis locis aquæ nivalis major confluentia, qualem in circulo Suevico *Hornbergenses* maximo suo damno experti sunt. *Leopoli* tamen atque in *Suecia* nives copiosiores circa æquinoctium vernale cadentes, acerbissimum excipiebant frigus, ut & *Holmiæ* lacus per totam hanc hyemem non concreverunt tandem frigoribus congelati. Eadem ergo perquam anomala atque irregulari crasi aëris per omnem hyemem ubique manente, mirum non est, hanc & eisdem peperisse morbos alibi, quos genuerat *Viennæ*. Hoc tum in aliis liquebat febribus, tum magis peculiariter in *catarrhalibus* mensis *Sept.* & *Dec.* 1729. Sicut enim hæc posteriores, quæ anno citato epidemice per *Europam* grassatæ sunt, sensibili aëris qualitati in acceptum referri debent, quod illis mensibus exortæ sint; ita etiam qualitati frigidiori, quæ in *Januarium* incidebat, earum imminutionem unice adscribendam esse censeo. Unde etiam est, quod *Viennæ* IV. *Jan.* vehementia frigoris derepente sublatae sunt, alibi verò ob frigus tardius ingruens diutius continuaverunt. Hinc *Bononiæ*, in *Ducatu Mantuano*, *Ferrariensi*, *Mutinesi*, aliisque *Longobardiæ* partibus, itemque in *Sabaudia*, *Delphinatu*, *Marsiliæ*, per diu perseverarunt. His recedentibus novæ febres invalescebant. Neque numero tantum erant spectabiles in *Agro Brixiano*, sed etiam ob anceps illud periculum, in quod eos, quos in *Podalia*, *Britannia minori*, *Florentiæ* affecerant, conjiciebant. *Viennæ* febris hæc maligna sub diverso schemate pro-

diit, ita, ut in aliis simplicem continuam, non nunquam nullis exanthematibus stipatam, & tamen diarrhæa, vigiliis, deliriis, motibus convulsivis, aliisque periculosioribus symptomatibus sese exerentem, non nunquam petechialem repræsentaverit, in aliis etiam complicata, atque modo cum inflammatoria, vel angina vera, graviore, vel pleuritide interdum vera cum sputo cruento, interdum spuria, vel hepatitide periculosiori, ob diarrhæam, vigiliis, deliria, conjuncta fuerit, modo cum intermittente comparuerit. Nullis exanthematibus conspicua, continua aliquando jam IV. quod in teneriori ætate annotare licuit, ut plurimum XIV. die in adultis disparuit, semper tamen sub blanda diaphnoë atque turbatione urinæ solvebatur. In petechiali decens regimen diaphnoicum præ aliis attendendum erat, quo non observato Symptomata exacerbabantur, ut paucissimi evaserint, sive deinde V. S. in usum vocaverint, sive minus, quorum posteriores hoc proximiores morti fuere, si & in morbo purgans aliquod assumerint. Sic *Dominica* senectute confecta, atque alias interdum calculo, interdum hæmorrhagiis narium nimis obnoxia, tam V. S. quam diaphnoë, aliisque neglectis, non modo hæmorrhagias, diarrhæam, catarrhum suffocativum, deliria continua incurrit; sed & IX. die violentia morbi consumpta est. Aliud exemplum præbuit quidam *Juvenis*, viginti aliquot annorum, qui, etsi statim sub initium V. S. instituta sit, probatissimaque remedia exhibita fuerint, post frequentiore tamen, alvo respondente, corporis refrigeratio-

rationem incidit in diarrhæam, vigiliis, deliria continua, hæmorrhagiam narium symptomaticam, & die viij. purpuram albam, ipsamque aphoriam lethalem. Tandem unius, prætermiffa Venæ Sectione, in eadem febre petechiali purgans, me nondum in consilium vocato adhibuit, ubi res desperata fuit. Sequebantur enim multa statim periculosa symptomata, diarrhæa, animi abjectio, anxietates, vultus ferox, vigilia continuæ, deliria, atque die XII. ipsa mors, utut vij. hæmorrhagia narium oborta sit, sudor accellerit, urina sedimentum deposuerit, diarrhæa cessaverit, atque vesicatoria sufficientem effectum ediderint. Fatendum etiam est, peculiarem Januarii indolem atque constitutionem, cum quartanam illam duplicem chronicam, œdematibus, infarctuque lienis occurrentem, atque incidentibus, digestivis, blandioribus laxantibus, febrifugoque Nic. de Blegny, ex malis aurantiis amaris cum vino albo parato cedentem, tum tertianas diuturniores, aliasque multum fuisse, quod aliæ intermittentes hoc, & sequenti mense invadentes testatum faciunt. Aliquando enim his sub initium jungebatur continua, remanente deinceps simplice, sive tertiana, sive quotidiana, aliquando etiam sub finem accedebat; ut in Juvene quodam, cui mense Februario in quotidiana chronica supervenit purpura. Sicuti verò nominato mense Febr. non solum febres catarrhales Lutetiæ Parisiorum, Versaliæ, Gratianopoli, Marsiliæ, Camberii, Romæ, Liburni, perque Ducatum Mutinensem adhuc dum spargebantur; verum etiam aliæ fu-

nestæ, Augustæ Taurinorum, Mediolani, Bononiæque viscebantur, ut de lue pecorum circa Laudensem agrum infestante nil tradam: ita Viennæ præter congestiones versus partes superiores, rheumatismos, modo clavum hystericum, cujus comes erat febricula statim hora rediens, modo odontalgiam contumaciorem post se trahentes, atque apoplexias, febres continue maligne continuaverunt. Harum aliæ fuerunt exanthematicæ, erumpentibus vel petechiis, vel purpura, vel morbillis, aliæ nullas ad corporis peripheriam ejectiones proferebant, quarum tamen posterioribus, ob summam vivium prostrationem, vigiliis, deliria, motus convulsivos neque hic loci, neque Rustini in Hungaria multum fidei habendum erat. Et si verò multi ægrotorum, quod supra monui, curam a purgantibus incipiant, & ex his in febre petechiali nullum unquam restitutum fuisse scribat Parens piè defunctus, in Historia Epidemica Hungariæ, idemque & ego in mea praxi notaverim, femina tamen quædam hoc mense etiam servata. Hoc autem notatu dignior est hic casus, quod eadem persona febre petechiali detenta, & laxans sub initium assumerit, & exanthematibus jam præsentibus V. S. celebrandam curaverit. Unde accersitus tandem deprehendi exanthematum retrocessionem. Affectus hinc indies invaluit, & secuta sunt non solum brevi deglutitio difficilis, anxietates, subsultus tendinum, pavores sub somno, deliria; sed & XIII. die tam petechiæ nigre, quam purpura alba, quibus sese auditus difficultas,

cultas, atque *rigiditas totius corporis* adjunxere, ut & *soporosa affectio*. Morbum igitur hunc in pessimis signis constitutum, atque *lethalem* pronuntiavi. Sed tantum abest, ut *exitiosus* decumbenti fuerit, ut potius adhibitis maturè *Vesicatoriis*, blandamque *diapnoën* promoventibus, sensim atque sensim sub *secunda* purpuræ *albæ* eruptione, *quarta* septimana contingente Symptomata remiserint, atque patiens ab hoc affectu *periculosissimo*, præter omnium opinionem ac spem liberata sit. Mense *Martio* partim *catarrhales Florentiæ*, *Neapoli*, *Anticaricæ*, partim *morbilli Lutetiæ Parisiorum*, partim *aliæ malignæ*, atque intra paucos dies *lethales Bialæ Polonorum* sese sistebant. Eodem tempore *Vienne* sese offerebant *congestionem*, tam in *junioribus*, quam in *media*, quam etiam in *consistente ætate*, jam versus *nares*, jam versus *pulmones* magis tendentes. Non nunquam *evacuatio sanguinis per nares*, non nunquam *excretio seroso-mucidæ materiæ* vel in *coryza*, vel in *tussi humida* succedebat, quandoque *nulla* fuit observata, humoribus nempe congestis in *stagnationem* deductis. Unde varii denuo *affectus* pendebant. Inde enim non tantum *tumor* non nihil *rubicundus*, sed nequaquam *inflammatorius*, *Cheilocace* dictus, de quo *Arnoldus Boerius obs. med. de affectibus omissis* p. 30. C. X. pluribus egit, in *adulto* nascebatur: verum etiam *inflammationes*, nunc in partibus *externis*, *tonsillis* atque *dentium periosteis*, nunc in *internis*, sive *anginam* veram cum febre, sive *splenitidem*

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

mensibus instantibus spectes, *obortæ* sunt. Neque *malignæ* febres minuebantur, sed in aliis sub *simplicis*, in aliis sub *compositæ* adparuere schemate, quarum *prior* aliquando *continentis*, plerumque verò *indolem continuæ* habuit. Atque hæc *posterior* huic ob *cephalalgiam*, *dolorem pectoris* molesta erat, illi *gravior* ob *catarrhum*, atque *debilitates syncopicas*, isti *periculosior* ob *vigilias*, *deliria*, *diarrhæam*, *torsiones oris* XI. die apparentes, in omnibus ob *anxietates*, *abjectionem animi*, *summam virium prostrationem* vehementior, hocque magis, si *purpura alba*, vel *petechiis* supervenientibus non ritè tractata fuerit. Sic in robusto quodam *Juvene* notavi *febrem petechialem*, ob *purgans* repetitis vicibus sub *initium* morbi assumptum, intra paucos dies *funestam* æque, ac *latioribus livescentibusque* exanthematibus stipatam. In *femina*, quæ in *purpura* doloribus *spastico-arthriticis* varia *unguenta & linimenta* opposuit, ob *impeditam hinc transpirationem*, *menses*, mox *disparentes*, *Venæ Sectionemque* neglectam, quæ hic loci ut plurimum *necessaria* est, non modo *graviorem* statum animadverti; sed & *periculosiorem* judicavi. Sed ecce, *temperatis diapnoicis* per aliquot dies usurpatis, erumpente *purpura alba* copiosissima & *dolores*, aliaque symptomata mitigabantur, & *febris* hæc intra spatium *XXI. dierum* solvebatur, etsi *dolores arthriticos* diutius adhuc senserit, sublatis successivè *antispasticis*, *laxantibusque* blandioribus. *Simplex* hæc *maligna* febris interdum *inflammatoriam*, interdum *continentem* junc-

Z z

tam

tam habuit, ubi remedium præcipuum erat V. S. Hac verò prætermiſſa, quamvis optima etiam *medicamenta* propinata fuerint, irrita sæpè fuere omnia. Id ipſum videre licuit in *virgine* quadam juvene. Licet enim in eadem ob *plethoram*, *menſes* alias *parciores*, tanto magis V. S. in *continente* febre commendaverim, monito tamen hoc ſalutari non auſcultabat Parens. Unde mirum non eſt, quod *menſibus* ſub *initium* quidem accedentibus, mox tamen iterum ceſſantibus, *ſummam laſſitudinem*, *dolores ſpaſtico-artriticos*, *cephalgiam*, *vigilias* ſub *principium* jam præſentes, plura ſecuta ſunt periculofa ſymptomata, *dolor dorſi*, *major congeſtio verſus caput*, *acerbior dolor capitis*, *propenſio ad ſomnum profundior*, *auditus difficultas*, *hæmorrhagiæ largiores*, *ad debilitates ſyncopticas uſque*, *ſudor frigidus*, atque die vñj. *motus convulſivi*, ipſaque *mors*. Aprilis, ſicuti ſua natura aliàs *mutabilis*, ita & hoc anno *Viennæ inconstantiam* ſuam prodidit. Sub *initium* enim *ſerenus* comparuit, ſed *triduo* elapſo alia multum diverſa *tempeſtas* ingruebat, nunc *pluviis*, nunc *nivibus* ſeſe exerens. *Humidam* hanc atque *frigidam* in *progreſſu* *tepidior* ac *amœnior* excipiebat, imo & huic *poſtremis* tribus diebus denuo *horrida* magis, atque *tumultuoſa* ob *ventos*, *pluvias*, *nives* ſuccedebat. *Majus* ut plurimum, in primis ſub *principium*, *pluvioſus*, hincque *humido-frigidus* oboriebatur, quandoque tamen & *ſerenior*, *placidior*, tam *prioribus* diebus, quàm ſigillatim ſub *finem* obſervabatur, ut nec de *tonitribus* & *fulminibus* crebriori-

bus die viij. atque *XX.* recurrentibus, nec de *grandine*, quæ *X.* cadebat, quicquam adducam. Toto *Junio* exoptata habuimus tempora, *calores*, sæpè *pluviæ* nocturnæ amœniſſimæ, interdum mitis atque leniſſimus *ventus* contemperabant. *Vere* toto quanto conſtitutio aëris eadem ferè manſit in aliis *Europæ* regionibus, atque hic locorum erat. *Aprilis* enim ſub introitum *Holmiæ*, remittente *frigore* blandior notabatur, deinceps *Uſtæ*, perque totam *Bohemiam* *pluvioſus*, *humido frigidus* ſentiebatur, tandem *calidior* ſuccedens non modo *glaciem Petripoli* ſolvebat, verum etiam in *Polonia* perexigua & perminuta *flumina* reddebat. *Majus* & *Junius* alibi quoque magis *pluvioſi* fuere, cum ille jam ob *nives* junctas *pluviis Cracoviæ*, quàm ob ingentes *tempeſtates* cum *fulguribus*, *tonitribus*, horridis *grandinibus*, & *ventis* violentis *Coloniæ Agrippinæ*, *Heudene*, variis in locis *provinciæ Ultrajectinæ*, *Dromorie*, *Walvici*, *Bardevici*, in *Saveria*, *Episcopatu Monasterienſi*, *Suſati*, *Berolini*, *Halæ Saxonum* exortas, *ſubfrigidus* atque inamœnus permanferit, hic verò poſterior tam *turbulenta* tempeſtate ſeſe exhibuerit, ut modo *fulguribus* gravioribus *Polonis* atque *Berolinenſibus*, modo *grandinibus* in *Barcheria*, *Volhynia* degentibus, modo *ventis* vehementioribus incolis *circuli Burgundici* damnum intulerit, modo ob frequentes copioſiſſimasque *pluvias Molybergæ* intempetiſtus fuerit, *Camenciæ* atque circa *Halam Magdeburgicam* viventibus diſruptis *piſcinis* multum moleſtiæ

tiae asperferit, atque in *Valachia* jam homines, jam *pecora*, dum circumfluerent aquis, atque in harum abundantia viverent, è medio sustulerit. Si *morbos* cum *vere* surgente increbescentes, atque ad *solstitium* æstivum usque infestantes reputemus, ob similem *aëris* constitutionem ubique vigentem eisdem hic regnasse liquet, qui homines adorti sunt alibi. Mense *Aprili*, *Majo*, *Junio* enim cum *intermittentes*, tertianæ in *Italia*, tum *continuae*, vel nulla *exanthemata* emittentes, *malignitate* tamen non carentes, atque nunc *catarrhales* anginodes *Lutetiæ Parisiorum*, inque *Ducatu Ferrariensi*, nunc alias circa *Guardistallum* repræsentantes, vel *exanthematicæ*, tam sub *vario Moscoviæ*, *Holnæ*, *Nemausi*, *Cazallæ* sese sistentes, quam sub *pestis* schemate in *Podolia* adparentes, febres grassabantur. In quibusdam locis & alii visebantur morbi. Sic *lues pecora* aggrediebatur in *Germania*, *dysenteria* in castrorum metatione circa *Molybergam* milites afficiebat *Junio*, *apoplexia* atque *podagra* præter solitum eodem mense homines *Moscoviæ* invadebant. *Vienne* mensibus *vernis* sese offerebant *congestiones* versus *pectus*, *caput* in hæmorrhoidariis, sanguineque *spissiori* præditis, *rheumatismus capitis* ob menses parciore, *lumbago rheumatica*, *cephalæa* cum febre, *ophthalmia*, *odontalgia*, *adfectus spastico-arthritis*, *arthritis fixa* post iram, atque excessus ratione potus in hæmorrhoidario commissos, *malum ischiadicum* refrigeratione prægressa, *chiragra* post animi excandescentiam, *podagra* mensibus

post terrorem disparentibus, febres *intermittentes*, *quotidianæ*, etiam *infantibus* familiares, *tertianæ*, in aliis *anticipantes*, in aliis *postponentes*, *quartanæ* si non solis salibus *digestivis*, atque viscidum incidentibus, tamen pulveri *Lentili* ex *cort. fraxin. rad. gentian. rubr.* atque *sale absinthii* concinnato cedentes. Præter has *continuae* continuarunt, non solum *primariæ*, sed & ex *secundariis*, *inflammatoriis*, *peripneumonia* atque *pleuripneumonia*. Posteriori juncto sputo *cruento*, atque graviore febre laborabat quidam *Juvenis*, prior verò reperiebatur cum *aphonia* in *ancilla*, utraque *V. S.* atque *diapnoicis temperatis* sublata. Frequentes erant *malignæ*, interdum *simplices*, interdum *compositæ* existentes. Quandoque enim *continua* complicabatur cum *continente*, qualem *hæmorrhagiis*, atque *sudore* intra *primum septenarium* solutam videre licuit in *Illustriss. quadam filia XIII. annorum*, quandoque & *intermittentem* habuit comitem, ita, ut aliquando sub *tertianæ* schemate incesserit, aliquando etiam mitius tractata in *tertianam* sive *simplicem*, sive *duplicatam*, pulvere ex *fl. chamom. sale absinth.* atque *antim. diaph.* parato, brevi curatam, transierit. Non nulli horum jam in *principio hæmorrhagiam narium*, vel *hæmoptysin* perpeffi sunt; quædam tamen *foemina* & sub *paroxysmo* intermittens *vomitu cruento* correpta est, unde in iis quoque *V. S.* cum *successu* sub *initium* celebrabatur. Sæviit hæc *maligna febris* æquè in *gravidis*, atque alias. Rariorem *Leytheponi* habui casum.

Eti enim foemina quaedam juvenis, & sub initium *purgans* assumerit, & die vij. V.S. in eadem instituta sit, & nimias ob *vigilias* huic pharmacopœus *narcotica* exhibuerit, & post incongrua hæc artificia multa statim enata sint *periculosa* symptomata, *vigiliae continuæ*, *deliria* non interrupta, *lypothymia*, *tremor artuum*, *floccorum lectio*, aliaque; tantum tamen abfuit, ut obierit, ut potius *Vesicatoriis* nuchæ, pedibusque applicatis demum ad se redierit, vocatis deinde in usum *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis* temperatis *pueros geminos* enixa sit, atque præter omnium spem ex morbo gravissimo evaserit. Neque *exanthematicæ* nostris ulla dederunt inducias. *Catarrhalis*, licet in infante cum *inflammatione tonsillarum*, *deliriis*, IV. die, superveniente *hæmorrhagia narium* largiori, *sudore*, *urina turbida* & inquinata, remiserit, alterationes tamen *febriles* post se relinquens, non nisi *purpura alba* subpullulante penitus disparuit. *Petechiæ* ægrotis eo plus negotii facellebat, quo minus studiosa, minusque decens adhibita fuerit curatio. *Laxantia* etiam sub *introitum* morbi noxæ erant, & nemini *fabrum aurarium*, ob *propinatum purgans*, atque *refrigerationem* factam, *lypothymia*, *vigiliis*, *deliriis* tentatum die vij. è medio esse sublatum. Neglectam *petechialem*, hineque *confusam* animadverti in *tribus* Juvenibus, quorum unus *prioribus* diebus in summam *virium* prostrationem, *gravitatem pectoris*, *vigilias*, *deliria*, *diarrhæam*, die vj. in *subsultu tendinum*, *singultum*, vij. in *pete-*

chias nigras, viij. in *soporem*, sequente in *purpuram albam*, *motus convulsivos* incidens IX. die mortuus. Ceterorum alter non modo sub *principium vertiginem*, *dolorem gravativum pectoris*, alternisque diebus *exacerbationem* percipiens; sed & in *progressu* febris *vigilias*, *deliria*, *manuum tremorem*, *floccorum lectionem*, *torsionem oris*, *alvi involuntariam excretionem* incurrens die XII. fato succubuit, alter *biliofus*, variis *excessibus* deditus, præviis *vigiliis*, *deliriis*, *diarrhæa*, die vij. *sopore*, *aphonia*, *urinae suppressione*, IX. *artuum tremore*, X. *urinae involuntaria emissionem*, *tremore labiorum*, *subsultu tendinum*, *aspectu torvo*, XI. *floccorum lectione*, *torsione oris*, *alvi dejectione involuntaria*, *motibus convulsivis* periit, quamvis ubique nihil non tentatum sit, imo tardius accersitus iisdem, *sanguinis* detractio in *statu* amplius locum non habente, pro re nata *bezoardica temperata*, *confortantia*, *subadstringentia*, *antispastica*, *vesicatoria*, aliaque longo usu atque experientia probata *remedia* suaserim. Eodem tempore multos occupabat *purpura*, quæ tamen prudenter tractata nulli funesta fuit. Spargebantur præter febrem *scarlatinam* in teneriori ætate cum *vomitu*, *tussicula*, *cephalalgia*, *motibus spasticis*, *convulsivis*, *deliriis* præmaturis occurrentem, atque blandis *diapnoicis*, *antispasmodicis*, *sudoreque* die vij. victam, & aliæ duæ species, *purpura* nempe *rubra*, atque *alba*. Atque hæc quidem etiam *infantes* febre *catarrhali* licet superata vehementer affligebat, quendam

dam. verò ex adultis ob refrigerationem summo periculo exponebat. Cum enim proclivior sit febris hæc materiam morbificam per poros cutis proscribere, mirum non est, mutatione lecti, atque aëris frigidioris admissione facta die vj. in subjecto nostro plethorico, cacochymico, ob sudoris retrocessionem, majores statim anxietates, inquietudines, vigilias, mentis alienationes usque ad XI. diem durantes, in conspectum prodidisse. Gravius sic decumbente ægro in consilium quoque vocabatur Archiatrorum Cesareorum Comes, Perill. atque Magn. f. D. de Longobardi, cujus nomen, dum audio, veneror. Tametsi verò Lectione & experientia hic Vir Celeberrimus sermo imperaverit, ut & continentiam tranquillam sibi commendatam haberet, & medicamenta diaphnetica, antispasmodica à me præscripta subinde repeteret, & aliis salutaribus monitis auscultaret, impedire tamen non potuit, quin adstantes suasi aliorum medicorum, contra obstructionem per quatrimum præsentem clysterem applicandum curassent, nisi eadem die XII. purpuram albam copiosissimè erumpentem detegissem, atque sic Patientem ab orci faucibus liberassent, quem mox clystere jugulassent. Julius ultra dimidium pluviis conspicuus erat, ita tamen, ut tempestas pluviosa cum sereniori per totum mensis decursum alternaverit. Unde gratus atque exoptatus observabatur, quamvis & die XIII. violenta tempestas non tantum Vienna cum frequentissimis tonitribus, flammarumque fulgoribus, sed & in vicinia cum grandinibus insolitis,

maximo vinearum damno, oborta, & postremis diebus ob copiosiores pluvias horridior secuta sit. Similes vicissitudines ratione caloris, atque siccitatis, per totum Augustum sentiebamus. Calor enim semper moderabatur pluviis, aliquando citius, aliquando tardius. Non nunquam mane optima tempestas comparuit, spurca succedente vesperi, non nunquam calorem per aliquot dies durantem pluviarum continuas excipiebat, imo & sub finem ætus diuturnior imbres largiores prægressus est. Atque ob pluvias tam sub initium mensis sequentis ingruentes, quam circa æquinoctium autumnale continuantes tempestas frigida atque humida ad postremos usque Septembris dies perseverabat, reliquis, a tertia nempe ad XVIII. Serenis atque æqualibus existentibus. Anni æstatem, cum ineuntem, tum adultam, tum præcipitem pluviosam & alibi deprehendimus. Sive enim tempestates graviores, atque numero non modo spectabiles, verum etiam ob fulmina vehementiora, tonitrua horrenda, grandines immanes, in Volhynia, Leopoli, circa Lovitium, Upsalæ, in Ducatu Bremensi, Dresdæ, Augustæ Vindelicorum, Francofurti, Londini, Suffolciæ, Lutetiæ Parisiorum, in Civitate Remensi, Picardia, Genuæ attendamus, sive imbres largiores, atque per copiam, & aquarum pluvialium affluentiam vel animatorum, vel oppidorum, vicorum, vinearum, agrorum, pratorum, aliarumque rerum inanimatarum jacturam factam in insula Ciuorum minori, Crèmesiæ, in Austria

superiori, Bohemia, Palatinatu, Bruxellis, Hallæ Saxonum, circa Berolinum consideramus, luce meridiana clarius id ipsum est; utut Holmiæ, atque in Moscovia major calor majorque siccitas cum nebulis foetidissimis, quam ab XI. annis sese exeruerit, ut & pisces inde in Suecia perierint. Hic tamen temperabatur calor pluviis adhuc dum Julio cadentibus, illinc frangebatur Augusto accedente frigore, quod æquinoctio autumnali appropinquante & Moscoviæ, & Ottoniæ majus incrementum fuisse. Denique & notatu perdignum, ea, quæ ruri à grandinibus intacta permanerunt, à cicadis turmatim Poloniam, Lusatiam Superiorem & Inferiorem, atque Marchiam Brandenburgicam ingredientibus, intra spatium XXIV. horarum fere omnia fuisse consumpta, irreparabili incolarum damno. His mensibus æstivis, præter apoplexias Hagæ Comitum ingressas, arthritidem Londini infestantem, atque podagram Romæ, Moscoviæque increbescentem, diversæ febres adhuc dum spargebantur, ita, ut ex continuis inflammatoriæ, quales sunt pleuritides atque peripneumoniæ; Gallos invaserint, maligne modo in Salopia Anglis intra quadriduum funestæ, modo in Apulia militibus Cæsareis lethales, modo Cazalla degentibus periculum minantes grassatæ sint; catarrhales in Ducatu Mantuano regnaverint, variolæ Romæ, Lutetiæ Parisiorum, inque Campinia viguerint, dysenteria in Italia homines adorta sit, pestis in Podolia, Volhynia, Moldavia sævierit, imo denique & lues quæ-

dam pecora circa Camenetiæ, Chotimiam, inque Spirensi Episcopatu occupaverit. Eodem tempore Vienne commotioni humorum supervenire solebant hæmorrhagicæ congestiones, quas pro diversitate loci nunc hæmorrhagia narium, nunc hæmoptysis comitabatur. Quin etiam ansa hinc arrepta in mensium retentione visus hebetudinem habuerunt sociam, cedentem non solum antorgasticis, atque antispasmodicis, verum etiam fluxu menstruo redeunte penitus disparentem. Sicuti verò rheumatismos hinc inde videre licuit; ita similis congestio per totum latus dextrum sese extendebat in sene plethorico, & podagrico alias, & brevi ante morbum de Stranguria æquè, atque catarrho conquiescit. In hujus facie periculosa sese sistebant Symptomata, inflatio, ophthalmia, oris tortura, partium adfectarum actio læsa, ut neque comedere, multo minus fistulare potuerit. Atque hic mihi suppetias præ ceteris ferebant diaphoretica, antispasmodica, nervina vel in infuso, vel in decocto pro oris elutione, vel linimenti forma præscripta, quæ post V. S. reiteratam adductis Symptomatibus superatis, imò rheumatismo circa claviculam subsequente etiam discusso, successivè ægro sanitatem reddebant, licet maturius aëri frigidiori, atque humidiori se exponens podagram tandem incurrerit. Sunt & alii adhuc morbi, qui subpullularunt. In ætate graviore raucedo sese prodebat, tussis vehementior eandem affligebat, in primis hypochondriaca, quali Illustriss. quædam Domina septuagenaria, juncto dolore hepatis, laborabat. In sub-

jecto Sanguineo - cholerico, atque podagrico, *nephritidem calculosam*, cum doloribus acutissimis, *clysteribus*, *digestivo - antispasticis*, *ol. amygd. dulc. balneis relaxantibus*, *unguentis emollientibus*, quæ calculi secessum facilitabant, sustuli. Affectibus *Spastico-arthriticis* ex proprio fonte erat succurrendum. Sic in *hemigrania chronica*, *malo ischiadico*, *podagra antorgastica*, *digestiva*, *diapnoica*, *antispasmodica* majorem opem ferebant, quam ab ullo alio remedio expectari potest. In *arthritide fixa* cum *tumore* manus hæc quidem non sufficiebant, sed pulvis ex *sale cichor. fecul. ari. pulv. hep. rubr. atque diagryd. Sulphurat. paratus*, *laudatis interpositus* ferè punctum tulit, cujus hunc usum, quo usque penitus remisit dolor, continuavimus. Occurrebant etiam in *adultâ virgine plethorica* motus *convulsivi* contumaciores, durantes per *triduum*, artusque adeo torquentes, ut in *luxationem* cubiti inciderit. In *causam* mali inquirens animadverti, eosdem sine *manifesta* causa fuisse enatos, neque unquam, si *convulsiones* ob *terrorem* post *morsum* canis in *Juventute* perceptas excipias, ab eadem antea perpeffos. Remedium præcipuum ac præsentissimum fuit pulvisculus ex *matr. perl. præp. antim. diaph. nitr. dep. lumbric. terr. præp. atque cinnab. constans*, quem aliis non juvantibus exhibui, eumque deinde, applicato quoque *clystere* repetii. Nec defuerunt febres *malignæ*, acutæ, interdum sub *continentis*, interdum sub *schemate continuæ* apparentes. Quam plurimæ fuere *exanthematice*. Sæpe enim

complicabatur *purpura rubra*, in primis in *infantibus*, sæpè *petechias* emittebat hæc febris. Atque *petechialis* denuo duabus personis, quod *purgans* assumerint, a *vino* non abstinerint, *diapnoen* neglexerint, *tremoribus* totius corporis, *vigiliis* perpetuis, *deliriis* furiosis sese repræsentans, funesta erat. Alios affectit sine *exanthematibus*, quod tum *catarrhales*, tum *dysentericæ* sub finem *Septembris* invalescentes satis superque probant. Quædam jam in *principio* *dysentericæ mensis* expertæ sunt, in quibus *pilulas Stahl.* subjunctis *spec. de hyacinth.* atque *corall. rubr. præp.* cum successu adhibui. Taceo *quotidianam*, *tertianam duplicatam*, *ischuriam* gravissimam *V. S.* in pede decrefcentem, *diarrhæam* torminosam post *iram nitrosi* atque *præcipitantibus* victam, aliosque *morbos* his mensibus sese offerentes. *Octobris* initium *serenum*, utcunque *placidum* fuit, *progressus* ad *finem* usque *nebulis*, *pluviis*, *nivibus*, *grandinibus* conspicuus, *humido frigidus*. Totus *November* aut *nebulosus*, aut *pluviosus*, aut *ventosus*, aut *nivosus* erat, adeo, ut eodem mense neque *quatuor dies tranquilli & sereni* numerari potuerint, neque *frigida* atque *humida* tempestas unquam minuta sit. Quamvis autem & *December pluviosus* comparuerit, *temperans* tamen atque æstatis simillima tempestas eidem jungebatur, quam vix per *IV. dies* stantem excipiebat alia multum *diversa*. Sequebatur enim *ventosa*, *nivosa*, *rigidior*, quam ullo, quod memini tempore, *frigori* acriori die *XX.* atque *XXI.* obortis *pluviis* quidem remittente, sed

sed XXIII. majori vehementia cum Aquilone atque nivibus redeunte. Sicuti verò priores Octobris dies, tam ob coelum splendore plenum in Palatinatu Montano, ac Dresdæ calidiores quoque fuisse intelligimus: ita & sequentes atque postremos jam veni rigidiores Venetiis, in Hispania, jam pluviae non interruptæ circa Scaphusiam, in agro Bononiensi, Ducatu Guardistallensi, insula Junonis, aliis provinciis Hispaniæ, Caneneciæ, jam nives Holmiæ, Petriopoli, in Ducatu Novogardiæ inferioris, Caneneciæque humido-frigidiores reddebant. Atque hæc, frigida scilicet, atque humida tempestas, cum ob ventos circa Portum ostium, Dublinum violentiores, tum ob pluvias in Palatinatu, Colonia, Brüsselis, Lutetiæ Parisiorum, Romæ, Genovæ, Calpe copiosiores; tum ob glaciem, nivesque in Moscovia, Polonia, Suecia, recurrente placidiori aëre solutas per omnem Novembrem continuabat. Denique & Decembris aura temperatiori, pluviis frequentioribus stipata, Batavis, Gallis, Germanis, Polonis, aliisque illuxit, tantumque abest, ut talis permanerit, ut potius turbidus successerit. Testes sunt non modo venti vehementiores Romæ, Liburni, Venetiis, Neapoli, in Lacu Lemano, Maclopoli, Rupellæ, Hanoveræ, Coloniae Agrippinæ, in Franconia, Hafniæ, in mari Balthico sese exerentes, verum etiam nives cum acerbissimo gelu in Moscovia, Polonia, Suecia, Holsatia, Saxonia, Gallia, Helvetia, Hispania, Bavaria invalescentes. Remisit quidem frigus

in Bavaria, Polonia, aliisque regionibus per paucos dies, mox tamen rediit intensissimum, cum omni tempestatum insolitarum, nivium & ventorum, genere. Autumno nunc arthritis Londini increbescerat, nunc podagra Romæ, Mediolani, Genovæ, Lutetiæ Parisiorum, in Batavia, Berolini affligebat. Romæ eodem tempore pleuritides, peripneumonia, arigenæ, aliæque febres inflammatoriæ frequentes erant. Malignæ & in Palatinatu inferiori, & in agro Lunensi, & Genovæ, & in insula Junonis in homines saeviebant. Non defendam easdem vel classicula Hispanorum præsidaria mediante ex America in locum posteriorem fuisse delatas, vel ex fonte quodam impuriore ortum fuisse, hoc saltem addam, has modo continentiæ Schema, modo indolem continuæ exhibuisse, eundem aliquando maculis, aliquando nullis fuisse interstinctam, ut de duplicatis in quibusdam perspectis nil adducam. Variolæ Coloniae Ubiorum, Londini, Lutetiæ Parisiorum, Versaliis, circa Autricum Carnutum, in Lunæ Villa, in Hispania regnantes, si morbos reliquos non exuperabant, numero tamen æquabant. Neque pestis in Podolia, Volhynia, Moldavia decrebescerat, neque hies pecora occupans remittebat; sed latius serpendo & eundo tantas acquisivit vires, ut eorum quantitatem maximam in Bohemia, circa Posonium, Zamoscii, in Lithuania, Marchia Brandenburgica, versus Ducatum Magdeburgicum, aliisque in locis Saxoniæ è medio sustulerit, cui malo in postremis

stremis regionibus multum favebant
 miasmata putredinosa à cicadis relicta.
 Cæterum præter *paralyses*, *apoplexias* Romæ, *Mediolani*, *Bernæ*, *Lu-
 tetiæ Parisiorum*, *Hamburgi* se se sisten-
 tes, nil memoratu dignum mihi occur-
 rit. Iisdem mensibus Virgo quædam
 Viennensis post V. S. ob menses *par-
 ciores* in pede institutam, *croci-
 que* *essentiam* adhibitam, fluxum men-
 sium *nimum* incurrit, quem *adstrin-
 gentibus* ab ordinario præscriptis ex-
 pugnare per vij. Septimanas, sed fru-
 stra erat conata: hic ego ad repe-
 titum *antorgasticorum* usum con-
 fugi, neque poenitenda opera, quam-
 diu enim ista propinarentur, satis
 rectè habuit, sed cum his *moderare-
 tur* tantum fluxus, non *tolleretur*,
 V. S. in manu suasi, qua celebrata
 sine *antorgasticorum* præsidio omnino
 convalescebat. In aliis *rheumaticos*
 decubitus versus *faciem*, in aliis *otal-
 giam*, in alia post *refrigerationem*,
 atque aliqualem *lochiorum* suppres-
 sionem *odontalgiam* vidimus, in
 alio puero ob neglectam *diapnoën*
 diu *purpuram* perpeffo sese offerebat
cheilocace, sive labro - fulcium,
 cum exulceratione labii superioris
 oris gravius, ac quasi *hæreditarium*,
 alii *coryza*, *angina*, *tussibus* labora-
 bant; in aliis affectus *spastico-arthri-
 tici*, *digestivo - diapnoico - anti-
 spasticis* sublatis invalescebant. Innu-
 meræ quoque hinc inde spargeban-
 tur febres, *inflammatoriæ*, *malignæ*,
catarrhales, *exanthematicæ*, *inter-
 mittentes*, *tertianæ*, aliæ: sed
 præ omnibus *purpura alba*. Inva-
 debat enim non tantum *infantes*,
 maturius in febre *scarlatina* men-
 se Junio aëri liberiori commissos,
 Th. Sydenham Oper. Tom. II.

sed & *adultos*. Sequiorem *sexum* du-
 plo gravius afficiebat. Sic affectus *hys-
 terici*, *animi abjectio*, *ardor* atque
anxietas cordis, *cephalalgia*, *vi-
 giliæ*, *deliria* usque ad XVI. diem
 continuantia in Juvene quadam Do-
 mina *purpuræ albæ* superveniebant,
 quibus sese excretio *critica* partim
 per *sudorem* die vij. apparentem, par-
 tim per *hæmorrhagiam narium* lar-
 giorum XIV. obortam, sequentibus
 XVI. etiam *mensibus*, adjunxit,
 ut & *exanthematicum* eruptio XI. &
 XVIII. *secunda* vice cum levamine
 sese prodens. Duæ ex *puerperis* hac
 febre laborantes meam implorarunt
 opem, quarum alteri *camphorata*,
myrrhata, similiaque internè dederunt,
 alteri *tincturas spirituosiores* præscrip-
 sere Medici. Etsi verò *calidiora*
 utrique dissuasero, atque ob *vigi-
 lias* & *deliria*, *temperantiora* lau-
 daverim, tantum tamen absuit, ut
 id ipsum in *priori* observatum fuerit,
 ut potius *massam humorum commo-
 ventia* reperierint, sicque imperitè
 tractata, nulla de *siti*, nullo de
dolore conquerens, *urina* etiam *natu-
 rali* fere existente, die XI. sublata
 sit. Posterior, quæ non modo *spon-
 giosioris* atque *plethorici* habitus
 erat, verum etiam ante annum cum
 sub *initium* gestationis menses *conti-
 nuos*, tum *medio* tempore *fluorem al-
 bum*, tum vij. mense *abortum* ex-
 perta est, hoc gravius decumbebat,
 quod & in *abortum* denuo absque
causa manifesta incidit, *duabus* in-
 simul *molis* secedentibus, & ob vio-
 lentiorum *secundinarum* diutius reman-
 entium extractionem debilitates *syn-
 copticas* senserit, & die vij. *sudore*
 præfente aërem *liberorem* admiserit,
 A a a & viij.

& viij. *exanthematibus* jam prodeuntibus *enematis* injectio facta fuerit, & ob neglectam *diapnoën*, dum surgeret maturius, atque *purpura* sub blando *odore* sensim evanescente, *rheumatismo* pedis summe dolorifico tentata sit. Serio hinc imperavi, ut sub continentia tranquilla regimen *diapnoicum* sibi commendatum haberet. *Variolæ* copiosiores, *ordinariis* quidem *maiores*, atque sub initium *pellucidæ*; deinde tamen ad ambitum *inflammatae*, juncta febre exquisita, vigiliis, deliriis *suppurascens* æquè, ac die XIV. *exiccatae*, decedentesque cum solutione mali sub blanda *diapnoë*, urinæque *turbatione*, vivebantur in filia jam adultiori, cujus in fratre mitiorem vim morbi animadverii. Nil di-

cam de *pleuritide* in Juvene vij. die sudori cedente. Neque vel de *cachexia* cum *nodis* atque *abscessu* mammarum in *puerpera* à *purgantibus* fortioribus, suavis barbitonioris assumptis aucta, *digestivo-diapnoico-antispasticis* autem à me ordinatis, sub copiosiori *sudore*, copiosiorique *urinae* excretionis successivè penitus disparente, vel de aliis morbis *sporadicis* quicquam adducam. Hoc saltem addam, *mortuorum* numerum, sicuti *Londini* 26761. *Anstledami* 8911. *Brunsvici* 1233. *Lycaoniae* 400. *Berolini* 2691. *Wittenbergæ* 260. *Dresdæ* 1740. attigerat, ita *Viennæ* ad 8493. sese extendisse. Sufficiat hæc de constitutione *epidémica* hujus anni fideliter, prout & in alieno, & in mea praxi occurrebant, annotasse.

Dni D. CAROLI RICHA, Philos. & Med. Doct.

Constitutio Epidémica Taurinensis Anni 1720.

I. **H**umanum Corpus variis passim advenientibus impressionibus excipiendis aptum, variis idem malis affici notum est, quæ quidem modò ab occulta aëris diathesi ortum habent, modò intimè profecta à variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, ut aiunt; seu rectius ab alterato fluidarum cum solidis partibus æquilibrio, ad cujus legem mechanicis præceptis illud idem comparatum est, subnascuntur. Hinc multiplex morborum cohors ab omni ævo terris incubuit, seu ab hac, vel illa peculiari corporum particularium anomalia, seu à causa magis generali

producantur; Hosce postremos propriè *Epidémicos* dicimus, vel indiscriminatim, nulloque servato ordine homines invadant, vel continuà quâdam serie, ceu factò circulo se se invicem excipiant, statisque temporibus orientur.

II. Si quibus autem in morbis *divinum* illud ab Hippocrate proditum elucet; id sanè in epidémicis cernere est, quorum causam rectissimè venerandus idem senex in anni tempora rejicit, quæ prout constitutionem suam naturalem servaverint, vel ab ea recesserint sanum, vel ægrotum corpus efficiunt, variasque ægritudines producunt. Nihil sanè quicquam

quam animum universæ, quâ patet, Medicinæ pomœria perlustrantem tantâ admiratione percellit, quam discolor illa, & planè sui dissimilis istiusmodi morborum facies, tum quâ varias ejusdem anni tempestates, tum quâ discrepantes diversorum ab invicem annorum constitutiones referunt, ab iisque dependent; ut verè *divinum* quid dixeris inesse iis, nec immeritò *divino* laudis honore celebrandos, qui *occultam* illam, atque inexplicabilem aeris influentiam, unaque simul defævientes morbos scite norunt expendere, ac prænunciare.

III. Atque id quidem ritè assequi res est multi otii, ac summè ardua; Opus utique verè magnum, cui fortasè unius Medici ætas non suffecerit. Diu namque, ut ut improbus, exantlandus labor est, antequàm nos aliquid memoratu dignum in hõcce fodiendò Isthmò, inque tam multifariâ horum morborum serie extricandâ præstitisse jure possumus gloriari. Neque is ego sum, qui me in his, quæ jam trado, omnem absolvisse numerum credam: Novi enim *quo ex luto mihi finxerit præcordia Titan; Quamve sit mihi curta supellex.* Satis erit ad laudem inchoasle telam quove pacto se res habuit nuper, quod ad hanc scilicet, in qua degimus, Urbem, ejusque agrum pertinet, enarrare.

IV. Quod ut ego felici calamo assequi pergami, ac dilucidè, quantum fieri potest, quotannis prosequi, ac illustrare; consentaneum duxi, quæ propria ac sua sit hujusce Cæli natura, quidve in hoc, quem premimus, Agro laudandum, quid cul-

pandum sit, antequàm ad alia progrediar, paucis exponere. Meâ etenim, immò Hippocratis sententiâ, id scitu maxime est necessarium, nemoque Cinicorum alicubi esse potest, vel mediocri famâ celebratus, quin ante omnia locorum, in quibus se velit exercere, cum positiones, ac ventos, tum aquas, & cæteras aëris, & alimentorum qualitates (quæ Urbium Cælum constituere videntur) probè cognoverit.

V. Eaque quidem omnia ad commendationem Taurini agri concurrunt. Enim verò Taurinorum Augusta, si modo ejusdem positionem spectemus, mirabili certè vel casu, vel consilio haud longè ab Alpium radicibus in amœnâ planitie excitata fuit ad lævam Eridani Fluviorum Regis, *nulli amnium*, ut Plinius ait, *claritate inferioris.* Hinc lætissimi Colles, quâ Orientem adspicit, trans Padum nitidissimo prospectu confurgunt oppositam imminentibus Alpium ad occasum Solis fastigiis faciem præbentes; Hinc effulissimus ager, quâ Boream, ac Meridiem spectat, protenditur, quem *Taurinates campos* vocat Anonymus in Panegyrico ad Constantinum; *Taurinos* ego potius dixerim elegantiore vocabulo, quo quidem usus est Ptolomæus, Tacitus, Plinius, & alii quam plures. Sic etiam Taurini Populi dicti sunt, qui antiquâ Ligurum stirpe huc primi confluxere.

VI. Iſque est Urbis, tum Agri conspectus, verè, si fas est ita loqui, *Elisus*; Ecquis enim haud videt ex tot hisce inter se non diversis modò, sed quasi contrariis locis, Collibus nempe, Alpiumque cervicibus

haud longè ab Urbe impendentibus, ampliffimæque interjectâ planitie mixtam veluti quamdam ex omnibus, ac libratam Atmosphæram confurgere; fluidumque aera, quem à Sole potiffimum, Luna, ventisque inæqualiter premitur, perenni motu agitatum, minimo illud negotio à finitimis Montibus in patentem planitiam, & vice versâ contendere, fursùm illud prementibus, urgentibusque partim domorum ignibus, partim æris campani pulsû, & discurrentium Civium miscelâ.

VII. Sic verò præsertim comparata Urbs est, ut liberum habeat Solis tum ortum, tum occasum; quâ namque parte Orientem intueatur Solem, ita compositi sunt interjecti Colles, ut ejus illa radiis nullâ, vel exiguâ diei parte defraudetur; quâ verò Occidentem adspicit, distitæ Alpes, ferè sexto ab ipsa lapide, Occidui morientis Solis aspectum nullimodè inhibent; quin immò radios, quoquo modo reflectendo, ac declinando hibernem, lætiffimumque vespera incolis ferunt.

VIII. Insuper præstant modo dictæ Alpes, quòd excelsis illis, quibus eminent, cervicibus, lenes, mitetque occidentales ventos, quos cæterum impetuosos maximè, ac insalubres potiffimum Gallis occidentilibus novimus, lenes inquam, mitetque subalpinis ferant, eâ quidem ratione, quod uberrimam illam, si quid ego hîc judico, vaporum aquosorum copiam, quam hi secum ex Oceano Atlantico vehunt, magnâ ex parte per vastiffimum totius Galliæ occidentalis tractum dimiserunt, tùm si quid adhuc retinent, antequam Al-

pes pervadant, deponunt, quò scilicet dein lenes ii, ac temperati subalpinas hæcæ Regiones benigno afflatu recreent.

IX. Quod verò orientales ventos attinet, hosce libere per universum Agrum Pedemontanum perflare sinût exarati Colles ad Orientalem Urbis plagam compositi; nec humiles nimis, nec elati; itâ tamen dispositi, ut nonnisi puriffimum ætherem, leniterque retulsum, ac mitigatum ad nos primâ luce appellere permittant, perque patentés campos discurrere.

X. Neque diffiteor haud adèò insensum nobis fore Boream, atque illi oppositum Austrum, si quid opportunè illis opponeretur, quod medium veluti libramentum eorundem vim frangeret, ac temperaret. Cum verò liberè hi tum à Septentrionali nivibus obsitâ, tum à Meridionali vaporibus aquosis divite plagâ, nullo interjecto obice discurrant; furentes inde, ac debacchantes sæviffimo plerumque flamine Incolas verberant, vel eo maxime, quòd assurgentes utrinque montes, apertum iis campum, ac quemdam veluti alveum, quo magè sæviant, præbent. Longè verò Meridionali infensior Boreas est, quòd ille inquinamenta, quæ secum vehit, medio quasi in itinere, antequam in obviam illi planitiam illabatur, interjacentibus maritimis Alpibus, quæ à meridie imminent, ac Niciensem ditionem à Pedemontio determinant, dimittere cogatur aliquandò. Boreas verò è Montibus glacie, nivibusque tectis spontè ruens subiectos campos pervadit, liberèque furens non modo aerem valdè condensatum, & compressum adducit, sed

fed & minuta corpora nitrofa non parum infensa fecum advehit, erodendi, irritandique facultate prædita, quod apertè quidem ipsamet ostendunt ædificia, quæ cum maximè inveterascunt, adversâ Septentrioni facie, non leves corrosionis notas præse ferunt. Equidem ut rem omnem in pauca contraham, ex hisce omnibus ventis, quibus Taurinus Ager perflatur, neminem agnoscimus Orientalibus salubriorem, neminem insuper infensorem Boreâ, atque Austro, infensosque denique minus, ac fortè etiam salubres, cum maximè moderatè flaverint, Occidentales didicimus.

XI. Plures verò fluentes aquæ uberi gurgite hosce campos allunt, haud exiguâ incolarum felicitate; Hinc enim rivulos penè innumeros cerne-re est per universum agrum longè, latèque eximiâ, nec unquam satis laudatâ Colonorum industriâ disseminatos, qui rursus dein unâ omnes in unû, alterumque amnem, majoremque alveum excurrunt. Hosce inter amnes aquis, tum munere præciarios sunt Padus, ac Duria; Ille è gremio Vesuli montis celsissimû in cacumen elati, finibus Ligurum Vagiennorum, visendo fonte profluens, condensque se se cuniculo, mox in Forobivien-sium agro iterum exoriens, placidissimo motu, quâ præsertim aprici colles eminent, juxta Urbis mœnia præterlabitur; ultròque dein pergens mutato itinere Orientem versus excurrit, quò tandem aquis dives in Adriaticum mare tergeminis ostiis se se exoneret. Hæc ex Alpibus Cottis præcipiti tramite decurrens altero sui alveo Pado adfunditur, altero in rivos

diviso per Urbis semitas salubriter devolvitur, immundiciarum faciem, impurum spiritum, & causas gravioris Cæli fecum unâ removens, aufe-rensque.

XII. Sunt enim Alpes itâ dispositæ, ac comparatæ, ut si quo in loco, hic sanè admirabilem lufum excelsis earumdem cervicibus præbeant, uberesque effundant in subjectam planitiem aquarum latices ex intimo earumdem gremio profilientium, perque tot amphraetus, an mœandros lato, gratoque murmure decurrentiû. Hinc soli bonitas aliis longè telluribus, quæ clementissimo Cælo gaudent, profectò non inferioris. Hinc frugum omnium, ac rerum proventus uberrimus, nullo non tempore, parvo etiam pretio copiosâ tellure salutarem incolis, ac hospitibus victum largiter subministrante. Hinc benigna aëris nativa indoles, quod caput est maximum, potissimum repetenda; Sicuti enim secundum Theophrasti (a) axioma, talis est aqua, qualis est terra, per quam ipsa percolatur. Itâ quoque, me judice, plurimum una simul conspirant, atque invicem juvantur, lædunturque, aer, & aqua: nilque adeò magis ad aeris, quem scilicet ceu immensam quasi spongiam minutissimorum corporum, quæ à terraqueo orbe, perenni tum externo, tum interno molimine excitantur, concipimus, puritatem, bonitatemque, ac locorum proindè felicitatem, atque incolumitatem conducit, quàm dulces, probatæque aquæ suos per alveos, & canales libere excurrentes.

XIII. Ecquis verò lymphas, tum quæ ex intimis Alpium Amphraetibus

(a) De caus. plant. lib. 6. c. 3.

bus scaturiunt, tùm quæ spontè ubique in universo agro profiliunt, tot inquam infontes lymphas crimine, aut malitiâ culpaverit, quarum bonitatem certissimo argumento, præter spagiricam analysin, longa diu experientia, probatusque apud incolas usus testatur? Quis limpidissimos ubique orientes fontes criminabitur, ad quorum quamplures, tamquam ad sacras Thermas concurrere ægros novimus, eorumque auxilio diuturnis ipsos malis evadere? Quis puteales ipsas, quæ tùm in Urbe, tùm in finitimis Oppidis passim prostant, aquas vitio redarguerit, quas, aut saltem pleraque, longo usu, optimas esse didicimus? Quod enim harum pleraque putidæ alicubi reperiantur, malum hoc acceptum referendum est non lympharum venulis, sed modò corporibus facile putrescentibus, quæ in puteos ipsos præcipitata sunt, modò nimis quieti earundem putealium aquarum, modò tandem, quod frequenter accidit, Architectorum imperitiæ, qui puteos cavant juxta latrinas, aut cloacas quarum sepulta lues infontes aquas contemerat.

XIV. Scio quidem fluviales maxime, non omnino infontes haberi, utpote quæ exoticis particulis, cum præsertim nives æstivis mensibus liquecunt, inquinatæ sunt. Atqui adventitia hæc labes hujusmodi aquarum est, quam facili ego aliquando marte diluam peculiari quodam, quem mihi olim elaborandum constitui, tractatu, *de morbis endemiis, seu de Medicina domestica Subalpinorum*; In quo quidem tractatu tùm natives, tùm adventitias hujusce, in quo degimus Cæli qualitates fufius, ac elaboratiùs

exponam, tùm, quæ præcipua res erit, naturalem Pedemontani agri historiam à nemine, quod sciam, tentatam adhuc, atque ab amicis diù expetitam, accurato, quantum fieri poterit, stylo persequar. Hæc interim satis erunt impresentiarum pro ea, quam modò aggredior, felicique omine profequi in dies cogito, exornandâ Provinciâ. Manus itaque ad Tabulam.

XV. Utque ab ante acti anni 1719. exitu, Hippocratis more, incipiam. Fervidissimam, ac pulverulentam æstatem siccissimi veris, ac hyemis sobolem, pluviosus, ac lutulentus Autumnus excepit. Nulla scilicet visa dies ab autumnali æquinoctio ad hyemale solstitium usque nubibus expers, ac læto Cælo. Nec diu quidem se se prodere distulit morbosa proles sub febrium larva nullo ferè typo suporientium, quæve morbillorum, ac variolosarum indolem præ se ferebant, delitescens. Et sanè morbilli, qui præcedentibus annis totam penè Pedemontanâ Regionem longe, lateque infestarunt, jam fatiscences dein, variolis locum cessere, quæ ineunte æstate subortæ, autumno maxime debacchatae sunt, deplorandâ tenellæ præsertim ætatis clade. Curiosum sanè erat, quo hæc pacto ab uno ad alterum finitimum oppidum migrabant, ac se se invicem excipiebant, perpendere, eundem scilicet quo antea morbilli apparuerant, ordinem servantes, ac morem, ingeniumque. Alpina nanque loca ab hisce primò, mox universus denique Pedemontanus ager funestatus est. Diceres ab Alpibus illas ad subalpinas Urbes transiisse: unde demum factò velut agmine, ac impetu à finitimis regionibus ad magis

gis diffitas, à Subalpinis ad Insubriam, ab Insubriâ ad Mutinensem agrum, ab hoc ad Romanum, totamque dein extremam usque Italiam propagatæ sunt. Quodque mirum magis est, ac considerandum maximè; quod lethale esse solet hisce erumpentibus, nigroque propemodum lapillo signandum; id ferè proficuum extitit, ac salutare: motus nempe per alvum spontaneus ab ipso variolarum erumpentium exordio ad usque supremum earundem stadium perdurans, cujus beneficio haud paucos memini, jam penè Orco proximis, ex insperatò servatos. In quo quidem id ego potissimum didici, variolas nempe, cum maximè symptomaticè, ut ajunt, erumpunt, alio utique more curari, tum judicari, ac illas, quæ essentialiter se se produnt.

Variolarum Classi meritò adnumerabatur putridæ febres, variolosæ, inflammatoriæ, ut subinnumus, & hujusmodi aliæ, quæ æstivis mensibus suboriri cœperant, ac tum fortè cudebantur, subsequenti postmodum Autumno, ac Hyeme erupturæ. Hisce se se addidere comites Pleuritides spuria, Ophthalmia, Angina, Dysenteria, Stranguria, atque hisce affinium morborum proluxa Cohors, quorum una simul, atque eadem omnium origo est; unum, idemque incrementum.

XVI. Atqui desit tandem, accedente hiberno solstitio, pluviosa Autumni constitutio, lætoremque temporum indolem prænunciare visus est novus oriens Annus (1720.) sereno, mitique adeò Cælo, ut medio ferè Januario Veris exordia præludere jam tum cœperint, Occidentalibus

ventis præmaturè spirantibus, quibus æquo pede identidem præter morem Australes succedebant. Quis ægrorum status in illâ verè insolenti conditione temporum fuerit? Quid inde subsequenti æquinoctio pertimescendum maximè, facile is conjicere poterit, qui quod Hippocrates ipse in hujusmodi (b) inordinatis temporum vicibus portendit, planè didicerit? Et sanè vix à pluviosâ ad siccissimam rursus vergere visâ est temporum constitutio; ut illicò putridas febres in petechiales, ac malè moratas illis affines, ac consanguineas evadere adnotavimus, sensim evanescentibus variolis, nigramque facem exaratis petechialibus, ac mali moris febribus, quæ de die in diem invalescebant, tradentibus. In hac postrema variolarum scena adultos maximè correptos vidimus, secus ac cum primitus apparere illæ cœperant, primævos tunc flores tantum, tenellosque infantes adortæ.

XVII. Quæ igitur ineunte Januario exoriri cœperant malignæ febres, eadem, appropinquante vere, quam immanissimè debacchabantur, ac velut rupto aggere torrens longè, latèque per universa quæque Subalpina Oppida crudeli more desæviebant. Addiderant hisce vim, atque robur ingens in illa siccitate temporum, in quam ex pluvioso Autumno inauspicatò incidimus, hiscentes ab Australibus oris assidui flatus, infesti quantum! Prælusserant hisce quoque denso agmine morbilla, ac succedentes variolæ, quæ superioribus annis, ac præcipuè exactâ nuper æstate, maximam infantium cladem edidere. Facile hinc conjicere erat iis potissimum

(b) lib. de aère, locis, & aquis.

mum vexatos iri labente anno Subalpinos Incolas, ni quæ impendebant mala averterent Superi, miserasque terras defenderent. Auditum tunc quoque est Romæ hujusmodi febres, tum anginas, ac pleuritides defævire, quæ multa hominum millia utriusque sexus, & omnis ætatis, ac dignitatis interfecere. Quod ego quidem non absque ingenti animi dolore meminisse videor, cum præclarissimum, & amicissimum virum *Joannem Mariam Lancisium*, Summi Pontificis nuper quoque dum hæc ego scriberem, in Cælum elati Archiatrum, & Cubicularium intimum, de re medica, ac literaria optimè meritum, cui ego plurimum debeo, in luctuosissima illa rerum scena è vivis sublatum, & adhuc lugeam, & mecum unà lugeat universa Litteratorum Respublica. Mylis quoque in Sicilia, haud absimiles morbos jam tum superiori Æstate, Autumnoque extulisse caput, inque dies ingravescere magis, ingenti militum tum Hispanorum, cum Germanorum, ac Incolarum funere audivimus.

XVIII. Exaratis febribus spasmodici pectoris affectus, sub ipsum Æquinoctium, ac diu adhuc post ipsum confociabantur, sævissimoque inito foedere, auctis veluti viribus, juniores maximè, ac robustiores ausi sunt laceßere, inque Libitinæ censum deducere. Hisce quoque Comites aderant, subque iis merebantur Ignis facri, anginæ, arthritides, erysipelata, & alia id genus mala, quæ quidem eò magis recrudescere, quò parcius sæviebant exaratae febres, ac spasmodici pectoris affectus, fatiscere rursus, ac cedere, quo immaniter magis illi increbescebant, ac ita vicissim reci-

procantibus imperiis ludere pluries observavimus. Qui verò chronicis morbis, ac tabe potissimum, ne quidquid ad historicam morborum narrationem desit, jam diù conflictabantur, hosce initio veris ex omni prorsus spe decidere, adque interitum properare celeritè fortè, quàm par erat, adnotavimus; Quin insuper multis de tabe in dubium venientibus, ipsa tunc est confirmata, atque haud scio si quis ex iis etiam modico tempore superstit.

XIX. Isque fuit Austrinus hyemis status. Rarò scilicet, aut nunquam *Boreæ penetrabile frigus* pensavimus, quin insuper nivali vellere defraudatâ terrâ, eâ saltè quantitate, quæ nostro huic Cælo congrueret, metus aderat, nè partim inde frugifera futura messis evaderet. Solabatur tamen annorum antecedentium felix ubertas, ut venturis temporibus provisa sufficerent. Equidem exarati affectus, si modò Arthritides excipias, quæ quoque satis aptè ad vernaes morbos referri queunt, exarati inquam affectus veris potiùs, quàm hyemis ingenium redolebant. Et reverà non aliunde excitatas, ac penè dixerim expergefactas, novâ veluti prole sobolescere crediderim præfatas affectiones, quibus tunc obruebamur, nisi ab Austrinis sævientibus flatibus, atque hinc præter morem serenâ, ac veris speciem referente hyeme, cui pluviosus Autumnus post ingentem illam temporum siccitatem prægressus fuerat. Hinc enim prælucente, præmaturo afflatu, vere, ut vegetantia quæque in agris, ita & humani corporis liquida intestino motu fermentescere cœperunt magis, ac agitari.

XX. Cum verò impar incepto ab-
solvendo muneri, ac minùs congrua
foret liquidorum massa, tum ob alter-
nantium ventorum indolem, qui ple-
rumque humidi, mox sicci iterum per-
flantes, modò in motum data liquida
ciere magis, modò illa cohibere, ac
minùs apta suscepto muneri reddere
videbantur, leviozem modò, mox gra-
viorẽm aera, ac condensatum magis
adducendo; tum ob particularum san-
guinis spirituosiorum præconceptam,
ante acti potissimùm ætate, ac vere,
Phlogosim, cujus veluti prologia ex-
titerant delævientes morbilli, atque
iis affines variolæ, impendentium
jam tum malignarum febrium præsa-
gia, ac incrementa; Tum deniquè
ob pluviosam Autumni habitudinem,
morborum parentis, omnium Medi-
corum ore feracissimi; evidens est ad
minimum adauctum momentum mo-
tus, quod reliquum erat balsamici, ut
mea fert opinio, oleosi, aquosi, ac dulcis
plus justò dissipatum iri, tum multi-
genos dein intra prædisposita civium
corpora collectos Sales acres, ero-
dentes, absque Autùni pluviis in fluo-
rem evectos, ac recens ab Austro ul-
terius fusos, accedente novissimâ qua-
cumque causâ, tum maximè exoti-
corum quorundam miscelâ principio-
rum, vincula quæque discissuros ob-
via, hinc turbata solidarum partium
resistentia, universam humorum mas-
sam, fortè minus, quam par erat, si-
bi invicem hærentem, quam citissimè
fermentativarum particularum præsen-
tiâ dissolvi. |Ea namque est unius fluidi
ad alterum æquilibrii ratio, ut unum
veluti ab altero pendeat, eaque vicis-
sim inter se unâ simul conspirent, ac
ludant. Ubi verò quid infensum eve-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

nit, tamque pulchrè inter se invicem
comparatæ partes non eam amplius
observant æquilibrii legem, tunc uni-
versam penitus massam intestino, ac
penè dixerim, civili bello perfractam,
ni quàm primùm periclitanti, ubi for-
tè defecerit, naturæ opem præbeat
ars, obeundis functionibus imparem
evadere, ac tandem collabi penitus
necesse est.

XXI. Quod quidem concessum tum
exoticis, tum indigenis fermentativis
particulis irascendi imperium inge-
niumque, evidentem, ac præclarè sa-
tis, tum quæ potissimùm grassabatur
febris, tum quæ passim sub illius exor-
tu, ac incremento sese prodiderant
phænomena, ostendebant. Enim ve-
rò quotquot ægrotare cœperant, hos-
ce, plerosque saltem, febris indefi-
nenter ferè, nullâ quidem conspicua,
& peculiari accessione sævissimè dive-
xabat, quousque scilicet maculis pur-
pureis conspersa, ac foedata cutis emer-
geret, aut quidquid aliud præludens
præsentaneum interitum prænuncia-
ret; afficiebantur autem potissimùm
Menynges, aut Septum transversum,
aut Hepar, iisque finitimæ partes.
Multis primò insultu rigor, ac horror
supervenit, quemadmodum in febribus
intermittentibus videre est; sæpè etiam
intermittentis typum mentiebatur,
subque illius larva ad septimum ferè
diem, non nunquam ad undecimum
usque nec ultra ludere visa febris,
mox in malignam evadebat, qualis ab
ipso initio reverà aderat, eò quidem
magis læthalis, ac periculosior, quo
diutius latens, non juniores tantùm,
sed senes, ac sapientiores fortè fefel-
lit. Nec tamen sese ita prorsus abs-
condi noverat illa unquam, quin ali-

B b b

quam

quam subesse fraudem suspicio, aut metus foret, quidve mali moris, ac re ipsa divinum, vel intermissionis, vel vexationis die appareret; alii namque de immani capitis dolore, alii de ingenti aestu, ac totius corporis lassitudine conquerebantur. Quidam siticulosi aderant, ac diu vigiles. Haud paucos gravis adeo sopor, ut vix excitari potuerint, occupaverat; atque horum neminem servatum memini.

XXII. Ubi denique conspergi, ac scedari maculis cutis, aut principes partes periclitari videbantur, tum mitescere febris, frangi, consternarique vires, squallescere visa facies, laborantis, ac pene jam deficientis naturae praeludia, quae nullo amplius revocari poterat Cardiaco, aut Alexipharmaco qualicumque. Haec vero peticulæ, ut plurimum quartâ die, & septimâ erumpebant; primò quidem in dorso, collo, & pectore conspicuæ, mox ad extremos usque pedum ungues sese expandentes; Observatumque paucos evasisse, quibus primis diebus illæ apparuerunt. Miles, cui tertio morbi die maculæ illæ ingenti agmine proruperant, sexto celerimè periit. Puella decennis olitoris filia vehementissimâ febris cum horrore, ac frigore correpta fuit; statim per exordia sitis multa aderat, & incontinenens corporis jactatio. Postridiè periculis penè lenticularibus tota visa conspergi cutis. Tertio parum sinceri sanguinis è naribus stillavit. Urinæ crassæ, mox tenues, postremò nigrae. Dejectiones alvi biliosæ, spumantes. Quarto deliravit. Quinto sincerus iterum sanguis è naribus effluxit. Sexto rigor febrilis rediit, multa, nigra, foetida vomuit; sub Solis occa-

sum mortua est.

Puellam alteram meminisse non sine lacrymis lubet Uxoris meae forem, hujusmodi febris prehensam, cum illi fluerent de more muliebria; eaque ad quartum usque diem perdurarunt. Quinto nauseabunda aderat, insomnis, toto corpore dolens. Multa vomuit biliosa, ac virulenta. Sexto ad meridiem, novus subortus est rigor extemplo; urinæ per initia tenues, postmodum crassæ, rubrae, quæ in matula depositæ non subsidebant. Postridiè ejus diei, quo cessarunt menstrua, ingentes maculae purpureæ in dorso, pectore, & collo conspiciabantur, quæ dein novo exorto rigore febris, penitus evanuerunt. Septimò verba cum delirio; ex alvo dejectiones biliosæ, graveolentes; nox laboriosa, lentor dentium. Octavo remissa sunt omnia. Nonò maculæ illæ densiore examine rediere: crebra spiratio, ad vesperam multum deliravit. Decimò intercisa, & deficiens respiratio, aurium surditas; circa meridiem valdè deliravit, confestimque rursus ad mentem rediit. Ex alvo irritatâ nihil secessit. Paulò post oborto stertore celeritè expiravit. Ætas erat annorum ferè septendecim.

Nec diverso profus more, duo Chirurgiæ studiosi, in Regio SS. Mauriti, & Lazari Nosocomio degentes, quorum alteri ingens macularum examen secundo die, alteri quarto, apparuerat, defuncti sunt; Prior quidem decimo; alter verò decimo quarto; Neutri conturbata alvus; irritata eadem pauca demisit tenuia, biliosa, mordacia; uterque diebus paribus gravius habebat. Alterum memini haud ab simili fato demortuum, cui prodire modò,

modò, mox regredi visæ peticulæ sunt ad plures vices. Hæ autem statim ab initio confestim eruperant. Robustus erat, acætate florens. Universa corporis lassitudine, & fractione, ut ipse agebat, conquerebatur. Sitibundus valdè; Secundum, tertium, ac quartum diem eodem more transegit. Quintò exasperata sunt omnia, pauca, biliosa, tenuia ex alvo reddidit. Urinæ impensè rubræ, oculi scintillantes, ac lucidi. Sextò evanuerunt maculæ; nihil ab alvo deiecit, deliravit. Septimò convulsiones. Octavò vox obscurè se probebat, extrema, frigida, livida, stitillæ sanguinis è naso. Nonò ad intelligentiam rediit, pauca deiecit nigra, graveolentia. Undecimò convulsiones iterùm visæ, totaque maculis denuò foedata cutis. Decimo tertio vox penè defecit, vespere obiit. Juris consultum juxtà D. Pauli ædem decumbentem febris acuta continua cum dolore lateris corripuit. Sitibundus admodum aderat, & pervigil; urinas reddidit multas, turbulentas, albas, quæ nec depositæ subsidebant. Alvus commodè habebat. Quinto die vehemens æstuatio, & stomachi fastidium adfuit. Potum continere minimè valebat. Urinæ eadem. Indistinctis, ac penè inconspicuis maculis foedata cutis. Sextò deliravit. Sub vesperam mitius se habuit, commota spontè alvus, dormivit. Septimò multa ex alvo secesserunt spontè, probæ indolis; urinæ copiosæ, concoctæ, in quibus multum subsidebat, profluxere; sitis desiit. Octavò motus ad alvum intermisit; mens emota. Undecimò conturbata iterum alvo, febre liberatus, atque omninò judicatione absolutus. Huic cū primùm conturbari visa fuit alvus,

multus ex utraque nare sanguis erupit.

XXIII. Profectò quotquot ab hac febre, fati ope, vel Medici, evasere (haud paucos autem evasisse memini,) hosce utique omnes spontè oborta ventris turbatio, eaque criticè ad perfectam usque judicationem recurrens, integrè absolvit. Sanè neminem, quod sanctè profiteor, è vivis sublatum vidi, quotquot is spontè evenit ad alvum motus, cui copiosa plerumque sanguinis è naribus, quandoque etiam ab hæmorrhoidalium venarum osculis effusio præludebat. Sudores, tum cæteræ quæque evacuationes, vel per urinam, vel per alias vias, per quas natura crises suas moliri solet, vel suppressæ penitus, vel irritæ plerumque aderant, ac nihil decernentes; saltem vix quidquam sperandum ab iis; Quodve mirere magis, sub ipsam periculorum eruptionem, earumque per totum corporis habitum effusionem, sæpè oborto ad alvum motu, haud paucos, quos prolixum nimis foret referre, ex insperatò, velut ab Orco revocatos vidimus, ac restitutos; Quod jam tum antea desævientibus superiori ætate, Autumnoque variolis observare contigit haud exiguo ægrorum numero, assiduâ spontè obortâ diarrhæâ, mox ab ipso variolarum exortu, aut incremento præter spem servato.

XXIV. Noxia ut plurimum venæ sectio aderat, tum cætera quæque instituta remedia, si modò illa excipias, quæ collabentibus tuendis viribus, neve sanguinis compages penitus dissiliret, inque pejus rueret, opportunè occurrebant, cardiaca nempe grata aciditate præstantia, aut acidis confociata. Neque calidiora quæque quid-

quam præstabant, nisi forsan hoc pacto *camino oleum*, ut fertur, addere; Fræno namque magis, quam stimulo egebant humores jam ad orgasmum proni, ac nescii stare loco. Cunctando potius restituenda erat res, quam velis, & remis occurrendo. Ad humorum impetum compescendū egregiè etiam præstitit Peruvianus Cortex opportunè adhibitus. Ejus enim præsidio plures vel integrè sunt restituti, vel si fortè non nulli recidivas passi sunt, paulò post convaluere. Cæterùm æquè ac V. S. minùs prosperè cessere vesicantia, ut quæ sanguini ad fluorem apto habenas potius mitterent, quam coërcerent.

XXV. Quod si antè quartum diem materies turgeret, primæque viæ, ut aiunt, cruditatibus, ac inquinamentis scaterent; Emetico prudenter administrato, aut blandâ purgatione tempestivè institutâ, neque non solum ullam unquam noxam exindè profectam memini, sed feliciùs indè educitâ humorum saburrâ in stomacho contentâ, exanthemata apparere, collapsas vires restitui, naturam denique ipsam ad perficiendum opus suum pro massæ sanguinæ à pravo miasmate expurgatione aptiorem consurgere, validioremque effici, ac veluti ab interitu revocari, observavi.

XXVI. Equidè cum primùm suboriri cœperant hæ mali moris febres; purgationes passim per exordia, ut mos est, à Medicis adhibebantur; ipseque ego ab hujusmodi methodo minime abhorrebam, vel ob id maximè, quòd ventriculum impuritatibus oneratum, in plerisque noveram, minimeque cunctandum in iis casibus esse sapienter Medicos admoneat, Hip-

pocrates in (c) aphorismis. Ubi verò prodire maculæ, totaque illis fœdari cutis videbatur, sacro quodam metu percelli mihi animum, commoveri, perturbari fenseram, maximèque extimescere, ne fortè retractis ad interna humoribus, omnia in pejus quam celerrimè ruerent. Cum autem nihil indè noxæ proficisci, quin immò mitiora quæque evadere animadvertirim, turbatoque lenitèr plerisque ventre haud paucos hoc more servatos observaverim, secùs ac illos, quibus aut in principio neglectum fuerat, aut parùm salutare creditum hujusmodi auxilium, cunctis dein, modò tempestivè, ac bono fato accersitus fuerim, blandam purgationem, aut etiam robustioribus leve emeticū præscripsi, læto persæpè eventu; Cardiacis namque remediis, quibus oppugnanda aderat febris, tum Peruviano Cortici, si fortè hunc etiam in subsidium acciri opus erat, referabantur fores, licebatque iis sanguineam massam minime deturpatâ facie subire.

XXVII. Atque ob hanc fortè causam celebriores Practici suspecta conclamant alexipharmaca per initia febrium malignarum, nisi exonerato ab impuritatibus stomacho, primisque viis ab obstructionibus expediris. Neque is tamen ego sum, qui indiscriminatim purganda esse corpora statim ab initio contendam. Fieri namque poterit, ut id genus auxilli, quòd modò haud paucos revocavit ad vitam, necem alio tempore ægris inferat, quòd maximè observandum esse docebat memoratus Hippocrates l. I. de morb. n. 1. & 2. quæ scilicet bona per fortuitum successum Medici ægrotos curan-

(c) 4. Aph. 10.

curantes faciant. Sæpè visum est in febribus alvi profluvia noxia fore, mortemque inferre, quæ aliquando salutaria extitisse novimus. Idque est Epidemicorum hujusmodi morborum ingenium, ut quâ methodo currente anno ægrotos liberaveris, eâdem ipsâ anno jam vertente forsitan è medio tolles. Spontè obortâ hæmorrhagiâ pleròsque servatos refert (d) Diemerbroeck in Peste Neomagensi; Sæcùs hanc olim læthalem experti sunt Tolosates, ac Lugdunenses. Ità scilicèt ludunt morbi; Ingens proindè adhibenda cautela est; omnibusque animi nervis contendendum Medico, quo tandem investigato, ac perspecto morbi genio ad eundem perdomandum recto pede, & intrepidus procedat.

XXVIII. Cæterùm novum minime est per hujusmodi febrium initia purgationes adhiberi; Id quoque olim proficuum experti sunt Ballonius lib. I. Epid. Septalius caut. med. l. 5. n. 47. Manardus Ferrariensis 5. Epist. 3. & 13. Epist. I. Victor Trincavelius, Gentilis Fulginas, & plerique alii; Morbosam Constitutionem huic nostræ ferè similem describit Galenus, in quâ ii facile sanati sunt, quibus (e) præexsiccatum, sic ille inquit, præpur-gatumque corpus fuerit; quippe quod, ait ille, evomuerint ex iis nonnulli, & omnibus venter profluxerit; Atque hinc quidem didicimus sæpè in primis viis latere hostem, qui nisi protinus (f) ejiciatur è sede, evellaturque, quod alicum à natura est, frustra tentabit Medicus in sine propellere. Fortè etiã Subalpinis ob lautiozem vi-

etum major iis necessitas adest purgandi corpora per acutarum initia ægritudinum, quæ omnes præ cæteris ortum potissimum habent à stomacho. Didicimus insuper exanthemata, ac excretiones quascumque, quæ in principio, vel augmento accidunt, nullas ferè esse críticas, sed symptomaticas, cujusmodi hæ fuerunt, nihil sanè decernentes, tum periclitantis naturæ præludia, tum plerumque turgentis, morbumque facientis materiæ hinc indè latæ, ac stare nesciæ, certissimum argumentum. Ubi autem in acutis materiam turgere, ac putridorum, aut malorum humorum copiam (si fas est ità dicere, & antiquissima verba usurpare) subesse animadvertimus, eâdem die purgandum esse Hippocrates jubet 4. Aphor. 10. Turgentem verò materiam subesse, virulentam, vagam, ac certam sedem non habentem ex variis, ac vehementibus, quæ suboriuntur, symptomatibus facile colligi, ac dignosci potest; cum scilicet natura à multâ, aut pravâ qualitate affecta, concitatâ materiâ, tentat inter initia eam expellere, excretionibus per alvum, per vomitum, per sudores, per urinas, per cutis efflorescentias, &c. Nùm id turgere materiam docet? Nùm evacuanda eadem quàm citissime, ac statim ab initio? Ne fortè, ut (g) laudatus Septalius ait, ad princeps aliquod membrum repat, aut ad terminum eum ducantur humores, de quo locutus est Galenus libro adversus Julianum.

XXIX. Nec me quidem latet paradoxam fortè non nullis videri hanc locutionem, qui omni labore exanthe-

Bbb 3 mata,

(g) Sept. Animadvers. Med. lib. 5. num. 47.

(d) Lib. pr. de Peste.

(e) 5. Meth. Med. cap. 12.

(f) 4. de tuenda valet. 4.

mata, ubi semel apparuerint, per fortiora cardiaca magis promovere, aut retrocedentia eadem expellere iterum ac provocare omnibus nervis contendunt, rati scilicet ita salvari debere patientem, quem virus alias jugularet, quem tamen hæc ipsa nimis operosa methodus promptius enecat. Ast vulgaris hæc opinio est longè ab Hippocraticâ Scholâ recedens. Distinguedæ namque sunt quæcunque contingant, excretiones in acutis, nùm scilicet salutari quadam eveniant crisi, nùm erroneo potius, ac deleterio naturæ conamine; Utque sinere illas, intercipere hæc, aut saltem minimè deterreri æquum est. Sic idem ipse Galenus in famosa Historia Simonis, in quo lata exanthemata erant, minimè veritus est purgationem aliquandò commendare. (h)

XXX. Cum verò invaluerit malû, aut primæ criseos periodus præterlapsa, satius aderat ab omni remediorum genere abstinere; exasperari namque morbum, atque omnia celeriter magis in pejus ruere exindè vidimus, collapsis jam tùm viribus, neque amplius vim remedii sustinere aptâ laborante, ac penè jam deficiente naturâ; quod si minimè amplius prodesse posse novimus, ne saltè remedii noceamus, conclamant omnes, quod & magno, & bono viro dignum inquit Celsus, ne quidquid præcipiamus, quod confirmatam artis auctoritatem malevolentissimorum hominum calumniæ subicere queat. Neque autem adulto tantùm morbo à remediis omnibus abstinere satius fuit; quin id quoque salutare, ac proficuum maximè experti fuerimus, vel in

ipso hujusmodi febrium exordio, quæ solâ plerumque purgatione, ut subinvenimus, tempestivè institutâ, feliciter cessere, quàm repetitis phlebotomiis, purgationibus, aut mille alexipharmacis, quæ pleno gutture, tanquam Deorum munera, receptorum Chorum adeò celebrat, adhibitis. Equidem ut rerum experienciâ, ita & remediorum delectu Græcorum Medicinam Arabum scholis longè præstantiorem nemo non videt; ii namque à masculâ illâ Græcorum medicinâ recedentes tantam adeò remediorum farraginem contulerunt, ut iis obrui potius quàm ditescere etiamnum videamur. Et verò si illud est, quod maximè cavendum Oratori, & prævidendum putat Antonius apud Marcum Tullium, quodque eum sollicitare summè solet, non tam ut profit caussis elaborare solere, quàm ut ne quid obsit: non quin enitendum sit in utroque, sed quod multò turpius est Oratori, nocuisse videri causæ, quàm non profuisse: id profectò longè æquissimum in salutis causâ, atque ubi præsertim de humano corio luditur, videri debet, in quâ vel levis offensio non sine magno corporis dispendio suscipi potest.

XXXI. Atque his quidem artibus Sapienti Viro mihi amicissimo, juxta sacram Divæ Virginis Consolatricis ædem decumbenti, graviter hujusce profapiæ febrî, exeunte Februario ægrotanti opem tuli. Is præstanti corpore, atque animo, ac veluti ad Polylecti statuum compositus, simplici tertianâ paulò post æquinoctium autumnale superioris anni ad aliquot dies laboraverat. Rediit illa hyeme, aut saltem illius indolem, ac genium primo

(h) 2. de morbis vulgaribus 6.

mo intuitu referebat, quod horrore, ac frigore suas quasque accessiones metiri consueveret; Atqui post septimum diem ingravescentis magis, atque ex simplici duplex continua evadens, quid reverà infensum, ac exitiale præludebat. Urinæ tenues aderant, conatus vomendi inanes, pulsus durus, intermittens, diffusæ ubique maculæ, vixque conspicuæ ad cutem, sub Solis occasum omnino delitescentes. Decimo quartò mitescere visa omnia, dejectiones ex alvo copiosæ, frequentes, spontaneæ; Pulsus æquior; Urinæ magis coloratæ. Decimo septimo, ac decimo octavo recruduit iterum febris, intermisso ad alvum motu. Præcordiorum contentio ad umbilicum utrinque promissa: ipse animo vacillans, vix bene sui compos, pervigil, sub vesperam delirans. Decimo nonò minùs lugubris scena; multa ex alvo proba demisit spontè; dormivit. Vigesimo quartò ingravescere iterum visa febris; Genarum rubor, lingua exarescens, respiratio difficilis, pulsus intermittens, urinæ subrubræ, turbulentiæ, quæ nec depositæ subsederunt. Abdomen inflatum, ac summe tensum. Irritata clystere alvus nihil deiecit. Vigesimo septimo multa rursus ab alvo secesserunt unà cum concreto sanguine, fœculento, nigro; mitius se habuit. Vigesimo octavo, vigesimo nono, trigesimo primo idem obortus ad alvum motus, assidue perseveravit ad quadragesimum usque, cui tandem perfecta judicatio successit. Mirum sanè, ut tantam adeò concreti, ac nigerrimi sanguinis quantitatem deiecerit, quæ singulis ferè diebus ubi deiecere primùm ex alvo sanguinem cœpit, ad geminas ferè circi-

ter libras accedebat. Hæc illa erat turgens materia, quæ cum nondum ad excretionem comparata foret, ubique errans, ac impetum faciens sæva illa symptomata induxit, quæ in toto hujusce morbi decursu illuxerunt. Hæc illa inquam est, quæ præpurgato statim ab initio corpore, magnam in partem imminuta fuit; unde remissa semel impetûs continuitate, recreandis viribus spatium dedit, quæ & pluribus præliis redintegrata, & plurium dierum decretoriorum opportunitatibus, ceu firmissimis stationibus collocatis, auctæ, alioqui animosum hostem naturam cunctatione fregerunt. Ecquid autem agendum Medico erat, præterquam vires tueri, tum strenuè conredientem naturam passim erigere, quo tandem novo velut delectu habito par illa foret, constitutis, ac velut destinatis ad conflictum diebus, quidquid infensum sibi erat suis è finibus amovere, expellere, eliminare. Ex quibus omnibus efficitur, in inveterascentibus morbis excitatâ ad judicationem naturam, intermissum esse, & quodammodo interruptum, minimè quidem continuum solutionum impetum; id quod luculentissimis verbis docet toties laudatus Galenus *cap. 5. lib. 2. de dieb. decret.* Cæterum haud paucis in hæc febrili incursione unà cum spontè oborto ad alvum motu multum sanguinis ex hæmorrhoidalibus vasis profluxisse, jam ferè inclinatis rebus, ac penè conclamatis adverti, atque horum neminem interiisse.

XXXII. Nunc de vesicantibus, quorum applicatio minùs prospera comperita est, pauca manent attingenda. Sanè in febribus malignis, ac pestilentibus, in quibus sanguis ad coagulationem

contendit, nihil iis præstantius, nihil aptius itidem, aut proficuum magis. At ubi humores ad fluorem proni sunt, ubi acriores iidem, ac effrænes, ubi sufflaminandus potius quam stimulandus cruor est, nihil iis noxium magis, nihil magis perniciosum. Id olim quoque in Epidemica sui temporis constitutione rectè adnotaverat P. à Castro, Vir insignis; ego mehercè multos absque iis perfectè liberatos vidi.

XXXIII. Ex adverso egregiam ægrotantibus opem tulit Corticis Peruvianus usus debito tempore, ac arte institutus. Is enim humorum massam coercere, excitatumque in sanguine orgasmum, meâ, ac doctissimorum Virorum, inter quos clarissimus Ramazzinus dignus utique est recenseri, meâ inquam, ac aliorum, quos ego summo perè veneror, sententiâ sistere, ac cohibere par est, quod unum maximè expetebatur in illa rerum caligine. Equidè quidquid de hoc exotico antifebrili, tum de cæteris celebrioribus specificis, quæ huc usque in usum medicum advecta sunt, scripserint magni nominis Viri, præstat adhuc plura admirari magis, quàm intelligere; saltem de iis nihil hæcenus perspicuum, quodque animum veritatis avidum expleat, allatum est. Si quid verò unquam lucis sperandum, totùm lubet ab eventu ediscere. Ab hoc juvat famosi hujus Apyretici, aut cujuscumque specifici naturam, ac vires expendere, metiri, decernere; Hoc dignum Philosopho, hoc dignum Medico Viro institutum; minimè verò ratiunculas ad libidinem comparatas, & ipsius imaginationis ludibria effingere. Hinc culpari ab uno, laudari ab altero, modò probrosi titulis, modò magnificentif-

simè vocari passim novimus celebre istud febrifugium. Neque enim tanta adeò opinionum inter se dissensio proficisci aliundè potest, quàm quòd secus ac reverà attingi debent res, eadem plerumque expendantur, minùs fortè æquâ ingenii statice, aut mente præjudiciis occupatissimâ. Ego quidem hujusce, quod adeò apud nos invaluit præsidii efficaciam utique veneror, ac si superis placet, ad Astra feram. At illud ceu Panaceam è Cælo delapsam omnibus remediis præferre, atque in omnibus febribus indiscriminatim exhibere, haud parum tutam rē esse judico, nec medentibus decoram; æquè ac si quis Opium, quod mirabile, ac magnum est sedativum, sine ullo fortè delectu in omnibus morbis, ubi cōpescere opus est, adhiberet. Nec verò semper ubi fræno humores egent, Cortice coercendos puto; sæpè enim plus periculi timendum est à subito, & intempestivo sufflamine, quàm non erat antea. Quamobrem in Corticis exhibitione respiciendum est ad id quod intus molitur natura; humorum status expendendus; nùm ad fixitatem scilicèt, nùm ad fluorem contendant. Quid cavendum deniquè, quid experiendum; vividâ mentis acie examinandum. Est quid *divinum* in remedium usu, ut quid (i) *divinum* etiam in morbis inesse prodidit Divinus senex. Atque id quidem ab eorum majori, vel minori efficaciâ, aut ab secreto, ac penè inexplicabili eorum quorundam agendi modo minimè petendum est, sed ab eorum administrationis more, quod caput est maximum, & administrationis tempore; ad quæ duo potissimùm capita cautiones Medicæ refe-

(i) 2. Progn.

referendæ sunt. Sapienti pauca.

XXXIV. Ego sanè quidquid boni ab hoc præsidio in hac febrili scenâ ægrotantibus accessisse comperi; id totum illius, quâ pollet, efficaciam, figendi humores, eosque aut à se invicem dissilientes, aut cohærentes minùs, cogendi unâ simul, cohibendique tribuendum puto. Hinc sanè aliquando minùs ex asse voto respondiße Corticem auditum est in quibusdam febribus, quòd fortè humores minimè ad liquationem vergerent, ejusque diathesis essent ii, quæ stimulari potius egeret, quam coerceri. Quinquinam autem potestatem fluida quæque in nostris corporibus figendi, cogendique habere pro re certâ suppono. I. Quòd motum sanguinis & spirituum compescat, & alvum ipsam densiorem, obstipatioremque reddat; compertum namque est iis, qui ad plures dies hoc remedio usi fuerint, ventrem adstringi, ut clysteribus indigeant. II. Stiptica ferè gustu, ac moderatè subastringens deprehenditur, ut patet. III. Si quis illâ febres fugaverit, hæc spiritus salis armoniaci, qui summè potens est, humores coactos lacessere, & ad motum ciere promptè revocamus. Atque ob hanc utique causam haud auspiciatò cessasse nonnullis Peruvianum corticem olim scio, & funestos casus memorari. Uratislaviensibus in constitutione quadam anni 1699. valde funestum illius usum ferunt Acta Eruditorum anni 1701., (k) quòd scilicet infarcta crassis humoribus corpora, in frigidâ illâ, & humidâ prægressâ temporum habitudine, remedia expeterent, quæ segniùs labentia fluida urgerent potius, quam figerent,

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

(k) pag. 523, mensis Novembris.

aut saltem abortam febrim, quæ fortè auspiciatò contigerat, haud ita citò fugarent. Sæpè non modò utilis res febris est, sed & hanc profuit accendere; Fortasse enim, ut Celsus ait, *curationi opportunior fiet, ut humidioribus agris ignis;*

sive illis omne per ignem

Excoquitur vitium, atque exsudat inutilis humor.

Secùs res tamen evenit aliquando; Nosque id ipsum salutare experti nuper sumus, ac verè proficuum, quod noxam olim fortè, ac detrimentum attulit. Juvat hinc adnotare quantum profutura medentibus sit, quantum artis decori, agris verò salutis, ac emolumento futura exacta temporum cognitio. Sicuti enim apud Agricolas, *annus est, non terra, quæ fructificat*, ita & nos persæpè videmus, ac ferè acu tangere fas est, non à particulari corporum dispositione, sed ab anni, temporumve constitutionibus diversos passim morbos exoriri, quos sæpè prodest diverso modo subigere.

XXXV. Cum verò ab eventu res nobis expendendæ sint, præstat nunc hujusce corticis usum, quem auspiciatò nobis cessasse novimus, maximè commendare iis, quibus opus est, aut concitatum orgasmum coercere, aut effrænem impetum sistere, aut tendentes ad liquationem humores figere; quò saltem, aut remissâ impetus continuitate, aut coercito orgasmo, aut humoribus, ne à se invicem penitus dissilirent, interceptis, aut si qua fortè excandesceret nimis, mitigatâ febris, redintegrata, auctaque viribus natura vincere queat, ac superare hostem. Neque exigua certè res est specificum habere, (liceat mihi eo nomine exoticum

C c c istud

istud febrifugum vocare) huic præstando muneri aptum. Cæterum quidquid de hujus usu in morbis asseri unquam poterit, aut excogitari, id lucis quidpiam utique, at parum certè, afferet, *Vincet enim semper latendi natura*, ut olim de Nili origine aiebat Lucanus.

XXXVI. Modo superest de sanguinis missione pauca effari. Profectò nunquam non noxia in hujusmodi febribus comperta hæc est; ab eâ namque atteri magis, ac deficere vires, quod unum præ cæteris magis funestum, ac certissimum impendentis jacturæ prælagiû observatum fuit, dejici animum, perfrigerari extrema, inque summum discrimen adduci ægros frequenti observatione adnotavimus. Quod mirari utique subest, tum maximè quod nullum aptius, nullum idem in hisce Regionibus (quod sanctè testari possum) tutius expertum præsidium sit, quam venæ sectio, sive ob Cæli hujusce natives qualitates, sive ob Subalpinorum temperamenta huic climati, ac Cælo congrua. In hac autem Epidemicâ constitutione totum mutatum ab illo cruorem augurari licebat, & ad fluorem pronum magis, tum ob fervidissimam temporum præcedentium indolem, tum ob exlegem, Austrinam, consuetumque morem minimè observantem hyemem; ac proinde nil mirum improspere cessisse venæ sectionem, quin immò ab illâ cane pejus, & angue abstinendum; etiam si, ut aurea Hippocratis affert sententiâ, qui in haud absimili anni constitutione sanguinis missionem (1) valdè quoque improbat, *morbis magnus sit, viciensque ætate homo*, ne scilicet major

fibrarum cruoris dimotio contingeret, à quâ non nisi extrema quæque discrimina expectanda sunt.

XXXVII. Ne verò id gratis, aut Dictatoriè me pronunciaffe quis credat, decet paullo altiùs hujusce depravatæ sanguinis diathesis, ejusque ad fluorem potiùs ad concretionem tendentiæ originem, ac causas inquirere, quæ & eadem hujusmodi febrium, eisque affinium affectionum, quæ per ea tempora defæviebant, origo exiit, ac incrementum. Ac primò effingera lubet animo quidquid dissolvere, aut coagulare par est, illud idem agens quoddam esse valdè potens, quod prout vel ad acidum, vel ad acre magis accedit, coagulare, aut dissolvere aptum est, potestatemque induit obvia quæque fluida, aut ad concretionem, aut ad colliquationem inducendi. Hæc duo insuper diversa principia perpetuò nostris corporibus inesse fatemur, atqui ita simul æquilibrata, ac æquâ invicem proportionem instituta, ut quo usque in mutuâ vicissimâ actione permanent, nec ab externo quopiam agente alterutrum ad motum urgetur, nulla exindè incommoda corporibus inferant, quin immò tutam, ac firmam servant cruoris massam, tum Vestalis Ignis nativos lares, & focum. Ubi verò à principio quodam extrinseco eorum alterutrum supra alterum efferri, ac dominatum acquirere contingit; tum obrutam penitus fluidorum massam cernere est, institutas æquilibrii leges minime servari ampliùs, ad lentorem indè aut ad fluorem liquida vergere: prout acidum illud est, aut acre, quod prædominatur, & vim suam exerit, supra cætera principia elementaria evectum agens.

(1) l. 4. de rat. victus t. 19.

agens. Hinc patet quàm diverso telorum icu, ac diversis penè dixerim artibus occurrendum sit, ubi scilicet aut unum, aut alterum horum præpollet sanguinis diathesin immutare aptum, ac diversos proindè effectus inducere.

XXXVIII. Illud autem externum agens, quod intus latentem, ac veluti coercitum ignem lacessere, ac excitare par est, ab iis, quæ nos ambiunt, aut nobis imminent rebus, petendum esse extrà omnem controversiæ aleam positum est; nec aliundè quidem profluere posse videtur, quàm ab aere nobis circumfluo, cui quandoque accedunt, atque ad excitandos populares morbos in unum conveniunt modò corruptæ, ac stagnantes aquæ: modò alimenta mali succi, & pleraque alia. Potissima verò, ut incolunitatis, ac salubritatis, ita morborum communis causa aer est, vel rarefactus nimis, vel condensatus, tum particulis heterogeneis, extraneis, ac humanæ naturæ incongruis dives. Hæ namque sunt, quæ in rarefacto aere, magis, aut minùs exaltatæ, inque vitæ hospitia exceptæ vitiatam in fluidis diathesin inducere queunt, à quâ diversa morborum proles enascitur.

XXXIX. Neque autem de aere loquens, eum criminis reum esse contendo; At qui unà cum illo miscentur, extraneos, tum exoticos sales, hosce ego alterationum omnium, quæ ab aere profluunt, morborumque parentes agnosco. Aer namque elementum incorruptibile est, ac reliqua elementa, tum aqua potissimum conservandæ, ac tuendæ hominum incolunitati illo haud minùs necessaria, ac opportuna. Si quam verò alterationem aer concipit aliquando, hanc utique

ab extraneis corporibus, tum heterogeneis particulis, quæ unà cum illo commiscantur, excipit, iisque inficitur, satis aptus idem easdem à se remove-re, atque protrudere, cum nullum obvium sibi obicem offendit, quo minùs illas à se expellere potens sit. Ut stagnantium, ac putrescentium lympharum in limpidum quempiam amnem irruptio fluminis aquas confundit, ac turbidas reddit, atqui hæc pristinam iterùm puritatem redeunt perenni aquarum gurgite uberi alveo affidè decurrentium; Sic aer quandoque ab exoticis ventorum afflatu elatis salibus inquinatus, novo irruente vento iisdem liberatur, ac purus redit; neque enim etsi aliquando majori cum energia iisdem agant, diù perdurare queunt, quin aut sensim fatiscant, aut tandem integrè abeant, ac dissipentur.

XL. Quæ quidem satis superque evincunt, cur insensos nobis experiamur Boream, & Austrum, atque iis potissimum, quæ hisce præter morem perflantibus, suboriuntur, ægritudinibus obnoxii sint Subalpini Incolæ. Enim verò cum nitrosi, acidique exotici sales à Boreali plagâ, secùs verò lixiviales, ac urinosi ab Australibus oris continuò profuant; atque hinc perflantes venti liberè per universum Agrum Pedemontanum discurrant, nullo, ut innuimus, saltem exiguo, quâ sævit Auster, interjecto obice, qui effranem eorum motum, ac vim contempescat; conicere quisquis potest, quàm facili negotio irruentes venti extraneos hujusmodi sales ad nos vehant, iisdemque corpora inficiantur, eò quidem magis, quò diutiùs perdurant ejusmodi venti, aut alterius sibi oppositi silentio, eos à se protrudere

aer minimè par est, ac remove. Si quis interim modum scire cupit, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infensis particulis imbuitur, & quomodò is interdum per ventos huc, illucque transferatur; plenè id habebit à Fr. de le Boe Sylvio.

XLI. Ut verò ab nitrosis salibus, quos subacidos esse contendimus morbos omnes oriri novimus, ab humorum fixitate, ac lentore progenitos, utpotè quod fluida quæque cogi ab acidorum præsentia, atque intercipi conspicuum est; ita ab lixivialibus, ac urinosiis particulis ab Austro delatis eas potissimum affectiones, ac funestas passim ægri tudines enasci experimur, quæ ab humorum colliquatione, ac fluore dependent. Ut enim figendi acida; sic dissolvendi facultatem acria, ac lixivialia præbent. Sic nunquàm hiscere audentibus aquilonaribus ventis, tum superiori anno, tum labente hyeme, qui Australium assidue perflantium ventorum vim frangerent, aut eorum saltem sævitiem compescerent; Nil mirum, ut hi acria corpuscula summè infensa vehentes secum, sævissimas illas febres induxerint, quæ se se novo oriente anno prodiderunt.

XLII. Hinc enim è salibus acribus præter morem elatis, stimuli que vicem agentibus commoveri sanguinis massa, turbari illa, accendi febris, mox sæva quæque symptomata ludere visa sunt naturalis humorum textura dissolvi, ejus vincula discindi, diffuere ferossæ molleculæ; rutilæ, ac gelatinosæ à se invicè secedere celerrimo, præcipiti que tramite, ni quam primū, antequam totum illicò sanguinem pervadat, fermentum illud acre, irritans, hærens, evellatur, ejus vis, ac sævitiis

maxima infringatur, demulceantur spicula, imminens, aut jam ortus organismus coerceatur, temperetur impetus, præbeaturque tantumdem naturæ spatii, quo inire illa pugnam queat, animosè congregi, materiam morbi subigere, solvere, movere, secernere, excernere, verè illa *morborum medicatrix*, utque Hippocrates ait, *docta sine magistro.* (m)

XLIII. Quæ si quis omnia attentè perspiciet, conjiciet equidem, ac facili negotio concipiet, quæ fuerint horum malorum exordia: tum rationem, cur utilis extiterit acidorum usus? cur temperantia, nimium humorum impetum infringentia, modicè figentia, stiptica opportunè adhibita, utilia eadem, ac tuta? cur auspiciata minùs, funesta, nunquàm non noxia venæ sectio, ac vesicantia? cur turgente materiâ voto ex asse respondens purgatio, primis diebus, ab initio, statim instituta? cur excretionem per alvum, per vomitum, per macularum dissolutionem ad habitum corporis in principio morbi lethales? cur ex eunte ad judicationem morbo motus ad alvum, aut hæmorrhagia superveniens bonum? cur prostratæ initio vires, languidiore eadem, ac penè emortuæ? quæ ratio symptomatum omnium, quæ se exordio, incremento, ac statu febris prodidere? Insuetus, ac minùs frequens Subalpinis, secus ac Boreas, Auster est; neque enim sævissimo adeò flamine illum desævisse unquàm, ut hisce temporibus diù compertum est; Hinc fortè ea, quæ profuisse olim didicimus, nocuisse nuper, ac funesta deprehendimus. In universum verò Austrum maximè, atque

(m) 5. in 6. Epid.

que illi affines ventos malè passim au-
diri novimus; quin immò, quod fortè
peculiari quarundam regionum tem-
peramento tribuendum est harum
nonnullas is quàm immanissimè ver-
berare solet.

XLIV. Cur autem nitrosæ ab A-
quilone particulæ, lixiviales, ac sum-
mè acres ab Austro ferantur, nimis
prolixa res foret attingere; Neque id
ad institutum nostrum profectò attinet.
Equidem nullum ventum per se singu-
lari, & specificâ virtute, ac qualitate
pollere, nisi quæ à loci, undè ori-
tur, naturâ, nec non mediis, per quod
transit, indole derivanda sit, pro re
certâ habeo. Ex quacumque enim par-
te nivibus obsitâ, sive ad Austrum,
sive ad Septentrionem, Orientem, vel
Occidentem posita illa sit, frigidus per-
flantes ventos experimur, secus ac il-
los, qui paludes, terrasque stagnanti-
bus aquis perfusas transeunt, aut qui
per arenosâ deferta, æstu Solis adusta
loca perspirant. Cum verò Boreas ex
terris gelu constrictissimis, & à Sole
remotis assiduo flamine spiret, & ma-
re glaciale, ac altissimos montes per-
petuâ glacie, nivibusque obsitos per-
vadat; Tùm ex adversò Auster ex
percalidis, & arenosis Africæ locis ve-
niat, Zonamque torridam, nec non
Mare Mediterraneum percurrat; Fa-
cilè hinc edificere est exoticas ab utro-
que, ac summè insensas particulas ad
nos advehi, nitrosas quidem ab Aquilone;
volatiles, acrioresque ab Austro.
Norunt id planè, qui hisce magis
obnoxii sunt, quàm graves iis, sævos-
que morbos inferat tùm frigoris Pro-
mocondus Aquilo, tùm plumbeus Au-
ster. Quod enim juxta diversas Epide-
micorum morborum habitudines ex-

perimur, qui pro diversa temporum
conditione, diversis telorum ictibus
oppugnantur; præclarum id nobis do-
cumentum præbet, cur quæ Septen-
trioni magis subjecta loca sunt, aut
econtrâ, aut quæ Borealibus ventis
magis infestantur, vel Australibus,
peculiaribus illa morbis, ac unicuique
regioni propriis divexantur magis;
quæve e. g. profunt Anglis, eadem
fortè Romanis noceant remedia, ni
fortè toto mutato Cœlo, nova ingruat
morborum proles novo, ac diverso
more oppugnanda; adeò verum est
illud Celsi (n) differre pro naturâ lo-
corum; addam ego & temporum, gene-
ra medicinæ, & aliud opus esse Romæ,
aliud in Ægypto; aliud in Gallia; aliud
in super sæviante Austro, aliud flante
Borea, aliud Euro. Cur verò Austrina
hujusmodi constitutio diu adeò, ac
præter consuetudinem defaverit, ne-
que hiscere unquam auferint Aquilo-
nares venti, qui eorundem sævitiem
infringerent, quæsitâ quidem mihi est
ratio, num vero reperta fuerit, mihi
hæret aqua; ut dici consuevit.

XLV. Austrinos ergò flatus; ceu
præcipuos in hac Tragœdiâ Actores
culpæ licet, qui in massam sanguine-
am tales invexerint dispositiones, ut ad
excitandam hanc malignam febrem fa-
tis virium habuerint, silentibus ut plu-
rimum Borealibus ventis, qui nubila
detergent, & aëris impuritates eò re-
pellerent, unde decellerant, ad Aus-
trales scilicèt plagas, ex quibus omne
malum ad nos profectum suspicari fas
est. Nihil magis ac penè momento
temporis aeris itatum immutare posse,
quàm flantem Austrum, ut ex ponde-
roso levior reddatur, jam dudum no-
vimus,

C c c 3

(n) pag. 3. in Proœmio.

vimus, docente Barometro. Quod denique præcipua hujusmodi mali moris februm ratio ab Austrinis flatibus petenda sit, hinc conjectari licet, quòd ea salubriter degerent loca, ac veluti in portu aliorum spectarent naufragium quæ obverso multorum collum dorso protecta sævientes flatus eludebant, dùm in hâc Urbe, ac totò ferè circumjectò agrò exaratae febres grafarentur, ac defævirent.

XLVI. Sed quæ jam innuimus enucleatius repetamus, & clariùs. Austri-na hyems, quæ pluvioso Autumno successerat, exaratis febribus occasionem præbuit, exoticis, acris, ac heterogeneis particulis unà cum inspirato aere cruori admixtis, quarum præsentia, & miscelâ, ceu totidè sævientibus stimulis acriores molleculæ extricatae magis, sui que juris factæ totam invertere humoralis massæ texturam, ejusque vincula tandem discindere ausæ sunt. Equidem liquida ad fluorem potiùs, quàm ad concretionem prona fuisse præter alia multa, quæ talem adfuisse sanguineæ massæ dispositionem attestabantur, id ipsum conjectari fas erat à manifestis notis, quas eductus è secta vena sanguis præferebat; semper enim roseus, ac purpureus, nihilque glutinosi præferens mihi, aliisque Professoribus apparuit, ac toto Cælo diversus ab eo, qui solet educi in quibusdam morbis, ut Pleuritide, Peripneumonia, aliisque affectibus interdum popularibus, in quibus manifesta lentoris vestigia cernere est. Quod ad exanthemata attinet, hæc etsi plausibili quidèratiocinio Villisus, aliique coagulationis potiùs, quàm fusionis humorum præludia esse contendant ob fixiores sanguinis parti-

culas venarum extremitatibus hærentes; vero similiter magis crediderim, à fibris illa sanguinis dissolutis, èque sua statione dimotis ob sal acre illud, & volatile sanguinem ad fluorem disponens, ortum ducere, quo pacto similiter effusus ab arteriolarum osculis cruor tenuiores sui partes dimittit, quæ hinc indè diffugientes, ac profugæ sui fortè erroris notas in cute designant.

XLVII. Hæc per hyemem gesta. Veris initio Cælum votis communibus respondit moderatis imbribus delapsis, quos novam, lætamque faciem periclitantibus rebus allaturos augurari fas erat, si qui totâ penè hyeme hiscere nunquam auferat, sævus Aquilo, silentibus tandèr per interval-la austris, erumpere tunc minimè visus foret, insuetumque frigus media inter primordia Veris inducere. Huic quandòque Occidentales Ventimitiore flatu adspirantes succedebant, recurrentibus mox Austris iterum, tantâ adèr varietate rerum, ut sæpè unius diei spatio, æstatis, hyemis, veris, atque autumnii vices contingerent, modò sereno, pacatoque Cælo, modò turbido, nubilo, pluvioso. Curiosum aderat Mercurii errores in Barometro adnotare, qui elatus modò, mox humilis, ceu nescius stare loco, incertas temporum, aerisque vices prodebat. Nunquàm adèr tam infida, ac sibi invicem adversa diù visa aderant tempora, quæve tam longe ab instituto more deflecterent.

XLVIII. Nova hinc diræ indolis acutorum morborum proles sporadicè defævientium caput extulit, ac præcipuè spasmodicarum ægritudinum, quibus gliscentibus diuturniores ejusmodi

modi aliæ se se prodere ausæ sunt. Inter cæteros verò quàm immanissimè cruciabatur Podagricorum cohors, tum qui Nephriticis, Scorbuticis, aliisque id genus affectionibus obnoxii passim aderant. Nec hystericae quidem mulieres immunes visæ; hæc siquidem spasmodicis cruciatibus diurnum in modum, ac diu magis quàm unquam consueverant, vexatæ sunt. Apoplecticos quoque plures, quàm unquam contigit, enumeravimus, conspirantibus una simul hemisaniis, vertiginosis affectibus, aliisque hisce affinis, aut consanguineis. Notatu dignum est, vix quempiam ab acuta ægritudine omninò evasisse, quin in diuurniorem, ac inveterascentem morbum incideret; Vestalem novi in Monasterio *del Crocifisso* degentem acutâ febris paulò post æquinoctium ægrotantem, quæ superatâ tandem febre, per nacissimo capitis dolore divexari cæpit, quo & adhuc (dum hæc ego scribo) illa sævissimè plectitur. Ipsa superiori solitio variolis correpta fuerat, quæ tunc temporis longè lateque sæviebant.

XLIX. Hisce vigentibus intercurrentibus morbis februm malignarum sævities remitti quidem, atqui hæc iterum, velut auctæ viribus statim ferè recrudescere visæ, ac magis, magisque debacchari, quibus plures per ea tempora fati defuncti sunt. Tum præcipuè cum aut diuurnis illæ affectionibus succedebant, aut gravioribus aliis stipatæ irascabantur, inito simul fœdere, quo truculentiores evaderent. Harum unum, atque alterum exemplum lubet recensere. Pia mulier tertio febris insultu, spasmodico pectoris affectu correpta, quarto obiit.

Sacerdos saniosus pustulis toto corpore diù scatens, quæ stas temporibus magis, aut minus desæviebant, cum amico cuidam sibi obvio occurreret, fallente pedem vestigio, in terram incidit: mox obscurari lumina, sanguis ex utràque nare profluere, ipse veluti oborto rigore contremiscere visus est. Postridiè mitiora omnia evasere; Nec ipse lecto sese affigi passus est, amicorum consilia, ac preces eludens. Undecimo febris acuta supervenit caligantibus oculis, deficiente voce, vix mente compos. Latæ maculæ densissimis examinibus totam cutim fœdabant; Urinæ rubræ, per initia tenues, nihil subsidentes. Decimo nono ingenti oborto sopore, expiravit. Secto cranio pia mater cum vasis solito tumidioribus se nobis præbuit, tum sinistri Hemispherii amphractus dilorcati invicem, ac dimoti; Multum in utroque ventriculo serum; Sinus majores, choroidæus plexus, tum cætera quæque sanguinea vasa copioso dilutoque sanguine tumentia; Diffusæ ad cutim maculæ latiores in cadavere apparebant. Dubium adèò, nùm à lapsu potius, nùm verò malignâ obortâ febre decesserit; an utroque, junctis unâ viribus, quo citiùs ægrum perimerent. Frequentiores iis temporibus ephemeræ febres, quàm intermittentes, observavi.

L. Lubet hinc conijcere magis, ut quæ toties dicta sunt, iterum repetam, quæ fuerit Austri sævientis indoles, quæve sit Austrinâ vigente constitutione temporum, metuenda morborum proles? Quod si & ultrò pergere quis velit, expiscari fas quoque foret, & magnorum virorum more magnam rerum fiduciam habentium decernere;

nere, quid ex adversa, si quæ contigerit fortè, constitutione, annique habitudine prænuiciandum? Profectò si rem paulò accuratius perpendamus, quilibet Annus semper aliquos affectus secum unà infert, qui reverà quid Epidemicum redolent, quos, etsi leves aliquandò, ac tenuioris momenti, haud ità facile tamen curari cernimus, quin prius à vulgari methodo discedamus, eaque iis præsidia adhibeantur, quæ, expenso ingruentium affectu genio, profutura magis conjicimus. Labet hinc etiam ediscere morborum quorundam genesin, qui sporadicè passim, nulloque non tempore, quo Epidemici sæviunt, contingunt. Hosce quidem feliciter aliquandò cedere novi, eadem methodo, ac iisdem ferè remediis, quorum olim eluserant illi vim. Id mihi haud ita pridem adnotandum, cum fortè fortunà quidpiam de epidemicorum affectuum indole, à quorum utique studio, ac inquisitione nihil confiteor ætatis meæ tempus abhorruisse, ab illo sciscitarer, ac expendendum maximè Author adfuit, ac Præceptor idem, Ornatissimus vir, de Medicâ omni, tum literariâ re, meritiſſimus Joannes Fantonus, Regii Subalpinorum Principis à cubiculo Medicus, ac Primarius in Taurinensi Archigymnasio Theoricæ Medicinæ Antecessor. Rectè scilicet perpendenda est annorum constitutio, ut ex illâ, tamquam ex fonte, genuinum cujusque morbi genium repetere, tum æquam illi curationem adhibere valeamus.

LI. Equidem ephemeræ modò dictas febres, tum spasmodicos affectus, qui eâ tempestate percrudeſcebant, ad principem affectum reduci posse, unâ-

que omnes ab eodem amne ortum ducere fatiſ dilucidè innotescit. Atque id quidè rectè norit, qui quotquot in sanguine ex doctissimi Gulielmini calculo ſubeunt variæ, ac diverſæ combinationes, quas ferè sexcentas olim recensuit Hippocrates, animo expenderit.

LII. Utque ab ephemeris febribus exordiar aliquando; Hæc quidem ab intermittentibus, nec genio tantum, sed re, ac origine toto Cælo differre neminem latet, si quis utriusque indolem, ac genesin attentè adnotaverit. Acidi mineram, quam nemo in ephemerâ febrî culpaverit unquam, sed pituitam præter modum viscidam, cui acidum fermentum magis, vel minus irretitum hæret, intermittenti febrî præcludere, vel stabulantem in stomacho, ut placet (o) Etmullero, vel ductus laterales Pancreatis obstruentem, ut (p) statuit Sylvius, communis Medicorum sententia est; Quæ quidem pituita, seu materies, in venas effusa, & partibus spirituosis sanguinis permixta potis est, tot excitare turbas, & febrilem, (q) ut aiebat Cartesius, tempeſtatem ciere. Quidquid scilicet ad acidam diſcrasiam humores disponere par est, id intermittentibus febribus incunabula, ac focum præbet. Quod quàm longè ab Ephemeræ genio, ac more discedat, conspicuum est; Hæc namque continuarum simplicissima, quam habet accensionis febrilis causam, hanc minimè extra vasa hospitantem habet, aſt intimè in univèrsa liquidorum maſſa ludentem. Simplex, ac levissima molecularum sanguinis commotio ephemeram febrim in-

(o) De febrîb. c. 17.

(p) Tr. 10.

(q) P. 1. Ep. 51. & 88.

inducere apta est, quæ brevi compescitur. Nec ineptum omninò proinde foret conjicere, quas *Auster* diù sæviens attulerat acriores, volatilioresque particulas, sin minùs univèrsam humorum massam in robustioribus corporibus inficere, saltem turbare illam exoticorum salium miscelam potuisse, obstatque ephemeræ febres inducere. Cur verò *Peruvianus Cortex*, quem ego superiùs salutarem existisse in iis febribus, quæ in hæc exarati constitutione suboriebantur, adnotaveram, ob figendi illius, cogendique facultatem; cur idem ipse cortex in intermittentibus, quarum quidem indolem ex prædominio acidæ mineræ deduximus, cujus vis est cogere quidquid, ac figere; cur inquam in intermittentibus idem proficuè experiatur, tutissimumque præsidium passim audiatur, atque ajunt specificum Antipyreticum magnis adeò laudibus decantatum? Res nimis operosa foret decernere. Nùm ludere remedia, ut morbi, dixerim? Nùm me potiùs inanes conjecturas effingentem quis arguet?

LIII. Opus hic esset exotici hujus febrifugi naturam paullo fusius, quam superiùs attigimus, explicare; Fortè, & magnificos titulos, magnaque illa elogia, quibus apud quamplures vocari illud etiamnum solet, excutere; quòd tamen nec mei muneris esse scio; nec hujusce utique *Spartæ*, quam exornandam ego, ac illustrandam suscepi. De illius abusu peculiarem, ac decies legi dignum tractatum edidit Celeberrimus *Ramazzinus*, minimè veritus se quandoque, nec dum cum juvenis adhuc foret, sed cum jam virili togâ incederet, illo familiariter usum fateri, præce-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

dente verò ætate experientiâ edoctum à priori sententia recessisse; Ita scilicet ait *Vir* doctrinâ, tum animi candore dignus inter magnos *Viros* recenseretur. Fortè alchali illud volatile, acerrimumque ab *Austrinis* flatibus delatis lixivialibus salibus, atque una cum aere inspiratis, magis evectum, inque sanguineâ massâ impetum faciens, quæ potissima fuit febrium, quæ in hac constitutione desævierunt, causâ, alchali fixo *China* emendari, aut saltè cohiberi contigit. Nec fortè etiam abs re erit suspicari, quæ quoque *Clarissimi*, atque amicissimi *Viri A. M. Reina*, *Celebriorumque* in hæc *Urbe Medicorum* sententia est, ex mixtione *China* una cum acido prædominante in febribus intermittentibus, inque primis viis obvio, quid emergere febrilis fermenti (sit verbo venia) crasin invertere aptum, ac excitatos motus compescere. Ex solutionis vitrioli permixtione cum solutione *China* speciem quamdam atramenti idem laudatus *Ramazzinus*, & alii adnotarunt.

LIV. Nunc cæteros affectus, saltè præcipuos, quorum tam discolor, & ingens sylvæ ab unâ radice succreverat, lubet expendere. Horum verò plerique ab ipso solidò malè affecto proficiscebantur. Adeò facile est, inducto semel in liquidis vitio, aut iis ab instituto more deslectentibus, solida quoque crimine culpari, quæ una cum illis invicem comparata sunt; Juxtâ namque id quod intimè latet in sanguine vitium, solida modò tendi, ac summè elastica fieri, modò laxa eadem, ac debilia prorsus, imminutâ elasticitate; observamus, utraque dein inveteralescentium morborum, diuturniorumque

incrementa ægritudinum. Equidem quos potissimum hac tempestate desævillè adverti spasmodicos affectus, ab eodem illos genio, à quo acutæ febres prodierant, derivasse arbitror, ab illâ scilicet acrimoniâ in fluidis inductâ, cujus præsentia solida quæque diversimodè pungi, vellicari, ac irritari perspicuum est. Quæ namque desævierant diurnæ ægritudines, hæ utique fibram admodum tensam, crispam, rigidam nimis, ostendebant, plerumque effrenem.

LX. Mulierem novi hysterici affectibus jam dudum olim per intervalla obnoxiam, iisdem sævissimè, toto anno divexatam, ac tandem fato defunctam. Stupendum equidem erat tot, ac tam diversas impetum facientis solidi incuriones, ac penè dixerim, explosiones cernere, ceu Protei in morem ludentis. Sæpè visa spasimis tota convelli, præcordiis valdè tumentibus, multa evomens biliosa, mordacia. Desinente Vere iidem spasmodici affectus assiduò more irascebantur, mox in supremo quoque ventre, hæud abfimilem scenam ab illâ, quæ in abdomine jam pridem egerant, ludere cæperant, quæ tandem in certam quandam amentie speciem degeneravit, cujus miratus sæpenumerò sum nullam ab Authoribus mentionem factam fuisse unquam, cum tamen hæud rarò diuturniores hystericos affectus illi prolusisse adnotaverim. Sæpè in risum, & lacrymas effusissimas ridiculè erumpebat. Aliquando d'tiorem quàm reverà foret, modò alteram è nobilioribus Regine affectis sese jactabat; Frons, oculi, vultus amentem sæminam redolebant. Accedente Autumno, sui que compos magis facta, sæviore more

hysterici insultibus vexata fuit, qui ab infimo ventre ad Thoracem propagabantur, ut ferè suffocationis periculum impenderet. Rarò visa febris, quæ nec typum, nec genium prodidit unquam. Sub initium hyemis adstringi sibi adeò fauces perfererat, ut vix quidquam deglutire par foret. Atque tunc temporis ad ipsam vocatus fui, ad illum diem usque ab Agyrtâ quodâ inconsideratè, inclementerque curatam; Cumque faucium affectio jam penè desierit, nedum tamen spasmodorum causa deerat penitus; quin immò hi ferocius recrudescentes quandoque, tympanitidis in morem abdomen distendebant. Quâ de re in consilium quoque advocato Clarissimo, Doctissimoque Viro Jacobo Cicognino Augusta Regis Matris Medico Primario, & Consil. ejus sententiâ, & autoritate celebriora quæque antispasmodica expertus sum, eaque omnia, quæ promptiora compescendis, coercendisque insultibus, tum quòd magni momenti aderat, emendandæ acrimoniæ humorû aptiora credebantur. Meliuculè habuit; Atqui hæud paucis patris in victu erroribus, tum ob sæva animi pathemata, hysterici spasmi pristino iterum more ludere, ac frequentiores suboriri, tumere crura, venter, præcordia, ac denique atrocius sævire omnia cæperant rursus; Ipsaque tandem paulò post hyemale solstitium defuncta est.

LXI. Nec longè ab eodem spasmodorum tramite abludebant, ab acrimoniâ illâ scilicet Ausstrinis flantibus evectâ, atque ad activiorum sublimitatem elatâ, immanes, sævissimique progeniti Podagrici, tum nephritici affectus, quorum ingens visa soboles, agrorum

rumque cohors, quam acerbè ingemiscientium ob sævos, dirosque cruciatus, ac diuturnam, quã immaniter torquebantur, carnificinam, nullo pacto exorabilem. Valdè affines inter se geminas hæcæ ægri tudines arbitror; Utrique harum obnoxii valdè sunt Subalpini, quod nativis fortè Cæli qualitatibus, aut generosioris vini potationi, lautiorique victui referri potest. Utramque verè spasmodicam, absque summè crispato solido profectam, facile erat conjicere, tum ab enormi cruciati, quò vexabantur ægri, tum à cæteris, quibus utraque comitabatur, Phænomenis; Cernere namque erat nullum in nodis artuum tumoris vestigium, ut fieri solet, in quo tophacea materies plerumque reperitur iis, qui Podagrâ laborant, aut quidpiam aliud consimile, præter intensum nonnullis dolentis partis ruborem, adurentemque calorem. Nulla quoque in plerisque nephriide detentis, renibus, aut quã aliã cunque parte calculi impacti suspicio, aut ejusdem futuri proclia in urinis; nihil fere persentientibus ægris aliud, quàm tensionem violentam, acerbissimosque dolores fixos plerumque, ac prementes, ac si fibræ quæque nerveæ spasmis rigerent, aut pressuram quandam, & coarctationem, ut ita loquar, experirentur; Utrique parùm profuerant remedia quæque adhiberi solita; Quæ solidum affectum demulcere, acrimoniam in fluidis elatam compescere, lixivialia spicula, acerrimosq; sales coercere magis apta erant, multis profuere; Diluentia, anodyna, emollientia tum internè, tum externè adhibita utramque paginam, ut ajunt, implebant. Longè tamen in univèrsam miserior nephriticis Podagræ

gricorum prolapia est. Hiscæ namque nec in hac modò constitutione, sed ferè semper, & olim adhuc minis efficacias, ac damnosa sæpè comperta sunt univèrsa, quæ passim deprædicantur, medicamenta tam externa, quàm interna, quorum uberrimam segetem videre est apud Lucianum: Elegans est ac mirè jucunda, quæ apud illum Podagræ allocutio legitur ad illos, qui secreta quædam remedia se habere jactitant, quibus elidere ejus potentiam queant. Hujus aliquot versus è Græco sic ipse ego verteram olim.

Quis invictam me dominam dolorum

Ignorat Podagram in terrâ mortaliū!

*Quam neque Thuris vapor placat,
Neque effusus sanguis aras ad incensas,
Non templum divitiarum undique
Suspensis ornatum donariis:*

Quam neque Apollo Medicamentis expugnare valet,

*Omnium Medicus in Cælo Deorum;
Non filius Apollinis Doctissimus Æsculapius, &c.*

Ea scilicet natura Podagræ est, ut omnibus æquè plorare illa imperet, eam verò irritantibus occurrere soleat multò iracundior, diriorque.

LVII. Caterùm qui calculo sive renum, seu vesicæ jam diù laborabant, hi sæviùs omnes, atrocissimèque vexabantur; Haud pauci ex iis mortui sunt; Libet hinc rarissimū ingentis calculi vesicæ exemplum narrare, quod mihi eo ferè tēpore annotare contigit. Sacerdos quidam Gallus Romam contendens, acerbissimis cruciatibus vesicæ, sævissimæque stranguriâ correptus, in Nosocomium SS. Mauritii & Lazari mense Julio se contulit.

Fatebatur olim hujusmodi doloribus vexatum fuisse Lutetiæ Parisiorum, cum adolescens adhuc foret, iisdemque liberatum celebris Lithotomi ope, exiguo feliciter extracto calculo. Adultior factus iisdem per intervalla recurrentibus affligebatur, nunquam tamen dire adeo crudeliterque. Septimo dein die mille inter conamina, ejulatusque expiravit. Secto cadavere, insignis in vesicâ repertus est calculus, perpolitus undique, & lævigatus, ponderis tredecim unciarum cum dimidiâ, durus adeo, ac reverâ Sciliceus, ut verè quid lapideum quis diceret è marmore resiliens. Renis dextri substantia penè exesa aderat, alter præter morem grandior, nigerrimus, ac ferè putridus; Vesica crassa valdè, ac ferè carnea; Uterque ureter solito amplior. In horum altero quâ in vesicam desinit, sex, vel septem exigui calculi occurrebant, taliter invicem impacti, & cuneati, ut præclusâ omninò viâ urinæ, enormiter expansus canalis, alterius veluti ideâ vesicæ rudiores deluderet, quasi re ipsâ, foret vesica duplex. Ac fortè in hunc crassum, atque supinum errorem Medicos Casauboni incidisse puto, dùm viri tanti vesicam urinariam nobis geminam obtrudunt. In sinistro uretere nullos quidem calculos, at urinæ quantitatem summè olementis, ac fætidiissimæ comperi.

LVIII. Exaratis spasmodicis ægritudinibus meritò quoque accensebantur quotquot cæteræ per ea tempora desæviebant magis, ut hemicranix, vertigines, acutorum illæ morborum reliquæ, aut diuturniorum affectionum proludia. Unum scilicèt harum omnium Parentem Austrum conten-

dimus; Una omnium scena; Unus idem ludendi genius, ac mos, etsi pro diversâ solidorum resistantiâ, magisque aut minùs adauctâ elasticitate eorumdem dispares adeo, ac discolors affectus subluderent. Qui Spasmodorum doctrinam intimè callet, vimque, & potestatem solidorum in corpore viventi sedulò expendit unquam; Is Vates esto. Reverâ quidem *id morborû genus*, ait Doctissimus Baglivius nulli in hâc arenâ secundus, (r) *ab spasmodicâ fibrarû oscillatione pendet, totiusque curationis scopus dirigi debet in eâ primò tollendâ, aut saltèmpescedâ, deindè fluido peccanti incumbendum.* Diuturnâ olim hemicranix laborantem senem Paralyti dein & artuum contracturâ correptû memini. Mulierem hysterica novî, cui quoties insultus eminebat, sævissima illi proludebat hemicrania. Amicus meus diris nephriticis doloribus per intervalla vexatus, hosce sibi impendentes præviâ vertigine, oculorum caligine, auditusque hebetudine didicit, eò atrocius sævientes, quo dirior Auster perspirat. Novit id unû Magnus Senex, ac quantum solido infensi sint Austrini flatus, compertum Posteris tulit, illo (s) inquit, *auditum hebetari, caliginem visui effundi, gravari caput, tarditatem, & languorem induci.* Nec quis putet Hippocratem, nisi experientia prius edoctum tam grande effectum, tam fidenter, & absolutè pronunciasse; In libris enim Epidemiorum Constitutionem habet Austrinam huic nostræ haud absimilem, cui magna etiam antecedentium temporum sic-

(r) De fibra motrice specimen pag. mihi 231.

(s) 3. Aph. 5.

citatis præcesserat, unde postea confimiles affectus hyeme, ac vere apparuerint. Equidem sicuti Aquilonaris tempestas spiritualibus organis infesta est, ob ferocem colluviem, quam parum-perspirantia corpora abundè cumulant, ita Austrinam capiti, quod Spasms sedem præbet, ac incrementum, maximè infensam didicimus. (t) *Ut verò in Imperiis, sic in corporibus gravissimum esse morbum, qui à capite diffunditur, aiebat Plinius.*

LIX. Nec verò rarum adeò, ac incongruum forte quis credat spasmodicas ægri tudines ex aeris vitio observari? Quàm facilè ab aereo hocce, in quo degimus, Oceano, aut rectius ab exoticis particulis unà cum illo exceptis, humani corporis liquida quæque inficiantur, fusè superiùs attingimus. Hisce autem inquinatis semel, stimuli que vicem agentibus, quàm facile unà invicem conspirantia solida afficiantur, irriterentur, convellanturque, diuturniore, aut graviore Scenâ juxta individuorum diversitatem ipso quoque fluido hujusce turbationis causâ summopere magis effecto, conspicuum est? Insolitum morbum spasmodicum convulsivum variis in locis Electoratus Saxonici, & Marchionatus Lusatiæ superioris nuper Epidemicè grassatum legimus apud Gælichium (u). Alterum huic haud ab similem affectû describit Sennertus sub nomine spasmi maligni, & Epidemii cum febre, de quo An. 1596. Facultas Medica Academiae Marpurgensis consulta consilium Medicum impertita est à Gregorio Horstio, in Operi-

bus Medico-Practicis publicatum, & à Gregorio Leisnero denuo excusum. Simile quid etiam Parisiensibus olim, diù nebuloso existente aere, qualis revera esse apud nos solet flante Austro, evenisse refert Eruditissimus Fantonus (*). Id curiosorum ingenia dudum exercuit. Equidem pauci, ac fortè vix ullus visus est iis temporibus morbus, qui aliquid spasmodici haud præ se ferret.

LX. Sed ab affectibus spasmodicis divelli nequeo citra historiam unam, ac alteram. Vestalem vidi è Monasterio Cælestinarum Sanctissimæ Virginis Annunciationis, Scorbuto, Proteo illo scilicet plurimorum symptomatum sindrome diu olim, tum quàm acerbissimè hoc anno divexatam, quæ sanato derepente cruris ulcere, quo totâ ferè hyeme laboraverat, miro quodam spasmo musculorum capitis, & colli correpta, ut os minime aperire potuerit, trium dierum spatio velociter obiit. Altera Historia haud ita recens est, sed Pæonio stylo notanda, ab Adversariis b. m. Venerandi Senis, Avique mei, Archiatrorum Comitum, haud exiguo bonorum, ac doctorum hominum mœrore non ità pridem defuncti, excerpta. » Vidi ego, ait, » Mulierem stupendo convulsionis » genere vexatam, in quo se se ne » per momentum quidem quietam » continere poterat, sedens in lecto, » & mentis omnino compos. Torque- » batur se se mirè ægrota, & mem- » bra cum capite in gyrum veluti con- » torquebat. Si quando aquam pete- » ret bibitura, necesse erat poculum

D d d 3 » ori

(t) Lib. 4. Epistol.

(u) Exercit. subseciv. Francof. T. 2. sect. 1.

(*) Dissertat. Anat. 13. de org. respir. 327.

» ori prudenter admoveere, & ipsius
 » motui circulari obsequi, poculum
 » elevando circumducere, donec si-
 » tis esset sedata. Cum autem bibisset,
 » fatebatur liquorem non recta def-
 » cendere, sed in circulum circum-
 » agi, & veluti per gradus, tro-
 » chleæ, aut helices in morem, def-
 » cendere, usque dum in ventricu-
 » lum delaberetur. » Feliciter tamen,
 quod ab illo audisse memini, eva-
 fit.

¶ LXI. Reliquum est de scorbuto, tum subitaneis necibus pauca dicere. Quod ad illum attinet, veteribus minime prætervisum utique; Licet haud ita Subalpinis familiaris sit, ac gelidiori sub climate viventibus, ubi dirè sævit, illo tamen immunes omninò haud esse Italos, cæterosque Meridionales Incolas jam dudum novimus. Neque enim illum semper ab humorum stasi ortum ducere, vel ipsi Septentrionales Incolæ norunt; Quandoque scilicet ab cruorosi laticis fluore initium habet, sævisque miseros torquet. Hinc forte tolerabilior audit apud Danos, Norvegos, Batavos, ac totos divisos Orbe Britannos, quod ibidem magis ille ab humorum lentore pendeat, secus ac apud calidiores oras, Austrinis flatibus magis obnoxias, acerrimis salibus cruori affusis dissolvere potius quam cogere aptis. Utque rarò apud Septentrionales caco-chymia, seu Scorbutus, (idem namque esse puto caco-chymiam veterum, ac modernorum Scorbutum, saltem æqualia habere fata) ut, inquam, rarò apud Septentrionales Scorbutus occurrit ab colliquatione humorum, ita apud nos ab eorumdem

lentore ortus. Id ego olim tum rerum usu, tum longè apud Anglos, ac Batavos morà didici, haud exiguo ægrorum meorum emolumento.

LXII. Atque hujus potissimum indolis, qui modo hoc anno sævit, Scorbutum fuisse, adverto, tum ob latices ad liquationem pronos, tum ob Austrinam totius Anni constitutionem eò diriorum, quò acriores sales ob defectum humidi in tam ingenti siccitate temporum elati magis aderant, ac sui juris. Profectò temperantia quæque, lenitè refrigerantia, nitrosa, acida acrioribus cæteris fortioribus, abstergentibus, colliquantibus, orgasmum facile inducentibus, quorum tam magna seges, palmam præripuerunt. Ejus quippe genio, non nomini studendum erat, quod si quo in morbo, in hoc præsertim accurate investigandum, & distinguendum monet Clarissimus Boerhaave. (y) Sedum vermiculare, cochlearia, trifolium fibrinum, sempervivum minùs acre, Zingiber, acerrima quæque apud Anglos commendata maximè scio; An hæc tuta æquè, ac ejusdem sint efficaciam apud illos, qui sub calidiorè climate vivunt, judicent docti? Mihi quidem methodum placidam, successivam, continuam, quæ magis humores compescit, quàm stimulat; Quæ-ve nostris nascuntur in hortis, indigenas plantas minùs acri sale præditas, Septentrionalium methodo, ac exoticis celebrioribus præferendas compertum est, exemplo monstrante viam. Notissima est observatio de memorato sedo vermicula-

(y) *Aph. de cognosc. & curand. morbis n. 1153.*

culari Aëtis N. C. inserta, quod scilicet in expeditione Danicâ multi per illud in formam decocti exhibitum, à Paralyfi scorbuticâ restituti sint, evacuato per vomitum muco admodum viscido; An id hisce in oris proficuum æquè, profecto ambigo. * Forte etiam nusquam visus est Scorbutus alteri similis, aut quorum eadem essent Phænomena; Sæpe vidi huic hecticam febriam accessisse; Sæpe illum memini in Asciten, mentiendò tympanitidem degenerasse; Utrique latæ maculæ rubræ ad cutim diffusæ, aut icterus multiplex sæpe proluit.

LXIII. Exarata sanguinis ad fluorem tendentia subitaneis forte etiam mortibus occasionem dedit, quibus ab hyemali solstitio superioris anni ad æstivum usque, decem circiter intrâ Urbis mœnia ex tempore sublato audivimus, tum viros, cum sæminas, puerosque. Illi scilicet toties memorati exotici, acerrimique sales ab pluvioso Autumno, Austrinâque hyeme ulterius fusi, ac evecti, inque se ipsis magis existentes, ut Hippocratis verboutar, occurrente fortè, aut prævio pravorum humorum apparatu paulatim collecto, aut peculiari alia quacumque dispositione, promptiores aliquandò, ac potentiores tum ad solida irritandum, scindendumque tum ad fluida dissolvendum redditi fuere, proindeque apti magis, præcipites adeò mortes inducere. Cæterum frequentiores hujusmodi neces, cum maxime sævit Auster, satis quidem evincunt, earum plerasque ab humorum fusione ortum ducere; Quæ verò flante Boreâ persæpè etiam contingunt, hæc ab humorum lentore potius, aut ab organico vitio pendere.

LXIV. Ver igitur egimus Austrinum, insolens. Sub initium Maii æstuosum præter morem extitit Cælum, Sole in Occasû flammeo apparente, non secûs ac Julio, aut Augusto mense. Huic immoderato calori proluserant,

Ætheris impulsî fremitus, Cælique fragores.

Remitti mox cœpit æstus, quodve supererat Veris, satis beatè transegit. Pulchrum erat Mercurii lusus in Barometro, cum magna fortè impenderet tempestas, cernere; Is namque illicò ad extremos fines momento temporis descendere, moxque iterum restitutâ serenitate sursùm emergere videbatur. Cæterum cum Austrina extiterit totius ferè Anni constitutio, nunquam visus est in sublimiora loca ille se recipere, hæud ausus unquam ultra vigesimam lineam evadere, quæ illius major excelsitas fuit. Præclarè hinc, ac dilucidè pleraque explicari queunt Phænomena, tum quæ sita quare ad Austrinos flatus difficilis sit respiratio, ut de quadam veluti suffocatione conquerantur omnes? Cur Urinatores quidam, hominesque, penè dixerim, amphibii ad plures horas sub aquis degant? Cur, quod hæud præter rationem, etsi paradoxum videatur, scripsit Th. Cornelius, aer crassis vaporibus refertus ad vitalia munera obeunda aptior sit, quam aer tenuior? Cur, in Phytis pulmonari, famosæ, & magnæ Urbes magis commendentur, quam Villæ, aut Oppida, quæ aere claro, & perflato gaudent? Cur humidus, & minimè perflatus aer nulli salubris? quæ sanè omnia à majori, aut minori pressione aeris rarefacti, aut condensati magis, perflati, rari,

purioris, aut humidioris pendent, ut palam faciunt experimenta in machinâ pneumaticâ circa animalia facta; neque ob aliam causâ in editissimis montibus gravem duci anhelitum credendum est, nisi quod inibi minor sit aëris pressio, quàm in imis Vallibus. Sed è diverticulo in viam.

LXV. Exaëto Vere Æstas succedit mox ab ingressu turbata ventis, lætior dein, amœniorque, blandè adspirantibus Etesis. Sæpè auditum circumfremere Cælum, ingentes resonare tonitrus, magno misceri murmure Æther, quin vel minimum plueret unquam, *Sole dies referente secos.* Post caniculares, varia aeris temperies, Zephyrique, & Austri alternatio; Illo autem circa Septembris initia prævalente, plurima pluvia, & horridiuscula aura per aliquot dies infesta. Æstatis reliquum moderato ventorum flatu tranquillè peractum, felicioribus auspiciis aridente Æquinoctio.

LXVI. Fatiscere enim sensim adulta æstate exitiales febres, tum spasmodicæ ægri tudines observatæ sunt, faciemque tradere intermittentibus febribus, quæ Augusto, & Septembri mense illucescentes, subque ipsum dein Æquinoctium vulgares factæ magis, stativa castra ponere cœperant, palmamque illis eripere, aeris procul dubio ab æstivo fervore in autumnale frigus degenerantis pro ludia. Scenam quoque ingredi visæ continuæ quædam, aliæque ardentes paroxysmis interpolatæ, catarrhales tussi, & asthma molesta, quandòque & angina, oculorum, ac tonsillarum inflammationibus, quæ dein intermittentes migrabant. Mediâ æstate ob

fructuum fortè intemperantem ingluviem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ usum, Diarrhœæ, ac dysentericæ comparuerunt, quæ difficillimè medicamentis compescebantur. Verminosa quoque spectata proles ludere, sævaque symptomata producere in adultis æque, ac in teneriori ætate constitutis; Horum non nulli etiam si nulla dysentericâ, aut Diarrhœâ essent correpti, assiduâ desidendi cupiditate cum torminibus quibusdam conjunctâ vexabantur; Post frustra adhibita enemata lenia, evacuantia, humorem acem demulcentia, balnea; tandem cum ab Ascaridibus malum foveri suspicio foret, majori cum successu anthelmintica enematis addita, perque os data fuerunt.

LXVII. Haud paucos etiam Colica dira corripuit; Nullum iis præstantius auxilii genus, quàm fots ex lacte recenti, additâ modicâ dosi Laudani liquidi. Mirum sanè ut concitatum dolorificum spasmodicum, sive is ab violentâ abdominalium musculorum contractione, quos ego Principem ludere in hisce diuturnioribus affectibus scenam arbitror; sive ut perperam visum est, à convoluzione intestinorum pendeat, undè decantatus ille oritur antiperistalticus motus; mirum inquam, ut illum præfatus illico fots temporis momento compescat, contractasque partes pristino genio restituat, moremque ferat clysteribus, aliisque præsidis opportunè institutis, convoluta, si quæ fuerint, intestina explicandi, aut verius in Thoracem illa ultrò propulsa fortè, in situm naturalem reducendi.

LXVIII. Ego quidem diù mecum animo expensens diros, acerrimosque

dolores, quos per sæpè advehit hujusmodi affectus, quid altiùs subesse illi suspicatus sum aliquando; saltem non semper illum, aut sæpiùs sedem habere, ut vulgò ferunt, in Colo. Idem olim à Carolo Pisone, doctissimo sui temporis Medico excogitatum scio, qui forte in hâc eadem arenâ Villifio præluxit. Uterque haud multum à vero aberravit; Quid enim utriusque visum est, in nervoso systemate latens, quod nemo unquam expendit. Sanè quidpiam minimè vulgare in hoc affectu procludere compertum; Nec opus quidem antiperistalticum motum, aut convoluta intestina effingere. Hujusmodi figmentum nuper (z) in Regiâ scientiarum Academiâ Lutetiæ Parisiorum à præclarissimo Viro strenuè explosum est. Equidem ut chylus tot inter molimina, tum ascensus, ac descensus momenta elaboretur, perficiaturque; Ut idem celeriore tramite lactearum oscula subeat; Ut alvinæ fæces, quâ datâ portâ, ruant, excernanturque, fibras intestinorum ita compositas adverto, ut oscillantes illæ, ac circumprementes invicem perenni ludant more, exaratis muneribus comparatæ. Illeque ille est peristalticus, seu circumpressorius motus, rectiùs fortè vermicularis, dictus Anatomis; Qui verò, cum, iisdem abludentibus fibris, ingesta sursum egeruntur, perque os ejici contenta quæque in ventriculo, ac intestinis cernimus, ut in Colicis affectionibus contingit passim, id opposito motu fieri contendunt, quem *Antiperistalticum* vocans, aut fibrarum structuram, ac leges minimè norunt, Th. Sydenham Oper. Tom. II.

(z) Vide Reg. Scient. Acad. Acla anni 1713. pag. 470. edit. Amstelod.

aut festivis appellationibus oblectantur. Si quis Enterocelen expendit unquam, hujusque phænomena cum illis contulerit, quæ in Colicâ sæpè subluant, facile inveniet, quàm affinis invicem affectus uterque sit? Quo enim more prolapsa intestina, ni quamprimum doctâ manu reponantur, convolutum sæpè, ac mortem inferunt; ita & eadem in Thoracem ab violento musculorum abdominalium conatu adacta, perque septum abrepta haud impari ludunt discrimine. Ecquis autem in herniâ intestinorum, in quâ sæpè etiam Ægri fæces alvi evomunt, antiperistalticum motum effinxit unquam? Quòd si atrocissima quæque symptomata ab strangulatione intestinorum ob musculos abdominis validè meatum obstringentes, satis illa aptè deduci queunt; Quidni & colici dolores ab eorundem intestinorum, quæ ultrò in Thoracem adigit nitentium musculorum spasmus, ac vis, strangulatione ob septum transversum, meatum, per quod illa fortè abrepta fuere, constringens, totam proinde tam sævi, acerbique mali Theoriam, non à convoluzione intestinorum, atqui ab violentâ contractione musculorum abdominis deducere fas erit, quorum nisu per septum transversum abripiantur intestina, inque Thoracem adigantur, propellanturque? Est altera Herniæ species, quam cruralem vocant, cæteris longè sævior, sæpè colicam mentiens aliquando, in qua intestinorum portio intimè infixâ reperitur, quâ cruralia vasa eminent. In hâc & diris cruciatibus affligi miseros, & fœces per superiora ejici, dissipatam alvum, tendique ventrem cernimus, immane quantum!

E e e Num

Num intestinum etiam aliquod, sive tenue illud fuerit, aut crassum, dilatato forte diaphragmate, obque ingentem contranitentium musculorum tensionem infixum ibidem, adactumque, quâ potissimum nervi intercostales emergunt, tum ab eodem diaphragmate penè dixerim, strangulatum eadem inducere haud poterit Phænomena, nullo præludenti antiperistaltico motu, ut in utraque allatâ herniæ specie contingit? Colicæ cujusdam memini apud veteres Medicinæ Principes sermone haberi, in qua nedum intestina tantum unâ cum Omento, at Pancreas ipsum, Mesenterium, Lienem per Septum transversum, scissis retinaculis abripi ferunt; Chordasum hanc vocat Celsus, alii *Volvulum*, aut *Miserere*, cujus prolixam descriptionem, & expositionem egregiè tradidit Lindanus (a); Hinc intestinorum inflammatio eorundem sphacelo præludens; hinc affinium viscerum, ac diaphragmatis præsertim labes in velocem gangrænam desinens, læthifero proludente singultu. Cæterum colicos hujusmodi dolores, sive illorum phænomena, sive sedem considerem, ætate populariter ingruentes, iis accensendos crediderim, qui verè potissimum sub diversa spasmodicorum specie ludebant, ab eadem scilicet vulgari, communique causâ nervoso generi summe infensa productos; cujusmodi exempla videre est apud Æginetam, Zacutum, Cratonem, Ballonium, & alios quamplures.

LXIX. Nec abs re futurum arbitror quædam innuere de Massiliensium Peste, quæ ætatis initio magnam in

illâ Urbe stragem edere nuntiatum est. Illius incrementi hæc fuisse ferunt: Navis oneraria ab Orientalibus Oris profecta, ubi dira Pests sæviebat, Massiliam appulerat infectis Mercibus dives, quarum contactu mox quidam extemplo è viventium numero sublati sunt; hinc semel orta labes ad miseros Cives propagata. Brevi temporis spatio illustris, copiosa, & florentissima Urbs, ac circumjectus ager ingenti clade deletus penè, ac vastatus magnum finitimis æquè, ac diffitis gentibus metum injecerat, ne fœdo afflatu dâ, ac longè maneret lues, adque affines ultrò pervaderet. Quas ideò præcautiones hisce in casibus humana solertia adhibere solet, eas provido consilio præoccupavit Invictissimus REX NOSTER, Italiæ totius incolumitati, cujus jam dudum ipse Patronus, ac Vindex est, dum suorum bono consulere, prospiciens. Ubi enim primùm de pestilenti lue, quæ Massilienses infestabat, rumor Taurinum pervasit, totum illic ingentem Alpium tractum, quæ Galliam ab Italiâ determinant, numeroso milite custodiri jussit, ne cuiquam permitteretur ingressus, ullaque aura pestifera per eos, quos opposuit Natura Montes, ab infectis locis per aliquam secretam viam hæc Regionem adiret, inficeretque. Nec satis cautum existimans, non multò post cum externis, atque etiam finitimis Civitatibus commercia intercepta non tanti faciens commoda, & beneficia, quæ ex libero Mercaturæ commercio omnibus Civitatibus proveniunt, quanti publicam Subditorum salutem. Instituta quoque sunt eodem tempore publicæ preces, ad iram Supremi Numinis

(a) Exercit. IV.

minis placandam, magno ad celebriora Urbis Tempia Civium confluxu, ut nunquam alias tantus in unum populi conventus fuerit observatus, tantaque erga Superos Reverentia, ac Pietas; IPSO AUGUSTISSIMO REGE unâ cum Piissimâ Regina, ac Regio principe magna suis pietatis exempla ferente, verè optimo, adque omnium nostrum felicitatem cœlitus demisso REGE.

LXX. In dies interim magis percrebescere auditum pestiferam luem, adque Aquas Sextias dein totius Provinciæ Caput, Tarasconem, Arelatum, Telonem Martium, ac finitima quæque Oppida longè latèque diffusam. Multi nullo proludente signo, è vestigio interibant. Nonnulli ut ab fide dignis hominibus accepimus, intra paucos dies, prævio vomitu, deliquis animi, prostratione virium, sævissimoque dolore capitis è vivis migrabant. Haud paucis carbunculi, exanthemata, maculæ, foedaque ulcera, apparuerunt, funesta prorsus. Quosdam ferunt, quibus Bubones rite propperant, ex insperato servatos. Infanda nimis, luctuosaque res est singula quæque recensere; Nec profectò absque lachrymis legi potest sincera malorum Historia accuratè, fideliterque ab Doctissimis Viris Galliarum Regis mandato Massiliam missis, ut Medicam opem Civibus ferrent, inter mortes, ac funera exarata. Hanc recens in Italicum vertit, ac criticis notis erudito calamo illustravit Clarissimus Muratorius Serenissimi Ducis Mutinæ à consiliis, ac Bibliothecâ. Quædam enim visa sunt Sapientissimo Viro, quod ad Pestis naturam, ac ingenium spectat, parùm

vero similia, saltem congrua minus, nec satis apta, quibus vera, ac genuina Pestis Theoria inniti queat, ac explicari Ediderat idem Clarissimus Vir superioribus annis elaboratissimum Tractatum, *Del Governo della Peste*, cùm dira Viennæ ortus lues, totâ Austriâ serperet. Eundem diversis in locis nuper, Mediolani, Brixia, ac Taurini quàm elegantissimis Typis editum, nunc iterum Mutinæ apud Solianum cudi audio ab Doctissimo Authore magnam in partem adauctum, & locupletatum.

LXXI. Hac autem serie foeda adeò lues se se prodere visa est. Principio multis lingua, osque viscido, lentoque humore oppletum aderat. Nonnullis obstipata alvus; Haud pauci oborta Diarrhæa, aut effusione sanguinis, celeriter defuncti sunt. Vomitus, deliquia animi, ac sævus capitis dolor in singulis fere præluserant. Plures intrâ biduum, vel triduum alto sopore, alii Phrenitide correpti è vita migrarunt. Sæpè obvia vermifera soboles perniciosis symptomatibus stipata; Plerisque nihil hujusmodi proludebat. Cadaverum sectionibus maxima intus visa Phlogosis, ac intestinorum sphacæla. Dirius in pueros, ac foeminas sævitum. Cæterum ab æstivo solstitio ad autumnale æquinoctium usque, plusquam quinquaginta hominum millia cujuscumque sexus, ac ætatis unâ in Massilia Urbe, ejusque agro interiire.

LXXII. Hæc funestæ adeò luis indoles. Quæ verò præcipua illius causa extiterit, modestè inquit se illam minimè penetrare ausum Clariss. Chicoineau, ex iis, qui Massiliam

missi sunt, Medicis alter, (b) ratus utique, ac scitè conscius nihil attingi posse verosimile; quodve hùc usque quoad cujuscuque Pestis genesin, ac naturam proditum est, hypotheticum esse, nilque prorsus ad ægrorum curationem conferre. Quamobrem sedulo idem admonet ad res magis evidentes advertendum. Quæ scilicet fuerint pestis initia, quæ illius incunabula, quidve *originis principium*, ut Hippocratis verbo utar, animo, atque oculis expendendum. Utinam sanè Vir Doctissimus moderatè adeò de hujusce Pestis propagatione, tum præcautionibus adhiberi solitis effatus foret; Ait enim Pestilentiam sese contactu minimè diffundi, aut verò misalatum, seu corpusculorum ope ex infectis mercibus, Terræque abditis, aut è superiori quopiam fonte exhalantium manare, quæ per æthera inane dispersa dein, ac simul unà cum potu, ac cibo suscepta in sanguine ludunt, eumque inficiunt, quo pronus ille magis, aut labem suscipere aptus est, sive ob congestorum humorum colluviem, sive ob terrorem, aut metum animo injectum. Intrepidè ideò se se asserit ægris tulisse opem, nullà unquam contractà labe, omnia quæque remedia præservationis, aut præcautionis jure celebrata hæcenus noxia potiùs, quàm proficua esse contendens.

LXXIII. Velim ego attentius ad tam sædæ pestis, quæ Massilienses crudeli flamme etiamnum verberat, initia animum adhibuisset Vir Clarissimus; nec profectò crediderim inson-

(b) Vide opusculum inscriptum: Relation de la Peste de Marseille, &c.

tem adeò contactum infectarum rerum ab illo celebrari. Equidem pestifera quæque lues, ut de febribus malignis olim eruditè agebat Præclarissimus Sydenhamius, non omnium morbus est, nec longè illa pergere potest, nisi alias, ac ut ita loquar, penas illi præbuerint homines. Novimus in recenti luctuosâ Boum clade quàm utile fuerit rem in tuo ponere, cumque infectis stabulis commercia quæque intercipere. Idem quotquot de hominum Peste scripsere, consilium est; Idem Sapientissimorum Magistratuum institutum; Idem acceptus ubique gentium usus, ac mos. Neque aliud hæcenus aptius ad hujusmodi labem præcavendam documentum, aut præfidium scio, quàm terræ marique ad fines, & loca suspecta idoneos viros mittere, qui solitis cautionibus ad rem tanti momenti assiduo invigilent, nullique, sive exterorum, sive Subditorum sine datis sanitatis vadibus, aut præviâ, ubi opus fuerit in designato quopiam loco, constitutis diebus, morâ, ingressum concedant. Hisce artibus unius ferè sæculi spatio magna Italæ pars, tum præsertim An. 1656. cum dira lues Romæ, Neapoli, ac Genuæ quàm immanissime defæviret, servata est. Hisdem nos tutos, ac sospites fore beneficentissimi REGIS curâ, & studio speramus, foreque Peti, atque omnem illi aditum ad hæc Regionem præcludere. Intrepidum quidem se se gerere summè laudo; Nihil in Pestibus perniciosius unquam, quàm injectus animis timor. Sola sapè metus, ac terroris imago absque præsentia pestis graves intulit ægritudines. Ast cætera quæque præfidia, cetera noxia potiùs, contemnere, peri-

periculosa plena alex opinio est, abfurda prorsus, atque ipsa, propè dixerim, Peste exitiosior; Utque ait laudatus Muratorius [c] *Da cacciarfi via colle pertiche, anche senza esaminarla, non essendo saviezza, &c. E tanto più poi, (d) inquit Vir Doctissimus, perche non si sa intendere, come mai venga ne pure in pensiero a persone, che riflettano alquanto ai passi d'una Peste, ch'ella non si comunichi per Contatto, ò Contagio.* Stet quidem suus invicto animo honos; Stet sua illi gloria. Nec tamen æqua laudis pars auferenda est cautionibus cæteris ab Sapientibus Viris summo-perè commendatis, abque diuturno rerum usu probatis.

LXXIV. Quod verò ad Pestis naturam attinet; Minimè reticenda est Doctorum quorundam virorum hujusce ætatis sententia, qui veneficam huiem consistere aiunt in verminosa quidam putredine tot tantaque edere strages, seque vel proximè per contactum vel remotè per fomitem de infectis in sana corpora propagari apta. Ingeniosum utique excogitatum, ac fortè etiam admodum probabile, neque à recentioribus tantum vindica-

tum illud, excitatumque Ath. Kircherio, Fabro Chymiatro, Langio, Cogrossio, Valliniero, Corte, † ac pluribus conjecturis assertum, sed à priscis etiam gravissimis Authoribus diligenter scriptis commendatum; Et quidem huic ipse opinioni lubens, ut fieri debet, Sententiam meam adjungerem, si quæ omnia occurrunt Phænomena dilucidè explicari, quidve certi de hujusmodi argumento decerni posset. Atqui ut doctè advertit Eruditissimus, ac amicissimus Pestalossius, (e) Celeberrimus apud Lugdunenses Medicinæ Professor, suos hujusmodi hypothesis, gravesque patitur Manes, nec dùm adhuc extra omnem dubitationis aleam posita est. Enim verò, qui fiat ut in Urbe quapiam, aut Agro, ubi longo temporum spatio nulla sæviit lues, eaque proinde infecta, aut peculiarium vermiculorum examina haud amplius aërem occuparunt diù, qui fiat inquam, ut horum progenies à remotissimâ plagâ advecta semel tam facilè illicò multiplicari; Ut brevi dierum intervallo universam Atmosphæram inficere, perque ora, nares, ac patentiores quasque vias intus excepta, tam difficiles morbos efficere, seque ad affines agros, ac regiones propagari possit, anceps hæreo; Equidem ut propriis nondum illa oculis, ita, &

E e e 3 men-

[c] *Osservazioni intorno alla Relazione della Peste di Marsiglia pag. 24.*

(d) *Ibidem.*

† *In id etiam strenuè incumbit Eruditissimus P. Saguens tot editis operibus celeberrimus, elaboratumque opus brevi se daturum luci, in quo causam pestis ab præfatis animalculis deducere nititur; ipse doctissimus Author nuper pollicitus est in literis ad Clarissimum P. Romam Regium in Taurin. Archi-Gymnasio experimentalis Philosophiæ Antecessorem.*

(e) *Avis de précaution contre la Maladie contagieuse de Marseille pag. 31.*

mente assequi haud posse unquam tot minuta animalia crediderim, queis progigni semel, ac longè lateque deinceps manare Pestis queat, tamque sæpè diviso more proludere?

LXXV. Quod autem dicatur ab aliquibus in emissio ab affectis hominibus sanguine, aut etiam microscopio armatis oculis vermes inspectos fuisse; Id minimè satis esse ad hujusmodi hypothesin tuendam, vel ex eo deduci potest, quod nedum in affectis Peste, at vel in ipsis etiam sanis hominibus continuò hisce scateat cruor. Dein verò hi soboles potiùs, quàm Parentes, aut Pestilentiarum Authores esse videntur; Neque enim illos adeò minutos repertos unquam memini, cujus reverà exiguissimæ esse molis effingi debuerint, aut mente concipi. Cæterùm si minutâ hæc animalia in sanguine, aut fluido quopiam, ceu in proprio elemento degunt; Ut vivere illa diù, ac latere queunt extrâ propriam sedem? Ut sese recens excitare dein, explicare illa, ac suoapte ingenio è vestigio multiplicari? Crediderim potiùs (eòque fidenter magis id ego aio, quod solidioribus rationibus hæc mea sententia innitatur, & Magnorum Virorum nedùm inter exteros, sed & inter nostrates, quorum consuetudine, ac judiciis uti in hac Civitate soleo, ac præsertim Illustrissimi, Amplissimique Viri I. A. Manzini Regis Medici Ord. & Conf., Clariss. Jo. Fantoni, Cicognini, ac Parentis quoque mei Ven., quem silentio præterire nefas foret, Medicorum Regis Primarii, & Consilarii, suffragio comprobari illam noverim;) Crediderim inquam verosimiliter magis pestiferam quamlibet eo nomine

dictam luem, tum quæ præsertim Massilienses tam dirè adeò, crudeliterque exagitat, ortam esse à peculiari quodam veneno, cujus inanime perpetuum seminarium in vastis illis Asia Regionibus effingere lubet, inque Europam advectum aliquando. Nec fortè incongruum erit quandoque veneficam hujusmodi luem hisce ab oris repetere, nostro illam sub Cælo natam, adultamque concipere, quod mediùs fidiùs mirum neutiquàm videri poterit reputanti, ut rem magis exemplis illustrem, tot passim morbos contagiosos intrâ nos ipsos sæpè progenitos, unde postmodum obvia quæque corpora teterrimo afflatu inficiuntur. Neque verò novum est, ut olim de hydrophobiâ Cælius (f) Aurelianus tradidit, in animalium corporibus peculiare venenum innasce, quod postmodum cætera contagione corrumpat. Quæ ab exotico hujusmodi veneno, aut fermento (nam quo alio usurpato à Medicis nomine clariùs nunc referam imaginam pestiferi illius principii, undè læthalis hæc labes exoritur, nequaquam invenio) producit Pestis, dirius sævit, quàm quæ ab nativo alio quopiam, seu indigenâ oritur.

LXXVI. Possem utrumque venenum illud, tum adventitium, tum nativum cum Arsenico, & Sublimato comparare, nam in solidis partibus reverà pares cum erodentibus venenis invenit effectus; Ab instituendâ tamen hujusmodi comparatione me lubens cohibeo, minimè ignarus innumeras & esse, & excogitari posse veneficorum miasmatum conjunctiones, undè variæ, difficilesque prodeunt nocendi artes.

(f) *Lib. 3. acut. morbor. cap. 9.*

artes. Neque id est huiusce loci exponere, cum præsertim id eos tantum ignorare accidat, qui hospites in chymicâ, & Anatomicâ arte non sine ingenti piaculo diversantur. Cur autem, quæve actione fermentum illud, sive adventitium, sive nativum fuerit, sese sano in corpore insinuare, excitatumque semel sedem ibi figere, tum sese in alios homines propagare momento temporis queat, pulveris Pyrii exemplo satis præclare explicatur. Atqui sive animatum in sanguine feminarium, vel inanime prorsus miasma pro verâ Pestis causâ statuatur; Lugendum utiquè est, tum olim, tum nuper apud Massilienses nondum inventum fuisse verum, certumque præsidii genus, quo tam fœda, sævaque lues curari queat.

LXXVII. Ad Subalpinos redeo; Utque rem omnem in pauca contraham: Pluviosus Autumnus exitit: Hyems Austrina; Ver insolens; Lætiior Æstas, temperata, amæna. Bombycum soboles exigua. Tritici, ac frugum ubertas copiosa satis. Puteales aquæ multo cæno refertæ. Inops

Flora. Mellis parca perceptio. Vini proventus ingens, quem nemo sperare auferit unquam initio Veris. Aded fortè quæ tritico, ac frugibus haud læta omninò tempestas est, ipsa vine-tis, ac orientibus uvis, vitibusque secunda magis est, ac felicior. Erucæ, & Bruchi hortos omnes medio Vere depopulati sunt; Redierant hi Æstatis initio, at lenis aura ab Orientalibus oris adspirans citò in fugam illos convertit. Qui Hyeme, ac Vere profluerant Vulgares affectus, hocce adultâ Æstate fatiscere penitus, inque Scenam sese prodere intermittentes febres adverteram. Sævire quoque desierant Æstate, saltèm mitiore flamine perflare cœperant Austrini flatus. Nunquàm amænioris Autumnus lætiora initia extiterant, aut felicioribus auspiciis propè visa splendescere Libra. Iis ego sequentem protinus telam exordiar, captumque semel opus pro viribus persequar, non exiguo quidem labore, nec tenui fortassis laude; Si quem Numina sinunt,

Auditque vocatus Apollo.

Constitutio Epidemica Taurinensis Anni 1721.

I. **I**nstituto meo inhærens prægressâ Constitutionem, qualiscumque ea fuerit, in fine cuiuslibet anni describendi, eò libentius id exequor, quòd exacti nuper Constitutio anni ab eâ, quam superiori experti fuimus, toto penè coelo diversa uberem explicet contemplationum segetem, quo nihil in re Med.â tractandâ utilius inquam, tum rectæ medendi metho-

do, (quod Venerandi olim Senis, idemque Magni illius Angliæ Cancellarii votum fuit, consultumque,) appositum magis, aut accommodatum: Satque prolixam dicendi materiam suggerat, quod alterum quoque magnam profectò rebus lucem, ac perspicuitatem afferre poterit aliquando. Deinde etiam animotum me effecerant magis, majoretque ad rem sedu-

sedulo, alacriterque gerendam, ac munus quod mihi persolvendum quotannis constitui, rite, diligenterque perficiendum, addiderant vires, ac velut impulerant Eruditi quotquot in Italia, tum extra Italiam degunt Clarissimi Viri de re omni medica, ac literaria optimè meriti, ad quos prima hujusce Telæ stamina, primaque studiorum meorum incrementa pervenere.

II. Ut igitur, ubi superiore anno desuit Oratio mea, inde initium ducam, blandiores unquam amœniorefque Autumni dies haud illuxerant diu, hiscentibus per intervalla ab Aquilonaribus Oris, tum ab iis, quæ ab gelidâ Arcto ad Orientem declinant, lætioribus ventis, qui temperato inducto frigore salubriorem temporum conditionem induxere, silentibus omninò dirorum morborum, quos passi sumus, Parentibus Austris. Plurima namque pluvia Septembris initio delapsa, mox subsequens horridiuscula aura, quæ superiore Autumnno, perque hyemem dein, ac ante actam æstatem se se prodiderant, exitiales febres Variolarum, ac Morbillorum, quæ facem illis prætulerant, vestigia insequentes ac morem, heu infandum nimis, in fugam verterat; ortumque dederat intermittentibus febribus, quæ jam tum proludere cæperant, lætiorumque, saltem funestam minus, Subalpinis futuram rerum scenam polliceri. Subirascebantur utique ac quandoque remigrare rursus, pedemque referre, ac subludere videbantur nondum deletæ illæ penitus, atque harum asseclæ, comitesque, immanes, immitesque Colicæ, Nephritici, ac Podagrici affectus, tum

Spasmodicæ ægritudines cæteræ superiore anno exaratae. Earum tamen vis nec diu quidem, nec imperiosè adeò sævire, nec præterquam ad paucostantum, unum scilicet atque alterum extendi visa; Quibus vel familiares jam diu aderant illæ, vel recrudescentes potius reliquæ, ac priorum morborum soboles; Ceu propè interitum, ac jam delinquens candelæ, aut ellychnii lumen per intervalla adhuc reviviscens dein omninò deficit, extinguiturque. Fortè etiam ob uberrimum vini proventum liberiore pede sibi met unicuique indulgendi concessa facultas, lætissimis Autumni diebus, ortum exaratis recrudescentibus ægritudinibus dedit, sæviendique adhuc imperium. Strenuus Miles, cum vespere cibo, ac recentis meri potationi nimis intemperanter indulserit, dimidiâ nocte diris ventris cruciatibus angicœpit, unâ cum vomitionibus inanibus, ac irritis desidendi conatu; Summo manè cum jam fere animam agere videretur, elato nimirum, ac tympani in morem protenso ventre, fotu, balneo, anodynis, ac oleosis plerisque opportunè adhibitis, feliciter evasit. Minus læta res obtigit Prænobili alteri, ac Præclaro Viro, qui cum unâ cum amicis ruri degeret, recentioris vini potu, etsi modum, ac sobrietatis limites minimè excesserit, Colicis doloribus, quibus obnoxius olim fuerat, extemplo correptus, celeri fato occubuit. Aperto cadavere abdominis musculos, tum obliquos præsertim, transversosque intensos admodum reperimus, atque adeò prærigidos, intensosque, ut perquam acuto cultro difficile adhuc foret illos abscindere: Ventriculus, ac Duodenum in-

testi-

testinum vacuum penitus occurrit, secus Jejunum, ac illi affine Ileum, quod utrumque flatu tumens, ac valde tumentum se se intuentibus obtulit, adeo ut obliterate ferè vix conspicerentur amplius in horum altero valvulae, quas numerosas plerumque cernere in illo est *conviventes* dictas Anatomicis, rectius fortè *rugas*, aut *juga*: Rugarum enim hæc potius instar se habent ab pariete interno intestini efformatae, ceu juga quaedam præterlabenti liquido remoram modò, modò eidem per varios amfraetus, ac orbis contententi opem præsentia auxiliatricem. In externâ porrò Ilei facie ingens visum diverticulum paullo infra illius exordium, duos transversos digitos longum, ceu processus alter vermiformis, eadem quâ Ileum figurâ, latitudine, atque substantiâ, cumque ejusdem intestini tubo, lato orificio, communicans. Sæpè ego hujusmodi diverticula, seu processus, ut illa vocat *Verhejenius*, in Ileo reperisse, olim memini in cadaveribus præcipuè Virorum, quibus colicæ humorales, ut ajunt Practici, frequentes obtigerant. An id quidquam lucis allaturum magis in re medicâ; An & hinc potius ortus ducat peculiaris affectus alter, de quo haud ita pridem meminerant (a) Viri Doctissimi in *Commentariis Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis*, cum nempè haud ipse intestini tubus, sed ea dumtaxat diverticula intra herniæ sacculum coercentur, exercitioribus Medicis decernendum relinquo. Piura quoque de hisce Ilei, tum Recti diverticulis, herniisque, in quibus illa

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

(a) Vide Comment. Reg. Scient. Acad. Paris. ann. 1700.

intercipiuntur, verba facit, ubi & suas iidem observationes addidit, Clarissimus, ac toto Orbe Celeberrimus *Morgagnius*, (b) Anatomicorum hujusævi facile Princeps, cujus eruditioni, peritiæ, ac Doctrinæ levis nimis hæc est æqua laudis Præfatio. Optandum utique, quod *Bartholinus*, *Diemerbroechius*, *Verhejenius*, tum & *Riolanus* ipse (c) audacior æquo criticus, rerum Anatomicarum, ac Medicarum scientiâ insignis, qui laudatis viris facem tulit, idemque tria non nunquam hujusmodi diverticula, seu processus adnotasse ait, morborum historiam sincerè nobis, fideliterque exarassent illorum, quorum in cadaveribus id observaverant; Fortè enim quidquam ex hoc dilucidè, ac præclare magis nobis in hac re modò innotesceret. Sed de his aliàs: Neque enim fas est in ipso Orationis lumine diutiùs extra orbitam divagari.

III. Prodigiorum verò, ut institutam semel Anatomicam cadaveris sectionem prosequar; Prodigiorum maximum, ac celeris necis causa penès Septum transversum latens in conspectum tandem sese prodidit, quod dilatatum aderat, immane quantum! Ibi potissimum quò intercostalis nervus ad imi ventris viscera abit. Per hunc namque ingentem hiatus, quâ datâ portâ viam sibi ultrò in Thoracem fecere Colon, Pancreas, tum Epiploï magna pars. Plurimum in sinistro Thoracis clastro effusi sanguinis ab d. frupti Pancreatis venâ conspiciebatur, ac sinister Pulmonis lobus totus penè sub scaleno musculo

E f f altè

(b) *Advers. Anat.* III. animadvers. V. pag. 8.

(c) *Anthrop. lib. 2, c. 14.*

altè absconditus, adactusque. Quæ quidem omnia eò libentius à me adnotata sunt, diligentèrque exarata, quò vera Colici sic dicti affectus Idea nobis elucescat magis, quæve tot sæculorum spatio Arabum mentibus excogitata invaluit, diu Antiperistaltici motus doctrina, ceu fictitia, ac mechanicis legibus adversa omninò, tandem aliquando obsolescat, aboleaturque, facem ferentibus laudatissimis, tum in Angliâ, tum in Gallâ viris, qui detegendo in dies Vero unice, ac gnaviter jamdudum incumbunt. Ad vulgares febres, quæ sub ipsum Æquinoctium, ac diù adhuc post ipsum toto Octobri, ac Novembri mense exeuntis Anni 1720. caput extulerant, me confero.

IV. Hæ quidem utut intermittentium indolem, ac morem toto sui decursu quodammodo prætulerint, ingeniumque; Attamen quid insolentis, quodve reipsâ vulgare quidpiam, ac reverà *Divinum* inesse us ominabatur, præ se ferebat. Neque enim diuturniores adeo exitere, quas quisque Medicorum jure merito suspicabatur, quasve futuras, vel ipsa quoque Anni temporis conditio suadere poterat. Dolor insuper intentus capitis, idemque assiduus febrilis paroxyimi affectus, eique sæpè proludens; Oculorum rubor; Pulsus parvi, humilesque; Ingens corporis jactatio, quid denique in ipso ægotantium vultu, ac urinis facile conspicuum intuentibus, quid intimè latens, aut superioris fortè ludentis adhuc constitutionis residuum, aut illi quæ jam propè impendebat, antecurrens, quid inquam ab consueto intermittentium februm genio, ac more diversum subludere significa-

bat. Jam tum scilicèt eudebantur mox eruptura mala, aut propè orientia eadem anteire cœperant, ac elucescere. Atque hæc quidem potissima esse debet solertis, ac diligentis Medici cura, ingruentium nempe morborum excursus sedulò adnotare, vel minutissimas circumstantias, ac occasiones castigatissimo examine expendere, atque uno verbo *primam*, ut aiebat *Hippocrates*, *malorum originem* detegere; Unde futuros rerum eventus magnâ sui laude prædicere queat, usque occurrere.

V. Nec equidem omen fefellit exitus. Propè namque ingens illicò, imminente solstitio, Erysipelatum numerosa cohors, tum intra Urbis muros, tum longe, lateque per universum agrum, atque ad finitimas usque regiones propagata est, silentibus tum temporis, aut saltem ferocitate depositâ parcibus sævientibus, præfatis intermittentibus sic dictis febribus, diviso velut inter alterutrum imperio, ac facultate ludendi. Rarè tunc, ac infensè minus ægritudines cæteræ quæ appetente hyeme solent potissimum in Subalpinam gentem se se immittere. Omne adeò imperium sibi, potestatemque irascendi erogaverat præfata morborum progenies, infesta initio multis, funesta paucis.

VI. Ejus namque aderant moris, atque indolis, ut ludere magis quam sævire, lacerare potius, quam vincere velle viderentur. Favebat ludentibus læta hyemis Austris perflata frequentibus, at qui mox subsequenti Subsolano, aut altero quopiam è gelidioribus ventis terga dabant victoribus. Ludere ventos reverà quispiam dixerit inter se invicem, se se vicissim

sim excipientibus Australibus modò, modò Orientalibus, immitique Boreâ, atque ita reciprocantibus imperiis altero alterius iram coercente, sævitiamque. Præ cæteris verò Orientales maximè ab medio circitèr Januarii ad finem usque Februarii lenissimè perflarunt, tranquillo, amæno, & sedato profus Cælo. Atque id quidem observare erat, quod cum primum hi spirare cæperant Septembri mense, fugatis illicò Austris, qui heu luctuosè nimis sævierant diù, exaratae statim febres intermittentes prodire, quæ quidem rursus hiscentibus iterum Australibus ventis imminuunt, aut saltem mitius ludere videbantur; Recrudescere hæc verò deinceps silentibus illis prorsus, Orientales perflabant, aut gelidus Boreas, quorum utriusque eadem fermè efficacia concessa est, quia eisdem, similique ratione condensatum, ac frigidum aëra ex vicinis montibus adierunt. Sæpè etiam memini medio Vere, aut impendente propè Æstate in nostris regionibus, iisdem perflantibus, tum Orientalibus præcipuè, frigus plerumque recrudescere magis; Quòd evenire arbitror, cum nives in toto excelso Alpium, quæ ad Boream imminant, tum abrupto Apennini tractu jacentes, altiori Sole factò liquefcent, frigidasque partes in nostrum aerem vehunt. Quantum namque frigus immittat Atmosphæræ nix, vel glacies soluta præclaro experimento inde demonstrari potest, quòd Spiritus vini rectificatus nivi adfusus tantum gelu efficiat, ut liquor aqueus in propinquo mox in glaciem convertatur.

VII. Hofce inter ventorum, ac morborum lusùs cernere erat modò

Erysipelata, modò exaratas febres intra suum se se alveum condere ac propè extingui; Nullus verò præfatis febribus, etsi ingruente hyeme in suam verti viderentur prorsus, nullus inquam iis negaverit unquàm omnium, qui labente anno erupturi erant, morborum principatum, ac veluti prædominium. Quisquis namque morborum circa æquinoctium autumnale maximoperè furit, is totius anni constitutioni nomen impertit suum; quod à Doctissimis Viris jam diù adnotatum scio: atque ob id fortè mos erat Hippocrati Constitutiones Epidemicas, quas sermone eleganti adeò, atque ad rei naturam apposito exaratas reliquit, ab Autumnali Æquinoctio inchoare, propè occidentibus Vergiliis. Nec insolita quidem res est Epidemicorum Principem, qui sub Æquinoctio Autumnali præ cæteris invaluit, initio hyemis mitius lacessere aliquandò, cum ex adverso, ut rectè advertit magni nominis Vir Sydenhamius, (a) Epidemici inferioris ordinis, qui sub eo merentur, tunc temporis præsertim ingravescant, & rerum potiantur, donec dictus anni Princeps eorum vires frangat, & deleat nomen. Huiusmodi aderant memorata Erysipelata, quæ ludentibus vix orta hyeme Austris caput extulerant. Capebant quidem illa primò paucos tantum invadere; mox verò ceu rupto aggere torrens in apertum magis erumpere, hosque atque illos nullo discrimine aggredi, nec Civibus modò, sed & universis penè Subalpinis gentibus infensa, atque illis præsertim, quæ iis in locis degebant, quæ ab Australibus ventis verberari magis consueverant.

F f f 2

(a) Morb. acut. sect. I. cap. 2.

verant. Quod vel ipsa intra Urbis mœnia advertere erat: Eâ namque parte numerosiore agmine sævire illa visa sunt, quæ meridiem adspicit, *nova Urbs* dicta ab Immortalis memoriæ Principe CAROLO EMMANUELE SECUNDO inchoata, aucta dein, perfecta que ad Piiissimâ, atque ad Magnarum Principum, ac Reginarû exemplar natâ MARIA JOANNA BAPTISTA, tum ab AUGUSTISSIMO REGE NOSTRO VICTORIO AMEDEO, præclarâ Domorum structurâ, eleganti Viarum amplitudine, editisque Templorum cervicibus nulli pulcherrimæ Urbium secunda. Ea scilicet ventorum indoles est, ut sive lenitè, mitique flamine spirent, sive ruptò cœli turbine, feraque miscentes murmura præcipites ruant, quidquid in altum tollitur, ac inane per æthera fertur, secum unâ ferant per mille id ipsum vias, ac itinera mille necem hominibus adferre potens. Uter verò in universum exitialis magis Boreas ne aut sævus ab alto ruens Aquilo, an circa terram serpens illi oppositus Auister? an qui ab ortu incumbunt, aut qui *vespere ab auro* conflurgunt, decernere nemo ausus adhuc, cum læthiferos quisque effectus induxerit sæpè; tum maximè cum vel diù nimis, vel minimè servatâ temporum lege dirè, crudelitèrque delæviunt? Ediscere id quidem, ac prænoscere par ille unicè erit, qui locorum positiones, temperiemque Cæli uniuscujusque Urbium propriam rectè expenderit, tum plures unâ invicem observationes, Astronomorum more, ac exemplo, instituerit diù, aut ritè contulerit institutas.

VIII. Utque erysipelatum morem, quo ea scilicet pacto eruperant, fufius, ac propius exponam; Plerisque illa ab'que ullo proludente signo in hac, aut illâ corporis parte inopinatò apparebant. Aliis vehementissima febris prodiuro Erysi pelati facem tulerat, eratque jam propè erumpere impendentis Erysi pelatis indicium certissimum, ipsa remissa extemplò febris, deficiensque. Ejusmodi aderant febres, quas reverà erysi pelatosas dicere fas est, quæ superioribus annis, cum latissimè sævientes variolæ cumulatissimam edidere stragem, hisce præire consueverant, ac propè jam eminentes prænunciare. Eruperant autem in vultu potissimum; Non nullis humeri, aut crura obsidebantur. Statim verò ac detumescere videbatur facies, aut quælibet alia affecta pars; Conturbari hinc cæperat lenitè alvus, atque hoc pacto intra paucissimos dies morbus integrè abolvebatur. Haud paucis hæmorrhagia primis periodis è naribus prorùpens felici sidere restituit rem. Huic proludebant Hypochondria dura, tumida, dolorosa, aut intensus capitis dolor, aut oculorum rubor, aut tinnitus aurium. Cæteræ quæque Crises, quas sæpè moliri Naturam novimus, usque morbo exitum dare, aut impares prorsus aderant, aut illas experiri malum. Totum quod erat Artis opus, in eo innitebatur, ut ipsa Medicatrix Natura eò libenter contenderet, quò duci annuebat. Quòd si oneri ferendo impar foret, haud deerant Medentibus Artes, quibus labentem erigerent, ac sublevarent, quò læta dein crisis per eas, quas ostenderat illa vias, succederet.

IX. Et sanè haud paucos memini nullius Artis ope, solà Medicarice Naturà sanatos: Haud exigua saltem spes salutis erat, totū concedere opus Naturæ, aut ejus motibus per opportuna remedia obsequi. Equidem ut in morbis omnibus, ità in acutis potissimum, tùm in Erysipelate præsertim, ac morbo omni inflammatorio haud exiguà Medico opus est doctrinà, prudentià, & sagaci cunctatione, imò religiosà naturæ motuum observatione, aliter perniciosi nascentur errores. Magna utique Sapientiæ pars est mentem à præjudiciis liberam servare, nec dirigentis Naturæ motus per intempestiva Medicamenta prævertere. Novit id unum Magnus Hippocrates Jatricæ facultatis Parens, atque ex illo celebri Macrobii elogio fallere nescius, & falli, qui diversis passim in locis, tùm præcipuè in libro de veteri Medicinà, quâ summâ incumbendum sit prudentià, & circumspectione in re Sacrà tractandâ, sic ille vocat medendi Artem, præclare admonet Medicos, quorum plerisque jam tùm temporis idem in se admittere noverat, quod imperiti Navigantes: Etenim, qui in tranquillitate,

ait, navim gubernantes delinquant, manifesti non sunt; At si ventus magnus, ac tempestas ipsos deprehenderit, tunc conspicui sunt palàm omnibus hominibus, quod ignorantie, & erroris sui culpâ navim perdidierint. Pervenustam, pulcherrimamque de hoc argumento Orationem olim in Patavino Lyceo habuit Clarissimus Ramazzinus, quam unà cum cæteris ejusdem celeberrimi Viri operibus Genevenses Typographi superioribus annis edidere.

X. Atque hic loci mihi de Erysipelate, tùm in universum, tùm in specie, ejus scilicet quod totâ in Urbe, atque Agro tunc temporis sæviebat maximè, verba facienti, in mentem subit Consilium Medicum quod Latino Carmine nunquam satis laudatus Vir exaravit ad præclarissimum nostri sæculi Poetam diro hujusmodi in cruribus Erysipelate laborantem. Quàm pulchrè, quàm eleganter, quàm doctè Divini Senis Oracula elegiacis versibus expressit, ac propè dixerim illustravit! Hos ego haud abs re futurum duxi Orationi meæ adnectere, celi gemmam, aut monile quodpiam eximii fulgoris.

Ad Ill., & Rev. Dom. Abbatem

MICHAELEM CAPELLARIUM

Poetam Celeberrimum Erysipelate laborantem Consilium Medicum.

CRura Tibi, ut scribis, dirum
Erysipelas adurit,
Vir bone, nec reperis qui levet arte
malum.

Plurima promittent Medici, namque
id Medicorum est,
Sed Tu ne fidas, nam dare verba
solent.

Fff 3 A

A pingui, atque oleo, veluti cane
(a) *& angue caveo,*

Unguina succenſo dant alimenta
foco.

Pingua quin faciunt partem (b)
putrere peruſtam,

Nafceaturque ulcus, quod cachoetes
erit.

Nec minus herbarum succos apponere
tentes,

Crura nec ut mos eſt, lacte fovere
velis.

Talia quippe nocent, coguntque re-
currere morbum,

Qui ex imo ad ſummum prolicien-
dus (c) erat.

Quid faciam ergò? inquis. Tu ſuſtine,
& abſtine, talis

Decubitus criſeos eſt, mihi crede,
loco.

Interea in lecto recuba, & ſuffuſa
rubore

Aere ab externo membra tuere præ-
còr.

Sic etenim poterit ſenſim expirare
quod urit,

Hæc ſat nota Coi ſunt documenta
Senis.

Tutè ergò obſerva ac triſtes animo
expue curas,

Sitque bene ut valeas unica cura
Tibi.

Noli dum langues, Muſis, Phæbo-
que videri

Tam charus, quin ſis charior ipſe
Tibi.

Aureum itaque hoc maximè præ-
ceptum in mentem sæpè revocandum,
tùm in Eryſipelate curando præfertim,

(a) *Hipp. de affect. n. 57.*

(b) *Hipp. 7. aph. 20.*

(c) *Id. 6. Aph. 25.*

quod idem amico Poetæ laboranti
conſulebat Vir Doctiſſimus: *ſuſtine*
nempe, & abſtine. Talis enim decu-
bitus Naturæ vetricis conamen eſt;
ac criſeos loco, quam ſi aliò avocare
contendſs, *putredo, ac ſuppuratio* ex-
pectanda illicò, funeſta quantum!

XI. Totum ideò, ut quæ ſemel
dicta ſunt, iterum repetam, concre-
dendum aderat Naturæ opus, cùm
præfertim, quod moliebatur, confi-
ciendo muneri par illa foret, nec ad-
miſtram Medici opem efflagitaret.
Advocanda uique quandoque erat
in auxilium Ars, quæ quidem copio-
ſà celebratà ſemel, aut etiam repeti-
tâ, ſi vires tulerint, Sanguinis miſſio-
ne è cubiti Venâ, au: è Saphenâ,
ubi opus adeſſet, hoc uno plerum-
que ſubſidio *utramque*, ut ajunt,
paginam adimplebat, tum apparente
nondum, aut propè jam eminente
Eryſipelate, tum etiam ipſo jam adul-
to pene, nedum tamen remiſſâ peni-
tùs febrì, aut alio quopiam adhuc
perſeuerante, quod urgebat magis,
fero, immitique Symptomate. Hæc
una aderat potior ſolertis Medici cu-
ra; Quod reliquum erat fauſtè id ce-
leriterque abſolvebatur quiete, victu
tenui, liquido, antiphlogiſtico, potu
ſimili, medicamentis diluentibus, &
refrigerantibus ſimul, vel ſingulari
dote acri ſpecifico oppoſitâ præditis.

XII. Hoſtile namque acre illud
Auſtrinis flatibus elatum, quod idem
ſuperioribus annis diras pepererat æ-
gritudines, id ipſum, ſi quid ego hic
judico, nedum ſubaſtum penitus,
diverſi tamen generis particulis com-
mixtum, quas gelidus Boreas ſupe-
riore Autumno præmaturè adtulerat,
cruoris rubri arterioſi, inque minimis
cana-

canalibus stagnantis attritum efficere par erat, atque hinc *phlogoses* inducere, vel in finibus arteriosis, vel in vasis lymphaticis arteriosis, dilatatis osculis, admissos globulos rubros per fines transmittere non potentibus. Quidquid enim erodendo, crispando, adurendo vasorum extrema ita arctat in Conicis, Cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro Sphæræ Sanguinis minor; Quidquid cruorem aut lympham cogit ut coeat, aut eidem violentum motum præbet, quorum utrumque ab acriorum corporum præsentia explicari sat aptè potest; quemcumque id inflammatoriū morbum, Ignem, ut aiebat *Hippocrates*, aut *phlegmona*, qui omnes ob causæ, & effectum similitudinem ab Igne nomen habent, gignere satis est in minimis æquè arteriis, ac Lymphæ ductibus. Ut enim in cruore rubra, sic in lymphâ alia est forte pars crassior reliquis.

XIII. Quoties verò inducta semel stagnatio liquidi in vasis est, sive acre illud specificum, sive aliud quodcumque sit quod lympham aut cruorem cogat, finesque vasorum urat, erodat, aut distrahat; Acti adhuc ab superflite vitæ cruoris vis, eos ipsa effectus inducere par est, erupturi, aut propè jam erumpentis, aut erupti tandem Erysipelatis, aut phlegmonis prologia, ac incrementa: Arteriæ namque primò minutæ, vixque visibiles obstructæ jam à Sanguine distendente augentur; Hinc tumor ruber, sive prima Erysipelatis Scena. Vasa mox lymphatica arteriosa antea pellucida, & invisibilia eadem patiuntur; Unde augmentum rubedinis; Diffenta dein valcula rupturæ propin-

quant in fibris minimis, ac valdè invicem compinguntur liquida, & solida; Hinc dolor punctorius, durities, renixusque partis adulto jam propè Erysipelate, adauctoque. Cætera hinc repetenda Phænomena, rubedo splendens, calor, æstus, debilitas, molestia, febris, ab attritu partium liquidi inter se in solidum, tum solidi in illas, ab rubro accumulato, ab irritatis fibris, ab celerius per aperta viarum acto sanguine, Mechanicis hæc eadem omnia legibus præclariora, atque illustriora.

XIV. Exorientis hæc adultique Erysipelatis prologia. Posteriores illius Scenam exegerat Natura, quod incæperat illa opus, absolvens. Id verò resolvendo potissimum assequabatur, qui idem lætissimus ac tutior modus est, quo morbi inflammatori exire solent. Obque id præcipuè Artis Magistri, ac Principes Viri ab oleosis ac pinguibus, tum topicis, quæcumque ea sint, refrigerantibus, anodynis cavere jubent, ne aut pinguior factus humor, ac spissior, effusus idem, tum glutinosus magis suppurationi præbeat faciem, qui alter modus est quo terminatur inflammatio; aut retropulso forte, inque parte affecta hærente adhuc atroque facto magis, *gangræna*, aut *Scirrhus* oriat, tertius illa, hic quartus abeuntium inflammationum finis. Hinc ubi sæpe occulta manent Erysipelata, atque intima illa obsident delubra, in acutas, aut lentas ægritudines desinunt; Velocis eadem aut lentæ mortis causa, cum scilicet, aut in sphacelum, sive ut ait *Duretus* Subalpinorum Medicinæ decus eximium, in *Systrophem phlegmonicam* abeunt inflammatæ partes ut in lypiria febris, seu, ut illam

illam vocat Baglivius, *Erysipelate* alvi; aut coacta eadem forte in glanduloso tuberculo iners materies in Scirrhum tandem degenerat, qui ut Sphacelo, gangræna, carcinomati idem, seu cancro à similitudine sic dicto, præluit inevitabili fato, ut in diuturnis obstructionibus glandularum contingere sæpè videmus, post assiduas febres neglectas, aut malè curatas, atque earum præsertim glandularum, quæ liquorem facilius inspissandum obtinent, vel ratione loci stagnare plus cogunt.

XV. Mihi equidem numerosam adeò tunc dierum latissimè oberrantium *Erysipelatum* cohortem vix ingruente hyeme extemplò editam adultamque animo reputanti, haud inanis utique metus subiit ne forte appetente Vere acriora facta spicula, sævientibus maximè atque unà invicem assiduo more inter se confligentibus Australibus, ac Borealibus ventis, dirioribus malis ortum præberent, ac incunabula, quibus jam tum proludere illa videbantur. Metuendum scilicet ne hujusmodi *Systrophes phlegmonicæ* intrà pulmones tandem, ceù in Principè Theatro subluderent aliquando; Statim atque hyberno exacto frigore, ac novo concitato tumultu in liquidis aptior foret præfatis, exoticis particulis aditus, quo intra eademmet liquida eà, quæ pollebant diù, crudelitate sævirent; Notum jam tum scilicet erat perspectumque mihi, quàm mala cubaret in præcordiis labes. Nec vanum utique, atque inanem prorsus metum effecerat ventorum unà ludentium indoles; Utriusque enim flatus sæpenumero Subalpinis potissimum exitiosi exitire, tum

maximè, cum se se vicissim excipientes, atque alterno ludentes flamine varias, ac di'crepantes inter se invicem alterationes aeris gignunt. Cum verò aëreo hocce fluido nobis circumfluo, tum liquida, cum solida æquilibrii perennitatem illius acceptam ferant, quo vita ipsa cæpit semel, ac servatur diù; Sitque inter duo hæc nostri corporis componentia, liquida nempe, & solida ipse aer veluti libræ canon, atque examen cui utraque parent, ac obsequuntur. Conspicua res est alterato libræ canone servatura eadem haud amplius esse instituti æquilibrii legem, ac proindè tot inter discrimina rerum jure meritò suspicari fas esse imminente propius vere nova oritura mala, quibus nigram faciem jam tum præbuerant ludentia passim *Erysipelata*, tum pronus heù nimium hoc anno ad *Stasin* cruor, tum quæ *Epidemici primi Ordinis*; seu anni Principis Morbi dignitatem sibi comparaverant exortæ paullò ante Arcturum febres, quas etsi intermittentium pleræque morem servasse meminerim, quid tamen *Sacrum* ac re ipsa ingens inesse iis, solertibus Viris jam tum visum aderat, perspectumque.

XVI. Sanè ut ab *Erysipelatum* narratione ad exaratas febres gradum faciam, exercitationibus utique haud imposuerant illæ, vel primo sui initio, quippe eam, quam prætulerant primo adspectu faciem, facile conjicere erat simulatam esse, subque eà Larvâ, ac simulationis artificio magnum latere aliquid se se manifestius ostensurum aliquando. Enim verò cum nihil hujusmodi unquam superiore anno contigerit, eruere erat statum liqui-

quidorum toto jam penitus Cœlo dis-
crepare ab eo, quem ipsamet liquida
dudum obtinuerant: Ad *Stasin* scilicet
magis illa vergere, eaque proinde
præcavenda mala, quæ ab prono ad
concretionem sanguine ortum duce-
re novimus. Atque hanc quidem no-
vam rerum Scenam induxerat nova
anni Constitutio apparente *Librà*,
statim atque hiscere ceperant ab geli-
do *Aquilone* Septembri mense flatus,
qui *diathesin Aeris* extemplo prope
immutarunt.

XVII. Memini equidem me plu-
ries tùm temporis de iis quæ *Subalpi-
nis* propè impendebant currentis de-
cursu anni, ægritudinibus sermone
habuisse cum celebrioribus *Artis Ma-
gistris*, quos eximia mihi laudi foret
debita honoris præfatione singulatim
recensere, si prolixiorum me esse sine-
ret dicendarum rerum magna seges,
ac dignitas. Edoctum fecerat ante acta
superioris anni Constitutio, quæ ab
sanguinis fluore, quæ ex adverso ab
eodem ad fixitatem ac lentorem pro-
perante, quæ rursus ab hac vel illa æris
crasi timenda magis, ac prævidenda
sunt. Ecquid autem perspicuum magis,
quàm ab tendente ad concretionem
Sanguine ea quidem prænoscere, ac
prænuñciare, quæ ab minus veloci-
tramite progredientibus liquidis, hinc
ab consueto eorundem more abluden-
tibus solidis necessario subsequi, atque
expectanda esse *Mechanicæ* nos leges
docent, quibus tùm liquida, tùm so-
lida inter se invicem eleganti ludunt
spectaculo? Ut exacto anno prodie-
rant mali ingenii febres, tùm quæ
sub iis merebantur spasmodicæ ægri-
tudines cæteræ, illæ ab sanguinis flu-
ore ortæ, hæ ab exoticarum parti-

cularum spiculis, quas unà secum in-
vexerant dirè, ac diù sævientes *Auf-
tri*; Novâ modò rebus inductâ facie
à priori diversâ prorsus, nova quo-
que morborum proles caput extulit,
quos anteire, ac ceu prima acies ce-
leritate vincere visæ fuerant recens
enatae *Autumno* febres. Tantùm sci-
licet adhuc intra liquida res erat bre-
vibus circumscripta finibus, propaga-
tâ nondum ad solidas partes labe. Et
sanè ut parva sæpè scintilla magnum
excitavit incendium, novæ hinc, tot-
que ortum duxerant ægritudines,
quæ omnes quidem ab uno fonte pro-
germinarunt, unâ omnes, ac eadem
methodo profligandæ, etsi pro diver-
sâ, quam induerant, larvâ inter se in-
vicem differre quodammodo videren-
tur.

XVIII. Enim verò si præfatas fe-
bres attentius expenderit quispiam,
si harum ortum, ac incunabula, mo-
rem, ingeniumque, otiose singula, &
consideratè perpendimus, atque hæc
omnia in animo verè cogitamus, nul-
lam prorsus illas inter ac febres inter-
mittentes, ita vulgò dictas, originis
affinitatem comperimus. Sic quidem
illas vocare lubet ab intervallo paro-
xyfmi interjecto, ut morem *Præctis*
veteribus geram, quibus olim appel-
lationes februm, quibus dignoscun-
tur, à quolibet sanguinis alteratione,
vel symptomate particulari desumere
satis visum fuit, quæ diversæ spe-
ciei febribus pari jure possunt com-
petere. Quidquam tamen inesse iis pe-
culiare, arcanæ anni Constitutioni
referendum, nilque penitus cum in-
termittentibus vulgò dictis commune,
aut hisce proprium tùm ipsa febris in-
doles, tùm quæ sub illâ ludebant per-

hyemem Erysipelata, ad quorum ad-
spectum sese illa toties abscondere visa
est, tùm quæ deinceps proximo Vere,
ac ætate sese prodiderant ægritudines
apertè satis ostenderant. Nec quid-
quam vetat *Erysipelatosas* nuncupare,
aut si mavis dicere, *Igneas*, ab uren-
te sensu caloris, inducti in liquidis
stati; *Hemitritæos*, sive *Semitertianas*
dixere Veteres, de qua febre doctis-
simum vide *Duretum*, in *Coac. &*
siuum, quem ita benè commentatus
est *Divinum Senem* 1. *Epid. com. 3.*
aph. 5. Neque enim abs re erit hæc
febres concipere, ceù accensionem
quandam erysipelatosam cruoris ad fi-
xitatem vergentis, qui idem statim ac
perflantes Austri rarefactum magis
aëra effecere, ante acti lentoris vesti-
gia in hac, vel illa externi corporis
parte deposuit; Ubi verò denuò his-
cente Boreâ contractus magis, con-
densatus ac compressus aër evadebat,
docente Barometro, eadem iterum
redibant febres, intra ipsamet liquida
rursus sese condente igne; Qui idem
aut Phrenitides plerumque, aut fune-
stas huc illuc *systrophes* ludens pepe-
rerat.

XIX. Ac revera intervallum illud
Paroxyfimi interjectum larva erat, seu
simulationis integumentum, quo in-
cautiores aliquandò hujusmodi febres
fesellerant. Cernere erat in hoc apy-
rexiaë statu, si modò ita dicere fas est,
ægros non ut mos est in cæteris fe-
bribus, penè omninò sublevatos ple-
no inter duos quoque paroxyfimos
intercedente intervallo, aut potiùs
vexatos penè dixerim magis, anxios,
pervigiles, siticulosos, ore, oculis,
ac fronte turbatos; Pulsus aderat par-
vus, humilis; urina impensè rubra;

tensivus capitis dolor, dirus, ac im-
mitis prorsus, æquè ac sub ipso febris
statu, ac incremento; Nullus quoque
tùm accensionis initio vomendi cona-
tus, aut ullum vel levioris nausæ
vestigium, quod hærentem in primis
viis mali fomitem ostenderet, quàm
citissimè removendum; tùm declinan-
te paroxyfimo emergens sudor, quo
apparente solent intermittentes febres
per vices desinere. Summa namque re-
rum, ac potissima morbi causa ab
Phlogistica liquidorum crassi, ac pro-
indè turbato eorundem progressu re-
petenda erat. Quod quidem probè
distinguere, tùm probè noscere opus
aderat, ut inde curativæ indicationes
ritè dirigerentur; Aliter exulcerabatur
magis res, stupente Medico, ac morbi
malignitatem perperà accusante. Neq;
etiam, ne quis me immemorem prorsus
credat, ac rerum, quas sub oculis habui-
mus nuper, oblitum, eadem aderat sin-
gulis æqua rigoris accessio. Quidam
enim exiguo horroris vestigio; Ple-
rique valde sensibili rigore corripie-
bantur. Non nullis primo tantum
accessu, ac febris aditu, haud pau-
cis ad singulas accessiones, ac vi-
ces idem rigor, ac horror super-
venit. Horum plurimi toto appa-
rentis Apyrexiaë decursu molesto
quodam frigoris sensu detinebantur,
pulsu vix elato, ceù exquisitâ ter-
tiana laborantibus aliquot ante acces-
sionem febris horis contingere solet.
Quidam etiã n properante ad exitum
morbo, unã cum judicatione majori
horrore obriguere. Sæpè id latentis
diu vomicaë inopinatò disruptæ præ-
ludum extitit; Autumno quidem,
ac per hyemem omninò pauci: Ve-
re, ac ætate longè plurim. Vix quem-
quam

quam novi absque sanguinis è nari-
bus, aut ab hæmorrhoidalibus venis
profluvio sanatum. Utrique horum
conturbata sæpe alvus prolusit, aut
quod inchoaverant opus, absolvit.
Quibus nihil hujusmodi obtigit, Phre-
nitide per hyemem, ac Veris initia
correpti sunt, quorum neminem ser-
vatum vidi. Orto autem Vere ple-
rique lætâ pulmonem suppuratione,
dummodò in docti, ac solertis Medi-
ci manus inciderent, incolumes eva-
sere. Quæ quidem sequentibus ægro-
rum recensitionibus illustriora efficere
pergam.

Æger Primus.

Sutoris Uxorè, propter Regias Ar-
chigymnasii Ædes degentem, quas
superioribus annis vix confecto bello,
Magno ac Rege digno sumptu è fun-
damentis erexit, atque hoc ipso Anno
MDCCXX. XIII. Kal. Decembris
festissimâ pompâ, omnique lætitiæ
apparatu, Musis referavit INVIC-
TISSIMUS REX, ignis ut *Hippo-
cratis* verbo utar, hoc est vehemen-
tissima febris cum rigoreprehendit.
Huic inter exordia intensus capitis
dolor contigit, lumborumque, ac
præcordiorum dextrorū, quæ qui-
dem mox fluentibus mensibus allevata
sunt. Sexto die rursus suborto rigore
exasperata sunt omnia. Somnia non
aderant, extrema frigida, pulsus par-
vus, sitibunda erat, adusta alvus pau-
ca demittebat. Septimo pulsus elatior,
urinas reddidit impensè rubras, levius
habuit. Octavo rediit rigor, capitis
lumborumque dolores intensus magis,
lingua sicca, urens, fuliginosa. No-
no quievit; Undecimo sub noctem

conturbata est alvus, multa que pro-
diere cum bilioso affluxu. Decimo
quarto perturbatâ iterum alvo perfe-
ctâ judicatione adsoluta fuit.

Æger Secundus.

Mulierem quamdam gemellas la-
boriosè enixam, cum non admo-
dum partus purgamenta processissent,
primû quidè febris corripuit horro-
ris sensu haud exiguo; Mox capitis, &
cervicis gravitas non sine dolore te-
nuit. Postridiè molestè habuit, non
dormivit. Tertio die repetiit unâ cum
rigore febris, pulsu parvo, humili
prorsus, abjecto, præcordiorum an-
xietate magnâ, siti multâ, inordina-
tè quidem, & inconstanter perturba-
tâ, rursusque consistente alvo. Septi-
mo paulò elatior pulsus; sub Vesperam
febris rediit, exiguo præludente
rigore. Octavo lochia repentè fluere,
atque uno, eodemque temporis mo-
mento latis pustulis subrubris scedari
visa cuius, quæ ad tertiam usque vi-
cem sese ostenderant, condebantque
vicissim. Capitis mox, ac cervicis do-
lor remiserat. Quievit. Undecimo
copiosè adhuc fluentibus lochiis inte-
grè convaleuit.

Æger Tertius.

Præsul dignissimus, qui juxtâ Dia-
næ Templum, nunc Sacram
Confraternitatis Sancti Spiritus adem
decumbebat, febris acuta correptus est
cum rigore. Lingua resiccata erat,
siticulosus, bile abundans, somnum
non cepit. Postridiè vix horum vesti-
gium aderat. Tertio, quinto, ac septi-
mo per vices repetiit febris unâ cum

intenso dolore capitis, qui interjecto paroxysmi intervallo augebatur ita-
 gis, quin etiam vix elatus pulsus to-
 to Pyrexiae tempore percipiebatur.
 Nono in sinistro femore splendeas
 rubedo apparere visa in Orbem velu-
 ti, ceu lata macula paulò supra
 femoris articulationem cum Tibiâ,
 quæ citò priorem deserens locum in
 superiori femoris parte sese prodidit,
 mox in ejusdem lateris Tibiâ haud
 longè ab malleolo interno, Thaleri
 Imperialis magnitudinem haud mul-
 tum superans, *Erysipelas volaticum*
 appellant. Decimo quarto copiosa è
 naribus hæmorrhagia superveniens
 morbum feliciter absolvit. Huic al-
 vus ab initio continenter biliosis liqui-
 dis multis difflebat, aut si consisteret,
 fervida, & cruda deiciebat. Urinæ
 per totum morbi decursum rubræ ad-
 modum sublime quid in medio suspen-
 sum habentes.

Æger Quartus.

Nobilissima Mulier, quæ prope
 Collegium Patrum *Societatis*
Jesu habitabat, ubi filiam enixa est,
 nec purgationes irent, eam tertio
 die acuta febris cum horrore corri-
 puit. Octavo deliravit, statimque ad
 intelligentiam rediit. Undecimo per
 intervalla soporis quidam specie de-
 tinebatur. Sub noctem extrema paul-
 lum perfrixere, sed mox recaluit:
 Mente non nihil mota est mediâ no-
 cte: Duodecimo sub tempus matuti-
 num latenter obiit. Aperto cadavere
 plurimum grumosi sanguinis in cavo
 uteri repertum, tum vasâ quæque
 uteri sanguinea distenta valde, ac fe-
 rè varicosa; Interiorum externa

facies atro suffusa colore; Hepar
 prægrande admodum. Potissima verò
 mortis causa in dextrâ uteri tubi sese
 prodidit, ubi disrupti recens tumoris
 vestigium adera, ac inundantis adhuc
 materiæ albæ, fædæ, teterrimæ. Plu-
 ra mihi quoad morbi historiam, tum
 anatomicam cadaveris administratio-
 nem scire haud licuit ab Medicis,
 qui tum curationi, tum sectioni
 intererant. Sanè ejusdem, ac reliquæ,
 quæ tum temporis seviebant febres,
 indolis hanc fuisse, quâ nobilissima
 Mulier fato cessit, fidem fecerat in-
 dubia *Archigenis* conjectura, tum
 quæ illam sequebantur Phænome-
 na, tum quæ in cadavere obviam
 venerat puris copia, disruptus Tu-
 bæ abscessus, vasorumque per uteri
 substantiam repentium varicosa tensio,
 ab lentescente cruore, unde phlogisti-
 ca primam labes, mox suppuratio or-
 tum tulit.

Æger Quintus.

Adolefcens tum illustri stemma-
 te, tum morum candore, ac
 probitate præclarus, qui prope Tem-
 plum *B. V. Angelorum*, decumbe-
 bat cum ejusmodi Erysipelate, cujus
 supra memini *agrototertio* per Autum-
 num laborasset, quo crura modo, modo
 pubes, ac finitimæ Scroto partes in-
 festabantur; Mox auriginosus extem-
 plò factus, acutâ dein feбри, extre-
 mâ hyeme, quæ cum exiguo rigore
 primùm, mox absque ullo rigore per
 vices repetiit, correptus fuit; Pulsu
 vix elato, qui idem per totum mor-
 bum permanferat, magnâ capitis gra-
 vitate, siti ingenti, adustâ alvo. Quod
 postremum quidem in omnibus ferè
 hujus-

hujusmodi febribus ægrotantibus adnotare erat. Reliqua, quæ ad morbi decursum pertinebant, cum ea distinctè unquam scire mihi concessum haud fuerit, reticere magis lubet quàm exarare. Sextò ingenti oborto tertiore celerrimè periit, enatà fortè, ut ego suspicor, ac propagatà ad pulmones labe, quæ tùm per hyemem simulatè incedens proximo mox Vere larvam abjecit.

Æger Sextus.

Jurisconsultum juxta *Theatinorum domum*, quàm ad forum itur *Olitorium*, febris à cœnâ vehemensprehendit; Noctem laboriosam transegit. Postridiè per totum pedem ad talum usque tumor subruber, ac tensus valdè apparuit, cujus in centro arum quid aderat, ac subnigrum. Infantià correptus est; Ex alvo merè biliosa plurima processere. Paullò post convulsionibus à capite subortis celerifato interiit. Ingenii erat tetrici admodum, atroque vultu, abque hominum consortio omninò alienus, ceu *Misanthropos* alter.

Æger Septimus.

Pari quoque etsi veloci minùs facto sublatus est piissimus Sacerdos *Congregationis Oratorii Divi Philippi Neri*, mihi amicissimus; Is cum initio hyemis diro cruris *Erysipelate* laborasset, paullò post, medio scilicet *Januario* desipere leviter cæpit, mox in furorem repente agi una cum febris acutâ stâtis vicibus repetente. Urinæ aderant pallidæ, decolores, tenues, atro quodam in iis

suspensò, quod in acutis plerumque morbis *Phrenitidem* prælagire solet; *Oculi* protuberantes, trucesque; *Facies* tetra, vultuosa, horrenda aspectû; *Lingua* nigra, *pulsus* durus, *respiratio* rara, & magna; *fæces* albæ; *collectio* floccorum. Præcesserant hiæc somni turbulenti, *Stillicidium* narium, *oblivio* subitanea, *alvus* suppressa diù, ac mæror ingens tùm propè imminentis, tùm præsentis mali præludium idem, ac comes. Rogatus ego unà cum Parente meo, ut ægrotanti opem præberem, ejus sententiâ, & auctoritate nihil præsentaneum magis visum fuit, quàm ea citissimè validissima remedia adhibere, quibus tolli posset inflammatio ad cerebri arterias orta; *Missiones* nempe sanguinis repetitas, diluentia ex decoctis antiphlogisticis, nitrosis affacim exhibita, *pediluvia*, *Epispastica*, *Cucurbitas*, *clysmata*, & his similia, quibus ex voto obtigit ferocitatem morbi compescere, apparente iterum ad crura *Erysipelate*, cujus præsentia, ceu læto enitente fidere exarata symptomata quæque miris extemplo lacessere, ac dein sese subducere profùs visa sunt. Hæc una namque salutis spes erat materiam morbificam, ut cum Practicis loquar, in parte Principe dirè ludentem, quam vincere prorsus haud poterat *Ars*, ad crura revocare, quò illa primum erroris sui notam reliquerat. Atqui evanescens brevi recens ortum *Erysipelas*, omnemque deindè eludens *Artis* opem sævioris mali omen tulit. Facta namque ad pectus indomiti humoris metastasi, inque exili pulmonum membranâ, ac tenellis vasorum reticulis obortâ phlogosi,

lethalis Peripneumonia impedito sanguinis trajectu successit, quæ nullum faciendæ ampliùs Medicinæ locum reliquit. Nil melius *bonâ crisi*; Nil pejus, & mortiferum magis, quàm prava metastasis, vel egressionis progressus ad pessimam *Epigenesin*. Mala enim orta magis gravissima inferunt mala, quæ sunt veluti soboles quædam tum *Phlegmones*, tum qualitatis malignæ, & partium oppressarum.

XX. Atque hæc sunt selectiores Ægrorum historiarum eâ, quâ passim in adversariis festinante calamo exarata fuerant, styli perspicuitate, ac brevitate, quòd in historica narratione potissimum expeditur, conscriptæ. Quæ quidem haud exiguam lucem afferent, tum iis quæ superius attuleram, tum quæ adhuc dicenda manent plura, per Autumnum, ac hyemem gesta, perque totum dein currentis anni decursum. Enim verò, ut de harum postrema tantum eloquar, quantum ab hac una lucis in morborum successibus dignoscendis, præcavendisque, quam sibi illustrandam, exornandamque Spartam constituerat feriore Libitinâ dignus Illustris *Baglivius*; Quantum inquam lucis, claritatisque eniteat nemo non videt. Equidem magna hæc est Sapientiarum laus morborum conversiones, non leves illas utique, & parvi momenti, quæ frequentissimè occurrunt, & succedendi progressum, ac normam constantem servant, at quæ vel solertioribus sæpè negotium facessunt Viris, futuras nosse, ac velut è specula prævidere; Sæpè hinc novum orientem, aut recens ortum morbum vel ipsa inter exordia reprimere contigit auspiciatò.

XXI. Timendas morborum successiones scitè non minùs, quàm doctè admonuit ex *Galeno Ballonius*, ac diu olim, qui utrique præluxit, Magnus Artis Dictator *Hippocrates*; Timendas utique, atque eò magis considerandas, quòd hæc inter conversiones, ac transmutationes morborum multa passim symptomata contingant, quæ bonis, & eruditis Medicis ob similitudinem, & fallaciam sæpè imponunt, & novi morbi tamquam rediviva soboles, ex aliis subindè consequantur, atque repullulent. In universum verò calamitosior est morbus, qui alteri succedit per metastasim materiæ morbificæ in Partem Principem fractis jam viribus. Nemo namque dubitat, quòd materia prioris morbi mitior sit, quàm secundi per metastasim nati.

XXII. Nec difficile erat conjicere tot inter nova orta mala imparem, ac propè effatam Naturam haud posse ampliùs diu ludentis impetum eludere, illius vim, feritatemque compescere. Simile quid olim Panormi obtigisse memini Præclaro Equiti *Triremium Præfecto*, cui ad tertiam usque vicem enormem Tragediam dirum luserat in crure Erysipelas, totidemque illud vicibus gravior alter morbus exceperat, quò tandem, nùm auxiliatricis Artis ope, an Naturæ potius victricis auxilio incertum adhuc, utriusque saltem beneficio, conturbata spontè alvus, tum copiosa contingens ab hæmorrhoidalibus venis sanguinis evacuatio, desperatam jam penè rem opportunè restituit. Nihil autem hujusmodi, quidquid molita fuerit Ars, Piissimo Viro contigit; Errabûda namque materies vix erroris monu-

monumenta prodidit; Magnum profecto lentoris argumentum, quo ceu compede obstructa liquida haud poterant amplius in libertatem adigi, ac certanti Naturæ obsequi. Neque enim Criseos loco erat, aut imparem potius Naturæ conatum ostenderat recurrens ad crura Erysipelas, quod lethali tandem Peripneumoniæ *Lampada* præbuit; nil namque paullum criticum unquam. Pro morbi verò magnitudine impar heu nimis aderat Erysipelatis in crure vestigium; Ita *Temeni Nepti* (a) apud Senem Magnum, in acuta, & magnâ febre metastasis facta est ad digitum, & mortua est, cum non sufficeret ad suscipiendum exigua adeo pars, quidquid expellere Natura tentaverat. Cœperat ipsa quidem, nec potis fuerat inchoatum motum absolvere, inausulto prorsus iudicio, exituque infelici: Ceu cum exhibitum olim venenum post multos annos, de repente exorto in parte aliquâ externi dolore homines celeriter extinguit. Atque tunc ego quidem cum recurrere vidi Erysipelas absque ullâ aliâ manifestâ crisi, dirioris mali omen adstantibus haud sine magnâ Artis laude prænunciavi (b) *Avicennæ* consilio edoctus, cujus utique fraudis, & inemendabilis doli infinita propè exempla legere est apud *Hippoc.* & *Galenum*, aliosque Medicinæ Principes, atque Antesignanos. (c)

XXIII. Digna que sanè quæ attentius expendatur, hæc ipsa aderat tot invicem morborum conversio, atque

successio. Erysipelati namque, quod primùm in crure proluserat, Phrenitis successit, hinc alterâ vice Erysipelas, atque huic postremò Peripneumonia, quâ tandem vitâ defunctus est æger. Totidem malorem successio-nibus totidem quoque cernere erat ludentis unâ tempestatas mutationes obsequi. Cum primò enim Erysipelas præluxerat, Austrina Constitutio vige-bat, quæ ad plures dies propè appetente Solstitio perduravit. Successerat hinc gelidus mox ab Aquilone flatus, ac tùm quidem in Phrenitidem factus est transitus. Dein verò repetentibus Austris, Erysipelatis iterum in crure vestigia graviori morbo prælutere; Novo namque induto repente frigore, Borealiùm ventorum afflatu, postremum Tragœdiæ actum absolvit inopinatò oborta le-thalis ima intrâ præcordia *Systrophe*, quâ tunc dierum plures celeriter è vita migrarunt, atque hos inter Senes potissimùm, tùm qui ferosâ ad pectus coluvie conflictabantur diu. Tot scilicet malorum transmutationes ab diversâ Aeris Diathesi, quod *Divinum* illud est, ac reverâ Sacrum Mortalibus, proficiscebantur, impendentium morborum proludia, ac incrementa.

XXIV. Propè namque imminebat prævisâ diu nova malorum Soboles, quorum præcipua Scena intrâ Thoracis delubra parabatur. Prodire quidem jam tùm per hyemem cœperant exitiales pectoris ægritudines, at errantis potius in morem nedum aufe-

rant

(a) Sect. 1. lib. 2. Epidem.

(b) 2. 4. tract. 1. c. 29.

(c) l. 4. Epid. tract. 81.

Id. l. 3. Epid. tract. 2.

Id. l. 1. Prorrhetic. sect. 2. com. 17.

Petrus à Castro sect. 4 §. 44.
& seq.

Bagliv. Pract. Med. lib. 1.
pag. 51.

rant adhuc sese palam, apertoque Marte prodere. Nondū enim larvā abjecerant penitus exortæ Autumno febres; Quin imò attollere hæc magis caput properante Vere visæ sunt, novo recens, atque acerbissimo oborto frigore, quod luctuosam rerum faciem ipsa inter Veris exordia reddiderat. Denso hinc agmine visæ foras erumpere Arthritides, Hemicrania, Angina, atque unā cum toties exaratis febribus ultrò, citròque ludere, quibus illæ cæu ingruente hyeme Erysipelata, ac Epidemici inferioris sublellii famulabantur. Uno in Monialium Coetu *Divæ Mariæ Magdalene* omnes ferè Vestales anginā correptæ, extremos morituræ hyemis conatus dirè pertulerant. Quidam quoque è Civibus, cum magis ingravesceret frigus, repentinā morte sublatti sunt. Quosdam etiam memini hosce inter tumultus repentinè insanientes, quibus nil tale unquam contigerat. Plerisque ulcera per hyemem prodire maximè in pueris, & præcipuè pedibus, digitisque eorum, nonnullis etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri aderat. Haud paucis pustulæ oriebantur, dein exulcerati, Prurigo modica, dolor ingens; Multis humor exhibit, sed non admodum, qui referre, vel pus, vel saniem videbatur. Dira æquè iis quoque extitit hyemis, quos diuturniores ægri tudines dudum vexaverant; Plerique horum namque ad interitum justo celerius forte properarunt, atque hi potissimum, qui Scorbuto, Phytis, aut Hydrope laborabant dudum. Hos inter Scorbuticis præcipuè frequentissimæ obtigere hæmorrhagiæ lethales ex ipsâ

cute externā non apparente vulnere, quod, mirabile dictu, observatum fuit in Pictoris filio septenni propè *Collegium Nobilium Patrum Jesuitarum*; In Cauponis uxore ad *Forum Carolinum* jam quinquagenariā propè, tum in Quæstoris famulo haud longè ab Foro *Castri* dicto; Potissimum verò ex labiis, gingivis, ore, naribus, utero hujusmodi excretiones obtigerant. Memorandum Mulieris exemplum adhuc subit lethali hujusmodi ex raninis venis hæmorrhagiā brevi temporis intervallo peremptæ. Cæperat illa diū olim Scorbuto dirè vexari in nupta adhuc. Nupta dein sævius per vices recurrere sæpè malum consueverat, quod quidem ingravescere magis, ac *vires acquirere cundo* ostenderat difficilis magis, anhelosa, ad motus vel paucos ferè deficiens respiratio; Dolores varii, ac vagi per omnes internas, externasque corporis partes mira producentes tormina Colica, Hysterica, Iliaca; Rubræ modò, modò flavæ, ac violacæ maculæ in cute apparentes; Crurum tumor accedens, recedensque; Oris factor; Gingivæ tumentes, adque minimā pressionem evomentes cruorem; Dentium vacillatio, ac nigredo; Quodque funestissimum aderat, varicosi annuli ad raninas venas, quibus inopinatò referatis lethalis oborta est hæmorrhagia, cui obsistere nulla Ars potuit unquam. Huic Soror aderat, quæ atrocibus æquè conflictata malis haud absimili prorsus fato biennio ante vitam cum morte commutaverat. Utrique harum cum tenellâ adhuc ætate forent dira scabies, ac improba ulcera futuri incrementa mali præluserant, quibus sicca dein ac lenis Elephantia-

phantiasis successit.

XXXV. Horum alteri, quos tùm temporis repente è vivis sublato memini, latæ admodùm maculæ, ut ab Chirurghi ore didici, qui inspiciendo cadaveri accitus fuit, ut quæ celeris adeò, citæque necis causa fuerit ad eos, ad quos id spectat, renunciaret; latæ inquam admodùm maculæ in universo corporis ambitu conspiciantur; colore violaceo, ac ferè subnigro, tùm quæ præsertim præcordia, cruraque, ac totum vertebrarum tractum occupaverant. Magnæ id quidem inductæ in liquidis stagnationis monumentum. Id namque est exiguas inter, quas *exanthemata* Græci vocant, ac latas maculas discrimen, quòd illæ fusionis, (a) ut superiore anno adnotavimus; hæ coagulationis potiùs, ut ajunt, præludia sint, quòd idem mihi assidua per sexdecim ferè annos apud Subalpinos praxis edocuit. Illæ febribus continuis, mali moris, exitiabilibus morem gerunt, hæ diuturnioribus passim malis, ac Scorbuto potissimùm facem præferre visæ, tùm persæpè etiam repentinam mortem prosequi, aut illi proludere, ut in repente denatorum Cadaveribus cernere est aliquando. Illæ rursus rubræ magis occurrunt ob tenuiores quas effusus ab arteriarum oculis cruor dimiserat, profugas, ac diffugientes hinc inde partes; Hæ verò subnigræ, ac sublividæ prorsus ob fixiores sanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes, ut ait *Willisius*. Illæ sanguinis Phænomena coire amplius haud potentis, hæ futuri, ac propè imminentis lentoris exordia. Hæc inter postremas, quæ sublividæ sunt, proli-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

(a) Constit. Epid. 1720. pag. 64.

xioribus illæ malis, quæ nigræ verò subito, aut celeri fatò præludere solent. Nuper desideratus omnibus, dùm hæc scribo, celeriter obiit Amicus meus, qui ad novum Urbis ambitum *apud Portam Secusinam* habitabat, cui perquam latis hujusmodi maculis summo quodam manè, cùm alias sanissimè degeret, interfuncta illicò cutis apparuit: Vespere cùm ad cœnam lætus accederet, è vivis repente excessit. Nuper etiam diuturno confectus morbo ad plures abiit Piissimus Vir propè Templum *Divi Francisci de Paula*, cui biennio ante sublividæ maculæ Veris initio, mox sædus Icterus nullâ proludente febris inopinatò obtigit, prædurius diù, ac tentis admodùm Hypochondriis; Aperto Cadavere vel minimam bilis copiam in cystide, ac nigerrimam prorsus, atramenti ad instar observavi. Idem olim in mortuis derepente adnotavit *Fernelius*.

XXVI. Atque hoc quidem sensu ajebat *Duretus*, livores pejores esse quàm nigredines, in Chronicis nempe affectibus, ubi illæ è malis veniunt per mala; successione veluti, ac conversione unius morbi in alium; metuenda quantum. Secus utique in acutis, in quibus *palindromes*, ac *gangræne* propè jam factæ indicio nigredines sunt. Sive verò sublividæ, sive nigræ sint ad cutim maculæ; Utrisque diuturna jecoris ægritudo aut vehementissimus dolor præludere consuevit. Hinc sublividis potissimùm Icterus sæpè, aut illæ Ictero fatali proludere. In hac ego Icteri specie ab visciditate, & ab amurcosa bilis qualitate ortâ tartareis, veluti pro secreto, uti soleo, & aquâ Nucelianâ Sa-

H h h le

le admixto prunellæ, repetitâ per duas, vel tres vices purgatione alternis diebus ex Rhabarbaro, quod olim jure meritò *Patrem Hepatis* ob specificam ejusdem ad plerosque Hepatis affectus curandos virtutem dixere *Arabes*; Deinde ad Serum lactis veniendum cum marrubio bullitum, & singulo manè calidè dandum; Quod si nimium fuerit amurciosa bilis circa jecur impacta, aut magna ejusdem viscidæ, nigræque prorsus copia, addi poterit cum fero in maceratione drachma una hellebori nigri præparati alternis diebus vel cochlear unum, aut alterum *Syrupi cachectici Fernelii* cum helleboro, qui syrupus magnarum est virium in Chronicis; Et demùm omni bile hac methodo expurgatâ, (hic primus curationis scopus prudentis Medici esse debet) chalybeata, & roborantia usurpanda, nunquam infelici successu.

XXVII. Neque enim raræ omnes Icteri species tantùm, quotquot recensentur à Practicis, tum hujusmodi exarata modò, cui sublividæ sæpè maculæ anteire solent, sed Chronici ferè morbi omnes ab malè affecto Hepate oriri habent. *Tantæ* scilicet *molis* adest hæc una haud immeritò Princeps pars inter cæteras, quas præclaro quodam munere in œconomia animali fungi novimus; Ut contabescant hæc sentim necesse fit illâ laborante, ac pereant tandem, ni ab imminenti exitio quam citissimè tueatur. Hystericis, Calculosis, Colicis, Scorbüticis, Lienosis, Asciticis, Tympaniticis, ac innumeris id genus aliis nunquam observatum incolume hepatis, quin imo ab hoc uno malorum

fomes, ac origo sæpè repetenda, obstructo scilicet, inflammato, aut schirrhoso, quæ tria duritatis nomine vocat *Hippocrates* (a); Quod autem horum aderit, stercorosæ dejectiones ostendunt.

XXVIII. In hac perturbatione rerum, totque inter exaratas ægritudines diuturnas, quæ impendente Vere, aut ægros ad interitum celeritùs fortè quàm par foret, ducere, aut exacerbari magis visæ fuerant, obviam veniunt peculiare Virginum affectus, qui, si dirè crudeliterque unquam, tum per hyemem maximè ergà infontes Puellas tyrannidem sævissimè exercuere, ab copiosiore liquido iidem potius stagnante, ac pressis nimium proinde vasibus orti, quàm ab effæto eodem, pravo, ac vappido, ut etiamnum ferunt exercitissimi Viri. Proderat hinc iis magis, quàm celebriora quæque chalybeata usurpari solita, iterata venæ sectio in pede. Ipsa dein vasa à plethora nimis debilitata adstringentibus opportunè roborando, ac confirmando. Quibus confestim ad Martialia properatum est, magna iis repente excitata Phlogosis graviora intulit mala. Ars quippè erat iis consuetam Artis opem haud adhibere, quod quidem ab Constitutione Anni ediscere est, ejusque Principis ingenio. Morbi, cujus imaginem sæpè etiam referunt diuturnæ quotquot eo tempore sæviunt ægritudines cæteræ.

XXIX. Haud paucæ quoque Mulieres visæ fluore albo per hyemem laborantes, tum subsequenti potissimum Vere, ac Æstate; Atque illæ quidem præferim, quæ hystericis olim

(a) Coac. 30.

olim insultibus vexari consueverant. Ars quoque iis erat non equidem effato, pravoque cruori suæ restituendo indoli, non fermento ulli uterino emendando, aut exaltatæ bili demulcendæ incumbere, aut erodentibus salibus coercendis, inutili remedium apparatus; Ast potius, ut ego arbitror, profectum ab universali causâ malum, antequam radices ageret, aut adhæresceret magis, elidere; Radicatum verò si quod foret, ac missis stirpibus firmatum proprio in solo, ac delubro reprimere. Utor ego frequentissimè in hoc morbo, quo potissimum Nosstrates Mulieres laborare solent, ter quaterve purgato corpore (si hysterica fuerit bis purgasse suffecerit) injectione alicujus liquoris appropriati.

XXX. Quod ad hujus fluoris scaturigines atinet, in obscuro adhuc res latet. Nemo sanè, quod sciam, acu illam tetigit hæcenus. Crediderim ego haud aliunde petendas esse illas, quam ab iisdemmet menstruorum fontibus. Nec profectò ab verosimili prorsus aliena hæc hypothesis est. In quotquot enim, quæ hujusmodi profluvio diu laborantes è vitâ migrarunt, nihil in utero comperitum memini, præterquam feri aliquod in ejus fundo effusi, quodve adhuc exiguâ copiâ premente digito ab hiantibus fortè vasorum orificiis guttatim profliebat, ceu in iis quoque intueri est, quæ inchoante fluxu menstruo, aut penè jam peracto, defunctæ sunt. Quamobrem ut satis est ea foramina, per quæ uteri sinus cum hujus cavea communicare Clariss. Viri observarunt, propè imminente menstruo fluxu à vi erumpentis sanguinis tantum o-

dò diduci; quò sanguis subindè effluit periodo nulli ignotâ, desinens idè fluere, mox ac in minutâ vitæ quantitate liquidi, quæ unica est periodici ejusdem fluxus potissima causa, sese contrahentibus circumjectis fibris, exarata foramina occluduntur, aut saltem tantum patent adhuc, quantum satis est exiguo sero jugiter transmittendo, quo uteri cavea humecta servetur. Ita laxatis fortè fibris, aut iisdem à nimio sanguinis affluentis impetu debilitatis feri fluxum contingere puto magis, aut minus diuturnum, quò major, aut minor est fibrarum laxitas, quove magis illæ aut minus sese restituere queunt, inque proprios systalticos nisus consurgere. Rarò, ac vix rarò quidem puellas, aut virgines hujusmodi affectu correptas memini, sæpè equidem nuptas, tum quas hysterici insultus frequentissimè lacescere consuevere; Plerasque etiam novi ab difficili partu in hanc ægritudinem incidisse, non nullas post assiduam uteri hæmorrhagiam; Neminem unquam quinquagenariâ majorem, aut quibus menses defecerint. Quam facile verò laxari vasorum uteri fibræ, quam levi de causâ ea foramina diducta semel haud occludi penitus dein, quam celeri tramite per tot implicatissimos uteri sinus affluens liquidum, tum gravitate suâ, tum fortè etiam copiâ, uteri vasa distendere, villosque divellere repetitis arictationibus, & gravitationibus queat, neminem latet! Obscurior res est quamam illa sint, quove more se habeant exarata foramina, per quæ ab erumpentis sanguinis impetu diducta leviter, aut diducta semel, nondum penitus occlusa amplius, tum menstrui evacuatione

tione cruor, tum feru in diuturno fluxu
fecedit. Nam villi illa fortè arteria-
rum uteri evanescentium, seu venarum
ejusdem primò nascentium, vel earum
limites? Sed de his pro instituto fa-
tis. Ad Arthritides modò, Hemi-
cranias, Anginas, quæ ruente ex alto
Borèâ Veris initia præcesserant, mea
sefe convertit Oratio; Ne quid per
hyemem gestum præmittam. Ne-
què enim tantum juvat delibare rem,
sed & amplius lubet excurrere, quo-
ve illa omine præluxerit, aut obtige-
rit, expendere.

XXXI. Una eademque aderat ha-
rum omnium ægritudinum curationis
ratio, si modò ad Principem luden-
tem affectum mentis acies dirigebatur.
Sive enim ad fauces, sive ad artus,
sive ad involucria cerebri, sive ad
oculos, (Ophthalmiæ namque pluri-
mæ sub id quoque tempus proluse-
rant,) præcipuam ageret Scenam
Morbus; Unus idemque erat vince-
ndus hostis, idem omninò curandi sco-
pus in singulis, idem pariter, si ab
hoc quispiam Medicorum tantisper
abluderet scopo, expectandum ægro-
tantibus fatum, *Ostendit autem sa-
natio*. Neque enim purgantia, neque
anodyna, neque alia quæque hisce
olim conducentia auxiliòrum genera,
profuisse visa, præter venæ sectionem,
quæ feliciter sæpè restituit rem, tum
ea unà simul exhibita remedia, quæ
aut præsentis Phlogistico affectui com-
pescendo, aut impendenti liquido-
rum præcavendæ labi, ex qua hujus,
vel alterius Partis Principis imminens
aderat Sphacelus, *Natura monstrante
viam*, citius occurrerent. Princeps
namque ad Principis morbi vim reprimen-
dam, coercendamque, cujus ima-

ginem referebant exarata omnes æ-
gritudines, Princeps inquam præsidii
genus id erat, quod stagnationem,
ac lentorem liquidi eluderet, hoc
uno affecti crimine, nimiam scilicet sui
copiam, ac pondere, quo lentescere
idem in vasis opus erat, aut saltem si
non omninò adhuc lentescere videretur,
ad concretionem, ac fixitatem
celeri gradu contenderat; Huodque
idem ob prægressas Constitutiones
annorum magni ex parte Australium
id amiserat sui, quod illud poterat
perenni actum in Orbem more tueri,
abque propè impendenti exitio, ac
jacturâ vindicare.

XXXII. Agebatur siquidem de
sanguine, qui mole suâ sibi met ipsi
erat noxæ, ac detrimenti; Nullus hic
proinde cunctationi locus. Timendum
enim, *ne dum Romæ consuleretur,
Saguntus expugnaretur*. Si qua in re
periculum fecit mora, aut *Præceps*,
commonente (a) *Hippocrate*, visa
occafio fuit: In hac equidem illa
eluxit maximè. Ipseque ego quod
sanctè assero nulli ex iis, qui per ea
tempora ægrotaverant, aut Arthriti-
de, aut alio quopiam ex prænaratis
affectibus, tum aliis plerisque diutur-
nioribus, inauspicatò cessisse hujus-
modi præsidium memini, dummodò
opportunè administratum, *dum præ-
sens aderat indicans*, ut Practici ajunt.
Ejus namque erant hujusmodi om-
nes affectus indolis, ingenique, ut
liquido gravitate peccanti morem ge-
rerent, cui haud lætius unquam, ac
feliciore sidere occurrere Ars novit,
quàm venæ sectione repetitâ, quo us-
que ità ad solidorum libellam se se ha-
berent fluida, ut restitutâ invicem
præ-

(a) I. *Aph. sect. I.*

præclarâ æquilibrii, ac conspirationis lege, facta, tectaque res foret, supremum hæc subitura propè discrimen! Cur verò lentore peccans cruor meninges modò, modò fauces, oculosque, ac artus lacessat inermes, modò infantes aliquando pulmones, quod sæpissimè obtrigit, haud ita implicata res est, ut Dædali ingenio opus sit ad id revelandum, demonstrandumque? Excelsa profectò magis eadem, ac digna Philosopho *originis principium* harum ægri tudinum, quas præsens currentis anni Constitutio in Scenam tulit, tum earum genium, ac morem propiùs inquirere. Cur eadem Arthritides, quæ tam dirè ad eò crudeliterque superiore anno sub Principe ludente affectu militaverant diù, diversum ab iis, quæ modò per hyemem potissimùm extulerant signa, toto cælo præsidium expeterent? Cur illæ spasmodicis cruciatibus molestæ magis, hæc nihil hujusmodi prætulerant? Cur raræ hoc anno hysteri cæ mulierum affectiones extirant, quæ olim paucis pepercerant? Cur nullæ prorsus, aut vix paucæ ephemeræ visæ febres, aut diariæ, ut vocant, quartanæ, ac hujusmodi aliæ ægri tudines cæteræ, quæ nullo non tempore proludere solent, tum ultrò citroque ire nullius in servitutem redactæ?

XXXIII. Cæterùm ab lentore sanguinis, tot omnes etià discrepantes invicem ægri tudines prodissè ipse extractus è venâ cruor colore, habituque apertè fati manifestabat. Quidpiam namque instar pelliculæ, aut exilis membranæ in ejus superficie conspicietur, qua disrupta viscosus, ac nigerrimus sanguis in fundo vas

supererat. Sæpè alterâ, ac tertîâ vice opus extitit sanguinem mittere, imperante morbo quantum demendum aderat cruoris, non equidem illius colore, aut habitu, ut adhuc plerique autumant *Celsi* (a) autoritate suffulti; qui ait, *cum sanguis profluit, colorem habitumque ejus attendere opus est; nam si is crassus, & niger est, vitiosus est, ideòque utiliter effunditur*: Quod quidem idem *Celsus* accepisse videtur ab *Hippocrate*, dum dixit in Pleuritide sanguinem esse mittendum, donec melior, aut ex nigro ruber appareat. Sanè hujusmodi sententia, ut ut improbanda omninò non sit, reticere tamen haud possum hinc sæpè decipi Medicos; eamque nullo unquam in morbo curando satis esse constantem, aut sufficientem metam, & periculo non vacantem superflue evacuationis, aut suspitione dimittunt; Perinde ac vetustissimam alteram *Galeni* ævo percelebrem ad animi usque deliquium. Habent id quæ à Majoribus tradita nobis oracula sunt cum cæteris rebus commune longâ vetustate præclaris, ut illa frequentius in medium afferri soleant, quam rectè intelligi, & convenienter usurpari. Non enim quia purus, aut quia mutatio in meliorem non fit, semper continuanda est missio; Neque quia mittitur, suppressendus est: Sed donec aliqua utilitas appareat, aut confertim, aut per vices educendus est, maximè in acutis morbis, & suo initio, quo, (si particulares sunt, ut Pleuritis, Phrenitis, Peripneumonia, Angina, & aliæ inflammationes internæ, quibus suppuratis necessariò ut plurimùm mors sequitur, aut etiam

Hhh 3

non

(a) Lib. 2. cap. 10.

non raro suppurationem præcedit) dempta in tempore morbi materia, quæ in venis est, maturè etiam cesset discrimen à morbo. Quod similiter in ardentibus febribus, & synochis faciendum est. Detrahendus scilicet sanguis non sumptâ metâ à colore, & substantiâ ejus, sed à morbi magnitudine, statu, & Patientis viribus. *Leonard. Bottallus de curat. per sang. mission. cap. 27.* Nihil sanè Artem Medicam æquè conjecturalem facit, quam medicamentorum quantitas, quæ, ut habet *Galenus (a)* neque dici, neque scribi, neque definiiri omninò potest.

XXXIV. Detrahendus verò statim aderat sanguis, ac febrilis Scena exordiebatur, aut præfatæ particulares ægriitudines proludebant; Ut desistendum illicò, ac conijcere erat parem fore Naturam obetindo certamini. Hæc meta, is scopus erat mittendi sanguinis, *servare vires*. Equidem raro ullus gravissimus morbus, ut Cynanche, Peripneumonia, Phrenitis, Febris ardens, cujus fortè genium prætulerant exortæ Autumno febres, ne quid de cæteris dicam, non citissimè, & felicissimè curantur, dummodo opportunè convenienti remedio illis succurratur. Atque hanc uique opportunitatem, seu occasionem, aut tempus conveniens albo signandum lapillo iidemmet morborû motus indicabant, potissimum quidem per horum initia, sæpè etiam sub eorum decursu, aut illis jam ad exitum properantibus. Nulla namque expectanda unquam remissio febris, quæ si obtigerat aliquando, haud lati omnis erat; Nullus hîc advocandus die-

(a) *Meth. Med. 7.*

rum numerus, aut exoranda Crisis. Eiusmodi quidem aderant exarata ægriitudines, quas ipse olim *Galenus (b)* tradiderat, in quibus nihil tale quidquam attendendum esse ajebat, imò quocumque die mittendi sanguinis scopum in laborante inveneris, in eo auxilium illud adhibendum.

XXXV. At urget, ajunt hîc loci quam plures, urget in hac parte, *Celsi* sententia dicentis (c) quòd si vehemens febris adest, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare est. Fateor id ego quidem, nec quidquam Magni Viri laudi demptum velim unquam, quem ego tam præstantem doctrina fuisse reor, ut paucos ei anteponeudos Latium protulisse censeâ: Atque is fortè Magnorum Virorum instar multa maluit feris Nepotibus in obscuro relinquere. De his proinde suspicari fas est locutum esse febribus (d) purissimum Scriptorem, ac propè dixerim (e) Medicorum Deum, quæ certam observant intermissionem, aut saltem per vices impetum remittunt, etsi temper durent. *Intermittentes* illas dicimus, has *continuas remittentes*; Quamvis etiam tunc vel in ipso impetu majore febris nocere nunquam, sed potius juvare venæ sectionem compertum sit.

XXXVI. Secus equidè censendum de iis, quas *Causos*, seu *Ardentes* vocant, ob frequentiam, discrimen, sanandique laborom funestas sæpè: Cujusmodi aderant, quæ Autumno primum se se prodiderant, ac toto ferè

An-

(b) *Lib. de cur. rat. per sang. miss.*

(c) *L. I. cap. 10.*

(d) *Vossius de Vit. sermon. I. cap. 16.*

(e) *Casaub. ep. 29.*

Anni decursu ultrò citròque oberrant. Et sanè ut *famulante Naturâ* brevi solvebantur copiosa narium hæmorrhagiâ, ut plerisque eo tempore obtigit, aut eâdem *Naturâ* Duce, opportunè celebrata. Phlebotomiâ quàm citissimè per initia, atque in ipso earum impetu jugulabantur; Secus aut ultimam rebus jacturam celeri nece adtulerant, aut in diurnos affectus diros admodum, ac graves quamquàm minus calamitosos abire. Quibus postremis quidem nihil præsentaneum magis, aut opportunius unquam, quàm sanguinis detracto; Atque hæc quidem per hyemem, Autumnumque. Orto autem jam Vere in Peripneumonias desiere lethales prorsus. Hæc namque ut mox addam, aut velox induceto Sphacelo factum, aut lentam ægritudinem factâ suppuratione tulere; Cui imminenti exitio, antequàm scilicet sive Sphacelus, sive abscessus propè esset, nil præstantius unquam docuit Ars, quàm sanguinem demere lato vulnere, ac repetitis vicibus, dum vires ferant. De febribus loquor, quæ ab *stasi cruoris* proficiscuntur, cujusmodi potissimum aderant, quæ exarata Constitutione viguerant, iis ferè consimiles, quas tùm olim *impetuosas* vocaverat memoratus *Galenus* (a), quasve idem prolixâ sanguinis missione sæpissimè, subque ipso earumdem impetu, exortu, ac incremento jugulasse fatetur. Hosce inter, queis copiosa narium hæmorrhagia morbum absolvit, pueros præsertim hac ope servatos vidi. Adulti verò, aut proveciores ætate Viri, quibus id copiosè minus contigit, hæc pauci in

Arthritides, ac Hemicranias incidere graves admodum.

XXXVII. Nec citrà operis pretium fore puto, si quod accidit mihi vidisse, hic enarravero, quod ad exaratos affectus, qui unâ cum ardentibus febribus longè latèque sævierant, præsertim attinet, atque Arthritides potissimum, tùm Hemicranias. Anginæ enim, quæ novo repente exorto frigore facem præbuerant cæteris, brevi constitutos sibi fines persolverant; Adque primos mitiore flamine adpirantium ventorum flatus omninò desierant. Utque ab Arthritide initium feram: Ejus hæc aderant moris ut Vertebrarum tractum, tùm anteriorem Thoracis partem, ipsasque adeò Costas, earumque interstitia lacefferent magis, quàm Iliâ, extremosque Artus. Præcipuus namque hic ludebatur Tragœdiæ Actus, cum maximè haud convenienti tempore, aut venâ remediiorum farragine orientibus malis succurrebatur. Plures fefellerat nempè consuetus hujusmodi ægritudinum mos; strpebantque admodum cum eludere illas cætera quæque usurpari Practicis solita remedia videbant, ac contumaciores effici, delato mox ad universos Artus Malo, quod hanc primò, aut illam tantummodò partem occupaverat; quodque præcavere utique poterant præstantis auxilii genere. quod ludentis morbi indoles initio suaserat, suadebatque adhuc pari securitate, ac fiduciâ.

XXXVIII. Hisce artibus affini meo, cui dira Arthritis hos modò, ac illos artus crudeliter divexabat, opem attuli, ac incolumem illum citius fortè, quàm ipse sibi spem fecerat,

(a) *Meth. Med. c. 4.*

cerat, reddidi. Huic sub finem hyemis febris occurrit, quæ tertio die mitius laceffere statim cœpit: Atqui ferus universam Spinam, imaque occupans præcordia, mox ad omnes ferè artus delatus dolor acerbiorum intulit ægritudinem, cui frustra lenientibus, purgantibus, diureticis usque adhuc opitulabatur. Rogatus ego, malorumque origine, ac successione fedulo exploratâ, iussi sanguinem detrahi ad uncias decem; Diætam quod attinet, iuscula hordeacea, avenacea, panatellam, atque ejusmodi alia de more præscripti, tum pisanam ex hordeo, ac rad. liquiritiæ, acetosæ in aquâ fontanâ incoctis, pro potu, ac denique *Sydenhamii* consilio, ut æger per aliquot horas singulis diebus lecto se se abstineret, præceperam, cum calor jugi decubitu, ut citatus Author ait, morbum sæpè promoveat, intendatque. Die sequenti sanguinis tantundem detrahi iusseram; mox tertio dein, ac ultimo, uno alterove die interjecto. Plerisque memini quarto, ut plurimum, venæ sectionem hujusmodi affectu ægrotantibus nunquam infelici exitu adhibitam; Rarò tamen obrigit ultra quartam vicem venam incidisse, nisi vel regimen iusto calidius præcesserit, vel medicamina calidiora ægro præter necessitatem fuerint exhibita. Paregorica, sive *anodyna* quæque valere omninò iussi, ut ut sæviret dolor. Noveram enim illorum usu morbum magis figi, neque tam facîle dein venæ sectioni cedere, quæ ideò ob hæc ipsa medicamenta officiosè nimis exhibita sæpius quàm par erat opus, celebranda fuerat aliquandiu. Neque enim arbitror eam illa, quam titulo pollicentur, *analge-*

sian præstare. Mirum equidem, ut his ritè peractis, mox potione cathartica è lenitivis exhibitâ ægri dolores imminuti fuere, quò tandem resarcitâ, quam fecerat sanguinis detractio, jacturâ virium, Veris beneficio quod opportunè occurrerat, omninò evanuerunt.

XXXIX. Arthriticos alios quamplures novi per ea tempora diris cruciatibus divexatos, quibus ortum, ac incrementum præbuit prægressâ febris contrario modo, ac pustulabat, tractata, hoc ipso more feliciter sanatos. Nec atrociter minus sæviebant Hemigranæ, quæ modò unâ cum febris comite, modò etiam absque febris subludere videbantur. Harum magna pars copiosâ effusione sanguinis, spontè è natibus obortâ ludere desit exemplò. Huic propè erupturæ, aut pleno erumpenti alveo præludit sæpè hærens diù, quâ Sagittalis Sutura per capitis longitudinem rectâ pergens supra coronalem ad angulos æquales incidit, ferus dolor, profusente sanguine paullatim desinens. Pluries hinc mihi animo subit, nùm eligenda fortè in hoc affectu curando peculiaris vena tum origine, tum vicinitate præclara, quæ opus feliciter magis absolveret; Occurrebant ejusmodi plures ad Tempora potissimum, mediâ in fronte, secus Aures, ad Nasum, ac *Jugulares* præsertim, quæ iis omnibus ortum præbent; Atque ab hisce quidem tutò fuit auspicia desumere, sive quod pleniore fluente, quod unum expectabatur magis, exitus concedebatur cruori, sive quod ab Jugulari, tum externâ, cum internâ, citior aderat expectanda *Derivatio*, tum *Revulsio*, quàm ab reliquis me-

memoratis venis, quæ illius propagines sunt. Evicit inquam præ cæteris Jugularium Sectio, ac magnum fuit periclitantibus subsidium. Visus namque illicò mitescere capitis dolor, ac ferè penitus desinere; Non nullis, quibus id præsidii experiri, horroris erat, etsi nihil omninò fuerit extimescendū, affixæ Temporibus hirudines haud imparem attulere opem, etsi modicò velociter mitis, ac in ipso præsentis discriminis articulo opus aderat, quod unicè sperari poterat ab apertis Jugularibus. Consultius erat huic sanguinis missionem præmittere è Brachii venâ, aut si urgeret opus, è longinquire alterâ in Pedè. Hacque methodo haud paucis quos atroces hujusmodi Hemisphericæ dirè vexaverant diù, penè extemplò subventum est.

XL. Cæterùm ne ultrà supraque quàm sit æquum in his moram faciam, meminisse lubet peculiaris cujusdam mirum in modum ludentis Hemisphericæ hisce artibus feliciter curatæ. Jurisconsultus, qui in eâ Urbis parte habitabat, quâ supremum Arcis Propugnaculum eminent ab *Emmanuele Philiberto* olim ad Regni tutelam, defensionemque excitatæ, ac novis subinde munitionibus, cuniculis, aggeribus, operibusque tum ab Successoribus Ducibus, tum ab Invictissimo Rege VICTORE AME-DEO iustructæ, quibus obsidentium Gallorum superioribus annis impetum elusit ac vim. Is inquam cum summo quodam mane ad forensis Palæstræ negotia obeunda è lecto surgeret, gravi admodum capitis dolore vexari cœpit in sinistrâ parte ad Tempora usque; Quem quidem haudquaquam magni fore momenti ratus ad plures

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

dies æquo animo adversam valetudinem invictè suscepit. Quo usque tandem cum mihi quâdâ die forte fortunâ haud longè ab foro occurrerit, auxilium à me quidquam rogavit lubens omnem mihi referens mali historiam oppidò raram. Narraverat enim se horâ circiter octavâ matutina alternis diebus hujusmodi dolore perquam acuto corripî, qui ad quartam usque Pomeridianam perdurabat, quo tempore collecto animo, ac re omni compositâ se se paullatim recipiebat, adque consueta sibi munera redibat, ceterò nihil hujusmodi obtigerit unquam. In ipso autem aditu Paroxyfmi, ut ita loquar, magna Capitis gravitas proludebat futuri prænuncia doloris, exeunte verò paroxyfmo, quod præcipuè etiam adnotandum subit, modico sudore perfusa Tempora aderant, quo doloris Scena terminabatur. Addiderat sibi ab Amico propositum Occipiti admovendum vesicatorium, tum ano Hirudines, quod utrumque præsidii genus experiri ait sibi vetitum hæcenus ab gravi, quo premebatur, rerum onere; Se tamen jam modò negotiis omnibus valedicturum prorsus, nec amplius perpeti diutius posse Mali acerbiter. Quamobrem omni cunctatione abjectâ sanguinem detrahi jubeo è Brachio, mox altera vice intermissionis die lato vulnere è Jugulari sinistrâ, quibus ac balnei usui, fortis, diluentium, quiete, ac æquiore victus ratione, brevi convaluit. Idem Pistoris uxori contigit, juxta Sacram *Divi Dominici* Ædem, Bibliopolæ filio septenni, propter *Taurinam publicam* excelso vertice præclarâ, Mercatori ditissimo præpe Tem-

iiij

plum *Divi Rochi*; Adolescenti Juris studioso in vico *Divi Thomæ*; ac plerisque aliis, quibus recensendis haud immoror. Neque enim huic perfolvendo muneri tempus suppetit.

XLI. Sanguinis ex Jugularibus mittendi mos est satis antiquus, utcumque inter paucos obtinuerit, de quo si perbrevis historia præmissa sit, haud illam puto legentibus fore injucundam omnino. Sunt, qui *Galenum* secuisse Jugulares tradunt; Ille tamen ni fallor non sectionem ipsam imperare videtur, sed si casu aliquo fecentur, curationis modum præscribere. In *vivorum Anatomie*, qui sanè perridiculus liber est, & ab Arabe quodam, ut videtur confectus, atque adeò perperam *Galeno* adscriptus, *Jugulares aperiri jubentur in principio Lepræ, & Anginæ, angustique anhelitus, in Asthmate acuto, in raucedine vocis, in abscessu Pulmonis, in spirandi difficultate, & in Splenis, & laterum morbis.* Eadem prope memorat *Sorani Ephesii introductio*: Sed cum hoc itidem opusculum planè commentitium sit, cumque *Cælius Aurelianus*, qui se in omnibus ferè *Soranum* sequi profiteatur, de hac re omnino sileat; nihil hinc quod ejusmodi Medicinæ antiquitatem probat colligendum est. Sufficiet itaque has venas secandi originem (a) ab *Alexandri Tralliani* temporibus repetere, qui Jugulares à se sectas esse scribit, maximèque profuisse. Hanc ut quibusdam familiarem ævo suo curationem refert (b) *Actuarius*, quam itaque in *Catoche*, & *Phrenitide* deprædicat. Eam in omnibus morbis capitis adhiberi jubent

(a) *Lib. 4.*
(b) *Lib. 3. c. 1.*

Arabes, neque in iis solum, sed in *Leprâ*, acutisque *Thoracis* affectibus: Unde fortè consuetudo illa ad *Ægyptios* manavit, quam apud eos etiam tum, cum *Alexandriæ* esset, viguisse perhibet oculatus Testis *Alpinus*: Post Arabum tempora, nisi in *Bertruccio*, & *Arnoldo Villanovano*, qui hoc ex iis ad verbum exprimunt, (uti ferè ex *Græcis Arabes*) vix ulla est de hujusmodi venæ sectione mentio, donec anno circiter 1500. *Anatomes* studium penè intermortuū revocavit *Jacobus Carpenfis*, modumque incidendi Jugulares fusè descripsit. Quo quidem seculo à pluribus pleno ore laudatur hoc curandi genus; Sed longè absuit, ut in consuetudinem venerit; Quippè *Botallus*, qui circa annum 1570. scripsit, disertè dicit se neque hoc unquam à Medico præscriptum, neque à Chirurgo tentatum vidisse, adeoque aut nunquam in usu fuisse aut esse tum penitus exoletum: Et quamquam ipse primus venæ sectionis usum in *Galliam* induxerit, venamque quamlibet in quocumque ferè morbo secuerit, fateatur, quod in jugularibus id experiri minimè ausus sit, *reformidans* (a) *ne propter illius magnitudinem, & magni trunci vicinitatem non satis cito, neque tutò sanguis cohiberi possit.* Imò *Riolanus Pater*, qui recens à *Botalli* ætate fuit, de *Apoplexiâ* locutus in hæc verba prorumpit, *Jugulares ausi sunt quidam secare pro extremo remedio.* Etiam *Fabricius Hildanus*, qui *Ophthalmiis*, *Hemicraniis*, cerebrique inflammationibus hanc à se Medicinam cum efficacissimo subsidio sæpius adhibitam esse prædicat in *Epistolâ*,
quam

(a) *Curat. per V. S. cap. 40.*

quã (a) ad Doringium 1614. exaravit, perpaucos tamen Medicos, qui sectionem harum venarum approbaverunt, sibi immotuisse scribit, eamque periculosam agnoscit, nisi expertus affuerit Chirurgus. Quin imò in scriptis eodem anno editis Julius Guastavinus Professor Pisanus, has venas non sine periculo secari posse pronunciat. Ita plerosque ab hoc auxilii genere deterritos fuisse constat, sive quòd Jugularium vulnera aliquando lethalia esse observaverint, perperamque sibi persuaserint idem ex earum sectione eventurum; Sive potiùs, quod ut sæpè fit, facta hæc à manu imperitã sectio, parùm feliciter cesserit, notamque infamix experimento inusserit. Hoc nimirum usu frequenter venit, ut quod remedii genus ignorantia semel notaverit unius inscitia, dignitati suæ vix restituere queat scientium universa consensio. Utcumque verò ea res se habuerit olim, nullum est in Historiã Medicã exemplum, ubi ritè peracta sectio aliquid adtulerit mali: Imò sæpissimè usus ostendit morbis compluribus, atque iis præsertim, qui caput attingunt, nullò modo meliùs succurri.

XLII. Quod quidem, cui scilicet fundamento innitatur facta in capitis, ac cerebri potissimum morbis Jugularium sectio, tum hujusmodi venarum, tum arteriarum, quarum ope sanguis per cerebrum, ac caput ultrò citròque commeat, structuram, & distributionẽ penitiùs ex Anatomicis delibanti cuique facili Marte elucescit. Enim verò Jugularis vena vel externa est, vel interna: Quarum hæc multò grandior uti eam post Nicolaum

Massam (a) accuratissimè descripsit Fallopius (b) licet in Brutis, à quibus harum venarum figuras apud Vesalium (c) expressas habemus, contrarium prorsus reperiat. Externæ ramusculi extremi ab ore, à faucibus, à facie, ab oculorum tunicis, ab universâ denique capitis cute atque musculis nascuntur. Interna, quæ multò altiùs delitescit, quamquam aliquando partibus jam memoratis furculos aliquos impertiat, ad imum cranii relictã assurgit, inque duræ matris sinus laterales immergitur. Itã ut jugularis externæ propagines extremæ, arteriæ Carotidis externæ ramis inferantur: Interna itidem Jugularis, ac Carotidis interna vasculis duræ matris intervenientibus jungantur, ac confluant. Sæpè etiam vidi utriusque venæ ramos aliquot opposito tramite, externæ scilicet ad ima cranii, internæ ad maxillæ glandulas, ad fauces, atque externas quasque partes deduci; Quod à nemine usque adhuc præterquam ab prælaudato Fallopio visum, compertumque ego quidem superioribus annis coram Chirurgis Taurinensibus in Theatro Anatomico, cum ibi jubente, ac annuente Rege Prælectiones Anatomicas, alterã vice haberem, attentius hujusmodi venarum distributionem inquirens apertissimè ostendi. Jam tum scilicet altè infederat animo hujusmodi auxilii genus ad praxim utiliter revocandum aliquando.

XLIII. Equidem Artis cum sit Naturæ ductum sequi; cumque sanguinis è naribus eruptio (ne extra

Iii 2 oleas

(a) Introd. Anat. 62.

(b) Observ. Anat.

(c) Lib. 3. 7.

(a) Cent. 4. 14.

oleas digredi videar) uti maxime naturale, ita presentissimum nuper visum fuerit vitæ præsidium; Conspicuum erat in hujusmodi rerum angustiis nihil presentaneum magis fore quam easdemmet venas; aut ex eodem derivatas alveo aperire. Quænam autem scalpello tam opportunæ aderant, quam ipsæ (unde cæteræ omnes per caput dispositæ exoriuntur) *Jugulares*? Sive revellendi, sive derivandi gratiâ incidi illas opus sit. Utrumque enim horû assequi earundem sectione fas est. Quod sanè etsi Paradoxû videri queat nonnullis, doctè tamen, ac scitè admodum recens perfolvit Vir doctissimus (a) *in aureis de Febris commentariis ad lib. I. & 3. Epidem. Hippocratis.* Est namque ubi Derivationis loco, ut ubi Revulsionis causa hæc aliquando obtingit secare venas. Quæ quidem vocabula, licet satis antiqua sint, tamen nemo unquam intelligere poterit, nec proinde secandi leges in alterutro genere rectè statuere, nisi accesserit accurata de vasorum structura, motuque sanguinis cognitio. Hocque verissimum esse facile agnoscet, qui Scriptorem qualemcumque ante ostensam sanguinis circulationem, atque adeò *Harueii* ætate superiorem perlegerit. Neque alia ratione Saphenæ sectio modò Menses deducit, modò eadem inconsultius facta eosdè potenter supprimit: æquè ac medicamenta discutientia, quæ tempestivè adhibita tumorem prorsus dissipant, ferriùs adnotà excitant, atque attollunt, & in Pus demùm resolvunt.

X L I V. Derivando equidem magis quam revellendo præstitam nuper ab hisce opem novimus; Usus ramque, & ratio ostenderat, priùs (a) *Jo. Freind. pag. 23. comment. 2.*

tundendam fuisse in brachio, aut aliâ quâpiâ parte venam quamlibet, quam Jugulares; Sic enim humorum impetu, atque ardore jà elanguescente enata ad extrema vasorû obstructio revellentibus labefactata leviore tandem negotio derivantibus funditus tolli poterat; Eadem planè ratione ac tumoribus cum inflammatione subortis occurri Practicis mos est, præmissis scilicet ex aliâ parte longinquire revellentibus, antequam derivantia adhibeantur. Hinc in illustri illâ historiâ quam de gravi Oculi dextri inflammatione ad hunc modum sanata narrat memoratus *Hildanus*, primo die vena in brachio dextro secta dicitur, proximo exhibitum Catharticum, tertio demùm Jugularis aperta. Eodem fundamento nititur consuetudo illa, quâ ingravescente Anginâ post revellentia felicissimo successu Jugularem internam circa inferioris maxillæ angulum incidimus; Neque enim irrisione tam dignum est, quam *Cælio Aureliano* (a) videretur, quod de venis mammariis in eodem morbo secandis scribit *Hippocrates*; (b) Nam & istæ quemadmodum primus docuit *Fallopianus* (c) originem aliquando à Jugularibus ducunt.

X L V. Sive autem Jugularis interna, sive externa sit, sive temporales, sive aliæ quæpiam hisce affines venæ, perinde est. Usus quidem edocuit citius, securiùsque rem absolvi apertis Jugularibus, in quas tamquam in communem alveum omnes illæ venu læ exonerantur. Tutius fortè etiam, ac citius temporalium arteriarum sectio idem perolveret, propter eum, quo sanguis effunditur, impetum, si

(a) *Lib. 3. 4.*

modò

(b) *De Morbis 3. II.*(c) *Observ. Anat.*

modò pleno flumine exiliat; Atqui hæc sectio, ut feliciter cedat, non nihil difficultatis habet: Etiam aliquando cum periculo fit; Quare vix auferim eam in medium afferre, nisi hujus olim *Galenum* meminisse noverim, ejusque absolvendæ modum tradere. Secuisse olim arterias, idque satis frequenter Veteres consuevere; consuetudinemque eam ita apud *Ægyptios* invaluisse scribit *Alpinus*, ut has illi haud rariùs, quam venas scinderent. Nuperrimè memini Præclaram *Vestalem*, cui diuturnâ *Ophthalmiâ* laboranti pleraque passim adhibita fuerant præsidia, nullo aut vix exiguo prorsus levamine, affixis tandem jubente *Temporibus* hirudinibus mirâ celeritate restitutam. Harum quippè altera cum se se ita arteriæ *Temporum* fortè fortunâ agglutinaverit, ut vix inde auferri posset, plurimum effudit cruoris magno impetu profiliantis, quive ægrè admodum cohibere, nec absque magno labore potuit. Huic revellentia quæque, tum cætera *Artis* subsidia, quorum prolixam seriem ferunt *Practici*, diù ante usurpata postremo huic præsidio adhibendo illustrare. Nec longè quidem ab hujusmodi auxilii genere abluunt institutæ aliquando in vetustis hujusmodi affectibus scarificationes juxta ima, atque ad eorundemmet oculorum latera, tum propè summitatem *Nasi*, quâ ejusdem vena ignoto plerisque tramite pergit. Antiquissimum id erat præsidii genus, cujus ratio & modus unam habent universalem causam, nempe ut pars, cui infliguntur, exoneretur. *Venuæ* quippè plures vix conspicuæ sub universa cute feruntur, quæ hoc more sectæ celerem aliquando opem

præstitere, quam vix sperare erat ab alia quapiam majoris venæ sectione; Sive quod illæ arteriarum finibus propiores sint, sive quod arteriolæ pariter, quibus summa instructa refertaque cutis est, unâ invicem scindantur, incidanturque; Sive quod ibidem fortè, in exilibus nempe vasorum meatibus, ac propè eorundem fines lentescere primò incipit cruor, dirarum hinc sæpè ægritudinum ortus, ac incunabula. Quoad administrandi modum, duplex is est apud *Oribasium*; vel enim *Catà Phlighin* fit, id est verberatim, & punctim, vel *Catà Sirmon* h. e. per tractum, & cæsim, qui postremus modus magis in usu *Italæ* est. Atque hæc quidem ad *Æquinoctium* usque gesta.

XLVI. Haud lætiora minùs extiterant initia *Veris*. *Orientalis* namque, ac *Boreales* invicem diù ludentes venti ad aliquot dies adhuc dirè perflarunt, silente tùm temporis, suaque in claustra recepto *Austro*. Erupit is tandem leviter, perque totum deinde quod supererat *Veris* reliquum, ac *Æstatem* mitissimo flamine perspiravit, ruente vicissim per intervalla *Borea*, cujus gelido afflatu sæpè repente visâ recurrere media *Æstate* hyems. Consueto hinc nivali vellere defraudata tellus, inopes aquis fontes, infesta præmaturæ rubiginis vestigia, magna ubique siccitas, ac perturbatio rerum. *Rupicapras* ipsas, quæ silvestris, & montana *Fera* est, summa *Alpium* fastigia perpetuò inhabitans specie ac mole vulgaris *Capræ*, sed paulò celsior cruribus, quam esse solet caprinum genus, (per subjectam planitiem excurrere assertum propter inopiam lympharum. In animalis hujus

ventriculo reperiuntur sæpenumerò globuli quidam adeò cardiaci, & alexicaci, ut lapides Bezoardicos virtutibus longè antecellant, si credimus *Welschio*, qui peculiarem de iis scripsit tractatum titulo de *Ægagropilis*. Sæpe quidem Aprili mensè exigua visà pluvia, at quæ vix Colonorum votis sufficeret; Quo usque tandem Majo uberius pluit, novaque, ac lætior rebus affulsit spes. Kalendis Junii hora quarta circiter pomeridiana, nitido existente Cælo, Sol visus extemplò coloris ferè cuprei, quo usque occiderit penitus; Sequenti die ater idem præluxit ad octavam usque horam circiter; Mox fragores auditi protinus, ac horrendis tonitribus circumfremere, ceù diruptis nubibus Cælum. Æstas hinc temperata successit, ac lætissima prorsus si procellis commota minus extitisset, aut furentium ventorum immodicis flatibus. Nunquam enim majoribus grumis grandinare perspectum, frequenterque adeò ab omni parte Cœli emicare repente fulgura, nunc intermittente luce, nunc condita. Sæpè etiam fulmina cecidisse visà, hucque ac illuc litidendo prorumpere. Appetente Autumno Grues ingenti exercitu aëra ad plures dies obumbrarunt. Ferri autem hæ videbantur magnis itineribus ab Oriente ad Occidentem, sublime editèque admodum, ac cum silentio volantes, quod serenitatem præfagire ajunt, secus ac si obstreperis vocibus frequentiores susurros excitent. Pulchrum erat integras cohortes cernere modò in cornua divisas, modò in unum collectas triangulum efficere circumeunte Duce, ceù exercitûs Præsidi, ac Rectori. Visà & Avis quædam Subalpinis ignota, subnigra

rostro, subrubra pectore, subflava alis, subviridis pede, mole Turturis instar, *Garrulus Bohemicus* dicta *Gesnero*, de quo mira scribunt, tam quoad internam viscerum constitutionem, quam quoad ingenium; Rectius fortè *Rubicella*, seù *Pyrrhula*, aut *Ampelides Aldrovandi*. Serius quàm olim advenerant *Hirundines*, tum serius etiam discessere. Infecta quoad attinet, horum numerosam adeò extitisse progeniem haud meminimus unquam, ac eorum præsertim, quæ *Coleoptera*, seù *vaginapennia* nuncupantur, quod alas suas velut in vagina recondant; Hæ inter novum quoddam spectatum animalculum albis nigrisque maculis tam pulchrè variegatum, ut Vestem Damascenam Phrygia acu intertextam jurares. Medio Vere, cum florescere primùm capit frumentum secundarium, (Secale vocant *Nofrates*,) summo illud manè exoriri, perque aëra vehi denso examine visum; Vespere dein sese super spicea ferta colligere, ac mori infesto prorsus aculeo; Hæc namque cernere erat sequenti manè exusta prorsus, ac ferè absumpta. Odore teterrimum aderat; Fortè *Scarabeus minimus*, seù *Fullo Charletoni*, si molem, ac vestem vario artificio fulgentem spectamus: *Ephemeris* verò species potius, si vitæ illius brevitate respicimus. Erucarum ac Bruchorum magna soboles; velox interitus, ut & animalculi cujusdam vitibus summè infensi, *Italis Talidizzo*, Græcis *Ips*, ab *Ipto*, i. e. *Blapto*, *Noceo*; Quia proprium ejus est in vitibus versari, easque erodere; Hinc vini proventus modicus, cui tamen tum aëris fortè, tum ventorum sævities, ac inclementia haud parum tulit.

talit. Vix pauca per Æstatem obfrepere auditæ Cicadæ. Subdulce mel, & subaquosum. Fæni exigua perceptio; Serici haud ingens; copiosior Tritici. Hocce in horreis collecto sobolescere visa insecta quædam non alata illius summitates diro spiculo depascentia instar Teredinis. Toto deliquit anno Mercurius, nec unquam visus ultra 20. lineam ascendere, ceu constitutam sibi metam, ultra quam pergere vetitum.

XLVII. Ad Morbos venio, qui reliquo hocce anni decursu subluserant. Hos inter Variolæ visæ extemplò, adque primos Ventorum Meridionalium afflatus proludere, perque univèrsam agrum errantis in morè huc illuc divagari, haud exiguo percussis timore Civibus, eam nempe, quàm hæ superioribus annis ediderant ciadem, adhuc dum animo expendentibus. Vix auferant illæ tamen Suburbia ipsa, nedum Urbem attingere. Citius etiam quàm credebatur, se se subdlexerant; Nec diræ adeò, atrocisque, cujusmodi extiterant olim. Insolentius quidem intrà Urbis mænia debacchabantur recens ortæ ægritudines, quæ sanè et si diversæ ab iis primo intuitu viderentur non nullis, quæ exacta hyeme, ac Autumno sævierunt, haud absimile tamen ingenium, irascendique morem præbuerent; Quod rem attentius consideranti facile erat discernere. Enim verò vix mitior arriserat Veris Constitutio; Vix leniores perflaverant Venti, ut illicò erumpere visæ foras pleno velut agmine Pleuritides, rectius forte *Pneumoniæ*, atque unà simul ruere iis comites assidua febres, ardentesque. Sæpè etiam caput attollere videban-

tur Erysipelata, hosque ac illos indiscriminatim lacessere, at ludentis instar potiùs: Aut enim præludere hæc exaratis affectibus, aut iis obsequi magis, quàm sibi quidquam addicere, perspicuum erat. Lusus illa reverà aderant, quibus morbifica huc illuc pergens materies, aut jam fortè vitalia clausura obsidens, etiamnum incautiores sefellerat. Præcipuè enim hosce inter rerum fluctus metuendum erat de vitali Theatro, ubi dein ceu ablato Sipario postremus plerumque ludebatur Tragediæ Actus. Id unum solerti prudentique Viro prævidendum erat, ac totis viribus enitendum maximè, ne *fracto aggere* ad pectus illaberetur errabunda materies, vel illabens illa, aut jam fortasse elapsa, quàm citissimè illinc revocaretur. Hæ Medico erant artes, queis vindicanda, ac servanda erat res.

XLVIII. Et sanè de iis tuendis potissimùm partibus agebatur, à quibus prima vitæ stamina proficiscuntur. Huc tota Belli moles incubuerat; Huc pugnae locus, huc prælii campus, huc denique rerum summa gerebatur, hèn funesto plerumque exitu. Nunquam frequentiores obviae Vomicae, ac dira pectoris mala; Quodve mirere magis, cernere erat haud paucis vomicam penè ex abrupto sese prodere nulla proludente febre, aut alio quopiam signo, quod sæpè latens intrà præcordia quidpiam prænunciare solet. Nonnullis vix una, ac altera febris accessio præcessit. Plerisque anxietas maxima, febris acuta, Tussis, sæpè etiam dolor lateris punctorius, pulsus mollis, velox, ac inæqualis, præcalidus spiritus, seù ingens in
spiran-

spirando fervor, sputa per initia liquidiora, cruenta, fæda, lingua urens, turbata alvus, sanguinis stillæ è naribus, extremorum frigus. Hæc prior mali Scena, cui nisi initio statim occurrebatur, inevitabile erat inducto velociter Sphacelo fatum; Sæpè hinc congesto in parte aliquâ pectoris pure, Vomica tandem in apertum suo tempore prodibat felici plerumque omne. Quamplures hæc viâ per ætatem lætâ suppuratione evaserunt.

XLIX. Atque hinc luce meridiana clariùs patet, quàm falsò Pleuritidis nomine id mali genus tum temporis indigiteretur; Siquidem nec *Tussis*, nec *sputorum excretio* inter signa, quibus secernitur Pleuritis, recensenda minimè veniant, quæ potius ad alium morbum huicque in multis dissimilem *Peripneumoniam* nimirum pertinent. Mirabar ego Celebriores Viros in hunc errorem incidisse, hancque pectoris ægritudinem, quæ nihil commune habebat cum Pleurítico affectu, Pleuritidem nullo discrimine appellitari. Hinc tot auditæ per Urbem sævire Pleuritides, quæ æquiore jure Peripneumonix dici debuerant. Aderat & perennis altera, ac constans harum nota, quæ nullo modo Pleuritidi unquam competit: *Magnus* scilicet *in spirando æstus*, ob turbatiorem ac magis festinatam respirationem, oppressis magno onere Pulmonibus. Scio inventa Practicis vocabula quædam, quibus id ipsum explicant; At si fas est, quid ipse sentiam, apertè dicere, asyla hæc potius sunt ignorantix Medicorum, atque eorum quidem, qui, ut rectè olim agebat *Verulanius*, *fingunt simul, creduntque*; Neque unquam nobiliores

animos erexere. Quantum verò conferrat in re Medicâ præsertim rem unâ ab aliâ secernere; Quantum inde Arti laudis, ægris emolumentum accedat, nemo non videt? Legitur apud *Dodonaû* historia Peripneumonix popularis, quæ tunc temporis, annis nempe 1557. & 1565. grassata est, huic nostræ haud ab similis: Atque is quidem ad extremum narratiunculam suam sic claudit, quod scilicet *morbum huic non Pleuritidem, sed Peripneumoniam fuisse mortuorum corporum dissectiones coram ostenderant*; & hoc utique innuere modestè videtur Vir Doctissimus Medicorum sui temporis errorem, qui fortè de eo tanquam de Pleurítico affectu iudicium fecerant.

L. Nec difficile quidem erat conjicere, vel ab ipso unice pulsû nihil hujusmodi ægritudinem affine habere prorsus cum eâ, quæ a Pleuræ inflammatione oritur, etsi Tussis adfuerit, ac dolor lateris punctorius. Nunquam enim aut saltem compertam paucis memini pulsuum duritiem, quod quidem ultimum inter proprietatis notas malim reponere, quæ Pleuritidi conveniunt, quàm cum *Galeno* Tussim. Cujus sanè sententiam uti sæpiùs datâ operâ aspernari, & respuere hominis esset valdè arrogantis, ita in omnibus sequi velle, superstitiosus est. Neque enim Authores in Medicinâ faciendâ, sed rationis momenta quærenda sunt. Confusa hinc ac implicata, & à veteribus, & à recentioribus tradita huc usque est utriusque hujus morbi descriptio. Etenim si veterum scripta perlegimus, hi quidem eos inter se distingui scribunt, sed easdem utrique notas assignant: Idque facile animadvertere licet,

licet, quod quæ apud illos de Pleuritis characterem habentur, ad Peripneumoniam meliorem jure referenda sint. Recentiorum verò plerique vix ullum inter hos morbos discrimen ponunt, gradu tantum dissimiles esse volunt. Non nulli etiam Pleuritidem dari haud contendunt, quæ Peripneumoniam non habuerit conjunctam, ac vicissim inflammari haud posse Pulmones, in fonte Pleurâ; Quod tamen & ratio, & hystoria Medica falsum ostendunt. Multa namque Pleuriticorum cadavera secta sunt, in quibus Pleura corrupta integro Pulmone reperta est; Secus quidem, si unâ cum inflammatione Pleuræ vitium quoque in Pulmonibus, sive quod idem redit, Peripneumonia adfuerit; cujus utique, ut quæ toties dicta sunt, iterum repetam, cujus inquam propria, & minimè eminentia signa sunt unâ cum acutâ febris Pulmonum gravitas, Tussis, sputorum excreatio, atque ingens in spirando fervor; Illius verò, Pleuritidis nempe, anhelitus difficilis, pulsuum dardities. (Quod caput est maximum,) Febris, pungensque ac vehemens lateris assiduus dolor. Equidem nedum magna, sed omnis, ut ita loquar, Medicis lux ab Arte Anatomicâ petenda est, quâ morborum plurimorum, & proprias Sedes eruere, & signa legitima discernere queant. Eam ob causam factum arbitror, ut Celsus elegantissimam illam humani corporis descriptionem curandi præceptis inseruerit: Utque eadem vestigia persecutus breve quoddam de partium structurâ commentariolum morborum Hystoriis præmiserit Arceteus.

LI. Et sanè tota hinc, ausim dicere, pendet curandi Ars: Ut enim in Pleuritide liberior sanguinis extractio sola sæpè absque alio quopiam subsidio morbum absolvit; & hæc quidem, at majori circumspectione instituenda in inflammatione Pulmonum est, cui oleosa omnia, quæve ad sputa elicienda idonea habentur, suum & quoque calculum ferunt; potiore quidem titulo, ac æquiore jure, quam in Pleuritide verâ. Exemplo est Anaxion, cui haud veritus est Hippocrates magnâ sui laude octavo die sanguinem mittere, de remediis, quæ sputa extruderent parum sollicitus. Quamquam enim nomen morbi in hac memorabili Hystoriâ reticeatur, haud difficile tamen est illum pro germanâ Pleuritide agnoscere. Est quid utique reverâ Divinum in Peripneumoniâ, quod nunquam, aut rarò in Pleuritide occurrit. Etenim intrâ parietes Pleuræ arteriolæ multæ à ramo intercostali deductæ effunduntur, quæ levi sæpè de causâ nimium distentæ obstrui solent, inflammationemque pariunt; Ast Peripneumoniam quod attinet, hujus sæpè numero parens extitit, qui idem

graves morbos mortalibus affert Multimodè.

LII. Nec vana loquor: Eadem namque, quæ superiore Autumno, ac exactâ nuper hyeme eas induxit ægritudines, quas superius retuli, ipsa eadem adhuc dum vigens causa hujusmodi Peripneumonias Vere ortas, perque Æstatem dein latè sævientes intulit, quæ plerisque in Vomitas haud inauspicatò desiere. Is namque unicus aderat mali exitus, in quo nonnulla saltem posita spes erat adhuc. Curiosum erat processum omnem mor-

bi in suppurationem abeuntis adnotare, cum scilicet inflammatoria materies ab ipsamet Natura resolvi non potens, nec Arte emendari, blandior tamen, stagnans eadem, calens, pulsaque, coercentia latera extendendo, vel rodendo abscessum vomicae forme formabat. Futurum id clarissimo argumento declarabat ipsa morbi indoles satis quidem acris, nec tamen acerrimi, tum minimè superata adhuc fera symptomata, quodque potissimum aderat, sputa liquidiora, nec criticis diebus evacuata per ordinem, qui sanationem doceret. Fieri autem jam propè abscessum ostendebant leves, vagæ, sæpè repetentes, sine manifesta causa horripilationes, stillæ sanguinis è naso, genarum rubor, sitis, pulsus debilis, ac mollis, febricula; Quibus, formatò dein tumore, seu abscessu, Tussis unà aderat comes pertinax, sicca, ad partum, motumve aucta; respiratio difficilis, parva, anhelosa, strepens; decubitus in affectum latus tolerabilis; sudor nocturnus, maximè circà jugulum, & frontem; urina spumosa; pallor, macies, debilitas summa. Proximè hinc impendebat tumoris disruptio, cui aut imminenti propè, aut sæpè etiam sub ipso disruptionis puncto, ac temporis articulo, præludebant deliquia, turbationes alvi, stertor, hæmorrhagia narium, suppressa penitus sputa, moxque uberiore eadem copiâ educta, sanie commixta, foeda, teterrima. Sæpè purulenta jam facta materies repentiè intrà pulmonales venulas resorpta, ac sanguini permixta aliò ferebatur, ceu Præclaro Juveni contigit decumbenti ad *Portam Eridani*, quem ortus inopinatò ad sinistram autem abscessus

extremo, quod propè aderat, eripuit fato. Quotquot in cavâ Thoracis, inque Mediastini dilatata vacua abiisse illam, aut ad hepar verti novimus, omnes periire.

LIII. Una scilicet spes salutis erat, si disrupto abscessu sputa bonis avibus ejiciebantur, suaque illa Phases, ac mutationes obibant *Præclicis* notas. Haud paucos hac vii servatos memini, quorum exempla aliquot hoc in loco perscribere haud puto alienum.

Æger Primus.

COMES juxtà Templum *Divi Francisci de Paula*, temperamentum atro sanguinei, habitus strigosi, adque blem generandam, ut aiebat *Hippocr.*, idoneus, medio Vere acuta febris corripitur cum dolore lateris punctorio, Tussi, *gravitate Pulmonum*, pulsu celeri, elato, valido. Idem superiore hyeme diro in facie Erysipelate laboraverat. Sæpè etiam olim Pleuritide vexari consueverat, initio Veris. Postridiè exacerbata sunt omnia; ferus magis doloris sensus, intensior febris, sitis magna, pulsus duriusculus. Quartò stillæ sanguinis è naso; turbata leviter alvus; Urinæ subrubræ, atque supinum in iis quidpiam; Somnus nullus; Sputa liquidida, pauca; Summa corporis per intervalia frigida. Hactenus ad quatuor vices secta in cubito vena. Quintò Clarissimorum Virorum sententiâ nova imperatur Sanguinis missio, ac dein lenis exhibita potio ex Mannâ. Vespere calor vehementius excaucuit; Parum adhuc Sanguinis è naso profluxit. Spiratio magis difficilis, pulsus velocior. Iterum ex brachio missus est

San-

Sanguis ad uncias decem. Sexto lateris quidem dolor cessavit, ac ferè ex toto evanuit, at sævior adfuit Tuffis, magnaque corporis jactatio; Multa per alvum demisit biliosa. Septimo molestè magis habuit, nam & intendi magis febris, & infestare Tuffis, & spiratio ingravescere visa. Conclamata propè res erat gravi præludente stertore; Tùm quidem novus repente obortus horror, commotaque spontè alvus, ac penè sub idem tempus copiosus ex utriusque nare effusus sanguis spem fecit lætius quidpiam hocce inter tumultus rerum eluceſcere. Exhibita sunt è vestigio cardiaca, oleosa, sputum moventia, inter quæ ego floribus Belzoin palmam defero; Paulo post multa cæpit, & concocta expuere. Allevatus est; Undecimo Sputa faciliore conatu eliciebantur; lenior febris; Turbata adhuc dùm alvus ter, quaterque per diem concreta pauca demittebat probæ indolis. Sæpè etiam per vices ab disrupto abscessu Sanguis visus è naribus proflire ad aliquot uncias. Victu tenui utebatur, potu melleo, *hydromeli* vocant Græci, quod liquoris genus est ex purissimâ aquâ, & melle temperatum. Decimo quarto remissa penitus omnia; In urinis alba, multa subsidebant; Sine siti erat; Benè spirans. Trigesimo quarto absoluta prorsus suppuratio est felicissimè. Sæpè per id temporis accendi iterùm visâ febris, ac excandescere magis Tuffis, at citò id, aut uberiore urinæ profluvio, aut commotâ alvò, aut sputò liberius elicitò omninò evanescebat. Forte id etiam exigui alterius formati tumoris, aut alterius exiguæ vomicæ extemplò disruptæ prælu-

dium aderat. Vix paucis obtigit septimo die læto omine prodiiſſe vomitam, perque totum morbi decursum assiduo lusu Sanguinem è naribus profluxiſſe, ac unâ simul turbari repente alvum; quæ quidem omnia amplissimam præbent contemplationum fetetem, quò nihil Arti majoris compendii extitit unquam, ac præstantius idem.

Æger Secundus.

Sacerdos *Congregationis Oratorii Divi Phil. Neri*, cui flaccidi dùm pulmones, ac sæpè morbis conflictati, tùm propè imminens senectus, ex febris tertianâ duplici appetente Æstate decubuit. Comes huic aderant sputa improba, pulmonum gravitas, pulsus intermittens, ac leves animi per intervalla defectiones. Opem illi initiò tulerat Pater meus; At qui cum ipse paucis post diebus ab Urbe abesse coactus foret, gravioribus curis distractus; Ægri tutela mihi relicta est; Cùmque omnia sedulò, ac diligenter expenderim, erupturam propè diem vomitam ægrotanti, ac adstantibus detuli. Die sequenti cùm summo manè ægrotantem inviserem; disrupti noctu abscessus notam prætulit sputum sanie permixtum, tetrum olens, copiosum. Ipse media circitè nocte quid insolens persenserat sub imo pectore, ac penè animam agere visus; Diù ante incerti doloris vestigia in utroque Thoracis latere occurrerant, quibus unâ sicca, ac fera admodum Tuffis proluserat. Selectioribus balsamicis, Traumaticis, Rhypticis in usum adhibitis ritè peracta res est, ac omnis rescissa penitus mali origo.

Æger Tertius.

Reverendissimus Abbas *Congregationis Reformatæ Divi Bernardi*, gravi olim Orthopnæâ diù detentus, ex aliquot dierum itinere, cum sævius quàm unquam perflaret Boreas, in febrim acutam incidit unà cum magnâ spirandi difficultate, Tussi, dolore lateris punctorio, pulsû languido, ac inæquali. Mox intensius adaucta febris; Spiratio ingravescens magis; Facies, oculique, emortui hominis instar; Mens emota; Sputa initiô liquidiora, viscida modò, ac cruentis lineis interstincta; Urinæ per initia tenues, nihil subsidentes, copiosæ. Brevi ad extremum redacta erat res. Decimo quartô subitæ defectioes animi, vacillans pulsus, frigida repentiè extrema, propè erupturæ Vomicae præluserant; Prodire mox visa sputa puris instar, graveolentia, exiguo conatu, sæda. Septimô & vigesimô obstricta dudùm alvus biliosis multis perturbata est, nec paucò tempore talia multa processere; In totum autem tùm febris reliquerat, tùm sputorum excreatio lætissimè desit. Cruenti quidpiam ab hæmorrhoidalibus venis sub morbi decursum effluxit. Secta bis initiô in cubito vena, mox alterâ vice in pede; Hirudines quoque ano affixæ semel; Disrupto tandem apostemate appropriatis remediis opitulatum.

Æger Quartus.

Pistorem propter *Portam Urbis Victoriam*, an potiùs *Victoriam*? Per illam namque INVICTIS-

SIMUS REX, unà cum EUGENIO PRINCIPE, ac cæteris fæderati Exercitûs Ducibus Urbem memorandâ illâ die ingressus est, quâ fractis, & profligatis Hostibus obsessam trium mensium obsidione Civitatem solvit, Italiæ libertatem asseruit, Europæ securitatem restituit; Pistorem inquàm febris acutaprehendit cum dolore lateris punctorio ad dextrum usque Hypochondrium, ac Regionem umbilicalem propagato. Magna abdominis tensio, ac totius corporis lassitudo; Facies mox ab initio subfusca ferè, pulsus humilis, mærentes oculi, respiratio gravis, anhelosa, difficilis. Quartô mitior dolor, pulsus intermittens; commota alvus; Urinæ flagrantæ: Sputa pauca, subflava, improba; Nox laboriosa. Septimô delinquens per intervalla è vestigio pulsus, vacillans idem, vix elatus; Paucus sudor circa caput prodiit; Nihil ab alvo deiecit. Nonô sudore per totum corpus diffusio læta sputorum excreatio obtigit, quæ ad vigesimum usque diem probâ expurgatione perdurarunt. Huic ob virium jacturam, cujus certissimus index erat pulsus humilis propè, deficientisque, semel tantùm parvâ dosi missus fuit sanguis è brachio. Utramque tertiis paginam implere Cardiacæ, balsamici, Traumaticæ. Magnam præstitit opem in principio Morbi Theriacæ cum vino exhibita, tùm quandoque etiam unà cum aquâ Scabiosæ, ac Syrupò de Papavere erratico; Hoc enim more cocta magis sputa liberiore viâ ex pulmone prodierant; Valentior itidem pulsus, ac validiores vires rediere. Vesicantia quoque bina admodum humeris, fots, moxque ab effrac-

to apostemate Rhyptica, abluentia, consolidantia feliciter usurpata, inter quæ Terebinthinata quæque, ac balsamica cætera principem locum obtinent.

Æger Quintus.

OLitoris Uxor juxta *Hortos Regios* decumbens foedâ per hyemem scabie longo intervallo vexata, medio Vere febri acutâ ex levi occasione corripitur cum rigore, ac dolore Capitis, anhelitu difficili, cui postridiè sese una comitem addidit Tussis, sitis, ac dolor in dextro Pectoris latere per vices repetens. Tertio die febris rediit, mox dirior Tussis, abjectus omninò pulsus, sputa atro colore prædita, pauca eadem, ac summe viscida. Vespere sincerus ex dextrâ nare exigua copiâ sanguis effluxit, Alvus autem stercora probè demisit. Quarto rigor repetiit, sopore aliquantulum detinebatur; Biliosa, flava, multa vomitione rejecit, paulumque intermittens, virulenta; Pulsus debilior, ac inæqualis; Facies ab ipso morbi exordio vultuosa; Sputa liquida; Vires abjectæ prorsus. Refici hæc visæ sensim, ac recreari, atque unâ simul erigi pulsus, sputaque uberius ac probè elici, exhilarari vultus ab exhibitâ per vices Theriacâ in aquâ è toto Citro, aut Scabiosæ unâ cum modicâ dosi hircini sanguinis. Gemina quoque admota Tibiis vesicantia. Undecimò febris reliquit penitus. Trigesimò quartò exigua iterum proludente febri, ingenti oris salivatione correpta est, magnâ diu noctuque exundante seri copiâ, tenuis, fetidi, acrescentis. Quod quidem postremum

repurgato corpore, tum sero lactis destillato ad aliquot dies præscripto in totum desiit. Huic Genitrix septuagenario major, ac Soror aderat natu minor, occulto utraque cancro pectoris dudum vexata.

Æger Sextus.

ALteram ex abortivo fœtu circumciter quintum mensem febris acuta corripuit cum exiguo horroris sensu, lumborum dolore, & gravitate capitis. Tertio inaugebantur magis dolores; Respiratio difficilis aderat, pulsus debilis, inæqualis, extremitates frigidæ, intus exæstuans, jactabunda, urens. Quintò sudor paucus circa caput, ac summum pectus dimanavit; Per vices visa delirare, confestimque rursus ad intelligentiam redire; Sputa sublivida; Urinæ paucæ, tenues, nigrescentes. Septimò sub tempus matutinum è vivis migravit. Alvus huic per totum morbum recrementis multis, crudis, ac tenuibus fluxit.

Æger Septimus.

FAber Ferrarius Athletici habitus propè *Xenodochium Charitatis* ex febri assiduâ decubuit cum dolore lateris gravativo, Tussi, pulsu vix elato, inæquali. Sputa per initia liquida, cruenta, pauca; Respiratio laboriosa; Oculi micantes; Facies atro colore suffusa; Siticulosus; Insomnis. Tertio extrema livida ferè, & frigida; Præcordiorum contentio submollis utrinque; Pulsus propè deficiens. Quarto mens perturbata fuit; aliquantulum insudavit. Multa per alvum dejecit improba. Quintò obiit.

Aperto cadavere præduros pulmones Hepati substantia, ac colore conformes comperi, plerisque intimè albicantibus lineis interflinctos, è quibus purulentus, aterque humor prodibat graveolens. Plures insuper intrà cordis delubra exigui Polypi occurrant, atque horum alter prolixius admodum in pulmonali arteriâ, perque illis ramificationes, ac majores truncos eleganter dispositus. Mirum sanè, (quodque idem maximè lentescens liquidus, tum solidus haud amplius in proprios systalticos nifus consurgere potentis argumentum extitit;) Ut tam exiguo tempore tanta pulmonibus labe accesserit, tam citò hi suppurari, atque hinc intrà horum sinum, ac profundiores recessus tanta congeri potuerit, fæda, ac purulenta materies! Hujusmodi exempla præter multa, quæ à nobis afferri possent, sexto videlicet, septimo, nono die denatorum, in quorum cadaveribus pulmones sanie undique scatentes reperti sunt, legere est apud *Bonetum Anat. Pract. l. 2. c. 4. Ballonium, Riolanum, Hollerium, Zacutum, &c.* Idem quoque in Cadavere Illustris Viri Ludovici Gonzagæ sexto morbi die defuncti observasse refert *Cardanus (a)*, cui nempe omnia vasa pulmonis ex triplici genere, magis tamen asperæ arteriæ rami erant pleni sanie simili lacti, adeò ut nullus adesset prorsus sanguis. Plerisque horum, qui celeri adeò fato sublati sunt, nigroris unà simul vestigia conspiciabantur, imminentis illa, aut fortè jam facti Sphaceli prologia. Conjicere autem erat propè adesse id ab doloris carentiâ, aut minùs ex-

(a) De providentiâ ex anni Constit. pag. 1052.

quisito illius sensu, quod quidem utrumque Sapientes nunquam fefellit.

LIV. Neque id sanè arduum conceptu est, ut unà simul suppurationis, ac Sphaceli indicia occurrerint. Nec illa iis prorsus habenda fides, qui ut id ipsum concipi queat, minimè edocti, hujusmodi nigroris, seu Sphaceli notas in pulmonibus obvias, cadaveris corruptelæ adscribendas malunt. Cur namque ejusmodi nigroris vestigia in omnibus passim haud reperiuntur? Cur in pulmonibus illa potius, quàm in intestinis, quæ ob sæcum colluviem citius quàm ulla alia pars corrumpi, ac in Sphacelum abire debuerint? Cur denique in uno tantum, aut altero pulmonis lobo, reliquâ illius parte infonte penitus, ac integrâ? Equidem mali hinc potius culpanda sævities, & suppurationem, & Sphacelum inducere celeriter apti, ut præclare idem explicat laudatus *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag. 165.* Inclytæ Regiæ Joannæ exemplum afferens, quæ sexto die defuncta est, inque illius cadavere pulmones unà simul multa sanie plenos, ac Sphacelo obfitos deprehendit.

LV. Isque aderat omnis sævientis morbi processus, quem quidem dum mihi adhuc ab oculos pono, ac mecum tacita cogitatione perpendo, præclare video, tum luce meridiana perspicuum magis elucet, quàm opportunum fuerit labentem hæc inter discrimina Naturam erigere, tueri, vindicare; Quàm ex adverso periculosa plenum opus alexæ diversam ab hoc tramite viam insistere. Nullus hic enim sudorificis locus, aut catharticus, cum maximè in præcipiti

piti res erat; Quin imò ipsamet cautè adhibenda remedia, quæ recreandis, confirmandisque viribus dirigebantur. Quot equidem recensere ego possem è medio sublatis, quos hisce artibus, atque adminiculis servari posse evidens erat, ac planè conspicuum; Si modò in doctum ac prudentem Medicum incidissent? Quot *Orco* dedit præceptis unius hominis audacia, qui eò temeritatis evasit, ut indiscriminatim singulis decantatum quoddam sudorificum in ejusmodi pectoris ægriitudinibus exhiberet, ceu Polychrestum, ac Divinum propè auxilium? Oh quam perutile foret Republicæ hujusmodi pestiferam hominum sobolem de humano Corio impunè ludentium proscribere! Oh quam miseris ægrotantibus proficuum in solertis ac probi Viri manus devenire! Quantum verò expediat Medico, quæ exhibenda sunt remedia, maturè expendere, eaque pro morborum indole, atque ingenio Exploratoris instar discernere; Ipse Peruvianus Cortex, ut de hoc uno loquar, offendit. Is namque, qui superiore anno voto feliciter respondit, *Cane* modò pejor, & *Angue* fugiendus, nedùm in exaratis lævientibus pectoris affectibus erat, sed & in cæteris ferè, tum potissimum in ipsis, quæ mox Autumno præluserant, quæve dein toto decursu anni lævierant passim, febribus; Evidenti quidem indicio, stimulo magis, quam freno opus esse, lectis ac præterito anno, quo tota humoralis massa ad orgasimum heu prona nimis, ac *nescia stare loco*, coercenda erat potius, ac ceu injecto compede suos intrà fines, ac limites, ne diffugeret illa prorsus,

compescenda, quod quidem mirè utique præstare potens est memoratus Cortex, ut Doctissimi Viri adnotarunt. Eandem ob causam pariter vesicantia, quæ Superiore Anno noxia valdè extiterant, ac nefasta prorsus, haud exiguam hoc labente anno ægrotantibus opem atulere; Ut & sanguinis missio, quam propè dixerim princeps potissimumque extitisse in hac Constitutione præsidium, ut superius ostendi. Equidem ut apud Geometras *curvum* norma sæpè est ac regula recti; fas est exinde decernere, quibus in morbis proficua sit, quibus econtra noxia venæ sectio, tum vesicantia, ac cætera quæque consueta Artis præsidia. Profectò si ab *Hippocratis* ævo ad hæc usque tempora hisce vestigiis institissent Medici, optatæ perfectionis apicem jam dudùm attigisset Ars, quæ conjecturis & adhuc jure meritò facta illis videtur, qui haud sciunt errores non Artis esse, sed Artificum.

LVI. Omne scilicet, ut ad exaratas pectoris ægriitudines me conferam, intrà Thoracis claustra intimè latebat malum; Quod quidem, si Erysipelatis morem, incrementa, exitum, quibus id ipsum se se perspicuum præbet aliquando, ac recens præbuit, atentius expendimus, ac utrumque horum invicem comparamus, nihil omnino diversum, ac discrepans reperimus; Quin imò fateri opus est ejusmodi exaratas pectoris ægriitudines nil aliud reverà esse, quam *Erysipelata Pulmonum*, quæ in gangrænam dein, aut suppurationem, aut in utramque tendebant. Febrim quod attinet, ejusdem hæc ipsa erat indolis, ingenique, ac illa,

illa, quam jam tum comitem sibi adsciverant Erysipelata superiore Autumno orta. *Crymodem* vocabat *Aetius*, ut eam ab *Thyphode*, ac *Lypiriâ* secerneret, quæ oblesso Erysipelate hepate, aut ventriculo oritur. Ut autem ad pectus potius, quam ad aliam quamlibet partem præcipiti gradu rueret morbifica materies, ibidemque phlegmonis modò, modò Sytrophes, aut abscessus more subluderet, totque diras adèò ægri tudines gigneret, haud abstrusa res est intellectu. Quandoquidem huc, qui per univèrsum corpus perenni lege fertur cruor, totus plèno alveo pertransit: Huc mirriplacatis generis vatorum textura præclaro invicem ordine ludentium conspicitur; Huc denique aeris alterationes quotquot effingere, aut cogitare animo quispiam potest, vestigia sui relinquunt. Hinc solidis, ac liquidis propagata labes; hinc Phlegmona, hinc Sytrophes, hinc enati ad pectus abscessus, quarum omnium ægri tudinum parentem causam lubet ab aère ipso deducere.

LVII. Et sane ut is *acrioribus moleculis* dives superioribus annis, cum assiduè adèò perflarent Austri, ad fluorem liquida coegit, ac dirè admodum si quis unquam, adversus solida se se præbuit, eadem crispando, vellicando, erodendo, ut tot palam fecere spasmodicæ affectiones, quæ tum temporis immaniter populabantur: Ut idem *subacidis*, ac *nitrosi Salibus* onustus, quas Boreas vehit, eadem sæpè liquida ad fixitatem deducit; nec solidis parcens ea ab proprio sui elatere cogit recedere, inque sustalticas reflexiones abripi haud sinit ampliùs; Num vicissim ruen-

tibus Austro, ac Boreâ, cujusmodi hæc ipsa extitit labentis anni Constitutio *neutrum* quoddam corrumpere aptum, ac figere abs re foret excogitare *salinum principium*; quod *in aère ludens* hæcè intulerit ægri tudines, tum à fixitate, ac *stasi* liquidorum, tum ab putrefactivâ eorundem, ac solidorum unâ invicem conspirantium labe pendentes? Quot enim ludere in mores salia novimus? Quot illa formas induere? In quot se se larvas effingere? Quis omnes horum species recensuit unquam, *quot nec Proteus quidem lussit, nec coloratus spectatur Camæleon*? Quis intimiora hujusmodi Naturæ abdita penetravit? Ut acidum, austerum, acre, & sexcenta alia in Sanguine latent inconspicua, ita in aère innumera ludunt, quæ homines *multimodè* afficiunt, ac tot diversa inferunt mala. Equidem in ejusmodi rerum trepidatione, totque inter ventorum oppositos flatus æquum erat internoscere insolitum aliquid *per æthera inanè ferri*, quo semel affecta liquida, ac solida fixitatem illa, hæc labem, utraque necrosin, ac gangrænam fusciperent.

LVIII. Ejusmodi itaque exoticis salibus imbutus aër obvium quidquid, ac suscipiendæ labi aptum magis inficit, ac lædit. Quæ quidem salia cum diversæ adessent naturæ, diversas quoque affectiones induxerant, *Phlegmona* nempe, *Sytrophes*, *Sphacelos*, *Apostemata*, prout figendo, & erodendo apta, aut horum alterum, aut utrumque sæpè pepererant. Nunquam autem Sphacelo obsita ulla visa pars, quin huic inducta in liquidis stasis proluserit, ortumque dederit, ac incre-

incrementum. Num verò exitiales ejusmodi moleculæ ob spirantium ad-verso invicem flamine ventorum concursu, nùm ab alia quâpiam fortè causâ repetendæ sint, decernere nemo ausus unquam, ac revelare? An Terræ motibus quidquam tribuendum, jure dubitat (a) Clar. *Gagliardus* quod idem observationibus longâ annorum, locorumque intercapedine dissidentibus, institutis, ac collatis invicem comprobare nititur. Ast & id ipsum gravibus adhuc laborat difficultatibus, quas quidem prævidit laudatus Author, haud tamen pro rei dignitate persolvit.

LIX. Hæc inter læthiferas particulas liquidis, ac solidis æquè infensas, exitiosæ, ac perniciosæ magis erant, quæ gangranosam labem inducendo pollebant magis. Hinc enim enato celeritè Sphacelo velox discrimen, ut ægroto *sexto, ac septimo* obtigit, aliisque non nullis, qui quarto plerumque, quinto, ac sexto die defuncti sunt. Nossè erat hujusmodi figentis veneni vim, (sit verbo venia,) vel ab ipso ore, vultu, oculisque ægrotantium, perturbati instar hominis, attonitique, sero heu, trucique obtutu; Lingua iis urens, ingensque in spirando fervor aderat, ac præcordiorum æstus, sitis Tanta, dejectiones alvi nigrescentes, extrema frigida, pulsus per totum morbi cursum vix elatus, ac penè delinquens idem deficientisque. Atque iis quidem magni subsidii extitit Theriaca recens unà cum cardiacis assumpta, cujus beneficio haud pauci evasere. Nec exiguam quoque opem at-

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

(a) *Relazione de' mali di petto dell' anno 1720. p. 33.*

tolere vesicantia initio admota, horum quippè auxilio ad loca remotiora protrusis lethiferis, exoticisque salibus, seu, ut Practici ajunt, morbifica materie producta, atque ibidem exonerata, non omnes passim enecabantur, quam plurimi etiam superfites fiebant.

LX. Nec verò quis me fortè putet inconsideratè adeò Theriacam in hujusmodi Phlogisticis, ac mali moris pectoris affectibus adhibuisse. Ecquid enim ex ingenti remediorum segete usu præclarior, ubicumque interne viscerum corruptionis, ac Sphaceli metus est, quam Theriaca, quæ lethifera spicula eludat, putredinem arceat, cruorem ne effraetis vinculis in fluorem totus abeat, coerceat, ac mobilissimas illius partes retineat? Nùm in Pestibus, quarum Natura in tenuissima, celerrimaque putredine maximè versari, vel ex eo clarum fit, quoniam nullus morbus illis æquè est contagiosus, præsentissimum hæc ipsa auxilium est, cæteris longè præstantius? Narrat (b) *Forestus plerosque Hagæ Comitum anno 1580. cum ejusmodi ægri tudines dire ibi crudeliterque sævirent, se ipsos tum alios absque Medici præsentia curasse assumpta Theriaca.* Quod tamen auxilii genus, ut potè vulgare, ac comparatu facile haud ipse omninò probare videtur, ait namque idem, *præstare magis ea omnia adhibere, quæ vera methodus curandi docet, quàm uno calipodio, ut calcearii, aut uno medicamento omnes curare.* Nunquam enim fortè noverat adhuc Vir eximius specificorum usum in Medicina, aut quod

(b) *Obs. 3. de febr. cum morbo Epid. grassant. p. 152.*

illius ævi mos erat, crediderat ipse sanari haud posse tutò ægritudines, nisi peregrina, ac pretiosa remedia comparentur, quæ

Lucis in ortu

Indus, Arabs, Syrus, divesque Sabæus Vicino sub sole legit, quæ præbet Orōtes, Eximia ignoto mittit quæ Nilus ab ortu. vanam scilicet ac fuilem Medicinam esse, quæ remedia proponit, ut *Plinius* loquitur, parata vulgò, inventu facilia. Heù quàm miserabilis aderat illis temporibus Reipublicæ nostræ facies, quotve nobilissimam Artem erroribus implicarunt ingenia Arabum?

LXI. Ubi verò inflammatoria materies in suppurationem abierat, perque illam sputum expurgari cæperat, summa erat nitendum ope, ut ritè id leniterque prodiret, tutaque dein, ac subita ulcerosi loci depuratio contingeret. Subit hinc loci, atque in memoriam redit miræ in præclara Vestali curationis exemplum, cui hujusmodi abscessus in Pulmone diù latens erupit tandem, ipsaque unà cum sputo folliculum ipsum (mirabile dictu) quo purulenta materies includebatur, ejecit. Erat is cystidis instar efformatus, inque ejus fundo purulentus humor conspiciebatur ejusdem coloris, ac substantiæ, cujusmodi aderant sputa, quæ jam diù ante prodierant. Vesiculam adfuisse crediderim in hunc morem protensam ex iis, quibus totus undique Pulmo eleganti artificio componitur, in qua ceù in folliculo, aut cystide pus continebatur, atque earum quidem, quæ majoribus Tracheæ ramis proximiores sunt, quo facilius assiduè tussendi conatibus omni, quò adnectebatur, soluta compede aëreos tubulos, quorum ad fines exiguæ

ejusmodi vesiculæ appenduntur, subire potuerit, perque os dein protrudi. Equidem folliculatas, ut ajunt, Vomicas seù hujusmodi Pulmonum abscessus, qui propriam sibi Cystim comparant, nil aliud esse arbitror, nisi vesiculam quamdam hoc pacto extensam, purulenta in illam materie è finitimis vasis secedente, atque ibidem collecta, quousque tandem ob sui copiam, aut nimiam acrimoniam effracto clausuro in asperam arteriam, aut in cava Thoracis effundatur, Anatomica Pulmonum administratio perspicuiorem rem efficit. Quippè sanguifera vasa, quæ per totum Pulmonem innumeris propaginibus disseminantur, quæve admirabilem ibidem contextum explicant, ad universas vesiculas pergunt, juxta quas illa variis amplexibus, ac gyris una invicem ludunt, ac desinunt. Ecquid autem conceptu obvium magis, quam tenellis desinentibus arteriarum, aut venarum orientibus ramulis disruptis, in vesicularum sinus sanguinem sensim effundi, ibidem colligi, ac dein in pus verum abire? Hinc enormes aliquandò ejusmodi Vomicae, aut plures unà simul eodem tempore, aut successivè erumpentes. Videmus in statu præternaturali aneurisimata passim, ac varices ab dilatatis arteriis, aut venis efformari, ac diversas passim glandulas laxiores evadere, intumescere, inque magnam molem consurgere. Num æqua ratione vesiculares pulmonum cellulae extendi magis, ampliores effici, ac dilatari haud poterunt, tubque folliculi imagine minus in Anatomicis peritos eundem? Num & eadem forte hæmoptilicos incrementa, ac incunabula, totque dirarum pectoris ægritudinum?

LXII. Altera Vomicae species recensetur, quam tamen vix ego Vomica dixerim: Quando scilicet in pulmonibus foveam unicam, aut fortè binas efformari quandoque contingit, easque circum circa parietes callosos obtinere, ita ut materies ibi collecta in massam sanguineam minimè transferatur, sed quotidie tota, copia licet ingenti, expectoretur; Hi facis sani degunt, benè respirant, comedunt, & dormiunt incolumes, aut saltem in modico corporis habitu persistant, & non rarò perenescunt. Hinc non nulli dicuntur Phthisin per 30. aut 40. annos habuisse. Vivit apud nos Mercatoris Uxor quinquaginta quinque annos prætergressa, plurimum liberorum mater, è quibus unus ante biennium Phthisicus obiit: Illa habitu phthisico ab annis plusquam viginti merè purulenta expuit, sceleron referens, & quamquam à catarthis in pulmones crebrò decumbentibus, præter frequentes ex liene ægritudines, fato sæpè fuerit proxima, nostraque cura liberata, periculo tamen semper defungitur, ut in illam quadrare queat, quod eam mulierem, de qua Hippocrates: *Quinquies mortua est.* Queindam olim secui tabe extinctum, cujus dum pulmones inspicerem binas utrinque cavernulas avelanæ capaces, non tamen exactè rotundas, aut æqualiter cavas reperi, sed quasi laceras, ac si à mustela vel à glire frustulatim portiuncula avulsa pulmones exesi fuissent. In harum altera ulceris callo recens obducti vestigia adhuc supererant. Sæpè is sanguinem tussiendo expuerat, tum paucis ante obitum diebus magna copia ejecit atri, spumosique.

LXIII. Utque rem in pauca contraham: Ut nullam absque folliculo, seu cystide vomica concipio; Ita harum quotquot occurrunt, sedem, ac locum in vesicularibus pulmonum cellulis statuendum autumo. Hinc purulenti, ac puris discrimen; Quæ namque ab effracto apostemate expuitur materies, verum illa ac genuinum pus est. Quæ vero purulenti instar se habet magis, hæc nullam prægressam, aut præsentem vomica, aut flaccidos natura pulmones, aut eosdem nimio onere oppressos significat. Quod sanè ritè est fecernendum, ne sæpè quamlibet aliam pectoris ægritudinem pro vomica accipiamus. Utriusque, purulenti videlicet ac puris distinctionem præclare assignat *Divinus Senex lib. de alim.*; Enim verò ut haud concipi unquam potest ullum fieri posse pus absque suppuratione, quidquam sanè inter hoc, & purulentum intercedere opus est, quòd nempè ad purulentum tantummodò sufficiat sanguinis vitium, secus ac in pure generando, cui & solida suum quoque calculum præbent. Adversus Hippocratem stare videtur Galenus ex sanguine pus fieri ratus, quòd in phlegmone in abscessum abeunte sanguis extrà vasa effusus in pus vertatur. Atqui haud advertit ipse suppurationem haud fieri unquam posse absque carnis erosione, quòd sanè indicat sinus post puris evacuationem sæpè relictus; Sanguis enim fusus, & calefactus, ut antiquissima Verba usurpem in hac parte, humidam, & calidam carnem, quam attingit, corrumpit, ex qua carne, si Natura robusta fuerit, verum pus nascitur, cui non rarò admiscetur aliquid puriformis

ex sanguine, & humoribus extra vasa effusis. Ego quidem totum, quod adest inter pus, ac purulentum discriminis ab ipsis humoribus petendum existimo: Vel enim sanguis est, vel lymphæ, quæ in pus abit. Utrumque enim horum per proprios sibi demandatos ductus uberi gurgite excurrit. Utque ab illius vitio verum pus, sic ab lymphæ pituitam illam putrem, seu purulentum illud, quod à vero pure fecernitur, generari puto; Ad utriusque verò generationem solida æquè concurrunt; Discindi hæc namque, erodi, aut quocumque alio modo lædi opus est, ut inde ab receptaculis suis, per quæ vehitur, sanguis, aut lymphæ secedat, inque pus abeat, aut purulentum. Atque hinc e follicularis vomica verum pus, secus verò ab iis, quod foveas dumtaxat, aut cavernulas in pulmonibus obtinent, exire cernimus; Quòd illæ ab sanguine per ima quotquot Delubra pulmonum discurrente, atque in vesiculas exundante enascantur. Hæc verò ut plurimum in extima pulmonum parte conspiciuntur; Lymphatica namque vasa superficiem tantum pulmonis attingunt, perque illam assidue luvantur.

LXIV. Ceterum quodecumque illud sit discrimen, quod inter purulentum, ac verum pus intercedit; Idem illud facere videtur, quod & alterum. Utrumque enim sæpè inevitabili fato prolusit. Rursus in hoc etiam differunt, quod pus malum sit ut signum, & ut causa; Ut signum quoniam abscessum, & inflammationem systrophicam præcessisse declarat; Unde consumptio partis pulmonis sequitur: Ut causa quia nisi ex-

eat, febrem lentam fovet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem, & in qua manet, & contagio vicinam. Pituita verò puris, seu purulentum, malum est ut causa tantum, quoniam afficit Pulmonem ipsum morâ, nisi exitum habeat. Sic in tussibus aliquando cum pituita excernitur, & sputum album, & semiputre, atque ut aiebat Hippocrates, simile puri. Quæ huic succedit Phthisis diuturnior, ac propagari aptior altera est, quæ ab vomica provenit.

LXV. Verum illuc, unde capi; Eiusmodi pectoris ægri tudines propè comitabantur anhelationes, quas Græci Asthmata vocant, Tusses, rucedines, capitis dolores, ventris tormina; atque è chronicorum classe Hydropses, æque pectoris potissimum, Tympanitides, Tabes, Arthritis, Scabies, postremaque hæc pueris præferim, ac feminis. Quædam etiam per ætatem gliscere visæ febres mali ingenii, eoque illæ peiores, truculentioresque, quò Canis instar rabidi hos, atque illos absque latratu lacebent; Hisce se se addiderant verminosæ aliæ, hæcque inter non nullæ, quæ incerto plerumque circuitu, miti, placidoque vultu ludebant, quæve diriores, inclementioresque evadent, si quis illas consueto more expugnare tentaverat. Obesiores in universum, quibus

*Pinguis aqualiculus propenso sef-
qui pede extat,*

sævius, crudeliterque magis vexati; Tum qui antiqua in Cruribus, aut Tibiis ulcera, aut peculiarem quampiam ægri tudinem diu fovebant. His namque inopinatò arefcente ulcere, aut

aut vetere sanato malo, pectus illicò afficiebatur infausto successu. Hoc pacto sublatum initio veris Romanum Pontificem CLEMENTEM XI. audivimus, delatis mox Ecclesiæ clavibus Generis nobilitate, ac moribus Spectatissimo Viro *Michaëli Angelo Cardinali de Comitibus*, qui nomen sibi assumpsit INNOCENTII XIII. maximo totius Christiani Orbis gaudio, ac plau/itu.

LXVI. Invalescente Æstate frequentiores adhuc, quam unquam vomicæ exitere, quæ quidem, etsi pari felicitate absolverentur, non eadem tamen initia, ac incrementa observabant, ac quæ anteaçto Vere profusebant. Plurimis namque levissimâ de causa vomica erupit, nullo sæpè prævio vestigio doloris, aut horum quopiam, quæ sive futurum, sive jam factum abscessum, sive propè impendentem illius disruptionem prænunciare consueverant. Sæpè hos inter fluctus ventorum Variolæ, ac Erysipelata se se prodere conabantur, vix tamen quidquam memoratu dignum edidere. Quidam etiam mediâ Æstate subito fato tum in Urbe, tum in Agro erepti sunt. Desinere tandem, saltem hæud ita frequentiores occurrere appetente Autumno cæperant memoratæ vomicæ, ac tum rursus quidem, dirèque magis foris prodire exarata febres, quarum tamen vix ullam cernere erat absque comite Pectoris labæ, sive hæc illis præcurreret; sive in hanc illæ exierint sæpè. Vix pauci per Æstatem Dysenteria laborarunt.

LXVII. Primis Augusti diebus magna caloris vis extitit, mox triduum tonitruosum, pluviosum, ac

quandoque grandinosum successit. Immotus per id temporis Mercurius constitit diu; Visus hic ima repente petere, ac veluti in Perigæo degere, cum propè impenderent tonitrus, *Cælique fragores*. Sæva hinc exarata alvi Tormina accessere, quæ etsi primo intuitu lenitè læcessere viderentur, in contumacissimas dein, periculosas, ac plerisque læthales ægri tudines accedente Æquinoctio degenerarunt. Ingens quoque hinc loci commemoranda subit Puerperarum clades, quarum plurimæ abortivos fætus edidere. Fortè id nedum liquido ad lentorem toties memoratum proclivi, quin, & solido quoque nimis debili, ac laxo maximè tribuendum; Utrumque ab arcana, ac inexplicabili aëris constitutione, undè & cæteri effectus prodierant, repetendum.

LXVIII. Equidem, ut verbo me expediam; Vereor namque ne in magnam nimium molem excrescat Pagina; Si quotquot hoc anno regnarunt, ac longè, latèque sæviere, malorum indolem, ingeniumque, atque originis principium attentè perspicimus, nedum video lentoris crimine redarguenda liquida, quin & forte maximam vitii partem solidis tribuam nimiam laxitate peccantibus. Ecquid enim tot vomicæ, ut unam instar omnium ægri tudinem in exemplum afferam, ecquid inquam tot hoc anno vomicæ, quot nunquam auditæ olim? nisi ab solido in crispaturas suas, ac proprios nifus deduci hæud potente amplius, ac penè dixerim, deficiente? Anne fortè quis adhuc, frustra declamante *Petronio* (a), in eo

LII 3 est,

(a) *Satyr. pag. 78.*

est, ut totum liquido opus nihil in œconomia animali solido velit adscribere, ignoratione potius pertinaci, atque inani sectæ amore, quam ratione aut consilio? Juvenem nuper secui ex febris acutâ vigesimo morbi die defunctum, cui omnes Peripneumoniæ notæ aderant; Huic universa Pulmonis substantia in strumas veluti composita conspiciebatur, quibus apertis ingens puris copia profusiebat. Quidam quoque diuturno affectu catarrhali vexatus, qui mox in ascitem degeneravit, cum vesici amplius haud

potuerit, inediâ necatus periit; Aperto Cadavere summè flaccidos Pulmones, ac multâ sanie repletos, tum viscera quæque imi ventris laxa admodum, ac ventriculum præsertim, comperi occluso penitus Pyloro, ut nec Stylum quidem admitteret. Num id fluidis potius, an solidis adscribendum? Num & ultrò toti erimus in expendenda *liquidorum intemperie*, Principis illius intemperiei, quæ in solidis est, immemores prorsus, earum ignari rerum, *per quas vivimus?*

Constitutio Epidemica Taurinensis Anni 1722.

I. **A**nni Historiam perscribere aggredier ab superioribus duobus, qui hunc præcessere, annis parum, ac vix, toto sui decursu dissimilis, sive adspirantium ventorum indolem ac morem spectamus, sive ingruentium morborum sobolem, ingentemque. Venti namque, ut ab iis ordiar, *qui*, ut verissimè ait *Argolus*, *in animantibus salubritatem unicè ingenerant, suscitantque?* totius anni curriculo, assiduo, nec unquam interrupto flamine diu perspirarunt ab Hyperboreis modò plagis, modò ab Australibus oris erumpentes. Varia hinc, ac incerta omnino tempora; Præmatura modò hyems, immitisque; lenis eadem modò, ac Veris potius imaginem referens, ac vicem: Prout nempe aut ruens ab alto Boreas, sævusque Aquilo, aut turbidus Auster perflabat. Recurrere sæpè visâ mediâ hyeme æstas; Floraque ubique in agris ludere, lætaque prodere initia veris. Lubet autem altius ab autumnali æ-

quinoctio, ubi superiore anno desii, initium ducere, antequam ad hyemem ac anni reliquum festinante calamo properet Oratio mea.

II. Autumnus itaque, quæ quidem anni tempestas Medico maximè diligenterque expendenda est, utpote quod sub id fermè temporis nova plerumque soleat morborum cohors in scenam prodire, toto deinde anno longè latèque regnatura; Autumnus, inquam, statim ab initio horridiusculus ad plures dies præluxit, præcipiti ruente Boreâ. Atqui redire protinus, auctusque velut viribus perspirare iterum, ac favire magis visus Octobri Auster, quo usque dein validiore impetu erumpere denuò abeunte librâ ceperunt ab Orientalibus primò, mox verò ab Aquilonaribus terris horrentes gelidique flatus obscurato æthere, effusisque super Alpium cacumina, perque subjectam Planitiem, finitimosque agros, vix tertio ab Urbe lapide, ubertim nivibus præcocem

cocem heu, asperamque hyemem portendentibus. Unius adeo mensis spatio urens modo æstas, modo rigida hyems sæviit, extremosque utraque conatus edidit, pugnantibus invicem, ac velut de summâ rerum, quis nempe horum prior terga daret victori, palmanque alteri victus cederet, certantibus inter se ventis. Vicit utique, vicit, diuque ludentium australium iram, sævitiemque tandem omnino fregit iis oppositus Aquilo; Novaque extemplo, etsi mitiore quidem imperio, morborum legio se se palam ostendit, inque apertum produit, quorum vestigia, ac penè dixerim, procludia nosse erat appetente æquinoctio; cum primùm scilicet horridiuscula aura, silentibus ad aliquot dies, suaque in claustra illico receptis Ausfris, dirè perflavit.

III. Cernere quidem erat recens ortas novæ indolis febres per id temporis subcludere ab iis, quæ antea æstas, ac superioribus annis ultrò citroque debacchabantur, primo adspicentibus omnino discrepantes, intermittentes videlicet, aut intermittentibus analogas, iisque comites, ac pedissequas veluti, statim ac ruere Boreas coepit, plerisque passim ægrotudines, Asthmata, Lippitudines, Hæmoptoses, Paralyfes, Dolores vagos abdominis, Pancreatis, Mesenterii, aliarumque per ima ventris latentium utriusque generis glandularum Obstructiones, contumaces quantum, ac consuetâ hætenus Præcificis Methodo invictas prorsus! Utque omnem morborum Iliadem, qui, ceu ab Trojano Equo denso agmine Milites, ab uno omnes fonte progerminarunt, brevi sermone complectar; Dolores acerbissimi

mos artuum, Nephritides, Apoplexias, quibus diurnæ Hemicranæ, aut suppressa consueta quæpiam de more evacuatio præluferat. Addere hisce fas est lugendam, ac deplorandam adhuc *Puerperarum cladem*, earumque præsertim, quæ abortivos foetus pepererant. Senes in universum, diurnisque malis confecti postremum subire fatum, quamve diu eluserant mortis vim, hanc tandem obire, ac communem omnibus aleam experiri coacti sunt. Phytici quoque omnes brevi tempore sublati, ii scilicet, quibus aut hæreditaria labes pulmones obsederat dudum, aut adventitia eadem recens obtigerat post prægressam vomitam, aut aliud quidpiam in imo pectore latens, abditumque. Equidem invalescente hyeme, redeuntibus demùm in scenam Ausfris, sese condere hæc visa propè; Ac tum quidem Variolæ, morbilli, acutæque febres, quæ sub intermittentium larvâ primo, aut altero accessu delitescerant, moxque dein in subcontinuas mali moris celeri pede migrabant, torrentis in modum hos atque illos nullo discrimine aggrediebantur. Id tamen minimè quidquam officit, quin totius anni imperium, potestatemque morborum exaratis intermittentibus febribus, aliisque præfatis ægrotudinibus, quæ sub illis militare videbantur, dominatum inquam, præcipuamque iis sedem tribuamus.

IV. Totius hinc decursu anni præter modò dictas febres intermittentes, dolores potissimum abdominis, immanes iidem, sævique admodum præcæteris sæviere; quodve peculiare aderat, ac notatu dignum, videre erat stas plerumque horis exiguo præ-

præludente rigore, aut nullo quandoque etiam prævio horroris vestigio, ejusmodi dolores recurrere, statisque pariter horis evanescere. Non nullos quidem sine ullâ intermissione iis vexatos memini, atqui cœu in febribus subcontinuis observare est, quædam aderant novæ exacerbationis indicia, ac certa veluti prologia novi, ac dolorifici, ut ita loquar, repetentis paroxysmi. Sed de hisce in præsentiarum fati. Præstae modò, quam exorsus sum, tabem absolvere, rectoque dein tramite, quo unusquisque memoratorum affectuum sese prodiderit, vultum, quem servaverit, typum, quamve præ se tulerit, indolem ac genium explicare.

V. Medio circiter Octobris Orientalis aura non alterove die læto flamine adspiravit. Mitescere hinc non nihil æstus cœperat, quem reviviscentes iterum Australes flatus adtulere, insuetumque paulò post frigus erupit, gelido Aquilonis afflatu, cujus vim, feritatemque, nedum Incolis, Arboribusque, ac plantis, sed & ipsis etiam insontibus aquis præmaturo gelu concretis, cœu sub rigidissimâ hyeme, vix orto Autumnno, insensam adnotavimus. Quod quidem nullâ hætenis hominum memoriâ Subalpinis unquam obtigerat. Obscurum hinc sæpè cœlum, varium idem, incertumque; mox serenum, atque præclarum, prout Orientales modò, modò Aquilonares venti perflabant. Sæpè etenim visum, ac diutinâ experientiâ compertum, obscurum nubilumque autumnò cœlum reddi Orientalibus ventis spirantibus, serenum verò, nitidumque idem evadere instante Boreâ. Postremum Octobris

diem impetuofus is maximè, præcepseque ruens obflignavit.

VI. Felicioribus auspiciis sese prodidit subsequens Mensis. Lætior namque ab Occasu adspirans Africus finitimè sævi Aquilonis iram omninò retudit, illi saltèm morem imposuit, vimque, ac sævitiem ejus maximam, magnam in partem, coercuit. Saluberrimos utique, lætissimosque Subalpinis occidentales ventos jam dudum novimus; quod quidem ego adnotare operæ pretium duxi; cùm primum morborum quot annis apud Subalpinos sævientium historiam, quot annis & illam, quandiu vitam mihi, ac vires huic oneri ferendo pares dederit Deus, persolvendam conficiendamque daturus; Augustæ Urbis, quæ totius Regni caput est, Regumque inclyta sedes, agrique ejus, ac universi Subalpini tractus, qui ad Alpium radices insidet, conspectum ac positionem, tum cæteras aëris & alimentorum qualitates, quæ Urbium cœlum constituunt, descripseram. Ferrere hinc denuò Boreas visus ad aliquot dies, novo tum rigente gelu tejlure, concretisque suis in alveis indomito frigore aquis. Quod supererat mensis reliquum, tum Decembris initia Auster iterum funestavit. Observatumque nunquam, sive is, sive alter quispiam ventorum perflaret, perspirare illos cœpisse, quin obscurari è vestigio, cœlum videretur, ac inopinato propè tempestas impenderet. Ad Solstitium hæc usque gesta.

VII. Exordia hyemis tum modicus effusus imber, tum uberi dein copia delapsæ cælo nives foedarunt. Veris illa potius, quam hyemis primordia dixisses. Magna hinc temporum suble-

subsecuta tranquillitas lætaque rerum conditio. Mite prorsus, placidumque coelum, lenibus per intervalla obsecundantibus ventis ab occasu modò, modò ab meridionali plaga proficifcentibus. Haud minus læto omine Januarii illuxit, qui & idem ad postremum usque diem permansit, hujusce felicitatis, lætitiæ, ac serenitatis Autoribus unicè Occidentalibus flatibus assiduo, lenique flamine è propinquis, atque excellis Alpium fastigiis perspirantibus, quæ illorum, si quid infensum iis manebat adhuc, coercebant. Mirum utique nos iis plerumque ventis serenitatem debere, cum ex adverso impetuosi hi maximè ac insalubres Galliæ occidentalis regionibus sint. Atqui si vastissimum illum tractum mare inter atlanticum, ac Alpes, quæ nobis ad occasum imminet, animo metimur, si suprema Alpium fastigia, ac præcelsos harum vertices intuemur, ita quidem compositos comparatosque, ut infensum quidpiam, magnoque impetu ruens compefcere queant, ac inhibere; mirum haud videbitur amplius, ut lenes ii ac temperati dein Subalpinas hæc regiones benigno afflatu pervadant. Uberrimam namque vaporum aquosorum copiam, quam hi secum ex Oceano adferunt, magnâ ex parte suo in itinere dimittant, tum si quid adhuc retinent, antequam Alpes attingant, omninò deponunt. Norunt id quidem Allobroges, ac finitimi iis incolæ, qui trans Alpes degunt, quibus fecus ac Subalpinis, nubilum ac pluviosum aërem ejusmodi venti adferre solent. Id scilicet beneficii Alpibus debemus acceptum, sic una dispositis, ac collocatis, ut non nisi

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

placidos pacatosque ventos ad nos appellere ab ea parte finant, perque patentes campos discurrere. Secunda Januarii die cum advesperasceret propè, primoribus nempè noctis tenebris, obscurus quidam auditus coeli fragor, & passim cadentium fulminum species visa, violentissimo è Boreali clastro ruente turbine meridiem versus, contremiscente veluti, ac commoto Solo: Citissimè tamen id desit, nec ultra horæ quadrantem perduravit. Manè sequenti serenum iterum, ac sedatum cælum, idemque totius fere mensis spatio præluxit.

VIII. Priores Februarii dies foedi admodum moestique extitere, obducto nubibus sole, densoque velut sipario, ac caligine obvelato; Lætiores hæc successerunt ad æquinoctium usque, occidentalibus iterum per intervalla hiscentibus ventis, qui itidem ad austrum modò, modò ad Boream accedentes pulcherrimam modò, modò lætam minùs rerum scenam effecere. Ediscere erat, ac veluti prænoscere ejusmodi ventorum, aërisque vicissitudines inspecto Barometro; quandiu enim perspirabat ab occasu lenis aura, videbatur in media veluti statione Mercurius detineri, unoque tantum alterove gradu ab illa discedere, humilis ille, aut elatus, prout ad Austrum modò, aut ad Boream venti declinabant. Propè appetente Æquinoctio varium iterum, incertumque coelum extitit furentibus Austris; Pluviosum mox idem, nubilumque; quo usque tandem nitidus ac lucens Sol in ipso veris limine, è tenebris velut, quibus obvolutus aderat diù, emerfit lætus, beatissimosque dies incolis tulit. Beatissimi uti-

Mmm que,

que, lætissimique dies, quos præclariore inter aureoque signandos lapillo, jure merito recensere fas est, quippe qui Regiæ Celsitudinis CAROLI EMMANUELIS Pedemontium Principis Augustam Sponsam ANNAM CHRISTINAM LUDOVICAM, è Regio atque Imperatorio Comitum Palatinorum Rheni Sanguine ortam nobis dedere, magnò civium, ac subditorum omnium, exterorumque plausù, lætitiisque. Insonant etiamnum auribus meis publicæ voces hilaritatis obstrepentium passim bombardarum tonitru exaggeratæ. Versatur ob oculos festorum ignium splendor. Occurrit animo triumphalis ingressus Majestas, ingens omnium ordinum alacritas, confertissima populi multitudo: dubium ut esset, an hæc una in Pedemontio Civitas, an totum in hac Civitate Pedemontium contineretur. Proh superi quam festa, quam augusta pompa gaudiorum! Nec exigua quidem laus est Medicos hosce fastos tam bene auspicato, fortunatissimoque connubio, ceteri præclarâ quidam, felicissimique Epochâ obsignare. Annuat Deus populorum votis, ac precibus, Patrique, Avo, Proavisque simillimâ concessâ Prole, omnigena hoc uno collata nobis, quod idem maximum est, præcipuumque, beneficia compleat, æternetque.

IX. Mitem adeò placidamque hyemem, ut è diverticulis in viam redeam, secus ac portendere videbantur autumnus initia, transigimus, vix unâ aut alterâ vice spirante Boreâ, sæpè quidem Occidentalibus ventis, quibus australes etiam aliquando, reciprocantibus invicem Imperiis, ob-

sequebantur. Die Martii vigesima sextâ, cum Sol ad occasum vergeret, horrendis tonitribus æther circumfremere auditum, absque omni cœli parte emicare visa fulgura, nunc intermittente luce, nunc conditâ, effusâ mox torrentis instar pluvii grandine commixtâ. Sævissimus hinc, qui diù siluerat, furens Boreas, adque plures dies perdurans luctuosissimam rerum faciem, media inter gaudia, ac jucundissimi veris præludia, quæ amœniora haud exitere diu, reddiderat. Languere enim omnia illicò vidimus, prætaque, agros, ac nemora sidereo veluti afflatu ustulata, quæ paulò ante virentia undique, lætisque decorata floribus cernebantur. Luctuosum utique ac deplorandum spectaculum omnium oculis erat canentia circumquaque arva intueri, glacialibus ursa pruinis, rigidoque horrida gelu.

X. Aprili mense iidem assiduo, ac diro flamine perspirarunt Boreales venti, obcuro plerumque ac procelloso aëre, sparfa quoque subinde pluviam nivibus mixta nimboris, cum potissimum mitius rueret heu tot parens malorum Aquilo. Eadem Majo ac Junio scena si quosdam tantum dies excipias vernâ sereni aëre, ac spirantibus quandoque ceteris, quasi æstiva temperie, commendabiles. Sic veris speciem hyems tota Austrina exhibuit, cui postmodum ver succedit hyemis naturam veluti mutatis vicibus referens. Eodem modo subsecuta æstas est usque ad caniculares dies, quo tempore satis curiosum fuit luscinias audire pro cicadis arbuta rumpentes.

XI. Nefastum sanè, & insalubrem annum nemo non præviderat, tum ob

apparentia in mororum foliis signa uredinis, quæ sterilitatis Prodrroma est, tum ob pertinacissimam siccitatem telluris, arefcentibus ob inopiam humidi plantis, oleribusque. Illarum pleraque mediâ ferè ætate honore frondium orbatæ, ceû appetente hyeme, videbantur. Etsi enim ver pluviosum potiùs signare obtigerit, quàm siccum; detrimenti id tamen magis agris fuit, quàm utilitatis; Nocturno namque gelu madens adhuc tellus gelido velut rore insper a manè conspicietur. Intemperatum adeò, ac ex legem omninò annum experti fumus, nullâ ex illius partibus legitimam ac propriam temperiem servante, sed unâ alterius subeunte vices, funesto prorsus discrimine. Æstatis reliquum nunc lenes, placidique anniversarii venti, nunc spirans ex alto Boreas lætum modò, placidumque, perfrigidum modò, ac procellosum; tonitribus intermixtis, coelique fragoribus tulit.

XII. Antequam verò ad morborum historiam me conferam, lubet pauca delibare leviter, breviterque percurrere, quæ quidem explicandæ illustrandæque morborum indoli, comparandoque eorundem genio accommodata esse videntur. Sic enim recto velut tramite unâ properamus ad metam, quæve inferius dicenda manent, conspicua eadem magis evadunt, ac præclariora.

XIII. Quæ altera emiserat folia Morus, (ut ab Principe arborum exordiar, quæ haud exiguas incolis opes præbet,) exusta, ac veluti absumpta cernere erat, rubigine illa ne, an flavedine potiùs anceps hæreo; Flavedinis enim vestigia ubique aderant,

seu rubiginis minùs intensæ, atque ad flavum colorem vergentis. Cæteræ ferè arbores, tum frugiferæ, ut Armeniaca Malus, Cerasus, Ficus, Nux, Olea, Pirus; tum steriles, ac infelices, ceû Cornus, Fagus, Oleaster, Salix, Tilia, Pinus, Abies, ipsa dein virgulta, arbuftaque, fruges, ac hortensis universa familia haud obscura Epidemicæ hujuscæ (sit venia verbo) rubiginis indicia præbuere; Uvarum quoque proventus, qui veris initio aureus sperabatur, ob eandem causam nonnisi parcissimus extitit.

XIV. Quoad insecta, nunquam adeò exiguus spectatus horum númerus, tum eorum, quæ primo vere, tum quæ invalescente ætate ludere quotannis cernimus, perque aëra densò agmine circumferri; *Noctilucas* præsertim, quæ vespertinis horis quasi tot Phosphori ætate potissimum erumpere solent, vix paucas omninò præluere observatum. Nec dubium Borealibus id ventis tribuendum maxime, à quibus nitrosas particulas magnâ copiâ advehi comperitum est. Et sanè quo in loco hujusmodi insecta advolant, hæc ipsa sulphuris ibidem, quod aptissimum eorundem pabulum videtur, præsentiam comprobant, quod & insuper foetidi odores, quales ex sulphure & sale unitis percipiuntur, tum endemicis in locis, aut per ea tempora morbi ultrò confirmant, ac docent. Atque hinc quidem fit, quod in Russia, & novæ Angliæ quibusdam partibus, ubi tum hujusmodi animalcula, tum *Cantharides*, *Scarabæi*, *Locustæ*, *Fornicæ*, *Scorpiones*, ac *Pediculi alati*, tum alia pleraque hu-

juſce modi infecta rarò, aut nunquam viſuntur, eæ vix ægritudines ſæviant, quæ apud nos ſolent adultâ perſæpe æſtate caput atollere, ac debacchari magis. Locuſtas inter nulla frequentior Subalpinis *Gryllo-Talpâ*, horrendo viſu infecto quadruplò maximam ſuperante cantharidem, præcipuè ætate ſi fuerit proveſtiori. *Gryllum* hanc appellari puto, quia eundem fortè cum *Gryllo* ſtridorem nocte appetente facit; *Talpam* verò, quia terram continuò fodit. Eſt & altera ſpecies Locuſtæ, cujus præ cæteris magna viſa hoc anno ſoboles, *Italica*, ſeu *Mantis* dicta, vel quia ſuo adventu ver præſagit, ut *Anacreon* cecinit: vel famem prædicat, ut *Cælius* annotavit: vel quia anteriores pedes, veluti manus, ſupplICES ſemper tenet, atque elatas, vatam more, qui eo geſtu orationes ad Deum fundere ſolebant. Tam Divina cenſetur beſtiola, inquit *Rondeletius*, ut puero interroganti de viâ, altero pede extenſo rectam monſtret, atque rarò vel nunquam fallat. Pulcherrimæ aliæ locuſtarum ſpecies in Apulia, ac Sicilia reperiuntur, quarum altera *Italica* magnitudine, & formâ ſimilis, alium tamen ex naturæ locive dono colorem accepit: Habet enim cornicula ſaturatè lutea, hyacinthinum ocellum, alas ex luteo fatiſcentes, corpus reliquum amethiſtinum. Gracilis altera quinque uncias longa, cucullata, capite pyramidali, è cujus penè vertice duo cornicula latiſcula unciam ferè longa ſefe erigunt, galerumque illum Turcicum biplumem, quali Janiſarii utuntur, ſuperbientem repræſentat.

XV. Prolixa eſſet res ea omnia re-

cenſere infecta, quæ hiſce in oris ſoboleſcere quot annis ſolent, quorum quidem alia periſſe brevi, alia verò ne in ſcenam quidem prodiſſe hoc anno viſa; Hæc inter Erucae potiffimum enumerandæ occurrunt, quæ ceteri nocendi artis oblitæ prorsùs, ac veluti immemores, inertes paſſim per agros, ac ferè emortuæ ludebant intactis frugibus. Exigua mole animalcula infecto plurimum aculeo, *Eruca* ſic dicta, vel ab erodendo, quòd erodant olera, & pampinos: vel ab hærendo, ut *Apuleio* placet, quod pertinaciter adhæreſcant: vel à rugis quibus ſe ſeviciſſim corrugant, erugantque. Diſtinguuntur à *Mouſſeto* in Eterogeneas, ſive affines à Papilionibus, & aureliis ſatas, & Autogeneas ſui ex tribu profectas; Utriuſque innumera ſunt ſpecies, ut innumera extant herbarum genera, quibus veſcuntur; quælibet namque herba peculiarem alit erucam ſui vaſtatricem.

XVI. Ab Erucis ad Bombyces, ac Apes progredior. Præclarum utraque infecti genus, nec exigui incolis emolumentum. Aliquot illud hebdomadarum ſpatio albæ Mori frondè ſaginâ ſartum, idoneaque ad lanificium materiâ inſtructum edere deinceps deſinit, ramulumque ſibi objectum inſcendit, ubi ovata figura membranaceum effingat folliculum, circumque cum bombycia ſtamina ordiatur, factus *Bombylius*. Neque hic prodigiorum ſinis. Poſt exhaustam lanificii materiam ejuſdem folliculi cavo ſe abdit, occluſâ omni ad exitum viâ; paulloque poſt factus *Necydalus*, hoc eſt, cornutus, & alatus *Papilio*, niſi mature præfocatus fuerit, perfoſſâ membranâ, conſciſſoque ſtamme ſibi exitum

molitur. Haud minùs exquisito artificio alterum *dulci distendit neclare celus*, *Apis* sic dictum, vel quòd se pedibus invicem alligent apes: vel quòd sine pedibus nasci primò videatur. Pro priori ratione facere illud videtur *Virgili*, 4. Georgicon.

Aut ille pedibus connexæ ad limina pendent.

Pro posteriori militat illud ejusdem, *Trunca pedum primò, mox & stridentia pennis.*

Miscetur.

Deplorandum utique utriusque fatum! E bombycibus enim vix pauci *nitidum de pectore flum*, pretiosaque stamina edidere. Haud modica etiam pars imperfectum opus reliquit. Apes verò cernere erat incertis huc illuc erroribus ludere, favos veuti suos despicere, & *frigida tecta relinquere*, seram increpitantes æstatem, *Zephyrosque morantes.*

XVII. Haud minùs aquaticis quoque, ac terrestribus insectis infestus annus fuit; (sua etenim aquis animalcula adsunt, ut *terrestria Solo*) sive id ab eadem universali, ac propè inexplicabili aëris constitutione repetendum sit, sive potius ab aquarum inopia, amnibus, fluminibusq; ipsoque etiam Pado Fluviorum Rege, exhausto fere aquis, vixque eâ superflite quantitate lympharum, quæ ferendis navibus sufficeret. Magna hinc piscium egestas, quorum penuriam lacufires affatim compensarunt, tùm è vicino advecti littore. Fluviatiles inter frequentiores extant *Subalpinis Trota*, *Mullus*, *Timallus*, *Lucius*, *Anguilla*, *Mustella* vulgò *Botta*, seu quòd utrius similis sit, seu quòd capite ranas referat ut *Cardanus* deduxit; *Lampetra* à

lambendis petris sic dicta: *Nobilissimus* semper tùm à veteribus, tùm à modernis habitus *Piscis*, & *Apiciis* esui mirè expetitus. E lacuftribus principem sibi vindicat locum *Umbla Allobrogum*, quasi umbra, seu quòd haud exiguam cum umbra pisce fluviatili similitudinem habeat, seu quòd tergus præ multo livore opacum, & veluti umbrosum appareat; *Rondeletio* *Salmo* lacus lemani, quòd corporis specie, pinnarum numero, situque, & partibus internis *Salmonem* referat. *Umble Cavalier* communiter dicitur, fortè ob magnitudinem, præstantiam, & robur.

XVIII. Fabulosa non minùs quàm ridicula de *Anguillarum* ortu, ac propagatione nobis tradidere tùm veteres, cùm recentiores. Incertum diu, saltem nec exploratum satis, an viviparæ forent viperarum ad instar, an revera, ut cæteri pisces, oviparæ; quòd postremum haud ita pridem felicissimo conatu detexit Doctissimus ac Præclarissimus *Antonius Vallinierius*. Comparatum id, ac proprium veluti est magnorum Virorum, cùm verum retegere se haud posse nôrunt, fictitium aliquod in scenam promere ac fabulosum. Sic *Jovis* hæc filias nonnulli olim credidere referente *Athenæo*, ut *Deorum* munera *fungos* alii, & *tubera* pronuntiarunt; Haud aliter quidem ac *Magnates*, aut *Reges*, quibus vel brevi terminata ævo, vel incerta origo est, consecrare illam, adque Deos autores, aut Heroum quempiam remotissimæ ætatis referre consuevere. Abjecta ex adverso quidam iis incunabula dedere, limoque ac cæno ortas putarunt; *Quid enim secundius illo?* Sed hæc, & his similia, ut & ea

quoque quæ hac in re ridicula prorsus apposuit *Aristoteles*, ut ut antiquitatis laude præclara, haud in magno equidem ponam discrimine. Mirari id magis subit, ut eruditi alii, ac per celebres famâ viri, vel nuperrimis hisce temporibus viviparas illas adhuc decernere auferint, suâque Posteris figmenta commendare. Quodve mireris maximè, exiguam nobis vesicam in abdominis cavo locatam, in quâ sæpe vermes latent, quamve in omnibus fere piscibus, avibusque, imò & in canibus aliquando, ac plerisque brutis videre est vermiculis confertan; hanc inquam vesicam pro utero Anguillarum, vermesque ibidem latententes pro anguillarum fœtibus imposuere. Atque hæc libenter etiam concedam; Nec etenim refutandis hisce fabulis tempus suppetit. Danda hæc vitro venia, quod præjudiciis occupatas quorundam mentes, *Leeuwenoeckio* Duce, ac antecessore, densioribus potuit tenebris obvolvare, vel dum clarius, ac dilucidè magis perspicui ab illis credebatur. Quod verò quidam asseruerint se in prægnantis anguillæ utero undecim anguillas exsecuisse singulas suis secundinis inclusas, ut *Charletonus* affirmat, sive ut *Elfnerus* ait, in diversis membranis involutas; id ego haud patiar unquam Posteris impune tradi. Aut enim quod sibi effinxere animo, celi visum, ac perspectum oculis nobis dederunt; aut si ejusmodi revera anguillulas in abdominis cavo intueri est aliquando, vermiculos eas quidem fore crediderim; minime verò unquam veros fœtus anguillarum. Quod vel ipse quidem *Aristoteles* adnotavit, nec tamen unquam in mentem subit Viro, si il-

lius ævi caliginem, barbariemque maximam perpendimus, verè doctissimo, præfatos vermes pro anguillis agnoscere, quin imò adversus illos, qui hosce veros ac genuinos esse anguillarum fœtus contendebant, acriter admodum insurrexerat; In quo sanè haud exiguam promeruisse laudem videtur. Id ipsum quoque eleganter non minùs, quam doctè adverterat Præclarissimus *Redi* Hetruriæ suæ fœtus fulgentissimum in aureo tractatu: *Delle osservazioni intorno agli animali viventi, che si trovano negli animali viventi.*

XIX. Adverterat sanè præfatus Author, atque è viviparorum classe rejiciendas anguillas contendit; Earum tamen ovaria nemo ante prælaudatum *Vallinierum* vidit unquam, aut revelavit. Manebat enim Sapientissimum Virum, ac naturæ arcanorum perscrutatore solertissimum, Philosophos inter ac Medicos hujusce sæculi celeberrimum, ac jure merito Principem, honos ac laus, quæ ad hæc usque tempora latuerant ovaria Anguillarum, in lucem vindicandi. Manebat inquam doctissimum Virum inventi gloria, eò præclarior illa, quò obscuriora, ac cœnosiora, ut ita loquar, adsunt earundem anguillarum primordia, ac incrementa. Cernere est hæc ipsa ovaria secùs Spinam porrecta adiposâ ubique stris circumtexta, tenuissimâque membranâ obvelata, quâ detractâ ovula occurrunt, celi tonidem exiguissimi, ac lucidissimi Uniones, suo singula annexa pediculo, per quem nutritii roris vectigal suppedatur. Præclarior id, ac illustriore modo spectatur in prægnanti anguillâ. Quæ cum rarissimè occurrat, quod tùm temporis,

ris, ut Cl. Vir observavit, ima pe-
tat aquarum; haud mirum hinc quod
tot hæctenus magnorum eluserit inge-
nia virorum, obscurumque id, abdi-
tumque magis obscuritas ipsa originis
fecerit. Laudato utique *Vallisnerio*
nostro *Paulinus* præluxit, huic in
eâdem arenâ *Severinus*. Is genuinum
anguillarum uterum primus vidit. Il-
le etfi ova haud inspexerit unquam,
ex iis tamen illas nasci, naturâ legi-
bus edoctus, contendit: *Nos*, sic ille
ait, *ut omnia animalia ex ovis, seu*
seminis suis, sic etiam anguillas ex
iis nasci dicimus, licet Plinius, Ari-
stoteles, Joh. Vossius, Schottus cum
aliis pluribus ova, semenque dene-
gent, clamantes ullam nunquam cap-
tam esse, quæ aut semen genitale ha-
buerit, aut ova. Hæctenus de An-
guillis.

XX. Exacta vix hyeme advene-
rant Hirundines; citius quoque, quam
olim contueverant, eadem discessere.
Cæteræ ferè aves, tum quæ statis
temporibus redire solent, tum quæ
totius anni decursu hæc inhabitant
oras, raræ admodum extitere. Rarior
præ reliquis visa *Ficedula*, exigua
avis, sicubus, ac uvis victitans, ut
pulchrè his versibus testatur *Martia-*
lis.

Cum me ficus alat, & pascor dolci-
bus uvis,

Cur potius nomen non dedit Uva
mihî?

Idem pariter canoris fatum avibus,
iisque præsertim, quas vocant *insecti-*
voras. Secus coturnicibus obtigit,
turturibusque, quarum ingens omninò
copia conspiciebatur, ut & reliqua-
rum ferè avium, quæ plantis vescun-
tur; Has inter postremas, si colorem,

pulchritudinem, ac elegantiam specta-
mus, meritò superbit *Pavo*; Si *Api-*
ciis credimus, Principem sibi com-
parat locum, ac dignitatem *Urogal-*
lus, seu *Phasidis ales*, sumpto fortè ab
Colchidis amne nomine, ad cujus of-
tia illos frequentes convenire à Græ-
cis proditum est; unde mox citatus
Martialis in *Xeniis*:

Argivâ primùm tum transportata ca-
rinâ,

Ante mihi notum nil nisi Phasis erat.

Horum duas habemus species, qua-
rum altera major vulgò dicitur, ac to-
to ferè corpore nigricat; Minor al-
tera nuncupatur, ac cinereis maximam
partem plumis vestitur. Maio mense
spectata hinc illuc obvolare Avis, ig-
nota prorsus incolis, mole *Turturis*
majoris ad instar, fulgentibus plumis,
ac prope subflavis. Vifa, & altera
invisa hæctenus properante æstate,
rostro contrà omnium avium morem
ab utrâque parte recurvo: colore juxta
collum subviridi, reliquo corpore
subobscurò, brevi pede, alisque, ac
caudâ exiguâ: *Loxiam* crediderim
Gesneri, seu ut alii vocant, *Curvi-*
rostram. Ignotas ejusmodi aves
unusquisque ferè annus, ut morbos,
producere solet, quæ statim ac se
se circumvolando produnt, citissimè
effugiunt, atque diffitas longè oras
emigrant.

XXI. Neve intactum quidquam
præteream, quod ad illustrandam,
exornandamque morborum historiam
quoquomodo facere videtur; nume-
rosa hinc subit haud reticenda Leporum,
ac Cuniculorum spectata hoc anno
progenies, *Glirium* itidem, *Alpino-*
rumque Murium, Talparumque; Ne
scilicet defuisse fortè videretur in
om-

omnibus Natura; aut quod, idque ego putarim magis, toto existente anno magnâ sui parte impluvio, dehiscente præ ingenti siccitate solo, ejusmodi animalibus, quæ alias cuniculos sibi fodere in agris, ubi lateant tum æstate, tum hyeme, solent, haud ita facillè fuerit cubilia sibi condere; proindeque excurrere illis pro lubitu necessum extiterit, perque arva, *camposque patentes* è propriis velut expulsa sedibus ludere, ac oberrare. 5. Ventriculi janitor lineâ quadam transversâ veluti ligatus atque distinctus. 6. Larynx qualis in testudine terrestri; 7. Mutum enim animal. 8. Panniculus carnosus totus, & mirè commissus cuti. 9. Pro Optico nervo fibrilla, quæ secta guttam unam, atque alteram aquei humoris, ceu roris effudit; eaque insuper, non è consueto loco, quo exire solet Opticus nervus, sed à perreptantibus per cerebri meatus vasis, egrediebatur. Atque hæc quidem in *Talpâ*. In *Marmotâ* verò, seu mure alpino frequentia cernere est: Cæcum perampulum, internè asperum, & reticulatum, in quo valvula insignis introrsum externè; Hepar septenis lobis distinctum; Testes aliquantulum superiores; Splenem longum hirundinis majoris modo; Ureteres non recto ductu descendentes à renibus, sed dorso adhærentes, & exiguos. Verùm de hisce fatis.

XXII. Neve diutiùs in iis, quàm par est, recensendis, immerer, utque omnia in unum recolligam, *velaque*, ut aiunt, *traham, & terris festinem advertere proram*: Lætissima, ut adnotavimus, exordia Autumnii exitere; lætissimus hinc quoque futurus annus, si quem, *rupto ceu aggere torrens*, ruens

immitis, ac sævus Aquilo vix orto Autumno haud funestallet. Præmatura hyems, ac extemporanea prorsus; Miltior eadem, ac Veris temperiem redolens, cum magis sævire debuerat. Ver illi successit imbriferum, perfrigidum, luctuosum, quò dein furentibus præter morem, appetente solstitio æstivo, nunc ab Austro, nunc ab Arcto ventis, reliquum anni ad æquinoctium usque, ingens, ac pertinacissima diù vigens siccitas memorando ac penè infaussto eventu perfolvit. *Obsignare hinc licet, nigroque cortice* adnotare annum præ nimâ siccitate telluris, ventorumque ludentium indole exlegem penitus, præbente naturâ, quod exiguum nobis dedit, indignabundâ veluti, ac tanquam dirâ novercâ, quæ rerum olim sedula Parens dici gaudebat. Quæ sanè haud arduum erit conjicere, si quæ allata hætenus sunt, tum quæ adjiciam deinceps, scitè diligenterque expendamus.

XXIII. Ad morbos me confero, quos vulgares appellare lubet, non equidem, quod in vulgus sæviant, ac infimæ tantum fortis, ac notæ homines lacessant magis; sed quia vicissitudines temporum, ac discrepantes invicem annorum tempestates referant potius, ab iisque procedant. Ac primò febres occurrunt, quæ omni depositâ ineunte Autumno larvâ, intermittentium reverà typum, ac morem præ se ferebant. Luterant namque illæ diù superiore anno sub intermittentium personato vultu, quò tandem omni abjecto fuce se se tales jam modò ostenderant, quarum ingenium olim simulaverant. Quin imò plerisque horum, quibus acutæ ægri tudines in chronicas sensim fatiscente ætate desie-

fierant, orta repente Autumno febris è tertianarum genere brevi restituit. Lætam hinc augurari fas erat Taurinensibus rerum scenam, si hanc extemporaneis flatibus erumpens Boreas, aut huic per intervalla succedens, ac sævisimè ludens Auster haud immutassent.

XXIV. Et quidem vix hos, ac illos indiscriminatim benignis intermitentibus exaratis febribus correptos adnotaveram; vix novam rebus faciem illucescere adverteram; Ut mutata hanc iterum extemplo vidi, ac veteres primo adpectu reviviscere morbos, qui recens elapso anno longè latèque regnarunt. Atque id sanè probè expendendum Medico est, antequam quid statuatur decernatque ad curationem morborum conducens; Nùm scilicet reviviscens morbus, aut eandem ferè cum iis, qui superiore tempestate luserant, referens imaginem, iisdem vincendus sit artibus, eodem ac qui præcessere, subigendus more: Nùm verò quidam potius habendus respectus sit ad id ægritudinum genus, quæ novissimè in apertum prodierunt; quibusve jure ac meritò vulgariis totius anni morborum imperium debetur, ac dominatus. Sæpè ego in hæc incertus arenâ extiti; ac tandem rationem habendam esse mecum ipse decrevi ad novam, quæ in scenam emergit, morborum sobolem, etsi hæc non omnino adhuc sese revelaverit, suumque omni relicto simulationis artificio vultum haud explicaverit prorsus. Eo quidem consilio, quod nempè novâ ortâ tempestate, quam inter, ac superiorem magnum inest discrimen, novus hinc quoque fluentibus per abditas corporis scaturigines, ac profundissimos recessus liquidis, solidisque

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

unâ ludentibus, ac conspirantibus invicem, novus inquam vigor accesserit *totus mutatus ab illo*. Ut proinde etsi redire quandoque, ac remeare gradum iisdem videantur adolescente Autumno morbi, qui exactâ æstate sæviere, quid tamen latere intus æquum suspicari sit, quod doctiores sæpissimè fallit, ni ea omnia, quæ mutatis invicem tempestatibus emergunt, attentè expendantur. Quod quidem, quantum intersit Medico nosse, & observare, jam suo tempore agnovit, graviterque inculcavit *Hippocrates*: dùm ita librum suum de aère, aquis, & locis auspiciatur. *Quicumque artem Medicam integrè assequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat. Non enim simile quidquam in illis existit, verum differunt invicem propter varias, quæ in illis sunt, mutationes.*

XXV. Sanè si rectâ mentis lance ingruentium Autumno ægritudinum indolem perpendimus, facillè erit conjicere, quænam harum toto vertente anno regnatura sit, ad quam scilicet cæteræ omnes, quæ subinde vagantur, sese referunt, ac sub illâ quodammodo militare videntur, ceu stipendio conducti milites. Ejusmodi aderant affectus ii omnes, qui tùm per Autumnum, hyememque, tùm vere, ac æstate subluserant, agmen ducentibus, ceu Epidemicis primi ordinis, quasve ob id Epidemicarum hoc anno ægritudinum principes meritò salutare lubet, intermittentibus febribus jam explicatis, tùm fusè modò, diligenterque explicandis. Ut enim ad eas cæteræ omnes, ceu inito inter se invicem pacto referebantur, facemque hæ

N n n hæ

hæ tulerant reliquis; Sic hæc primò describere æquum est, ac sub oculos ponere, quò præclariùs deinde reliquarum ingenium elucescat.

XXVI. Vix itaque Libram æquis itineribus subierat Sol; Ut illicò tùm qui per ante actam æstatem ægrotaverant diù, tùm qui ægrotabant adhuc, incertisque passim ac diuturnis morbis confluctabantur, quales superiora tempora adtulere, tùm qui ægrotare tùm cæperant primùm, inque morbos incidere: hi omnes ferè ejusmodi indolis, ac familiæ febribus decubuerunt. Visi namque tùm plures quidem inopinatò è diuturnis malis, hujusmodi oborta auspiciatò febrì, convalescere, ceù cum Thaumantis, & Electræ filia pulcherrima Iris post diuturnos imbres, nimbosque perennes, præfulgere tandem nubes inter, atrumque cælum videtur, futuræ serenitatis prænuncia

*Mille trahens varios adverso
sole colores.*

XXVII. Sperare fas erat Iridis instar ejusmodi febres post tot exaratas, quæ superiore anno dirè admodum, insolenterque debacchabantur, ægritudines læto omine elucere tandem, pacemque, ac tranquillitatem rebus, sedato malorum turbine, allaturas. Nec sanè vota omninò fefellerit exitus. Etsi enim sese abscondere quandoque viderentur, ac propè extingui; Haud difficile tamen erat, cernere lusum id esse, jocumque, quo sæpè solent vulgares hujusmodi affectus, quibus incunabula præbet Autumnus, ac potissimùm horum Princeps, Medicorum artes eludere, ut doctè advertit Sydenhamius Anglorum Hippocrates. Videbantur si-

quidem modò Asthmatis larvam præ se ferre, modò Arthritida simulare vultu, nunc etiam sæpissimèque sub ficlâ doloris Colici imagine dirum in modum ægrotantes divexare; Ut infinitas nocendi artes præteream, quibus hos atque illos nullo discrimine aggrediebantur. Ars hinc erat Medico occultum hostem, insidiasque sruentem, vel ima inter delubra, sanctioresque lares appetere, oppugnare, subigere, iis quidem telis, quibus præfatæ febres subigi consueverunt, Quos namque simulata illa, ac dolosa mali facies plerosque fefellerat, ægrotantes hi suos aut inevitabili fato dederunt, aut graviora iis discrimina adtulerunt, celerrimamque jacturam. Adedò sæpè
Delirant Reges, plectuntur Achivi.

XXVIII. Si quæ tamen sub larvâ subcludere hæc febres frequentius advertimus, dirioremque in morem miferos ægrotantes exercere, vagus ea quidam, ac incertus dolor abdominis aderat, sævaque tormina, quæ stas sæpè etiam horis, ceù ludere periodicas febres videmus, recurrebant, eundem prope typum servantia, ingeniumque, ac eadem ferè tempora, quibus præfatæ febres circumscribuntur. Ac quidem meminisse obiter juvat exarata ventris tormina, quæ dirè modò, crudeliterque sæviebant, jam tùm *Julio*, & *Augusto* (ann. 1721.) mensè per æstatem produsse in lucem, quibus tonitruosus cœli status, procellosus idem, ac sæpè etiam grandinosus, subrigidusque ad plures dies profuserat, qualem deinde appetente *librà*, ac toto passim Autumno experti sumus. Cudebantur scilicet jam tum illa, quæ postmodum sese ostenderant, mala, cæperantque foras erumpere,

pere, ceteri impatiens morae hostis præceps ruit ad pugnam, aut nulli vi coercitus torrens oppositas extemplo moles, tum obvia quæque repagula disjicit, atque disturbat. Pagina mihi deficeret, si quotquot ejusmodi ventris cruciatibus divexatos memini, recensere velim, quos tamen facile erat, ac prodigii instar, ab imminente exitio vindicare, ea adhibendo præsidia, quæ comitem, aut latentem febri respicerent, Præcticis usitata. Hujusmodi ventris dolores hujusce indolis febribus succedentes, aut iisdem complicatos jam pridem adnotaverat Vir Doctissimus *Carolus Pifo* pro Colicis habitos; quorum causam aëris constitutioni calidæ impensè, & siccæ, qualis reverà hæc ipsa nostra, Autumno præsertim, ac hyeme, toto proinde anno, si modò ver excipimus, extitit, idem adscribit.

XXIX. Equidem si prægressam tot annorum siccitatem adhuc dum vigentem, constantemque hætenus, tum certantium invicem ventorum, qui tum ante æstâ æstate, tum Autumno, ac toto deinceps anno adspirarunt, vim feritatemque animo metimur; Conjicimus utique, ac dilucidè nobis innotescit, quænam extiterit ejusmodi febrium, ac ægritudinum, tum harum præsertim, quæ abdita imi ventris loca obsidebant, origo, ac incrementum; atque ut rectius loquar, quodve sedulo inquirendum, adnotandumque Medicis præcipit Magnus senex, *occasionis initium*, à quâ omnes hæ ægritudines profluxere; Ecquid enim ab inertibus liquidis, sero utpote ferè omni defraudatis, nec liberè amplius in orbem agi potentibus, solidisque hinc quoque pari modo la-

mentibus expectandum erat, quàm *internæ viscerum Systrophes*, atque in iis potissimum locis, per quæ aut inertiora suæ indolis liquida excurrere solent, aut eadem magis feri præstantiam efflagitant, quo facilius circulum suum, ac munus absolvant? Genuina hæc, ac potissima febrium intermittentium, quæ toto hoc anno ultrò citròque progrediebantur, causa, quæ & eadem quoque cæterorum morborum fuit, qui memoratis febribus præluxere, aut hæc illis lampada tradidere.

XXX. Et sanè uno omnes ore quotquot hætenus in hac arena insudarunt, febrium periodicarum incunabula in Ventriculo, ac primis viis, Pancreate, Mesenterio, finitimisque, ac per imos quosque recessus discurrentibus vasis posuerunt: Uno verbo mineram febrium intermittentium, sedem, ac *Principem*, penè dixerim, *aram*, ut *Sylvio*, ut *Villifio*, ut *Sacho*, ut univèro ferè Medicorum cætui placitum est, ipsa eadem organa suppeditant, comparant, præbent, quæ cõficiendo, ac distribuendo Chylo famulantur. Quandiu enim Ventriculus, Intestina, Hepar, Lien, Mesenterium, Pancreas constitutum sibi quæque munus ritè perfolvunt, sive excoquendis illa, retinendisque alimentis, quo usq; in massam chymaceam abeant, & quâ datâ portâ secedant, exprimanturque, dicata sint; sive perficiendo ulterius perque revolutos anfractus, ac *itinera mille* ferendo, devehendoque chylo; sive quosdam peculiare succos elaborando interserviant, quorum effectus varii, ut varia horum indoles est, ac ingenium; Quandiu hæc omnia inquam ritè peraguntur in corpore, *farta tecta*que res est, ac incolumis.

humis. Ubi verò, aut exarata organa idonea minùs evadunt comparato sibi absolvendo muneri, aut emanantia, perennique alveo influentia in cavum Duodeni liquida, tùm quæ ipsa intima superficies intestinorum minutissimis undequaque glandulis obsita jugi fluore extillat, inertiora manent, spissiora eadem, aptaque minùs sese unà cum præterlabente Chylo commiscere, vias expedire, mensuram addeò, ac vehiculi munere fungi, fibrasque motrices stimulare, acria salina obtundere, coagulata dividere, *fermenti*, sit verbo venia, vicem gerere, cruda coctis assimilare; Quis quæso erit aditus Chylo lactearum oscula subeunti: quis illius per *galaxiam* iter; quæ ejusdem ad *receptaculum Pecqueti*, adque Thoracicum ductum, ac subclaviam tot inter oppositos aggeres, atque obvia passim molimina profectio, excursus, meta? *Chyli*, inquam, *Chyli*, si enormem illam temporum siccitatem expendimus à nativa sui qualitate degeneris prorsùs, eà nempe orbatam portione feri, qua sine nec miscibilis ipse cruori, nec ire, ac remeare vias par est, per quas excurrere debet, ac pergere.

XXXI. Effingat sibi quisque magnum antè oculos anem, è quo innumerabiles rivuli exoriantur, qui in alios subindè exiguos amnes, mox in unum tandem una omnes, ac majorem alveum coeant, exonerenturque. Ut pulchrum, ut jucundum visu est, purissimos modò, ac limpidissimos latices cernere ingenti flumine præterfluere, suborientes hinc rivos circumjectam planitiem amæno spectaculo irrigare, variisque flexibus, nullo interposito obice, illabi, quò in unum

deindè anem unà omnes evadant, ubique fontibus suis similes. Fac cænosum quidpiam leniter labentibus aquis commisceatur, aut aliud quodpiam solidioris naturæ, puta, trabes, ligna, saxa, quod placidè manantium lympharum alveum turbet; Ut illicò aut exundare aquas in oppositâ ripam, aut eadem ad diversâ annuum divortia siltere veluti gradum, ac stagnare videbis, exurgente lacu, ubi antea tellus erat, ac viride Solum. Idem prope obtingit Chylo, ubi crassioribus moleculis refertus, deficiente ut potè tere, quod crassa diluat, eumque sanguini miscibilem reddat, ineptus, ac impurus idem obvia subit ostiola, ac degener omninò factus Thoracico ductui sese insinuat. Quot enim concipere est futuras tot inter vasorum plexus, ac angusta viarum præterlabentis liquidi stales; quot in tam prolixo itinere remoras, obicesque.

XXXII. Hæc una quidem, ac præcipua febrium intermittentium causa; Una hæc, ac genuina crudelium adeò ventris cruciatuum, totque passim ægritudinum, quarum sub larvâ, ac simulato vultu ejusmodi febres ludebant, incunabula, ac incrementa: Uno proinde iis omnibus eodem ense, ac more subigendis, ac edomandis. Ut ab probo, ingenueque Chylo probus, ac ingenuus sanguis efficitur; Sic ab improbo eodem improbus quoque cruor emergit, ineptus scilicet, cum perennando circulo, tùm nutritioni partium, quæ summa sanè res est, ac reliqua inter œconomia animalis munera præclarum magis, & majoris momenti. *Tantæ* adeò *molis erat* tam ingentem instrumentorum apparatus effingere, quæ tanti

tanti ponderis opus absolvent! Non hic quippe advocandum ullum in scenam *acidum*, non *pituita* præter modum viscida, non *fermentum* aliquod, aut *duumviratus* humorum, non *Archæus Helmontii*, aut *Lemures* indignati *Dolei*; Quæ quidem *pituita*, seu materies in venas effusa, & partibus spirituosus sanguinis permixta potis sit tot excitare turbas, ac febrilem tempestatem inducere? Hæc & similia aberrantis ingenii somnia *Etmullero*, *Sylvio*, *Villisio*, *Doleo*, eorumque affectis sibi pro lubitu effingenda, ac excogitanda facile concedam, ut potè qui ea tantum mihi retinenda dudum constitui, quæ in magno Naturæ libro ediscere est; quæ rationi, & *experientiæ rerum magistræ* consentanea video, minimè verò ea, quæ vanæ hominum mentes somniarunt. Veram utique intermittentium febrium, multarumque hinc ægritudinum, quæ aut illis præcludere, aut iis obsequi advertimus aliquando, causam, ac genuinum fomitem in ventriculo, ac intestinis tenuibus colloco, tum cæteris, quæ iis propè adjacent, partibus magno Chylificationis negotio inservientibus; Quin *acidum*, aut fermentum quodpiam mihi effingam ibidem hærens abditumque, decantatum adeò, invisum hæctenus. Tantum nimius sectæ amor condendorumque systematum inanis ambitio potuit suadere malorum!

XXXIII. Profectò si liquida expendimus in maximâ illâ siccitate temporum fero orbata, æstuantemque adhuc intrâ præcordia cruorem animo cogitamus; si memoriâ recolimus ante ætas superiorum annorum ægritudines ab præservido sanguine ortas; si luctuo-

sam illam rerum faciem calidam impensè, ac siccam nobis iterùm ante oculos ponimus; Si alimenta denique, quæ velcebantur incolæ è terræ sinu deprompta, olera, ac fruges, tum ipsas animalium carnes præ ariditate Soli exsuccas veluti, ac penè aridas in mentem revocamus: Liquidò constat magnam jam tum impendere liquidis iacturam, majorem longè illam futuram ad primos inclementis Boreæ flatus, statim ac obstricatâ penetrabili Aquilonio frigore cute captiva intus fluida, adque *concretionem*, ac *stasin* heu! pronam nimis, hyemis acerbisatem sensissent. Ni fortè, quod secus evenit, adproperans Autumnus, madefacto lætis imbribus Solo, mitioreque reddita aëris temperie temperamentum quoddam periclitantibus rebus præbisset; quo minus occurrerent, quas timebamus, feri jam prope inertis, ac viscida congestiones in vasis lymphaticis, venarumque extremitatibus; Nacta hinc libertatem liquida, ac soluta vinculis, cumque illis vicissim consentientia solida datas æquilibrium leges ad amussim obtinerent, ac observarent.

XXXIV. Secus tamen, ut dicebam, evenit prorsus; Autumnus namque successit, nunc ingenti inopinato æstu, qualis ne superiore quidem æstate sævierat, præfervidus maximè, nunc repentino extemporaneo frigore pergelidus admodum, quanto heu! fluentium per corporis abdita, *cacosque meatus* dispendio liquidorum! Quanto itidem solidorum unâ conspirantium detrimento! Vestros revocate animos Subalpini Medici ad præteritū nuper anni, tum præcedentium duorum annorum memoriâ,

cuorum ego historiam sin minus elegantem, ac doctè, summâ saltem fide, ac diligentia, quod in historica potissimum narratione expetiur, conscripsi. Expendite cuiusnam indolis aderant tunc temporis liquida, quoque eadem more ad Hyperboreas præmature flamine erumpentes auras sese habitura forent: Conjiciet hinc nempe vestrum quispiam, quæ aut tunc cudebantur erupturæ brevi, aut sævire jam tunc cæperant per universum Subalpinorum tractum, ægritudines; Atque hinc etiam præsidia facile adinvenire erit, quæ proficua extitisse dein temporis eventu adnotavimus. *Sapientis est afferre malis remedia; Futura prænoscere, ac velut è specula prævidere, Divinum.*

XXXV. Æquum est modò ejusmodi febrium expensâ intimè, ac perlustrata genesi, earundem ulterius genium, ac typum delineare paucis, tum quibus usi sumus, auxiliorum genera ad illas profligandas, abigendasque enarrare; Antequàm ad cæterorum affectuum historiam progrediar, quorum ut idem cum exaratis febribus ortus, eadem quoque aderant, saltem vix discrepantia, phænomena, quibus manifestabantur. Statim hæc igitur, ac prima ferè accessione, intermittentium morem, ac vultum præ se ferebant, si postremum tantummodo stadium excipias, quod eadem solent quâlibet vice, ingenti oborto sudore, judicari. Non nullis de tertio in tertium diem, Plerisque ad singulos dies febris recurrebat, plenâ tamen inter duos quosque paroxysmos intercedente apyrexia. Quandoque etiam continuas æmulari videbantur ob longiores, & duplica-

tos paroxysmos; Vix paucis per autumnum in acutas periculosas desitisse visæ; Per hyemem verò, & reliquum anni multis, ac potissimum æstate. Lingua omnibus ferè alba; Urina turbida, & impensè rubens; Dolor capitis ingens, atque assiduus cum inquietudine quadam totius corporis; Pulsus lenis ac obsequens, nec inchoante febris citatus nimis, nec properante ad statum illa elatus magis; Vix exiguus sub finem accessionis sudor; Tormina quibusdam abdominis sæva admodum, dirioresque, ac ipsamet febris, tragœdiam ludentia, nec facile desinentia eadem, quin imò exhibitis anodynis, oleosis, purgantibus invicta magis, atque iracundiora. Nullus initiò vomendi conatus, nullum vel levissimum nauseæ vestigium, nulla prorsus oris amarities, consueta olim febrium proclia, earumque comites. Non nunquam commutabantur invicem quotidiana intermittens, ac tertiana simplex sic dicta, subludebantque vicissim. Atque tum quidem, cum hoc illæ pacto errassent dudum, in acutas demùm Vere plerumque, ac æstate degenerabant, celeri ægrorum fato, nisi in doctum, prudentemque Medicum bona forte patiens inciderit.

XXXVI. Sæpe hinc memini hæce, ut malignas, statim, ac omnimodam continuitatem simulare videbantur à plerisque tractatas fuisse, cujus imaginariæ, & commentitiæ malignitatis de causa, innumera hi præscribentes alexipharmaca, calida, volatilia, & mille id genus inter se pugnantia remedia, quod præcavere crediderant, periculum advocabant. *Quot heu simiola hæc malignitatis, ut verbis*

bis utar Clarissimi Baglivii, jugulavit, quos facile erat ab interitu vindicare inspectâ mali origine, ad quam, tanquam ad Polum, ac Cœli verticem dirigi omnis debuerat Medentis cura! Naturæ scilicet oraculis, & Magni senis præceptis auscultandum, quæ si attentius excolerent Medicorum filii, haud equidem eveniret unquam illos adeo turpiter hallucinari, naturæ morbi tribuendo tot gravia passim symptomata, quæ rectius soboles sunt depravatæ methodi, tracto nimirum in consortium necis, qui idem infons etiamnum erat, sanguine, præpostero usu remediorum.

XXXVII. Sanè si earundem februm tum maximè, cum intermittentes esse desierant, inque acutas migrabant, indolem propius spectabamus, & morem; quidquam adhuc observare erat, quod etsi intimè latens, occultumque prorsus, prioris morbi ingenium referebat, ut ferè idem adhuc oculatioribus videretur alterius larva ludens, cuius ille personam induebat. Videre erat sin minus in oculis, ore, ac vultu ægrotantium, in ipso saltem febris circuitu quidpiam, quod præsentem adhuc veterem febrem significabat, eodem illam confodiendam gladio, quo hætenus subigi ejusmodi febres solent. Quodve mirere magis; nedum exarata febres, tum quæ typum intermittentium toto sui decursu observarunt, tum quæ in acutas abiere, aut ejusmodi ab initio extiterant, aliqualem adhuc tamen præfatis intermittentibus morem gerentes, iisque quodammodò obsequentes, hac methodo felicissimè tractabantur: Sed & ipsæ quoque, in quibus nulla ferè intermissionis vestigia unquam præluxere,

hoc eodem more citissimè, ac tuto jugulabantur. Citissimè quidem, quævis namque hac in re mora, aut dilatio periculosa, quæ perniciosos sæpe effectus protulit.

XXXVIII. Postremæ hujusce indolis aderant, quæ Januario, ac Februario mense prodierant, deletis tum penè, saltem delitescentibus hætenus memoratis febris, quæ anteacto Autumno subluserant. Hisce primo tantum, aut secundo accessu levissimus horror præcesserat. Sæpe etiam nullo, ac exiguo quidem præludente horrore irascebantur, atque ita decurrentes qualdam tantummodò diebus imparibus exacerbationes sustinebant, ut reverà quid in iis tertianarium circuitum redolens suspicari fas esset, etsi primo adspectu nihil omninò hujusmodi appareret. Nec difficile quidem erat harum originem explicare memoriâ recolenti, quæ foret liquidorum per Autunnum conditio; quis unà invicem oscillantium solidorum status? Nil inde mirum, si quæ vigente frigore intermissionis tantum signa protulerant, silente mox Boreâ, ac præmaturo aestu excandescens, intus cohibitis diù, obque ingentem resolutionem propriæ humiditatis, ut antiquissimo verbo utar in hac parte, exultis succis, ac bile præsertim, quæ sanè in naturalis Oeconomix Theatro principem vicem obtinet; eadem ipsæmet febres in acutas dein abierint, aut tales sese ab initio ostenderit, eum fieri passim videmus media ætate,

Arida cum sitiens excoquit arva Leo.
Oblervare erat subcontinuas hæc febres, (sic illas vocare lubet ob continuitatem paroxysmorum) etsi nullo ple-

plerumque horrois præeunte vestigio subluderent, quidquam tamen præ se ferre molestum ægris, quod quidem citissimè evanescebat, ingenti succedente æstu, qui idem & sese celerimè expandere videbatur, & intimiores quotquot recessus, atque ipsa adeò præcordia momento temporis pervadere; ceu pici, & resinæ evenire novimus, dum succenduntur, quæ licet crassam habeant compagem, ocysimè inflammantur.

XXXIX. Idem erat tum harum, tum quæ iis proluferant, febrium ortus idemque apparatus, etsi pro varia æris temperatione intermittentium modò indolem æmularentur; modò intermissione paulatim deperdita ad acutas tenderent; modò omni relicta intermissionis effigie sub continuarum morem præ se ferrent. Utque brevi me expediam; Exarata succorum crassities, ut focum, ac incunabula intermittentibus febribus, quæ primò in scenam prodierant, præbuit, eadem cæteris incrementa dedit, cum primùm remitti frigus hyeme cæpit, verisque hæc potius, quàm hyemis speciem referre. Totum adeò quod metuendum erat maximè, ab crassitie, ac inertia succorum, ac bilis potissimum, ut hanc unam pro cunctis afferam, vitellinæ ut ajunt, prassinæ, æruginosæ pendeat, cujus haud obscura vestigia petere erat ab ipsis excretis, jam tum quidem, cum coercita hæc adhuc ab ambientis frigore, nec irasci potens, ac suoapte ingenio excandescere, febres tantummodò intermittentes adtulerat. Quam verò ejusmodi humorum excretio, sive sincera, sive variegata sit,

Medicis faceflat negotii, norunt Practici; Quotiescumque enim apparuerit illa, dat semper ansam suspicandi aliquam pravitatem subesse, quæ morbum reddit non contemptibilem, etsi alioqui mitem, quod & Hippocrates docuit.

XL. Mites utique aderant, quando intra intermittentium limites consistere, etsi minimè contemptibiles memoratæ febres facili tum Marte superandæ; Ubi verò sævientibus inopinatò Austris in subcontinuas eadem degenerabant, aut ab ipso statim sui exortu toto penitus cœlo ab intermittentibus distare videbantur: Quibus hic quæso artibus evitandum, quibus occurrendum præsidis, vi quorum ægri ab imminente exitio tuto possent evadere? Nullus hic induciis locus; Nulla hic Fabio spes, qui cunctando possit restituere rem. Talis siquidem adest ejusmodi succorum natura, & conditio ut nullam ferant, advertente Mercato celeberrimo suorum temporum Viro, & duorum Hispaniæ Regum Philippi Secundi & Tertii Protomedico, in exhibendis auxiliis moram, cum certum sit nullum posse beneficium, gratiam, aut coctionem à natura recipere; imo, ut inquit Averroes 3. collect. corrumpant formam specificam illius. Magna cæterum remedia ex mente laudati Authoris, qui perniciosarum hujusmodi febrium ab crassis, adustisque succis originem ducentium descriptionem æquè, ac curationem distinctam pro viribus illius seculi incomparabili sedulitate complexus est, hic nullum ferè locum habent; Etenim si de purgatione sit sermo: cautè id facies, inquit Vir doctissimus, sive enim purges,

ges, sive secus, periculo res non caret; Quippe scimus vel levissimis pharmacis gravissimas accersiri dysenterias, quod si has effugias, contabescet laborans. Quod utrumque nos in diversis passim ægrotantibus nuper adnotavimus, ac speciatim in nobilissimo Fratrum pari ejusmodi ingenii febribus eodem tempore laborantium juxta templum Divæ Mariæ Consolatricis Patrum Reformatorum Sancti Bernardi, quorum alter natu major exhibito pharmaco purgante, quod idem horrendas paucis ab illius exhibitione horis secum catastrophes tulit, in habituales febrem incidit nullo deinceps auxiliorum genere exorabilem, decennis alter gravi ac diurno alvi fluxu conflictatus est, unâ cum magnis, sævissimisque ventris cruciatibus, à quibus tandem variis adhibitis remediis, ac præsertim acidularum potu Iaveni haud procul ab Alpibus limpidissimo fonte emanantium, summæ in hujusmodi dysentericis, cæterisque alvi affectibus ægrotantibus utilitatis, ad quod etiam ipsa mutatio soli haud parum tulit, incolumis evasit. In his febribus (ab hypochondriis ortis, ac Mesenterio) Barbari etiam, qui cæteroqui facile purgantibus utuntur, à purgationibus abstinent. Matth. Giorgi Ration. Med. pag. 141. Idem prælaudatus Piso, Ballonius, Duretus, aliique plures adverterant. Si verò de Sanguinis missione loquamur ægrotantes hujusmodi subdit supra memoratus Mercatus, tale præsidium non innoxie ferunt, & plerumque à sanguinis missione continua evadit febris. Ego quidem hanc adeò innoxiam minimè expertus sum in iis præsertim febribus, quæ continuarum

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

morem magis amulabantur; quin imò largâ dosi, plenoque fluente emissus sæpè in ito sanguis auspiciatissimè cessit, nec quempiam novi hoc remedii genere, opportunè, cumque illud natura exposceret, celebrato, sublatum. Sæpè etenim parandus hac methodo erat aditus auxiliis cæteris, ac horum Principi, quod mox proferam, si quâ anni constitutione, quoque in morbo expetium magis, in hac sanè opportunum maximè, ejusque indolis febribus accommodatum.

XLI. Equidem uno Peruviano cortice (Is scilicet erat præstantius auxilii genus) tum quæ primò illuxerant, intermittentes febres, tum ab iis ortas, aut iis analogas cæteras, quæ caput passim extulerant, subigi penitus, nec reviviscere amplius memini, congruâ quidem dosi, tum debito more, administrato. Verè aureus arbore ramus, qui furente sparsis quaqua versum fluctibus torrente procellæ impetum susteret, excandescens succos compefceret, vimque morbi retunderet, ac cohiberet. Verè Polichrestum, ac prope dixerim, Divinum remedium, cui utinam simile quidpiam ad alios morbos possideremus. Sed paucis demptis, ut ait Vir Clarissimus, ac toto orbe celeberrimus Franciscus Torti, Serenissimi Ducis Mutinæ Archiater meritissimus, quorum virtus certa est, & utilitas evidens, ars nostra medicamentis superfluis alioqui ditissima, bonis, certisque, quæ innotuerint, caret, imò forsitan ob hoc ipsum est inops, quia inutilibus superfluit.

XLII. Magnam sanè hisce Paginis laudem, ac lucem Præclarissimi Viri nomen impertit, cui & ego, quòd peramanter me diligat, measque

ab illo primitias studiorum, quæ in lucem edidi, commendari plurimum sciam, ac summâ humanitate excipi; & omnis unâ mecum universa literatorum Republica multum debet. Atque eò quidem magis me illi obstrictum profiteor, quod me minus olim doctè sentientem de hoc admirabili febrifugo, imò forsan & injuriosè nimis de illo locutum, utpote qui *in verba Magistri* omninò jurabam, benignissimis literis, tum muneribus ignotum ac immeritum hominem prosequi dignatus est, atque omnibus benevolentix officiis complecti; Quò tandem, tum propriis observationibus edoctus ipse, tum ingenti rationum pondere convictus, quibus laudatus Vir Corticis innocentiam adversùs quosdam meticulosos, vel præjudiciis imbutos, quibus, pauci sint licet, suspectus etiamnum redditur chinæ chnæ usus, tuetur, errorem ipse meum agnoverim, ac ultrò fatear modò: Incertus, cujus in laudem potiore jure effundi debeam, corticisne, an illius Patroni, strenuique propugnatoris. Quædam scilicet laudis pars est, errasse aliquandò, confiteri errorem, inque viam reduci magnorum virorum consilio, ac doctrina!

XLIII. Ne verò quis me putet vana loqui, lubet methodum, quâ cum ego, tum alii plures præstantissimi hujusce Civitatis Medici in hujusmodi naturæ febribus curandis usi sumus, fusius exponere, eamque non nullis curationum historiis, ac practicis animadversionibus illustrare. Utque ab iis ordiar, quæ ingruente hyeme perniciosum characterem induerant, utpote quæ nedum securitatem præsidii, sed celeritatem exposcere

videbantur magis, quam cæteræ, quæ superiore Autumno proluferant: Consultum iiserat, Corticem ab initio protinùs exhibere; febrile hoc more fermentum, ut cum vulgo loquar, quodcumque illud sit, vel exiguum prorsùs, ac inconspicuum, vix editum illud edomando statim, ac subigendo penitus, ne elatum magis, evehctumque nimis, ac furens ingentes deinde tumultus induceret, quibus compescendis nulla postmodum artis præsidia sufficerent. *Quodcumque* aio fermentum illud sit, tum quoque in angulo latens, occultumque. Non enim hic tot inanes conjecturas repetere subit, quas hac in re innumeras excogitatas scio, ac quotidie adhuc excogitari ab iis, qui artem suoapte ingenio ab vulgi studiis abhorrentem incertis & plerumque falsis opinionibus sædarunt. An *stagnans* aliquid, quod egeat moveri; Num *fixum* quidpiam, quod expetat exaltari; An quidquam *exaltatum*, quod exigat deprimi; Num quid intempestivè *influens*, quod debeat inhiberi; An denique *obstructum* quid, quod indicet referari? An *intrà* sanguinem rursus constituendum illud sit, vel *citrà* sanguinem, vel *ultrà*? Nos hac inquam agitata iis, qui lites amant, nubemque hinc sæpe (Dispereat hic quidem obtreçator ille, cui ea displicent, quæ politioris literaturæ cultoribus arrident magis) *pro Junone amplectuntur.*

XLIV. Illufit mihi aliquandò, cum Icario ausu febrium intermittentium causas exquirerem, illufit inquam mihi Phantasma quoddam (sic ego voco ludentis ingenii aereos incertosque volatus medio sæpe in itinere col-

labefcentes) quod quidem, utcumque somnium fortasse videbitur nonnullis, referre haud piget hic loci. Num scilicet in toto potius *Mesenterii* ambitu, aut illius centro constituenda foret huiusmodi minera febrium, ubi tanquam in emporio quodam, proprioque delubro delitescant, stas subinde horis erupturæ, magnas secum una afferentes turbas, *catervamque malorum*? Si *Cartesio* immortalis *Viro*, ejusque *atleclis* placuit incorporeum, ac immateriale principium nobis *Divino* munere concessum, verè *Divinæ auram particulæ*, nullis illud obstrictum corporum legibus carceri mancipare suo, captivum ducere, inque vincula conjicere; Æquiore ne jure haud licebit principium materiale illud, febrium authorem, atque parentem, uno verbo, focum, ac materiam febrilem eo in loco constituere, ac collocare, per quem omnis generis vasa discurrunt, perreptantque, milleque effingunt gyros, *itineramille*, viarumque flexus innumeros? Num aptior hæc febribus scena, quam alia quæpiam hæcenus excogitata? aptior utique illa cæteris, ac convenientior; sive intra sanguinem cum *Villifio*, sive extra illum cum *Sylvio*, sive denique in nervoso latice cum *Guil. Cole* earumdem fodina contineatur? Huc venæ, huc arteriæ, huc lymphæ ductus, huc lactea, huc insperisæ ubique glandulæ, huc nervei funiculi, aut si mavis dicere, nervorum rivuli eleganti ludunt spectaculo. Num quod de *Pancreate* suo commentus olim est *Sylvius*, idem nobis comparatum de *Mesenterio* effari, longè profectò faciliore, & clariore suo, quam ibi, tum symptomatum om-

nium, etiam infrequentiorum, tum ipsorum quoque circuituum explicandorum ratione! Haud exiguam sanè hæc lucem, si quid ego hic judico, præbere videntur memorata illa ventris tormina, quæ toto ferè anno unà cum exaratis febribus, quandoque etiam nulla comite febris, quodve mirandum magis, periodicarum febrium instar recurrentia, longè latèque sævierunt, cunctis invicta telorum ictibus, præterquam uno *cortice Peruviano*.

XLV. Videmus ab ulcere, & abscessu *glandularum Mesenterii* febres lentas & continuas fieri, quæ prius glandulis iisdem tumentibus tantum, & obstructis intermittentes extiterant. Videmus suborto in pede tuberculo, & tumefacta subinde glandula in inguine diariam febrem exoriri, quæ dubio procul periodica fieret, si peridice recurreret ejusdem glandulæ tumor: Quidni igitur per analogismum quendam haud licitum erit eruere, aliquam ex glandulis mesentericis insignioribus ita viscido infarcta glutine, ut omnem, vel ferè omnem chylo, & lymphæ illac fluentibus ultra se cisternam versùs progressum inhibeat, totum vas illud lacteum, quod ab intestinis ad glandulam illam protrahitur, chylo stagnante intumescere, pariterque lymphaticum inferens integrum, quod in eandem inferitur, ab exortu suo usque ad eundem terminum, lymphæ sic similiter stagnante, utpote exitum non inveniente, repleti; Exoriri hinc febrem, ac statas quasque periodos, ceu ad regulam quandam, emetiri, prout nempè glutinosæ huiusmodi obstructionis alterna reclusio, atque occlusio contingit, cujus mechanica ratio non est hic loci.

Quantum verò visciditatis, glutinis quantum perreptans, cum ubique per abdita corporis, tum in hac potissimum parte lymphæ, atque hinc cætera quæque fluida humani corporis hac tempestate contraxerint, obvium est animadvertere recogitanti cuiquam, ac recolenti animo, tum superiorum annorum, tum labentis indolem, ingeniumque. Quam facilè hinc per diffusa locorum, viasque varios in gyros convolutas contendens influens quicumque humor, si aliquo lentore peccet, iidem in locis obstructionem producere potest, lentoremque, ac stagnationem mutuam ceteris per eosdem trames decurrentibus liquidis impertiri? Quot quæso nascentibus morbis huiusmodi glandularum mesentericarum infarctus prolusit, aut eosdem diu latentes, occultosque, idem fovit, condiditque sinu, quo usque, ceu disjecto aggere, foras eruperint, eò vividiore conatu, quo diutius iidem delituere? Num præcipua hæc ipsa sedes hysteriæ, hystericorum insultuum, affectionum hypochondriacarum, Phthiseos chylosæ, cujus exemplum unum atque alterum observare mihi hoc ipso anno contigit, Rachitidis, Scorbuti, Atrophicæ, ac sexcentorum ferè morborum; quorum fera Symptomata novimus, incunabula verò nos omnimodè laterent adhuc, nisi hæc illustriora, ac præclariora in dies efficeret magister in morborum causis eruendis optimus culter Aatomicus? Nec Indorum morbus à Jac. Bontio descriptus, hicque familiaris omnino reticendus, eos ad atrophiam deducens, in quibus post sectionem aliquando totum mesenterium occurrit absumtum. Referenda & huc quoque fortas-

sis est *tabes Anglorum* ab calidorum, ac spirituosorum nimio abusu, quibus summopere rebus Natio illa toto divisa orbe oblectatur, proficiscens.

XLVI. Equidem, si harum februm tum intermittentium, tum subcontinuarum minera, ut ajunt, in primis viis, ceu plerisque videbatur, extitisset, haud video, cur repetitis illa cathartics haud obsequeretur, eductâ hinc purgante medicamento materiâ omni exoticâ, quæ febrim pepererat. Atqui ab purgantium usu contumaces hæc magis evasisse compertum, quandoque etiam ex intermittentibus in acutas periculosas migrasse, quas dein aut diuturnus alvi fluxus cruentus, aut diarrhoea sæpe chylosa unâ cum totius corporis emaciatione subsequeretur, proludentibus passim diris ventris cruciatibus; Qui iidem si diutius perseverabant, *Phthisin* brevi inducebant, de quâ superiore paragrapho verba fecimus, præfatâ diarrhoeæ, aut alvi fluxus filiam, quo in limine conclamatum erat: ut nos in duobus ægris adnotavimus, quorum alter juxta *novas ædes Fratrum Carmelitarum*, alter propè *forum oliutorum* decumbebat, quâ fornix viæ antiquissimus spectabatur, cui *rubri coloris* nomen, nuper in triumphali Nuptiarum Regionum Pedemontii Principum apparatu, ne inter nocturnos festivos ignes Aulæ prospectum Fori, Foro prospectum aulæ invideret, ut in præclaro monumento legitur Posteritati commendato, ab Providentissimis Patriæ curatoribus datus, ac solo æquatus. *Phthisin* illam voco, quod si ægrotantium habitum, ac faciem inspexeris, vix illos ab iis, qui verè *Phthisici* existunt, aut ne vix quidem distin-

distinguas: vera autem morbi causa, ac præcipua sedes in *Mesenterio* potissimum delitescit, in infarctis universis lentore glandulis, ac propè jam in strumoso statu degentibus.

XLVII. Elucet hinc Sole meridiano præclarior ejusmodi februm tum præcipui illarum, quod idem sæpè etiam iis absentibus subledebat, symptomatis, dirorum nempe abdominis cruciatuum fomes primarius, ac propè dixerim, natalis locus. Harum olim meminerat *Ballonius* Vir Doctissimus in morborum notis explicandis, eorumque origine, ac *occafionis initio* revelando nulli secundus, quæ in diros ventris cruciatus *colicos dolores mentientes* plerumque delinebant; Nec diffitetur idem procul ab mesenterio quærendam haud esse illarum sedem, ac fomitem. Sæpè adeò nosse est prioris morbi indolem ab symptomatis naturâ ac ingenio, quod aut illi præludit, aut unâ cum illo sævire videmus diviso velut inter utrumque imperio, ac potestate irascendi. Neque inficior sæpè etiam ab aliorum quoque viscerum, Jecoris v. g. Pancreatis, Lienis, glandularumque omnium per imum ventrem, ac universum tractum intestinorum denso agmine delitescentium infarctu intermittentes febres ortum ducere, haud tamen infonte unquam *Mesenterio*, in quo scilicet tanquam in ampliore Theatro ludere suoapte Marte queunt ejusmodi febres, ac quam hæc cumque velint larvam induere. Conspicuum id magis fiet, si quem illi usum, ac manus tribuit Præclarissimus, ac amicissimus *Morgagnius*, mente recolimus; videlicet, ut sanguini per mesentericas venas ab inte-

stinis ad hepar ascendenti multas in transitu ex iis, quibus copiosè ornat, adiposis cellulis particulas oleosas pro separatione bilis admisceat. Confirmant assertum cadaverum lustrationes, in quibus plerumque bile atroflavâ turgida vesicula fellis occurrerat, defectu nempe illius olei, quod in statu naturali unâ cum sanguine per mesentericas, quæ sese in portam exonerant, venas hepatis suppeditatur; Non nullis totam lapillis repletam invenimus intus forisque ita nigricantibus, potius ut carbones, quam calculi esse viderentur. Hosce quidam ex iis, qui præsentibus aderant, aderant autem quam plures rerum Medicarum, ac Anatomicarum studiosi; observationis confirmandæ percupidum hi scilicet igni admoti flammam conciperent, adque extremum usque alerent, lucernæ admoverant, sed leves quidem crepitus edidere, flammam autem non servavere, quod peculiari vitio ejus, in qua concreverant, bilis accidisse arbitror. Nos equidem id ipsum olim aliquoties experti sumus, ac penè totos comburi advertimus, quorum plures etiamnum in Musæo inter rariora mea conservo, qui & flammam alunt & omnia ac olim observanda adhuc post multos annos præbent. Subit hæc historia satis curiosa viri cujusdam Religiosi, qui præcedentibus acerbissimis ventris cruciatibus quatuor demùm exiguos ejusmodi calculos per alvum dejecit; quâ de re, cum varii varia proferrent, quidve essent, & unde essent, haud facile intelligerent, ego illos è cholecho ductu in duodenum delapsos, atque hinc per alvum favente motu peristaltico exturbatos contendi, quod

igni admotos comburi illos adnotaverim, teste *Bidloo*, tùm aquis immerfi iisdem innatarent, docente *Fernelio*, secùs ac iis, qui de vesicâ urinariâ extrahuntur, cæterisque, qui passim variis in locis generantur, lapillis contingit. An autem Jecur primò affectum fuerit, an Mesenterium, ipsa morbi indoles, ac ingenium manifestabit; Qui namque morbus à Mesenterii vitio proficiscitur, rarò Catharticis cedit, sæpè etiam, ut adnotavimus, exacerbatur magis, tùm tormina fecum unà adfert, ac cruciatus ventris immanes, inque atrophiam tandem, ni caveatur, degenerat; Qui verò à jecore procedit, non nisi catharticis frequenter usurpatis expugnatur, nullo ferè, aut viæ exiguo ventris cruciatus stipatur, inque colluviem plerumque serosam, si diuturnior extiterit, desinit. Sed tamen fortasse de hac re fusiùs loqui continget aliquandò. Nunc verò ad aliud caput transeat oratio, quæ perquam satis in hisce immorata est.

XLVIII. Hos inter rerum fluctus præstantius, ut retulimus supra, subsidii, genus ac sacra, penè dixerim, anchora *cortex* erat, sive intermittens toto sui decursu typum febris retulerit, sive in acutam migraverit illa, sive eadem subcontinua ab ortu extiterit, sæpèque hinc obscura inter simulati velut circuitus vestigia Medentes eluserit; sive denique nullâ præsentis febris toties exarata alvi tormina tantummodò desævierint. Nulla hinc advocanda sui generis materia, quæ catharticum suaderet, aut expectanda Medicorum scriptis celebrata adeò humorum coctio; ne fortè dum hisce totus incumberet Medicus vota

ferens *Naturæ*, evacuato purgantibus, quòd adhuc reliquum aderat, sero, aut datis inani cunctatione morbo induciis, altioribus actis radicibus malum ingravesceret, ac ut plerisque obtigit, in lentam febrem, ac in maciem denique infausto exitu transitum faceret; præcluso nempe omni itinere chylo, aut si quis adhuc aditum sibi per oppositos aggeres aperiret, viscido eodem, lento, ac inertis propè sanguini occurrente, nullo profus pacto misceri apto cruori, inque nutritium rorem secedere. Duas scilicet ob causas extenuari sensim corpora videmus respectu succi nutritii, cùm is nempe aut liquidus minùs, quàm par est, alendæ parti occurrit, aut exoticis moleculis refertus, quo fit, ut ineptus nutritioni, seu minimè assimilabilis idem evadat; defraudatæ hinc æquo alimento partes emacientur sensim, ac contabescant. Et si enim idem ipse nutritius humor in *rorem*, *gluten*, ac *cambium*, ut veteres aiebant, faceat, opus sit, totque adeò subeat *metamorphoses*, antequàm nutriendæ parti assimiletur: glutinosus proinde evadat necesse sit, ut firmiter magis adhærescat, ac solidi vim, ac robur obtineat; Si verò is minùs jam naturâ fluxilis ad partem, cui comparatus est, accedat, conijcere est, non eum amplius acquiriturum glutinositatis gradum, qui necessarius est ad hoc, ut parti similis fiat.

XLIX. Quod si impar idem obvios superare obices, perque infarctas lentore glandulas, obstructasque vias excurrere, regurgitare hinc, ac mutato itinere, revocare gradum coactus erit, perque eadem, quæ jam subierat offiola, sese in intestinorum cavo reci-

recipere, & qua data porta unâ cum alvinis fœcibus exire, unde diarrhœa plerisque chylosa, mox phthisis inevitabili fato successit. Huc scilicet tandem casura morbi alea, ni periclitantibus rebus opportunè cortex subveniret. Ut latens venenosior in herba anguis, ita & majus in mora periculum.

Ægrotus Primus.

Eximius Jurisconsultus initiò Autumni corripiebatur tertianâ simplici, cum paucis tamen rigore invadente; declinante febre conatus mox ventris acerbissimi subludebant, toto demum Apyrexia intervallo perseverantes. Exhibito medicamento purgante tertianæ duplicis typum febris obtinuit, visaque ventris tormina exasperari magis, ac diriora eadem evadere. Fetus adhibiti ex lacte, clysteres emollientes additâ theriacâ recenti, diluentia, paregorica mitiora, & his similia. Monebam ipse, ut statim cortex præscriberetur, quò sine magnam impendere ægrotanti viro jacturam prævidebam. Difficilem tamen assensum præbebat Medicorum alter, qui ægrotationi præerat; Cum verò omnia in pejus ruere cerneret, sponte tandem, cum fortè illum sub vesperam inviseret, corticem semel, atque iterum exhibuit modicâ dosi. Manè eâdem, quâ confueverat, horâ febris repetiit, lenior tamen, tum mitius sævire cœperant alvi tormina, quo dein corticis usu æger perfectè convaluit.

Ægrotus Secundus.

Judæus post febrem primò validam,

mox lentiolem, atque diuturnam, insuper diarrhœam contraxit, quæ postmodum in dysenteriam migravit, eâdem durante febriculâ. Demum dysenteria rursus in diarrhœam conversâ, cæpit simul febris typum manifestum acquirere tertianæ duplicis intensioris. Hæc autem febris in invasione sua soporem simul adscivit admodum profundum, quò circa declinationem accessionis evanescente stupidus, attonitus, & immemor ad plures horas æger remanebat. Quæ cum ego sedulo animadvertissem, jussi Medicò curante annuente admoventi occipiti vesicatorium, ac mox corticem Peruvianum largâ dosi exhiberi. Et ecce statim imminuto paroxysmo, oblationem validiusculam corticis subsequente, alteroque prorsus inhibito, symptoma ipsum soporis simul evanuit, quare brevi à febre, à lethargo, & à diarrhœa liberatus est Æger.

Ægrotus Tertius.

Sacerdos jam proximè octogenarius febrem tertianam patiebatur adeò absconditam, adeòque latentem, ut ea potius ex acerbissimo ventris cruciatu cum obscura quadam extremorum frigiditate, quàm ex ullo caractere magis proprio distingueretur. Diù ipse incertus hæsi, an symptoma istud pro vero morbo haberem, eique occurrerem appropriatis remediis, nondum scilicet propè conscius periodi tertianarii. Atqui suspicans simul quicquam aliud latere ob insignem pulsus inæqualitatem, insuperque observans hujuscemodi cruciatus nihil habere commune cum colicis ita dictis doloribus

ribus præter doloris sensum, facile deprehendi doloris originem aliam esse ab illa, quam mihi effinxeram. Quâ de re ad corticem Peruvianum protinus confugiendum esse existimavi, pro inhibendo dolorifico, ut ita loquar, propè imminente paroxysmo, eò metuendo magis, quo debilis æger, ac senio velut confectus, par haud erat amplius diù mali sævitiem ferre; Libentissimè annuit, qui unâ mecum aderat Medicus, ac statim propinato Cortice per ebullitionem in aqua Card. Bened. parato, brevi integram ægrotans valetudinem recuperavit. Huic quoddam surditatis, cum jam è morbo convalesceret, vestigium supervenit, quod idem unâ cum febre evanuit omninò.

Ægrotus Quartus.

Primarii Regis Architecti famulus ejusmodi ventris doloribus laborare cepit, unâ cum febre subcontinua, diarrhœa, siti magna, urinis subrubris, ac velut igneis, pulsu celeri, æstu, ac vigiliis intensis. Contractum manû abdomen percipiebatur, quidve in profundo latens ægri relatu, quod sedem ipse mali vocabat, ac centrum doloris. Ad septimum usque subcontinuæ morem febris obtinuit, quæ nec repetitis sanguinis missionibus cedens, nec diluentibus, fomentis, nec cortici ipsi postremò administrato, quin imò ad omnimodam continuitatem malignanter tendens delirium secum unâ adtulerat, ferocesque artuum convulsiones, quarum haud obscura quidem indicia in carpis observare erat post quartam accessionem, cum adhuc scilicet subcontinuæ genium

febris fervaret. Adstricta post septimam spontè alvus, irritata eadem vix pauca demisit, variegata, sincera, improba; Urinæ pallidæ, turbatæ, pulsus intermittens. Dimisso Cortice Vesicantia humeris, ac Tibiis adnotata, diluentia iterum adhibita, camphorata, alexipharmaca, fotus, sectaque iterum vena. Quibus nihil proficientibus medios inter acerbissimos ventris cruciatus, membrorumque subfultus, lecti fimbrias diducens, & floccos vellicans, sæpe etiam per vices singultu correptus è vita decessit.

L. Plerosque hujusmodi casus recensere possem, quibus denegatus cortex, aut dimissus idem, cum adhuc largiore illum dosi exhibere opus erat, rem permisit in deterius abire. Ut ut enim vesicantia, ac sanguinis missio, quæ duo haud diffiteor tutiora extitisse hac constitutione post corticem præsidia, in iis potissimum febribus quæ acutarum indolem æmulabantur; viderentur recta adversus morbi genium pugnare, ut & repetita diluentia, ac fotus, quorum eadem fermè ratio. Ea tamen nihil, aut vix parum quidem, nisi unâ cortex administraretur, adversus morbi causam profecerant, quæ id namque præsidii efflagitabat, quo vegetior Chylus, vegetiore hinc quoque factò solido, impervia viarum facili marte pervadere, imosque recessus adire posset: uno verbo, properantia ad statum, seu ad concretionem liquida, deficientia hinc pariter solida, fluorem illa, hæc vim, ac robur amissum recipent, ad flatas utraque æquilibrii leges redigerentur, vindicarentur ab infarctu glandulæ, expedirentur ab obstructionibus viæ, præcaveretur suprema, quæ imminabat.

bat, jactura; quod unum sperandum erat à *Cortice*. Equus indomitus, & effrænis, liceat mihi allatum hinc loci ab præclarissimo, nec unquam satis laudato Viro exemplum, tum ipsamet illius verba usurpare; Equus indomitus, inquit, quandoque est febris. Ab eo hominis vita trahitur, velut currus, quò fata sinunt. Medicus moderator est, Aurigæ instar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione febris, id aget tantum, vel studebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc inde paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non verò impiediet, quin cursum suum Equus expleat, usque quò illi suppetunt vires, & furor, non sine gravi metu, quòd dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

Offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem allisa, malè consistens facile frangatur machina. Quod si chinà chinà utatur Medicus, id aget, ac si retracto magistrà manù convenienter fræno, Equum vi sistat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti cursus declinet pericula.

LI. Plerosque utique casus recensere possem ægrotantium, quibus malè cessit res, sive ludens adhuc tertianario circuitu febris derepentè in acutam transierit, sive haud deleto morbi fomite in lentam abierit, diuturniore quidem, at æquè infelici exitu, quod utrumque discrimen eludere erat exhibitò opportunè *Cortice*. Dixi *haud deleto morbi fomite*; Quotquot enim hoc more lentà ægitudine occubuerunt, secto Cadavere, Mesenterium compertum est summè putridum, plerisque etiam penè totum absumptum;

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

non nullis sordido ulcere, aut exiguis adhuc abscessibus scatens, ceu totidem latentibus Vomitis, quæ procul dubio diuturnam febrim, ac mortem tandem adtulerant. Horum unum, atque alterum exemplum lubet commemorare.

Ægrotus Quintus.

Mercator quidam in *Vico D. Thomæ* florenti adhuc ætate, alvi torminibus exeunte hyeme vexari cæperat: inque dies magis, magisque dolor vim capiebat: tantumque aberat, ut hujuscemodi doloris abditæ causæ comprehendi possent, ut numquam ullis remediis tolli, aut saltem levari hoc malum potuerit. Comes aderat febris, quæ intermittentis diù vultum retulerat, atque tandem nullam amplius circuitus legem observabat, modò etiam crudelior reviviscere videbatur; Quò urgente magis adhuc, quam ut tolerari posset, dolore, extenuato propè, ac macie confecto corpore è vita discessit. Cadavere secto sana omnia reperta viscera, præterquam Mesenterium, quò præcisò, materia multa nigra, fatensque profluxit, encausto sutorio similis.

Ægrotus Sextus.

Honestà Virgo hospitalis Puellarum domûs, vulgò *dell' albergo*, in dolores Colicis similes, ac pro talibus habitos supremà hyeme incidit, contra quos cum nullum remedii genus valeret, misella, febrì quòtidie cum rigore insigni repetente doloribus jam diètis associatà, paucos post menses marasmo consumpta est. Dissecto

P p p ven.

ventre ingens copia puris, quo totum mesenterium refertum, ac quasi turgidum erat, erupit. Hoc Natura per renes evacuare frustra tentaverat, urinis valde purulentis profluentibus: Cum renes interim integri, omnique labe carentes conspicerentur, quos nonnulli ulceratos suspicabantur, idque non immerito, cum puris mihi diuturnus teste *Galeno* 4. Aph. 75. renum, aut vesicæ exulcerationem significet. Verum dolor circa renum regionem absentia suspitioni huic non attestabatur.

LII. Cæterum nec in Mesenterio tantum, etsi præcipua ibi extiterit morbi scena, sed & in finitimis huic quandoque partibus, hujusmodi infarctus occurrerant, quorum exempla recensere haud vacat. Tentabat siquidem Natura per ejusmodi abscessus in hac, aut illa parte erumpentes morbum solvere; At cum hi in abdito adeò loco, imoque delubro contingerent, sequebatur hinc ab eorundem disrptione totam unam partem putrescere, ac velut absumi. Febris hinc intermittens incunabula repetenda, nedum facta, aut tentato abscessu; Eiusdem in acutam migrantis prologia, inchoato propè, ac confecto ipso; lentæ itidem, ac unà simul sævissimorum alvi cruciatuum incrementa, disrpto tandem, ac finitima quæque loca exundante. Primo in stadio facile erat propinato Cortice ulteriorem morbo progressum inhibere; Haud ita facile in altero, ni exiguus foret abscessus, aut glandulosa pars, in qua is delitescibat, haud ita diffita ab intestinorum tramite, ut in eorundem cavo facili ne-

gotio posset exundans materies vasorum famulatu exonerari. Difficile omnino, ac penè impossibile in tertio, ac supremo morbi statu; sive hujusmodi concreciones in Mesenterio, ut plerumque obtigit, sive in Pancreate, aut Hepate, sive quod in *Ægroto Sexto* suspicari fas erat, in renibus occurrerint. Renes hoc pacto exulceratos, ac ferè absumptos omnino mihi in Viri Cadavere diuturna ægritudine confecti haud ita pridem ostenderat solertissimus, ac ingeniosissimus adolescens *Oclavius Calastrus* in majori Urbis Nosocomio assistentis Medici munus diligentissimè perfolvens.

LIII. Morbos abscessu solvi satis vulgare est, qui frequentissimè quidem febribus, & variolis supervenit, maxime circa aures, atque inguina; non nunquam & toto corpore diffusa excrescunt tubercula, quæ in pus aliquandò resolvuntur. Idem ubique Naturæ laborantis conatus; etsi impar illa sæpè haud queat, quod tentaverat opus, absolvere, sæpè etiam ob partis longinquitatem, per quam nempè partem, seu emunctorium haud ita facile est congestam materiam evacuari, ac foras protrudi. De abscessibus Hepatis feliciter peractis innumera monumenta habemus apud Scriptores, quod quidem per Choledochum ductum, amplum satis, ac per mille illum rivulos collectam in jecore materiam in Duodeni cavum deferre aptum, si præsertim congruo in loco abscessus fiat, facile is erumpere queat, ac totus exonerari. Præclarum Hepatici hujusmodi abscessus hoc pacto felicissimè curati exemplum Parenti olim meo obtigit in *Serenissimo*

mo Principe N. N. à Sabaudia, cum illius ægrotationi præesset. Ejusmodi ego alterum in Pancreate in nobilissima Muliere hoc more sanatum vidi, diuturnis, dirisque hysteris insultibus divexatâ, cujus adhuc vestigia, eadem decem ferme post menses defunctâ, cum filiam peperisset, inspexi, ac Medicis, qui unâ mecum curationi aderant, ostendi. Nolle erat abscessus sedem, ac locum ab doloris vestigio, abque visibili tumoris in eo situ, quo propriè Pancreas latet, præsentâ, qui dein evacuato sensim per alvum pure imminuebatur.

LIV. At verò nullum adhuc curationis feliciter peractæ exemplum legi latentis in Mesenterio abscessus, vix unum aut alterum latentis ejusdem in renibus, aut vesicâ, perque urinæ meatus suppurati; cujusmodi historia illa *Pithionis & Hippocrate* in principio *tertiæ Epidemiorum* descripta. Mirum sanè, quantum in hujus explanatione hallucinentur interpretes, qui uno omnes ore, ac unanimi consensu morbi liberationem urinæ copiosius effusæ tribuerunt; Neque enim ad urinæ quantitatem, sed ad qualitatem potiùs, utpotè quæ fuerit purulenta, referri sanitas debet. Neque leve est, quod *Hippocrates* his in libris sæpiùs observat, urinam quoties materia illa purulenta per vesicam abducta est, cum difficultate & dolore reddi consueisse, ita ut stranguriâ laboraverit ægrotus. Proferam hîc, quod mihi olim adnotare contigit curiosum satis, huic *Hippocratis* exèplo planè respondens: ita tamen, ut hoc intersit, quòd utcumque factus abscessus suppurationem obierit, æger tamen sanitati minimè restitutus sit.

Atque eò lubentiùs id proferam, quòd sub hac plerumque imagine juniores non modò, sed senes aliquandò decipiantur, ac si calculus reverà adesset, qui tamen nullus postmodum reperitur.

LV. Sacerdos è Cappucinatorum familiâ, & ingenio peracri, & studio flagranti, & doctrina eximia, & memoria singulari excellens, anno ætatis sexagesimo sexto, circa Veris in tium valetudinem amisit. Urgebant viscerum dolor, flatus, & quasi quædam convulsio: languescebat admodum stomachus. Post autem aliquandò desidendi aderat, mingendique cupiditas, stranguria, dolor juxta inguen, & glandem permolestus, præcipuè post extremam mictionem gravissimus; In Perinæo ad vesicæ cervicem pondus, atque hæc omnia, & nova, & repentina. Urina primùm difficilis, atque intercisa; deindè magno cum impetu, & fonitu quodam, quasi ventus aliquis erumperet, excreta: In quâ quidem, color inerat naturalis, nihil tamen subsedit. Dolor aut resupinato, aut inclinato, aut etiam cum distenderetur vesica, levior. Atque hæc inter mingendum molestiæ ad vitæ usque finem perdurabant. Accessit interdum sitis. Hoc ferè modo ad medium Majum traxit: quo tempore dolores statim exacerbescere sensit, siquid paullò calidius hauserat: Per biduum omnia rejecit vomitu; Cruciarum sibi intestina, & abdomen vehementiùs tendi querebatur. Dolor hinc inter meiendum acerrimus; febris cum siti satis acuta: quæ tamen, die tertio elapso, aliquantulum remiserunt. Arenulæ aliquot asperæ, quæ magnitudine caput aciculæ æquabant,

ejectæ. Colos urinæ saturatio: in qua subsedit plurimum mucii glutinosi, & subflavi, sanguine hinc inde, aliquandò etiam carunculis, ramentisve respersi. Paucis exinde diebus recruduit dolor; Obortus hinc quoque rigor, totumque horrore corpus intremuit. Pulsus celer & depressus; Lingua arida. Urina sanguine plurimum tincta; quam quidem non nisi in lecto cubans excernere potuit. Postremò tandem dolorum requies, seu potius sensus obtusior. Caput quippe tentari cæpit. Febris, singulis diebus vesperi ingravescere sueta, tandem ferè prorsus elanguit. Spiritus paullo difficilior: Urina mordax, planeque mali odoris: pus eâ largitate profluens, ut urinæ copiam propè excesserit. Huic malorum moli paulatim accessit sensuum stupor. Ita in hoc pissimo Viro ille animi motus, quo nihil celerius, aut acutius esse poterat, veterno tandem obtorpuit. Quis autem non jure beatum illum dixerit, vel quod vitam doloris expers tandiù produxit, vel quod, cum diutiùs haud sine dolore vivendum esset, v. vere desit? Aperto Cadavere Urinæ iter accuratius pervestigatum est. Nam ad sectionem ita animo parati accessimus, quasi qui calculum essemus inventuri. Sed neque in vesica, neque in ureteribus, neque in renibus ipsis, ullum omninò sabuli, nedùm calculi apparuit vestigium. Dum ulterius viscera scrutamur; Colon ita pertinaciter vesicæ adhærescere animadversum est, ut ne cultro quidem facillè dividi posset. Quæque in parte adhærescebat: in conspectum venit diametri quasi sesquuncialis ulcus rotundum, quod non

modò Coli ipsius tunicas penitus absumpserat, sed etiam vesicæ membranam extimam perederat. Hinc via per tunicam vesicæ mediam, sive musculosam perforata est, quæ penam anserinam reciperet: Unde continuo pus ab ulcere intra vesicam defluxit, aditusque patuit, quo in urinæ ductum ab intestinis commigrarent flatus; de quibus quidem, dum viveret, ægrotum somniasse perperam credidimus.

LVI. Sed ut ad *Mesenterium* revertar, quod *scenam* constituo sævientium hoc anno malorum; atque ut uno omnia claudam paragrafo: Ars medentis erat, præsidium, quod credebatur præstantius, citò adhibere, antequam enatæ hic loci passim concreciones serosæ phlogosin inducendo febrim efficerent intensiorem, aut erumpente abcessu febris inde habitualis emergeret. Sive autem in substantia ad instar electuarii, sive levi ebullitione in aqua appropriata paratus, atque unâ cum balsamicis commixtus Cortex exhiberetur, perinde erat; Quamquam & hic maxime quædam sit Medico cura, ac vere dixerim prævidentia, quæ definiri non potest, multò minus edoceri. Equidem cum præcedentium annorum, tum quæ hoc anno sæviebant, ægri tudines mihi ante oculos pono, lympham ubique in motu peccantem video; Ut nihil inde mirum videri debeat, quod pulmones modò, lentescens hæc passim, ac fistrophes ubique inducere apta, pectusque, ut superiore anno adnotavimus, modò imi ventris viscera, ac *mesenterium* præcipuè occuparit. Quotiescunque verò, in hac siccitate temporum, tot emortuas huc illuc

illuc plantas circumspicio, defectu humidi terræ centralis, quod iis pabulum præbet; dilucidè mihi occurrit febrium, ac cæterorum affectuum, qui unâ eruperant, ratio; curvæ hi potius in *Mesenterio*, quod ager est, campusque patens, insignibus glandulis, rivulisque majoribus refertus, per quem vitalis succus identidem percurrit, ac remeat, cruori aliquandò miscendus, quàm in alia quacumque parte tentoria castra posuerint.

LVII. Exactâ hyeme, eadem visæ febres proludere, novo tamen symptomatis genere distinctæ, ut in *Ægroto 2.* adtulimus; sopore scilicet gravi, ac profundo, imbrisero tùm, ac summè perfrigido existente cælo, nocturno etiam sæpè gelu concretis ubique per circumjectam planitiem fluentibus aquis. Cernere erat novum hoc symptoma easdem, ac febris, phasés obire, cum eadem scilicet crescere, statum attingere, ac demum illâ declinante, declinare sensim, restitante, ut plurimum, aliquâ in soporem proensione, etiam tempore intermissionis, quæ affectum paulatim radicari, & ad Idiopathicum tendere præmonerat. Non nullis quidem intermediâ apyrexia nullum aderat soporis vestigium, ejusque loco cruciatus ventris prodierant, eo more recrudescentes, ac in intermittentibus autumnalibus, apyrexia tempore, iidem irasci consuevere, evanescentes hi dein, repente febri, quæ soporosam affectionem secum unâ comitem adferebat. Sæpè coævus febri sopor, interdum illi posterior, diarrhœâ passim, dysenteria, aut memoratis alvi cruciatibus proludentibus. Enim verò etsi incapite agi videbatur Tragedia, morbi

tamen fomes, ac incunabula adhuc in imo ventre delitescerant. Atque hinc quidem, cum accesserat sopor, ex intermittenti tùm sæpè in acutam degenerabat febris, eadem protinus & ipsa methodo profliganda, antequam *Palladis Templum*, sacramque aram intimè magis morbus pervaderet. Ominosum erat, propinato Cortice febrim intensiorem adhuc evadere; Ut victoriæ signum certissimum eandem denuò in intermittentem desinere, quo usque tandem continuato corticis usu omninò profligaretur. Plerisque memini loco soporis cardialgiam in principio accessiois supervenisse, paucâ ut plurimum, vel inani vomituritione. Lethale heu prorsus symptoma, atque eò funestum magis, cum febris intermittens adhuc persisteret, ac vim illa eluserit præsidii, feris fortè etiam, quàm par foret, administrati. Quæ cum ego memoriâ recolo, ac versicolore hujusce imaginem febris Vere potissimum, ac æstate ludentis adverto, animo subit Proteiformis illa, cujus ingenium, ac morem accurato penicillo adumbravit *Mortonus*, vim unâ simul eximiam Peruviani Corticis pro tanto debellando hoste summè commendans.

LVIII. Nunc ad intercurrentes affectus me conféro, quibus curandis, sanandisque, etsi nihil prorsus cum vulgaribus morbis habere viderentur affinitatis, haud exiguam tamen litem iidem præbuere. Adeò scilicet nedum, quæ sub Epidemicarum Principe ludunt, ægritudines, haud impari, ac illam, methodò vincere tutum est, sed & quæ ab ea toto penitus cælo discrepare videntur, nullum-

que omninò cum illi foedus habent, atque confortium. Has inter recensenda primò locò *Asthmata* veniunt, quæ si olim unquam, hòc potissimùm annò, ac tùm quidem, cùm sæviret ab alto Boreas, frequentissimè profluerunt, atque ejus præferim generis, indolisque, quæ *convulsiva* vocat *Vilivius*, seu *sicca*. Plerosque horum memini solo Cortice Peruviano sanatos, anodynis unà commixto, quæ aliter per se sola usurpare, perniciosa res erat. Proficua quampluribus venæ sectio, ac quidem *Jugularis*, cujus beneficio haud pauci inopinatò evasere. Miræ curationis exemplum hujusce ingenii Asthmatis enarrare juvat, quod lucem fortasse Practicis hac in re feret, quò citius tutiusque idem, sive recens illud extiterit, sive diuturnum, compescatur, evellaturque radicitus. Sartoris cujusdam *Galli* (*de la Ruë*) Filius, decennis circiter, in *vico novo*, qui rectà ab ædibus Regiis ad Portam, quæ vulgò *nova* dicitur, ducit, diuturno hujusmodi Asthmate flatulento, ut ajunt, seu periodico laborabat. Rogatus ego, ut opem illi præberem, haud libenter, quod ingenuè fateor, curam suscepi; Nihil enim sperabam mihi ex ea laudis accessurum, aut ægro emolumentum. Tentaverant siquidem id ipsum plerique alii, sed frustra. Inventus denique, ac precibus Parentum indulgens, jubeo, venam in cubito manè sequenti fecari, altero die potionem ex Manna obtuli, nullo, vel exiguo ferò levamine. Sæpe mihi in mentem venit Corticem exhibere, vel ex eo maxime, quod unum inter, ac alterum Paroxysmum plenissima sæpe intermissio succederet. Quem tamen præ-

scribere distuli, mali diuturnitate perterritus, ne scilicet insons alioqui remedium eventus ambiguitati, ac propè dixerim, sortu subicerem. Oxymel itaque Asthmaticum *Floyery*, Viri Doctissimi, ac qui multum gloriæ in hac Provincia sibi comparavit, aureo tractatu de Asthmate, in quo nihil ferè desiderandum reliquit. Oxymel inquam Asthmaticum *Floyery* præscripsi, manè, & vesperi sumendum. Leniri hinc malum visum, saltè paroxysmos haud adeò frequenter occurrere, ac repetere antea consueverunt. Properante hyeme ingravescere illud, ac irasci magis iterum capit. Jubeo sanguinem è Jugulari lato vulnere emitti, ipseque locum sectioni aptum Chirurgò designav; Totum tramque recentibus serophularum vestigiis obsitum undequaque collum aderat, quibus vel ab incunabulis correptus æger fuerat. Eadem mox die, ac sequenti benè se habuit Puer; Proximà huic nocte, cùm Parentes somno placidissimè tenerentur, ingenti exaudito strepitu expergescens Mater filium reperit humi prostratum, ac penè animam efflantem. Me diris increpat, quod inauditam rem, sic namque vocabat illa recens factam in Jugulari sectionem, in filio tentarim; Atqui vanas hujusmodi Muliercularum querelas parvipendit vir Prudens: Parochum exemplò advocat, qui morienti Puero suprema munera administraret. Dum hæc agerentur, sedari visæ sensim convulsiones, altusque sopor ingruere, qui perennem rebus securitatem adtulit; Ex eo namque tempore pacata sunt omnia, nec ullum vel leve mali vestigium superfuit. Incolumis brevi post Puer unà cum Parente, domi pares mihi

mihî pro munere grates lætissimè egit.

LIX. Sæpè ego ejusmodi asthma-
ta in pueris ab obesitate nimia, seu
intumescencia Thymi ortum ducere
haud inani conjecturâ suspicatus sum;
Sivè ejusdemmet Thymi situm, mu-
nus, hac habitudinem vividâ mentis
acie perpenderim, sivè enata inde
symptomata quæque diligenter ad tru-
tinam revocarim. Ponderus addiderat
conjecturæ meæ demortuorum Pue-
rorum sectio, quibus frequens id mali
genus extiterat. Cùm enim quædam
olim mecum ipse meditabundus cogi-
tarem noxa propè, ad Thymi usum
hactenus ignotum prorsus, conducen-
tia, inque lucem edenda aliquando;
Quotquot hinc foetus, tenellique in-
fantes mihi occurrerant quopiam mor-
bo denati, hosce omnes curiosè per-
lustrabam, ac Thymum potissimum,
quem obesum, ac inflatum magis,
ac ætas postulaverat, in iis omnibus
deprehendi, quibus quædam aderat
ab ortu anhelitus angustia: Ad foetus
verò quod attinet, cùm aer nondum
bronchia repleverit, prægrandis uti-
que Thymus in iis conspicitur, qui
demum in adultis sensim decrescit, ut
in Senibus ferè idem vix inveniatur.
Suspocabar autem quod cùm Thymus
nutritium succum, qui ab sanguine è
magnis, ac proximis vasis affluente,
magnâ copiâ ibidem derivat in foetu,
non equidem, ut sibi effinxit *Cl. Bel-
lingerus* per excretorios ductus ad oris
confinia juxtâ linguæ radicem depo-
nat; At, ut ego propria observatio-
ne edidici, rorem illum nutritium in
ipius œsophagi cavo, exiguis osculis,
breviore itinere conferat, unde in
ventriculum, ac intestina delabitur,
vasaque lactea percurrit, quin foetus

ore assumere alimentum cogatur,
quod improprium, ac minimè conve-
niens vel ipse olim *Hippocrates* cen-
suit: Suspocabar, inquam, quod idem
Thymus, edito jam in lucem foetu,
nimâ oppletus succi quantitate, nec
exonerare hanc potens in proximo
infundibulo, obstructis ab ampliato
post natiuitatem œsophago hiantibus
in illum ostioliis, eam tandiù in sinu
suo detineat, quandiù à propioribus
vasis absorbeatur; absorpta dein ea-
dem, cùm maximè delituerit diù, aut
fortè hæreditaria labe acorem contra-
xerit, tot unâ excitet turbas, totque
illa parens sit ægritudinem, quas pue-
ris sæpè contingere videmus, diffici-
li Marte sanandas. Atque ob id sanè
plerisque usitatum est fonticulum in
occipite puerulis utiliter inurere, aut
setaceum, Derivationis gratiâ, cùm
maximè eâ ætate pueri gravi soleant
stertore premi, qui nullimodè ab ul-
lo pulmonum infarctu, at potius ab
nimia Thymi obesitate proficiscitur.

LX. Ab eodem, ac memorata Asth-
mata, fonte ortum unâ, ac incremen-
ta susceperant Paralytes, Apoplexiæ,
Hæmoptoes, improba Scabies, Pod-
agra, Nephritis, Phthisis, ac universi
propè affectus, quos præsens consti-
tutio anni in Scenam tulit, quibus &
meritò accensendi occurrunt fluores
albi Mulierum, tum pallidi Virginum
colores, affectus Hysterici, infanda-
que Puerperarum Clades; Ab liqui-
dis scilicet, aut præ nimâ glutinosi-
tate coercitis, aut æqua feri portione
defraudatis, quo egent, ut sibi com-
parata munera obire queant, ac con-
stitutis sibi leges servare. Qui hæc
omnia seriò mente revolyerit præte-
rita, aut tum quidem revolyit, ex-
pen-

penditque diligenter, cum impenderent prope; Is vates esto, ac *Magnus Apollo*. Hæc inter peculiare non nullas historias seligam, quæ Medicinam facientibus haud inutiles omnino erunt, aut injucundæ legentibus. 1. Præclara Vestalis Octobri mense, cum intenso præter morem æstui rigida hyems è vestigio successit; Paralyfi dextri lateris unâ cum insultibus hysterice perculsa, dirum in modum ludentibus, laboriosam vitam totâ hyeme duxit; Vere appropriatis remediis pristinum valetudinis statum integrè recuperavit, quadam tantummodo superstite tarditate linguæ, per novilunium maximè. Autumno dein sequenti eadem die, ac momento ferè temporis, quo superiore anno in Paralyfin incidit, pleuritico dolore correpta intra biduum decessit. 2. Vestalis altera, cum fluentibus menstruis, in aquæ frigidæ balneo diu morata fuerat, internarum partium omnium paralyfi extemplo obruta & adhuc luget infelix amissum membrorum usum; Atque hinc sanè explicari posset phænomenon illud gravitatis, seu spasmi, quo in aqua diutiùs morantes plerique corripuntur, ac se se velut à Spectro quodam ad fundum trahi existimant. 3. Mercatoris filia, cui prægrandis diu in abdomine enatus tumor, quæ cæcum intestinum ad dextri renis confinia delitescit, Colicos sæpe dolores, ac sævos admodum inducere consuevit, in paralyfin subinde ejusdem lateris desinentes, quæ citissimè solvebatur; ab utroque jam modò affectu Thermarum beneficio immunis, atque incolumis degit, remanente antiqui tumoris in eadem parte vestigio, qui malorum author

extiterat. 4. Quidam ex hepatis, & vesicæ bilis obstructione in tertianam notham, deinde in colicam passionem incidit; paulò post paralyticus redditus, sex ferè menses inermis vixit, ad extremum delirio, ac epilepsia correptus occubuit. Paralyfis à principio occupavit brachiorum superiores partes, sensum ad extremitates manuum, ultimò ad crura descendit: Æger atrophiam contabescerebat, deque ventriculi ardore, siti, appetitus edendi prostratione, alvi difficultate, & dolore Ilii finistri tenivo, gravique (sentire enim sese aiebat in illo loco pondus aliquod grave, tanquam plumbi massam) conquerebatur. Aperto cadavere Jecur reperimus pro corporis ratione nimis magnum, obstructioneque minimè vacans; Vesicam bilis crassâ, ac nigra bile turgidam; Ventriculum humore viridi plenum, atque extensum: Colon intestinum malè, ac præter naturam conformatum. Siquidem ubi Cæcum situm est, & ubi Colon ventriculo annexum erat, valdè laxum aderat, flatibusque expansum, reliquis in locis ad rectum usque, angustum, fæcibus crassis, durisque in globulos concretis infarctum: Eodem modo conformatum vidi Colon in multis. Reliqua viscera tam naturalia, quam spiritualia erant illæsa, & integra. Ex cerebri substantiâ inter disseccandum effluxit aqua tenuis, ac colore subrubicundo, quod vasorum sanguineorum incisioni adscribendum est: nam aqua, quæ omnes ventriculi scatebant, fuit tum tenuissima, tum limpidissima, ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum spatium, quod in Sacrà fistulâ inter tenuem, & duram membranam est, & ubi nervorum funiculi

funiculi nervos constricturi à spinali medulla recedunt, simili aquâ plenum exitit. Ex qua quidem historia, & symptomatibus, quæ præcurreunt, conicere fas est omnium malorum scaturiginem ab Hepatis obstructione prodisse. 5. Virum novi resolutionem ex incoerore, multa sollicitudine, & inedia expertum: deinde sumpto Cathartico, adeò læsum, ut totus ipse immobilis fieret, & propemodum interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus, tum potionibus, tum cibis, & aliis huiusmodi usus fuisset, maxime verò balneis, unctioibus, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim tristes erat, & ad rem proclivis. 6. Miles ætatis 30. annorum, exeunte Januario, derepentè inter prandendum cum suis Commilitonibus, mortem subit. Consuevit longo antea tempore de dolore pressorio in radice frontis, & de perpetua narium, ac faucium siccitate conqueri. In aperto post obitum corpore observata sunt sequentia: Pulmones utrinque cohærentes cum Pleurâ expansi, & turgidi sanguine, dexter

Th. Sydenham Oper. Tom. II.

tamen lobus minus sinistro, absque ulla substantiæ labe; Cor flaccidum, Hepar præmagnum. In capite autem propior hærebat huius inopinati eventus causa; Processui nempe falciformi, ubi intra radicem frontis cum ossè Ethmoides firmius connectitur; accreverat conspicua magna portio instar indurata, scirrhusæ, & conglomerata glandulæ, quæ fronti in isto, quo hanc respicit, latere firmiter cohærebat, ut digito violenter separari opus habuerit. Proxima Cerebri substantia erat siderata, putida, & eliquata; Reliqua illæsa. * Optandum sanè, ut exquisitiorem historiam prægressi morbi, aut adversæ saltem valetudinis huius Viri habere potuissimus, aut nemo aderat, qui talem subministrare potuerit. Analogum huic casum olim ab Cl. Terraneo, nunc Beato, adnotatum memini in Viri cujusdam capite subitâ morte interempti, in quo magna occurrerat fungoso glandulosa, ac fibris distincta portio, anteriora versus usque ad os frontis, à dextris ad os temporum, à sinistris verò ad duplicaturam Menyngis usque protensa, tres libræ

Qqq quartas

* Rariores sunt hi casus, ubi officina Mentis, & Rationis turbatur per talem prægrandem excrescentiam. Placuit Carolo Fracassato in Diss. Epistol. ad Alphonsum Borellum tales excrescentias, etiam hic locorum Polypos medullares appellare, quam appellationem etiam secutus est Lancisius Tract. de mortibus subitaneis; ubi comparem ferè casum recenset lib. I. cap. 2. §. 6. Quemadmodum enim Polypi cordis sanguinis progressivum motum, & omne inde pendens vitæ interesse confundere, imò sufflaminae solent: Ita Cerebrini medullares isti polypi, quatenus liberum illud ventriculorum spatium, ac vacuum præternaturaliter explent, confundunt motus in hoc vacuo existentes, representativos, reflexivos, collectivos, & discretivos, ut maxima inde anomalia redundet quoque in motus vitales. Ita Lancisius paralyticæ, & aphonæ mulieris repente mortuæ caput aperuit, & invenit sub cerebello ad internum principium. Spinalis medullæ, Glandulam scirrhusam, de Mort. subit. l. I. cap. II. §. II.

quartas pendens. 7. Jurisconsulti Uxor, propè Collegium Clericorum Regularium Divi Pauli, diro, ac diuturno capitis dolore vexata, appetente solstitio æstivo, abortâ febrî acutâ, è vivis inter copiosissimos capitis sudores excessit. In hujus capite ingenti feri copiâ subflavi, viscidique, utrumque ventriculum anteriorem refertum comperimus, ac glandulam juxta pituitariam di'rupti recens abscessus vestigia, pure adhuc exundante teterrimo, fatentique. Tota Cerebri substantia corrupta veluti videbatur, ac coloris subnigri; Nihil econtrâ in Cerebello à naturali alienum. Biduo ante obitum facies, atque oculi intumuerunt; Ipsa verò pavoribus sæpè sub somno, obliviositate, lancinationibus per aures, plerumque etiam molestâ oculorum caligine, ipsa cynico, ac involuntario salivæ effluxu per intervalla diù ante mortem corripiebatur. 8. Vidua quædam conquerebatur de Cephalalgia singulis auroris tanta cum atrocitate invadente, ut futuræ capitis quasi dehiscerent. Hactenus præfidiis illudit omnibus. Mutato demum consilio suasi pediluvium; Unde factum est, ut aura frigidissima, sic illa aiebat, cum horrore totius corporis à capite ad pedes descenderet, ægraque bis vel ter idem administrando, planè convalesceret. 9. Illustris Mulier recens connubio juncta ex Mensium suppressione, fastidio ciborum, nauseis crebris, & vomitibus, ventris elevatione, aliisque similibus indicis cum se gravidam crederet, plaudebat sibi ob felicem hanc conditionem. Quarto circiter mensè dolores invadunt parturientium doloribus similes, ac paullo post corpus edidit informe prorsus,

duorum pugnorum circiter magnitudinem adæquans, ac vesiculis conflatum, quarum maximæ ovum columbinum mole, ac figura exactè æmulabantur; minimæ verò vix pisî magnitudinem superabant. Aderant autem centum ferè humore limpido, & ferroso repletæ, ac inter se invicem colligatæ, membranosi cujusdam involucri ope, ceu altero quodam peritonæo, involutæ.

LXI. Plerasque alias recensere subit, quæ aut abortivos fœtus, aut molares hujusmodi conceptus edidere; Plerasque etiam, quæ maturo edito feliciter partu, paucis post diebus, latenter occubuerunt. Cautum iis erat, appropriatis cardiacis laborantem naturam tueri, tum diluentia pleno poculo exhibere; quibus tum sanguinis fervor quodammodo compesceretur, tum fluxilis idem magis redditus per consuetas inde vias faciliore negotio educeretur, obsequentibus ab repetito diluentium usu factis fibris, quarum nimia sæpè tensio funestos plerisque exitus tulit. Tota scilicet malorum ilias ab una, ac eadem universali causa pendebat, ab ea nempe siccitate temporum, ut quæ toties dicta sunt, iterum repetam, quæ & fervidior intus cruor, & cætera quæque liquida, ad statim heu! prona nimis; Crispata hinc, ac tensa præter modum solida, sæpè unâ Matrem, ac Fœtum inopinatò sustulerunt. Huc quoque enumerandi hysterici intus, huc cæteræ quotquot referendæ ægritudines, quæ hoc potissimum anno sequiorem sexum dirum in morem exercuerunt.

LXII. Dum hæc intrâ Urbis mœnia agebantur, haud dissimiles passim affectus Colonos infestabant. Variolæ præ-

præsertim, ac morbili totâ hyeme inclementer sæviere, ac edita magis loca, quam pueros, ac humiliora oppida. Comites iis aderant crurum, ac pedum erysipelata, sæpè etiam internæ viscerum Phlogoses, Pleuræ, Pulmonum, Hepatis, Intestinatorum, Menyngum, Oculorum, ac Faucium. Salassios, Canapiciensem Agrum, Vercellias, Lumellinam, Comitatum Alexandriæ, Universam pene Liguriam, ac Montisferratensem ditionem pertinax alvi fluxus occupavit. Idem Niciensem tractum, Provinciam, ac superatis Alpibus, Delphinatum, Sabaudiam, Lugdunum usque obtinuit, perque ætatem potissimum sæviit. Febres hinc visæ è Phlogisticarum censu memoratos affectus comitari, ac ultrò citròque ire, suo pte Marte, ac ingenio. E Chronicis morbis Hydropes in univèrsam, ac Tympanitis maximè, Arthritides, Phytiles, tetraque ulcera Pagos, ac rura sædarunt. *Alladii*, quod præclarum oppidum est *Comitum Saumartinorum*, Febres Januario vagatæ sunt mali moris, quarum historiam ab Cl. Viro exaratam hinc subnectere æquum duxi, in spem veniens, incitamento id futurum subinde aliis, ut sedulo hinc, diligenterque morborum, quotquot huc illuc per annum sæviunt, seu popularium, sive intercurrentium observationes describant.

Illustrissimo, Doctissimoque Viro

CAROLO RICHA

Joannes Thomas Guidetus S. P.

Quod, annales Morborum Vulgarium processus eruditissimis animadversionibus contextos, & graphico stylo feliciter exaratos, publico juri largiris, Vir Amplissime, tibi pluri-

munum debet Medicina nostra Subalpina. Hæc enim in te sum videt restauratorem, quæ à Majoribus tuis Archiatriis meritissimis decus habet, & gloriam. Ad perutilia isthæc indigenæ praxeos monumenta locupietanda uno corde, unoque pede contendere deberent omnes Medicinam facientes in nostra hac Pedemontana ditione, suas quisque appendens observationum schedas, ut olim tabulas in Esculapii templo appendi usitatum. Hujus ego instituti, tuique consilii optimè conscius silentio ulterius præteriri non patiar historiam ægritudinum nonnullarum Epidemicarum, quas ineunte Januario proximè elapsò datum est observare in Alladensi oppido unà cum præclarissimis Viris D. *Bardefono* Patre, ejusque Filio doctissimo, illic in Patria gloriosè Medicinam profitentibus, ac in tota Salassiorum Provincia de re Medica optimè meritis. Esto itaque.

Cum Divini Verbi Præcones in præfato oppido prædicationi suæ optimum finem imploraturi sacram instituisent liturgiam, ea fuit hominum accurrentium turba, ut horum conventu inter Ecclesiæ Majoris angustias nedum exæstuerint corpora, sese arètè foventia, sed & ipsi exudarint parietes præ halituum emanantium affluentiâ. Complures viros, atque mulieres sudore manantes frigidus aer excepit, hinc popularis morbus, haud multo dato intervallo, grassari visus est cum ægrotantium languore, febri, raucedine, nausæâ, linguâ viscidâ, & amurcosâ, pulsû tenui, mentis hebetatione, vandoquiis &c. Mox accesserunt deliria, surditates, aphonix, gravesque sopores ad lethargum ducentes.

Eructabant in aliquibus stillæ sanguinis, ceterum levis hæmorrhagia è naribus; in quampluribus petechiæ exiguæ brevi evanescentes, in omnibus borborrygmi, & lumbricorum excretiones per superiora, & inferiora cum fecibus graveolentibus. Febriles exacerbationes, nocturnis horis catarrhalium more, absque intermissione, clanculum repetebant. Nullus præcedebat rigor, nullus succedebat æstus ingens, exigua fitis. Urinæ à naturalibus vix abludebant, Sanguis extractus in principio morbi coccineum servabat colorem, aptamque consistentiam, nullo ægrotantium levamine. Sæpè diarrhœa superveniens commodum tulit, ut & in aliquibus sudores. Interea plerique quinto, vel septimo morbi die non sine magno populi terrore migrabant ad plures.

Harum ægritudinum indole, causis, symptomatibus, atque inde eventibus seriò consideratis, deduximus unanimes has esse in sua origine febres de genere lymphaticarum cum vermibus, acutas tamen, & malè moratas ex coagulatione lymphæ primùm, exinde sanguinis. Primariam coagulationem exhibebant raucedines, linguæ visciditates, membrorum torpor, nocturnæ periodi, aphonix, alvus pigra, intestinorum murmura, & inde excreti lumbrici. Posteriores siderationem elucidabant, reliqua enarrata symptomata perniciem accusantia. Totam denique complebat ætiologiam notitia morbosorum in lymphæ apparatus à prægressis tempestatibus, quas tu nobis scitè admodum diligenterque comparasti, repetenda; Ob id maxime, quòd æstas antea acta, atque Autumnus mites fuerint, ac Borealibus

ventis perflati, unde nulla, vel modica facta est sudorum effusio, alioqui nostro sub Cœlo consentanea quot annis. Quod si iis addas pravam alimentorum conditionem, fructuum præcipuè corruptelam, nec non aquarum putealium sæculentiam ab inclementia cæli contractas, erues profectò genuinam lymphatici lentoris, & cachochiliæ causam simul, ac genesin lumbricorum.

Cur autem à violenta adeò procatarsi febres hujusmodi, non verò pleuritides, peripneumon., anginx, erysipelata interna, aliæve hujus farinae ægritudines emerferint; ex hoc factum puto, quod scilicet hujus Brumæ Constitutio non satis rigida, catarrhales concreciones, stasesque in glandulari systemate, rivulisque lymphaticis congregare apta nata sit potius, quam systrophicas collectiones, ac phlogoses in intimioribus viscerum flexibus. Verumtamen sufflaminata hoc pacto lymphæ lubricantis irrigatione, & intercepto illius ad sanguinem commercio, reliquum est ut & cætera torpeant fluida in suo circulari motu, unde secretionum, excretionumque suppressio, progeniesque malorum. Et siquidem levioribus aliis de causis inter hybernas vicissitudines visa sunt pectoris rheumata in acutas peripneumonias degenerare, ita nec mirum, si in datis prædispositionibus, & momentis, expositæ febres à catarrhali exordio in exitiales abierint. Ignotum haud est Medicis praxin excolentibus perniciosas sæpè emergere febres, velut inopinatò, à lymphæ lentore pedetentim collecto, ut probè advertit Doctissimus Baglivius lib. 1. de febris malignis & mesentericis, §. I.

Porro

Porro ex centenis ægrotis, quos bidui spatio invifimus, vix paucos evafuros fore sperandum erat, nisi opportunis extemplo adhibitis præfidiis fuisset opitulatum; Utque fingulis indicationibus fucceffivè fatisfieret: Statuimus primùm alvinas vias folemniter expiare, emeticis, clyfteribus, aut catharticis, fervato ægrorum delectu. Secundò lymphæ fluorem promovere, ductuque obftructos referare diluentibus calidè pitiffatis, non omitendo anthelmintica cardiacis mixta, & veficantia artubus applicita. Tertio viam fudoribus fternere, vel faltem adia-pneufian delere frictionibus, & cucurbitulis, ut impoferùm exhibitis diaphoreticis cutanei pori obfequerentur magis. Phlebotomias raro, nec nifi in Plethoricis celebrandas duximus, potiùs de faphenâ, quàm de fuperioribus venis. Reliqua fub finem morbi adhibenda problematicè funt propofita, juxtâ opportunitatem, & exigentiam.

Nec noftra nos fefellit opinio, quandoquidem tali obfervato regimine vix unum, aut alterum ex præfato ægrotantium numero deinceps interiiffe retulit per literas ultimò datas laudatus Doctòr, cognatione, & amore mihi devinctiffimus, *Bardefonus* Junior.

Accipe itaque, Vir Præclariffime, breve hoc obfervantæ meæ argumentum; Interea Spartam, quam fufcepifti, exornare iterum, iterumque ne definas; Meque tibi multis de nominibus obftrictum pergas amare. Non enim me præterit, quàm multa jam tibi debeam ob munera, dulcemque confuetudinem, quâ me humaniter excipere toties dignatus fuifti: Nec ulla

unquàm ætas conticefcet, quæ à Majoribus tuis accepi, honores, ac beneficia. Taurini pridie Nonas Febr. 1722.

LXIII. Sed ut aliquid de Chirurgia dicamus, in qua Magnos olim, ac percelebres Viros, & nunc adhuc Pedemontium, obtinet; Neve quidquam intactum hâc quoque in parte relinquatur, aut imperfectum; Pauca manent de *tumoribus* potiffimùm explicanda, qui auxiliatricem Chirurgi dexteram efflagitabant; Hos inter Atheromata præ cæteris, & Melicerides eminebant, quæ duo quidem tumorum genera, vel in eo maxime conveniunt, quòd in folliculo fluctuet humor. Defcripfit ea omnium optimè *Actius*, atque è recentioribus *Severinus*: Atheroma tumor eft figura oblongus, & fublatus, qui ad compreffionem digitorum ob humoris craffitudinem tardè cedit, tardèque iis ablatis revertitur, à quo Meliceris differt, quòd & rotundior fit, & humoris effentia tenuior, & hinc ad digitorum compreffionem celerius cedit, & celerius etiam revertatur. Non autem hæc ita difcerni poffe videntur, ut certò omnia affirmare liceat, quin potiùs, quid intus habeant, ut conjecturâ præfagiri poffit, fic ex toto cognofci, nifi cum ejecta funt, non poffe, *Celfus* monet, quod tamen non propter humorem, fed alia quædam fimul ibi contenta ita fieri apparet: ait enim, in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam fimilia, aut concretos confertosque pilos reperiri: Officulorum recens exemplum eft legere in Ephemeridibus. Nec minus notabile, quod *Petrus Marchettus* in Meliceride fe vidiffe, ipfe teftis eft: in ejus nempè folliculo alium ejufdem generis tumorem,

rem, sed minorem delituisse, sua & ipsum membrana inclusam. Ubi quis cum ranis *Aetio* apud *Phædrum* exclamandum putaverit:

Quid futurum est, si creavit liberos?

Huiusmodi tumores articulos præcipuè occupant, ac inferiores potissimum, èo diriores, quò impliciti magis, ac tendinibus musculorum, quorum ibi magna seges, intricati. Nobilissimi Equitis jacturam universa Civitas desset adhuc, qui, dum inter Chirurgos de secando crure lis ageretur, ob hærentem in rotula ejusmodi tumorem, omnem curationem, ac artis præsidia renuentem, febris lenta in dies ingravescente, macie confectus obiit: alitè sepultà, adque totam liquidorum massam propagatà labe.

LXIV. Multis etiam *Ganglia* hos, ac illos artus obsidebant: Durissimum tumorum genus, nucis avellanæ magnitudinem haud superans, doloris expertus, manuum juncturas, & talos frequentius occupans, rarius cubitum, & caput. Quo pacto oriatur, non liquet: ex succo nutritio nervosarum partium fieri, *Klopton Havers*, nuperus Scriptor conjectat. Videri posset lymphaticus humor, qui partes nervosas alluit, nescio quo spiritu Gorgonico afflatus, congelari, nisi sensim exeresceret; ex quo apparet per appositionem novi liquoris quotidie augeri, ubi sensim cepit, & subtilioribus evaporatis, indurari. An vasculum lymphaticum supra modum expansum, ubi vel ictu vel aliâ violentiâ illatâ urgetur humor, qui intus vehitur, non patet. Haud magni cæterum momenti tumor: hoc enim habet beneficium, quod ruptâ membranâ evanescat. Ad hoc expedire *Helvetius* inter Batavos celebris, utebatur malleo ligneo, corio obducto, quo percutiebat tumorem. Hinc etiam fortè manûs allusione, ut oritur, sic & tollitur. Sive autem ab externa quâpiam causâ, sive ab interna oriatur, potest emolliiri primùm, deinde vi dissipari externa, à Chirurgo compressus, quam elegantem rationem apud *Actium* videre licet. In eo resolvendo quod *Hydrargyrum* valeat, *Joh. Lossius* mirabili eventu expertus est, ut libro de podagra perhibet, ubi emplastrum addit à *Zacuto Lusitano* sibi communicatum, quod nodos podagricos quoque dissolvat, de quibus, si quis sit sollicitus (constant autem ex iisdem, ex quibus *Ganglia*, & quasi rase cartilagini, ut cum

Celso loquar, simile quid obinent) is vel solus optimè satisfecerit. Vidi quemdam, cui uno, ac altero horum dissipato, unum, ac alterum è vestigio alio loco oriebatur, quò dein improba progenies, meo consilio, *Mercurii* ope omninò deleteretur.

LXV. *Ruricola*, atque ex iis potissimum, qui ad *Alpium* radices degebant, strumis in universum laborant. Mulieres præsertim, ac pueri, èo curatu difficilioribus, quò non in collo, ubi hæ prodibant, sed altius fortè in ipso *Mesenterio* earum fomes latebat. Neque novum est tam altè strumas exoriri, quòd equidem post alios nuper *Cl. Bartholinus* nepos adverit, ex *Riolano* Sapiens, qui *Scrophulas* in corpore nunquam erumpere asserit, nisi *Mesenterium* strumofum fuerit: Hic verò ex *Guidone*, & *Ingrassia* id potest didicisse, qui idem tradidere. Quodve obtupescas magis; utque anni, ac morborum ingenium ediscas una, adnotare erat, vix paucos *Bronchocele* hoc anno obâgnatos, familiari cæteram *Subalpinis* morbo, ut *Pollonis Plica*, *Britannis* tabes. Tumor est *Thyroidis glandulæ*, mollis, ac pendulus, nec molestus modo, & aspectu foedus, sed etiam si magnus, suffocationis periculum adferens. Vidi ego muculos *sternothyroidæos* planè emaciato, & membranaceos. Curatio illius haud facilis, nec tuta semper. Ut enim *Endemius* hic *Incolis* morbus, ita causas illius removere, à quibus originem habet, difficile prorsus. Laudantur perisique tabellæ quædam ex alumine, ac *Spongia marina* confectæ unâ cum radicibus pororum, aliis emplastrum de *Galbano crocatum Mynsichii*. Nonnullis cataplasma ex foliis, & radice *cucumeris asinini* cum stercore caprillo, quibus & interna jungi possunt, & quidem pulvis ex ossibus *Sæpiæ*, *Mandibulis* *Lucii* piscis, *Lapidibus cancerorum*, *Pipere*, *Zingibere*, *Pietro*, *Testis ovorum*, quorum alia exsiccando, alia dissipando agere credi possunt. Potior sanè salutis spes, ac tum quidem, cum in scirrhum abiit, in sectione consistit, etsi metueda hinc sit quædam colli deformitas, nec exiguum negotium præbeant vasa, quæ ex *Carotidibus* occurrunt: tum nervi etiam recurrentis viæ, ne accidat, quod narrat *Galenus* de imperito Chirurgo, qui cum eos unâ eveleret, matuum reddidit ægrum; Ob quod maximè hanc operationem omnium difficillimam putò. Multi *Scrophulas*, ac *Bronchocele* idem

idem esse putant; Alii, quos inter *Fabricius*, nescio, quod adtulit vitium asperæ arteriæ peculiare, quod eo nomine appellat, ut Bronchocelen, exponat nemini Mortalium unquam visam. *Celsus* inter cutem, & asperam arteriam eam ponit. *Aelius* tumorem simpliciter hanc vocat in gutture enatum; Tumoris tamen genus, ac sedem illius principem designare fas erat, quam nec ipse *Severinus*, qui de omnis generis tumoribus disertissime scripsit, attigerat; Unus, quem reperiam, *Schellhammerus* agnovit, recteque in Thyroidea glandula collocavit, visam hanc utique, sed non agnitam *Severino* ostendens, adnotato ab eodem exemplo hominis cujusdam, qui Bronchocelen prævaltam multos annos cum angore passus, tandem ab ea strangulatus oppetit; Quo dissecto grumos ingentes sanguinis undique circumfusos cum adnatis quibusdam carunculis offendit. Equidem sine dubio hæc carunculae partes erant Thyroidis glandulae præ sanguinis copia dissentæ, ac divultæ in partes, aliis sensim & corruptis, & colliquatis in sanguinem. Et hoc ipsum est, quod Doctissimus *Whartonus* dicit; Si *serophula* (sic namque vocatis Bronchocelen, quod notandum est) rubescant, colorem floridiorem esse, minusque lividum, quam *strumarum*.

LXVI. Inter glandularum ægritudines refero, verrucas, ac nodos venereos, quibus, si acerbius unquam, hoc potissimum anno, scædum in morem correpti sunt improbæ Veneris milites, quosve vix ipse quidem magnæ famæ *Mercurius* solvere potis erat, aut decocta quæque lignorum. Vidi Militem universo corpore verrucosum, avellanæ magnitudinem exuperantibus verrucis. Ficosos hosce proprie vocat *Levinus Lemnius* in opere de natura miraculis, syphiliis alii, aut putidè gallicos appellat. Aderant hi utique sagacis Naturæ teterrimum hujusmodi, ac virosi fomitentem abigentis, ac profligantis laudandi conatus, si quæ per vasa corporis, cæcosque meatus effluebat lymphæ, crassior illa, ac glutinosa, quam par foret, magis, illi haud obstitisset, verrucas hinc, tubera, ac fungos universo corpore excitans, horrendum visu spectaculum! Ea namque mira est Naturæ providentia, a: sum num ejusdem, ut in omni ferè, ita & in hoc præsertim morbo studium, ut per quamprimùm loca vitium venit, genitales inquam & his attiguas partes, per has easdem vias, quasi factò recursum, pellat;

Ubi verò altius irasci malum incœpit, & se fundius abdens corpora depascit miserè; tota conetur adhuc in festum virus, seu exulcerantem intrò putrilaginem, per has, ac illas partes, quas in emissaria torquet, expromere; Rem quidem, quam serio advertere debent hi, qui Syphiliorum hæc symptomata curant. Ita suis opificiis fatagit Natura parens; Ita in adversis prospicienda nullam viam intentatam relinquit, ut ægrotantes adjuvet.

LXVII. Locus esset hujusmodi eruptiones, tum in morbi inchoantis sive interminati statu, tum in absoluto jam, & latè grassati altero fustis describendi; ejusque varios, quos passim inducit, characteres,

Qui casus rerum varii, quæ semina morbum Injuerunt, nec longa ulli per secula visum Attulerint,

enarrandi unà, ac explicandi; Si hæc omnia possent brevi oratione complecti. Satis igitur lepidissimi Poetæ *Fraccastorii* sit audire rapsodiam:

Ipse ego Canomanum memini, quæ pingua dives Pasena Sebinâ praterstuit Olliis undâ:

Vidisse insignem juvenem, quo clarior ætas

Non fuit, Ausonia nec fortunatior omni.

Vix pubescens florebat vere juvenia,

Divitiis, proavisque potens, & corpore pulchro;

Cui studia, aut pernicis equi compefcere cursum,

Aut galeâ induere, & pictis splendescere in armis,

Aut juvenile gravi corpus durare palestris;

Venatuque feras agere, & prævertere cervos.

Illum omnes Ollique Deæ Eridanique puella

Optarunt, nemorumque Deæ, rurisque puella:

Omnes optatos suspiravere Hymeneos.

Forfan & ultores superos neglecta vocavit

Non nequidquam aliqua, & votis pia numina

movit.

Nam nimium fidentem animis nec tanta timentè

Invasit miserum labes, quâ se vios usquam

Nulla fuit; nulla unquam animi spectabatur annis.

Paullatim verò id niidum flos ille juvenia

Disperit, vis illa animi: tum squallida tabes

Arvus (horrendum) miseris obtulit, & aliè

Grandia turgebant sædis abscessibus ossa.

Ulcera (proh Divum pietatè!) informia pulchros

Pascebant oculos, & diæ lucis amorem,

Pascebantque acri corrosas vulnere naves;

Quo tandem infelix fato post tempore parvo

Ætheris invisas auras, lucemque reliquit.

Illum Alpes vicina, illum vaga stamina ferunt;

Illum omnes Ollique Deæ, Eridanique puellæ

Fleverunt, nemorumque Deæ, rurisque puella;

Sebinisque alto gemitum lacus edidit anne.

Hi blandæ scilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum sunt fructus; heu tragici tantum, & miserabiles, quantum inter multiplices cruciatus amisisse vitæ dulcedinem, & quantum ex humana specie transmigrasse in brutam.

LXVIII. Locus hic etiam esset pauca de altera tumorum specie, qui ad Chirurgiam & quoque spectant, proferendi, nempe de Aneurismatibus, occulto morbi genere, quo plures hoc anno miserè interemptos adnotavimus; Sed hæc & pleraque alia prætermittente intacta lubet, ne ingentem in molem Pagina turgescat, alibi fortè prolixius de hisce acturis, novaque in dies meditantibus, quoad eorum originem, ac incrementa, revelanda aliquando. Exempla pariter, ac Schemata exhibebimus magnorum Aneurismatum, quæ nobis occurrerunt, aut ab Amicis communicata. Quæ quidem alio tempore reservamus. Unum tantummodo, atque alterum superest commemorandum, quod nobis terminus hac vice, & extrema erit linea laboris; Primum est Caltrationis historia in puero decenni, pro meliori vocis clariitate, atque modulatione ab experientissimo Chirurgo *Andræâ Vernâ* felicissimè absolute. Febris huic supervenit cum vomitu inani, abdominis inflatione, ac præcipuè in regione tota hypogastrica. Alvus ad quartam usque oclusa penitus; Urinæ etiam parca copiâ effundebantur. Post quartam referati sponte alvus cæpit, tum urinæ pleno gurgite copiosius effluere, evanescente paulatim, ac omninò tandem desinente febris, adeò ut undecimo die æger incolamis, adque omnia munera obeunda aptus videretur, uno relicto. vulneris inslicti vestigio, quod quidem, cicatrice obducta, brevissimo tempore consolidatum apparuit. Alterum est Mammæ, quam fœdus, ac improbus Cancer occupata diù, extirpatio ab memorato *Andræâ Vernâ* in Virgine quadam quadragenaria propè, feliciter peracta. Cæperat hæc de tumore in mamma dextra ab viginti & ultrò annis conqueri, cui cum varia passim Muliercularum, Agyrtarumque consilio Medicamenta adhibuisset, incrementa præbuit majora.

Augescens is namque sensim, ac totam penè mammam obsidens, venisque in orbem nigro sanguine turgentibus circumfusus, in ulcerosam demum pravitatem degeneraverat, ultimum postulans in sectione præsidium. Mirum ut generosa Virgo invicto animo, nova velut Amazon, pertulit excisionis acerbitatem. Consolidato vulnere, ruri abiit, confirmandæ valetudinis gratia, ubi brevi post tempore acuta febris prehensa decessit. Tertio denique ac postremò recensendus subit diuturnus Oculorum affectus scarificationibus ad ima Palpebræ inferioris confinia institutis curatus, autoritate, & consilio Cl. Viri *Petri Rohatlii* Chirurgi, & Antecessoris Regii. Affectui istî initia, ac faciem præbuit exterioris Oculorum membranæ inflammatio, cui cum imperitus quidam topica diù admovisset, nedum ingravescere hinc malum cepit, sed & unâ simul intumescere Palpebras visum, ac sensim in schirrhosam velut duritiem, inferiores potissimum desinere, quæ repetitis scarificationibus, ac topicis appropriatis, læto omine, cessit.

LXIX. Atque hæc sunt, quæ brevi sermone, accuratâ tamen Morborum temporumque indagatione exarata, pro tertâ hacce Constitutione sufficiunt. Haud diffiteor quidem multa iis deesse, saltem hæc ipsa politiore calamo delineari potuisse; Quod à me exigui omninò vetant, tum quibus obstrictus, ac occupatus sum praxeos negotia, tum exigua profus ingenii acies, ac curia admodum *suppellex*. Juvat autem aliquid adhuc sperare tum laudis, tum adjumenti: illius, quod primus Ego in Patria glaciem fregerim, omnesque in hoc animi nervos intenderim, ut, si quo modo fieri possit, Morborum medela, post cineres meos, majori cum certitudine administraretur: hujus verò, quod nullus dubitem futuros aliquandò, ut nonnullos jam enumerare possem, quamplures, qui auxiliatricem mihi dexteram ferent; aut me defuncto fati, tentatum à me opus feliciorè *Evo* perficient.

GUILHELMI
MUSGRAVE

*M. D. Inclyti Medicorum Londinensium Collegii,
& Regiæ Societatis Socii,*

DE
ARTHRITIDE
SYMPTOMATICA
DISSERTATIO.

Αγαθοῖσι δὲ Ἰητροῖσιν αἱ Ομοιότητες πλάνης καὶ ἀπορίας Hippocr.

EDITIO NOVA accuratior.

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. LVII.

Hic Liber, cui Titulus
De Arthritide Symptomata Dissertatio,

IMPRIMATUR

Thom. Millington, *Præses.*

Gualt. Charleton

Rob. Pitt

Sam. Garth

Humphredus Brooke

} *Censores.*

Generosissimis, Spectatissimisque

GUILH. COURTENAY, *Baronetto.*

JOH. POLE, *Baronetto.*

ROB. ROLLE, *Armigero,*

Ad *PARLAMENTUM* hoc anno *MILITIBUS*
à *Devonia Delegatis,* *Salutem.*

PRÆTER ista, quibus, Viri Perillustres, Me devinctissimum habet unusquisque Vestrum Beneficiis, non alio modo Gratiâ & Favorem illum qualemcunque, in quo apud Devonienſes sum, aut apertius Agnoscere, aut decentius pleniusve possum Remunerare; quàm Vobis, hujusce Populi Legatis, singularem Eum & Votis majorem, palam prædicando; itemque Vobis, hujusce Populi Deliciis, Observantiam & Honorem quantum maximum, officiosè tribuendo.

VOBIS igitur Inſcribo, & in perpetuam Cultûs & Observantiæ Memoriam, Clarissimis Vestris Nominibus Sacratas esse jubeo, Similitudines hæcæ meas, hæc Imagines Arthriticas; e media Experientia ductas, & Usu figuratas; Animi Nostri, Vobis devoti, Pignus & Testimonium.

ET quidem meritò; Vos enim estis, ut privata (in Alios Vestra, & Aliorum in Vos) Officia prætermittam; Quorum Fidei, Speciatim, Comitatus hic amplissimus, Artis & Naturæ Muneribus beatissimus, Fortunæ Bonis refertissimus, Agriculturæ,

D E D I C A T I O.

turæ, Lanificiï, Mercaturæ rem; ne plura, Se Suaque omnia uno Ore commisit; & quod majoris æstimandum, Qui Vestræ commissa Fidei sic Curæ habuistis, ut Eorum postulat Momentum.

GRANDIORA volo: Sub Auspiciis Serenissimæ Augustissimæque REGINÆ, Vos ANGLIÆ Libertati; Vos Possessionibus invigilatis: Vos Civiles Ejus Ritus; Vos Sacros tuemini: Vos Antiquam Ejus Πολιτείας vindicatis; Vos, Avitas Aras. Nec quidquam Vobis Studio est ac Cordi, nisi quod Reipublicæ conducat.

QUOTIES autem Libertatem dico, Religionemque; duo maxima Cœli Munera Me dixisse videor: Cum Homines imprimis inter se distingui (quanta verò hæc Distinctio!) faciat Religio; & quàm ab Illis Hos discriminet Religio; tam, à Se invicem Gentes, Libertas.

FAXIT Deus, sic, ut Nobis, & quidem ferè Solis, non sine peculiari Providentia, pereximiæ Pietatis & Constantiæ Patronos, hinc COURTENÆOS; illinc POLOS; isthinc ROLLOS; Utramque Harum integram, incorruptam, conservavit & tutatus est; Idem (Optimus, Maximus) per Ipsos diu, per Ipsorum denique Progeniem perpetuò, servare perstet.

VOS autem agite, Viri Nobilissimi; quæ Personis, & Amplitudine Vestra; quæ Natalibus, & Familiis Vestris; quæ Patria, & Ejus Libertate; quæ denique Vobis sunt digna & decora, Ea præstare pergite: & e Re Vestra si esse censueritis, Favete

Salutis & Exiftimationis
Vestriæ Studiosissimo

Isca Damnoniorum iv. Idus Decemb. M. DCCII.

GUILH. MUSGRAVE.

P R Æ F A T I O .

Uotcunque inspexi de *Arthritide* scribentes , in eo sunt ad unum omnes , & quidem elaborant , ut tantummodo Morbi istius , qua *Exquisiti* , *Genuini* , *Legitimi* , suoque ordine *Primarii* , Doctrinam excolant , & Disciplinam edant : Ea videlicet Illius Notitia , quæ ex Ipsa manat , vel elicitur , contenti , de *Larvata* , sive *Symptomatica Arthritide* , num quæ sit , aut qualis , aut quanta , aut quota , aut quàm à se diversa , aut *Arthritida Primigeniam* quàm *Mimicè* & quantum imitetur , (etiam si hæc ad Illam illustrandam exponendamque adprimè conferunt) parùm , vel minimè solliciti .

Quid ab His Hominibus studeatur , & in isto genere quousque proficiatur , non est hujus Instituti exquirere . Impræsentiarum Nos , *Experientia Duce* & *Præside* , proponimus , in iis *Affectio- nibus* , quæ *Podagræ* & *Arthritidos* Regularis Appellatione passim insigniuntur , explicandis sanandisque , (ut , à Medico quod suscipitur *Negotii* , luculenter id tractetur ; & , ad *Ægrotorum Commodum* & *Sanitatem* , quod amplissimum fieri possit , id demum agatur) primum , in *Arthritida Primigeniam* & *Symptomaticam* , Earum *Divisionem* ; tum *Symptomaticæ* in suas *Partes Distributionem* , constantissimè ante omnia religiosissimèque conservari .

Quanto Ille , & quàm dignè *Risu* exciperetur ; qui , dum *Artem* exercere professus sit *Gemmariam* , omnes illos , quotcunque circumferuntur (ita vulgo nominati) *Adamantes* , tanquam *legitimos* & *veros* æstimaret ; atque adedò acciperet ? An non *Artificem* potius deceret , quid *Adamanti legitimo* proprium sit , investigare ; eoque posito , tanquam *Regula* & *Norma* , de *Pseudo-Adamantibus* , & Eorum à *Vero* dissimilitudine & discrepantia *judicare* ? Nonne etiam delectaret *Falsorum Varietatem* , magnam utique & multiplicem , ut à *legitimo* Alii quàm longissimè removentur ,

P R Æ F A T I O.

Ementiti, factitii; ut ad eum Alii propius accedunt; Alii *Colore* translucido æquiparant; Alii *Duritie* tantum vincuntur, à *Vero Adamante* non nisi ab *Artifice* peritissimo distinguendi, diligenter expiscari?

Non minus fixum aut immobile *Fundamentum* in *Experimentis* habet *Arthritidos*, illa in *Primigeniam* & *Symptomaticam*; & *Symptomaticæ* in suas *Species*; quàm habet *Adamantis* hæc in *Legitimum* & *Falsum*, & *Falsi* in *Partes* suas, *Divisio* *Distributio*que.

Quanti verò interfit hæc notari, & hisce perquirendis quàm egregiè locetur *Res* & *Salus Arthriticorum*; ex eo constat quod iis prætermisissis neglectivè, jure merito verendum; Ne dum uni eidemque tantum *Morbo*, nempe *Arthritidi*, videamur; revera nos, quodque est certissimum, multis, iisque longè inter se diversis, & diversa ratione impugnandis, oblitescere contingat: Id est, ancipiti prorsus eventu, Prælium ne in *Tenebris* committamus.

Eum rectè curaturum credunt, qui Rationalem Medicinam professentur, quem prima Origo causæ non sefellerit: Neque Curari id, quod agrum est, posse, ab Eo qui quid sit ignoret: Sed Cujus rei non est certa Notitia, quod Ejus Opinio certum reperire remedium non potest. Celsus, Præf. L. I.

Hujus quidem modi *Distinctionem*, à *Clarissimo Mortono*, in *Phthisiologia*, fusè jampridem doctèque lucubratam esse video; &, istius opera, *Morbum* omnino difficillimum explicari, gravissimum curari. Sed, in *Chronicis* plerisque aliis, ab *Auctoribus* celeberrimis, aut penitus omissam, aut aridè nimis & jejune proditam: Quam tamen, & in aliis perutilem, & quidem necessariam fore, ideoque multum desiderari, diu sum arbitratus; in *Arthritide* verò quam plurimum; eò certè plus in *Arthritide*, quò diutiùs illa cæteris *Affectioibus*, quò crudeliùs *Humanum Genus* acerbiùsque infestavit; &, in illa, quò frequentius *Symptomatica* reperitur.

Quid, quod *Insignissimus Baglivius*, *Magnum Italie Decus* & *Ornamentum*, hac in parte $\sigma\mu\beta\lambda\eta\sigma\tau\omicron\varsigma$, graviter errare *Medicos* existimat, qui putant non nullos *Morbos* esse *Primarios*, ab iisdem *Causis* productos, eandemque etiam *Medendi Methodum* exposcentes:

P R Æ F A T I O.

poscentes: cum, per repetitas gravissimorum Medicorum Observaciones, certò constiterit, Eos esse *Secundarios*, à diversis Causis pendere, *Specie* differre, propria habere Symptomata, propriaque Methodos exposcere. Et inter præcipua Artis Desiderata illud meritò reponit, *Ut scilicet singuli quique Morbi in tot Species subdistinguantur, quot sunt Morbi Primarii à quibus foven- tur, aut Causæ vehementes constantesque quibus producuntur.* *Præxos Medicæ Lib. 2. Cap. IX.*

Posita ergo hac *Arthritidos* Divisione, & in præsentis misso, tanquam *Postulato*, Divisorum Membro Priori, scilicet *Arthritide Primigenia*; Posterius aggredior, nempe *Symptomaticam*; hoc Consilio & Spe fretus, si prius Copiæ debellantur hæ *Auxiliares*, Hostem postea facilius depelli & evinci posse *Principalem*.

Dicam itaque *Arthritidem Symptomaticam*, & in ea *Species*, quot- quot usquam mihi innotuere, comprehensas: Ut Illius *Ratio generalis*, & Harum *Descriptiones & Distinctiones*; ut, à Morbis suis *Primariis*, Earum *Ortus & Emerfiones*; ut, in *Arthritida Primigeniam*, Earum *Migrations & Itinera*; in Statu maximè degeneri & peregrino, ut Earum *Facies & Proprietates*, (variæ, Jupiter! & dissimiles) Ut *συστάσεις Arthriticæ* usquequaque aperiantur: *Curationes*, & *Medendi Intentiones* Earum singulis accommodatæ, & (quoad potero) congruentes, ut eliciantur: Postremo, totum id quod dicimus, ut *Historiis*, optima fide traditis, tanquam tot *Testibus*, stabiliatur, confirmetur. Hoc *Libelli* hujus *Opus & Argumentum* est.

Lectorem autem illud admoneri decet; quoniam ea, quæ à *No- bis*, nullius *Sectæ* Affeclis, imò *Sectam* omnem fugientibus, & *Historicam* (ea quidem una exercenda, vindicanda) *Medicinam* colentibus, sistuntur & in medium proferuntur; aut *Eventa* habent, aut ex iis ultrò nata, vel facillimè ducta; ista verò *Eventa* colligenti, maximam partem præbuit *Damnonium* hocce *Oriental- le*; quod idcirco *Medicina* hæc (ea verò ejus *Pars* præcipuè, quæ de *Scorbutica* est *Arthritide*) quodammodo *Provincialis*, & hujus *Populi Propria* esse videatur. Utinam sanè Tanto & tam Nobili *Populo* par inveniatur!

ELENCHUS

E L E N C H U S.

CAP. I.	DE Arthritide Symptomata generatim.	Pag. 1.
II.	DE Arthritide Rheumatismo Supervenienti, Symptomata falsò appellata.	6.
III.	DE Arthritide ex Chlorosi, & ex Mensium suppressione.	11.
IV.	DE Arthritide Hydropi superveniente.	16.
V.	DE Arthritide Melancholica, Hypochondriaca, & Hysterica.	24.
VI.	DE Arthritide Fixa Scorbutica.	31.
VII.	DE Arthritide Lui Venereæ succedenti.	42.
VIII.	DE Arthritide Asthmatica.	51.
IX.	DE Arthritide Febri succedanea.	57.
X.	DE Arthritide ex Colica.	63.
XI.	DE Arthritide Morbis quibusdam Cuticularibus subiecta.	71.
XII.	Corollaria & Spicilegia quædam habet, cum Epilogo.	76.

D E
A R T H R I T I D E
S Y M P T O M A T I C A
G E N E R A T I M.

C A P. I.

A R T I C U L U S I.

UT Morbi recte dignoscantur, videndæ sunt, (quod docet * *Hippocrates*,) ὅσα ἐξ ὀντων ἐστὶν ἀπὸ διαδοχῶν νοσημάτων, h. e. Quæcunque sunt Morborum vicissitudines, & ex quibus in quos succedant. Vertente Clarissimo *Mediomatrico*, pariterque Textum in hunc modum interpretante: Morborum Successiones, vicissitudines, & exceptiones, esse inspiciendas; ut facilius de toto eorum exitu existimes. Et, Hæc oportere omnia ad eam Morborum Transmutationem transferri, quæ solutionem quandam præ

se fert, & Naturæ benignitate a liò Morbum ablegat. Quibus præfatis, ex Divini Senis Oraculis, ad Gratiam, & Fidem, Operi nostro conciliandam; (quod, ad ea se conformari, frustra quidem, & ambitiosè nimis, exoptavit,) ipsam rem aggredior; ex illoque sancto quasi Fonte, nostra omnis manabit Oratio.

II. Præter istam *Arthritida*, quæ causam habet Continentem Propriam, & Peculiarem, quæ suis viribus pollet, & est ex se sufficiens; id eoque *Exquisita* audit: nec, ab Affectu quovis alio, perfecto, mutuatur, sive ducit, originem; unde *Primigenia*; (quæ quidem, in præsentia, *Postulati* loco ponenda:) Alia est *Arthritis*, quæ à Morbo aliquo Antecedente profluit: quæ alteri Morbo debet ipsum id, quod nascitur; & quod existit:

* Ἐπιδημιῶν ἀτμήμα τέλει.

existit: & (à Primario illo) Derivata, Secundaria, Symptomata uti, (præ Arthritide Exquisita,) Mendax, Simulata, Falsa, jure merito nominantur.

III. Fusius dicam: *Arthritis Symptomata* cum *Primigeniâ*, si primas earum Facies conferamus, & illa quæ sunt exteriora spectemus, in plerisque convenit: (Par etenim Ratio Paroxysmorum; iidem utrinque typi, similes causæ, & Principia; nec non effectus, seu Reliquæ: sive fructuosæ, sive contrariæ:) Proindeque generali Nominine *Podagræ*, & *Arthritidos*, utriusque communi, comprehensæ, magnam partem *ἀδυναμίω* sub eo delituere; Morbus idem esse, judicatæ. At, à vero quantum id abhorret, iis facile innotescet, qui earum *ἰδίω* *καὶ* *ἰδίω* penitus scrutabuntur. *Arthritis* enim *Primigeniâ*, morbus exquisitus, *πρῶτω* sui ordinis Princeps, peculiarem & sui generis conjunctam habet causam, proprio utique Marte agentem; per se, vel procatarteticarum stimulo, Paroxysmos facientem; à nullo verò affectu alio, aut primitus acceptam, aut in operibus dependentem. E diverso, *Symptomata* morbo alteri succedens, vel materiam, (id est, causam continentem,) vel minimam materiam in hujusce generis *Arthritidi* *μὲν* *ἰδίω*, illi *Primario*, quo (directè vel obliquè) Ortus ejus promovetur, refert acceptum: Itaque tum morbi, unde fuit, *Primarii*; tum *Arthritidos*, quam æmulatur, exquisitæ, de Naturâ, tanquam *Hybrida*, participat.

IV. *Symptomata*, quas hoc Terrarum Tractu vigore coniperimus, sunt ex Rheumatismo *Arthritis*, ex Chlorosi; & mensibus suppressis, ex Hy-

drope, Melancholiâ, Scorbuto, Lue Venereâ, Asthmate, Febre, Dolore Colico, Affectibus cutaneis: Per plures sanè, dignæque omnes quæ in *Luciani* Drama prodeant *Τραγῶποιδων*: quarum tamen Catalogum haud dubiè augebit industria posterorum.

His affecti, eos qui in *Arthritide* sunt *exquisitâ*, numero videntur, (si rectè calculum ponas,) exæquare; imò quidem (mea sic est Ratio,) vincere: Ut *Dammonio* nostro *Arthritidos* pars dimidia, sine ullâ dubitatione, sit hodiè *falsa*.

V. *Symptomatarum* ratio generalis in eo locari reperitur, quod, cum morbi sunt ab *Arthritide Primigeniâ* diversi, & intervallo quodam distantes, stationes suas *Primarias* linquant, & erga *Arthritidem* moventes, ei sensim appropinquant: Simili ferè modo, ac, in Hypothesi *Copernicana*, Planetæ Apogæum (sivè punctum illud Ellipseos, quod est à Sole remotissimum) deserentes, versùs Solem inclinant; donec Hypogæum (sivè punctum ejus quàm proximè Solem) pertigerint.

De appropinquandi modo ut ritè cogitemus, non solum ex *Arthritidos Primigeniæ* Symptomatis aut pluribus acceptis, aut diutius servatis, is existimandus: Næ hoc, utrumque, Judicium fallax, & incertum: Imò potius à primario plus minusve exuto, (ut in sequentibus patebit) addiscendus. Verùm enim verò *Primarii* Exuvie simul cum usurpato *Arthritidis Primigeniæ* vultu, *Symptomatas* omnium certissimè commonstrant.

Specialis harum est *Conditio*, quòd à stationibus *Primariis* quò celerius, & quò longinquius, ejusdem *Classis* Sympto-

Symptomaticæ defleunt, eò rariùs ad eas revertuntur: hoc est, quò plura Morbi *Primarii* Symptomata deposuerunt, eò insolentiùs resumunt; eò celerius *Arthritidis* Puræ Symptomata usurpant; eò constantiùs retinent.

VI. Secum dissentiunt *Symptomata* si earum Externa respicimus; quod *Alia*, *ἐπιπορεύουσα*; *alia* Partu difficili, eduntur; *Alia*, à *Primigenio* ægriùs; *alia* libentiùs, decedunt: *Alia* ad Parentem citò regrediuntur; *alia* vix unquam, aut nè vix quidem: *Alia* sæpius; *alia* rariùs, *Παροξυσμοί*.

Harum autem *Paroxyfmos* si attenderimus, sunt illi profectò longi, breves; acerbi, mites; abnormes, idonei; continui vel intereisi; eàdem planè varietate inconstantique, quà sunt *Arthritidos* exquisitæ *Paroxyfmi*: Et Reliquias sivè fructus, habent (sicut illi) suæ cuiusque Ferocitati & Magnitudini, plerumque respondentés.

Partis istam Diversitatem facit diversa *Primariorum* Indoles, & in *Arthritidem* Propensio: Nam, quò cuiusque *Primarii* Materia virus *Arthriticum* magis refert, & *Materiæ Arthritidem* facienti, quò plus favetur: eò certè vividum magis *Arthritidos* Simulachrum, eò magis solidum emergit *ἐπιπορεύουσα*. Et è contrario.

VII. Sed, [quæ cum primis ad exponendas hæc *Symptomata*, conducit Differentia;] *Alia* *impropiè*, & ex Vulgi tantum Opinione, sic appellatur: Quippe quoniam *Paroxyfmos*, ad Normam *Arthriticam* formatos, & compositos, habet omninò nullos; nec *Materiam*, ei quæ est *Arthritica*, [quantum ex utriusque signis judicare licet] ullà ex parte comparem. Huiusmodi una est, quæ *Rheumatismo*

superat; quæque *Symptomaticarum* Nomine, quoties de his verba fecerimus, à Nobis eà re excluditur. *Alia* magis *propiè* dicta, quæ Morbo alicui *Primario* manifestè & palam *ἐπιπορεύουσα*, *Primigeniæ* ritu, per se vel aliunde stimulata, & adjuta, *Paroxyfmos* celebrat.

VIII. Illa etiam duplex est; Altera Generatione, quæ dicitur *Æquivoca*, procreatur. Gravi quodam Morbo laborat *Æger*; eoque partim, vel penitè subactò, *Natura*, sui demum juris & vegetior facta, *Miasma Arthriticum* in sanguine occultum, sanguinem & quicquid intus virium est depascens, (maximè verò si *Pharmacis* ea proritetur) ad τὰ ἐξωθεν appellit; itaque (præter spem & expectationem omnem sæpè) gignit *Arthritidem*. Huc pertinet *Arthritis* ex *Chlorosi*, & ex *Hydrope*, quæ quidem, accuratè si dixerimus, *Secundariæ* potius quàm *Symptomaticæ*, censentur: uti infra ostendetur.

Alterà, quæ *κρυπτήτως* *Symptomatica*, eandem cum *Primario*, (còtrà quam modò dicta,) sed mutuam, & ab eo derivatam, habet *Materiam*; vel ipsam, vel aliquà ex parte alteratam; vel integram, vel cum alio quodam mistam; sed in aliam Corporis Regionem, quæ tranfvehitur; aliaque ratione (id est *Arthritica*,) quæ operatur. Nam, ei quod ineptum est eliminando, per Morbos hunc vel illum, pro inepti ratione & corporis Constitutione, varios, dum incumbit *Natura*; (unde horum Morborum *φύσις* ab *Hippocrate* dicuntur, *ἰσχυροί*,) sæpe quidem fit, vel propter eos nimis remissos, & instituto impares, vel ob *materiam* parum tractabilem, & *δύσλοβον*, quòd il-

lius pars in Corpore, necdum istis molitionibus exturbata, restet. Hanc natura, prælium redintegrans, secundo aggreditur; &, quoniam ausis prioribus exciderat, aliã jam methodo conficere, alio morbo, scil. *Articulari* proficere, contendit. Atque hunc in modum oritur *Arthritis Symptomática*; cujus species sunt *Arthritis Melancholica*, *Scorbutica* quæ Lue Venereæ, quæ Asthmatis, quæ Febri, quæ dolori Colico, quæ morbis Cuticularibus, succedit.

IX. Hoc autem minimè celandum; Quòd rarò illa, quæ maximè propria *Symptomática* est, *Primarium* sequitur nisi multorum dierum, veterem, &, ab Ætate quasi venerabilem, Chronicum: Et, quòd illa, seriùs quàm *Primigenia*, nec nisi grãdiores, invadit; Eos scilicet, qui, cum affectu *Primario* diu conflictati, cum eodem simul inveterascunt. Id quod de alterã istã magis propria parte, confirmari vetant experimenta; quippe quæ, robustioribus, quæ junioribus, congruere hanc, evincunt.

X. Verùm, ut ultrà distinguam *Symptomáticas*, earum quæ sunt *Idiopathicas* morbi *primarii*, (à quibus derivatã sui generis materiã, quæ in *Arthritica* modum agere conatur, hæ singulæ potiuntur,) quum validè inter se discordant; *Symptomáticas* item hæc, utcunquè primã facie consimiles habeantur, specie tamen, pro ipsorum materiã, pro illã primariorum diversitate, inter se differre, non est improbable, Peculiarem habent sigillatim omnes naturam, proprium ἰδίωτα ; & curationes exigunt proprietatibus suis accommodatas. Nam,

XI. In exercendã Medicinã, quoties occurrit *Arthritis Symptomática*,

morbi *Primarii* ratio, & modus omninò investigandus; Therapia probatissima diligenter expiscanda; & ex iis, unã cum *Arthritidis Primigeniæ* Doctrinã, studiosè consideratèque penfitatis, eliciatur, & in quadrum redigatur, optima medendi perfectissimaque indicatio.

a *Neque enim credant*, (qui *Rationalem Medicinam profitentur*) *posse cum scire, quomodo Morbos curare conveniat, qui, unde hi sint, ignoret*: Neque esse dubium, quin aliã Curatione opus sit, si à Lue Venereã; aliã, si à Melancholiã; aliã si à Scorbutico; aliã, si abHydrope; aliã, si à Chlorosi, (& sic de cæteris Affectibus, toto, quod dicitur, Cælo distantibus, & secundum illam Differentiam diversè medicandis) *Arthritis* oriatur.

XII. Et si verò *Symptomática* Ratio Composita, ab utroque Parente (tam eo qui genuit, quàm eo qui adoptavit,) Ætiologiam, Therapiam, ex parte accipit; tamen non id indiscriminatim, & æquali factum est mensurã; sed modo, & proportione, prorsus singulari. Nam, in Paroxysmo ab *Arthritide*, Therapia maximopere, extra verò Paroxysmum, in ejus vacatione, Prophylactica quæ colatur, à morbo præcipuè *Primario*, haurienda.

XIII. Quæ quidem Prophylaxis, & in eã quæ est Medicina vel latè sumpta, cum, ad morbos, veteribus Chronicis, iisque graviorique, secundarios, & malum *custodis* (*Arthritidem*) æmulantes, evertendos, excolatur; diutiùs quidem, & contentiùs, ad menses aliquot ducenda: sæpè etiam per annos, itatis temporibus repetenda est: Ut nempe morbis ita pertinacibus, inveteratis, sanatu difficillimis, curatio par & æqualis adhibeatur.

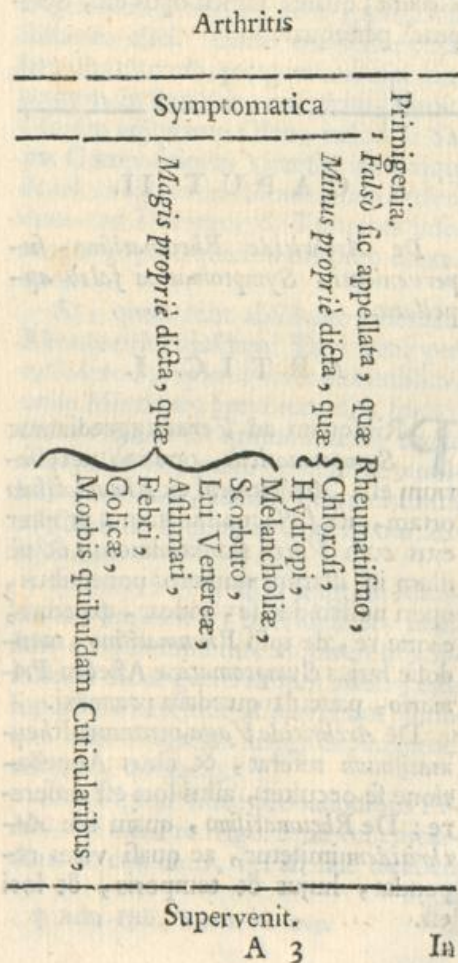
beatur. Ista verò Prophylaxeos diuturnitas aliàs longior, aliàs brevior, ordinanda, pro singulâ Curationem singularum Difficultate: quod in sequentibus speciati, & pressius, exponetur.

XIV. *Arthritidis Symptomatiæ à Primigeniâ* Diversitas, inque Membra Partitio, ab Artis Professoribus non satis observata, id effecit, ut *Ætiologia Arthritica* hodieque trunca, debilis, imperfecta, perturbata, minimè constet; nec cum *Ægrorum Symptomatis* concordet. Neque enim aliter fieri potest, cum, quæ Una, & Simplex, æstimata fuit Affectio, varia prorsus esse deprehenditur, & multifariam composita.

XV. At, quod magis dolendum, & in Humani Generis incommodum (ut ne quid gravius dicam) cessit immane quantum; id etiam fecit hoc Παράρρημα; ut, quæ non uno eodemque modo constructui, quid potius variari, & pro Morborum Differentiis, Discrepantiâ, Diversitate, aliis aliisque Indicationibus passim muniti, debuerat Therapia; angusta nimium, manca, & delumbis, esse reperiatur; utpote *Arthritidis* unius *Primigeniæ* Basi, & Fundamento (nimis arcto) superposita; cum Medici, tum Ægroti, spem, & vota, decipiens. Infelices *Arthriticos!* & eo quoque nomine miserandos, quòd, dum adversus Morbos Convulsivos; adversus Phthisin; adversus Febres Intermittentes; aliasque quàm plurimas; dum, adversus graves & Herculeos Affectus, medendi Intentiones aptas, solertes, commodas, excogitavit Ætas; in *Arthritide* sanandâ, pellendâque tam parum profecit.

XVI. Prædictas *Symptomáticas* hâc Methodo discutiam: Primum nempe Remotissimam, & ab *Arthritide Pri-*

migeniâ, quàm longissimè disjunctam: Deinde reliquas, eo ordine, quo sunt, in suâ cujusque Ellipsi, minus remotæ dum ad illam denique pervenero, quæ, ab *Arthritide Primigeniâ*, vel abest quàm proximè, vel ipsa est: Per totum hunc Decursum, & universum percurrendo *Systema Symptomaticum*, habito respectu, quoad ejus fieri potest ad Accessum, & Proximitatem: quæ quidem hoc tempore potissimum advertenda: En Opuſculi Partitionem:

In ipsis partibus tradendis, primum, morbi cujusque *Primarii* stationem dicam: Tum, ejus in *Arthritidem* progressum: Deinde *secundarii*, jam facti, & in aditu maximè propinquo sistentis, *Diagnosin* qualemcunque: Post, à *Cognatis Secundarii*, & *Arthritide* exquisitâ, illius differentiam: Tum, morbi, ejusque *Symptomatum*, imprimis urgentium, curationem: Deinde, isthac illustrandi ergò, historias: Hæc autem, non eadem ubique *descripta*; quantâ tamen opus est, *Scripturâ* persequar.

C A P U T II.

De Arthritide Rheumatismo *supervenienti*, *Symptomata* falsò appellata.

A R T I C. I.

PRIUSQUAM ad *Veras* aggrediamur *Symptomatas*, omnino necessarium est, *Arthritidem ex Rheumatismo* ortam, ita *falsò* nominatam, propter ejus cum *Veris* similitudinem, & nè istam in illarum numero ponentibus, operi nostro deesse, videar, expediri; eâque re, de ipso *Rheumatismo*, mendosæ hujus *Symptomatice* *Affectu Primario*, paucula quædam præmitti.

De *Arthritide Vaga*, quatenus *Rheumatismum* referat, & illius *Appellatione* se occultet, alius loci est disserere: De *Rheumatismo*, quam ille *Arthritidem* imitetur, ac quasi vices rependat, hujus & temporis, & loci est.

II. *Rheumatismus* ille, cui quidem uni quantum ego rescivi, succrescit hæc *Symptomata*, (nam à *Scorbutico* minimè unquam, nedum alio quovis *Rheumatismo*, prognatam meminì) semper incipit à *Frigore*, causâ hujus affectionis evidenti fidelissimâ: Ex quâ celerrimè sanguini, præcipuè verò ab exercitationibus incalescenti, *Lentor* inducitur; qui, in *Musculis* & *Membranis*, infarciens *Capillaria*, circuituri *Fluminis* meatus obstruit; *Dolores*, & interdum *Tumores* affert. Quæ inest *Sanguini*, *Pituitæ*, sive feri crassioris *Massa*, horæ paucarum aliquando *Sexagesimarum* *Spatio*, momento temporis, ferè tota *lentescit*, & (uti *Cera* per *Syringem* injecta,) *Ductus* implens exiguos, *Impedimenta*, *Moras*, *Oppilationes* creat, pro ipsius crassitie plus minusve *pertinaces*.

III. Qui fiat tanta, tamque subita *πλασρότης*, (haud explicatu facile *Problema*) *Professores Medicos*, optima quidem *Ingenia* fatigavit. Sunt, qui *Lac* acescens, si admoveatur *Igni* coagulatum citò contrahere *perpendentes*, & *Lac* immisissum venis statim *Coagulari* confirmantes, binis hisce positus, sibi videntur rei summam explicasse, *Dubii*que vim in totum diluissè: at quo jure, quâ *ἀπίστευτι*, (præfato virorum de *Republicâ* bene meritorum *Honore*), paucis expendam.

Primum, *Experimentis Boyliani* manifestò constat, *Acidi*, præter *Salis Marini*, vel ejus æmuli, quantitatem perexiguam, atque huic *Coagulationi* producendæ minimè sufficientem, nihil *Naturâ* sanguini inesse: Neque de horum *Experimentorum* fide, per *Vieusseniana*, dicam?

cam? an *Chiracciana*? quicquam * derogatur.

De altero Argumenti Membro, et si, apud Magni Nominis † Anatomicum, tanquam Experimentiā proditum, Lac immisſum venis illicò denſari, perſcribatur; tamen, quòd vacillet hęc in parte, non tam Auctoris, quàm (ex eà, quā verſamur, Rerum Caligine) eventi Fides & Teſtimonium, id eòque dubium æſtimetur, habeo dicendum. Cùm enim, varias olim, *Oxonii*, Injections, & quidem hanc ipſam lactis vaccini, quantitate ſatis locupleti, exercendo, ſanguinem indè nè vel minimùm coagulari, ſive concreſcere, tamenſi hęc illac agitatam accuratèque ſpectatum, deprehenderim; Virum clariffimum, Proſectorem eximium, aut Animalis minùs ſano, aut aceſcenti Lacte, fuiſſe uſum, haud injuriā ſuſpicatus ſum.

IV. Deinde, non ſolum ab Acido fieri in Sero Animali Coagula, teſtatur id ‡ *Boylei*, per *Oleum Tart. per Deliquium* illi adjunctum, perque *Spiritus vini* probè rectificatum, coagulari ſerum aſſerentis. Quin etiam, ut Symbolum meum conferam, *Rheumatismo* laborantis ſerum, pes calorem, & exinde quàm citiſſimum Frigus, (utrumque ſcilicet impenſum,) in Gelatinam admodum lentam, viſcidam, firmam conciliari & cogi Nobis experimento patuit. Hoc enim brevi

* Hęc de re, qui plura voluerit, adeat clariffimi *Piternii* diſſertationem Med. ultimam: Ut & *Almi Coll. Romanorum* Archiatrorum ad *Cl. Vieſſenium* Reſponſionem.

† Vide *Cl. Lœvverum* de Corde; Cap. 2.

‡ Vide *Humani Sanguinis Hiſtoriam*, Partem 3.

evenit, quando, hujusce rei tentandæ gratiā, iſtiusmodi ſerum, cochleari contentum, & ſubjectā lucernā calefactum, Aquā frigidiffima ac cochlearis marginem immergeretur.

Ab Acri verò Sale Alcalico, quàm ab Acido, *Lentorem* fieri, longè probabilius: Sagaciſſimi enim † *Baynardi*, Collegæ Nobiliſſimi, Experimento liquet, *Rheumaticorum Urina*, Salis Alcalici ejus; quem habent Sani bonæque utentes valetudine, partem quaſi trigefimam, nec quidem ſuprà, deſtillando elici. Unde conjicitur, *Salem* iſtum acrem, pungentem, aſperum, acutum, in Sanguine retentum, *Pituitā* (forſan adjuvante Oleo, veluti in *Sapæ Compoſitione*,) irretiri involvique & ad viſcidum in *Rheumatismo* faciendum, ad Dolores, & Tumores inferendos, opere quidem maximo contri-
buere.

At, quod rem abſolvere videatur, *Rheumatici* cujuſdam *Ægri* venā pertuſā, ſero *Syrupum Violaceum* inſtillavi, unde *Mixturæ*, brevi temporis ſpatio, *Color viridis*: Et ejuſmodi ſero, *Sublimati ſolutione*, parè quidem & tantillulā quantitate, additā, quàm citiſſimè ad fundum ſe demiſit *Concretum Albiſſimum*.

Ipi porrò *Pelliculæ*, ſanguini *Rheumatico* innatanti, (ut videlicet, in eā ſalis quid dominetur, anquirerem) *Solutionis* dictæ guttis aliquot affuſis, ejus ſuperficiem ex hinc *Albere*, cum plerique aliis aſtantibus hujus experimenti teſtibus, notabam.

Siqua igitur hiſce probationibus Fides, vel à calore frigoreque vehementibus & continuis, vel ab ſale alcalico
inrūs

† *Acta Phil. Lond.* N. 125.

intus retento, vel utroque Lentorem hunc oriri, verisimile est.

V. Quoties è viscido redemptus, priscâ gaudet *ὑποία* & more naturali circumagitur, sanguis; evanescit tumor, quiescit dolor, convalescit *Æger*: contra verò, affectu malè tractato, id est perseverante viscido, nondum victo correctoque, non nunquam oritur *Arthritis* ista, quam dico, *Symptomatica*. Nempe, cum abundat *ῥῆμα*, quâ visciditate, quâ acredine, vehementiores, pariter ut *Arthritis* ipsa, profert distensiones, dolores, tumores, aliosque non paucos effectus utriusque huic vitio communes.

Frigidam verò *Arthritidem* æmulari gessit hic affectus, illiusque Partes sustentare: Nam, neque dolor, æquè acerbus; nec inflammatio perinde contumax; neque declinatio similiter prope, ac in illâ *Arthritide*, quam appellamus *Calidam*. Nihilominus fatendum est, quòd, si *Rheumatismo Scorbuto*, aut *Venereo*, *Arthritis* ista superveniat, (posse verò supervenire, nullam recipit controversiam) ob asperum aliquid, ac stimulans, interfusum, & dolorem magis acutum & inflammationem magis infensam esse.

VI. Autumnò maximè intenduntur hi dolores; eo videlicet tempore, quod fluxionibus favet, (quanquam & alias anni tempestates iis prorsus immunes esse, nequaquam affirmandum,) & diu, non nunquam ad totum Hyemale Spatium, ubi morbus inveteravit, excurrunt; sæpe quidem intercessi, at à levissimo frigore recidivi; quod diuturno familiare *Rheumatismo*. turgent Articuli. Fracturâ extante, & in Tumorem albidum, & tanquam *ὀγκωδίνην*, cutim elevante. Unde digi-

torum motus semper impeditus, interdum abolitus: Huc illuc digiti torquentur: Manus non nunquam retroagitur; sicque cubitus, ut pars ejus interior jam emineat.

Cum *Arthritidis* personam qualemcumque capeffivit *Rheumatismus*, raro quidem exiit; ad vitæ usque terminum plerumque perferens. Si modò sanum id, quod intus, & incolume totum est, extremam aliquando senectutem, sed digitis, sed Artubus multatus, *Æger* adipiscitur; *Podagram* interea, tanquam humani generis pestem & perniciem, tanquam malum, vel ipso teste experto, acerbissimum, (quâ tamen Genuinâ fortasse nunquam est affectus) increpans acerrimè.

VII. Quamvis enim non nulla *Frigide Arthritidos* Symptomata gloriatur hic affectus: tamen, si rem attentius perspexerimus, cum eâ parum convenit. Cutis sanguini (sic, ut in *Rheumatismo* solet esse) densa, & quàm in *Arthritide* multò densior, post quietem supernatans, hoc abundè arguit: Confirmat id, quòd Gelatina, quamdiucunque Commissuris immorata est, nunquam in Tosos indurefcit; quodque commissuris minimè contenta, cum Internodiis eas pari ferè proportionè premit: tum verò omnium maximè, quòd nulla Cardiacorum, utut *Actu* vel *Potentia* calidorum, abusu, vel quavis aliâ de causâ (contra quàm *Arthritis* omnis, sive *Primigenia*, sive *Symptomatica*; sive *Calida*, sive *Frigida*) in Pároxyssimum, qualis est *Arthritidis*, vel levissimum, evehatur unquam *Species* hæc *Adulterina*.

VIII. Ad hæc *Rheumatismi* Reliquias, duras equidem & pertinaces, prævertendus, valet ea, quæ morbi
istius

istius curationem habet, quæ sanguinem attenuat, Medicina; ab Auctoribus, illam ex instituto tradentibus, haurienda. Cui tamen unum, ut mea memoria est, ab iis prætermisum, adjiciam; nempe, quòd, ad dolores *Rheumatismi* minuendos, ad sanguinem alterandum, & τὸ γλισχρότητα devincendam, conducit, supra quam quis expectaret, Vomitus; sed vehemens, sed iterata. Quod unde efficitur, sanguinem exagitando, concretionem inhibendo, motumque illi novum expeditionemque tum intestinum, tum peridicum, imprimendo; an quovis alio modo fiat, in medio relinquam.

Hoc autem gratis dictum, ne quis existimet; fidenter affirmare possum; solâ *Infusione Croci Metallorum* ad quatuor vices, quantitate benè magna, tot diebus continuis, ab Athletico quodam & multarum virium Ægro, contra *Rheumatismum* hausti, unde cum vomitibus toties evomuit; *Rheumatismum* gravem, & permolestum, me novisse penitus & radicitus extirpari. Cujus quidem Historiæ mentionem non ideò feci, quòd tristem & severam, ne dicam periculosam, hanc curationem, vix centesimo cuique tolerabilem, in communem indistinctè usum, inducere conarer, aut in animo haberem; (quæ enim hæc Temeritas!) sed tantum, ut Emeticum ab hoc affectu per se considerato, non ex omni parte respui, seu vetari, submonerem; imò quadanteenus indicari; & quoties vires, & quæ sunt Ægri cætera consentiunt, posse ministrari.

IX. Ad easdem Reliquias præsentis extirpandas, requirit indicatio quæ quidem unicè attendenda, ut tollatur iste lentor, ut crassa, pertinax & visci-

da materia, quæ juncturas obstruit, & in tumores cutim earum effert, causa videlicet conjuncta, corrigatur emendeturque, cujus gratiâ, è Regno Vegetabili depromantur *Antiscorbutica*, quæ dicuntur, sale volatili referta; qualia sunt *Radices Armoraciæ, Cerpæ, Ari, Allii &c. Folia Cochleariæ, Nasturtii Hortensis, Indicique &c. Semina Sinapios, Cochleariæ &c.* Quæ quidem omnia, rectè & artificiosè comparata, debitoque more data, viscidum incidant, tenuent, resolvant, perque Renes demùm expellant illius quicquid alienum est, & inidoneum.

Huc, eodem ferè nomine, respiciunt *Spiritus C.C. Urinæ, Fuliginis, Salis Armoniæ, & id genus alii Volatiles, sive simplices, sive oleosi.*

Quid per *Oleum Terebinthinæ*, Medicamentum mirè penetrans, & deobstruens, (Pulmonis illud solvit pituitam, in Catarrhis pertinacibus farcturam ejus allevat: In tingendo marmore, colorum illud optimum laudatissimumque vehiculum est:) Quid, inquam, in Lentore *Rheumaticorum* reducendo per illud præstetur, quando hoc hortatur Analogia, fiat periculum. Profit autem tum internè sumptum, tum externè applicatum, v. g.

℞. *Ol. Tereb. gtt. iiii. ad vj. vel si Febris Suspicio nulla vetuerit, plures. Conf. Anihūs ʒj. Syr. de Rubo Ideo q. s. f. Bolus, horâ somni deglutendus, cum Julapii Haustu.*

℞. *Aq. fol. Ari, Angelicæ, Ulmaricæ ana ʒv. Sp. Croci ʒij. Sambuci q. s. cum Marg. ppt. & sacch. f. Julapium.*

Balsamo Sulf. Terebinthinato Artus motu privati, cum Frictione, bis die, superillinantur; vel etiam *Vernice Terebinthinata.*

Camphoræ fapor acris & pungens, O-
dor Aromaticus penetrantissimus, ignis
comprehendendi facilitas eximia, sed
præ cæteris quibuscunque in auras
abitu celerrima, partes ejus subtilissi-
mas tenuissimasque ostendunt. Ideo-
que nunquid Ægrotantibus hisce no-
stris, ad incidendum & tenuandum in
eorum capillariis lentum illud visci-
dumque, & quantum ab illius auxilio
sperari possit adjumenti, merito exqui-
ratur. Dari possunt ejus *Grana v, vel*
vj, Oleo Amygd. dulc. soluta, cum Cons.
flor. Borag. 3j. Syr. Cort. Citreor. q. s. (ut
f. Bolus) cum Jul. Haustu, hora somni.
quod quidem tempus exhibendi præ-
fero, quoniam per noctem insequen-
tem (noctu verò, quàm interdiu, in
his Ægrotis, ad superficiem corporis
sanguinem magis efferi verisimile est)
una cum sanguine ad τὸ γλισχρόν appul-
sum majori cum impetu, favente flumi-
ne rapidiori, in id arietet. Quin etiam
Epithemata Camphorata possunt ex-
ternè Partibus affectis admoveri.

X. Sin hæc è Regno Vegetabili fru-
strà esse reperiantur, & operi imparia,
è Regno Minerali conducat optimè
Mercurius; illo nempe pacto sanguini
commistus, & obstructionibus adve-
ctus, ut incidendo dividendoque vis-
cidum illud attenuet, solvat, colli-
quet. Quare Ptyalismum hoc in casu
levem institui, diuque proferri, (mo-
dò per Ægri vires, & alias res licuerit)
è re futurum arbitror. Nec non ad eum
finem *Mercurium* partibus iisdem læ-
sis, per unguenta, per emplastra, posse
cum fructu superponi.

At si ista non sentiat, quæ juncturis
inest, Gelatina; *Suctu* frequenti vali-
dissimoque, per fistulam ad eam rem
fabricatam & orificio priùs facto im-

missam, evocetur. Hoc in *Arthritide*
verà laborantibus fieri, vulgare jam &
pervagatum est: Multò verò tutius in
Rheumaticis posse credibile est. Hæc
autem operatio non nisi recens affe-
ctis, & dum liquida est materia; pro-
mittit sanitatem. Articulos Gelatinâ
per suctionem inanitos, *Vino ustulato*
sæpiùs fovere, & *Emplastro* quodam
(*Stomachico* putà *Magistrali*) à gan-
græna defendere tutarique oportebit.

Istam medendi legem, secundùm
morbi indolem & genium delineatam,
ut in ejus initio probabilem, adduco;
sed nullo quidem experimento (fate-
bor enim) confirmatam. De morbi
Historiâ plus satis constat, & etiam
nunc in vivis sunt, qui hujus veritati
fidem faciunt, & astipulantur; de Me-
dicinæ verò hujus usu, & victoriâ, ni-
hil habeo, quod dicam. In affectu
inveterato, cum viscidum id indu-
ruit, quod tenuetur, minùs verisimile
est.

Omittendum verò non est, quòd,
τὸ γλισχρότητα Rheumaticorù Sanguini
accedentem putrefactione solâ te-
nuari dissolvi que posse opinatus, medi-
cus perillustis, clarissimus * *Floyerus*,
(cujus hoc est argumentum, quòd
ovorum albumina, quæ quidem Gela-
tinam hanc nostram cum primis rese-
runt, putrefactione liquefiunt) ad eam,
his in corporibus non minùs quàm in
tussi laborantibus, promovendam,
emollientia, maturantia, colliquantia,
(qualia sunt è *Rad. Glycyrrhizæ, Sar-
sæ, Chinæ, Iræos, &c. ex Hordeo, Passu-
lis, & ejusmodi aliis comparata*) non
sine

* Vide *Humorum Animalium statum præ-
ter Naturam. Cap. xi.*

sine multâ probabilitate præcepit. Utrum hæc, quæ in liquando solvendoque pulmonis phlegmate, tot ab annis, tantarum virium & ἐπιπλησιῶν esse meritò prædicantur, in Artuum illo Rheumaticorum valeant, operæ pretium esset experiri.

De *Symptomaticâ* falsò, & ex vulgi tantum more, sic appellatâ, quæ habebam, effunduntur: Itaque iis, quæ ad *Veras Symptomaticas* Aditum præcludere viderentur, de viâ dimotis expeditisque *veras* jam attento.

C A P. III.

De Arthritide ex Chlorosi, Albâ, & ex Mensium Suppressione.

ART. I. **E**X *Symptomaticis* ita *novæ* appellatis, illæ primùm expromendæ veniunt, quæ Ortu, quod dicitur, *Æquivoco* generantur: quarum è numero Principatum postulat *Arthritis à Chlorosi* nata. Quòd autem uspiam ita nascatur; quòd Adolescentulæ, Virgineo dudum morbo Languentes, nec dum illo profus liberatæ restitutæque doleant *Arthritide*, à non nullis idem habeatur, ac si *Lucam Bovem* (ut in Proverbio est) *Locusta* pariat; id est, ἀδυσάτων ἴσ. Sic à morbo, hisce Puellulis parum congruenti, immunes eas reddere, incolumes præstare, videatur, tum *Ætas* præmatura, tum affectio dissimilis. Ita verò sentientibus, utnè Calculum adjiciam, indubitatæ fidei cogit experientia; nec istam *Ætatem*, nec hanc affectionem, illas ab *Arthritide* penitus tueri comprobans.

II. Ut autem dicam, quæ fieri potest, quòd, ex morbo sic dispari, morbus sic dispar oriatur, advertendum est; quòd *Arthritis* eas tantum modò pallidas (quantum mihi observare licuit) aggreditur, quæ Miasmate hæreditario supra modum vitiatæ & imbutæ, ad istud mali naturæ inclinatione pervicaci, momento maximo, pronæ sunt, & diriguntur.

De cujus rei veritate, satis, ut opinor, ex eo liquet, tum quòd illa, quæ ad *Arthritidem* inducendam more agunt usitatè Procatartico (qualia sunt crapula, satietas, Venus immoderata, Lues Venerea &c.) Virginibus hisce imputari minimè posse cogitandum est: tum etiam, quòd *Arthriticæ* hujus Classis stirpe sunt cum primis *Arthriticâ*.

III. Exinde patet, quòd *Arthritidos* ex *Chlorosi* procreatio, non eo sensu capienda, quasi hanc quæ fecit, illam etiam faceret, eadem Numero, vel Specie, materia; sed novâ ratione, agens, novâ perpetrans φαινόμενα; (quòd tamen in plerisque *Symptomaticis* usu venire palam est.) Nostra quidem alia res est. *Chlorosi*, sive sanguinis μόλις, abituræ supervenit, & simul cum vultu colorato, cum robore, cum mensibus, nè multa, cum sanguinis μεταβολή horum societati se immiscens, ex accidenti profilit *Arthritis*; peculiarem habens materiam, causam propriam continentem, à *Chloroseos* illâ, multum abludentem.

IV. *Symptomatica* hæc *Arthritis* interdum *Vaga* est: Artus hinc inde subsultando peragrans; dolore pungenti, & rodente gravans; aliquando *Rheumatismi* nomine delitescit: Alias, articulis inhæret, & *Affixa* est.

Vagæ Diagnofis incerta, & tenebri-
cofa; uti *Arthritidis Vagæ primigeniæ*.
Lucem tamen afferat, De Parentum
Morbis, Numnam illi Pedibus doli-
re: Et, an *Ægræ Rheumatifmi* caufis
evidentibus, præfertim Frigori, paulò
antè fubjecta fuit quæftio. *Fixa* verò,
Teneritudine Juncturarum, Dolore,
Rubore, primùm Mollis, deinde fucceffu
temporis Lapidefcenti, & Tofaceo, fe
oftendit.

V. Hæc cum Morbi ratio fit, in eo
ponenda Indicatio, fingularis, & præ-
cipua videtur; ut, à peccante Materiâ,
jam nunc *Arthritidem* molliente, per
Muliebria, primo quoque tempore,
fanguis expurgetur; & fic *Chlorofi*, fic
Arthritidi, fimul femelque occurratur.
Omnium maximè conducet (dummo-
dò res annuerit Familiaris, & iniri
Nuptias permiferit,) *in vafpi exuv.*
Quum, Partu Naturali, quo, in Ute-
rum, tanquam in fentinam, univerfi
Corporis Inquinamenta fecluduntur ad
inanienda, & vacuanda, Fœminarum
Corpora, nihil efficacius valentiusve.
Certè Hippiafris illud notiffimum, &
multiplici comprobatum ufu: nec, cur
Hominibus denegetur hoc Confilii,
video. Procul dubio Laborantes ifti
Medicinæ generi minimè refragabun-
tur; quia Medico, Naturæ tam Mini-
firo facile obtemperabunt. Medicinæ
Vires, & mirificos effectus, confirma-
bunt, Suarum gratiâ, Matronæ.

VI. Sin nulla fuerit Nuptiarum op-
portunitas, ad Menfes (quia hæc in par-
te, fecundas vendicant) omni auxilio,
omni ope, & induftriâ promovendos
adnitendum eft; eâ fpe, & Fiduciâ
fretis, *Arthritidos* materiam, & cau-
fam continentem, per eos facilè com-
modeque polle proturbari. Atque

hunc in finem *Martiatæ*, fed, (ut illo-
rum vires, & potestates, ad uterum re-
ctâ collineentur,) aptiffimè cum *Em-
menagogis* copulata, vel artificiofè in-
terpofita, Fructum ingentem, Meffem
ampliffimam, pollicentur.

Si Menfes omninò nulli funt, ex
iis concreta, & composita, ad tempus
diutinum & continens, cum exercita-
tione & purgatione debitis, adhibean-
tur. Si fluunt, fed diminutè, Illi; Inter-
lunii tempore, bis die, *Martem* ufurpa-
ri proderit; fed illo, quàm primùm
Menfes infiterint, neglecto, ea dari,
quæ hos ciendo Naturæ Rem (quâ ni-
hil efficacius, conducibiliufve) fuo ip-
fius more, promovebunt. *Marti* nullum
aptius Vehiculum, quàm *Aquæ Mar-
tiate*, per Urinam exeuntes; nec, uno
tantum nomine, *Pallidis* his *Arthriti-
cis* conveniunt: Coctionem integrant;
Sanguinem exaltant; æftuque exun-
danti, virus *Arthriticum* abluunt abri-
piuntque; tum *Arthritidi*, tum *Chlo-
rofi*, fimul adverfantes.

Horum autem ufui, & præmitti Ca-
tharfis expediet, & feptimo quoque
die circiter interponi; nè ab Aquâ in
Corpore alicubi reftante; aut ab Alvi
tarditate; aut à fanguine roborato, ni-
mis evecto exaltatoque (quod fapiffi-
mè folet accidere) fit periculum. Cujus
quidem modi Catharfeos Intercalatio-
nem, ab Antiquis fummo confilio
præceptam, & diligenter inftitutam,
non fine *Ægrorum* incommodo, &
discrimine, dudum ab aliquibus omitti
video.

Quæ verò reliqua generalem Morbi
hujus Curationem refpiciunt, & Mate-
riam *vocephi*, per Renes expellentia, fi-
ve Ortum ejus & Incrementum inhi-
bentiâ, complectuntur, ex *Arthritidis*
Primi-

Primigeniæ Prophylaxi non inutiliter ducantur. Atque hæc de *Arthritide*, quam, quòd *Albarum* esse reperiatur, appellamus *albam*.

VII. Alia est *Arthritis Symptomatica*, priori propter Affinitatem adjungenda, quæ Adultas, (ut jam dicta Juniores,) quæ steriles affligit, & Catameniiis, aut omninò nullis, aut aliquantò parcioribus, donatas. Hæc affectæ crassiori plerumque Habitu sunt, Viragines, sedentariæ, voce gravi, neque semper Imberbes. Morbus, *Arthritidi Frigidæ* appropinquans, negligenter, & languidè παραζωει; Juncturas denique Recrementis explet, motu privat.

Occlusâ nempe, quam caram, quam utilem, quam amicam habuit Natura, per Catamenia sanguinem expurgandi, viâ, Materix vis in eo cõstructa & coæcervata est; quæ, graves & periculosos inferendo morbos, Oeconomix crebrò miscet, turbat, evertit omnia. Sin Materiam Natura vincit, Portâ hac vel illâ, eam expellit, nec rarò in Articulos trudit, *Dædala Rerum Conservatrix*.

VIII. Ista verò, non nisi Corporibus *Arthritidi* perferendæ (malitia vel acquisitâ, vel Hæreditariâ,) præparatis, obtingunt; & illâ potissimum ætate, quæ provectior, & ingravescens, per Methodos succedaneas Naturæ Defectus ambit quodammodò resarcire.

Et quoties à laudabili desideratissimoque καροθώματι desciscens, natura *Arthritidem* molita est, rarò utique Gressus retrò agit, rarò Catamenia renovat; quin *Arthritidi* imposterum insitens, illius beneficio vitam quam potest longissimè, quamque beatissimè, producit.

IX. Cùm Mali hujus, Partu allevandi spes omnis frustrata, & à Cata-

meniis obscura est, & tenuis; eam mendendi Legem optimè posse fructuosissimèque servari judico; quæ, per *Cathartica*, materiam peccantem, in sanguine congestam, & res novas affectantem, expellit. Ut autem illa Ægrarum Conditioni quadantenus accommodentur; primùm eligantur ea, quæ, Sanguinem fundendo, & à sese illius partes separando, Mensium movendorum expectatione Medicum accedant; (hoc autem modicâ Dosi, potius quàm magnâ, fieri certissimum est.) Tum, ad eundem finem, *Emmenagogis* implicentur, & fiant *Purgationes*, quæ dicuntur *Hystericæ*. Postremò, omni tantummodò mense alterno, (nec quidem amplius; ne Purgatione nimis liberâ & frequenti, materiâ alio ablegatâ, Mensium spes interrumpatur) eâque Lunæ quadrante, quâ præcipuè sanguis ζυμίσθηται, & se attollere cœpit, vere & autumno, iterum sæpiusque repetantur: nec, quæ earum vires infringendo retundant, aut motum sanguinis intestinum sufflamment, admittantur; horâ somni, post purgationem, *Paregorica*. e. g.

℞. *Calom. quinquies sub. gr. xv. specier. Conf. de Hyac. Conf. Ros. rubr. ana ℥j. syr. de symph. q. s. f. Bolus serâ nocte, deglutiendus.*

℞. *Pil. de succino j., Aloës Rosat. ℥β. Assæ fetid. Pul. Castor. scammon. aã. gr. v. Bals. Per. q. s. f. Pil.*

Si isto ritu Purgatio, in hujusmodi *Arthriticis* celebretur; de Catameniiis postluminò restituendis spes affulgebit aliqua, (modò ætas, & Naturæ ordo consentiat) aut, si votis & expectationi non respondeant ista, Capiti tamen, & Partibus internis, per Catharsin certissimè cavebitur, ne à Plenitudine lædantur;

tur; quod quidem minimè spernendum, atque adeò studiosè laborandum.

X. Si Mensium spes fefellit omnis, neque restat ulla istius Anchoræ fiducia, majori quantitate catharticum (*Aloeticum* autem esto; vel *Decoctum amarum purgans*) illoque mensis tempore, quod solebat esse eruptionis, *ὕψιστος* adhibendum: Tum, Ano materiam quod emittat, itaque mensium vices suppleat; tum etiam *Arthritidis* (quæ Hominibus hisce auro contrâ, & cum vitâ æque, pretiosa,) spei quod indulgeat. Quæ quidem regula, tam illis commoda, tantique (si appositè observetur,) est momenti, ut nihil supra.

Hisce porrò ex usu erit fonticulum aperire; aut, ne vetus exsiccetur, inspicere: Et, si quod per fluorem album, vel aliud quodvis, *ἄσθρα ὀλίαν*, erat excrementum; ut permaneat, perduretque vel etiam in *Ægrarum* commodum augeatur, eniti.

XI. Corollarii vice, memoriâ tenendum; in isto pari *Symptomaticarum* impugnando (*Dii Deæque!*) quantum interfit; Altera Purgationem non nisi levem, & raram eligit; altera, tum fortiorem, tum frequentiore. Altera eam, non nisi alterantibus, id est, principali auxilio) viam præparantem; altera, tanquam ipsum principale. Altera Chalybem desiderat, & in eo ferè spem ponit omnem; altera eundem metuit, fuit, ut fatalem abhorret. Brevi dicam, altera sanguinem augeri *καὶ μετῴωξέναι*; Altera minui, & deduci, postulat. Adeò nempe contraria *Symptomaticis* hisce Therapia; imò, ut fieri potest, in eodem corpore.

Historia Arthritidis Vagæ, Fixæ, ex Chlorosi, fugatæ.

Veteris *Arthritici* filia, duodeviginti annorum, ventriculi dolore quasi colico, cum fastidio, nausæâ, vultu pallido, respiratione molestâ, mensium defectu, aliisque symptomatis *Chlorosin* ostendentibus, afflicta est. Post annum, materia quædam Artuum commissuras, earum autem intervalla magis, occupavit; diu, miserèque cruciavit. Teneritudinem, torporem inibi, doloremque peperit acerbum; aliud exalio. Cessavit intereà ventriculi dolor: Perduravit *Ανορεξία, δυσπικασία.*

Dum ita se res habet, primò Emeticum, tum Catharticum, meo consilio, datum est; & deinceps iteratum. Ob atroces, & ferè continuos, artuum dolores, sanguis detrahitur. Post quas evacuationes, ad appetitum acuendum, ad sanguinem evehendum, & menses ciendos, (quem mihi scopum hâc in re palmarium proposui) *Martis Nutriti*, *Ἰβ.* cum vehiculo convenienti, bis die, deglutiit: Et omni mane aquarum ferratarum, *Toronesii* in suburbiiis, *℥ij.* exhaustit; cum Sp. vol. Oleos. (ad *Διέψιν*, & calorem augendum,) guttis circiter triginta. Hâc methodo menses per plurimos, interposito subinde lenienti, observatâ; Dolor iste rheumaticus, (sic habebatur,) & teneritudo primùm mitigantur; demum in totum ferè devincuntur. Viget appetitus & digestio. Aliqua sunt catamenia. Facies colorata fit & vivida. Scintillant oculi. Salus ex omni parte perfectior & integrior; nisi quod Tumoribus

albis,

albis, mollibus, teneris, & (ab iis) *Δυσουνοσία* Juncturæ Artuum infestentur. Quæ quidem accidentia tempestate pluvii plus solito sævière.

A *Rheumatismi* (sic perperam dicti) exitu, triennio vix elapso, Tumores indurescunt, & nodi fiunt Tofacei, tum numero plures, tum magnitudine conspicuâ; sed, & diversâ, & longè dissimili: Alii namque Granum triticeum; alii pisum; alii nucem æquantem avellanam, Digitorum articulos, eorumque regiones tumefaciunt; in articulis, permanentes; sed in eorum interstitiis, evanidi, inconstantes. Erat dextri summitatis Cubiti cæteris major; Nuci juglandi par; initio mollis; sensim exinde lapidescens. Juxta cubitum sinistrum, tumor albus eo tempore digito cedens, in Tofum abiturus. Adhuc pruriunt Artus, & quidem molestissimè; & emittunt pustulas. Per biennium ista *Podagræ* tulit symptomata, sed lenis, sed benignæ; neque toto hoc tempore, vel semel unquam, in *paroxysmum* evectæ. Ab ejus ortu, ventriculo, & iis quæ sunt intus, benè; ob illam artus aggredientem, procul dubio melius. Menses, per universum hoc biennium, mediocres.

Anno incipiente 1700. præter ista, quæ memoravi, *Arthritidos* symptomata, de ventriculi (præsertim à Pastu) dolore, inflatione, aliisque *Δυσουνοσίαις* indiciis, porro quiritatur. Ut Therapiam, tum ad ista præsentem, tum prophylacticam, instituerem; auctor eram (*ἀνω γὰρ ἔτιω* sæpius præmissâ catharsi, & primis viis uti par erat exoneratis,) ut, per quatuor menses, omni mane, sextam inter & octavam, aquarum ferrat. ℥ij. (quarum ℥℥. foliis *Theæ* alteranda) ebibat. Decima

sequenti, Haustum infusi,

℞. Summit. Trifol. palustris: Pug. ij. Aq. Pluviæ bullientis ℥℥ss. Infunde ad Amaritiem sufficientem: Colaturæ Coch. v. adde sp. Junip. ʒj. Tinct. Aurant. gutt. x. f. Haustus.

Quartâ pomerid. Bolum, è Conf. Trifol. palustr. Flaved. Aurant. ana ʒj. Millep. pp. ʒ℥. Chal. Nutriti gr. v. Syr. Caryop. q. s. cum leni Cathartico subinde repetèdo.

Interdictâ, per totum hunc Decursum, Cerevisiâ, Potui dabatur Ordinario Decoctum. ℞. Rad. Chinæ, Sarsæ ana ʒi℥. coq. in Aq. font. Ferratæ ℥℥iij. ad ij. Colaturæ adde spiritus Juniperi, cum sacchari Crystallini, q. s. f. Decoctum.

Vescebatur *ἐπιπρωίς, ἐνχόμῳ, & Sanguinem temperantibus, summitatibus scil. Beccabungæ, Nasturtii Aquaticæ, & Hortensis, Urticæ; Rapa, Battatâ, Piso, Pastinaca, unâ cum Agnindâ, Pullinâ, Vitulinâ, & istiusmodi aliis.*

Harum rerum observantiâ diligentî, sedulâque corpus *Ægræ* *ῥοδὲς* *ἔσται*. Nodi partim minuuntur, partim evanescent. Pruritus cessat: Tolluntur pustulæ: Augetur appetitus; Coctio perficitur: Sanguis, expulso per renes uterumque inimico, fermentationem, & *Πνεύματων* acquirit Naturalem; quam monstravit *ἰσχυρία, ἰσοαρία*. Quod auspiciatissimum judicavi, rectè postea fluxère Catamenia; & quò relictius, eò certius fugatur, cum satellitio suo, *Arthritis*. Ut, neque Pustulæ, neque pruritus, neque tumor, neque dolor, jam per annos perphures, ex eo tempore, reverterentur. Quod quidem indubitandum, optimæque fidei, Argumentum; Per Emmenagoga &c. posse hujusmodi *Arthritidem*, etiamsi *Nodosam, & Hæreditariam, auferri depellique.*

C A P. IV.

De Arthritide Hydropi Superveniente.

ART. I. **A**D alteram illam è Symptomaticis minùs propriis, ex recensione principio dictà, properamus; nempe, ad *Hydropis* ἐπιπλησια: eoque libentiùs, quia crebro hoc occurrit, &, uti spero, in hujusce populi commodum & tutelam explicetur.

Quod *Arthritidi* succrescat *Hydrops*, & facile perceptu, & ordini, quem in hominibus è medio tollendis, servare solet natura, maximè consentaneum est: At, è contrario, quod *Hydropi Arthritidis*, etiam si aliquando accidit; tamen, naturæ methodo quasi inversà factum, inter ejus ἀνερόντα non iniquè censeatur.

II. Ut de re tam utili, tam jucundà, tam explicatu dignà, pro ejus dignitate, quantum potero, dicam luculenter; advertere oportebit, Quòd ab Hepate, aut Viscerum aliquo nobiliori, sive Scirrho, sive alià quavis indomità Labe, vitiatò, quicumque fit *Hydropicus*, rarò is Ποδογρηξ: &, quò nobiliori, eò rariùs. Hoc enim in casu, sic in pejus ire solent omnia; sic corruiere; ut, si qua olim emicuit *Arthritidis*, à morbo graviore, & magis imperioso: (totas Ægri vires totum hominem exercente & fatigante,) ei plerumque officiat, tanquam majoris morbi auctoritate victæ, & Paroxysmum rarò unquam rectè facere contin-

gat: Verùm, in corpore taliter affecto corruptoque rarissimè omnium exoritur, & nascitur *Arthritidis*.

Sin ea fuerit *Hydropis* ratio, quòd, salvis visceribus, aut parum læsis, ab unà partium sanguinis ἀμερεια, & malo ejus habitu, (ad viscera contaminanda, quantumvis apto, & proclivi) ducat originem; ex eo, præsertim medicato, exoriri posse *Arthritidem*, iterum & sæpius observari.

III. In eo sanando, sive *Anasarca*, sive *Ascites* fit, cum Aquæ quod abundat jam priùs emissum est, amaris & Chalybeatis, tum ad corrigendum sanguinem eumque roborandum, tum Mehercule imprimis ad eximendam Ἀνορεξίαν *Hydropi* familiarem, ex usu medico, insistimus. Quæ quidem medicamenta in exaltando sanguine tantum sunt momenti, tantarum virium; ut, si Æger nec ætate neque morbis fuerit debilitatus, idemque feminium habeat in sanguine *Arthriticum*, exulante eo & in Articulamenta missò, ex *Hydropi* in *Arthritidem* persæpe rectà progrediatur.

Imò quidem ita fieri potest, & aliquoties evenisse novi, ut, ubi consistent Vires, & *Arthriticum* Miasma in Sanguine copiosum, efficax, & jam ad ἀνμων evectum, insit, absolutis quæ ad *Hydropa* exsiccandum opus erant, Evacuationibus, & salvis Naturæ viribus, sine dictorum, vel istiusmodi, Alterantium usurpatione, *Podagra* quidam afficiantur.

IV. Utcunque fuerit, Natura (sive per se, sive Medicamētis adjuta,) novos in operandi modos; novam Ambitionem. Spiritus, qui in Oeconomiam Animalis tuendâ sustinendâque indefinenter

ter occupati, omnem absolvunt operam, totum opus perficiunt, mala vitæ ratione dudum oppressi, & Sero ferè submersi, *Chalybis*, cæteraque *Alterantium* vi suo tempore (hoc est, remotis impedimentis) exhibitâ, tandem incitati, emergunt denique *Αιμάτωσι* promovent genuinam; Appetitum, & Coctionem emendant, Materiam è Sanguine pellunt alienam; itaque eum instaurant, depurgant, & longè reddunt *Vegetiorem*.

V. Dum in his versantur, si feminium intus latuerit *Arthriticum*, (diu verò, & silentio, latuisse, sæpenu-merò comperimus, nec in paroxysmum evehi,) ad illud amoliendum, expellendumque iisdem hi urgentur Medicamentis. Hinc in sanguine primùm discordia; tum, eâ paulatim gliscente, (ut in veneno, si quod demissum fuerit, eliminando,) *Orgasmus*, supra Naturæ modum, (qui lenis usque & placidus esse solet) supra tenorem ordinarium, vehemens, & cum Impetu. Ad exturbandum inimicum, summis undique viribus & copiis, omni industria, contenditur. Hic Labor, hoc opus. Post aliquot dierum Luctam (est ubi citius) ille fugatus, & loco cedens, quâ data porta viam capeffit; Articulum aliquem externû petit; Dolorem, aliaque profert, *Arthritici* quæ sunt Paroxysmi signa *Παροξυσμοί*.

VI. Bono quidem Omine, in conspectum venit hujusmodi *Arthritis*. Est, quod ovans exclames, *Arthritice!*

Χαίροις, Μανάρων πολυπραστάτη.

Morbum enim vix ausum appellare. Descendens Cœlo, Te salutat, *Divæ*
Tom. II,

Arthritis: (Feret hæc *Latinitas*;) Tum Annos elargitur, tum valetudinem; si non integram, & omnibus numeris beatam, certè desiderabilem; & Medentium, & Dolentium Encomiis celebratam: Divinam Hospitem, fac, gratè accipias; fac, colas.

Ita Natura, priori Sanguinis *Ασυναρξία* fermè obruta, *Hydropis* edit Symptomata; at Brachia secundò agitans, & sese colligens, aliam rerum faciem, aliam inducit Symptomatum catervam, atque adeò *Arthritidem*.

VII. Ex prædictis sequitur, quàm nulla hic loci necessaria, quæ adversus hanc *Arthritidem* (speciosè, scilicet!) cudatur, Therapia. Quorsum enim ad tollendum morbum Medicina, cum ipse morbus sanat; Utriusque Pharmacis Armamentario præferendus; *Chymicorum*, & *Galenicorum*, Copiis; Universæ Gentis Medicæ Consilio major; Viribus potentior.

Si rectè rem putemus, in eo potius sudandum est, ut *Arthritis* ista non tam obtundi possit, quàm ordinari & augeri; utque Æger, Morbo Primario feliciter & prosperè commutato, nutriat *Arthritidem*, foveat, tueatur, servet.

VIII. In hunc finem è Regno *Vegetabili* seligantur *Amaræ*, & *Antiscorbuticæ acrioræ*, Radices scil. *Gentianæ*, *Zedoariæ*, *Serpentariæ*, *Virg. Contrayervæ*, *Ari*, *Armoraciæ* &c. Summitates *Agri- moniæ*, *Centaurii min.*, *Trifolii fibrini*, *Cardui ben.*, *Absinthii utriusque*, *Salviæ tenuifol.*, *Verbena*, *Chamedryos*, *Scordii*, *Marrubii albi*, *Matricariæ*, *Cochleariæ* &c. Flores *Salviæ*, *Chamemeli*, &c. *Semina Cochleariæ*, *Cardui*, *Sinapios* &c. E Regno *Minerali*, (quod instar omnium
C erit)

erit) Ferri Præparata; præcipuè Mars cum Sulfure præp. Martis Alcohol, sive Pulvis subtilissimus; ejusque Tinctura. Quæ quidem Singularia, cum eorum similibus, sunt in hisce Auxiliis; & Forma convenienti Composita, & quantitate & Methodo rectis exhibita, summo erunt Præsidio, Tutelæ optimæ. En! brevem Curationis Scenographiam.

IX. Sumat Æger, (Hydrope, Medicinâ propriâ, & peculiari, prius sublato) omni mane, Canarini Simplificis, vel Rhenano, si usus fuerit, dilui, Rad. Gentianæ, summit. Agrimonie, Centaurii min. Cort. ext. Aurant. alterati, coch. vj. cum Tinct. Martis gtt. xx. & (si videbitur) sp. vol. oleos. gtt. xx. Quartâ pom. Bolum, è Pul. Rad. Ari C. Conf. Fol. Abs. R. (vel Flor. Salviæ) ana ℥j. Alcohol Martis ℔℥. cū Syr. Garyoph. q. s. Horâ decumbendi, Pul. serp. V. & Zedoariæ, (vel Contrayervæ) ana ℔℥. cum Syr. Abs. Simp. q. s. ut f. Pilule Bolo, & Pilulis, superbibat Julapii Coch. quatuor, vel quinque.

℞. Aq. Cardui, Gent. Comp. Cin. hordeat. ana v. Abs. Comp. ℥j. Marg. pp. ℔℥. sacch. q. s. f. Julapium.

Quibus insulat, menses binos, vel etiam ternos; cum Purgatione, Septimo, vel Decimo, quoque Die intercalanda: Eaue prout opus fuerit, exinde repetat.

Ad Nauseas & Ægrotudines subitas, quibus Ventriculi Vitiis, istiusmodi Homines, præcipuè Poculis si indulgent, non minùs quàm à Conceptione Mulieres, affliguntur; quoties pernecessum erit, Canarini Zedoariæ medicati Momentum: quod nempe Viribus suis reficiat Ventriculum, & focillet; quantitate verò nimia non exurat.

Cerevisia Rad. Armoraciæ; Summit. Trifolii fibrini, Marrubii albi, vel Salviæ tenuifol. siccat. Seminibus Cochleariæ, vel Sinapios, Infusis, alterata, in Potum ordinarium ministratur.

X. Quin etiam, licet Abdominis Lacus, Tibiarum Tumor exstiterit omninò nullus; ad Hydropa, quasi Furcâ, propellendum, Artis erit, in Corporibus ei recipiendo pronis, Vere & Autumno præcipuè, bis terve, Alvo, debitis ex intervallis, Aquam detrahente; itaque ne recrudescat Hydrops, efficere.

Porro, ad eundem Scopum oculum manumque dirigens, in eligendis, tum ad Arthritida invocandam, tum ad Intercalarium, Hydropa propulsandum, Medicamentis; quum, Arthritidem inferri, Spes & Consilium est; è re futurum arbitror, Diasticum & Stimulans (quo in Paroxysmum Sanguis citetur) Leniori cuivis & mitiori, utut iterato, longè præponere. Quo circa Tincturæ Sacræ ℥ij. ad iij. aut Pil. è Duobus ℥j. ad ℔i. aut Aloës rosat. ℔℥. Ref. jal. gr. v. ad hoc Negotii præferre soleo.

Sed & de Liquidis Ægrum quàm maximè sollicitum esse conducet; abdicatque, si quam antea complexus est, inutili libertate; neque plus, nec aliud bibat, quàm Coctioni, & Nutritioni, quod sufficiat. Quantitatem potûs diminuatam compenset Generositate.

XI. Adhæc, in Ruinis sarcindis quoniam occupati sumus, nec ad propositum faciens vel minutulum quodvis, ex Prudentiâ Medicâ præteriti decet, è lecto mane, pro anni tempestate, quàm primo exurgat Æger; ut Motûs, ut aprici fructus & utilitates decerpant;

& in Prandium magis esuriant. Vesperi, maturè cubet; ut Spiritibus somno alendis repandisque sit Tempus opportunum.

Quin imò, dicta Medicamenta quò profint magis tum etiam alias ob causas, apprimè confert, ut Æger, bis die, sub Jove, Corpus exerceat, ad Calorem usque vel certè, quàm enixè vires ferent. Unde motus Sanguinis tum intestinus, tum Periodicus, intendatur; Humores effati, & emeriti, amendantur; Spiritus Animales recreentur; Appetitus, ad vigorem pristinum & latratum naturalem, reducat; & Oeconomix ratio usquequaque renovetur.

Quæ quidem Res, à nobis eò lubentius in præceptis ponitur; quòd, ab *Hydrope*, seu potius ipsâ Morte, beneficio *Podagræ*, quos ego novi redemptos; Horum pars major, laboriosis illud exercitationibus aliquatenus acceptum retulère.

XII. Ab *Hydrope*, *Arthriticorum* quotquot dictam methodum meo hortatu ire, rectèque percurrere communi, nemo unquam miserè, nemo, (quantum intelligere possum,) calamitosè doluit. Deinde, quamvis alius liquidis, neque paucis, neque probatis indulgeret: Alius ad *Hydropa* maxime proclivis cerneretur; Nemo tamen horum, eo, jam per annos complures urgetur recidivo: Non pauci integrè satis, & alacriter egère: Aliqui verò sic, *Arthritida* si demas, ut rarò unquam meliùs. Quod quidem notatu dignissimum, *Arthritidi* potissimâ ex parte deberi, agnoscendum est.

Has ob causas, nullis certè Elogiis hanc *Arthritidem*, ejusque in accessu,

opportunitatem, in Paroxysmis, Clementiam, in *Hydropicis* sublevandis, Perpetuitatem; in defendendis, constantiam; optima promerentem Encomia, dignè me, & uti par est, prosequi posse existimavero: Multiplici usu, variisque doctus experimentis, eam *Hydropicis*, præsertim Senioribus, esse summam, & securissimam spem, Columen, & Tutelam.

Quanta verò adversus *Hydropem*, *Arthritidis* est potentia; tantæ profectò Medicinæ, quæ *Arthritidem* primò novam introducit; quæ postea tandem accessit; quæ denique segnem & languentem excitat (pace vestra liceat dixisse) Vires & utilitates.

Si *Arthritidos* hujus Symptomata, perpessu graviora, Medicinam postulerint, *Primigeniæ* Doctrina deprimi potest.

H I S T. I.

De Arthritide, Hydropi probè curato, feliciter accedente.

Nobilis quidam apud *Dannonios*, à Navitate obesus, nondum Annos assecutus vixit quinque, primùm quieti plùs solito indulgit (quod à Corpulentia fuisse credebatur:) Deinde sensim, levi quavis de causâ, frigus contraxit: Tussi creberrimè gravatus est; Catarrhis subinde pœne obruitur. Sub idem tempus Somnolentiâ, tristi & periculosâ, paulatim obrepente, tenebatur; ut Menæ accumbens, vel cibi capiendi, vel Ludi, gratiâ; aut rebus quoquomodo arduis implicatus

brevi temporis Spatio, nec absque casus periculo, mutaret. Hisce circiter diebus, pedes latè accepti, & deinde venter, retento intus fero, gradatim extumebat. Pedes impressionem Digniti facillimè accepere: Venter (quod ipse non sine quidam admiratione sum expertus) Pugnum ferè dimidiatum. Hypogastrium occupavit externum aliena quædam Materia, Partes Cuticulares Tumore duro & inæquali, variato plus minùs purpureo, & postea Nigricante sic obducens, ut Gangrænam præ se ferre judicaretur: Porrò Sitis, & Respirandi difficultas (ob ventris *σπυρ*, & Diaphragma in Thoracem elatum,) impensissimè urgebat. Urina interim exigua, subrubra, turbida; Vultus Ægri demissus, pallidus; Vox humilis, tremula, languens. Ægrè tulerunt Familiares, Virum, Ortu præclarum, Gentilitii Nominis Principem, Patriæ Decus, & Ornamentum, ipso Ætatis Flore, Morte tam inexpugnabili, tam immaturâ, surripi: Quod tamen in Fatis esse putabatur, & percrebuit.

Quum Pectore laboravit, & difficili Spiritu, *Tinct. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Bals. Coch. j. deglutiit, simul Julapii cum Perlati Haustu.* Quo præsentissimo remedio, spirandi spatium & Anacatharsis multum & æqualiter augebantur. Contra Vitium Abdominis, atrox certè, & terrible *Decocto sequenti* Lanca, per Expertissimum Dominum *Jac. Jenkinson*, Chirurgum hujus Civitatis Ordinarium, immerguntur; & liquore expresso, calidissimè creberrimèque imponuntur.

℞. *Summit. Abf. Rom. Menthæ, Curdii ben. Abrotani ãu Mii. Bacc. Lauri vulg. sem. Fenic. dul. Carvi ãa ʒj. Coque*

in Cerevisiæ fort. ℥.vi. ad iii; adde postea sp. vin. vulg. ℥. j. Fotu isto temperatè adhibito, venter restituitur.

Ad *Hydropa* tum me, aliquantò post, accingo. Huic ut occurratur, quam primum tutò fieri potuit, *Pil. Rudii ʒ℥. Ref. jal. gr. v. cum Bals. Per. q. s. mane deglutiit*; & ex voto quoniam pilulæ operabantur, ad vices octo vel decem à bidui vel tridui intervallo illas repetiit; eò nempe usque dum Seri, quod erat nimium, omne deturbatum est: eundem etiam in finem *Tinct. Diureticæ gtt. xxx. cum Vini albi Haustu, bis die, Purgatione liber, assumpsit.*

℥. *Millep. siccat. & pul. ʒij. Coccinellæ Pul. & N. M. ãa. ʒi. sp. Juniperi, & Vol. Oleosi ãa ʒi. Misce, & Vitro arctissimè clauso, Igne Arenæ, per noctem, digere; Mane per Emporeticam filtra Tincturam Diureticam.*

Cerevisiam dedimus bibere Medicatam;

℥. *Summit. Cochlear. Mff. Raf. Radiculæ, sem. Sinapios ãa ʒij. Coccin. N. M. ãa ʒi. misce & infunde in Allæ mediocris ℥ij. pro potu ordinario, usus tempore colandæ, & cum simplici Allæ temperandæ.*

Absoluta hoc modo *Hydropis* Curatione, ad ejus Prophylaxin animum applicui, ea præcipiendo quæ sequuntur.

℞. *Conf. Flor. Saliæ, Flavæ. Aurant. ãa ʒvi. Pul. Rad. Ari Comp. ʒ℥. Salis Martis Riveriani ʒii. Syr. Caryoph. q. s. f. Elect. Dosis ʒi. bis die, cum Haustu Julapii. Non nunquam, ejus vice, Tinct. Martis gtt. xx. cum eodem vehiculo. Singulis autem diebus quartis quintisve ad sex vel octo vices, ne abundet Serum, Syrupu sequenti Catharsis iterata est.*

℥. Dia-

℞. Diagrid. ℥vi. Pul. Cinnam. ℥ij. Sp. Vini ℥ij. Ustilando coque ad dimidium; Colaturæ adde Sacchari Crystal- lini ℔ss. f. Syrupus. Dosis ℥j.

Hicce diligenter usurpatis, non ita diu post Dolore primùm Convexi Pedis, tum vicini Calcis; postremò, digiti majoris Articulum majorem mordente, afficitur. De contusione, & ad Limen nescio quod illusione, (qui istiusmodi affectorum Mos est) initio questus, de *Podagrâ* tandem minimè dubitavit. Partim evacuans, partim Cardiacis, ad Paroxysmum effertur Miasma *Arthriticum*, quod ad eum usque diem in obscuro positum, nè hilum quidem micuit. Paucos aliquot dies duravit Paroxysmus; (ideò forsan pauciores, quòd Humorum Anò tanta vis ejiceretur;) omni Hyeme, & Autumno, jam per quadriennium elapsum; ad unam circiter Hebdomadâ, constantissimè Redux. Ad tollendam *Αρθριτιδα*, & Dolorem minuendum, *Friçione* utitur; manu molli, tenerri- mè peractâ; quâ solâ quies, & Somnus, illi conciliatur.

Ab istâ Medicinâ, vix concipi potest, quantum Ægro est emolumenti: Primùm, à *Catarrho* planè liberatur; tum à *Gangrenâ* (medius fidius) imminente; tum, ab *Hydrope*, & dirâ ejus Symptomatum Cohorte; tum, à *Somnolentiâ* pertinaci gravissimaque: Tum denique ad ea profliganda omninò omnia, inducitur *Arthritis*; felici quidem Omine, Auspicio saluberrimo. Nam, à primâ ejus accessione, *Catarrhus*, & *Somnolentia*, prorsus evanescere; *Hydrops* effugit.

Vere & Autumno, in majorem cautelam, septimo quoque die, ad tres vel quatuor vices, *Mannæ* ℥ij. *Aq. Alfor-*

densis (summit. Abs. Rom. parum alteratæ) ℔ij. solutas, hosce per dies, ingerit. Medicinæ verò præterea nihil.

Corpus hodiè præcrassum, expedite movet: Equo identidem exercet. Ab hoc affectu, uxorem iterum tertioque gravidam fecit *Arthriticus*, & quidem nunc primùm, etsi jam pridem maritus. Unâ *Arthritide*, sed nec eâ gravi, affectus, vitæ spem præbet tum multæ, tum incolumis: *Dammomium* veter.

Hist. 2. De Arthritide, Asciti, ejusque Remediis auspiciatò agnatâ.

VIr quidam ætate constanti, cum, ex malâ vitæ ratione, ventriculus læderetur, coctio depravaretur, siti permolestâ inexplibilique, urinâ paucâ, & lixivâ, corripitur. Quibus supervenit tumor primùm Pedis infimi, & Cruris; deinde Femoris, & demum Abdominis; Serofus, & digito cedens, *Ascites* scil. exquisitus, omnibus numeris perfectus.

Ad affectum ancipitem, & ubi primùm me arcessivit, inveterascentem, quin & jam diu rationalem medicinam eludentem, extirpandum; quum imprimis necessarium erat, ut humores, in lacum confluentes, vel Catharsi, vel Diuresi, amandarentur; tum ut, appetitum quæ exacuunt, coctionem instaurant, sanguinem corroborent, ea exhibendo, Tumores arcerentur, per *Vini scillit. ℥iſ. Per Extracti Eustach. ℥ſ. Ref. jal. gr. v. (Calom. gr. xvj. ad xx. alternis vicibus adjectis) cum Syr. Domestici q. s. ut f. Pil. utriusque generis facta est Purgatio; & Vespere, post*

uiriusque Vices singulas, Paregorici beneficio, *Quies*. Postea, quoniam Vires ex *ἐνφ'ε'λ'α* consensere, *Pil. vice*, *Bolum ex Elaterii gr. iij. Diacrid. ʒss. Conf. Viol. ʒss. Syr. Ros. solut. q. s. deglutit.* Diuretica Chartulis seponantur, & Alia mediocris, in Potum ordinarium modicâ quantitate detrahendæ, totidem ampullis infunduntur.

℞. *Baccar. Junip. Milleped. siccata. & Pul. Sem. Dauci, Pul. N. M. ana ʒss. Summit. Abs. R. ʒj. misce.*

Catharsi crebrò, & donec aqua omnis educta est, diebus primùm alternis, deinde tertiis, quartisve, repetitâ, ad alteram indicationem, ea quæ sequuntur, adhibeo.

℞. *Tinct. Myrrhæ (Liquore Nitri fixi prius solutæ; tum spiritu Vini rectificato extractæ,) ʒij. Pul. Gent. ʒij. Macera per noctem; mane f. expressio Tinct. Stomachicæ. Dosis gutt. xx. cum Tinct. Martis totidem, & Vini Haustu, horis duabus medicinalibus Catharsi interpositis. Post Catharsin ut Digestivis sedulò insistamus, mane Tinct. Martis; Hora ante prandium, Canarini & Rhenani, paribus mensuris, Gentianâ alterat: Haustus. Quartâ pom. Bolus Chalybeatus, cum Jul. Haustu.*

Quibus continenter ad menses aliquot usurpatis, & ex intermissione quadam sæpius repetitis; *Eccoprotico* non nunquam intercalato; quin imò crebris sub Jove exercitationibus; Liquidorum item imminutâ quantitate, debitoque Sex Non naturalium usu, Æger Appetitu, & Coctione rectâ de novo potitur. Vires redintegrantur, cum bono corporis habitu, cum *ἐνχοία καὶ ἐντρομία*.

Post *Hydropa* fugatum, en brevi *Arthritidem*; dolore, tumore, Pedum

articulos occupante, conspicuum. Ægrum illa jam primùm adortur: Post hæc sæpissimè. Ruclius sub accessum acidus, fidum usque symptoma, præcurrit, & de receptione monet.

Profectò minimè dubitandum, quin *Arthriticum* in hujus Ægri sanguine feminium, ante paroxysmum, ad tempus aliquod, delituisse; forsân etiam *Hydropi*, licet occultè, symbolum contulisset: Neque veri minùs simile, quod à dictis alterantibus *Arthritis* excitetur, quodque ex eâ rectè se habente, Annì posthæc Ægro quàm plurimi, per eosque sanitas obviat.

Hoc etiam addam, (rei tam latæ infausum absit Omen) quod ex frigido Viri hujus temperamento, & in serum abituro, sequitur: cum demùm eum vires deficient, & ingruet senectus (*ὡς γὰρ ἐπ'ὕστερον μόνον*) (quamvis *Hydrope* jam per annos plures sit immunis, nè denique succumbat illi, cavendum est. Sed, ut quam potest diutissimè se defendat, *Hydragogum* sæpius sumat, vitam agat temperatam, coctionem, ipsam utique salutis summam, tueatur religiosè, moneo & exhortor.

Demonstrat Historia, (cum præcedenti) posse *Arthritidem Hydropi* supervenire, posse istius remediis suscitari.

Hist. 3. Podagra Asciti, per Naturæ Vires, suborta.

Dominus D. vivido & alacri Vir Ingenio, summæ spirituum ὀρμῆς, neque *Venerem*, neque *Bacchum* nimio plus abhorrens, ætate mediâ, siti immodicâ, urinæ exiguo, crurum & abdominis tumore, signis *Asciten* ostent-

ostendentibus, afficitur. Ut affectu tam ancipiti se liberet quam celerissime, *Cathartica* & *Diuretica* præscribuntur: Donec humor nimius pertinaci illorum usu, exulat: Itaque faustè primis diebus *Ægro* succurritur.

Natura onere sublevata, sui que iterum arbitrii facta, Aëre aprico, equitatione crebrâ pernicique adjuncta, rebus suis serio incumbit, & quidem bonis avibus. Brevi enim *Arthritis*: tum primùm eluxit: Quæ semel bis statis anni temporibus recurrens, sanguine quod alienum erat expellens, eundem purum & inquinamento liberum præstabat.

Huic ego (naturæ ut succurram, & opituler) commendavi *Chalybis* & *Amarorum Compositiones*. Utramque *Xerano* mistam, menses quotannis plurimos, sed interpolatos, & secundum varias anni *τρίμνας* idoneos, usurpavit. Hinc avidius appetiit; perfectius coxit; rectius & commodius doluit.

Multos ille annos, gaudio & dolore variatos, ad usque senium, ætatem prolongavit; optimo sanè cum eventu *Arthriticus*; *Hydrope* per *Arthritidem*, adeò posthæc immunis, ut tamen si liquidis tenuioribus plus æquo indulserat, nihil hinc tumoris, nihil *Hydropici*, suboriretur.

Convincit *Historia*, (sublatis *Impedimentis*,) vel ipsius Naturæ viribus, *Arthritidem* *Hydropi* posse superaddi.

Hist. 4. De Hydrope, per Diuresin & Abstemiam victo; cum Arthritide, per Amara, & Chalybeata famulante.

Quidam, è Regione Sancti M. poculis & otio nimium indulgen-

do, vitiata *Codione*, congesto *κακχυμίας* gurgite degenerumque succorum Plenitudine, cum vix ætatis medium excefferat, *Hydrope* corripitur. Facies illi pallida, Spiritus difficilis, Sitis importuna, Urna parca & Lixivia, venter intentus. Ut Malo occurrat Medicus (certè Ingeniosissimus) & Laborantem sublevet; primùm, ab inutili libertate (nè quid gravius dicam) abstinere suadet, utpote morbi Fontem quod exsiccet, neque Potionem ultra vult, quam ut vitæ satis faciat, neque aitam quam *Diureticam*. *Cinerem idè Genistæ dedit, Potui cum Abs. Rom. summit. admiscendum*. Obtemperavit *Æger*, neque plus librâ, nec quidem interdum plus selibrâ, *Nycthemeri* Spatio, forbillavit, per omnem abstinentiam, quam cum Congium quotidie exhaustit, nihilo magis sitienter. Urinam hinc ubertim excrevit, aliquantò forsân uberius quòd indies equitavit: quod quidem exercitandi genus haud parum ad *Διύρησιν* conferre, pervulgatum est. Serio facti supervacui expulsiōne, *Digestivorum* ope capit de novo esurire, concoquere, nutrir. Cibus, ita modicâ potione solutus, *ξύμωσιν* καὶ *μελιωεσμένῳ* acquirit longè perfectiorem, quam immodicâ cum immergeretur. Brevi post Dolo-
re *Pedis* afficitur, & genuino more *ποδάγρα*, deindeque sapissimè *Natura* (quæ semper *Ἐδύοντα ποσι*) *Hydrope* liberata, & suarum rerum potita, *Arthriticum* *Miasma*, clam in sanguine detentum, amolitur; idque quoties se contumacius extollere, aut *Cristam* illud erigere conatur.

Quando mecum, de Salutis statu servando, sermonem habuit: *Temperantiam* ejus laudavi, morborum *Vitricem*, *Expultricem* optimam, *Sanitatis*

nitatis Obsidem fidelissimam; & illius usum, laudando, commendavi. Quò ventriculi servem ἐπιμαζιαν, nec non, in Senium vergente ægro, labascentem sustineam; Auctor sum, à Prandio Canarini Haustum, omnique mane Infusi amari alterantis Coch. sex cum Tinct. M. gut. xx. bibat. Hic & hujusmodi Methodo, multos ille annos vitam protraxit, Ascitico omni Tumore vacuam. Qui pedum erat exinde Tumor, brevi, semper Arthriticus, evanuit. Uni ille Arthritidi & abstinentiæ debuit, quòd senuerat; &, præter spem humanam, quòd va- huerat.

C A P. V.

De Arthritide Melancholica.

ART. I. **E**Xpeditis Æquivoci Ortus Symptomaticis ad eas Species, quæ sunt Univoce, quæque Materiam cum affectu Primario eandem, sed alio ritu operantem, alia φανόμενα edentem, præ se ferunt; id est, ipsam operis partem potissimam, accedo.

Harum è numero, primas obtinet Melancholica; quippe quæ, tametsi Puram Arthritidem eò usque æmuletur, quò ad Symptomatica, (Κυριωτάτως sic dicta,) rationem & partes sustinendas opus sit; tamen ei dissimillima est, & in Ellipsi suà distat Univocarum omnium longissimè.

Ut verò rem occipiam, præter istam Animi Depressionem, quæ, genuinæ Arthritidos Symptoma, Paroxysmos ejus pœnè omnes, & quò majores eò major, antecedit (alibi explicanda;) alia est, Melancholiæ Nomine insigni-

ta, quæ ad Menses, ad Annos, sæpè perducta, Arthritidem, Insultus rectè & creberrimè facientem, introducit.

II. Melancholia, quæ Arthritidem progignit, (de latius sumptà dicere, in præsentī ἐπιποσειδίσυτον) duobus pendet: Quorum Prius Spirituum Animalium à Natura debilitas & Teneritudo. Reverà, Constitutio illorum delicata, ut Perceptione Homines & Acumine, ut Ingenio & Consilio præclaros reddit; sic Ærumnis, sic etiam morbis subji- cit. Ex eoque factum est, quòd aliàs levi de causà in ἀγξίαις illi gravissimas adigantur; quòd aliàs Humilitates, & Depressiones patiantur afflictis- simas; quòd diutiùs inordinati Me- lancholicam ostendant non rarò imme- dicabilem.

Ista verò illorum à Naturà debilitas, sæpè Studiis impensioribus, otioso vitæ genere, & nimis sedentario, non- nunquam Morbis, Inedià, Vigilià, & aliis ejusmodi sexcentis, augetur & in- tenditur. Atque hæc Spirituum Debi- litas, Melancholiæ non ineptè προση- μείν audit.

Posterius, quicquid Spiritus per se infirmos (sive extrà, sive iis intermi- stum) afficiendo, Melancholiam parit προκαταρκτηνάς.

Hujus autem ordinis sunt Humores pravi & vitiosi; Vermes; aliæque res permultæ, Primis Viis, Utero, hâc vel illâ Corporis Cavitate, collectæ, Ani- mi Perturbationes, & in sex non Natu- ralibus Errata quàm plurima.

III. Hisce natus originibus, affe- ctus iste (sive Melancholia dicatur, sive Morbus Hypochondriacus, sive Hysteri- cus) aliquando Arthritidem imitari, & ejus ritu Pedibus, Manibus, Ægrum privare nititur. Hoc est, inimicum id,

ac alienum, quod antè, (in Fistulâ pleurumque Alimentariâ Spiritus urgendo) *Melancholiam* peperit; Natura, novas agendi Methodos, nova ineunte Consilia, in Articulos truditur, & *Arthritida* producit *Symptomaticam*.

Essè verò hanc *Arthritida* puram putam *Symptomaticam*, ipsâ *Melancholiâ* Causâ Contingente & Proximâ, generatam, satis (ut opinor,) eò constat, quòd illa quoties exoritur, & ad gradum elevatur quantumcunque ratâ hæc & perpetuâ proportione deducitur. Qua quidem re, ad exponendam istius *Arthritidis* Naturam, eamque in *Symptomaticarum* numero collocandam, nihil poterit persuadere magis, vel evincere luculentius.

IV. Interea verò temporis, non est reticendum, quòd hæc *Arthritis*, præ aliis suæ Tribus *Symptomatici*, ferè clementer se gerit, & junctam habet cum severitate lenitatem. Quòd *Melancholicorum* Sanguini, supra quam aliorum *δυσμετάβλητο*; an eorum Spiritibus segniter, & in materia separanda dimittendaque otiosè se gerentibus; cuiuscunque demum Causæ debeatur, de re sic in operto actâ, tenebris sic obscuratâ, nullus ausim disceptare.

Sin *Melancholicos* indulgere Baccho aut Veneri (quorum alterum usitatissimum, alterum minimè novum) aut etiam ad *Arthritidè* Hæreditariò propendere, contigerit; itaque habitos eâ multum infestari, crudelius extorqueri: Nihil inde Propositioni nostræ derogabitur, neque ex eo vacillabit illius Veritas. Cùm ista Morbi Acrimonia Causis peregrinis adventitiisque oriatur, nec sit hujus quâ *Melancholici*.

V. Ex miti hujus *Symptomaticæ*, & (uti solet esse) nimis leni Ingenio, fa-

ctum esse censeo, quòd eâ qui tenentur, in antiquum statum redeunt, *Melancholiâ* cùm citò recidivâ, tum magnopere sævienti, creberrimè conflantur. In ea videlicet delenda perimendaque, non multum facit *Arthritis* tam ignava, tam languens, tam fœcors vix sublevando Affectui primario, nedum auferendo, par.

Ut *Symptomaticæ* hujus Diagnofis apertius intellecta planius exponatur, de conditione pristina, de Morbis Ægri veteribus exquirendum: Quæ per se difficulter, ex hac indagine palam & facillimè dignoscatur: e. g. si Æger diu *Melancholiâ*, demum *Arthritide*, laboraverit; & hac quo magis, eò remissius illâ, maximè, si hoc iterum sæpiusque comparuerit; quin *Arthritis* ista sit *Melancholica*, nihil (ut existimo) dubitandum.

VI. *Melancholiæ Essentialis*, sive Delirii cum Tristitia, Metu, &c. in *Arthritidem* migrantis, Therapia, nondum usu confirmata, (unicum enim Morbi istius exemplum adhuc notavi, idque imperfectum, & omne genus Medicinam respuens) nobis hoc tempore prætermittenda est. *Arthritide*, Morbi *Hypochondriaci* sive *Hysterici*, sobole, cùm Affectorum vis abundat, ejus Curatio paucis explicanda.

In hujus *Symptomaticæ* Prophylaxi (nam in Paroxysmo ejus, ultra quàm veræ & genuinæ sanando, nihil habeo quod dicam) maximè juvabit alienum id ac inimicum, quod, in primis viis, (antequam Sanguinem ingreditur,) Morbi causa existat *Hypochondriaci*, sed è Sanguine expulsum, & Articulis suffusum, Paroxysmū facit *Arthriticam* amandare, dimovere, amoliri; Tum, ejus Incremento, & Regermi-

nationi, obfata; poftèaque, depreffos Spiritus, Medicamentis ex propofito datis, directè allevare; languentes fufcitare, & erigere; itaque Morbo huic univerfo, (quà Primario, quà Secundario) fimul femelque occurrere.

Atque hunc in finem Impedimenta, fiqua fuerint in Coctionis *Επυασις* (nulla verò non effe maximè probabile eft,) primo quoque tempore, per Catharfin, (alteram, vel utramque) tollere; ad *έντερά* depurganda, aliquid *Stomachicum* (*Pil. puà Stomach. cum G. Dec. Amarum Purgans, vel Aquas Purgantes*) feligere; ad inimicum, in fanguine contentum, foras eliminandum, Aquas haurire Diureticas; cum iis, *Alcohol Martis*, femel bis die, deglutire; omni Hebdomadà, Ventrem movere; menses binos, his infifere; ad annos aliquot, repetere; cavendo Alvi tarditatem, ex *Marte*; Febrim, & *Arthritidis* Paroxyfimum.

VII. Ut horum non nulla fufius edifferam; profectò tanti eft, in hoc Affectu, Ventrem (uti dixi) crebrò movere: & ab *Απειρίας* reliquiis immunem præftare; ut, vel eo folo, (*Aquis præcipuè Purgantibus, Tartaro Laxanti, & Mannà* peracto,) *Arthriticum* ex *Melancholià* non unum, egregiè faluti profpexiffe, noverim. Tempori proturbatur id, quod illicò fpiritus, Ventriculi & Inteftinorum Fibras incolentes, adoriendo, mœrorem affert *Hypochondriacum*; vel, in Articulos effufum, *Podagra* Paroxyfimum.

Cum primis autem prodeft hujusmodi Affectis ante dicta *Solutio*, quòd blandè Alvum, quòd leniter, quòdque certiffimè, fubducat; Iis, quà *Melancholicis*, quà *Arthriticis*, (neuro enim nomine, Fortiora, & *επαςμώτερα* convenient) aptiffimè.

Sed nec *Aquarum Diureticarum* vim (quales funt *Bathonienfes, Astropenfes, Bamptonenfes*, aliæque permultæ) adverfus hunc Affectum, fatis prædicare valeo; vel, ut decet, laudem illis deferre. Coctionem illæ conciliant: Digestionem illæ confirmant: illæ fanguinem expurgant: Illæ Spiritus permulcent: Illæ *Melancholicis & Hystericis*, folatio: Illæ *Arthriticis* Incolumitati.

Quibus nulla fuppetit *Diureticarum* Copia, ufui fit *Infufum Theæ*, Aquà Pluvià comparatum, à *lib.* ad *j.* bis die, potum. Nam per Renes fanguinem, modò diu fatis ufurpetur, eluit; &, ad *Vapores* (qui dicuntur) relevandos, ad *Hypochondriacos* Flatus fopios, confert mirificè.

Quæ per tot fecula *Melancholicorum* Medicina fuit, è *chalybe præparata*, ea quidem, ex *Melancholià* five *Hypochondriaca* five *Hystericà* *πυασις*, potiori jure convenit: modò præmiſſa Catharſi, artificioſè ſelecta, & Doſi & Methodo rectis, adhibeatur. Spiritus enim Animales incitat, exaltatque; in Radios vibrat acutiſſimos, *έντερά*; tum etiam, *Miaſma Arthriticum*, (modò exigua Doſi fuerit exhibitum) blandè ad *τα έντερά* emittit; &, in Partes internas neu relabatur; ſpiritus Animales neu obſcuret; tenebrasque iis offundat, efficaciffimè operatur.

Quibus autem nec *Aqua*, nec in Forma ſicca *Ferrum*, mederi poterit: Eos interdum adjuvat *Decoctum Corticis*, ſimplex vel (pro re nata) *Chalybeatum*. Roborat ventriculum; *έντερά* infert; &, ad Spiritus ſtabilendos (quod *Hypochondriacis*, & *Hystericis*, lucrum pergrande,) ſummarum virium & momenti eſt. Multum valet, hac in parte, Simplex; propter id, quod

quod habet Cardiaci & Nervis proprii: multò verò magis armatù; medicamentum, si quod unquam, Πολύχρηστον.

Sed nec omittendum, quòd aliquando Cerevisia, utut defæcata, tantas ventriculo parit Cruditates, in *Arthritidis* materiam postmodum abeunt; ut, unâ hâc objectâ, &, *Aqua fontana* cum Vini pauxillo; vel, è *Sarsâ, Chinâ, &c. Decocto*, vel *Infuso Theæ*, cum Lacte vaccino, in ejus locum suffecto; *Ægris* exinde meliùs successerit.

Hist. I. De Arthritide, Melancholice diurnæ succrescenti.

CLarissimus T. erectiori Vir Ingenio, in Medicis Ævi Celeberrimis, (Antecessorem, hâc in Urbe, Comptem, & Sanum, utinam æquis passibus sequi daretur;) *Melancholia* sensim obrepente, ætatis flore, exiit de Potestate. In hujus morbi Genium, & Morem, ut diligenter anquirerem, & de eo Curia renuntiarem, Prænobilis *Eveshamii Magni Angliæ Cancellarii* (cui apud Nos, hujusmodi Affectorum, à Rege Cura est commissa) per Literas mandato, Dec. 18. 1697. laborantem visitavi.

Fuit Ille (liceat tanti Viri Memoriam, tamque Literati infortunio, paulisper immorari,) tum temporis Septuagenarius; Vultu constanti, & angusto; Capite orbiculato, neque, si Corpus spectemus aut Ingeniù, magno: Voce suavi, & canorâ; Gestu Corporis decoro.

Veterum Doctrinam, ut erat παλαιόφρον excusserat; ad Medicinam conversus, eam de proprio ditaverat. Primus enim *Respirationis Usus Primariù* detexit; detectum, contra præclarum

impugnantem, pertinacissimè defendit; acutissimè vindicavit. Nemo unquam Medicus Illustrior, neu qui Arti plus tribuerat.

Non nullorum Vitia, me audiente, leviter & quidem argutè perstrinxit; at Viros Sapientiâ, Nobilitate, Virtute præcellentes dignè prosecutus est. Clarissimi *Bigodi* Sagacitatem, & in Diagnosticis Peritiam; *Davei* lenem, at solers Ingenium; *Dikei* Literas, & Acumen admirabile; Singularem *Entii*, nuper Adversarii, semper Amici, Humanitatem & Doctrinam, elegantem, variam, paratam; Nobilissimi *Courtenei* (quanti verò, & quàm Magnifici Viri) celsum & sublimem Animum, Stemmati suo, quod est Regale, parem, multis laudibus efferebat. Sed omnium maximè *Cantabrigiam*, Almam Matrem, *Athenas* hujus Regni alteras, piè gratèque, *ἡμῶν ἰψῶν*, prædicavit. Quin &, agnovit Filium, Mater.

Hæc cum, à quoquam proferri, aliquis audiverit; Annon, eum, Animi summâ Rectitudine, Judicio acri, & perfectò, aliisque plurimis virtutibus, planè invidendis, insignitum existimaverit. Ità profectò fuit; jam alia Res est. Quæ protulimus: ea præbuerunt *Lucida* (sic appellantur) Intervalla; tum rara, tum brevia; densissimis Nubibus; & interdum Animi Concitationibus (tanquam Fulgure, & Tonitru) discreta. Audivimus *Ἀκρόματα*, summo dignissima Philosopho, & quæ sunt iis maximè contraria, simul & semel coram dicentem. Pignit, doluit Eruitionis optimæ reconditissimæque Fragmenta, (tanquam *Sybillæ* Folia, vento agitata,) cum astriclis, numero soluta; cum Latinis, Græca; cum

Physicis, Ethica; cum veteribus Nova; cum Profanis, Sacra; misceri, perturbari, confundi. Nullibi Gentium tot tantarumque Disciplinarum Chaos. Dii vestram Fidem! Quam pusilla res Homo, vel Literatus. Dudum ille Noster temporis Volumina præsentis præteritique, & in eo quæ sunt omnia; dudum ille Terram, Cælum, Sidera, vasta Universi Systemata, Spatia pæne infinita, animo est complexus; hodiè, ne sui quidem compos.

In Causis hujus Affectionis, primùm ponenda est, tanquam *απορρηξιμότης*, ad eam à naturâ Diathesis, (quam utique perspiceret Physiognomon) & animus commoveri aptus. His adjici oportebit Cælibatum, sive nimiam Castitatem. Tum in Procataceticis, Casus è Plautro, Cranium, annis olim Puerilibus, læsum: (nudato Capite Cicatricem aperuit.) Deinde, studia nimium flagrantia: Post, *Decoctum Coffee*, plus satis potum. Ad extremum, Animi perturbationem, Spei frustrationem.

Causæ tantarum virium evidentes, antecedentem à Naturâ coeptam, malisque moribus adauctam irritantes, morbum peperere, per se magnum, sed tempore qui roboratus, medicinam respuere, Curationis Spem excludere, cerneretur.

Quod verò ad Rem nostram maximè pertinet, Digitorum Articulos ostentavit, tumefactos, inflammatos, *Chiragra*, multos annos, per intervalla, sed languenti, neque satis importunâ, tactos. Procul omni dubio, si plus *Articulis*, Capite minùs ægrotasset. Fuit tamen, gravi & diuturnæ *Melancholice*, *Arthritidem* suboriri posse, quod abundè comprobaret.

Hist. 2. De Morione, Melancholiâ Hypochondriacâ, & Arthritide interemptio.

Sunt qui Morbum *Hypochondriacum*, uti etiam *Arthritida*, Sapientiæ solùm Professores, Ingenii dotibus præcellentes, inestare, iisque, tanquam ad tanti muneris Temperamentum, fortitò dari confirmarunt. Eorum Opinione, *ἐπι τὸ πᾶν* probabilem, à perpetuâ veritate longè abhorrere, constat. Habet *Damonia*, quod perpetuitatem perimit. Novi egomet haud ita pridem (attendite, Philosophi!) *Morionem*, multos annos Flatu, *βροβροῦ μοῖς*, aliisque *Melancholice* sexcentis *Hypochondriacæ* Symptomatis, demum etiam (Ætate propemodum affectâ) *Arthritide* conflictatum; adeoque graviter (ne de acrimoniâ quæstio sit,) ut ætate constanti diem obiret supremum, his Affectionibus interemptus.

Hist. 3. de Arthritide Hypochondriacâ, Purgantibus præoccupatâ.

Veteri quidam Amicitia mihi conjunctissimus, post homines natos maximè *Melancholicus*; Mali accessiones aliàs ab Animi Pathematis, alias à Cibo crassiori, & *δυσπεψία*, vel Potu immoderato; hæc Carnis Æstu notabili, illas Algore; hæc Pulsu tum majori tum crebriori; illas raro & humili: Utraque Spiritu mirâ Dejectione *Μεροψυχία* non vulgari, Ejulatu miserabili signatas, habuit. Sub ingressum senectutis, *Arthritide* tentabatur: eâ,

est, quæ *Melancholiâ* perturbationibus procreata, ne semel quidem unquam exceptit; alteram autem (id est, *Intemperantiæ Sobolem*) frequenter. Rarò cuius unquam Mortalium fortunatius cessit dolere. Nubes illa supercilii dissipatur; Spiritus se expandunt; ut Materiam, in Primis viis congestam (*Hypochondriaci* Causam Mali continentem,) in Artus ejici liqueret. Ad eam initio præcidendam, & utrumque morbum antevertendum, *Aquis Purgantibus, Sale Cuthartico, & Tartaro Laxanti* additis, Interanea purgavit. Usum Purgationis creberrimum suadebat Utilitas.

Quum; *Arthritidis* Cippo fortè detentum, ad diem statum iter conficere, voluit professio, partibus tumefactis, & dolentibus. *Hirudines* admoveri, sicque causam mali conjunctam evocari, jubeo. In re arctissimâ, summæque necessitatis, hoc artificii valuisse, certò certius est compertum.

Hist. 4. De Morbo Hypochondriaco, cum Arthritide agnatâ, Aquis Astropensibus subactò.

Nobilis quidam apud *Dobunos*, affectione *Hypochondriacâ*, Ventrliculi inflatione permolestâ, cogitatione inquieta, spirituum tremore, confusione crebrâ, & ex illâ sudore, cum repentino, tum verò abundanti & profuso, diu afflictatus, ætate provectior, *Arthritide* correptus est, quàm in *Melancholicis* observari solet, sæviori, longèque immaniori; quippe *Puroxymos Puræ & Genuinæ κατά λόγον*, quæ profuderit.

Cum eos secuta erat singulos, primis statim diebus, animi protenus solum & serenum, *Hypochondriaci* affectus Intervallum; materiam ejus productricem, & primis Viis inhære solitam extrorsum pelli, omninò cogitandum erat.

Contra par Malorum *δυσφορον καὶ δύσκολον*, ut duos simul liniam parietes, nihil antiquius judicavi, quàm *Dyspepsiam*, quæ utriusque fundamentum erat, pro meâ parte, corrigere; tum simul, alienum & factiosum id, quod *Arthritidis* causa est conjuncta, foras eliminare. Quocirca Alvo, (*Pil. de succino Crat. ʒj. Tart. Qu. ʒʒ. Ref. scam. gr. iv. & Aq. Astrop. ʒʒij. horâ post ingestis*;) prius subductâ, iterumque septimo quoque die solutâ, *Aquas haurit Astropenses*, diebus otiosis, ad ʒiv. ad dies sexaginta.

Ut *πέπσις* emendetur; dum *Martiatum* aliquid præcipio, (quod *Ægri* res volebat, non nolebant *Aquæ parum Ferratæ*) spe decipior. Tanta *Ægro* sive *ἰσσομικρασία*, sive Spirituum Teneritudo, adque Minerale istud digerendum nescio, quæ impotentia; ut ex eo, tametsi modicâ quantitate sumpto, statim inciderit in *Diarrhœam*, animi depreffione, spirituum dejectione mirâ, stipatam.

Aquas autem Astropenses, blandas, præcellentes, benignas, tum *Hypochondriacis*, tum *Arthriticis*, & tenerrimis plerisque omnibus convenientes, omni ætate, (magnum ad beatam vitam præsidium nactus,) per annos quàm plurimos repetit; Earumque beneficio & tutelâ, senectutem (uti audio) lætam, & desiderabilem, adipiscitur.

Hist. 5. De Gonagrâ miti, Hysterica, Chalybe &c. concitata.

PLacet, *Arthritidem* minutulam, & (uti videtur) Artificiosam, Memoriam committere. Mulier lectissima, cum primis delicata, fragili constitutione, patre orta *Arthritico*, nondum ætate media, ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν bene habens, ἀνορεξία καὶ δυσπεψία gravi diutiniſque *Melancholia*, spirituum insoliti *Depressione* affligitur. Horum omnium causa esse videbatur materia quædam mali moris, Ventriculum aggravans, & per Oesophagum Linguam omni mane feriens. His ut occurratur, purgato primùm hac illac corpore, *Amara Chalybeata* cum levi subinde Eccoprotico, per menses aliquot usurpavit. Ex horum usu Symptomata profiguntur ad unum omnia. Esurire, cibare, lætari, missis Tristitiâ & Metu in Mare *Creticum*. Genu tantummodo alterum, debilitate, & Dolo acri pungente; sed tolerabili, continenter impeditum; ut è fellâ assurgendo, gradus scalares, vel acclive quodvis, ascendendo, vix fit. Erecta firmo stetit Talo. Mitissimus hic affectus erat, neque Rubore, neque Tumore insignitus, qui tamen ἰδίῳ *Arthriticum* præ se tulit: Laneis partem affectam involvi jubeo; calidè vestiri: & *Melancholia* si recruduerit, cum *Amaris* iterari *Chalybeata*. Morbi istius hæc reliquias percepit; hosce fructus, quòd (*Arthriticorum* more) ex Paroxysmo vegetior, quòd alacrior, evasit, & diu perseveravit.

Hist. 6. De Arthritide Hysterica.

Nobilis Matrona, molli & præter cæteras delicato habitu, *Hysterica*, blandè nimium Misericors) ut omnia ferè omnium Infortunia deplorans, & alieno Mærore mærens,) decies enixa, annis procedens, sine causâ ullâ evidenti, cæpit macrescere, & languere, potius quàm ægrotare. Hoc à familiaribus in Malis positum, in Lethalis alicujus Chronici Prognosticis: At in bonum, omni spe votoque majus, aliquantò post mutatur. Dolet, tumet, rubet Pedis Articulus ex *Podagrâ*. Corpus ortu persanum, ab omni labe hæreditariâ, quantum inaudiverim, immune, tot partibus, aliasque τοῖς ὑγιαίνουσιν expurgatum; taliter occupari, profectò demiratus sum. Mali verò causa tanto sufflamine major. *Arthritidem* boni esse ominis, & in Ægræ commodum celsuram, existimavi. Hospitem gratè, & benignè, (suo more) accipiat, hortor: Calefaciat, vestiatur, &c. ut in *Arthritide Primigeniâ*.

Paroxysmi re absolutâ, ad ea, quæ tum Morbum *Hystericum*, tum *Arthritida* prævertant, speciatim ad *Digestiva*, propero: *Præmissio* (è *Pil. Stomach. cum G. ʒʒ. Scam. pul. gr. viij. Ol. Cin. ch. gtt. j. El. Propr. q. s.*) *Lenienti*; cui vespere, loco *Narcotici*, Ægræ admodum inimici (quippe Spiritus deprimere, & nimio plus pessundare, solebat,) *Bolus*, è *Pul. Cantian. ʒʒ. Conf. Anthûs ʒj. Syr. Melissoph. q. s.* sufficitur cum *Jul. Haustu Hysterici* deglutiendus. Tum, ad roborandos alendosque spiritus; *Decocti Corticis Martiati* *Hauftum*,

stum, horis duabus medicinalibus, in mensem usurpandum, & *Theæ Infusum* (quod, ad eos permulcendos, & vapores sopiendos, ex usu diuturno, commodissimum experta est; quodque sanguinem per renes expurgare aptum,) in dies singulos, præcepi. Partim Medicamentis, partim *Arthritide*, blandâ & perbeatâ, fideliter recurrente factum est; quod, per hoc dies sexagenaria, *ἰσχυροῦς*, *καὶ ἐν ἄρθρῳ* conspiciatur; ex *Arthritide*, jam vetusta, melior. Unos enim pedum tumores (an Arthriticos, an hydropicos?) hodiè molestè fert, cetera benè habens.

in *Arthritide* firmandâ, Medicos adhibeo conatus, quantos possum maximos. Primas ergo vias leniente subtraho; vesperi, post purgationem (quò Humor extrâ propellatur) *Bolum*, è *pul. Cant. Ther. Androm. & Syr. Pap. Errat. cum Haustu parum Diacodiatò*, sumi præcipio. Dein, eodem, *Pul. Rad. Ari C. 36. Alcohol Martis ὄβ. cum Jul. Haustu*, bis die per mensem, cavendo alvum obduratâ. Panno *Wallico*, *Aquâ Reg. Hung. & Sp. Lavendulæ consperso*, vestiatur Pars affecta. *Cane pejus & angue, vitentur Repellentia*. Horum ope Remediorum, Æger auspiciatò *Ποδαγρία*; Animo nempe alacri; sanis Visceribus, & ob *Podagram* tutioribus.

Hist. 7. De *Arthritide Melancholicâ*, cum *Ventriculi*, &c. *Affectione*, per *Arthritidem* levatâ.

C A P. VI.

De *Arthritide Fixa Scorbatica*.

Quidam mediæ Ætatis, ad *Iscæ* Ostium, *Melancholicus*, *Ventriculi Distentione*, *Βροχολυσσις* aggravatus, *Flatu* emissio sublevatus, appetitum pronuper intercidi, *Ventriculum* mane moveri, & *Biliosum* ejicere, respirationem impediri, carnem absumi, conqueritur. Hisce postea supervenit dextri *Coxendicis Dolor*, qui ad *Genu* brevi se transfert, ibique tumori locum facit, pallido, frigido, seroso. Ab hoc tempore *ventriculo*, & iis quæ intus sunt, meliùs, imò *καὶ ἐν ἄρθρῳ*, quam miserabilem, & degenerem, Æger subierat, ab *Arthritidis* conspectu, minuitur. Eatenus *Melancholiæ* Sanatio *Arthritidis*; eoque magis, quòd suprâ quam in *Arthritide* frigidâ, suprâ quam in *Melancholicis*, solet fieri, extumescit.

Ego, *Naturæ* famulari contentus, & rerum ejus promovendarum satagens,

ART. I. *Melancholica* proxima est *Arthritidis* ea, quæ *Scorbutum* excipit, sed longo proxima intervallo; quippe *Primigeniæ* similitudinem quæ multò plenius apertiusque referat, ad eamque multò propius accedat: Morbus certè, apud nos, *Ingenio* & *naturâ* valdè peculiari; quique evolvaatur, & diligenter explicetur, aptissimus. Ut de illo dicam enucleatè, & dilucidè, de ipso *Scorbuto*, ex quo emanat, priùs dicendum est.

De *Scorbuto* ea, quæ ab *Eugaleno*, aliis ejus ferè alleclis, deditâ operâ produntur literis, vel omninò prætermissam, vel leviter tangam: & illa potius (ex scripti hujus instituto) quæ nostræ ditionis sunt, & in hac regione mali istius in *Arthritida* *Metamorphosin* patefaciunt, studiosè persequar.

II. Anni

II. Anni sunt haud ita multi, cum apud *Damnonios* (quod, à senioribus indigenis, iisque fide dignissimis, & in Medicinâ diu multumque exercitatis, accepi,) *Scorbutus* sic grassabatur, ut per illos artem qui *Exomæ* (nobiles sanè) Medici factitarunt, in hujus unius morbi curatione, quod præscriptis passim agitatis testatum fecerunt, non parum occuparentur; & grandiores hodie nihil æquè ac *Scorbutum* crepent: At diebus hifce nostris rariùs observatur hic affectus, & tantummodò *σποράδην*. Cujus quidem mutationis ratio, suo statim loco, declarabitur.

Sed nec qui nunc dierum est *Scorbutus*, illi qui vicinos *Belgas* (populares meos,) imbuit, id est, genuino, & vulgari, per omnia consimilis invenitur. Cùm agri *Somersetensis*, uliginosi magnam partem, & depressi, aërem crassum & humidum trahentes incolæ, maculis subnigris, ulceribus malignis, crurum dolore, respiratione difficili, lassitudine spontaneâ, nervorum debilitate, hydrope, Gangrænâ, & istiusmodi aliis, *Scorbuti* exquisiti signis, creberrimè divexantur: Quæ apud *Damnonium*, tractum inæqualem, siccum, optimè ventilatum, aëre subtiliori puriorique gaudentem, neque stagnis inquinatum, raro videntur.

III. Qui verò *Damnoniorum* est *Scorbutus*, in imo ventre *επιδρωστικόν* habet, Præcordiorum Inflationes, Ructus: Oris vitia quam plurima, Gingivarum scil. Tumores spongiosos, sanguinem vel levi fuctione, vel aliâ quavis facili de causâ emittentes; interdum etiam *επείδηα*; Dentes sæpenumero laxos, vacillantes, cariosos; & primores, ipsâ non nunquam adolescentiâ seu deciduos, seu excisos; sali-

vam acrem, falsam, pariterque copiosam; Anhelitus foetorem, (Putredinis indicium) ut rectissimè morbus iste *στομακικόν* audiat: In cute maculas, sæpe rubicundas, interdum flammeas; parvas identidem, & rotundas, aliquando majores; papulas item densas, scabras, asperas, irritabiles, cum margine purpureo, catervatim, in cubito præsertim orientes; quæ ad eminentiam & contractum quandoque notabilem elatæ, & demum exiccatae, Squammulas emittunt, tenues, subalbicantes, furfuraceas; quibus decidibus locus apparet ruber & inflammatus. His adde prurimum, isti fidum eruptioni comitem, & partium affectarum Æstum, ab Unguinum vulnusculis impensissimè urgentem: Vellas porro aridas, æstuentes, duras sæpe etiam callosas, contra Diapnoen oclusas, nec ullo eam labore admittentes. Quibus adjici oportebit crurum tumorem admodum insignem, maximâ ex parte calidum, & acri sero exsudante prurientem.

Ista præcipuè notæ sunt Indicia *Scorbuti* per hosce tractus hodie serpentis, & *Arthritidi* alludentis: Neque *Scorbucicum*, nisi tali ferè modo affectum, pedibus unquam hic loci dolere recolo: Ut calido unicè *Scorbucico* (cujus ista signa sunt *διδωρικὰ*) hâc in regione suppullulet *Arthritis*.

IV. Utrùm hujus *Scorbuti*, scil. *Calidi*, sit ubique sui generis materia, sive innata, sive adventitia; quæ causæ continentis obeat negotium, & dicta pariat symptomata; sic, ut ex eâ solâ pendeat morbi hujus ratio & *Αιτιογόνια*: An interdum modò hoc fiat, & in hâc affectione præcipuè malo alicui contagioso secundariâ: sed aliàs ea vitiosæ sanguinis

sanguinis ζύμοι (quod Doctissimis quibusdam placere constat) ascribenda: Tametsi præstò sunt, momenti ponderisque haud exigui, quæ prius fuerent Argumenta; cum in utramque partem disputari possit, nec id agatur hoc tempore; in medio relinquam.

Audaçter autem, (ut opinor,) affirmare possum, non ab Cœli Solique sive siccitate, sive humiditate, sive aliâ qualicunque facultate, nec ab ullo in *Sex Nonnaturalibus* Errore, suis ignes, suas flammâs, *Scorbutum* hunc nostrum, proximè, & omninò omnes recipere; Verùm ab aliâ potius causâ, in obscuro positâ, paucis observatâ, & ab alio fonte, derivare.

V. Hoc ut innotescat, advertendum est, quòd, ante Centenos hosce Annos, (ex Esu Piscium, uti verisimile, nimio insulforum,) *Damnonio* Lepra quàm atrocissimè grassaretur, & in populum sæviret, forsân non minùs, quàm in *Judæâ* olim, Endemia.

Utrum ob eam templum illud exstrueretur, quòd, è veterum monumentis, optimâ fide Auctor, Nobilissimus *Caræus*, in *Cornubiâ perlustratâ*, tradidit, Anno Mundi 3172. à *Cunedago* ibi fuisse positum, & Apollini (Medicinæ Inventori & præsidî) sacratum, etsi ita esse non improbabile videatur; Res est Antiquitate nimio plùs obscurata, quàm de quâ decernam, aut disceptem absolutè.

Certò verò certius est, quòd ante Seculum Nosocomia, quibus ab integris secluderentur corrupti, tam hâc Nostrâ *Exoniâ*, quàm alibi per universam usquequaque *Damnoniam*, Incolarum Pietate condita, exstiterant quàm plurima: Quæ quidem eorum Fre-

quentia tum Morbi crebritatem, tum item Acrimoniam, abundè monstrat.

VI. *Lepra* ista, quæ, ut Clariss. denuntiat *Caræus*, circuli Seculi novissimè lapsi initia Populum miserrimè laceravit; dum ætas labitur, & dies diem docet; partim ex Salis communis usu, partim etiâ Tabaci (quorum ille optimum, modicâ quantitate, receptissimumque Condimentum, Sanguinem tuetur, Putredinem arcet: Hoc autem, Vulgi Delicium, sive Ore masticatum, sive Tubo haustum, Salivam movet, putres evocat Humores,) cicurata, pertinax illud τὸ ἄγειον adeò deposuit; ut Seculo superiori circiter medio, in *Scorbutum* degenerasse, comperiretur, Antecessoribus Nostris facessentem Negotium.

Verùm, ex quo *Damnonii* Remediis prædictis *Pomaceum* addiderunt, & usitatè potarunt; Morbi istius Vis & Ferocia tam magnoperè subigitur; ut hodiè, quàm olim multò rarior, sicut etiâ multò mitior, observetur: Ita nempe, contra *Scorbutum* mali Moris, contra inveteratum, *ferinum*, & in pleurisque Hæreditarium; id est, crudelè, magnum, & difficilem, egregiè valuit Pomorum Succus.

Atque hujus ferè Generis & Profapia est, qui his temporibus in *Damnonio Scorbutus* se exercet. Hinc illæ frequentes Papulæ; Cutis ille pruritus intolerabilis: Color ille flammeus; Fervor importunus; Exanthemata; Lichenes; Squammulæ; Veteris scilicet Lepræ Reliquiæ; Ignis nondum penitus extincti Scintillulæ.

VII. Prius verò, quàm de *Scorbuti* hujus in *Arthritida* Migratione & Excursione verba facere ocepèro; de ipsâ *Arthritide* pauca proponere, & à

se ut discedat illa, notare, necessum habeo: prius, illa *Arthritidos* in *Vagam* & *Fixam* Distinctio recolenda, & Morbo præfenti accommodanda.

Arthritis Vaga Scorbutica, *Westphalorum* & *Gueldrorum* Morbus Endemius, qui tum Adolescentum, tum Adultorum Lumbos, Dorsum, Artus, vicissim occupare & multum infestare solita est; uti locum hoc in Tractu talis, qualis passim ab Auctoribus depingitur, quod unquam sciam, nullum acquisivit; ita nec hoc in Scripto requirit ullum.

Et quamvis aliquando *Scorbutus* iste noster, *Vagam* eam *Arthritidem*, quæ nobis observetur, æmulari videatur; tamen frequentius, & quidem præcipue, *Fixam Arthritidem* imitari gestit; & quoties Corpus (vel à Naturâ, vel malis Moribus, & Vitæ ratione perperam ordinatâ) appositum, ad tempus aliquod affixit, nono vel decimo plerumque Lustro, pedum (maximè) Articulos invadit; Dolorem infert; Tumorem, cum ardore, aliisque *Podagræ* calidioris Symptomatis. Ex intervallis paroxysmos iterat, Genuinæ instar; sique una demas *Scorbuti* indicia, *Genuina* existimetur.

VIII. Nec cui mirum illud existimandum, quando in utroque patet Affectu (tam nempe *Scorbuto*, quam *Arthritide*,) partes, primùm easdem obtinere Causas remotiores, (Vichum, utputa, Salsum, & Crassum;) tum etiam *Δυσαιμοσίαις*; dein acre aliquid, aut saltem alienum in sanguine, eumque valdè inquinans, & corrumpens, tum habere *Scorbutum*, tum *Arthritida*. Postremò, Naturam utrobique grave aliquid eliminare & expellere conari; hic, per Glandulas extremitatum Ar-

ticulares, unde Paroxysmus *Arthriticus*; illic, per Salivarias, & Cutis *Miliares*: Unde prædicta, & Cutis, & Oris Symptomata.

Scorbutum autem adeò (sive Causas, sive Materiam, sive ipsam Morbi Rationem, & Symptomata maximè fida & constantia, spectemus,) *Arthritidi* persimilem, eam etiam *ἢ τῆς Πυροζωίας* æmulari & referre, ut observatu facile, sic neque intellectu difficile.

IX. Mitiores autem Paroxysmos habet hæc *Arthritis*, (ut illius aliquam Diagnosin expromam) quam vel Exquisita & Calida, vel Livi Secundaria, neque Dolore tam acerbo conjunctos: Lenitatem explet Diuturnitas.

Ut verò pressius dicam, hujus *Arthritidis* omnium maximè proprium est, quòd Affectus Primigenii non pauca Symptomata constanter retineat; ita, ut ex *Scorbuto Arthriticos*, Scabie, Maculis, Gingivarum Vitiis, renitente licet Medicinâ, & exeunte Paroxysmo, adhuc infici, (tameñ minus fortè, quam ante natam *Arthritidem*,) aspiciamus.

Hoc autem in iis potissimum teneri arbitror, qui ex *Scorbuto* ceteri, confirmatoque *Ποδαγρία*; nam, à recenti & evidenti Causâ fuscitato, & ad dicta usque Symptomata evecto, qui laborant, (uti posthæc exemplo patefiet) iis non nunquam aliter obtingat; & durante *Arthritidis* paroxysmo, *Scorbuti* lateant istius Symptomata.

X. Quomodo verò *Calidus* unice *Scorbutus* (quod supra comprehensum est) *Arthritidi* gignendæ sufficere videatur; nec à Frigido vel semel ortam memoriâ tenuerim; huic respondet, quòd ea, Calido quæ suboritur *Arthritis*, semper reperitur *Calida*: τῆς Πυροζωίας τὸ Πυροζωίας.

Sed

Sed nec omittendum est, quòd, uti *Scorbutus* huic *Arthritidi* primarius, in eo potissimè versatur, ut inepti aliquid per *Glandulas* exterminet *Cuticulares*; & *Arthritis* ei *Secundaria*, per articulares; ita, tam huic, quàm illi, obfunt *Repellentia*; quippe quoniam *Humoris* ad *ἔξωθεν* amandationem relegationemque à Naturâ designatam, utilem profectò, caram, & Vitæ cum primis necessariam, derepentè interruptunt, & internarum partium mala gravissima, sæpe ipsam Mortem inducunt.

XI. In paroxysmo, (quæ Medendi optima *Intentio*) Materia Articulis impacta, blandè foras elicienda; quem in finem extrinsecus imponatur Tumori lene quoddam attrahens; quale videlicet *Ceratum illud viride* ex quo fiunt *Petaothecæ*; vel *Brassicæ Folium*, fibris crassioribus purgatum, & ad mollitiem contusum. Tumori per noctem, (modò calidè, quod juvat, Artus involvantur laqueis) adherere solet Vapor, per invisibilia foramina emissus, & in Rorem condensatus. Ab ejus usû dies aliquot productò, Doloris Sedatio tum fida, tum etiam tura, subsequitur. Quæ quidem Artificiosa *Διαιτησις*, eâ forsân de causâ magis liberalis, quòd Materia per Habitum Corporis suâ naturâ pronior, & aptior sit, quæ expellatur.

Quin imò, per totum Paroxysmum magnoperè caveant Ægroti, ne Materia protenus eliminanda, retrò agatur: quòd ob eorum Sanguinem (quod verisimile,) vitiosum, & Contagio *Scorbutico* corruptum, rarò (uti liquet) his Hominibus, *Arthritide* detentis, impunè Error; sæpe etiam Lethalis.

Sin pravo Externorum Usû, aliâve quâvis de Causâ, Materiam jam fugien-

tem, quasi clausis foribus repelli, vel sisti obtigerit; Ad fores quàm primùm aperiendas, eam & extrâ evocandam, aut in Balneum pedes calidissimum immergantur, aut Fotu imbuantur, aut Articulo dudum affecto, vel proximè illum, applicetur *Epispasticum*, vel *Cucurbitula*: Et, intereà temporis, ut ab Interioribus extrudatur Humor *Arthriticus*, Cardiacum aliquid è *Pul. Canian. Lapide Goano, theriacâ Andr. Elect. ex Ovo, vel Sp. C. C. Succinat. gtt. aliquot cum idoneo vehiculo*, Ægro stragulis cooperto detur, &, prout opus fuerit, repetatur.

XII. Extra paroxysmum, Evacuantibus Materia peccans è Corpore *κατ' Ἐπιπέδον* amandetur; Alterantibus corrigatur; Digestivis illius Augmentum & Regerminatio, inhibeatur. Hæc è diversis Classibus selecta, in Ordines, five Series, ut Artis est, pro Ægri constitutione, Malique more, formari, pro Annique tempestate variari, oportebit.

Ad domandam Morbi hujus malitiam, magnopere valet *Mercurius*: cujus præparata mitiora, (id est, *Calomelas, & Mercurius Præcipitatus albus*) Causam ejus Continentem impetendò aggrediuntur, & per aliud aliudve excerniculum, pro ipsius quantitate, & ægri corpore vel ad purgationem, vel ptyalismum, ad *Διούρησιν*, vel *Διασφίρησιν* proclivi, eliminant exterminantque. Et tametsi hujus ea materiæ ferocia, quæ vel Ptyalismo laudabili diutinoque non ex toto ubique cedit, & sese submittat: (nam post diutinum, & ex omni parte laudabilem, non nunquam recrudescere hunc Affectum in propatulo est) ex hoc Remedio, alienum illud Acre, Morbi Materiam Continentem, quàm maximè obtundî; Sanguinem eximè purgari;

Morbum quam plurimum mitigari, constat. Quare si Ætas, Vires, cæteraque quæ sunt Ægri, annuerint, nihilque repugnauerit, Ptyalismum lenem, sed prolixum (ut Tempore Lenitudo expleatur) fieri suaderem.

Ubi ptyalismo, vel ex Ægri Moribus vel Animo, vel $\tau\acute{\iota}\nu\sigma\iota\varsigma\ \iota\phi'\ \eta\mu\acute{\iota}\nu$, nihil loci superfuert, sequentem Methodum ingredior. Vere & Autumno, (facta prius in plethoricis Venæ sectione) proderit, Per Calomel. serâ nocte. Pil. Eustach. & Res. Jal. mane seq. quinto, vel sexto quoque die ad tres vel quatuor vices: Vel, per Salem Catharticum, Manna, & Tartarum lax. Aq. hordeat. solutum diebus alternis tertijve, ad sex vel octo vices, purgare. Neque Medicinam interturbet Articularis, si oriatur, Dolor; quin pertinaci potius Purgatione sæpiusque iterata vincatur.

Deinde Antiscorbutica, quæ dicuntur, cum Antiarthriticis maritata, usûs erunt eximii: Sumat Æger, omni mane, post dictam Purgationem, Infusi seq. Haustum.

℞. Summit. Trifol. fibrini sicc. pug. ij. Anthûs p. j. infunde in Aquæ font. fervesc. q. s. ad Alterationem modicam, Colaturæ ℞ij. adde Salis Martis gr. iij. Tinct. Aurant. gutt. xx. Sp. Menthe Haustus.

Quartâ pom. Pulverem, vel Pilulas deglutiat.

℞. Pul. Fol. Theæ sicc. ℞. Salis M. gr. iij. Pul. N. M. gr. v. Sacch. albiss. gr. xv. f. Pul. vel cum Syr. Melissoph. Bolus: vel,

℞. Conf. Flor. Salviæ, Æthiopsis Min. ana ℞j. Syr. Caryoph. q. s. f. Bolus.

℞. Cerussæ Antim. ℞j. cum Extr. Gent. f. Pil. vel,

℞. Pul. Zedoar. ℞. Alcohol Martis

gr. viij. vel x. cum Extr. Gent. f. Pil.

Hiscæ singulis Vehiculum sit Julapii, vel Infusi, Haustus.

℞. Aq. Ulmarie, Fol. Ari, è Succis aâ ℞v. Sp. Juniperi ℞ij. Marg. pp. ℞. sacch. q. s. f. Jul. vel ex Summit. Salviæ tenui fol. & Aq. font. comparetur Infusum Sacch. dulcandum.

Quibus Alterantia prædicta minùs arident, placeat prostrîque Succos Herbarum Martiatos, semel bis quotidie potare. Quod sequitur magnarum Virium est, & sæpè à Nobis usu probatum.

℞. Succ. Cochlearie Partem unam, duas vel tres (pro Ægri Constitutione plus minùs calidâ.) Succ. Limon. p. j. Miscæ, per Digestionem Clarifica: Dosis Coch. j. cum Salis M. gr. iij. Sacch. q. s. ex idoneo Vehiculo, per Mensem, post debitam Evacuationem.

Horum Ujui interponatur, septimo quoque die, vel Solutio Cathartica; vel Pil. Tart. Bontii, vel Stom. cum G. ℞j. ad ℞. cam Scam. gr. aliquot & c.

Erit autem perutile, si, initio Æstatis, locum habeant Aq. Ferratæ Diureticæ; quibus, ad ℞ij. omni mane, inter sextam & oct. haustis, circa decimam Vinum aliquod Stomachicum, Amaris (si placet) alteratum, supponatur: Persistatque Æger ad Hebdomadas sex, octo, vel x.

Vel, ad Urinam domi movendam, itaque Sanguinem à Spurcitie vindicandum, valet Infusum Theæ ad ℞j. omni mane, potum; unde leniter, idoneo liquore, per Renes, id quod alienum abluatur.

Pomaceum his Hominibus Sanguinem contemperat; sed periculum est, ne ab eo Arthritis augeatur. Si secus fuerit (tutò enim nonnullos eo poculenti

lenti genere gaudere certissimum est) in Potum ordinarium, præsertim Æstate, ministretur. Hyeme Cerevisia si extrudi respuerit, Rad. Oxylap. Milleped. Summit. Hed. ter. medicata esto.

XIII. Ut ad Symptomata transeam, obiter hîc notandum, quòd Crepitus Ossium, qui (ut alibi dicitur) Arthritidis hac in Regione Symptoma pervulgatum est, neque Scorbuto, (forsan ob Originem & Genium ejus peculiarem) neque Arthritidi Regionis hujus Scorbaticæ, quoad observavi, unquam accessit.

Quæ ad Oris Vitia, cæteraque Scorbuti, quo tempore Arthritidem mentitur, Accidentia spectant, cum non huc propriè referuntur, ex Auctoribus de Scorbuto passim in usum depromantur.

De uno Pedum Tumore, eo scil. qui Symptomata huic Arthritidi quodam modo proprius esse videatur, verbum superaddam.

Cum Pedum Tumor, tum Scorbuto, tum Arthritidi familiaris sit; quòd Arthritidi Scorbaticæ succedat, minime mirandum. Certè Senioribus, crassus, & obesus, Scorbuto Veteri in falsam Arthritidem mixto laborantibus, sæpe licet notare Pedes & Crura, non solum tumescere; verum etiam Cutis Rubore, Pruritu ferino: post Digitorum Vulnere quantumvis levia Colore plane flammeo, nunc item Fluxu dierum aliquot Ichorofo, immane quantum affici. A scalpendo manus si ad tempus aliquod Æger abstinerit (abstinere verò perdifficile est) Cuticula suboritur paulo albidior, ardens, tenuis in Uicufcula rursus ex Unguium Sulcis confestim abitura. Qui hoc modo affliguntur etià Paroxyfmos graves, duros,

immites Arthriticos olim perpeffi sunt, Articulis his diebus & minus & rarius dolent; Materiâ scil. Arthritica partim in Cruribus depositâ, & Seri flagno dilutâ, partim per Glandulas Cutis Miliarias adhuc exsudante. Eò sæpe usque ingravescit hoc Symptoma, ut aliquando rationem sustineat; ut Dolorem, Pruritum, Agrypniam creando, Turbas Ægris & negotium quàm molestissimum facessat; ideòque medicum enixè postulet auxilium.

XIV. Requirit Indicatio, ut, intolerabilis illa Humorum Acrimonia citissimè tutissimèque mitigetur. Hoc autem optimè fit Evacuationibus per Anum & Renes factis, tum etiam per Humorum Alterationem; Externè verò Balneo, Fotu illorum ferociam temperanti. Quorum omnium, ut & reliquorum huc pertinentium, unâ connexorum, quando Exemplum statim jungam, Lectorem illuc (brevitatis studio) remittam. Hoc autem addo, quòd in celebrandâ Catharsi summâ utique Cautione, summo opus erit Consilio; ne forte, atroxque institutâ, Humoris ille Fluxus, & ad Articula menta perducatur, quæ ad istorum Hominum Vitam & Tutelam, omnino necessaria est, in eorum Incommodum, Ærumnam, Perniciem interpellatur.

Hist. I. Ab Arthritide Scorbaticâ. Ulcus malè tractatum; undè Visus Abolitio, deinde Abscessus, & demum Mors.

Agricola Devonensis, sexaginta circiter annorum, crassus, obesus, Scor-

Scorbuto Papulis in Capite & Manibus insignito, plus quinquennium inquinatus, contra Affectum pertinacem, & Medici, (quem Consultorem habuit) Doctissimi Præscripta eludentem, *Evacuantibus*, *Alterantibus*; *Mercurialibus*, *Antimoniatis*; & Regno *Minerali*, tum è *Vegetabili* quàm plurimis à Nobis instruitur. Cum circa utrumque *Æquinoctium*, eandem medendi viam, usu diutino comprobata, iterum ac sæpius esset emensus; & jam, more usitato, Bolum *Mercurialem*, detracto prius Sanguine, demississet; multus inde Sanguinis Organus: Dejectiones haud paucæ, atque adeo copiosæ, Tumor, haud ita diu post in utroque Malleolo magnus, submollis cum Dolore, Rubore, Lævore, diu persistens, planè *Arthriticus*.

Ut *Ægro* prospiciam, quieti illum indulgere, Materix, quam *Mediam* vocant, Dietâ uti: & ut, à *Fracturâ* & *Recrementis*, *Ossium* *Juncturas* vindicem, & defendam, *Tumoribus* *Epispastica* admoveri: Laqueis eos involvi; calidè vestiri jubeo. *Epispasticis* succedit *Ulcus* hic illic *Superficiarium*, ex *Ichoris* *Acrimoniâ* molestum, sed benè coloratum, expletu facile neque periculofum. *Æquo* ferat illud animo exhortor, quippe quod è re futurum, & lucro *Ægrum* majori, si non inturbet ipse, remuneraturum.

Contra ille stomachari; de neglectis rebus suis deplorare: & citissimæ Curationis spe allectus, *Agyptæ* necio cui auscultare. Hic autem, protinus, medendi qua pollebat Arte, omittis *Universalibus*, Carne *Ulcus* obduxit; *Cicatrice* textit. Hinc *Æger*

Capite, factâ Materix in illud *Translacione*, subito perculsus; *Visis* hinc *Imminutio*, & brevi *Abolitio*. *Congestis* aliquanto post *Humoribus*, in *Regione* *Lumbari* fit *Abscessus*, ex quo imperitè tractato, ulcerato, & *Partes* vicinas (ut accepi) *corrodente*, *Diem* *supremum* obiit *Misellus*.

Hist. 2. Scorbuti Calidioris Soboles Arthritis.

Quidam è *T. Vir* blandus, comis, *Generosus*, à *Victu* lauto dapsilique, dum esset *Juvenis* *Scorbuto* afficitur: Cui, ætate progrediente, accedit *Podagra*. Numeravit *Annos* quinquaginta, cum utroque gravatus me primùm consuluit. *Hujus* *Paroxysmum* habuit plerumque *anniversarium*; nisi si *Genio* nimium indulgendo, vel alio aliquo in *Sex non Naturalibus* errato, sæpius accerferet. *Illum* autem ostendebat *Gingivarum* *Tumor*, & *Papulæ*, *Cubitos* summoperè fœdantes, cum *Prurigine* & *Apicibus* innumeris, acutis, confertim oriundis. *Materia* nunc *Ulcuscula* formavit, paulò post siccata in *Squamas* abire solita est subalbicantes; quæ ut deciderunt, *Locus* apparuit *Ruber*, à fricando statim *Flammeus*.

Ut utrique *Malo* pro virili parte occurram, tum ea, quæ *Materiam* aptè exprimant peccantem, tum quæ potenter alterent, adhibeo. *Principio* *Calomelane* (*Catharsi*, ne deorsum illud elabatur, prius peractâ) *Salivam* moveo: Eoque quoties *Saliva* parciore exigebat iterato, ad sex *Hebdomadas* *Ptyalismum* profero. Posteaque *Cinnab.* & *Ceruffæ* *Antimon. ana* *℞. Pul.*
Rad.

Rad. Ari Comp. ℥j. Syr. Melissoph. q. s. ut f. Bolus horis tribus medicinalibus sumendus impero, cum Infusi seq. coch. ℞. Summit. Trifol. palud. v. Siccat. Mi. Aq. Lactis Alex. ℥iij. Sp. Junip. ℥iv. misce, & ad Alterationem idoneam infunde: Colaturæ adde Tinct. Aurant. ℥ij. f. Infusum. Perstet autem menses binos, interposito septimâ quâque die Eccoprotico. Efferam hanc Materiam ut ultra subigam Aquas æstate sequenti Diureticas hortatu nostro selquimensem haurit; cum Salis Martis & Nitri purificati præparatis, Quantitate, Vehiculis, & Methodo convenienti.

Hac Medendi Arte, Morbi materia, non parum mitigata, diu sanè conticet: cum verò, annis aliquot post, sævire iterum, *Oppressiv*, & de novo Tumultus inchoare cœperat; Consilio jam mutato (quoniam Pedes jam tumbant, vesperi præcipuè, Digtum admittentes, & Seniori & Computatori Hydropa minitari videbantur; Tumores autem aliquâ ex parte Scorbuticos esse tum Inflammatio, tum etiam Maculæ comprobantur) per Calom. & Pil. Eustach. aâ ℥j. è duobus ℥b. Purgationem instituo; & deinceps, alterâ vel tertiâ quâque post die, per Solutionem Catharticam: sicque vicissim repeto.

Hic Medicamentorum ordinibus, non sine aliquâ Formularû mutatione, Vere & Autumno, sæpius renovatis; addito insuper, ad alterandam in Potum ordinariam Cerevisiam (è Rad. Oxylap. Sum. Trifol. palud. Sem. Bardan. Bacc. Junip. Flavæd. Aur.) Sacculo, & Martis Sale cum Cons. Trif. & c. repetito Ægrum Arthritide Scorbutica graviter oppressum (levibus subinde hujus Paroxyfmis, veluti ad Salutis rem facientibus, ex industriâ provocatis) ad Sene-

ntem, & quidem lætam perduxit.

Hist. 3. Morbus Articularis, Scorbuti Alumnus, cum Vomitu Bilioso, *Δυσπεπσία*, & Volarum Ariditate.

Quinquaginta Vir annorum, gracilis, tener, acri & bilioso Sanguine donatus, Scorbuto, & ei supernata Arthritide diu conflictatus est, cum *Ἀνορεξία*, Nauseâ, Ventriculi Inflatione, Ructu sæpe acido, Vomitu frequenti & Cholericò, Capitis Dolore, & à Passu Somnolentiâ, Cute aridâ, densâ, nec ad *Διαπρὸν* idoneâ, Squamulis hic illic cætervatim obsitâ, in manuum volis durâ callosâque Pollicis pedis sinistri majorè, dextrique Brachii Articulum infestare solita est Arthritis; sed neque Tumore, neque dolore vehementi; quin levi potius in tempus diutinum projecto, inæquali, & creberrimè interciso. Diuturnitate pensata Levitas. Paroxyfmus omnium certissimè Pomaceum accersivit, idque vel parçè sumptum; sic, ut ex Poculo communi semel iterumque siccato Pes doleret. Plures ille Methodos, easq; probabiles, à Medicis Celeb. præscriptas expertus, hanc commodissimè, & idcirco sæpissimè, profecutus est.

In paroxyfmo, Brassicæ Folium Tumori impositum acre Serû elicuit, Dolorem mitigavit. Extra Paroxyfimum, ad Prophylaxin, præmissâ per Aqq. *Alfordenses* (Alvum hæc subducunt) ter quaterve Catharsi, *Bathoniensium*, omni mane ℥iij. decimâ seq. Infusi amari Alterantis Haustum usurpavit: Quintâ pom. Bolum è Chal. nutrito, & c. deglutiit, superbibendo Julapii Perlati coch. aliquot; interponendo identidem lenè quoddam Emolliens; & Alteran-

rium

tium usum ab Hebdomadas sex vel octo quotannis proferendo.

Hic, inquam, Methodo anniversaria, ad Artus, ad Ventriculum, præcipuè ad Vomitum quod attinet, maxime levatus, à Malo tam *Scorbutico*, quam *Arthritico*, graviori, se jam multos annos immunem præstitit: hodieq; illam ad Senectutis principia perductus, non impune negligit. Uiq; verò mansit ista, quam modò dixi, Volarum Ariditas, Callositas, ut opinor, usque mansura.

Hist. 4. Scorbuto suborta, & ejus Eruptionibus adjuncta, Arthritis.

DUM in hisce versor, Fullo me appellat *Exoniensis*; Vir robustus, Athleticus, Ætate mediâ, Constitutione Sanguineâ. Frontem illi, Tempora, atque Faciem promemodum omnem fadarunt, turpiter infecerunt Pustulæ, sobrio certè & temperanti, (tanquam Ebrioso) magnæ rubicundæque cum intervallo Coccineo, Flammeo. Æstus & Pruritus erat universalis, maxime verò Partium obsessarum; noctu per Stragulas ingravescens. Turgebant Venæ, & Sanguinem plus solito *Ζυμώδα*, & ebullire, commonstrabant.

Hæc cum acceperam, Virus in Sanguine *Scorbuticum* efferri, & Cœlo (quamvis instabant tum temporis Saturnalia mitissimo, & Effervescentiæ provehendæ apto) favente proferibi, sum opinatus: Neque enim alio de Affectu vel somniare erat. Sanguinem mitti jubeo, deinde Alvum molliri, alia deinceps suo quæque loco præcepturus. Sanguini Cremor impurus, Sebaceus in Cyathis quiescenti, post aliquod tempus innatavit. Ex *Res. Jalapii*, Ex-

tracto Eustach. deglutiantur Pil., quibus inanitur Alvus. A Cathartico, Sanguine commoto concitatoque *Ægro-tans Ποδορξία*. Adeò nempe Naturæ perinde erat, Humorum Vitiosorum *Δυσαιεσις καὶ Ἀρρώστια*, per Articulos, atque per Cutim, exterminare; & tam levi de causâ, ad illam ab hac Evacuatione; discedit illa digrediturque. Catharsin, quam quidem amplius destinaveram, ad *ἰσχυραίων* prorogo; nè videlicet, nimium subtrahendo, intercideretur res Articularis, & prorsus absceindatur. Ad eam è diverso confirmandam augendamque lenem interdum Ambulationem, Cothurnos laneos, quibus in pedes Humor demittatur, invitetur, impero; Repellentibus interdico.

Extra paroxysmum, ad *Arthritidos* hujus puræ puta *Scorbuticæ* prophylaxin, ut Sanguis corrigatur, ea præcipio, quæ sequuntur.

℞. *Succi*, è *Nasturtii Aquat. Summitatibus expressi Partes iiii.* *Succi Limonum p. j. per Digestionem fiat Clarificatio.*

℞. *Conf. Fr. Cynosbat. ʒi. Salis Martis Riverian. gr. iiii. Syr. de Corall. f. q. s. f. Bolus.*

℞. *Aq. Ulmarie, Melissæ, è Succis aâ ʒiij. Limac. Lumbr. Mag. aâ ʒij. Marg. pp. ʒv. Sacch. q. s. f. Julapium.*

Præmissâ Venesectione, & per Vinum & Oxymel. Scillit. Vomitione; perque Salem Cathart. Manna, & Tartarum lax. Jusculo Avenaceo solutum, Purgatione; & deinde septimo quoque die repetitâ; sumat, diebus otiosis, horis duabus medicinalibus, Bolum cum Jul. Haustu; bisque indies Succis Clarificati coch. i. cum Seri Lactis, vel Posseti Haustu, idque per mensem unum alterumque, cavendo Alvi Tarditatem.

Hist.

Hist. 5. Pedum Tumor Scorbuticus, Arthriticus, cum Pruritu ferino.

Dominus E. Generosus, Agricola Devonienſis, ætatis flore, Scorbuto, & deinceps Arthritide, tentabatur: Illius Fluxu Dolores Arthriticos ſenſim mitescere, sed & eodem tempore Pedes tumescere, percepit. Ingruente Senectute, Corpulentus & Obesus, Pedem utrumque tumefactum moleſtè tuit. Cutis admodum distenta est, rubicunda, gravatè pruriens, post levem aliquam Digitorum injuriam Flammea, Ichorem falsum & acrem ad dies aliquot exudans. Ob Pedes æquo grandiores & extensos Sollicitum, Hydropis Timor cruciavit; sed de Hydrope tanquam instanti, aut præ foribus, (cùm Urinam satis copiosam, probè que coloratam excerni, neque Sitim intendi, sed è contrario Appetitum à Tumoris initio magis latrare, deprehenderim) non esse quòd se tantopere afflictum haberet, pronuntiavi.

Quò auxilium adhiberem medicum, in eo laboravi, ut Humoris Acrimoniam, indefinenter acerbam, Evacuantibus Alterantibusque quàm celerimè reprimerem. Hunc in scopum, rebus usquequaque collineatis, conceptis hisce verbis præcepi.

℞. Calom. quinquies sub. gr. xv. Spec. Conf. de Hyacinth. Conf. Ros. r. aã ℞j. Syr. de Symp. q. s. f. Bolus, serà nocte sumendus; mane seq. Pilulas è Rudii ʒʒ. Res. Jal. gr. v. Ol. Junip. ch. gtt. j. Bals. Per. q. s. deglutiat, cum custodiã. Quarto vel quinto quoque die, ad quinque vel sex vices, utrumque repetat.

Tom. II.

Diebus otiosis, horis duabus medicinalibus, Bolum è Cinnab. & Cerussæ Antim. aã ʒʒ. Cort. Citreor. Cond. ℞j. Syr. Caryoph. q. s. Horà Somni Pil. ex Æthiopsis Min. (cum Mercurii crudi, & Flor. Sulph. aã p. æ. sine igne facti) ℞j. Syr. Melissoph. q. s. assumat, cum Jul. Haustu. Potui verò sit Infusum seq.

℞. Calcis vivæ Devonienſis, (id est, fortissimæ) ʒʒ. solve in Aq. pluvie ℞xxiiiij. ad xij. coquendo evaporatis. Post Clarificationem leniter detrahe liquorem; eique adde Rad. Sarsæ, Chinæ, L. Sassafr. ras. aã ʒiiij. Cort. ejusdem, Baccar. Junip. aã ʒiij. Milleped. siccat. No. 200. Coccinell. ʒij. Uvar. passar. exacin. ʒvj. Infunde clausa, Balneo Arenæ, per noctem; Colaturæ adde Tinct. Aurant. ʒiij. f. Infusum, per se, vel cum exiguo Canarini, loco Cerevisiæ usurpandum. Externè verò, Desiccantibus Repellentibusque Cane pejoribus & Angue vitatis, Fotum adhiberi jubeo.

℞. Summit. Malvæ, Althææ, Lauri vulg. aã Mi. Flor. Chamom. Sambuci aã Mʒ. coque in aq. font. ʒiiij. ad ij. sub finem adde Lactis Vaccin. ʒij. Immergantur Lanae, Pedibus, quoties Pruritus instigaverit, applicanda. Utroque denique Brachio Foniculus aperiatur.

His obtemperando Æger multum profecit; pruritus hunc ferinum mitigavit; ad diutinum tempus delevit; & quoties reverteretur, hisce præsentissimis Auxiliis, per fugio, & præsidio Salutis certissimo, creberrimè propulsavit.

D

CAP.

C A P. VII.

De Arthritide Lue Venereæ succedenti.

A R T I C. I.

Quòd immoderata Venus ad *Arthritidem* inclinet, eamque crebro introducat, ab antiquo positum est, ab omni Seculo decantatum; sic, ut in ejus *Προσημείωσις* haud injuriâ cumprimis habeatur. Similiter notandum, quòd postremis his temporibus, cum Isti Luem (forfan ad Humanum Genus monendum deterrendumque) adjicere, Rerum Auctori, Reçtori, placuit; ab Illâ utique in *Arthritida*, tam facilis Migratio, ut Ætate Nostra, quæ Luis Imperium longè lateque dilatavit, frequenti populo stabilivit, Tyrannida confirmavit, ab Affectu, quem resciverim, nullo, facilior quæquam aut usitatior.

II. Istam rem inspicienti, & ejus Rationem perpendenti extra controversiam videtur, primùm, quòd hoc communitè cum *Arthritide* (ut taceam alios Affectus) habeat *Patursa*; Nempe invictum † & *ἀνεπίθετον τὸ*, Massam inquinans ac corrumpens Sanguineam, utriusque morbi causam esse proximam & Continentem: Deinde, quòd *Paturse* etiam miasma, non minùs quàm *Arthriticum* illud, cum extollit se & ingravescit, è Sinu suo ejicere, & Sanguine expellere, Vim operamque det Natura: Ad hæc, quòd Virus *Venericum*, è Sanguinis Flumine jam expulsû, solidisque

† Vide *φυσικώτατον Listerum*, Colleg. Doctissimum, de *Lue Ven.*

partibus inhærens, non pauca faciat Symptomata, cum *Podagrâ Paturse* communia; Membranis scil. Dolores; Offibus Cariem, Cuti Ulcera: Unde denique conjectari licet, Istorum Affectuum Miasma simile, & alterum alteri tanquam germanum, existere. Eccei verò Novum videatur, quòd, in Materia simili tractandâ ejiciendâque, Natura (quæ nihil temerè, nihil oscitanter, sed normâ & consilio semper agit) Evacuatione utatur simili, portâ eâdem, id est, Articulis?

Has ob Causas & hujusmodi alias, quæ est hodiè *Arthriticorum* pars haud exigua, ab *Lue* incipientes, ad *Arthritida* perducuntur; nec Grallatorem usquam Veterem, aut decrepitem quempiam, & admutilatum obtinemus *Arthriticum*, quin apud Vulgus Suspicio de infaultâ olim Militiâ confestim oriatur.

III. Nemo autem Hominum (quantum auribus, vel oculis, accepi) à recenti *Lue* & nuper contractâ, natam unquam *Arthritidem* detexit; neque nasci posse facillè concedam: Motu Sanguinis non minùs intestino, quàm periodico, cum Eo commisceri intinè; Corpusculorum Illius variè figuratorum Appulsu frequenti, mutari egregiè; atque ita tanquam maturari & eveni diutius Miasma *Venericum* prius oportebit, quàm Articulis illidi, & ad *Podagram* inducendam impingi poterit.

Hæc de causâ rarò Grandiores, & Ætate procedentes, (serius scil. quam *Primigenia*) invadit hæc *Arthritis*, id est, ex solâ *Lue* derivata; Juniores vix quidem, at nullo modo Adolescentes; quippe quibus eveniendo Miasmatis nondum tempus sit idoneum.

IV. Sed

IV. Sed è diverso, nec à Veteri *Paturâ*, terrâ, horridâ, Carie & Ulceribus spurcatâ, *Arthritidem* generari vel solere, vel etiam posse, cogitandum est: Id quod minimè ex Istius defectu, quin potius Naturæ, quæ debilitata, fracta, enervata, Hosti fugando, *Arthritidi* moliendæ, impar reperiatur.

Hicce medii generis *Paturfa*, *Arthritidos* Genitrix, Causam habet, Sanguini per minima insinuatam; ac quasi Municipem, potius quam Hospitem; ob affectatas Res novas exulantem, & præfractè & cum Luctû, licet ex Naturæ Mandato, per Articulos abeuntem.

V. *Lui Venereæ* suâ Naturâ ad *Arthritidem* inclinanti & tendenti, Manus affert adjutrices, Calcar addit, Empiricorum Mos ille perniciosissimus; quo, in curanda Gonorrhœâ, Puris suppressioni prope nimis insistent hi Ardeliones; neglectâ interim vel remissè factâ, quæ maximopere, quæ studiosissimè præmitti debuerat, Purgatione. Ita enim intus Hostis retentus, Sanguinem integrior, & fortior subintrat, partesque; primùm *Paturfæ* agit Principes; demum ævo labente *Arthritidos* speciem præ se fert: Et ab hac istorum Περυσία potissimum, ex *Lue* tot ubique *Arthriticos* esse, jure merito suspicemur.

VI. Illis de *Affectu Primario* præmissis, de ipsius Ægri Corpore jam proximè dicendum est; quod utrum *Arthritidem* (secundariò) adsciverit, an secus, ex Illius ad Eam propensione pendet quàm plurimum: Quò major erga *Arthritidem* à Naturâ Corporis proclivitas, eò citius *Paturfa* in *Arthritidem* migrat; eò planius ab eâ (mendaci) absorbetur.

Porro intelligendum est, quòd etsi ista *Luis* in *Arthritidem* μεταβασει sæpissimè sit in eodem Corpore, tamen non nunquam diversa complectatur: Quum, à Mariti *Lue Arthritidis* in uxore per Concubitum accendatur, & Illam Iste incestet. Hujus rei, utut Nova credatur, Historias omninò luculentas & exceptione quâlibet majores, quando plures in Adversaria retulimus, unam itemque alteram huic Capiti subijcere non gravabor.

Nec quidem hanc *Arthritidem* improprie *Lui* secundariam, tamen si Corpus aliud exercent, appellari posse existimo; quandoquidem ex *Lue* γινώσκουσα oriatur, illi que Naturam, εἰς τὸ καὶ ἴδιον, nihilo certè minùs quàm si in eodem Corpore sit, participet. Neque magis novum aut peregrinum hoc habendum, quàm quòd, in Gnatos aut Alumnos, Oculorum *Epiphora*, seu quid aliud Morbi à Parentis aut Nutricis *Lue*, derivetur: quo quidem nihil magis in Vulgus notum, aut pervagatum.

VII. Qui hac *Arthritide* conflantur, sæpe macilenti sunt, tenues, Vultu quodammodo subsidenti, & ipsius præsertim margine, lurido; Oculis retractis, quodque eorum Album esse debuerat, interdum subluteo; Voce fuscâ, & cum Roncho edita: Verùm non Naturæ, sed Morborum operâ. Nimirum duram hi Homunciones Servitutem servière; primùm *Deæ Blandæ* obsecuti; deinde *Lue*, postremò *Arthritide*, laborantes.

VIII. Morbi hujus Dolores vagi & erratici (sive præcurrentes, sive Ejus Accessionibus interpositi) à *Rheumatismi* Doloribus eò distinguantur,

quòd Hi posteriores à Frigore tum ordiri, tum reverti, soleant; à Vagæ *Arthritidos*, ut & à *Rheumatismi* istis; quòd Illi, Origine nati *Venerèâ*, Nocturni magis sint: Deinde quòd, Ipsi Paroxyfmi, hâc in *Arthritide*, Dolores, quàm aliâ quavis, *cæteris paribus*, (ob acriorem *Causam Continentem*) atrociores sentiantur: Rarò enim videas immanius Vociferantes, quàm à *Parturâ* qui dolent Articulis. Hoc, inquam, *cæteris paribus*, quatenus ad Sanguinem, ad Animales Spiritus, & ea universa quibuscunque Doloris sumus plus minus patibiles, respiciamus. Quin etiam (præmisso, è *Primigeniæ* Doctrinâ, quod Dolor quò vehementior, eò Paroxyfmi Regularis brevior, eò plerumque rarior) nulla unquam *Arthritis* Paroxyfmos habet adeò acri Dolore stipatos, tam citò reverfuros, tam simul longùm duraturos.

Hæ sunt hujusce Affectûs certæ quædam conditiones, in eo illustrando signandoque Usûs & momenti haud exigui; quas si fides optima deficiat, neque semper illæ Morbum oculis ex voto subjiciant, quicquid in *Diagnosi desideratum* est, ex *Lue præcurrenti* & ejus Vestigiis percunctando adimplendum.

IX. Quousque se laudabiles ostentant paroxyfmi, suam habent commodum, suas utilitates; quàm autem primùm interciduntur, aut multùm illi remittuntur (ut in aliis *Arthritidos* speciebus (non hoc nihil periculi. Si intercisus hisce nulla fuerit eruptio cuticularis, nulla aurium suborta humiditas, nullum uspiam ulcus, Hæmorrhagia nulla, *Congestio* nulla; sed è contrario, in muliebri sexu sistantur

etiam *Menses*, & *Partus* omninò cesset; Diis hoc iratis accidit. Portâ jam obturatâ omni, & oclusâ fugæ viâ, in caput transferri solet hoc casu materia *væsnâ*, & vel Apoplexiam, vel motus convulsivos, Ægro ferè fatales, excitare. Cujus quidem Eventu, iterum & sæpiùs à nobis observati, mentionem idcirco feci; quòd ex eo Prognosticum haud inutile, tametsi mæstum, identidem eliciatur.

X. In hujus *Symptomatiæ* Paroxyfmo, ad Doloris impetus solitò majores quodammodo sedandos, & ex aliquâ parte permulcendos, hypnotica dari prodest, pro rei necessitudine (cautè tamen, ne Illorum abusu materia Morbi Nervis impingatur) dimetienda. Reliqua, quæ ad paroxyfmi therapiam pertinent, ex aliquo fonte (*Primigeniâ* scil. *Arthritide*) ducta, ad hoc negotii facillimè accommodentur.

XI. Quæ verò pars curationis *Prophylaxin* habet, & in Accessionum Intervallis exercenda est, à *Lue Venerèâ* mutuatur indicationem. Nam *Antisphyl.* (cùm evacuandis, tum Alterandis) à miasmate, causâ morbi conjunctâ, Sanguis tuendus. Heic loci è *Lignis*, ex *Antimonio*, è *Mercurio*, comparata, præ quàm alia quavis *Arthritide*, in series ac methodos artificiosè digesta, commodissimè proponantur: Certè *Mayerus*, (a) Experimentis & usu longè nobilissimus, *Mercurio* (penitissima corporis subeunte, instar *Viverræ*, jugulum Morborum petente, *Fermento eorum adorto*) *Arthritidem Venerèam* certò curari, non dubi-

(a) In *Prolegomenis* ad Tractatum de *Lue Venerèâ*.

dubitavit asserere. Si per Vires liceat, & nihil advesetur, Usus hic eximii *Salivatio*; quæ tametsi in *Arthritide Primigeniâ* & *Ægroti* & *Medici* votis sæpe excidat, in hâc *Arthritide Symptomata*, ab ipsa *Luis* ipsissima profuente *Causa*, magnarum esse virium, virtute singulari, æstimanda est. Quæ verò *Salivæ* optima movendæ ratio, quis modus obeundus; utrùm *Spissus* ille, paucis aliquot *Hebdomadis*, sed *jugi rivo*, qui absolvitur; an potius *Rarus*, sed ad tempus diutinum qui excurrit; Utrum *continuus*, an *intercivus eligendus*, id, ex *Ægri* rebus omninò decernendum est.

De tempore *Ptyalismum* instituenti maximè opportuno, ut *Verbum addam*; *Æstas* à nonnullis præfertur, eo forsân nomine, quòd durante illa *Sanguis* (scilicet!) evehitur huic *Operi* paratior habeatur; tum quòd à *Frigore* minus ea *Tempestate* periculi: *Contrà* facit *Spirituum Languor* & *Impotentia*, *Æstati* propria, qua ad *Ptyalismum* inhabilis redditur *Ægrotans*; & *Media* profectò *Hyeme*, qua firmiores sunt *ἀμάρτες*, & longè vegetiores, quàm *Æstate*, qua fatiscunt, expeditiùs stadium hoc percurri constat. Ver autem ego malim, & hoc incipiens; quo *Æger* per se ad hoc officii promptus, & tempore, ut ad *Salivam* protrahendam, sic ad vires exinde refarciendas, diutino fortunatos.

Qui *Sputum* horret, *Calomelana* per *Anum* exturbari patiat. Dentur idcirco *gr.* ejus v. cum *Astringentibus*, bis die, per triduum, vel quatrividuum. Postea *Catharticum*, quo *Mercurius*, cum pravis ab eo subactis & devictis *Humoribus*, expellatur. Huic autem muneris *Catharticum*, quòd *Ventrem* leni-

ter, at certò, vacuet, *Sanguinem* minùs agitet (nè videlicet *Arthritis* irriretur) imprimis feligendum: Conducunt *Aquæ Purgantes* cum *Manna* haustæ, post *Extracti* seq. 36. ad 3j. horas ante aliquot deglutitos.

℞. *Agarici*, *Hermodact.* *Helleb. N.* *Epithymi*, *Turpeti*, *Mechoac.* ana partes ij. *Salis Tart.* p. i. cum *Spiritu Vini* *Digerendo*, *Exprimendo*; tum *Scammon.* pul. partem unam addendo; dein *evaporando*, f. *Extractum*. Repetenda verò hujusmodi purgatio, cum præmisso *Calom.* quarto vel quinto quoque die, tantisper dum *Materia venenosa*, vel tota prorsus expelli, vel evacuando enervari, jure merito credatur. Sin ex *Ulceribus*, & *Saliva*, *Os* affectare *Mercurium* advertas; ad eum subtrahendum, veluti frequentius, sic etiam copiosius, adhibenda *Catharsis*: Et quidem hisce per *Salivam*, per *Sedem*, excrementis, optimè omnium perfectissimoque *Miasma* hoc eliminari posse cogitandum est.

In *Sanguinis Crasi* redimendâ, & *Veneno* (si quòd intus delituerit) curando, nusquam quidem non oportet *Decoct. L. Sti. Sassafr.* cum *utriusque Cortice*, forte & efficax, pro *Anni* tempestate, per *Hebdomadas* aliquot, ne dicam *Menses*, assatim quotidie, post usum *Mercurii*, miscere.

Aquæ porrò *Diuretice*, quales sunt *Bathonienses*, *Bamptonenses*, (*Valentissimum* potentissimumque *Sanguinis καθάρσιον*) rectè diuque perpotæ, ad eluendam *Morbi* hujus *Materiam* non parum promittunt. Cujus quidem *Rei* amplam & luculentam *Historiam*, huic *Capiti* subjectam licet perlegere.

XII. Quin etiam posthæc, ad majorem Cautelam, aut *Aquæ*, (si conveniat) omni æstate repetendæ, aut omni Vere, & Autumno per *Merc. d. & Aq. Purgantes*, primum purgare corpus; deinde, per *Alterantia* (qualia sunt *Cin. & Cerussa Antimonii, Æthiops Min. Panacea Hartmanni*) Humores ejus correre juvabit. Imò quidem his, qui, vel Constitutione infirmiori, vel annosiores, Salivam, Ventrem, & Urinam, moveri respuunt, *Antisiphyl.* prædicta, cum è *Lignis Decocta*, tum mi erunt adjumenti.

Hist. I. De Arthritide impurâ, Aquis Diureticis subacta.

Fœmina quædam è *Brigantio* integerrima, Viro dissimili juncta, post annos aliquot Dolores sensit, per Musculos & Membranas exteriores ferè omnes, erraticos, rodentes. Caro inter hæc tabescit; Vultus pallet; Vires enervantur. Currente mediâ ætate (id quod auspiciato incidit) sæpius enixa est. A quo desierat è *γαστρί* ἐξελθόν, *Rheumatismus* (quod dicitur) ingravescit; Doloribus nocturnis, usque peracutis stipatus: Præter quos, externarum Partium Internodia laceßentes, per septimum & octavum ætatis Lustrum & quòd excurrit, Artuum alii Juncturarum erant pæne omnium, fixi, & permanentes; cum earundem Tumore, Rubore, Ardore, cæterisque quod est Paroxysmi *Arthritici* *παροξυσμικόν*. Verùm, in Muliere Sanguinis parum calidi, temperante, morboque fatigatâ, Tumores nec in eam Molem efferuntur, nec æquè rubent, nec pariter dolent, nec quæ alia Sympto-

mata sunt, similiter urgent, ac in *Arthritide*, Calidâ maximèquè rectâ; imò ad *Frigidam* propius accedunt: tempus in diutinum procurrununt, & citò revertentia *Arthritidem* quasi continuam, & perpetuò *παροξυσμικόν*, ind. cant. Quo tempore muletantur Artus, Viscera, & quæ intus, sunt tuta omnia: Cùm ad tempus, etsi pauxillum, isti liberantur, (quod utique non sine summo Discrimine plus semel obigit) illa statim afficiuntur. Tum moribus, Gelatina turgidis, Ætate fugiente, succedunt Tofi, numero complures; granum nunc *Hordeaceum*, nunc *Fabaceum* æquantes. *Antimonii Mercuriique Præparatis* longum utebatur; at ab *Aquis Diureticis* (quas, ad libram unam alteramque omni mane, plerumque per dimidium Anni, aliasque in potum ordinarium perpetuò ferè adbibit) omnium maximè profecit. Jam *Quadragenariâ* major, & (quod dictu necessarium) Matrimonio paucis annis soluta, Faciem sic satis coloratam, *Rheumatismum* (ita loqui amat *Humanitas*) mitiorem, Robur adauctum, aliaque Naturæ revirescentis Signa, lætè gloriatur. Ob Partus aliquammultos, & Menses ordinariè juges; ob Materiam per Articulos pullam, & *Arthritida*, si non rectissimam, tamen utilem; ob Medicinam opportunè & diligenter adhibitam, Vitam hæc Matrona piissima, Venerabilis, etiamnum agit vitalem, ætura (quantum hæc in re conjicere datum est) diurnam.

Probat Historia, ex *Lue*, alio Corpore existente, posse alio, per Concubitus, laboriri *Arthritida*; tum etiã *Aquis* præsertim *Diureticis*, posse pernulneri.

Hist.

Hist. 2. De Arthritide, Luis Sobole, à *δυσπνοια* irritata, Febrim excitante, Caput aggressa.

PAtursâ quidam Adolescencia tæctus (cujus perperam tractata, quâ Sanguine, quâ Vultu, ad Seminum usque passus est reliquias) verterente nono & decimo Vitæ Lustris, ex Macie pristina Corpulentus & Habnior factus *Πεδαγεῖα*. Plures Ille Paroxysmorum vices subierat, tristes sanè & calamitosos, (sed rectos & idoneos) cum, ex Crapula cibo difficili & inepto avidè ingestò facta, *ἀπὸ χειρὸς πάρος* affatim eiecit: Capitis Hebetudine, & Vertigine, correptus: Pulsu celeri; Æstu universali. Quando in Febres istius Tempestatitis (erant enim alius planè Indolis) Affectionem istam *ἀρθριτι* referre neutiquam valuerim, & *Arthritidos* Intultus cum multiformes, tum etiam (tanquam Lupi in Fabula) semper huic Ægro, minima quavis ex Causâ evidenti, paratos, esse recoluerim; ex ea, sed *ἀνωμαλῶς* se fundente, istam optimè derivari posse, unâ cum Ægro, & qui astabant aliis harum rerum haud ignaris, judicavi: Eique Fundamento firmiter innixus, hunc in modum (profectò, quàm in Febre *Essentiali*, vel Capitis morbo quovis Idiopathico oporteret, longè diversum: imò in horum plerisque contrarium) Curationem ordinavi.

Ut *Arthritidis* Materiam, Capiti impactam, illinc excitem, & in Artus partim expellam, partim invitem, Pulverem primum è *Chel. C. C. & Pulp. quartâ* quâque horâ, cum *Jul.*

Hauftu, exhibeo. Deinde *Phænigmos* (è *Sem. Sinapios*, *Summit. Rutæ*, *Raf. Radiculæ*, *Halecis fumo indurati* aâ part. 1. *Fermenti vet. p. iv. cum Aceto Vini Albi*, ad *Consistentiam Cataplasmatis*) componi & applicari jubeo. A Pulvere suscitantur *Spiritus*, oritur *Diaphoresis*; à *Phænigmo* *Malleolis* (ea solebant, in hoc Corpore, *Arthritidos* *Stativa* esse) admoto, & quoties refrixit; quoad Tumor hinc inde oritur, renovato, Caput omnino sanum & incolume reddiur, idque præsentissimè. Tumoribus, ad majorem cautelam, (ut nè in Sanguinem, quo evocatum est, relabatur) *Epispastica* superaddi jubeo; unde *Ichoris Arthritici* Fluxus ad dies aliquot jugis, ad aliquot annos salutaris: Mitior enim aliquandiu post *Arthritis*, quod Affectionem hanc *Arthriticam* esse ab Evento comprobavit. Cum jam ulcuscula per se exsiccarentur (nec quidem antea, ne Fluxum tam felicem, tam blandum, tam ex omni parte benignum beatumque quodammodo abscindere videatur) *Ventriculum*, me hortante, movit: Diebusque post hæc otiosis *Trifolii Paludosi Infusum*, horis medicinalibus, *Menses binos*, bono cum fructu quotidie potavit.

Historia confirmat *Arthritidem*, *Luis Venereæ* progeniem, posse *δυσπνοια* irritari; posse Caput invadere.

Hist. 3. Lui Venereæ succrescens, Caput impetens, Arthritis.

Sub hujus Seculi initium, Fœmina quædam, ortu incoluntis, piissima, lectissima, nec uno nomine Spectabilis, Marito

Marito jam olim Patursâ, nuper *Arthritide*, diro Morborum Pari, multato, & miserrimè cruciato, annos circiter viginti nupta, semel bis pepererat; exinde diu Catamenii rectè est potita. Postea *Scabiem* habuit, aliam in Cubiti summitate, siccam, subfuscâ, multiplicem, cum Interstitiis & Ambitu purpureo; aliam in Capite subalbidam, squamatim decidentem: in Femore, & Latere, Impetigines, & mali moris Maculas: His adde Capitis, in totâ parte finistrâ, & Colli posterioris, Dolorem Nocturnum. Ad hæc Hallucis Articuli majoris primùm Teneritudo, deinde Dolor, acutus & pungens; Tumor item, & Rubor supervenit; quæ quidem ita sunt Accidentia, ut *Arthritidem* ostendant. Certè Dolor ad integrum usque mensem aliquoties mansit, alios atque alios Digitorum Articulos, Pedum etiam Plantas, identidem torquens, à Cathartico improvidè ingesto exacerbatus; sic, ut de *Arthritide Lui* succrescente minimè dubitandum.

Ut Eruptiones tolleret, ex Refrigerantibus nescio quid temperatum clam oblinivit; unde brevi Caput Tremere, Manus & Pedes *παράλυθοις* capere, nec erecto Corpore stare, nedum ambulare, potuit. Hisce circiter diebus Menfes supprimuntur, quæque Vitia nota & manifesta erant, ab eorum unâ Suppressione nasci putabantur. Caput inde plus solito afficitur; magis enim magisque tremit, vel ex Imbecillitate antrorsum inclinât. Cum Oculi Somno conniverant, Horror ingruit universalis, & ex improvîso totius subita Corporis Exultantia. Fugiente somno, brevis Stupor, & Motus sæpe Convulsivi, tum Labii supe-

rioris, tum Oculi sinistri, tum etiam totius Capitis. Oculi porrò Dolor, Visûs obscuritas, & Caligo. Sub hæc Utriusque Genu, sed Occipitii maximè Frigus intolerabile: Faciei Rubor erat: Alvo solutâ Refectio: Cum ingravescerent Symptomata, nec, quo illis occurreretur, à quoquam unquam, quod sciam, quicquam adhibitum, (ex primâ enim morbi Origine, rem ejus totam pertinacissimè occultavit) tandem, fallente linguâ & tertiatis verbis, summum enarrat, & implorat (heu! post bellum) Auxilium. Nam Insultu gravissimo, Motibus Convulsivis, & *ἄναισθησίᾳ* comitato, brevi tempore morbus absumit Ægram, meliori Fato (si Deo visum esset) dignissimam.

Hoc Casu Miasma *Venericum*, quod & *Podagricum*, intra Sanguinem aliquandiu retentum, neque Partu frequenti, neque Medicamentis, aut diminutum, aut satis cicuratum, Naturam aggravare cæpit; cum Inimico Illa colluctatur, & ejus eliminandi satagens, *Arthritidem* molitur. Quum autem (ob Sanguinem fortè *δυσμεικτόν*, vel aliâ aliquâ de Causâ) ad *Arthritidem* Ægra minus sit proclivis; quumque per Cutim, Virus parcè expellatur, & jam Menfes suppressi sint, adeoque fugæ via omnis occlusa; Caput illud aggreditur, & Genus Nervinum, itaque Laborantem opprimit.

Monet Historia, *Patursæ Podagram* æmulatæ Materiam, in aliud Corpus aliquando per Concubitum infundi; in illo, veteri sævitâ procedere; Caput denique obstructis exeundi Viis, adoriri.

Hist. 4. Arthritis, Lui ἐπιπροσέτιον, Victu, digestivis, & Equitatione moderata, tandem Intestina invadens, Sanguinis ἀποκρίσεως Missionem pariens.

Cupidinis in Castris, à primâ Juventute versatus, Miles quidam, Mollior, (quod aiunt) Anseris Medullâ: ejusque Præliis haud parum contusus, circa mediam ætatem Arthritide corripitur, quæ, omni ferè anno, suapte sponte, Accessiones iteravit: à malis autem Moribus sæpius, supra modum invitata. Cùm annos Æger nondum habuit quadraginta, in Ascitem incidit, durum (Jupiter!) & ancipitem, quem demum eluctatus, Curæ meæ aliquantò post occurrentis, se commisit; ut adversus Podagram (ipso confitente Reo) minimè Primigeniam, item adversus Hydropa, Prophylaxin obsecrans, Claudum aspicio, Emaciatum, Vultu, præsertim ipsius Margine, lurido; sed Oculo flagranti, sed Animo alacri vividoque.

Et Medicinæ, & Aquis Mineralibus Hostem internecinum horror, quod illis tentare non liceret, Diætâ & Exercitatione, quoad ejus fieri possit, conficere conetur: Ideoque Equo, sæpe, & multum, se oblectet; de Victu maximè sollicitus, non nisi ἐπιπροσέτιον nutriatur; &, à Prandio semper Rubellum (quod Vini genus Ventriculo erat gratissimum, & Usu duntino probatum) hauriat: Maurè se in lectum det, parcè, vel non canatus. Nec quid adhibui Medicamentorum, præter Infusum Gentianæ, Ze-

doariæ & Cubebarum, eodem Vino paratum, omni mane usurpandum, & Pil. Stom. cum G. omni Mense, ad tuendam servandamque Coctionem, Arthritide permittente, assumendas.

Horum Adjumento (vitatis simul iis, quæ obsessent) diu vixit ille, Arthritide non nisi rectâ, quantumvis Symptomaticâ, sed acri, (forsan ob peculiarem ejus Materiam, magis) sed acerbo dolore comitatâ prægravatus.

Verùm ad Senectutis principia perductus, Febre cum Diarrhæâ laboravit, & Alvo restrictâ Abdominis secuta est Inflatio, Ventriculi & Intestinorum Dolor; Austera postmodum Materiæ, deinde Sanguineæ per Os, brevi verò Nigræ (pariter Sanguineæ) per Anum missio. Ab ingruente Dysenteria Arthritis ἐν τοῖς ἔξοχῶν nulla. Ut his opitularer, per Literas rogatus, primò Leniens præcepi, Sennæ & Rhab. Xerani infusorum. Tum Bolum astringentem & Cardiacum, (ed nempe, quod in Artus expelleretur Arthritis) ter die cum Infusi amari Haustu deglutiendum.

Istius Hominis initio Lue, mox Arthritide, tum Hydrope, iterum Arthritide, quâ rectâ, quâ reflexâ & Dysenteriam inferente, iisque suo genere gravissimis, affecti, Robur & Patientiam sæpè demiratus sum; Hæc enim universâ Animo præsentis, forti, & illis omnibus majori toleravit: Spiritu nempe Animalis firmo, alacri, & Elastico donatus; equitando summooperè levatus; nam, ex Podagrâ fractum, imbecillum, languidum, eo solo certissimè citissimèque frequenter restitutum, observavi. Si Flatus postulaverit, nec Arthritidis vetuerit Paroxysmus, bis terve Hebdomadâ injiciatur Enema.

℞. Flor. Chamom. Mj. Sem. Fenic. d.
Carri ana zij. Coq. in aqu. font. ℥j. ad
℞. Colaturæ addē Cascarini ℥ss. Ther.
Androm. ℥ss. Sac. rubri ℥ij. f. Enema.

Et in Tormina Decoct è Carminanti-
bus, Vesicâ inclusum, & Ventri admo-
tum; aliasque panus Wallicus Abdo-
mini imponendus.

Diu illum *Dysenterie* superfuisse
audio, & tandem emaciatum, Morbis
& Ætate confectum, diem supremum
obiisse.

Historia significat *Arthritidem Lue*
Veneræ procreatam, Victu idoneo,
Digestivis, sed præsertim Equitatione,
non parum sublevari, *Dysenterie Pro-*
ductricem, auferri.

Hist. 5. *Arthritis*, Lue *Veneræ* super-
veniens, *Melancholiam*, *Caliginem*,
Vertiginem, *Convulsionem universa-*
lem, & demum *Mortem*, inducens.

Occurrit è Plebe Viri cujusdam,
Historia, natu integri, Lue,
cum adhuc adolesceret, corrupti.
Huic Affectui, multum ope Medicî
refo, nequaquam extirpato, constan-
ti jam Ætate, supernata est *Arthritis*;
quæ, Lustris minimum tribus, rectè
agens, & omni Anno semel iterum-
que redux, tandem in *Anomaliam* de-
generavit: sesquiannum nulla fuit.
Exinde Æger *Melancholiâ*, *Gravedi-*
ne, *Caligine*, sensim est afflictus; uti
etiam *Vertigine*, eâque gravi adeo,
ut in Notos & Familiares sæpe in-
fcius irrueret. Quum iter aliquando
intempestivè faceret, ex Frigore, pri-
mum Visu, deinde Sensibus internis
omnibus, ipsoque Judicio læso, per

dies aliquot deliravit. Arthriticos hos
Errores esse, quando mihi persuasissi-
mum erat, (& tribus ab incurfu
Mali primo Mensibus, eum recurrere
immaniolem, cum, Auditus Gravita-
te præmissâ, Vultus Pallore, Flatibus
crao nai vâto creberrimis. Urina lim-
pida copiosaque, Spiritu difficili, &
demum *Arthritide*, accedentibus depre-
henderam) quæ Medendi ratio pluri-
mum profecit ita se habuit: Ut Ca-
piti succurratur, Sanguinem mitti ju-
beo; Ventremque per *Enema*, per Ca-
tharticum, subduci, & ad Hostem in
Artus evocandum, utrique Malleolo
(solebat Æger illis dolere) *Phanigium*
applicari, Tumoribusque hinc inde ortis
Epispastica. Humor effluxit Ichorosus
copiosè; magis verò, quòd *Cardiaca*,
(*Pul. Gascon. Vinum Hispanicum ru-*
brum, Sp. vol. oleos.) prompta in auxi-
lium, & quotidie exhibita, ad rã iãdã
Materiam expulere. Porro, in *Pro-*
phylaxin crebra fit per *Pil. Ruffi*, sed
lenior, *Purgatio*: Et, utroque latere
Spinæ, inter Homoplatas, Foniculus,
sex Pisorum capax.

Atque hisce Artibus, Laborantem, &
tanquam Animam agentem, ab ipso
Orco eripui. Verum Materia, propter
Naturam refragantem, neve satis evo-
cata, neve Paroxysimum, utut tentatum,
faciens Regularem, Caput, dudum
enervatum, iterum aliquandiu post
adorta, Ægrum mediâ nocte post Som-
num placidissimum, *Spasmo* univer-
sali correptum, brevi temporis spatio,
interemit; & indicio fuit, eam, quæ
Arthritidos est à *Paturfa* natæ, jam
non ampliùs expulsam, interdum
Cerebrum adoriri, *Convulsionem universalem*, eamque lethali-
lem, Ægro afferre.

C A P. VIII.

De Arthritide Asthmatica.

ARTIC. I. **A**sthmati succrescit Podagra creberrimè pituitoso, sive ei, quod à Phlegmate Pulmoni inhærente, & Bronchia infarciēte, sicque Spiritus meatum obstruente, factum est: Hoc in causâ morbi hujus Idiopathici, proximâ & conjunctâ, ponitur; dum in primis viis stabulans Saburra, & sanguis in Canaliculis ad Plethoram auctus, fociam aliquando operam adjungit, & ad hunc affectum confert κατὰ Συμπτώθεαν.

Spiritu hâc de causâ difficili laborantes, interdum per se, aliàs ex Medicinâ, nono & decimo plerumque Ætatis lustro, rarò quidem maturiùs, Ποδογρασίσι. Si, per Victum inordinatum Δυσπεψσίαν, aliàsve causas antecedentes vitium copiosè alitur, & in sanguine congeritur materia, Podagræ effectorix, proprio illa Marte potest, & per se, in Paroxysmum erumpere; verùm multò faciliùs paratiusque, si Medicinâ fuerit extimulata.

II. Sunt autem stimulo, huic Arthritidi, uti aliis planè permultis, cuiuscumque fuerint generis, Cathartica: Quando eorum beneficio, ad amolendum hostem, eumque in Articulos extrudendum, natura promptiùs & habiliùs operatur: Tum, ad hoc operis, è Catharticis Δραστικώτερα, præcipuè faciunt; quando sanguinem exagitando, (quod ante dixi) novum afferunt Orgasmm; quem è Vestigio sequitur Alieni έξαγωγή.

Valent hâc in parte Alterantia, ad debellandum Asthma vulgò adhibita, quotquot uspiam à Naturæ Partibus stant Cardiaca, & in fugando Hoste ei opitulantur: Quæ quidem Alterantia, Antiasthmaticorum maxima, vel saltem immensa portio putanda est.

III. De Arthritidos hujus Materiâ, minimè recentem illam esse, sed in Corpore quòd diu Paroxysmum existiterat, in eo se occultans, vel hâc de causâ meritò, suspicari licet, quia nemo repente Ποδογρασίαν. Imò quidem verisimile est, quòd in corpore Phlegmatico, tussi agitato, pituita involvatur; simulque cum eâ pulmoni commissa, per sputum illa κατ' Επίκρουση excernatur.

Quod ad amplectendam hanc Sententiam me impellit, eique confirmandæ stabiliendæque unum sufficere videatur, non leve Pondus Argumenti, hoc est, (hujusce Arthritidis, prout observavi, Χαρακτηριστικόν.) Nempe, quòd, aliis omnibus Arthritidis, quâ Veræ, quâ Symptomaticæ Speciebus, eo nomine dispar, æstate lætetur. Cum Arthritis reliqua omnis suâ Naturâ Hyeme, vel minimùm Sole infra Æquinoctium vergente, hæc nostra, eo supra, imò ipsùm circa Cancri Tropicum aliquando evecto, suapte sponte, neque ex causâ illâ evidenti Παροξυσίται.

IV. Illud tamen nequaquam ita capiendum, ac si hæc Arthritis omnino Hyeme prorsus obdormire, neque per illam Tempestatem quicquam unquam moliri soleat. Contra Φαινομένον hujus Ætiologiam, in eo locari censendum est, quòd Hyeme, quo quidem profecto tempore Cutis densatur, fallit Διάπνοη, & in Pulmonem mittitur Pnuita, cum eadem in eum Mias-

ma etiam *Arthriticum* abripiatur: Æstate verò cum superficiem & Ambitum Corporis Humidum evocetur, extra idem tendat & Artus appellatur. Ut Hyeme ab *Asthmate* vincatur, sub ejusque Vultu & personâ deliteat; Æstate, propriâ eluceat.

V. Propterea quod *Arthritidis* hujus Materia frequenti expuitione magnam partem eliminatur, profluere autumo, quod illius Paroxyfmi, (utut Dolore, Tumore, Rubore, aliisque Symptomatis, satis ad Diagnosin signati) rarò utique infestissimi cernantur, aut ex eorum numero, qui Tofis, qui Ulceribus, qui Ossium Carie, cæterisque Fractibus istiusmodi acerbissimis, vel etiam Nodis, Doloribus diutinis, & id genus mitioribus, affligunt Ægros; sed tolerabiles, & æquo animo ferendi sunt.

Cum autem istud sive Paroxyfismorum Tempus, sive eorum Clementia, non eò u'que huic *Arthritidi* propria est, ut ex eorum alterutro, vel utroque possit illa internosci; quò aliquod *Διαρτικόν*, in medium promam, quotiescunque *Asthmati Pituitoso* præsertim gravi & diuturno; maxime verò omnium, quoties usitate, & ex more subicitur *Arthritis*; Hæc ipsa est, quam ego *Asthmaticam* appello; Primigeniæ, si Paroxyfismos, eorumque Symptomata circumspiciamus, certè per similem, Successione luculentius, & ferè solâ agnoscendam.

VI. Ex dictis sequitur, quòd *Arthritis* hæc *Asthmatica*, tametsi puram Materiam & puram *Arthriticam* habere, per seque omninò Veram esse concedamus; (quod tamen itane sit, an secus haud definitu facile) quando quidem *Asthmati* submissa est, ipsaque

ejus Materiâ gaudet; in *Symptomaticis* censenda est; habitâ, videlicet, Morborum Successionis, & tam Primarii, sive genuini, sive spurii (*Asthmatis*) quàm Secundarii (*Arthritidis*) ratione.

Ex eoque patet, quàm sit ea sui Generis *ὡς τὸ ἀσθμα* æstimanda, quàm modò peculiari expugnanda; à Verâ *Arthritide* separata, quoniam nullam hæc Successionem præ se fert, nullum agnoscit morbum Primarium; à cæteris verò *Symptomaticis* quibuscunque, quoniam *Asthmate* subnata, ab eo Pectoris, Spiritus, Tuffis, Sputi, Considerationem deducit, necessariòque comprehendit.

VII. Ut hæc apertius exponantur, quoties de Epicœnæ hujus *Arthritidis*, nunc Pulmonem, nunc Artus infestantis *ὡσπερ*, comiterit, & Curationem meditabimur, haud dubiè prodest in priori Statu (tametsi *Pituitosum* existimetur *Asthma*) rem *Arthriticam* non negligere; quin ad *Asthma*, quoties ingravescat, depellendum, in externis, simul atque fieri potest, Dolorem excitare; quò nempe factâ Materie ad Articulos *διαρτικόν*, levetur Pulmo. In eo certè Operam locari commodissimam; in eo Intentionem utilissimam, non inani Conjecturâ, sed Experimentis ex medio usu depromptis, & (ut opinor) Ratione fretus, habeo persuasissimum. Hoc igitur spectans, *Vena sectione* vel prolius abstinere; vel, quàm in simplici *Pituitoso Asthmate*, Sanguinem minori quantitate detraho: Ne scil. Natura, Missione nimia & improvida debilitetur, enervetur, & *Arthritidi* protrudendæ impar reddatur.

VIII. Catharsin per *Aloëtica*, sive quævis

quævis alia, quæ tum Aluum moveant, tum etiam Sanguinem exagitant, & in Orgasmmum adigant, instituo. Novi quendam *Asthmaticum*, *Arthriticum*, qui *Spiritu Cochleariæ Aureo Purgante*, (cum *Scammonio Julapio*, vel fortasse *Gambogiâ* comparato) ad guttas circiter triginta, ex Vehiculo convenienti, felicissimè creberrimèque utebatur: Satis enim hinc dejecit, nec ita diu post optatò doluit. Potionem ego sequentem, hujusce Classis, sed Magnarum Virium *Arthritico*, secundis Avibus, semel iterumque propinavi.

℞. *Fol. Semie* ʒʒ. *Fibrarum Helleb. nigri*, *Turpeti* aa. ʒj. *Coq. in Aq. font. q. s. ad ʒiij.* *Colatura adde Syr. è Spinâ, Elix. Saluris* aa. ʒʒ. f. *Potio.*

Catharseos ea quidem *Asthmaticis* Utilitas, ut, præterquam Aluum, etiam Pulmonem exonerent; quandoquidem Pituitam ab eâ tenuari, difficultique, Sputum abundantius exantlari vulgatissimum est. Atqui, Purgatione jam semel institutâ, non opus erit, ut de illius Repetitione (quæ, à Pituitâ simplici *Asthmaticis*, neque per *Podagram* medendis, sæpe necessaria) nisi ex intervallo quodam, & urgente novâ intus Saburrâ, sinus solliciti: Ne scil. nimium exhausto, Naturam, *Arthritidem* rectam & regularem impensè desiderantem, aliò infaustè divertamus.

IX. Ad ea potiùs progredior, quæ, ut debelletur *Asthma* & (illius gratiâ) commoveatur *Arthritis*, validius conantuntur: Ideòque omni Mane, Haustum *Infusi amari Chalybeati* misceo: *Bechicis*, nè Ventrículo, per se nimium languenti & obtuso, officiant, ad Tempus pomeridianum relegatis.

Tum verò, quartâ circiter Horâ, iterumque nonâ Vespertinâ *Bals. Peruanis*, vel *Chiliensis*, vel *Sulf. Anisati*, vel *Tinct. Sulf. Dofin majusculam*, (*Tinctura putâ gtt. xv, ad xx. & de Balsamis simili proportione*) ex *Syr. Balsamici*, vel è *Succo Erysimi*, *Coch. i.* cum *Allæ fortioris*, vel *Decocti perætoralis clarificati*, Haustu præcipio.

Post Dies aliquot hinc Medicamentis collocatos, quàm primùm iis efferetur Sanguis, & Pulsus digitum fortius repellat, statim, extrâ, loco sæpissimè dolenti, admoveatur *Ceratum viride*, vel *Emplostrum Cephalicum*, cum *Picis Navalis* pari quantitate; vel, (si placuerit) *Phænigmus*. Tumori demum factò, si locus erit; vel, si in *Digitis* sit *Tumor*, *Carpo*, vel *Malleolo* vicino *Epispositicum*, ut evocetur *Arthritidis Materia*, nec in Sanguinem repelli permittatur.

Altero verò Statu, quo propriâ Personâ agit, & Artus invadit *Arthritis*, ei studiosius insistendum, per *Amara*, per *Chalybeata*, per idonea cujuscunque generis *Cardiaca*, si placuerit, excitandæ; per *Involucra*, per *Crepidam*, cæterumque *Mundum Articularem*, si viderit, tuendæ servandæque. Rata enim esto, & indubitata fidei norma, Naturam *Asthmati* descripto per *Arthritida* occurrere, medicari, & in ejus *Paroxysmo*, conciliando præstando que oportere illam adjutari.

X. Interea verò temporis, si istius ordinis sit *Asthmaticus*, qui Sputo carere nequit, tametsi dolet Articulis; ad illud sive retinendum, sive revocandum, *Bechica* vel è *Præscriptis* in minori quantitate, vel leniora quædam, ut *Balsamum Gileadense*, seu *Lucatelli*, vespere præsertim, ex Vehiculo jam

scripto, assumantur: quorum beneficio, mane sequenti Sputum egregiè projicitur, nec ad Meridiem usque (quod ab iisdem, Mane demissis, solet evenire) obtunderetur Appetitus.

Etsi Dolor & Vigilia, Comites *Arthritidis* importuni, premant *Ægrotantem*, Hypnotica tamen, quæ in *Asthmatis* Speciebus aliis plerisque omnibus, tum etiam in *Arthritide*, non nunquam Ope sunt eximiâ, Virium pænè Divinarum, in hoc Affectu, Dosi aliquâ notabili non sunt temerè largiendâ; quippe quæ, cum multum *Asthmati* Pituitoso, tum etiam non parum *Arthritidi*, suâ Naturâ vix satis asperæ, repugnent. Ad invitandum Somnum, Artes exerceantur, ut minus certæ, ita minus nocivæ; quales sunt *LECTIO*, *FRICTIO*, *PALPITATIO*, & ejusmodi alia.

XI. Simul ac Castra in externis partibus metata est *Arthritis*, ibique fixit; abolefcit Corporis universi Gravitas; Spirituum Hebetudo; Respiratio angusta: Tussis magnâ ex parte discutitur; pituitæ quod Vesiculis inhæsit pulmoneis, ejicitur; perque *Arthritida*, jam demum Regularem, cautum est, ne quid supra modum in eas infundatur; verum in iis, quibus *Pituitosis* ex consuetudine opus est Sputatio, persistit ea usque sed d' minutè.

Solet hujus *Symptomatiæ* paroxysmo adjungi (qui, cum *Asthmati* *Pituitoso*, tum item *Arthritidi* Veræ interdum à Satellitio) *pedum Tumor serosus*, digitum accipiens, *Ægro* sæpe metum *Hydropis* incutiens; qui tamen brevi temporis spatio, Ambulatione, & Motu Corporis leni & idoneo auferatur. Hujus item pellendi ergo, *FRICTIO*, bis die peracta, cum Lintheo crassiori, adhibeatur.

XII. Qui nuper hâc *Arthritide* defecerunt, in Regionem eos apertam, & ventilatam quam primùm migrare, Equitatione crebrâ exerceri, convenit: Movetur enim inde, quod in pulmone reliquum est pituitæ; & simul is sanatur, & Tono restituitur: Quinimò Spiritus eò reficiuntur Animales, reintegratur Appetitus, instauratur *Oeconomia*. Et quidem hunc in modum tractatos, ex hoc Affectu vegetiores, & quàm ante *Aggressionem* longè tutiores observavi: Donec Otio, Satietae, Victu dapfili & opiparo, eidem iterum tradantur.

Cui quidem Malo ut quodammodo occurrerem, è re futurum arbitror, Cibi potûsque rationem aptam accuratè prosequi; Ventriculum Digestivis roborare, *ANIMAS* Fæces & Reliquias *Eccoproticis* identidem subducere; itaque tum *Asthma*, tum *Arthritidem* opportunè præcavere.

XIII. Sicco non nunquam *Asthmati*, Exquisito, dicam, an Notho? certè *Idiopathico*, nec *Inflationibus* nato, subneçitur *Arthritis*. Spirandi premuntur *Organa*, per *Humores* quantitate nimia illis commissos, neque verò in Vesiculis pulmoneis simul depositos; & Spiritus pro Causæ hujus Magnitudine plus minus est difficilis: Tussicula est, Anhelatio, & pectus interdum maximè gravatum. Nullos hoc *Asthma* (quantum ego rescivi) aggreditur, nisi partium insigni *Conformatione*, vel *Inclinatione* *Hæreditariâ*, ei qui proclives sunt; & Autumno illos, & Euro increbrescente (pro more pituitosi) maximopere infestat.

Cum aliquandiu sæviit, interdum ei se adjungit *Arthritis*, tam citò secuta, & eâ Spiritûs levatione, quæ

Humo-

Humorum *Metástasem*, in Externas partes; eoque harum Dolore, qui *Arthritidem*, aut genuinam, aut eam probè simulantem, abundè monstret.

XIV. In *Arthritide* hâc *Asthmaticâ* per Venæ sectionem & purgationem Materia pectore detrahenda: Tum iis, Spiritus Animales quæ diffundant; quæ per Fibras longè projiciant, quæ Motus eorum regant; maximè verò omnium, quæ in Artus materiam pellant, ibique figant, omninò insistentium est. Neque enim inhibeatur hæc *Arthritis*, multò minus supprimatur repellaturque atque adeò intendatur, in Ægri salutem augeatur: Minimè verò dubitandum, quin Ægri Vita & Incolunitas per *Arthritida* rectè moderatam conservetur, fanciaur.

Arthritidis Asthmate, quâ sicco, quâ pituitoso natæ, Exemplum mox subjiciam. *Asthmati* ab Inflatione (per Nobilissimum Floyerum, Graphicè depicto) nulla unquam, quod meminero, est subnata.

Historia I. De *Asthmate Pituitoso*, per *Arthritida* mitigato.

Vetus quidam è proximo, triginta annos *δυσπνοῦντος*, Labori olim assuetus, nuper ob ætatem emeritus, ideòque Crassior & Obesior factus, difficiliùs spiravit. Hyeme, Anni 1696. (quo quidem tempore, propter Autumnum humidiorum, & Frigus inde impensissimum, grassabantur *Catarrhi*) multùm laceffebatur eâ *Asthmatis* Specie, quæ (à Materiâ) *pituitosa* nuncupetur. Pectoris enim Oppressione, Spiritu sublimi laboravit, & deinde Tussi, primùm aridâ, postea pitui-

tam exantlante, crassam & tenacem. Neque Spiritum sine Anhelatione traxit, neque Cervicem nisi noctu erectâ; eò verò faciliùs, quò pituitæ plus emissum.

Ut Opem feram, ex Curatione *Asthmatis* familiari, Ventrem ter quater, diebus semper quatuor interpositis, subduco, major. que deinceps intervallo. *Anacath. r. sin.* ad augendam, *Massæ pilularis* ℞j. ex *Linctus*, *Cochleari*, quartâ pomeridianâ & horâ somni, deglutiit, cum Vini medicati Haustu: Omni verò mane, quæ Ventrículum tueantur, *Infusi amari Alterantis*, *Xerani compati*, *Coch.* aliquot.

℞. Bals. Lucat. ʒj. Flor. Benzoin. ʒj. Bals. Sulf. anisati ʒb. Succ. Glycyrr. ʒj. cum pice liq. f. *Massa pilularis*.

℥. Syr. è Succo *Erysim.* Ol. amygd. d. r. ana p. æ. cum Sacch. Cryst. pro è temperando, f. *Linctus*.

℥. *Allii incisi* ʒb. Sem. anisi, *Crociana* ʒb. Infunde in *Xerani* ℥j. post debitam alterationem coletur Infusum.

Post aliquod tempus (ut mutatione Medicamentorum à Nauseâ caveretur) tint. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Bals. Coch. j. pilularum loco assumpsit.

Ægro hisce sublevato, sic, ut *Προσῆλαξιν* aggredi jam liceret, ad eam præstandam, *Xerani Rad. Gent. Summit.* Abs. R. Cent. M. Marrub. albi, & Fr. *Cubeb. alterati*, Haustum, omni mane *Senex* potavit, idque per menses aliquam multos.

Horum ideò Remediorum mentio à Nobis facta, quoniam iis prosperè utebatur, tum eâ Hyeme, tum post sæpissimè. Nam cum *Asthma*, per reliquum Vitæ, sub brumale Solstitium, semper recurreret, ad hæc ille, certissima præsidia, recurrere solebat.

Anno

Anno 1698. Vertente Vere, cum Insultum *Asthma*, vice jam tertiâ, tristem & severum renovasset, Ægro in hunc usque diem *Arthritide* (quod putavit) immuni, neque de illâ somniantem quidem, dolet Halli Pellis finistri Articululus major: Inflammatur, rubet, ardet, more pertinaci & planè *Podagrigo*. Gratulor Vicino, de morbi tam commodi, tam salutaris, adventu. Contra ille obmurmurare, Dolorisque impatiens, ex Dolore periculum metiri. Ego verò exhortor, pulmonem eo liberari, Anhelationem minui, contendo, & *Asthma* per *Arthritidem* oportere vinci.

Hyemem Anni 1700. tolerabilem habuit, Ver insequens periculosum, Sole enim supra Æquinoctium evecto, Spiritus admodum gravis, imò quàm per ante actum sesquiannum gravior: Ægrotudo universalis: Appetitus prostratus: Nausea & Sitis erat permolesta. Cùm ita diu Valetudine quâdam obscurâ teneretur, Solstitio instante Æstivo; tempestate fervidissimâ, paroxysmorum, quos unquam perpeffus erat, omnium gravissimo, correptus est *Arthritico*. Per universum pedis Convexum extensa est Inflammatio, elata, ardens; ad Calcem, ad Tibiæ medum Tumor; pulmo ab incipiente eo tutior, expeditior; Ventriculus avidior. Placuit novam rerum faciem obtueri; per jucundam Humororum *Mixturam* contemplari; ad eamque promovendam *Tinct. M. & Elix. propriet. d. ãa. gtt. xx. cum Xeravi Amaris alterati Haustu, bis in die, sumendas imperavi*. Porro Vini istius (quando jam Ætate grandiori delictum erat, neque Ventriculo ingratum) $\frac{1}{2}$ ℥. quotidie bibendam,

quo nempe, *Miasmate Arthritico* in Pedem exulante, Sanguis purgaretur; defenderetur Pulmo.

Menses circiter binos duravit Paroxysmus, & Ægrum usquequaque beatior fecit; Vegetum nempe, acutum, alacrem, Ventriculo præter modum avido & latranti, ut decennio novissimo nunquam magis. Unus illum Pedis Tumor gravatum habuit; qui tamen commodum suum & utilitatem tædio longè majorem attulit; cùm, à Materiâ Pedi affixâ Pulmoni melius cessisse, minimè indubitandum est.

De hujus Ægri *Arthritide* nequam prætereundum, quòd aliis *Speciebus*, quæ Anni dimidio Hyemali suâ Naturâ *Παροξύσμοι* ad unam omnes, hæc ex parte multum ab similibus, Æstatem amat; Hyeme ne semel quidem in externis Partibus; Sole citra Æquinoctium versato, jam ter emicuit, & Paroxysmos totidem perfectissimos exegit.

Paroxysmi, modo tam memorabili, tam præter morem Reduces, istius *Asthmatis* Naturam indigitant, exponunt; & in *Arthritidem* illud ex facili migraturum esse; &, diebus saltem hisce postremis, à Puro *Asthmate* Pituitoso non multum abhorreere monstrant.

Hist. 2. De Arthritide, Asthmate ex Plethorâ, feliciter adjunctâ.

VIR Nobilis, Crassus, Plethoricus, Decennio labente sexto, *Asthmate*, cui ex Thoracis brevitate, Abdominis prominentiâ, præcordiorum distensione, pronus erat, afficiebatur. Quo

Quo me tempore primùm accersivit, efflictim ægrotavit; pæne suffocatus: Spiritum traxit sublimem, & ob Organa constricta laboriosè: Tussiendo nihil excrevit.

Spiritus Impedimenta, per Catharsin & Venæ sectionem deduco. Deinde, quibus Coctio perficiatur, itaque Flatus pervertatur; quibus roborentur *Opμωντες*, dilatentur, expandantur, ad eoque modo omni augeatur Respi-randi Spatium, ea præcipio quæ se-quantur.

℞. Conf. Abs. R. Pul. Rad. Ari C. aã ʒj. Chal. Nutrit. ʒʒ. Syr. Melissoph. q. s. f. Bolus.

℞. G. Ammon. Bdellii aã ʒʒ. Flor. Benzoin. Extr. Croci aã ʒ. Bals. Lucat. q. s. f. Pil.

℞. Aq. Rutæ, Hyssopi aã ʒʒij. Pæon. C. Bryon. C. ana ʒʒv. Marg. pp. ʒʒ. Sacch. Cryst. q. s. f. Jul.

Sumat Bolus omni mane, Pil. quin-que omni nocte cum Jul. Haustu, eique instillentur Tinct. Cast. gr. xx.

Quòd liberiùs spiravit, id *Evacuan-tia*; quòd adhuc multò magis, id ex proposito fecerunt *Alterantia*, sed diu-tius usurpata. Isti verò Libertati par, novum exoritur Malum, si modò ita possit applicari, quod in Vitæ tutelam, quodque Ægro auspiciatissimum evenit. Quippe Compositionum jam dictarum & istiusmodi aliarum operâ factum est, quòd Humeri Dolor, Tumor, Rubor, ne plura, quòd *Arthritidis* emicuit; quod per Artus, ex eo tempore quàm pluri-mos peragravit: quòd frequentem in Eos crudelitatem exercuit: quòd exin-de pectori pari mensura longè meliùs. Constat enim, & omni majus est ex-ceptione, quòd ab *Arthritidis* exortu Spiritui pulmonique longè feliciùs ces-

Tom. II.

sit: ut Ægro jam ferè unicum restet tempori tam *Arthritidos*, quàm *Asth-matis*, Causas remotiores prævenire, aut deinceps *Asthma* per *Arthritidem* curare.

C A P. IX.

De Arthritide Febri Succedanea

ART. I. **A**rthritides Chronicis ori-undas huc usque dedi-mus; de illis Febre, quæ *Continua*, quæ *Intermittente*, Morbo acuto, quæ nascuntur hodie Sermonem faciemus.

A *Febriculâ* quadam *Arthritidis* pa-roxyssimum ferè omnem exordiri, ma-nifestum est: Differt autem illa, bre-vis scil. parva, *Symptomatica*, quæque ad Tribum, aut *Februm* perfectarum Classem ullam referri nequit, ab ea, quæ à Nobis hoc tempore dicenda, *Exquisita*, & in genere suo consum-mata est.

II. Quum *Febris* non nullius Spe-ciei Ratio & Essentia in eo poni videat-ur, quòd *Effervescentia* sit, ob *επιπο-ρως*, & indomitum aliquid, in San-guine contentum, eumque perturbans, (illius nempe expellendi ergò) conci-tata: Aliæ verò *Febres* (quod ab * Auctore nupero argutè propositum) ex obstructis Glandulis, & inæquali, quæ deinde sequitur, enormique Fermenta-tione, oriri censeantur: Imò quidem omnes, cujuscunque generis sint, hoc inter se commune habeant, & in quo

H con-

* Vide *Synochorum Theoriam No-vam*, addam etiam *Αρθροζωαδελω*, im-pressam Londini Anno 1701.

convenient, Quòd Sanguinis motum & Orgasimum Ægrotanti talem faciant, qui supra Naturæ tenorem, (mitis ille & benignus esse reperitur) immodicus, vehemens, & Morbosus est: palam esse reor, quicquid horum respicias, quemcunque Fontem adeas, *Febris* in *Arthritidem* Abitum & Παρεμβασην, ut Naturæ, sic rationi consentaneam, deduci posse perfacile.

III. Ut enim hisce singulis parumper insitam, quoties à Miasmate, (quod prius dixi) *Febris* occēpit, nec incomprehensibile, nec explicatu difficile est, ab Eodem primum concito, & Debacchanti, *Febrem*; ab Ipso postea lenito, subactoque *Arthritidem* accersiri; sic, ut eadem sit Utriusque Causa (quæ dicitur) Conjuncta, sed diverso modo longèque dissimili agens; nunc iracundè Omnia; Supera & Infera, conturbando; pacatè nunc, & leniter, rem gerendo.

Cui quidem Opinioni favet id quod sequitur, cum Experimentiâ maximè conveniens, esse nempe Virus *Arthriticum* Sanguini movendo, *Febri* concitandæ valde per se appositum; quodque raro ut paroxysmus (integrum volo, & numeris absolutum,) sit ἀπὸ γὰρ committat. His autem addere proclive est, quòd Idem, quoties exulare arduum est, Orgias in Sanguine pertinentes, id est, *Febrim* accendat, quoque magis arduum, eo magis pertinentes. Itaque Materia, sive *Febrilis*, sive etiam *Arthritica*, utrumque potest Affectum, tam videlicet *Febrim*, quam *Arthritida* progignere.

IV. Sin à Glandulis Obstructis, (quod altero loco confirmavi) *Febris* oriatur, Miasma tamen *Arthriticum*, in Sanguine quiescens & obscurum,

sive per hanc sive per aliam quamcunque *Febrilem* effervescentiam, in paroxysmum adigi posse & impelli, nihil utique vetat; quin etiam verisimile est: Quando per Æstum Ambulando, Equitando, aliove quovis Exercitationis genere, adscitum, sive etiam Diaphoreticis, internè sumptis, Sanguinem exagitantibus, paroxysmum effici posse certissimum est, & frequenti constat Experimento.

V. *Arthritidos* hujus à *Febre* descendens Ortum & Natales, quàm quæ maximè, illustrant ea, quæ à Nobis de *Anginâ Arthriticâ* in *Anomaliis* sunt perscripta. Quanquam enim *Angina* illa videatur, at manifesto sit *Arthritis Anomala*, (quod suo loco divulgabitur) ideòque infra debeat exquiri, tamen in præsentia notari potest, *Hanc Arthritidem* non nisi *Febre*, eaque magnâ, & gravi præcedente, esse.

Ratum igitur esto, & persuasissimum, *Febri*, id est, Morbo Acuto, non minùs certò, quàm Hydropi, quàm Lui Venereæ, quam Scorbuto, quàm Morbo Hypochondriaco, quàm alii cuivis Affectui Chronico & Diuturno, *Arthritidem*, tametsi fortè rariùs, supervenire.

VI. Ratione paroxysmorum, una est *Arthritis* ex *Febre* nata; quandoquidem Illi (ut istam rem video) & inter se, & ab *Arthritidis primigeniæ* paroxysmis haud multum discrepant. Ratione verò Ortus, non uno nomine diversa est, & à se dissentiens. Alia enim *Arthritis* ex Materia *Febrili* Παροξυστική; alia ex tranquillâ, & dormiente: Alia ex ipsâ *Febris* Materia; alia ex diversâ & à *Febrili* distinctâ; sed per *Febrim* in paroxysmum casu & fortuito evectâ, procreatur: Alii
Habi-

Habitudini πυρετικῆ in *Febrem* crebrò erumpenti, sed tandem interciscæ; alia *Febris* Insulsi subjicitur: Alia *Febris* Continuæ; Alia Intermittenti: Alia denique usitatè, & ordinis quâdam perpetuitate; alia semel tantùm, & quasi casu. Harum Ego Exempla, statim expromam, & ea quæ dicuntur confirmabo Experimentis.

VII. De Curatione monendum, quòd, quæ Febri, sive Σωόχη, cujus Exemplum est insigne) sive Σωίχη subjiciatur *Arthritis*: sic, ut ea gliscente & Ferociam exercente hæc in Conspectum se det, omni diligentia, summo, quo possumus, studio promovenda est; quò nempe per Illius augmentum minuatur *Febris*. Et quidem omne illud, quod, in curanda hujusmodi Symptomata, notatu dignum & diligentius persequendum invenitur, in Ea provehenda collocatur. Cujus quidem rei, qua perfici possit, Methodus, quando toties hoc Scripto enarratur, non est, hoc loco quod de illa speciatim agam.

Verùm in hujusce *Arthritidis* prophylaxi navanda est opera, ut *Febris* illius, cujus ea Symptomata Foetus est & Germen, habeatur ratio. Si habitudine, uti dixi, πυρετικῆ *Arthritis* oritur; in eo laborandum, ut istam tum Habitudinem, tum *Arthritidem*, efficiens Materia, *Venæ sectione Cathartica*, (lenientibus, & blandis,) *Aquis Diureticis*, *Diætâ Lactea*, & istiusmodi aliis, in *Arthritide Calida* præscribi solitis, exterminetur, corrigatur, prævertatur.

Si Febri Ερυσιπτελατόδει supervenire eique crebrò (in Constitutione Cholericâ, quod aliquando exploratum) subesse, gestiat *Arthritis*; cum utrum-

que Morbum, naturæ (sui Defensionem molientis, & alienum nunc per Ambitum corporis, nunc per Articulos expellentis) opus esse cogitandum est, eniti oportebit, ut, dum Insulus sit, utrique faveatur; *Febri* scil. per Diaphoretica; *Arthritidi*, per Cardaca; Causam utriusque Continentem expellendo: & dum Vacatio fuerit, Causa Utriusque Antecedens *Aquis Diureticis* eluendo, *Lacte Asinino*, & *Mediæ materiæ Diætâ*, permulcenda.

Simili ferè modo procedendum, si ab ullâ aliâ Febre oritur *Arthritis*; Illius scilicet prophylaxis, secundum Morbum Antecedentem omninò instituenda, & in Affectos studiosè derivanda.

Historia I. *Arthritidis Syncho-Secundaria.*

Mercator Exoniensis, suavissimis Moribus & leni Vir Ingenio, Vultu florido & Constitutione Sanguineâ donatus, Cereri & Baccho (quod quidem illius Temperamenti Homini-bus familiare) per Ætatem mediam indulgendo, favente etiam Corporis ad *Arthritidem* Inclinatione Hæreditariâ, septimum vel octavum agens Ætatis lustum, illâ corripiebatur.

Dolor, hujus Affectionis Signum primâ Acie luculentum, per Annos plures παντιός, hos illos Artus pervagatus est; Rheumaticus esse visus; neque prius, quàm Articulis est affixus, Arthriticus censebatur. Hic autem Dolor, hæc *Arthritis* ita obfirmata est, ut Æger, Annos habens vix quinquaginta, Membra permolestè traheret, gravia scilicet, δυσίοντα.

Catarrhis item, Autumno & Hyeme Fauces usitate obsidentibus, infestabatur; qui Materiam forsitan *Arthriticam* ex aliquâ parte dimitterent, & imminuerent.

Sexagenarius prædium petiit suburbani, ubi ob Aerem apricum & bene ventilatum, Victu pleniori se implevit. Exinde per Biennium, Articulis parum doluit: sed Colorator, sed Habitior factus est. At. Væ Arthriticis crassescensibus! Dum ita res erat, & ad Morbum aliquem magnum & gravem Corpus paratum, ex Frigore, Mense Octobri 1701. Febricitavit, & quidem paulò posthæc infestissimè. Algor erat: Sopor, Lingua subfusca, Tuffis, Dolor Lateris, qui Sanguinis Missionem suadere videretur: Febrim Mos, per illam tempestatem Epidemicarum malus diffusit: pulsus *Ægri* languidus & inæqualis, cum Voce tremulâ, Suspirio frequenti, Spirituum Inconstantia repugnarunt.

Ego certè rem mecum volvens, Materiam *voσγλω*, seu *Febrilem*, seu *Arthriticam*, in Ambitum Corporis oportere, & quidem commodissimè per Cardiacâ & Diaphoreticâ posse extrudi, Febrimque optimè Judicari opinatus, sic præcepi.

℞. Pul. Lapid. Contray. ʒj. Conf. Lujulæ ʒss. Syr. Melissoph. q. s. f. Bolus, quartâ, ʒtâ, vel 6tâ quâque horâ (eâ scil. frequentia, quæ ad excitandam Diaphoresin suffecerit) assumendus, cum Jul. Haustu.

℞. Aq. Melissæ, Lactis Alex. aā ʒvj. Theriac. Epidem. aā ʒiij. Marg. pp. ʒss. Sacch. q. s. f. Jul.

℞. Rad. Petasit. ʒij. Scorzon. Cond. ʒj. Hord. mundat. ʒss. Coq. in Aq. Font. ʒiv. ad ij. Colaturæ adde Sacch. Cry-

stal. q. s. f. Decoctum: Nycthemeri spatia ebibendum.

Ex horum usu Sudor exstillavit, emanavit; & inter hæc emicuit Dolor Pedis Articularis. Partium mearum esse duxi Naturæ obsecundare, & pro virili Dolorem intendere, Tumorem excitare, Materiam Artubus infigere. Quo circa *Phenigmū ex Raf. Radiculæ, Sem. Sinapios, &c.* Pedi affecto applicavi. Hinc Paroxysmus *Arthritidos* absolutus; *Dolore* vehementi, *Tumore*, *Ardore*, &c. Notabili Signorum Globo stipatus, progrediente paroxysmo, & quidem pro ejus progressu, Declinavit Febris. Famâ denuò *ἀρρωστία*, propter Animales Spiritus, quâ *Febre*, quâ *Arthritide*, debilitatos & pessumdatos, propter Appetitum debilem, & prostratum, instaurandum, *Infusi amari alterantis* haustum bis quotidie potavit.

Tametsi omnis *Arthritidos* paroxysmus *Febrim* habeat, in primâ Acie Flammâ excitantem, & quidem in plethoricis & Sanguineis simili ferè modo, & utriusque mensura, ut qui multum doliturus sit, multum antè febricitet, & contrariò; non adeò tamen accendi solet evehique nec ita perseverare, Febris ista *Arthritidis* Paroxysmo præludens, ac quæ modò à Nobis declarata est. Ideoque *Febrim* istam *Essentialem* esse, tandem in *Arthritida* desinentem, pro certissimo habendum.

Tanti esse judico isthæc commemorare, primùm, ut ostendam *Arthritida*, non semper ratione totius Morbi, sed & unius ratione Paroxysmi, posse esse aliquando *Secundariam*.

Deinde, hujus nostræ Symptomata Paroxysmum, quàm maximè possumus, esse promovendum, augendumque,

dumque, ut Illius Augmento de Morbi primarii, de Febri acrimoniâ & viribus derogeretur.

Hist. 2. De Arthritide Habitudo
πυρεκτικῆ. Subjectâ.

Vixit jampridem apud Nos spectabilis & illustis Fœmina, Vultu virali, Temperamento post hominum memoriam maximè Sanguineo, Patre prognata Arthritico; quæ, dum media Ætas ageretur, Febre, eaque magnâ, creberrime revertenti, & rarò annum ampliùs absenti, laceffita est. Quicquid inidonei & Naturæ proposito alieni, in Sanguine coactum, per illam magnopere, temporibus stantis, deturbatum est; Sanguis expurgatus; atque adeò res Salutis facta tecta, & ad tempus aliquod immunis. Cùm verò, progressu ætatis, Sanguis imbecillior, & efferrè minùs proclivis erat; Febri intercidit; ex eoque tempore (quamvis Ægra sèpissimè enixa est, nec adhuc fefellere, quin etiam more prorsus salutari fluxère, Catamena) desubitò profilit Arthritis; non ea quidem frigida, segnis, ignava, lento gradu prorepens, Paroxysmum habens languentem, at diffusum, & ad temporis spatium excurrentem, (qualis solet esse fœminarum) sed è diverso Vegeta, sed Acuta; quæ Calorem habuit universalem intensum, partis affectæ inflammatum; quæ Ruborem planè igneum; quæ Tumorem insigniter protuberantem; quæ Dolorem acriter mordentem; quæ paroxysmi cujusque Symptomata difficilia, gravia, rapidiori gyro exacta, quæ denique paroxysmum brevi circuitu

redeuntem, & Animi Alacritatem, Articulorum Nodos Tofaceos, cæteraq; Arthritidis Calidissimæ consummatissimæque Vestigia relinquentem est amplexa. At (quod hoc Capite præsertim observandum) à Febre ad Arthritidem tam properè, transituque tam exiguo, abripiébatur Ægra, ab incunabulis affecta; ut Materiam in Sanguine latentem, primùm per Febrem: Eâ verò cessante per Arthritidem ejici, sine ullâ dubitatione statuendum: Sic, ut Arthritis superveniat Febri, & (quod in præsentia discutiendum) ex istius quasi Cineribus exoriatur.

Hist. 3. De Arthritide, cum Febre
κρουσπελατικῆν vices exercente.

Nobilissimus Senex, Hypochondriacus, Arthriticus, paroxysmos habuit olim frequentes; per biennium antè quàm hæc scriberem, nullum. Deinquente verùm Arthritide Regulari, simili proportione ingruit Vertigo; & interdum *Αραιότης*; ut, his Affectibus procedendo longius, Æger in humum persæpe caderet; & ne cum damno præcipitaret, summum erat periculum. Quin etiam, Membranæ, & Ligamenta Cervicis, per acceptum Miasma Arthriticum, dolore multum affecta, Spasmo identidem riguère. Nuper item Ventriculus ægrotavit, acidum, ærosum, Cholericum ejiciens. Hoc Ego tempore accersitus, & hosce Capitis Affectus, metas esse Arthritidis nuper occultatæ Anomalias advertens, quæ ad Materiam ex Capite ducendam, & vel è Corpore, vel in Artus, sollicitandam, per Venæ sectionem, & Cathar-

ſua, erant neceſſaria, perſequi deſtina-
veram; cum (eccam!) ultro ſe Tranſ-
fert *Arthritis*: Ejuſ verò, tanquam
Clavo trabali, ſiſtendæ figendæque gra-
tiâ, *Phænigmm* in Præſcriptis dedi.

℞. *Fermenti Veteris partes iij. Raf.*
Raph. Sylveſtris, Sem. Sinapios, Fimi
Columbini aã P. j. cum Aceto Vini al-
bi ad Cataplaſmatis Conſiſtentiam tem-
perentur, ſuper Linteo duplicato Pars
calida extendatur, totis utriſque Pedi-
bua applicanda, Laneis cingenda, cum
refrixerit repetenda, donec uſque Tu-
mor augetur.

Si ex Doloribus Syncope ſuboriatu-
Sp. CC. gtt. aliquot cum Jul. Cardiaci
Coch. quatuor vel quinque aſſumantur.

Horas poſt duas tumuit utriq; Mal-
leohu; ex eoque Caput, ſuprà quam dici
poſeſt, allevatum. Diu manebat Inflam-
matio; Oculi Vigor reſtitutus: Capitiſ
Tutela eſt. Iſtam autem Hiſtoriam, (a-
liuſ certè Inſcriptioniſ, ſi modò dicta
perpendamus) huc loci retulimus,
quòd, de hoc Affeſtu, cum Ægroti Me-
dico Familiari & Domeſtico, quo tem-
pore Nobiſ Sermo intercederet, Nun-
tiavit Vir præclaruſ, Omnem hanc
Arthritidem ex Febriculâ pendere,
quæ, Eruptionibuſ quibuſdam in Cu-
te Miljaribuſ ſociata, commodè, &
cum Sanguiniſ Depuratione, vigere,
& Infultuſ anniverſariuſ agere ſoleret;
nuper autem intermitteret: Eâ carere
cum nequiret Æger, ſic, ut dictum
eſt, *Arthritide* laboravit.

Hiſt. 4. Quartanam, Cortice ſuppreſ-
ſam, Arthritis ſequitur cum Arenuliſ.

NEc Continuæ tantummodò, Fe-
bri etiam Intermittenti, pedile-

qua eſt *Arthritis*: Cujuſ rei Hiſtoriam,
luculentam (Herculeſ!) & Notabilem,
ad hæc admilcere non gravabor. Eti-
amnum in Vivis eſt ob præclarè acta
Vir Inſignis; qui, ante Decennium &
quod excurrit, de Valetudine, tum præ-
teritâ, tum eo tempore præſenti, cer-
tiorẽ me Sermone fecit. Fuit Illi, Ro-
buſto à Naturâ & Athletico, nec Ado-
leſcentiam prætergreſſo, ob Tabem for-
tè Veneream, (hoc enim ſubolebat)
Corpuſ ſummè fædatum, *κακοχυμια*
mirè inquinatum: Sub qua *Προημερία*
Febre primùm *Quartanâ* correptuſ, eâ-
que tum gravi, tum diutinâ, conſicta-
tuſ eſt: Donec Cortice (quem *αρω ηγ*
κατα præceſſit Cathariſ) Peruano le-
varetur. Nondum Hebdomadami Quar-
tana ſiluit, cum inopinatò Doluit, Tu-
muitque, & quidem tum temporis pri-
mùm, pedis Digiſi majoriſ Articuluſ:
Podagra erat, Signiſ ſuiſ Diacriticis ſa-
tiſ ſuperque manifeſta. Ut Morbuſ non
tam perimi & deleri, quàm ſopiri; non
tam extirpari, & de medio pelli, quàm
Vultuſ mutare videatur. Hoc autem
caſu fieri ne quiſ exiſtimet, urgente,
non ità diu poſt, eâdem neceſſitate,
Quartanâ ſcilicet recidivâ; *Febrifugum*
idem cum repetere neceſſum erat; idem
iterum evenit, præcluſa etenim per
Quartanam exturbandi Hoſtem Me-
thodo, Natura ejuſ exilium molitur, &
quidem derepente, (ſic, ut priuſ) per
Arthritidem.

Cum *Arthritis* Ægrum deſeruit, de-
pravato Sanguine & Humorũ *ιυρα-*
σις penituſ evertâ, ſubſtituit ſibi al-
terum in Ægro exercendo quaſi Col-
legam, *Calculum*. Materia per Renes
partim expulſa, & ob loci in Arenu-
laſ coacta, & concreta, Vomituſ,
Στραγγυσιον, Doloreſ acerbiffimoſ,
Cru-

Cruciatus intolerabiles, induxit; eosque tam frequentes, ut rara sex mensium ab his Vacatio; quin Affectus hujus vel illius esset Insultus; & eorum ferè alternatim. Longè hinc agentem (quando ità voluit) per Literas suasi, ut debitâ præparatione, per Venæ Sectionem, per utramque Catharsin, præmissâ, Aquis Diureticis Sanguinem purgaret. Vino, quoniam ei inimicum erat, & perrarò impunè Haustum, penitus abstineret. Quid horum factum sit, quâve Utilitate, mihi per distantiam omninò latet.

& tantum Inducias, non autem pacem, inire Morbum, acriter urgebant. Hisce verò posthabitis, Vitæ genus quietum, neque laboriosum satis agens, ab *Arthriide* quam antea parvam & mediocrem tulit, gravi nunc & molestâ non ita post defecit. Recurrit *Arthritis Quartana* Copiis adjuta, tum multò fortior, tum item frequentior: Variis postea Symptomatis signata, Morem Varium assecuta: Donec *Æger Arthritide, Quartanæ* Viribus adactâ, depressus, nec ab Imbecillitate ei vel tolerantia vel curandæ par, è Vivis excessit.

Hist. 5. De *Quartanâ in Arthritidem mutatâ.*

IN Morborum Successionibus & Derivationibus explicandis nonnullius momenti videatur id, quod de *Quartanâ in Arthritidem mutatâ*, altero jam Exemplo, proferetur. Vitam hoc tempore apud Nos Urbanam sequitur, insigni probitate, nec quo melior est, Homo; qui, cum mediâ circiter ætate esset, per Autumnos septem ex aliis alios, ut ab Ipso audiui, laboraverat *Quartanâ*; exeunte Anno 1696. miserè torquebatur. Ut *Ægro Naturâ* imbecillo debili que primo quoque tempore Medicus subveniret, per *Decoctum Corticis, & Opiata*, Morborum sufflaminavit, *paroxysmos* ejus suppressit: Quæ ad auferendam, & expellendam, Morbi Materiam opus essent, iis ad tempus opportunum & magis idoneum necessario dilatis. Non defuerunt, qui *paroxysmis* liberato, & immuni, ut à Reliquis *Febrilibus* eum tuerentur, certissimum probatissimumque hæc in re Auxilium, *Acidulas* proponebant,

C A P. X.

De *Arthritide ex Colica.*

A R T I C. I.

Affectio *Colica*, sic à Veteribus ab Intestino *Colo* nominata (quavis *Cæcum*, & *Tenuè* quodque Intestinum, imo *Ventriculum* eodem affici certissimum est) hisce Regionibus adeo grassatur, ut in Morbis hujus populi pervagatissimis, tanquam Vernaculus, habeatur.

Prætermisâ verò *Colicâ*, cum fortuitâ, tum Symptomaticâ, tum *Hystericâ* purè dictâ, aliisque ejus Speciebus, quæ ad *Dyonysum* nostrum nequaquam pertinent; ut de illâ tantum, quæ *Arthritidem* præcurrere, in Eamque (*Falsam & Mendacem*) mutari solet, faciam sermonem, est Illa diuturna, Alvo plerumque durâ, creberrimis interdum *Dejectiunculis* solutâ, Dolore potius constanti & obtuso, quam acri & acuto signata; nec non Eos potissimum invadit, quibus *Intestinalis* *Fistula* *Muco-*
parum

parum oblita, vel quibus Illius Fibrae tenuiores, vel Spiritus haec incoherentes sunt teneriores, citòque irritabiles. Quae ad hoc morbi Homines à Naturâ proni sunt, ex pravo Victu, Frigore vel δυσπεψία, Causis hæc in re præcætarêticis, in eum præcipitant.

II. Quoniam verò Colica, quæ Arthritidem antecedit, Naturâ multiplex & diversa est, ut de hæc apertè & luculenter dicam, de variis Illius Membris omninò aliquid differendum.

Alia igitur à Materiâ peccante, Biliosa dicitur; & ei qui proclives sunt Ætate adultâ, maximè verò si Natura δυσπασσυχος sunt, & Cœli Æstus, aut iniqua Victus ratio præcessit, Torminibus primùm, deinde Nausea, Sapore ingrato, amaro, & Vomitione postmodum Cholericâ, premuntur. Alvus his diebus astricta, at incommodè. Urina ruffa; Faciei, sed Oculorum præcipuè, quod Album esse debuerat, fit Luteum. In Bilis per Os ejectione peculiare aliquid notandum, quod in scrupulis positum non nunquam Ægrû malè habet: A sumpto quippe Emetico, Nifus & Conatus inter robustissimos, Bilis sæpe nè hilum ejicitur, quæ tamen prompta aliàs & absque stimulo liberè solet exterminari. Bilis hæc incerta per Os Emissio, ejus in duodenum vel saltè in Ventriculum impulsio Flumini similiter incerto, videtur respondere. Quum Intestinis inhærendo ea diu læcessivit, ab Alvi duritie suppressa & retenta, Sanguinem redux per Lacteas subintrat, Eumque tam incendit, ut hoc tempore Febriculam, Æstu Siti que immodicâ, Urinâ Ictericâ ex luteo rubenti, Cute aridâ & densâ, pulsû frequenti & elato, manifestam, liceat observare, per Sanguinem Materia

ad Caput usitatè fertur, & ὑπερῶν atrocissimè impetens, aut Ægrum Apoplexia percussum derepente interimit, aut in Nervos se insinuans eos resolvit.

III. Hoc, inquam, Morbi hujus ἀσθενῆς ἰσθμὸς ordinariū est, verūm aliquoties, certè plus semel notavi, post istiusmodi, quam modò dixi, dierum aliquot Febriculam, dolere, tumereque, interdum etiam ardere, partium extremarum Articulos; idque, Signorum sive complexum pòderibus suis, sive Ordinem examinemus, more prorsus Arthritico.

Quâ verò proportionè fulget efferaturque hæc Arthritis, se ad Rectæ Arthritidis Normam per Artus & Articulos extollens, eadem planè Caput defenditur: Ut ea quàm faustâ quantâque Ægri cum Utilitate, oriatur, illis solum innotescit, qui ex hac parte Arthritidis Mala, tametsi gravia, tolerabilia tamen; ex illâ verò Bilis Caput invadentis Sævitian; ab eaque hujus periculum, intimè perspectum habeant; qui inquam hæc cum illius opposita conferant, æquâque lance perpendant.

Quin etiam de Capite conservato quæ à Nobis traduntur, de Intestinis item proponi poterunt; eatenus certè, ut, quemadmodum Materiam peccantem Artus suscipiant, ad eundem modum ea liberentur Intestina; & ex eadem translata, & pro ejus Mensura levetur Colica; quoque plus Ægri dolent Articulis, eò minus Interaneis.

IV. Colicæ Biliosæ, cum ὑπερῶν Arthritis, in eo Medicinam locari decet operam, eam præferri Indicationem, quâ Externis quibuscunque Materia foràs electetur. Quæ ad hanc rem Auxilia, nostris Hominibus explorata profuere, per ea, toties hoc Scripto

Scripto passim memorata, non est hoc tempore ut percurram: Sed quæ hujus Curationis quædam Proprietas est, Cardiaca Interna, ut ut aliis Curationibus ad Paroxysmum conciliandum idonea, hic loci vel prorsus omitti, vel cautè admodum usurpari par est; ne, incitatâ Febre & mutatâ simul Inclinatione Materiæ, confertim ea in Cerebrum impellatur, Quem utique Impulsus eo magis perhorrescas, quod huic Affectui Primario (*Colicæ* nemp- *Biliose*) jure quodam avito proprius esse reperitur; tum quòd istius Materiæ in Artus expressio non ita familiaris sit, aut Morborum Ordini tam conveniens, imò potiùs fortuitò facta & facillimè abscondenda.

V. Alia verò *Colica*, apud *Damnonium*, ex Pomaceo immiti & acido, nimis usurpato, derivatur; id quod ex eo liquet, siquidem illos solum infestat, qui Potioni isti assuevère, eademque ratione quâ sunt assueti; sic, ut iis Tempestatibus, quæ Pomaceo abundant, crescat & in vulgus ea grassetur: Contrà verò, Pomonâ copiam negante, rariùs obversetur.

Septimo & Octavo Ætatis lustro sæpè *Colicâ* tentantur ii, qui vinum hoc indigena potare soleant, itaque pergræcari: Et, ubi illa confirmatur & jam inveterascit, non rarò *Colicæ* suppullulat *Arthritis*, cum Articulorum ἐν τοῖς ἔξωθεν Dolore, Tumore, cæteroque Apparatu, ad purâ & genuinâ *Arthritidis* faciem ordinato.

VI. Istam Metamorphôsin, in iis Corporibus, quæ *Arthritidi* parata jam olim habuit, Natura per se nonnunquam molitur; sæpè verò numero

per Causam aliquam evidentem & Procatacticam, Virus irri autem & extra propellentem. Hujus autem generis esse solet per Drahtica, & supra modum Elateria, Purgatio: Illa enim Corpori inimica, non tam peccantem & pravum expellunt Humorem, quam universum Sanguinem exagitant, & perturbant: Cui demum Motui & Perturbationi (pari propemodum more, atque de *Asthmaticâ*, de *Hydropicâ*, aliisque pluribus Symptomaticis, supra declaratum est) creberrimè substituitur *Arthritis*. Et ab hisce Pharmacis ἀρέχτως sumptis, aliquam multi *Colici* Πόδαγγίωσι.

Non nunquam usu venit, ut ex Cardiacis (*Aquâ* putâ *Mirabili*, *Usquebach*, *Theriaca Andromachi*, *Zinzibere*, *Chalybe*, aliisque id genus) actu vel potentiâ Calidis, advertus *Colicam*, vel præsentem permulcendam, vel quiescentem abigendam, adhibitis, ex Ventriculo & Intestinis in Artus amandetur aliena Sanguini Materia, & in iis munus & officium colat usquequaque *Arthriticum*.

VII. Habet hæc *Arthritis* Dolorem, præ quod in aliis plerisque *Symptomaticis*, acutum; sed ab *Arthritide* recta & genuina, tum item omnibus *Symptomaticis* eo primùm distinguitur, quòd, in *Colicam* ex facili revertatur; iterumque *Arthritidos* personam capiat, iterumque deponat. (Enim verò Materia νοσῆσι, Intestina & Artus vicissim premens, Morbos hosce, *Colicam* & *Arthritida*, mutuo se excipere facit & alternare.) Deinde Articulorum Oppilationes, Steatomata, Abscessus, Toffi, Ulcera, quæ Exquisitâ *Arthritidi* crebrò, *Secundariæ* huic nostræ rarò accedunt: quod, ex Materia partim

per Anum expulsâ, partim Intestinis dolore inurente, sicque Articulis parcente, fieri credibile est.

VIII. Est & alia, *Podagræ* gignendâ apta, quæ à *Dyspepsis* emanat, *Colica*. Qui ad tuendam alendamque Vitam ingeritur Victus, etsi nec qualitate, nec quantitate peccet, propter vitiatam Coctionem, in Massam turpem degenerat; in virosam, & inimicam: Deest Cibi in Ventriculo sine Tumultu Concoctio sive Liguatio; tranquilla, facilis, & perfecta: Deest ejusdem in Putredinem versi, Motus per Intestina lenis, certus, æquabilis: Desunt, inter duras & liquidas Dejectiones Figuratæ, horâ consuetâ exclusæ; nimirum Laudabiles: quæ, Naturæ rectum agentis semper Comites, ejus Oeconomix monstrant Integritatem. Sed è contrario adest à Cibo Gravitas, Inflatio, Ruetus: Massæ adest inutilis, Spumosa, & Cruditatibus plena; tum Acrimonia, tum ab eâ *σπρώσι*, vel Contorsiones Intereaneorum arumnosæ: Ad sunt denique Dejectiones vel plures, vel pauciores, nunc liquidæ nimium, nunc coactæ, Naturæ modum hâc vel illâc excedentes; cum desurgendi Cupiditate importunâ, Doloreque Ani, & aliis Accidentibus, quæ Coctionem depravari, & ejus Officinam à *κασοβώματι* deservisse, planum faciunt, & magnopere probant.

IX. Qui sunt hujusmodi *Κασοβώματι*, provectâ aetate, aliquando tandem *Arthritide* vexantur eâ, quæ jam delineatam opere quam maximo repræsentat; ab aliis verò *Symptomaticis* distat longissimè. Illius instar *Colicam* exceptat, quoties Catharticis fortioribus, vel Cardiacis, ad Exteriora Mali

Materia protruditur; tum à *Colicâ* excipitur, quoties Materia vel ad Intestina retrocedit, vel in Primis Viis de novo generatur: quorum alterum sæpe, & ex facili fit; alterum quotidie.

X. Si quis autem *Arthritidem*, *Colicæ* hujus vel istius Profapia supervenientem, non tam *Symptomaticam* & *Secundariam*, quàm *Primigeniam*, esse contenderet; ipsamque *Colicam* (aliter atque primâ facie videtur) *Arthritidem* esse, sed Anomalam, & demum Regularem; profectò quidem hac in parte neque difficilem Me inveniet, neque vehementer repugnantem; ut neque temerè concedentem. Dubium esse fateor vel Apolline dignum, & Nodum Æsculapio Vindice. Nihil habent *Symptomata*, quod *κασιδιε* alterutrinque fidem hâc in re conciliet: Atque adeò, dum ista silent, præcisè aliquid statuerè temerarium habeatur. Utcunque sit, haud minori jure *Symptomatica* esse confirmetur hæc *Arthritis*, ac contra negetur, imò quidem majori; propterea quoniam *Colicam* manifestè insequitur, eamque sæpe Veterem, & (quantum hac in re perspicere datum est) genuinam & exquisitam: Verùm ut res se habeat, in Arte facianda eodem ferè recidit; Nam dubiæ hujus *Arthritidos*, nunc Intestina, nunc Artus infestantis, pro duabus istis Sedibus & ab alterâ ad alteram illius Migrationibus, Curatio propria ac peculiaris excogitanda est; nec in hâc *Arthritide* sanandâ depellendâque Medicinam, uti decet, quis exercuerit, nisi *Colicam*, cui ea subjicitur, ob Oculos posuerit, & ex hujus consideratione illam vincere tentaverit.

XI. Hanc ad normam agenti contenta-

sentaneum videtur, sive à Pomaceo, Vino subacido, Cerevisiâ veteri, vel à Dyspepsiâ proficiscenti Colicæ Arthritis subnascat, quòd Paroxyfimi fermè eadem, ac in Arthritide exquisita, Medendi ratio; Prophylaxeos autem alia atque alia est, pro Causæ remotioris diversitate; verùm, ac in Colicæ Arthritica, nequaquam alia. Ubi in Poculis Erratum, Mos ille perniciosissimus primo quoque tempore abrumpendus: tum quod intus alieni, iterata Catharsi deducendum. Hunc in finem Aquæ purgantes, per se, vel cum *δυσούρα* postulerit, per Salem Catharticum adjunctæ, conducunt egregiè. Quotiescunque verò Colicam à Dyspepsiâ sequitur Arthritis, Coëctionis, *Επυσήθειον* benè & frequenter purgari, Coëctionem Digestivis stabiliri, pari ferè ritu atque in Arthritidos Exquisitæ Prophylaxi, oportebit.

XII. Novissimè, Corollarii loco addam, hujus Tribus Symptomaticis, præter cæteras sui generis quascunque, præter Arthritidem Exquisitam, omnibus hoc commune esse, quòd istarum Paroxyfimi per Eccoprotica subinde iterata maximè vel præcaventur, vel saltem minuuntur.

Historia I. Arthritis Colicæ Biliosæ Secundaria.

FÆmina quædam, Constitutione post hominum memoriam maximè Cholericâ, nunquam *ἐν τῷ γαστριχῷ*, sub Ætatis Hexum, Colicâ pertinaci Biliosâ, cum ingrato Sapore, *δυσουρία*, Vomitu Bilis frequenti, Dejectionibus raris, & parum coloratis, Urinâ ruffâ, Ore luteo, & lentâ quâdam Fe-

briculâ premebatur. Horum autem Malorum Procatarteticam habuit Errorem in Victu assiduam, utputa crassorum & *δυσούρα* Estrix. Ubi Alvum inanientibus (præsentissimo illi remedio) plus semel levaretur Colicâ, ex Bilis incremento, constantiâque & acrimoniâ, menses post aliquot, iterum & sæpius, recidiva est. Fugiente Seculo superiori, cum Affectui gravi tollendo tempus aliquod apud nos impenderet, præter Colicam memoratam, pedum item orta est debilitas; quæ primo aspectu Paralyfin, hujusmodi Colicæ *ἐπιπλησια* familiarissimum, prædicere videretur. Quò per Anum Bilis exularet, neque se in Nervos insinuare permitteretur, Catharticum adhibui. Iteratum infecutus est utriusque (sed potissimè dextri) Pedis Tumor, Malleolum, & Pedis Convexum, Hallucem autem præcipuè, distendens; quem comitabatur hujus majoris Articuli Teneritudo mirifica, Dolor pungens, Rubor, Ardor revera Arthriticus. Peræquâ verò proportionem increfcit Arthritis, quâ minuitur Colica. Cum de suis exinde interponerem, Matre admodum Cholericâ, & demum Arthritica, fuisse prognatam; veterique Arthritico diutius junctam accepi; sic, ut Vitium partim Hæreditarium, partim Contagiosum esse suspicari liceat. Rectè se habent Muliebria, & cum *περιπλοία*.

Ad Medicinam morbi genio accommodandam, in eo fui, ut materiam, quo possim artificio, extrâ dimoveam; ideoque Internis eam protrudentibus, Externis eam invitantibus, diversis scilicet diverso modo idem operantibus, insisto; ut & toti Malleolo, & dextri Pedis Summitati, *Epispasticum* im-

poni, sinistram pedem Laneis involvi, calidèque vestiri: Et paulò postea Soccos, ex Cerato illo viridi quo fiunt Petasothecæ, perpetuò gestari jubeo. Unde exsudavit Humor, nec inutiliter: quamdiu enim perduravit iste Fluxus, recessit usque Colica & visa est declinare.

Erat autem ista, per Articulos, Crisis imperfecta; quod reliquum erat materia, finita re Arthriticâ, & ejus spe fallente omni, avitos intra limites se recepit, moreque proprio agens Caput est adortum: ideòque de hujus Ægrotæ malo non est quod amplius addam; Unum istud volui, ex Colicâ Biliosâ posse Arthritidem exoriri.

Hist. 2. Arthritidis Colicæ ex Pomaceo
ἐπιγιννομένην.

Vir Amplissimus, Animi & Fortunæ Dotibus, Insignis, Natu integerrimus, Ætate constanti, Venatione aliisque exercitationibus otiosè & raro se fatigans, Poculis plus solito indulgere cœpit. Ex temperamento Sanguinis præfervido, in Deliciis habuit Pomaceum, Vinum indigena; propterea quòd, (defæcatum modò & tenue) absque Sanguinis immodico fervore, pro illius naturâ potionis, hilaritate animum perfudit. Nondum ita diu indulfit, cum, Dolore Colico & annos aliquot deinde post Arthritico, teneretur; utroque interdum magno, sed tolerabili. Sic se habuerunt hi affectus, ut ne semel quidem unquam concurrerent, ut nec vices, aut periodos remeandi certos unquam exercerent; contra, nullo ordine (pro materiâ vel Intestinalis, vel in Sanguine ex causâ evi-

denti congestâ, & ad ἀκμὴν evectâ) Ægrotum alter & alter occuparet; Interea temporis notatu erat facillimum, Arthritidem hanc, ab ipsissimâ Colicæ materiâ, in Artus translata, haud dubiè fieri. Itaque se rem habere in propatulo fuit, tam ex eo quòd Arthritidis sæpenumero Colicam exciperet, eamque (sic, ut Duratio paroxysmi erat) mitigaret; quàm etiam, ab eadem Ægrotum quòd ad tempus ali-quod defendere cerneretur.

De vitandâ Morbi hujus utriusque προφάσις Vir Nobilis non nimis sollicitus, solito ex more egit. Prophylaxin autem utilem, efficacemque, simplicemque Deus illi fortunavit. Quoties enim Dolor Intestinalium ingrueret, inter ipsa ejus initia ut occurrat, Syrupi Domestici præter-propter Unciam idoneo vehiculo temperatam, hauriendo, Morbum ἐν χειρὶ præcidit, contudit, fregit. Quid? quòd eo ipso causam Arthritidis ἀπορριμῆσθαι primis Viis avulsit. Cæterum, Vere & Autumno, aliàsque quoties Intestinalium Inflatione, Æstus Corporis universalis, & plethora (quæ Materiam recrudescere & gliscere indicavit) exigere videretur, Aquas Alfordenses in se ingurgitando, Fistulæ Intestinalis proluendæ satagebat: adeòque Colicæ causam conjunctam, Arthritidos Remotam, amovendo, Utriu'que sævitiam magnâ ex parte anteverit.

Neque mitti oportebit, quòd ex frequenti Materiæ πλεονεξία & Arthritidos paroxysmis (qui per annos plus viginti creberrimi fuere, ut & Regulares) tametsi Articulos hodiè corruptos, Recrementis Arthriticis distentos (neque temerè) quis expectare potuisset, Vir hic Egregius aliter

aliter multò pedes, manus, habiles exercet; eorum usquequaque compos impræsentiarum est, & quantum præfensione possum allequi, futurus.

Hist. 3. Colicæ ex Dyspepsiâ diuturnâ, Gonagra superveniens.

Matrona quædam Colico Dolore, annos pæne viginti conflictata est, ut rarò Mensè immunis ageret; ut indies propemodum gravaretur. Torquebantur Intestina, & post Vermiculationes unius circiter horæ *παιστωμα* quoddam acre & pungens, non sine Dolore Sphincteris acutissimo, quantitate medicâ dejici solebat: Dejectiones secuta est Spirituum Submissio, sive languor, Incredibilis; unde in lectum se projicere, quòcunque Fors permitteret, medio interdum itinere, donec Ægra somno, vel quiete, vires integraret, identidem necesse habuit. Deficienti maximè profuerat Cardiacum, vel actu Calidum aliquid pythilare. Post breve Deliquium, Vitæ Munia sicuti priùs, repetiit. Cibum sic satis sumisit, & quamvis eo, ut dixi, more crebrò lacerata est, Vi-res & Colorem retinuit. Plures illa Medicos (Doctos, supiter! & Exercitatos) hæc de re consuluit; quibus, ut ipsa mihi renuntiavit, communis erat, quæ & maximè probabilis, Sententia, Colicam hanc à Dyspepsiâ proficisci. Sub finem anni supra quam moris erat, urgebat Colicæ, & Hystericæ Affectione sociata Dominam valdè emaciatam, debilem, languentem pæne confecerat. Nihil potiùs illius causâ volui, quam Alvum aperientibus expurgare Materiam, Turbas illic concitatas & inquietas

tem paregoricis sopire & componere; cumque restituissem, ut tenerem quem ceperam locum, & Ægrum fido tuerer prophylactico, Decocti Corticis Martiati haustum, bis vel ter in singulos dies propinavi.

Habet illud Decoctum pul. patrum & Limaturæ Ferri añ. ʒi. in Aquæ pluvie ℥viij. coquuntur ad ii.) per pannum Wallicum fit Colatura; Cujus ʒij. adduntur Aq. Hystericæ Londinensium ʒii. Tinct. Aurant. gtt. x. Syr. Caryoph. qs. fit in usum præfinitum Haustus. Remedium hoc, ad Menses aliquot, ad Congios plures usurpatum, magnum attulit momentum. Meliùs inde perfectiusque concoxit Ægrotâ; rariùs & tolerabiliùs doluit; Bonis erat Viribus.

Æstate proximâ, majoris utilitatis spe allecta, ad Aquas se recepit, quas antea commodè adversus hunc Affectum hauserat, Tunbrigenses: Martiatorum, quæ præparatorum, quæ Naturalium, usu, partim etiam Currus agitatione Milliaria quadringenta brevi spatio metientis (quod Herclè vero proximum) in Artus statim ab itinere, propellitur Materia *ισορροπία*. Erat utrumque Genu naturâ imbecille, nec ad motum, maximè ad declivem, idoneum satis. Utrumque obtorpebat, nec absque Dolore flectebatur: Dolori adjunctus est utrinque Tumor, cum mirâ debilitate & motu læso; Rubor autem nullus, ex Temperamento Corporis (quod opinor) frigido, neque Ardor ullus apparebat, sed Tumor, qualis solet esse Frigidæ Arthritidis; Interea temporis *ἡσυχία* adeò profusus integra est, ut nunquam magis.

Ut Gonagra, Morbo Colico hunc in modum *παιστωμα*, pro facultate

mederer, utriusque Affectus habitâ ratione, *Aquam* adhibui *Spadanam*, cuius Ampullam modicè tepesactam, infillatis cuilibet $\frac{1}{2}$ ℥. *Sp. vol. ol. gut.* aliquot, horas inter sextam & nonam, omni manè exsiccavit.

Decimâ seq. Vini albi Lusitanici Haustum, Gentiana Zedoariaeque Infuso alteratum: Quartâ pom. Decocti Cort. Martiati Haustum, cum Hibernorum Usquebach pauxillo. Quin imò, septimâ quâque die (quoniam illud Tormina, subinde recurrentia, pustularunt) Catharticum è Calomel. ℥℥. Extr. Eustach. ℥j. Scam. pul. Castor. Assie fœtid. solut. ana gr. v. diluculo sumendum. Vesperi Bolum è Ther. Androm. ℥℥. Zinzib. in Indiis Cond. Conf. Fruct. Cynorrhod. ana ℥℥. Syr. Aurant. q. s. cum Aquis idoneis & Diacod. ℥℥.

His Auxiliis, quâ per Renes, quâ per Anum, emissa est causa *Gonagræ* conjuncta; utriusque Genu Tumor subsidit: *Colicæ* item Materiam, cum Emolumento *Ægrotæ* lauto & locupleti, tum ejici, tum ex parte aliquâ præcaveri constat.

Non est autem reticendum, quòd ex *Dyspepsiâ* brevi tempore recurrente, denuòque Materiam ministrante, *Colica* recruduit; & Femoris dextri Internodium menses inde post aliquot infestavit Dolor, idem ferè ac si *Rheumaticus*; Vagus certè, quippe qui ad Acetabulum Coxendicis sensim ascenderet. Hunc comitabatur ejusdem *Pedis* (latè sumpti) totius Debilitas: Qui tamen Dolor &c. non alius esse jure potiori censeatur, quàm *Arthriticus*, ex Materiam recens ortâ partem nuper affectam, & eo nomine debilitatam, occupante.

Hiscè verò diebus, Anno nempe 1702. *Gonagrâ* & omne genus *Arthri-*

tide immunis *Ægra*, Affectibus interdum *Colicis*, at frequentissimè *Hysteriis*, quibus olim per *Gonagram* utriusque liberabatur, Afflicta, Aquis prædictis usâ est, & fructum ex eâ re ingentem retulit.

Hist. 4. Ex Colica Paralyticis, Arthriticis, Inunctione trucidatus.

Dominus R. propter Viam *Apfâ* mensem, *Ætatis* flore, *Colica*, quam *Pictonicam* appellant, aliquandiu gravatus, ex more & progressu istius mali ordinario, incidit in *Paralyfin*; Artus exinde marcidos, graciles, *zuvâtes* habens; per reliquum vitæ *Clinicus*. *Paralyfi*, sub ejus initium, accesserunt Dolores erratici, incerti, horum illorum Artuum Internodia cruciantes Autumno & Tempestate pluviam maximopere sævientes, & tum ad amuffim *Rheumatismum* simulantes, ut *Æger* eo morbi plûs decennium ægrotasse (*Medico*, nec indocto, nec inexercitato, tota cum vicinia consentiente) passim haberetur.

Cum *Ætas* præcipitavit, Dolor iste Vagus in Fixum mutatus est Articulorum juxta positorum, & nova Symptomatum Cohorte stipatum; id est, Tumore, Rubore, Lævore, &c. quæ cum *Arthritidem* eo loci jam esse *Fixam*, cum à Decennio fuisse *πρασινώδης*, vel luce clariùs ostenderunt. Materiam in Articulos impulsâ, & *Arthriticis* ibi paroxysmos faciente, perrarum aliquod, notatuque dignum, observare licuit; Artus scilicet eosdem ex *Paralyfi* flaccidos, macerrimos, tantum non emortuos; ex *Arthritide* floridos, inflam-

inflammatos, vegetæ & vitalis Vitæ indicia commostrantes.

Cum eò loci res erat, perfectæ (videlicet!) consummatæque Curationis spe deceptus, Circumforaneo cuidam, Hominum impudentissimo, nec quidem Vulgi stupore nobili, Se Vitamque suam commisit. Hic sartum tectum protinus ut Ægrotum redderet, Membrorumque omnium omninò compotem, Unguento illa nescio quo (Mercuriali, an secus,) oblinivit. Quid exinde factum est? Qui per Annos aliquam multos, si Vitæ momenta perpendamus, sic satis habuit, (benè enim appetere, concoquere, dormire, generare, similiaque eum Officia rectè obivisse, certo certius est) istà Inunctione absque ullà concurrente causâ, tanquam *Asthmate*, suffocatus, Animam agere cæpit, & aliquantò postea expiravit.

C A P. IX.

De *Arthritide*, Morbis quibusdam Cuticularibus subjecta.

ART. I. QUÆ Suppressioni *Gonorrhææ* Virulentæ subijciuntur *Arthritis*, ad Luem ea pertinet Veneream; cujus quidem Mali ista Suppressio in Causâ est, & cui *Arthritis* illa proximè succedit. Quæ Scabiem *Scorbuti* flammeam, quæ *Putursæ* siccam, quæ *Febris Eruptionem Mili rem* sequitur, ea non tam horum Symptomatum, quam ipsorum est Morborum *Επιζήμια*: Nec eâ re hujusce loci. Quæ *Achoribus*, quæ *Hæmorrhoidibus*, quæ *Ulceribus*, aridis & siccatis superest, illa hoc Capite perstringenda est.

II. De affectibus hujus *Symptomatiæ* Primariis generatim acceptis, primum observandum est, quòd multâ Naturæ operâ & labore, illi (uti *Arthritidum Symptomatiæ* morbi Primarii plerique omnes) Materiam, quam habent ineptam, inidoneam, & alienam, in Ambitum Corporis expellunt, ibique exterminant: Quo quidem nomine, cum *Arthritide Primigeniâ* rectâ, & legitimâ, ad amissim concordant.

Tum, de his notandum, quòd, quoties eorum Materia, seu Victu pleno & immoderato, sive Otio adaucta, per Excernicula priora minimè expressa, in Sanguine cumulata fuerit, ex eâ Sanguis Discordiam & Turbas subit, supra Naturæ modum vehementes; atque his succedit alieni per Articulos Expulsio; id est, ipsa quam dicimus, *Arthritis Symptomatiæ*.

Deinde advertendum, quòd *Arthritico* durante Paroxysmo Primariæ maximâ ex parte conquiescunt Affectiones; sistuntur Evacuationes istæ Morbosæ; Latices isti exsiccantur; Eo verò ad exitum perducto, scaturiunt denuò; & quidem tantisper, dum novâ repullulante & urgente Materiâ, Prælium redintegretur, & *Αἰψὸς Arthritica* revertatur.

III. Ex eo verò, quòd *Symptomatiæ* hæc nostra Morbo semper alicui externo submittatur; pronum est conjicere, eîdem illam, cum Primario suo, sed auctâ, sed in Organum majorem evectâ, & per Excerniculum insolitum, id est, Articulos expulsâ, gaudere Materiâ: Nec non exinde tum à reliquis *Symptomatiæ*, tum ab *Arthritide Primigeniâ*, vel primâ facie distingui.

Sufficiat enim, ex instituti nostri ratione,

ratione, Morbi hujus Derivationes Successionesque propter quas in *Symptomaticarum* numero ille censetur; tametsi concedamus (quod tamen non concedimus) Materiam ejus cum purè *Arthriticâ* reverâ *Specie* convenire. Et, quæ res est, ut planè & Latine dicam, ex hujusce Morbi Ortu & Metamorphosi quàm facillimâ, ex ejus concordantiâ & similitudine cum *Arthritide Primigeniâ*, vel eandem his utrisque esse Materiam, alio corpore in Ano, alio in Tibiis, alio in Auribus, ἀνομάτως; postea verò in Artubus; ἰσθμῶς, se gerentem; Vel, *Symptomaticæ* huic nostræ Materiam esse, *Arthriticæ* illi longè simillimam & germanissimam, existimandum est. Et quia hæc *Arthritis* vel ipsa est *Primigenia*, vel ei quàm simillima, idcirco de illâ postremo hoc loco differuimus.

IV. *Symptomatica* tam peculiaris subjiçienda est Curationi quodammodo peculiaris. Etiam si enim in ejus paroxysmis eadem Medendi ratio, & in eorum Intervallis idem Viçtus, ac in *Arthritide Primigenia* valebit; in iis tamen alia locum merebitur, imò vindicabit, quæ huic Affectioni propria est *Medicina*, mirum quantum à prædictarum Methodis varianda.

Nihil enim Ægro per vacationes paroxysmorum commodius, aut quod Adjuncti plus contulerit, quàm ut Morbus, quicumque fuerit primarius, sustentetur, alatur: Ut e.g. *Ulcus*, si quid existerit *Cuticulare*, nè Carne obducatur aut arefiat, per *Cathetica* sive Carnem modicè rodentia, eniti. Placet hunc in finem *Aqua Viridis exedens Barbettiana*.

Ad *Achores* revocandos *Epispastica* prope Aures applicentur; vel lenia

quædam *Attrahentia*, quæ Humorem illuc peccantem & vitiosum invitent, eliciant.

Ut *Hæmorrhoides* aperiantur usui esse possent *Aloetica* internè adhibita, externè verò *Hirudines*.

Quemadmodum Salutares sunt Evacuaciones, per *Ulceras*, per *Achores*, per *Hæmorrhoides*, hæ prædictæ, ideoque promovendæ, ita quidem, si *Hydrops*, *Colica*, *Tussis*, *Apoplexia*, vel siquid aliud Mali, ex earum Suppressione oriri videatur, omninò necessariæ sunt, & primo quoque tempore consciscendæ.

Atq; ista volui de *Arthritide Morbis his externis* supervenienti, quæ pro eorum numero multiplex habenda, & diversa: Hoc autem Capite propter eorum Convenientiam & *Arthritidum* iis enatarum Vicinitatem, ac si una tantum esset, explicatur.

Historia I. De Arthritide Aurium Achoribus subjectâ.

Currente Sæculo priori, *Damnonio* hoc *Orientali* florebat Ordine Equestri Gens, Humanitate, Opibus, & pietate insignis, illoque tantum nomine infelix, quòd Ea tota, tam Fœminæ quàm Mares (erant autem illæ quàm plurimæ) *Podagrâ* miserimè torquerentur.

Harum Una, Articulos non adeò graviter affectos habens, Dolore, Artus alios aliosque perreptante, multos annos est afflicta. *Rheumatismi* nomine, pro Vulgi more, Malum isthuc appellatum est, quod tamen potius *Arthritis Vaga* æstimandum. Decedente eo *Tussis* exoriebatur, factâ in pulmonem Materiam

μυτηπται, & phthisi paulò post oc-
cubuit.

Hujus *Arthriticæ* Filius jam quadri-
mus Aurium Morbo tentabatur; ex om-
ni parte tumuerunt illæ, præcipuè ve-
rò *Helix*. Tumor initio ruber & φλεγ-
μονώδης, brevi exinde tempore subal-
bicans. Serum illud acre, quod intus
contentum, in Tumorem Cutim extul-
lit; Fibras autem Cuticulares fodien-
do, Spiritusque earum Incolas irritan-
do, pruritus immanem, perpetuum
& ferè intolerabilem excitavit; in Cru-
stam posthæc albidiorum condensatum
est: quæ quidem Crusta, demum
exarefacta, & in Squamulas divisa, de-
cidit; relicto loco, tanquam à Variola-
rum frustulis, inflammato. Confertis-
sima erant hujusmodi Excrementa, &
quidem adeò crebra, ut propemodum
perpetua viderentur. Veteri subito no-
va Messis successit; pro Materie pec-
cantis abundantia, & Cæli Humiditate,
(quæ ad hujusmodi *πύους* contribuere
notabatur) major Ichor autem, quan-
do largitus profluxit, non sine Fæore
erat gravissimo, Naribusque ingratis-
simo: Ea spes Amicorum erat, ut Ætate
progrediente sisteretur iste Fluxus, &
quidem tuto; ex eoque Annis Puerili-
bus ita profuso, melius & tutius agere-
tur quod vitæ reliquum.

Ineunte quidem Adolescentiâ, for-
san ob Exercitationes eo tempore ve-
hementiores, Fluxus est remissio: At
Annorum vix triginta, Vir sobrius,
neq; *Veneri*, neq; *Baccho* deditus, *Ar-
thritide* corripitur, post homines natos
acerbissimâ. Per idem tempus Aurium
illa Affectio major recurrit, sed cum
Arthritidos Paroxyfmiis vices habens
alternatas. Horum enim Vacationibus
scaturiunt Aures; at Naturâ Paroxyf-

Tom. II.

mum moliente, ad eumque sese, quasi
accingente, siccantur hæ; &, ab his
siccatis, instantis Paroxyfmi non leve
ortum est indicium.

Hæc sunt, quæ de hujus *Arthritidis*
Ortu & Derivatione dicenda habui;
quæque si rectè judico, illius generis
eam esse ostendunt, cujus Materia
partim per *Achores*, partim per *Arti-
culos* expellitur: Eaque ratione, quòd
ordinariò, prior illa sufficiat Evacua-
tio, quàm primum autem *ὑπὲρ μέτρον*
in Sanguine cumulata & congesta fue-
rit Materia, itemque ad Exilium parata,
Paroxyfimum illa concitet *Arthriticum*.
Sic, ut Materie ad hanc vel illam
Partem Determinatio, ex ejus quan-
titate & Naturæ nisu fortiori, pror-
sus pendeat. Si verò ipsam spectemus
Materiam, esse illam, utriusque harum
pari ferè mensurâ propensam, & æqua-
liter faventem.

Sunt autem alia, quæ, cum aliis qui-
busdam *Arthriticis* huic nostro com-
munia, memoratu digna censeantur.
Primum, præter labem Hæreditariam
modò dictam, Causam hujus & *Ar-
thritidos* & *Achorum* antecedentem esse
procul dubio *Dyspepsiam*: Cibo enim
difficiliori (Porcinâ, Bubulâ, & istius-
modi aliis) nimium delectabatur; is
autem Ventriculo minimè confectus,
simul cum Corpore Morbum alere
judicetur. His addendum Ægri genus
Vitæ otiosum, neglectis scil. Exerci-
tationibus, quibus Juniores Satietatis
Mala seu prævertunt, seu resarciunt.
Otio facta est (quod tertio notandum)
Perspirationis Diminutio; Cuticulæ
universæ, Manuum verò præsertim
Ariditas: Unde Humores intus reti-
nentur; unde Malorum Illias. Urina
huic Ægroto in Paroxyfimo pro Dolo-

K

ris

ris & inflammationis ratione rufula, alias straminea, semper autem pro quantitate Poculenti larga. Ingruente Pluvia semper ille Venarum Distensionem, Sanguinis Orgasum, Corporis Hebetudinem persensit. Complures ille periclitatus est, per *Aquas Bathonienses*, per *Cathartica*, Sanguinem expurgandi Methodos. Nulla verò profuit. Adèd illi Sanguis intractabilis, & δυσμετάβλητος. In Cibo ἐυχόμενος καὶ ἐυπεπτός, parcè sumpto, quo Mórbi Causa præpediretur, Spes sita erat Prophylactica. Ille verò Cereri indulgens, & quicquid gratum erat, utut difficile coctu demittens, bisterve Anno fermè omni desedit *Arthritide*.

Unum adjiciam, quod huic Ægro proprium esse videatur; *Arthritida* nempe aliquando Dextram invadere Patellam; Drachmæ occupare spatium; per Dies aliquot durare: Paroxysmum autem insequentem, diuturnum esse, gravem, Genuque labefactare, & valde imbecillum reddere. Ob Genu imbecille factum est, quod Gradus scalares multò facilius expeditiisque sursum, quàm deorsum iret: quando in descendendo necessum, nè Corpus antrorsum rueret, summis illud Viribus cohiberi. Hoc autem Silicerniis, & depontanis ferè omnibus commune.

Hist. 2. De Arthritide Ulceribus subolefcenti, Epispasticis allevata.

Ulceribus, quæ Cutim mordent & exedunt, ἐπιγονομένης *Arthritidis* varia præsto sunt Exempla; ex quibus uno, quod ob Oculos rem hanc omnem planè & perfectè repræsentabit, contentus ero.

Vivit etiamnum apud Nos, Ætate adhuc constanti Vir; cujus, ut in ipsis *Arthritidos* Paroxysmis, ita non minùs in eorum Originibus, occurrunt plurima notatu longè dignissima.

Ingruente Paroxysmo præmitti solet Fastidium, Symptoma creberrimè prænuncium; tum Urinæ tenuis & pallidæ, tanquam in *Hysterica Affectione*, Profluvium; non nunquam etiam Mandibulæ Dolor, quasi propter imminentem *Ὀδονταλγίαν*: Spinam autem Ischiique Ossis inter Acetabulum, usitatè Dolor acutissimus, pariter ac ab Affectu illo molestissimo, quem Idiome Nostro a *Crick* appellamus: Ab illo verò diversus, eò quod vagetur, & Spinam perreptans ad Homoplatarum usque intercapedinem ascendat. Eò loci quàm diu iste viget, Spiritum Æger difficillimè trahit, ac si *Asthmate* pæne suffocatus. Hoc in statu, pomaceo liberaliter ingesto, sæpe ille ad tempus aliquod paroxysmum protelat: Grallator alias, Artuum exinde còpos. Hæ verò tantùm Induciæ sunt, æque breves & infidæ. Die enim postero, quâ pedibus, quâ manibus, solet universè & quidem acerbissimè dolere. Cum deserbuit Sanguis, in Carne Musculosâ Tumores facere Materiam νεσθηρὴν; durosque & longos, Restis in modum, excitare; & per Artus alios aliosque *πλευστικῶν* Articulos aggravare, constat.

Quemadmodum *Febris* & Dolor accedunt & intenduntur, Urina magis flàmmea & rubra est: Iste verò Rubor remittit simul cum Dolore, idque ejus proportionem. Veteris jam *Arthritici* summitatem Cubiti sinistri Tumor occupat *Ὀισθηματώδης*, Nuci Juglandi par, Tosfos habens intermixtos, duritie & mobilitate distinguendos. Hæc

Hæc sunt, ad hujus *Symptomatum* paroxysmos quæ præcipuè spectant, eorum verò de Origine considerandum est, quòd Æger hic noster *Ulcusculis*, quorum alia minora erant, nisi majoris secti Basin exæquantia, alia ad Diametrum Thaleri largiora, omnia verò Tibias obsidentia, ante multos annos afflictatus est. Quibus cum *Arthritis* subjiciebatur, quamprimum hujus Cura mihi demandata est, nihil potius habui, quàm ut, Naturæ Methodum imitando, ejusque vestigia reprimendo, Materiam per Cutim elicerem. Ideòque *Vesicatoria*, quibus id negotii perficiatur, in usum proposui; quin & Malleolo, Carpo, cæterisque Articulis Doloze cruciatis, vel eos quàm proximè, nunc plura, nunc pauciora, prout exigere videretur Ægri res, admovi.

Hæc autem eo cum successu acta sunt, ut acris Serii fætidi que admodum, Uncias sæpe quatuor, identidem sex, non nunquam octo, unum idemque extraheret *Emplastrum*. Unde Vicini Dolor Articuli statim mitigatus, & paulò post sublatus. Artificiosis hisce Colis adeò delectabatur Æger & profecit, ut quoties Dolor recruduit, ac si esset *ἀνάσσειν*. Ipsiùs sæpenumero *Epispastica* superponi juberet; ut, eodem tempore, sex septem interdum gereret.

Ex eorum Doloze & Fluxione macescit Æger; Caro illius impendio absumi; Vires debilitari & pessum dari solent; sed cum Emolumento, & Fructu certè amplo locupletique. Quamprimum enim *Ulcerata* exsiccantur, Somno & Fame postliminio restitutis, Cibo multum idem reficitur: Vires reparantur. Hisce verò adaugendis non parum conducit Aer apricus, &

Pomaceum; quorum alterum mirificè Appetitum acuit; alterum Animales Spiritus fovet recreatque.

Cùm *Miasmate Arthritico*, sive per paroxysmum, sive per *Epispastica*, liberatur Æger; nemo unquam Hominum vegetior, nemo hilarior. Ut Coctio recta sit, *Infusio Amaro Chalybeato* me hortante utitur; non nunquam etiam, ad Sanguinem instaurandum, *Aquis Germanorum Spadanis*; utroque certè, Eventu non infelici, imò felicissimo. Redit exinde *εὐστασία*. Saniatque sic, ut horum in paroxysmorum Intervallis Uxorem quotannis gravidam faciat, Valetudine, si unam excipias Claudicationem, factus integerrimà: donec Cibi abundantia & Satietaze Corpus amplè nutritum, & nimis sit impletum; inque Artus denudò erumpat Humor, iterumque *παροξύνεται*.

Hujusmodi Cyclus, paroxysmum simul cum Vacatione continens, quotannis in Annos singulos ter quater repetitur. Solet autem paroxysmus nunc unius Mensis esse, nunc duorum, interdum etiam trium, pro Materia plus minus cumulatà & evectà.

Ulcerata, quæ ab *Emplastris* sunt *Cuticularia*, brevi tempore sanantur; maximè verò quoties *Aquâ Calcis vivæ* abluuntur.

Cùm aliquando pedes tumescerent, ad detrahendum *Miasma Arthriticum*, unà cum Sero in iis depositum, Amici cujusdam hortatu Catharticum è fortioribus assumen. malo id eventum fecit; adverso *Æsculapio*. Si Evacuationes spectemus, instar omnium erant, in paroxysmo, *Epispastica*; in Vacationibus, *Diuretica*. Horum autem Usus uti perrarus fuit; Illorum

verò creberrimus; illis potissimum deberi agnoscendum est. Quòd, dolore Æger etiamsi acerrimo subinurgeretur, tamen ei sustinendo tolerandoque usque par existeret; neque per Decennium nuper elapsum, etiamsi tot tristissimis Accessionibus comitatum, si præcipuæ notæ Viscera, si Vitæ pondus attendamus, enervaretur aut multum debilitaretur.

Hist. 3. De Arthritide (cum Febre Intermittente) ex Hemorrhoidibus occlusis.

HIS affinis illa *Foresti* Observatio, de *Hollandiæ* præside quinquagenario; qui, cum *Hemorrhoidibus* affici solet, ex iis occlusis in *Tertianam* incidit, & paulò post in *Podagram* & *Chiragram*, adeo vehementes, ut per dies vigintilecto affigeretur.

Hujus Mali Causam esse, Vir Clarissimus existimavit, non solum phlebotomiam ac Catharsin prætermittam, sed (cum aliis quibusdam) & quidem maximam ex parte *Hemorrhoides suppressas*: Neque verò perperam; Ratus enim id, quod erat, per Lenientia, Ventrem inanivit. Quo subducto, & dolore Cataplasmatibus mitigato, in Excrementis denuo conspicitur ex *Hemorrhoidum* apertione Sanguis. Hoc viso Sanitatem Medicus pollicetur, & quidem brevi admodum Æger *Arthritide* liberabatur; neque Annis post sex Dolores *Podagricos*, *Chiragricos*, aut *Articulares*, etiamsi illa jam Ætate quæ ad hosce prona & proclivis, sensit.

C A P. XII.

Corollaria & Spicilegia quædam, cum Epilogo.

ART. I. **S**ymptomaticarum isti, quem protulimus, censui *Corollaria*, quæ ex his recognitis, sive omnibus, sive pluribus, inter se comparatis oriantur; & *Spicilegia* quædam, quando ad illas amplius illustrandas utraque non nihil conferant, jam denique superaddam.

Ex omnibus, gregatim sumptis, omnino liquet, quod *ἰδιοπάθειαι* iis, quæ puræ & germanæ *Arthritidi* sunt vicinæ (id est, *Arthritidi Colicæ*, & *Morbis Cuticularibus* supervenienti) maxime consentire cernuntur illæ, si, missâ Morborum primariorum consideratione, & ab iis *Symptomaticarum* Emanatione omni, illarum *Materiam* tantum intueamur, quæ *Chlorosi* & *Hydropi* *ἰννογενέαι* *Symptomaticæ* minus *proprie* nominantur. Iste verò *Consensus*, ex illarum simili *Materia* proficiscitur. Vicinis illis *Speciebus* magis propriis *Materia*, vel *Arthritidos* genuinæ ipsa, vel (uti supra declaravimus) ei quam simillima est; (sicut, è diverso, *magis propriis*, sed remotioribus, pro *Distantia*, dissimilis.) Jam verò *Symptomaticis* minus *propriis* *Materia*, (quod item ostensum est) pura puta est *Arthritica*: Unde elucet *Dicte* Veritas. Et quidem ob istam minus *proprietarum* cum *Exquisitâ* *Arthritide* convenientiam, *magis propriis* postponi illæ poterant, imò (ut *Ordinem* hanc in parte corrigam) debuerant.

II. Secundò: De *Symptomaticis* magis propriis advertendum, quòd nihil me movebit, si quis è perspicacioribus & nimio plus subtilibus, eadem Materiâ Morbos oriri posse diversos, eosque *Specie* distinctos asserens, *Luis* e.g. *Materiam*, non *Arthritida Falsam & Mendacem*, sed *Exquisitam & Genuinam* parere contenderit: Itaque *Symptomaticas*, (aliter quàm à Nobis statutum esse videatur) & inter *Se*, & cum *Arthritide Exquisitâ* congruere, pro certo habuerit: Nihil, inquam, isthuc me movebit.

Primum enim, Morborum *Materiæ*, five *Causæ Coniunctæ*, revera sunt in obscuro; & quis Atomorum Globus, five *Σχηματισμός*, e.g. *pestem*, quis *Variolas*, quis *Hydrophobiam*, & ita Affectum quemcunque Contagiosum, aut exiguâ Materiâ, quasi Fermento natum, afferat & producat, Deo soli cognitum & perspectum est: Nec quis unquam mortalium hæc in operto Naturæ fabricata fideliter representaverit, aut palam exhibuerit; Ideòque de *Symptomaticis* hisce nostris, utrum germana sunt *Arthritis*; an ejus tantummodo *Simulachra*; quum in utramque partem disputari potest, & quidem frustra; ex earum *Materiâ per se consideratâ*, non est temerè decernendum; quin philosophis magis oculatis, & *λεπτοτάτων λήρων ἰσχυροί*, missum illud faciemus.

Tum, de illarum Materiâ, secundum *phenomena*, si sentire & judicare liceat; certo certius est, primum, diversis illas primariis Affectibus, iisque *Specie* distinctis, exoriri. Deinde, eorum *Materiam*, signis suis Diacriticis usque manifestam, propriisque Remediis impugnamam, in statu peregrino

no illas retinere. Et quoniam Morborum *Specificatio* à nullâ aliâ re ducenda magis, quàm ab illorum Materiâ peculiari, Signis suis Diacriticis ostensâ; his consequens videtur, illas *Symptomaticas*, pro Affectuum diversitate primariorum, *Specie* distingui, propriasque postulare Medendi Methodos; ut & propria Vocabula.

Neque enim, tertio, si quis eas *Arthritidis* nomine comprehenderit, earum mutabit Naturam, aut Curationes; sed, nimis latâ significatione, Vocem eam, Morbum singularem exprimere solitam, reddet *Æquivocam*; Morbos longè disjunctos, eosque non paucos, complectentem: Quâ quidem re, ἐν τῷ ὀνόματι πλεονάζει nihil magis fugiendum.

Nos certè Opus practicum moliri, & hos Affectus eo modo tractare studuimus; qui ad eos tollendos, aut mitigandos, maximè conducant: Quem in finem, ut in superioribus *Arthritides* alias *Genuinas*, in *Secundariis* & sensu laxiori *Symptomaticis* censuimus; quòd *Chlorosi*, quòdque *Hydropi* subjiciuntur; ita hic multò satius esse duximus, tametsi veræ sint omnes hæc *Arthritides* (quod tamen ita esse, nec à quoquam unquam probatum, nec à Nobis concessum) ut *Adulterinæ*, interque se diversæ, & magis propriè *Symptomaticæ*, habeantur: Quoniam hæc positio, ad earum Curationes & aptius lucubrandas, & feliciter exigendas, utilis est immensi.

Perimetrum circulare ad suum Diametrum in ratione *Triplâ sesquiseptimâ*, sive ut 22. ad 7. esse statuunt, & quidem omnium consensu rectè statuunt, *Geometæ*: Quamvis id non tam

ex Rei Veritate, quæ profecto nulla est, quàm ex positæ Commoditate & in Solidis dimetiendis Utilitate, factum est.

III. Unum adhuc restat, quod quidem me sollicitum habet, quodque Lectorem moneri par est: Non eam hujus Scripti Mentem esse, quæ *Melancholiâ*, *Scorbuto*, *Lue*, vel alio quovis Morbo è primariis suprâ dictis laborantem, *primigeniâ* simul *Arthritide* laborare posse diffiteatur: Quin è contrario (quantum video) posse ita fieri, (ut, illorum altero qui ægrotet, *podagrâ* similiter ægrotet *primigeniâ*) lubens agnosco. Mihi verò cum hiicce solum Morbis negotium, qui statum pristinum vel partim vel omnino deferentes, sub falsâ *Arthritidos* Imagine lacessunt Ægros.

IV. Præter has *Imagines Arthriticas*, quæ suo quæque genere perfectissimæ, & omnium, quas Ego notavi unquam, maximè sunt elaboratæ; Aliæ cernuntur minùs perfectæ, neque tam ex amussi ad exemplar illud ingens, *Arthritida* videlicet *primigeniam*, formatæ. Sunt illæ *Fœtus Naturæ*, sed *Abortivi*; sunt illæ *Conamina*, sed *languida*, & frequenter *vacua*. Habent tamen omnes nihilominus *Dolorem*; aliæque *Tumorem*; aliæque etiam *Ruborem*, Breves habent plerumque *paroxysmos*, neque ex *Stadiis* omnibus perfectis conflatos; atque ad eò *intercisos*, *interruptos*.

Harum *Abortionum* *Causa*, ex *Naturæ* imbecillitate, & ad *Arthritidem* eluctandam *impotentia*; vel ex *Materiæ* Defectu *peccatricis*; vel ex *Sanguine* *δυσμεταβάτῳ*, & ad *Arthritida* subeundam minimè *apto* & *proclivi*,

ut intelligo, petenda est: Certè tanta illarum *ἁπείρα*, Mos ita dubius, ut ad hæc nostras *Symptomaticas* nihil esse censeantur, neque sermone longiori persequendæ.

Minimè verò tandem, quòd hæc *Abortiones* nunc, ut aliorum Morborum aliæ non paucæ, (quod jam pridem detexit Clariss. *Sydenhamus*) apud *Vulgus Scorbuti*; nunc etiam *Rheumatismi*, facti, vel imperfecti, *Nomine* insigniuntur; & passim *Curationi*, pro hoc vel illo *Nomine*, (quàm autem auspiciatò coniectari facile est) subijciuntur.

V. Postremò addam, quòd *Articulares Glandulæ*, quæ tantopere in statu *Corporis* secundo & naturali, per secretam *Mucilaginem*, (*) *Articulorum Motui*, imò *Vitæ Animalis* conservandæ; in statu ejus vitioso adversoque *Sanguinis Depurationi* & *purgationi* pari modo inserviunt; quando per has exprimitur *Venenum*, in alio *Corpore* *Ποδαγριών*; in alio, *Melancholicum*; in alio, *Scorbucum*; in alio, *Venereum*; in alio, *Febrile*; aliud videlicet aliudque longè *diversum*, summe *perniciosum*: Ut dictæ *Glandulæ*, ex *Incrniculis* totius *Corporis* celeberrimis sint: Neque per *Catarrhos*, *Infantum*; neque per *Rheumatismum* *Muliebrem*, *Fœminarum*; neque per *Hæmorrhoida*, *provestiorum*; quàm per *Πύον* hanc *Articularem*, *Seniorum* *Vita*, *Salus*, & *Incolumitas*, magis sustentetur.

Epilo-

(*) Vide Clarissimi *Haverii Osteologiam novam*, Diatribam *De Glandulis Mucilaginosis*.

Epilogus.

ITA demum absolvimus *Systema Arthritidum Symptomaticarum*; eas *Species* percurrendo omnes, non quas *Imaginatio* peperit; non quas *Opinio* commentata est; vel *Auctores*, *Scripta* sua compilantibus, sunt elargiti; sed quæ nobis *usu* & *experimentis*; quæ *Observatione* & *Exercitatione medicâ* occupatis, sese prodiderunt.

Harum *Modos* & *proprietates* explicari fuimus conati, *medendique rationes* & *Indicationes singulas*, quàm possimus aptas idoneasque, earum singulis accommodare. Nunc *Calcar* adhibendum, & *Arthritidem* in nonnullis omni *Industriâ* promovendam; nunc contra *Fræno* opus esse, & *Morbos* artificiosè sisti suffaminariq; oportere: *Materiam* nunc per *Locos Muliebres*; nunc per *Renes*; nunc per *Ambinum Corporis*; nunc per *Anum*; nunc per *Os*, *evacuari*; nunc, omisâ *Evacuatione omni*, *alterari*; nunc, & *Alterantibus* & *Evacuantibus* neglectis, tantummodò *præcaveri*, in ipsoque *Ortu* *supprimi*, debere demonstravimus.

Si, in ponendis hisce *Indicationibus*, usque designandis, errasse nos constite-

rit; (in re verò tam multiplici, tamque intricata, nihil errare, plusquam humanum est) certè suam cuique *Symptomaticæ Arthritidi* propriam esse, ex *Derivatione propriâ*, *Naturam*; tum item harum singulis, pro suâ cujusque *Derivatione* & *Naturâ*, *Curationem* excogitandam esse propriam & peculiarem, omninò comprobatum est.

Jaçto isthòc *Fundamento*, quæ mediocriter (pro earum *Dignitate*, si quidem mediocriter) à Nobis aperiuntur *Symptomaticæ*; tum eas ampliùs explicare; tum eas illustrare; tum earum *Numerum* explere poterit *Observatio* posterorum. Quibus in medio relinquam *Scrofulæ*, *Rachitidos*, *Pforæ*, *Diabetis*, *Icteri*, *Dysentericæ*, aliorumq; complurium *Chronicorum* erga *Arthritidem* *Inclinationes* & *Demigrationes*, si quæ sint, & qualescunque, evolendas: Esse verò plurimorum; Easque longè inter se diversas, & discrepantes: ex jam prolatis, quæ à Nobis, ut dabatur *Occasio*, perpaucis *Annis* spatii cogentur, abundè verisimile est.

Animus erat, de *Arthritide Anomala* quæ habuimus dicenda, his subnectere: sed, in præsentia, *Manum* hâc de *Tabulâ*; &, *Spatio* jam exacto, *sistentes* (*anhelantium* more *Cursorum*) paulisper respiremus.

F I N I S.

Ἐπὶ τῆς ἐπιλογῆς τοῦ συστήματος.

EPI-

E P I T O M E.

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide Symptomata, generatim.

- M**orborum Migrationes Successionesque ex Hippocratis Præcepto, sunt inspiciendæ. ARTIC. I.
 Arthritis alia Primigenia; alia Secundaria, sive Symptomata. II.
 Quæ vel Materiam, vel in hujusce generis Arthritida Materiam *Μάκρωσπον*, Morbo alicui Primario, & precedenti, refert acceptum. III.
 Hujus Regionis Symptomata recententur, suntque Arthritidos, generatim sumpta, quasi Pars dimidiata. IV.
 Symptomatarum Ratio Generalis in eo sita est, quod cum Morbi sunt à Primigeniâ distantes, ei tamen gradatim appropinquant. Modum Appropinquandi certissimè demonstrant, simul cum usurpato Arthritidos Primigeniæ Vultu, Primariæ Exuvie. Conditio earum specialis. V.
 Symptomatarum Differentiæ, si earum Externa, si Paroxysmos spectemus: Partis facilitas à Primariæ Indole, & in Arthritidem Propensione. VI.
 Alia (Arthritis) Symptomata improprie dicta, quæ Rheumatismo superat; Alia magis Propria. VII.
- Quæ generatione procreatur vel Equivocâ; ut ex Chlorosi, & ex Hydrope Arthritis; vel Univocâ; quæ eandem cum Primario Materiam habet, quæque ob Crisin aliquam imperfectam exoritur: Ut reliquæ omnes. VIII.
 Symptomata magis Propria non nisi Chronicum Vetustum sequitur, & Grandiores invadit; contra quàm minus Propria. IX.
 Symptomatas hæc Specie inter se differre, & diversas poscere Curationes, existimandum est. X.
 Ex Morbi Primariæ & Arthritidos Primigeniæ Therapiâ elicitur, in mendendis Symptomatis Indicatio. XI.
 In Paroxysmo, ab Arthritide; in Vacatione, à morbo Primario. XII.
 Prophylaxis ad Menses proferenda, ad Annos aliquando repetenda. XIII.
 Ætiologia Arthritica, ob neglectam Symptomata & Primigeniæ Arthritidos Discrepantiam, hætenus imperfecta. XIV.
 Curatioque inidonea. XV.
 Methodi Ratio. XVI.

CAP. II.

De Arthritide Rheumatismo superveniente, Symptomata falsò appellata.

TRANSITIO. ARTIC. I.
Rheumatismo soli Frigore creato succedit Arthriticis; Is autem, Sanguinis Lentore gravi & repentino Capillaria infarciens, generatur. II.
Quò fiat ea *Ἰσοσπόρος* exquiritur. Non à Chylo acescente, (Sanguis injecto Lacte non coagulatur.) III.
Neque solum ab Acido, Serum ejus calefactum per Frigus subitum condensatur: Rheumaticorum Urina minus salsa: Serum, addito Syrupo Viola- ceo, virescit: Pellicula Sanguinis, per instillatam Sublimati Solutionem, albescit. Lentorem vel à Calore Frigoreque vehementibus & continuis, vel à Sale Alcalico, vel ab utroque nasci concluditur. IV.
Rheumatismo malè tractato subjicitur hæc Symptomata, & Arthritidem Frigidam æmularur. V.
Illius Facies & Mos. VI.
A reliquis Symptomaticis ut distingui- tur. VII.
Adversus Rheumatismum valere posse Vomitionem, sed frequentem & cautè præcipiendam. VIII.
Ad hanc Arthritida requirit Indicatio, ut tollatur iste Lentor. Quem in finem Antiscorbutica, Spiritus Volati- les, adhibeantur. Quid per Oleum Te- reb. Quid per Camphoram agatur, periclitare. IX.
Ptyalismus proponitur, & Emplastra cum Mercurio; ut &, ad Articulos exonerandos, Suctus. Quid per Ma- turantia fiat, deliberandum. X.
Tom. II.

CAP. III.

De Arthritide ex Chlorosi, & ex Mensium Suppressione.

ARthritis à Chlorosi Symptoma- tica est rarissima. ARTIC. I.
Eas tantùm aggreditur, quæ Stirpe sunt Arthriticè prognatæ. II.
Causam habet Continentè, à Chloroseos Continenti longè diversam, & ad istum Morbum se fortuitò adjungit. III.
Interdum Vaga est, sub Rheumatismi Nomine delitescens: Aliàs Articulis affixa: Utriusque Diagnosis. IV.
Indicatio vult, ut per Muliebria Mate- ria peccans expellatur; quò Partu Naturali; V.
Quò Mensibus. Hisce procurandis inter- viunt Martiata cum Emmenagogis juncta, Aquæ Martianæ, cum Purga- tione non nunquam intercalanda. VI.
Arthritidis ex Mensium Suppressione, Origo & Mos. VII. VIII.
Medendi Lex ut per Catharsin, sed Modo peculiari celebrandam, Ma- teria dimittatur. IX.
Foniculus aperiatur. X.
In ista Pari Symptomaticarum impu- gnando, quantum intersit. XI.
Historia Arthritidis vagæ, Fixæ, No- dose, Hereditariæ, ex Chlorosi Natæ, per Emmenagoga fugatæ.

CAP. IV.

De Arthritide Hydropi Superveniente.

HYdropi Arthritis etiamsi crebrò supervenit, inter Naturæ *δυσινε* tamen est censenda. ART. I.
L Ab

Ab Hepate, sive viscerum aliquo nobiliori, Labe indomitâ vitiato, quicunque fit Hydropicus, raro Is Ποδογρια.

At si in Liquido omne vitium, ex eo sæpe oritur Arthritis. II.

Maximè verò post Amara & Chalybeata, Hydragogis submissa, vel (ubi consistunt Vires) statim post Hydragoga. III.

Spiritus Sero liberati, vel per Se, vel Medicamentis incitati, emergunt denique, Materiam è Sanguine pellunt alienam; IV.

Atque aded Seminium, si quod intus latuerit, Arthriticum. V.

Et quidem bono omine. VI.

Nullum postulat hæc Arthritis Therapiam nisi quâ fervetur, augeatur, ordinetur. VII.

In hunc finem Singularia recensentur. VIII.

Ut ea componantur, & in Methodos redigantur. IX.

Ad Hydropa propellendum, Vere & Autumno aqua subducenda, & quidem Drastico potius quàm Leniente: Æger nec plus, nec aliud bibat, quàm Coctioni & Nutritioni quod sufficiat. X.

E Lecto mane quàm primo exurgat; Vesperis maturè cubet; bis in die Corpus sub Jove exerceat. XI.

Hujus Methodi Utilitas. XII.

Historia Prima, De Arthritide Hydropi probè curato feliciter accedenti.

Secunda De Arthritide Ascite, ejusque Remediis, auspiciatò agnatâ.

Tertia exhibet Podagram, Asciti per Naturæ Vires subortan.

Quarta, De Hydrope per Diuresin & Abstemiantiam victo, cum Arthritide per Amara & Chalybeata famulante.

C A P. V.

De Arthritide Melancholica.

EX Univoci ortûs Symptomaticis, Principatum habet Arthritis ea, quæ diutinæ succedit Melancholiæ.

ART. I.

Hæc Melancholia duobus pendet, I. Spirituum Animalium à Naturâ Teneritudine; quæ causis evidentibus sæpe augetur: 2. Rebus eos afficientibus. II.

Natura id, quod Melancholiam peperit, aliquando in Articulos trudit; itaque Symptomaticam hanc Arthritis progignit. III.

Clementer ea ferè se gerit. IV.

Idedque Melancholiâ, brevi recurrente, excipitur. Ut Arthritis ea dignoscatur. V.

In Arthritide Morbo Hypochondriaco subnatâ, juvat id, quod primis viis includitur alieni, per Alvum amoliri; Coctionemque instaurare. VI.

Præcipue verò aquis purgantibus, Tartaro laxanti & Mannâ adjutis, quæ blandè Alvum subducant. His superaddi possunt aquæ Diureticiæ, vel Infusum Teæ cum è Ferro præparatis; vel etiam Decoctum Corticis simplex, aut Chalybeatum. Prodest aliquando, loco Cerevisiæ, Decoctum Chinæ, Sarsæ &c. VII.

Hist. 1. De Arthritide Melancholiæ Diurnæ succrescenti.

Hist. 2. De Morione, Melancholiâ Hypochondriaca & Arthritide interempto.

Hist. 3. De Arthritide Hypochondriacâ Purgantibus præoccupatâ.

Hist. 4. De Morbo Hypochondriaco cum agnatâ Arthritide, Aquis Astropentibus subactò. Hist.

- Hist. 5. De Gonagrâ miti Hystericâ,
Chalybe concitata.
Hist. 6. De Arthritide Hysterica.
Hist. 7. De Arthritide Melancholica
cum Ventriculi &c. Affectione, per
Paroxysmum regularem allevata.

C A P. VI.

De Arthritide Fixâ Scorbutica.

Melancholicæ proxima est Arthri-
tis Scorbutica, sed longo proxi-
ma intervallo. ART. I.

Scorbutus apud Damnonium paulò
antè frequentissimus; sed vicini Bel-
gii Scorbuto, hoc est, Genuino disti-
milis. II.

Ejus Symptomata celebriora recensentur. III.

Utrùm Scorbuti Calidi sit ubique sui
generis Materia, ambigitur. IV.

Lepra jam pridem in Damnonio Ende-
mia; cujus gratia Nosocomia passim
quàm plurima. V.

Partim illa Salis Communis, partim
etiam Tabaci usu cicurata, maximè
verò Pomacei, in Scorbutum hunc
Calidum degeneravit. VI.

Scorbutus hic Noster Arthritida Fixam
imitari gestit. VII.

Scorbuti hujus cum Arthritide Conve-
nientia. VIII.

Mites habet Paroxysmos hæc Sympto-
matica, sed diuturnos. Præter cætera,
Morbi sui primarii retinet Sympto-
matica, Scorbuti præcipuè veteris &
confirmati. IX.

Est semper Calida. X.

In Paroxysmo, Materia Articulis impa-
cta blandè foras elicienda. In pravo
Repellenium usu quid illi fiet. XI.

Extra Paroxysmum, vel Ptyalismum,
vel per Catharsin Materia Evacua-
tio; tum per Antiscorbutica Arthri-
ticis maritata, Alteratio, Succo Her-
barum Martiati in usum commendantur;
ut & Aqq. Ferratæ Diureticiæ;
& Decoctum Teæ Pomaceum ali-
quibus prodesse potest, præsertim Æ-
state; & Hyeme Cerevisia Rad. Oxy-
lap. &c. medicata. XII.

Nullus hic Crepitus Ossium, at Tu-
mor pedum minimè prætermittendus;
Ejus Descriptio; XIII.

Et Curatio. XIV.

Historia I. Ab Arthritide Scorbuticâ
Ulcus malè tractatum; unde Visus
Abolitio, deinde Abscessus, & demum
Mors.

Hist. 2. Scorbutici Calidioris soboles
Arthritis.

Hist. 3. Morbus Articularis, Scorbuti
Alumnus, cum Vomitu Bilioso, Aus-
teriori & Volarum Ariditate.

Hist. 4. Scorbuto suborta, & Ejus Eru-
ptionibus adjuncta, Arthritis.

Hist. 5. Pedum Tumor Scorbuticus,
Arthriticus; cum pruritu ferino.

C A P. VII.

De Arthritide Lui Venereæ succe-
denti.

AB antiquo Venus immoderata,
dudum autem, Lue ad eam se
adjungente, Arthritidem maximè cre-
berrimeque introducit. ART. I.

Horum Morborum Convenientiæ, & in-
ter se consensus; unde ad hanc ab illa
tam facilis Migratio. II.

Nemo à recenti Lue Podagria Miasma
Venereum evehi priùs & maturari

L 2 oportet

oportebit, quàm Articulis impingi potuerit. Iledque rarò nisi Grandiores invadit hæc Arthritis, scil. à Lue derivata. III.

Sed nec à Veteri Patursa procreatur, ubi Arthritidi moliendæ Natura impar reperitur. IV.

Patursam Arthritida parientem adjuvat Mos Empiricorum ille, quo in curandâ Gonorrhœâ præproperè, & neglectâ vel remissè facta Purgatione, Puris excretio supprimitur. V.

Luis in Arthritidem Mutatio, ex Ægroti Corpore ad eam recipiendam idoneo, vel secus, pendet quàm plurimum. Arthritis ista nunc in eodem Corpore cum Lue generatur, nunc per Concubitum in diverso. Uti à Nutricis Lue in Aluminium derivetur Oculorum Epiphora, &c. VI.

Quodnam hac Arthritide Afflictorum Corpus. VII.

Morbi hujus Diagnofis qualiscunque. VIII.

Intercisis ejus Paroxyfmis Apoplexia, vel Motus Convulsiivi plerumque fatales (si nulla fuerit Evacuatio) superveniunt. IX.

In Paroxyfmo, Dolor Hypnoticis, sed cautè adhibendis, nè illorum abusu, Materia Morbi Nervis impingatur, mitigandus. X.

In Paroxyfsmorum Intervallis, à Lue Venereâ mutud sumenda Indicatio; Antisyphiliticis Sanguis tuendus; è Mercurio comparata adhibeantur, maximè verò per ea Salivatio: quodnam illius instituentæ Tempus imprimis opportunum: Placet etiam purgatio cum Calomelane. Post usum Mercurii, Lignorum Decocta miscantur. Valent Aquæ Diureticæ diu recleque potæ: Valent etiam, ex Animonio, &c. Alterantia. XI.

Hist. 1. De Arthritide impurâ, Aquis Diureticis subactâ.

Hist. 2. De Arthritide, Luis Sobole, à Δυσσίοτοις irritata, Febrim excitante, Caput aggressâ.

Hist. 3. Luis Venereæ succrescens, Caput impetens Arthritis.

Hist. 4. Arthritis Luis ἐπιρρομὴν, Victu, Digestivis, & Equitatione moderata; tandem Intestina invadens, Sanguinis àνω ἐστὶ κἄτω Missionem pariens.

Hist. 5. Arthritis Luis Venereæ superveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulsionem universalem, & demum Mortem, inducens.

C A P. VIII.

De Arthritide Asthmatica.

Podagra succrescit Asthmati creberime pituitoso; quo Affectu laborantes, nono & decimo etatis Lustro, rarò maturius, dolent Articulis; maximè si præcesserit Medicina. ART. I.

Quæ, ceu Cathartica, præcipuè verò ἀποσπαστικὰ, ceu ex Alterantibus Anti-Asthmatica, gignendæ Arthritidi cum primis confert. II.

Arthritidis hujus Materia minimè recens æstimanda. Quia nemo repente Πόδαγρῆα: Quin potiùs in Corpore diu illam latuisse, Pituitaque forsan involvi, & cum ea per Sputum κατ' ἐπίρροσιν excerni, credibile est. Æstate hæc Arthritis lætatur; quod quidem ejus χαρακτῆρισμὸν. III.

Ita hæc Arthritis, Hyeme minimè obdormiscens, ab Asthmate superatur; sub ejus Persona deluescit: Æstate verò, cum ad Ambitum Corporis Sanguis liberiùs effertur, propriè elucet. IV.

Ex ista hujusce Materie frequenti Ex-
puitione, fieri videtur, quod Arthritis
hæc omninò blanda, minimèque Dolo-
re vehemènti, multò minus Tossis, &c.
est signata. Indicium ejus optimum in
eo locatur, quod Asthmatis usitate &
ex more submittatur; cetera Arthri-
tidi primigeniæ persimilis est. V.

Ex ista Successione in Symptomaticis
habèda est, & Pecloris, Spiritus, Tussis,
Sputi considerationè cõprehendit. VI.

Neque enim hunc in modum Asthmaticos,
& Arthritidem negligere juvabit;
quin simul atque fieri potest in Ar-
ticulis Dolorem excitare, quo leve-
tur Pulmo. Hac de Causa, Sanguinis
missio, vel parca admodum, vel nulla,
ne Arthritidi protrudendæ Natura
impar reddatur, admittenda. VII.

Per $\Delta\pi\alpha\varsigma\iota\kappa\alpha\tau\iota\zeta\alpha$ Catharsis instituenda,
quibus Sanguis in Orgasnum excite-
tur. Catharsis etiam Pulmonem exo-
nerat, Spiritumque liberat: Sed,
quoties in Simplici Asthmate Pitui-
toso, non toties hoc in Asthmate re-
petenda, ne recta Arthritis impedia-
tur. VIII.

Ad depellendum Asthma, & concitan-
dam Arthritida, mane Inf. am. Cha-
lyb. exhibeatur: Quarta pom. & no-
na vespertina Balsami alicujus, vel
Tinct. Sulf. Dosis majuscula. Diebus
aliquot interpositis, extrâ loco se-
pissimè dolenti Attrahens admo-
vendum; Tumori, vel quàm proximè
illum, Epispasticum. Quando Artus
per se invadit hæc Arthritis, omninò
promovenda est. Natura enim, Asth-
mati occurrit per Arthritida. IX.

Si Bechicis Opus usque fuerit, Iis, sed
lenioribus, Vespera utendum: Hinc
mane seq. Sputum, nec ad Meridiem
abiudetur Appetitus, Narcotica his

Asthmaticis parum tuta. Ad invitân-
dum Somnum, si defuerit, adhibea-
tur Lectio, Frictio, &c. X.

Minuitur Asthma, quâ proportione au-
getur Arthritis.

Huic Symptomaticæ adjungi solet Pe-
dum Tumor Serosus; Ambulatione,
Frictione sæpe brevi tollendus. XI.

Ab hac Arthritide restituitis Equitatio
commendanda; ut & Victus idonea
ratio; cum Eccoproticis, & Digesti-
vis, ad Asthma & Arthritida præca-
vendam, subinde repetendis. XII.

Sicco non nunquam Asthmatis subnecti-
tur Arthritis. Illius Descriptio qua-
liscunque profertur, & in hanc Mu-
tatio arguitur. XIII.

Ejus Curatio breviter delineata. XIV.
Hist. 1. De Asthmate Pituitoso, per Ar-
thritidem, Exemplo notabili mitigato.
Hist. 2. De Arthritide, Asthmatis ex
Plethora, feliciter adjuncta.

C A P. IX.

De Arthritide Febri Succedanea.

Febri non nunquam exquisitæ, & per-
fectæ, succedit Arthritis. ART. I.

Quæ quidem Successio, sive ob aliquid
in Sanguine contentum, si-
ve ob Glandulas obstructas oriatur
Febri, perfacile capiatur. II.

Ab eodem Miasmate (quod priùs dixi)
concito & debacchanti, Febri; ab
ipso leniùs moto, sed exulante, Ar-
thritis accersiri solet. His addendum,
quod Virus Arthriticum concitandæ
Febri valdè appositum est. III.

Secundo, si Febri à Glandulis obstru-
ctis sit, illa obstructio Sanguinis Or-
gasnum parere potest; ut & ille

L 3 Orgas-

Orgasmus, (sic ut Æstus Exercitatione quâvis adscitus) Arthritidis Paroxysmum. IV.

Hujus Symptomaticæ Natales optimè illustrat Angina Arthritica; quæ quidem manifestò Arthritis est Anomala, cum Febre magnâ & gravi præcedente. Morbo tamen acuto, rariùs forsàn quàm diutino, Ἐπιζήται Arthritis. V.

Ratione Paroxysmorum, una est Arthritis ex Febre nata; eaque Arthritidi Primigeniæ persimilis: Ratione Ortûs, multiplex est, & longè à se diversa; quod particulatim exponitur. VI.

Quæ Febrim comitatur Arthritis omnino provehenda est, & promovenda; quæ præcipua, unica hujus medendæ Indicatio Therapeutica. Verum in hujusce Symptomaticæ Prophylaxi, Febris illius, cujus Symptomatica Fœtus & Germen est, habenda ratio. Si Habitudoιν Subolescat Arthritis, Habitudoιν istam efficiens Materia exterminanda, corrigenda, prævertenda. Si Febri Ἐπιζήται οὐδὲ submitatur, durante Insultu, per Cardiacâ & Diaphoreticâ utriusque Materia dimittenda est: In Vacatione, causa antecedens Aquis Diureticis auferenda, Lacte Asinino, &c. permulcenda: Et sic in aliis hujus generis Symptomaticis. VII.

Hist. 1. Arthritis Synocho secundaria.

Hist. 2. De Arthritide Habitudoιν Subolescenti subjunctâ.

Hist. 3. De Arthritide cum Febre Ἐπιζήται οὐδὲ vires exercente.

Hist. 4. Quartanam, Cortice suppressam, Arthritis sequitur, cum Arenulis.

Hist. 5. De Quartanâ in Arthritidem mutatâ.

CAP. X.

De Arthritide ex Colica.

Colica in Chronicis hujus Populi pervagatissimâ est; ejus, quæ Arthritidem præcurrit, Descriptio generalis. ART. I.

Est autem ea non nunquam Bilio ta; quæ breviter depingitur. II.

Ejus in Arthritidem Metamorphosis: Istiusque Commoditas; sive Caput, sive Intestina spectemus. III.

In hac Arthritide Materia foras elicienda, idque Remediis potissimum externis. Cardiacâ interna (quæ hujus Curationis Proprietas esse videatur) admodum cautè usurpanda, ne in Caput arietent. IV.

Alia verò Colica est (Arthritidis productrix) à Pomaceo immiti acidoque: Et est ejus proportione. Quo tempore nostros Homines invadat: Confirmatæ illi, & inveteratæ supervenit Arthritis, genuinæ persimilis. V.

Natura istam Mutationem per se non nunquam molitur, sæpe verò numero per Purgationem Drastringam & Elateriam; non nunquam etiam Cardiacis internis excitata. VI.

Habet hæc Arthritis Dolorem acutissimum; in Colicam ex facili revertitur; iterumque Arthritidos Personam induit, iterumque deponit; raro Tofis &c. signata est. VII.

Alia Podagram progignit Colica, quæ à Dyspepsiis oritur: Hujus Descriptio. VIII.

Qui sunt hujusmodi Κανόμαχοι, Ætatis flexu aliquando Arthritide laborant; quæ Colicam tum exceptat, tum ab eâ sæpe excipitur. IX.

Utrum

Utrum hæc Arthritis à Colica derive-
tur; an potius Arthritis sit, dudum in
Intestinis Anomala, jam verò in Ex-
ternis Partibus rectè se habens, etsi in
dubiis ponatur, in Arte factitandâ
eòdem ferè recidit: Neque depelle-
tur hæc Arthritis, nisi Colicam, cui
subjicitur, intueamur. X.

In Paroxysmo ferè eadem, ac in Arthri-
tide Exquisitâ, Medendi ratio: Pro-
phylaxeos alia atque alia est, pro
Causæ remotioris diversitate. XI.

Hujus Tribus Symptomaticarum Pa-
roxysmi omnium maximè per Ecco-
protica, vel præcauentur, vel mi-
nuuntur. XII.

Hist. I. Arthritis Colicæ Biliofæ secun-
daria.

Hist. 2. Arthritis, Colica ex Pomaceo
ἐπιρρομείην.

Hist. 3. Colicæ ex Dyspepsiâ diurnæ,
Gonagra superveniens.

Hist. 4. Ex Colicâ Paralyticis, Arthri-
ticis, Inunctione trucidatus.

C A P. XI.

De Arthritide Morbis quibusdam
Cuticularibus subjecta.

QUÆ Achoribus, Hæmorrhoidi-
bus, & Ulceribus superest Ar-
thritis, hoc Capite tractatur. ART. I.
Morbi ejus primarii alienum aliquid
expellunt; adaucta eorum Materia
Turbas ciet in Sanguine, quas sequi-
tur Arthritis. Arthritico durante
Paroxysmo, conquiescunt Affectiones
Primariæ. II.

Hujus Symptomaticæ Diagnostis: Est ea
Primigeniæ Arthritidi conjunctissi-
ma: ideoque postremo hoc loco discus-
titur. III.

Morbus quicumque fuerit Primarius om-
nino promovendus: Ulcus, per Ca-
thartetica; Achores, per Epispastica,
vel leniter Attrahentia; Hæmorrhoi-
des, per Aloetica internè data; per
Hirudines externè adhibitas. IV.

Hist. 1. De Arthritide Aurium Achori-
bus subjectâ.

Hist. 2. De Arthritide Ulceribus subo-
lescentis Epispasticis allevatâ.

Hist. 3. De Arthritide (cum Febre In-
termittente) ex Hæmorrhoidibus
occlusis.

C A P. XII.

Corollaria & Spicilegia quædam,
cum Epilogo.

EX prædictis sequitur, quod Sym-
ptomaticis quæ genuinæ Arthritidi
sunt vicinæ (id est, Colicæ, & Mor-
bis Cuticularibus submissæ) maximè
consentiunt illæ, si tantum Materiam
earum intueamur. Quæ sunt minus
propriæ; Chlorosi nempe, & Hydropi
ἐπιρρομείην; ideoque magis propriis
postponi poterant, imò quidem debue-
rant. ART. I.

Si quis Materiam, v. g. Luis, non Ar-
thritida Falsam, verum Exquisitam
parere; itaque Symptomaticas hæc,
& inter se, & cum Arthritide Ex-
quisitâ congruere argumentetur: Ni-
hil istuc Auctorem movebit; quando
Symptomaticarum à Morbis Spe-
cie differentibus successio, eas etiam,
(quoniam Morborum Primariorum
Materiam, unde ducenda earum
Specificatio, manifestè retinent)
specie differre monstrat; proprias
postulare Curationes; ut & propria
Vocabula.

Vocabula. Si quis autem eas Arthritidis Vocabulo includi voluerit; Quanta quæso hæc Æquivocatio r̄s (Arthritidis,) singularem Morbum exprimere soliti, jam verò quam plurimos, eosque Specie discrepantes Morbos exprimentis? Dato verò hæc Symptomaticas convenire (quod tamen nec probatum, nec concessum) ad earum Curationes tum explicandas, tum exigendas, ex usu erit eas haberi differentes & discordantes.

II.

Scorbuto, aliove quovis è Primariis Affectibus supra dictis Laborantem, Primigeniâ simul Arthritide posse laborare, non diffitetur Auctor; cui cum hisce tantum Morbis Negotium, qui Arthritidos induunt personam.

III.

Aliæ sunt Imagines Arthriticæ minus perfectæ, quæ sæpe Scorbuti, vel Rheumatismi nomine appellantur.

IV.

Glandulæ Articulares sunt ex celeberrimis totius corporis Excerniculis. V. Epilogus.

Observationes Anatomicæ &c. in Actis Philosophicis Londinensibus, ab Auctore divulgatæ.

Numero 151.

Institutum Canis Cæcum feliciter exectum.

Nº. 162.

Instrumentum Cœctionis Primarium esse Spiritum Alcalici generis Vola-

tilem, & de Glandulâ in Ventriculo Lucii Piscis Tubulata.

Nº. 166.

De Liqueurum in Lactæas Ingressus subito, Coloreque in iis non semper Albo. Contra Walaum, &c.

Nº. 167.

Molis immen'æ Glandula Cor Bubulum, præter naturam, comprehendens.

Nº. 240.

Primarius Respirationis Usus Experimento illustratus. Pro D^o. Thurstono.

Nº. 240.

Pectoris Hydrops Artificialis.

Nº. 242.

Aphonia Periodica.

Nº. 247.

Magni Regis Arthuri Cimeliarchum, in Reverendi Viri Di. Geo. Hickeys S. T. P. Thesaurò Linguarum Vet. Septentrionalium Grammatico-Critico, brevi edendo, planius & accuratius describendum.

Nº. 258.

Bronchotomos promota.

N. 266.

De Polypo raræ Magnitudinis in Canis reperto.

Nº. 271.

Menstrua Viri cujusdam Hemorrhagia, temerè suppressa.

Nº. 275.

Venæ Lactææ (post Clarissimum Listerum) Coloratæ.

F I N I S.

GUILLELMI